122-81

(بیڭ بر حدیث)

﴿ حدیث شریف شرحینڭ قزان تلینه ترجمه‌سی ﴾

مڭ بر حدیث

مؤلفی احمد عارف بك المرحوم — قزان تلینه مترجمی: ملا کرمان الحمیدی التکوی

« ایکنچی مرتبه باصلمش »

مطبعهٔ کریمیه قزانده

کریمف مصارفلری ایله ۱۹۰۶ نچی سنه

Казань.
Типо-литографія Торговаго Дома „БРАТЬЯ КАРИМОВЫ"
1906.

(بيك بر حديث)

شريف شرحى نڭ قزان تلينه ترجمه‌سى

مڭ بر حديث

شارحى محمد دف بك المرحوم   قزان تلينه مترجمى: شاكرجان الحميدى التشكوى

حديثلرده حركه قويولمغان حرفلرنى كسره ايله اوقيلور .

مطبعة كريميه قزانده
كندمصارفلريله ۱۹۰۶ نچى يلده

Дозволено цензурою С-Петербургъ. 16 Ноября 1905 г.

КАЗАНЬ.
Типографія Т-го Д-ма „БРАТЬЯ КАРИМОВЫ“.
1906.

بسم الله الرحمن الرحيم

اَلْحَمْدُللهِ الَّذِی هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِیَ لَوْلَا اَنْ هَدَانَا اللهُ. رَبِّ اشْرَحْ لِی صَدْرِی وَيَسِّرْ
اَمْرِی وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِی يَفْقَهُوا قَوْلِی. وافوض امری الی الله وَصَلَّی اللهُ عَلَی سيّد
وَهَادِينَا وقُرَّةِ اَعْيُنِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَی آلِهِ وَاَصْحَابِهِ وَاَخْيَارِهِ وَاَتْبَاعِهِ فِی كُلِّ لَمْحَةٍ وَنَفَسٍ عَدَدَ مَا وَسِعَ
عِلْمُ اللهِ! (لشارحه)

مُتَرْجِمْ طَرَفُنْدَان :

بزلرنك قيامتكه قدر باشلارمزغه كيلاچك نسته‌لرنك هر قايوسندا شول قصقه يكرمی اوتايو
ايچنده علم قالدرغان پيغمبرمز محمد صلی الله عليه وسلمنك حديث شريفلرن اوقوب، چله
اوقوبغنه تاشلامای، شولارنك تلاوی بوينچه عمل ايتمك، من مؤمن، منم پيغمبرم محمد صلعم
من آنكا امت من ديگان كمسه‌لرنك هر برسينك استاره لازم وتيوشلی بولمقر
كمگه‌ده بيلگولی براشدر!

ينه بر سوز :

بزلرنك مدرسه ومكتبلرمزده تفسير ايله حديث برده اوقوتولمدر. شول سببدن، بزنك بر
بش يل مدرسه‌ده ياتقان، شاگردلرمزده بو ايكی لذتلی علمدن محروم بولوب چقار
بارومزده شولای چقدق! تلاسه نيندی مدرسمز بولسون كلام بيدن برر آيتنك معناسو
خصوصا اينگانن صورالسه تفسيری بولسه قولون تفسيرگه صزارده آكلی آلسه شوندان آناتو
دين‌نك چيشمه‌سی اولان قرآن ايله حديثدن بر سوز آڭل آلماو بو اويات توگلمی؟ اسا
اوزی مدرس اوزی تفسيرگه قارامی قرآنغه معناده بيره آمی، ديوبعث قلوچی توغری‌نك
عوامر

...امز سیره‌ك بولسه‌ده چقغالی باشلاغاچ بولارنك آوزلارن یابو ایچون ...سلرمزدن: من فسر القرآن برأیه فلیتبوأ مقعده من النار، یعنی برکمسه قرآننی اوزفکری ایله تفسیر اینسه اورنون تموغده حاضرله‌سون دیوجواب بیرگانلر؛ نیك بوحدیث توگلمی صوك؟ حدیث شول، امامعناسی آلای توگل؛ نچك صوك معناسی؟ برکشی قرآن‌نك بر آیتنه‌اوز فائده‌سنه تارتوب آیتدن آڭلانمغان معنانی بیرسه اورنی اوتده بولور دیمك؛ بوقسه بوحدیثنك معناسی بزنك حضرتلرمز اینکانچه بولسه، دنیاده هیچ بر تفسیر کتابی بولماسقه، همده هیچ کم قرآن شریفکه معنابیرماسکه تیوشلی بولادر. آوزلارمز سویلی قلاقلارمز ایشتمی . . . . (ش)

قرآنغه حاضرگی زمانداده تفسیر یاصارغه یاریمنی؟ نیك یاراماسون، یاری، چونکه بزنك مدرسلر ایتکان حدیث آلار اینکانچه توگل، اگر آلار اینکانچه بولسه دنیاده بر تفسیرده بولماس ایدی چونکه تفسیرلرنك هربرسنده عالملردن برسی یاصاغان بلکه‌ناداناقلارده کرشکان، شوڭار کوره بزده علم بندرشکان؛ هرزمان‌غه اوزینه موافق روشده تفسیرکیرکدر. چونکه قرآن شریف قیامتکه قدربولاچق حکمتلرنی ایچنه‌جیغان، ایندی هر یوزهم کمرك یللارداده دنیاده حکمت آرتا تورا شول سببدن یوز یل الك اشلنگان تفسیرده البته اول زمانده بولمغان حکمتلر توغروسنداغی آیت معناسز قالغان یاخطامعنی کیگان بولادر. مثلا رسولمزنك (ستخبرون عن خبرجدید بحبل حدید) کیلاچکده یاڭاخبرلرنی تیمور چبق آرقلی بلورسز دیگان حدیثنه یوز یل الك معنابیرلسه نیندی چبق، ونیندی خبر، دیومعنابیرر ایدیلر البته بلمسلر ایدی یابسه قیامت علامتی کوکدن تمورچبق توشه‌چك دیورلر ایدی. اما حاضر بو حدیثنك معناسون بز بیك یاخشی بله‌مزهمده دیه‌مزبوحدیث تلیغرام ایله تلیفون کبیلردن خبر ویرمش. همده یلکنر یچستۋادان خبر بیرگان حدیثده بار. اوشنداق قرآن شریف تفسیرینده: یللار اوتکان سایون قرآن شریف آیتلرینك معنالری قویاش کبی نورلانا بارادر. برر آیتنك یاڭاراق اچلغان‌معناسنده یازار ایدم‌امامدرس افندیلرنك شلته ایتولرندن قورقوب یازمادم (ش.ح.ت)

...ال رسول الله صلی الله علیه وسلم: انما الأَعْمَالُ بالنِّیّات، وَاِنَّما لکُلِّ امْرِیٍٔ مَا نَوی: فَمَنْ ...نَتْ هِجْرَتُهُ الی الله وَرَسُوله فَهِجْرَتُهُ اِلَی الله وَرَسُوله وَمَنْ کانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْیا یُصیبُها اوَمْرأة یَنْکِحُها فَهِجْرَتُهُ اِلَی ماهاجَرَ اِلَیْهِ»

...یلرنك وعمللرنك هر برسی نیت ایله گنه‌در . هر کشی‌نی تابساده اوزینك نیتندن ...لار ، شوڭا کوره ، برمن‌نك کوڭلی الله تعالی هم رسول الله طرفینه بولسه بس شول کسه‌نك ...ن کوڭلی الله تعالی ورسولنه بولور یعنی آلارنی تانر. همده برکمسه‌نك هجرتی دنیا نیتی ...ڭاتون آلونیتی ایله‌بولسه اول کمسه‌ده‌دنیادن تلاگاننه ایرشب تلاگان خاتونون نکاحلانر. ...ایقاسی: هر اش نیت واویغه بغلانغاندر. — یعنی: کرك دنیالق کرك آخرتلك، کرك ...قرنگان کرك کورنمگان بولسون هراش نیتکه کوره بولور ، هرسوزنك اوشانداق هر

اشنك ييمشى نيتدر . نيتسزاش ، قصدسز سوز بوش اش وبوش سوزلردر ، هم‌نيت
بولغانده بولاردان هيچ فائده وهيچ نسته توغماس. رسولمزنك بوحديثى آدملرنك عبادت ود
اشلرينك هربرسنده ، بتون اسلام خلقى قاشنده هرنسته‌نك توبى هراشنك باشى‌صانالغا
ايك كيركلى برسوزدر . فقه عالملرينك (ان الامور بمقاصدها) هربر اش نيتكه قارى
ديگان سوزلرى ، بوحديث شريفدن آلونمشدر . مذهب باشى اولان : امام شافعى . وا
احمد بن حنبل حضرتلرى بوحديثنى بتون علملكنك اوچدن‌برى ديوصاناولارى ك
هربر دين يولنده توزوشوچى (مجتهد) لرده بوحديث الوغ درجه‌لى بولقنده برسوز
(اتفاق) لردر . بوحديث نچه ، نچه‌دين مسأله‌لرينك قاينقان‌يرى وچشمه‌سى بولقى معلوم
حديث كتابلرينك كوبسى بوحديث ايله باشلانغانغه كوره ، اوتكان عالملرنك يولى ديو
فقيرده آنلارغه ايبارب اوشبو حديث كتابمنى بوحديث شريف ايله باشلادوم ،

١نچى حديث ﴿ آفَةُ الدِّينِ ثَلَاثَةٌ : فَقِيهٌ فَاجِرٌ، اِمَامٌ جَائِرٌ، وَمُجْتَهِدٌ جَاهِلٌ ﴾

،،دين‌نك آفتى اوچدر : برسى بوزقلق‌اياسى عالم . ايكنچسى جبرچى وكشى‌نك‌اوستو
شريعتدن چغوب اش‌قيلاتورغان امام (باشلق) . اوچنچسى اشينك‌توبن بلمگان ، دين اش
تورشوچى (مجتهد) در ،، .- رسولمز بو اوچ كمسه‌نى دينگه كلك كيتوروچى ديو آتا
سويلدى چونكه اولگى ايكسى (بوزق عالم‌ايله‌جبرچى‌امام) مسلمانلرنك دنياده تورولارى
وبرده بتمولرينه ضرر كيتورر همه امت‌نك اشلرن تورليلندرب تاراتوغه ، برسوز
بولماولارينه سبب بولور . اوچنچى‌سى (نادان مجتهد)دين‌حكملرن ، دنياهم زمان روشلرند
برده خبرى بولمى توروب تيوشسز يرگه تيوش بولمغان آرتون آلدن اويلامغان اشنى
جاين‌بلمى يارتى عقل‌بولغان علم‌اياسون نادان مجتهد ديورلر . بوكمسه اوزى هلاك بولو
باشقالارنيده هلاك ايدر (بزم بوزمانده روسيه يورطنده اولان امامرنك برفائده‌لى يا
اش بلنگاچ بوياكى الك بولمغان مونى صحابيلر قيلمغان ديو اشنك‌توبن بلمى ياكا اوقو
حرام ديو هربر فائده‌لى اشلردان خلقنى طيولارى بوده امتنى هلاك قلودر) مجتهد بولغان كمس
هراشنك (عمل‌نك) سببن وتوبين بلمك كيركدر . چونكه هربرعمل برسبب وعله‌گ
بغلانغاندر ، شوگا كوره اول اشده يا دنيالق يا آخرتلك برفائده بولمق تيوشليدر . اگ
براشده نه‌دنياغه نه‌آخرتكه برفائده بولماسه بواشنى قيلوچى بوش‌قول قالاچاغنده شك‌يوقد
آدملرايچون موندى اشلردن ضررلى وآفتلى‌نسته‌لرده يوقدر .

بيت : خلق ايدرداد وستدبز پرتلاش وبى نصيب * چارسوى‌عالمنك براوگمدق دلالى‌بز
معناسى : كشيلار بارلق والش‌تابارلار امابز برنسته‌سز واشسزمز دنيانك دورت طرفينك
بريارامغان يرلباشيمز .

٢نچى : ﴿ آفَةُ الْعِلْمِ النِّسْيَانُ وَاِضَاعَتُهُ اَنْ تُحَدِّثَ بِهِ غَيْرَ اَهْلِهِ ﴾
،، علمنك آفتى اونوتمقدر ، وآنك ضايع وارهم بولوى ، آنى آگا تيوش بولمغان كمسه‌گ
سويلامكلكدر

ویلەکلـگـكدر ،، ایمدی علمگە تیوشلی بولمغانلارنك علم ایلە بیزکلنولـرینە قـاراغـانـده
لمدن بوش وعلمسز قالولاری-آرتغراقدر. چونکە موندای علمگە تیوشلی واهل بولمغانلارە
لم اویرتلسە بوندای کمسەلر دنیانك تزکلکنە توروشوب سبب بولـو اورنینە، کیرسنچە،
وزقلغنە توروشوب سبب بولورلار. چونکە معلومدر علم آدمنك ذاتنده بولغان جـوهـرینك
اقتولغی کبیدر اما اول جوهرنك ذاتی قارانغو بولسە علم آنی باش بتون آلماشدرماسده
س علم، اهل توگلره، ضررغنە بولوب قالور. یالقاولق، خسیسلك، حریص‌لق، تکبرلـك،
وزق ایچلیلك، صارانلق هم اوچ آلوکبی نچارصفتلر ایاسینك علم آلرایلە قباحتلکلریگنە آرتور
ا گوزل وکورکام ایچلیلرنك الولغی وحرمتیگنە آرتور. ایمدی نچار کمسەلر دین عالمی
ورتنده بولسالار نادنلارنك دینگەضررلارینە قاراغانده بولارنك ضررلاری کوب‌مرتبە آرتق
لورلار. دین عالمی اولانلار چن تقوالقده اولماسالار یامال جهتندن بای بولماسالار هرقایوسی
زقلقغەفنەسبب بولورلار،-اوزلرینە بردنیا فائدەسون آلوایچون، دین سوزلرینك اورونلارن
زگارتو، وبوروغە کچلری یتدکدن، دین‌نك هم شریعتنك توبون هرکمنك خلقن بوزوغە
نچی حاضرلنمش کمسە بولورلار. (ننا کەزمانمزدە روسیە مملکتنده اولان محلە امامی اسمنده
کمسەلر رسولگە خلیفە بولدق دیو عوامغا الوغ کوریلوب، آنلارنی یاشل چاپان زورچالمە
وب دین‌نك، فائدەسنە بولغان اشلر شریعتده حرام دیو اوقنو وبلدرودن طیارلار مقصودلری
ام شریعت بلسە اوستونە تیوش بولمغان نسنەلرنی بیرمس فقیرلر اوزلری آچ بولوب
لالاری یالانغاچ بولوب فطره کبی نستەلرنی بیرمسلر دیلر) نچار طبیعت ایەلری کچکلك،
جزلك، فقیرلك، ضعیف حاللك کبی اشلر آرقاسندە باشده اوقو وقتلرنده شاکرد لکدە
رکسز نچارلقلرن یاشردکلرندن بولارنی یاخشی طبیعتلیلردن آیرو ممکن توگلدر. ایکنچی
یث شریفدن نچکەلب آنکلانغان‌معنا: ممکن بولغانده امتم یوقـاری سویلنگان کبی بوزق
یعتلیلـرنی امـامـلق کـبی الـوغ درجـە لـرگـە منگـزە تـورغـان عـلملرنی تحصیل
درمسونلر دیمك بولوب‌قالادر.

۳ نچی: ﴿ آكُلُ كَمَا يَاكُلُ الْعَبْدُ وَاَجْلِسُ كَمَا يَجْلِسُ الْعَبْدُ ﴾

قل شکللی آشیم، قول کبی اوتورام،،
سوزندن، رسولمزنك مقصودی، من یر یوزینە پادشاه خدا طـرفندن بیورلش بـولاراق
ی مرتبەدە بولسامدە اوزمە امت اولان صحابیلرمدن اوستونلك دعواسی ایدب، آلاردن
رسز توکل من، درجەمنـك الوغلغن هملە پیغمبرلـکمە علامـت بـولغان نستەنی قللق هم
چلیك ایلە تابامن هم تابدم. هر اورون میکا الوغلق اورنی، هر الوغنی کچکنی برابر
ەمن. شوکا کورە قل‌من، قل شیکلی آشیم، قـل شیکلی اش قلام کشی‌ایلە آرالاشم. ایمدی
مدیث اشتوچی سنده رسولمزنك یولینە واشلرنە ایارمك تلاسك قلـلغکـی اونوتمە، هر
سوزکده ادبلی وتوبنچیلـکلی بول، الوغ بولغان درجەلرگە ایرشرسون، ۲

ی توغان هراشمزدە رسولمزکبی بولیق ،، گە باش بولوچیلارنی شولای ایتارگە تورشیق !

٤ نچی : ﴿ ايَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ اِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَاِذَا وَعَدَ اَخْلَفَ وَاِذَا اُؤْتُمِنَ خَانَ ﴾

،، منافقلق بیلگوسی اوچدر: منافق کمسه سویلگانده سوزنده یالغان سویلر، وعده ایتسه وعده سنده تورماس بوزار، امانت بیرلسه خیانت ایدر،،.

٥ نچی: ﴿ ائْتُوا الدَّعْوَةَ اِذَا دُعِيتُمْ ﴾

،، چاقرلغان وقتکزده چاقرلغان یرکزگه، بارکزا،،

چاقرلغان یرگه بارمقلق قرنداشلك حقلرینه کیله تورغان نسته‌لرنك ایك کیره‌گیدر. قرنداشلك حقلرینی صقلامق ایله ویرینه کیتورو‌گه تیوشلگی ایله قرآن حکمی بیورمشدر. بوبولای، اما نی حسرت، مرتبه، زورلق، بایلق، کوچلیلك آدم بالاسون یاخشی ویومشاقلق طبیعتنده قالدررمی؟ اما چن حالنی بلوب بایغه فقیرگه برابرقاری قالساق، اوزمزگه درجه داش بولغان کمسه‌لر بر فقیرگه ایسی کیتکان اوزینك درجه‌سنده تورابلمی دیوسوزتیگرولری صاف کوڭللرمزنیده توبن درجه کمسه‌لرگه اعتبار ایله قاراوده شککه توشره‌در. هرنسته‌نك توبنی بلوگه یول کورساتوچی هریرده، هر وقتده، توغریلقغه کوندروچی اولان الله‌نك بیوروغن اوستکه آلوب بجای کیتورو‌گه خورلانوب اوزینك جولرلکدن عبارت بولغان خیال الولغنه آلدانوب من الوغ توبنلرگه قاتوشوب آلارنی اوزمه درجه‌داش کبی کورب مرتبه‌مه کمچیلك بولور دیو توبنچیلك مرتبه‌سون بر کورنمه‌گه * آلدانوب تاشلامق زور آحمق وجولرلکدر. توغریلقغه کوندرو ده باش ویول کورساتوچمز محمد (صلی الله علیه وسلم) بزگه هم اوزینه ایارگان صحابیلره دنیاغرورلغی اولان خیالدن طیوب یومشاق کوڭللی، جومرد طبیعتلی توبنچیلکلی، حاصلی چن الوغ آدم بولونی بیان ایتدی.

٦ نچی : ﴿ اِبْدَأْ بِنَفْسِكَ فَتَصَدَّقْ عَلَيْهَا فَاِنْ فَضُلَ شَيْءٌ فَلِاَهْلِكَ فَاِنْ فَضُلَ شَيْءٌ عَنْ اَهْلِكَ فَلِذِي قَرَابَتِكَ فَاِنْ فَضُلَ عَنْ ذِي قَرَابَتِكَ شَيْءٌ فَهَكَذَا وَهَكَذَا ﴾

ایك الك اوزڭ ایله باشلاب اوزڭا صدقه قیل، اوزڭدن بر آز نسته آرتسه اوی جماعتڭا بیر، آنداند‌ه آرتسه یاقنلارڭا، آلارداند‌ه آرتسه هر کمنك یاقنلق درجه سنه قاراب آنلاره بیر، آلاردن آرتسه قالغانلارغه بیر، آلارداند‌ه آرتسه ینه قالغانلارغه بیرهر کشی اوزی ایچون قایغرسون، دیگان سوزجیلمی (مقال) بو حدیثدن آلنمشدر. ـ بعض کمسه‌لر آشاماسلار، اچمسلر هم کیومه کیمسلر امابولغان نرسه‌لرن باشقه‌لارغه آشاتور اچرترهم کیدرترلر بو یولده آندی درجه‌نی تابوچیلارغه سوزده‌یوقدر. آندی کمسه‌لر توغروسنده سوزده آچمیمز. بزهروقتده قارا خلق (عوام) دن اولان دین قرنداشلرمز حقنده سوز سویلیمز آنلارنك شوندیلاری باردر بالا چاغا هم خاتون قزلارن آچ قالدرب قری اوزی طنچ وراحت کیف صفا ایدر یایسه اوزیگنه توگل اوزینك ایوجماعتلری محتاج بولاتوروب ایکنچی کمسه‌لرگه کیکّلك قیلوب یرر. ینه‌بر تورلی قرنداشلرمز باردرنی اوزینك نی بالالارینك کون کوروو تربیه‌لرن قارامی قری ماقتاولی

* کورنمه دیوکوزگه بر صورت کورنوب کیتونی ایتورلر.

بولمق ایچون یاشینگ برده سببن بلمی ، مجلس یاصاب دوستلارنی صیلاب تابقانن آلارایله بتوروب بوش قول قالورده صوگره اوزینه کون اوتکاررلك رزقنیده کشیدن صوراب یرر. آکلانسونکه رسولمز بوحدیثنده صدقه ویاردمنگ روشلرن بیان ایلدی: ایك‌الك اوزگا ایکنچیده شریعت نفقه‌لری استوگا واجب ایتکان اوی جماعتلرگا، اوچنچیده بولاردان آرتورایسه، محتاج بولغان یاقنلارگا هرقایوسینگ یاقنلغی اوزرینه، دورتنچیده بولاردان آرتسه یاقنلقلارن ایسکده توتوب کورشیلرگا یاقنلقلارینه کوره بشنچیده بولاردانده آرتوربولسه محله‌ده‌گی یاآولده‌غی محتاجلره آلاردن قالا محله‌گا یاقن‌راق بولغان محله‌گه یا آولده‌اغی محتاجلردن آرتقاننی آولدگا یاقنراق آوللارنگ محتاجلرینه قصقاسی یاقنلقنی آلده توتوب هر بر محتاجغه آرتقانی قدر شریعت بیوروی بوینچه یاردم قیلغل! اگر هرکمسه یاردم ایتو توغروسنده هر برسیده اوشبو سویلنگان روشده مسلمان محتاجلره یاردم ایتسه‌لر مسلمانلرنگ جیولوشو قرنداشلگی یاقنلقلاری بیك تیزلکده باشقالانانور.

٧نچی: ﴿ أُبْشِرُوا وَبَشِّرُوا مَنْ وَرَاءَكُمْ أَنَّهُ مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ صَادِقًا بِهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ ﴾

„ ای صحابیلر. ! من‌سزگه سوینچ بیره‌من ، سزاوزگز دن‌صونگ کیلگانلرگه سوینچ بیرگز الله تعالی‌نگ برلکنه یعنی ذاتنده صفتنده اشلرنده تیگداش بولوشچی اخشاشی بولماوینه راستلق‌ایله گواهلق بیروچیلر جنتکه کررلر ".

— گواهلق بیرودیکانی معناسون‌بلمی توبن آگلامی‌قری (اشهدان‌لااله‌الاالله) دیمك توگلدر غافل‌بولنماسون.

٨ نچی : ﴿ أَبْغَضُ الْحَلَالِ إِلَى اللّٰهِ الطَّلَاقُ ﴾

„ الله تعالی‌نگ حلال‌بولوبده الك‌دشمان کورگان نسته‌سی طلاقدر "

بنمزده خاتون‌آلو هم‌آیرو درست بولساده ، برده سببسز ، تیوشسز خاتوننی آیورمق [الل]ه‌تعالی‌نگ سویمگان‌اشیدر . بزنگ قرنداشلرمزنگ سوزلزی آراسنده ایك اورونسز [...]اربولغانی : نکاحده‌درست آیوروده درست ، دیمگدر . — درست اویلنوده درست آیوروده [در]ست امابردن آرتق خاتون‌آلو درست‌بولمقی آلغاننی آیورو درست بولمقی بونی دیگان [...]زنی ایچون مباح ایتلمشدر مونگ‌حکمتی‌نسته‌در آگلیمزمیگان ؟

[...]ق‌اشی اوزسوزلنو ، نفسکه‌ایپاروایچون بیلگولنگان‌اش‌توگل ، بلکه توغریلقده ، حکمتده [...]تزه‌توده ، ادب‌انصافنی آلغه‌یباروگه پاکلکده‌توتمق‌ایچون بیرلمش بریارالی تورغان [...]در ، بوبتون‌دنیابهاسی‌بولغان ، الله‌تعالی‌نگ مسلمانلرغه آتاقلی‌زورنعمتیدر . بوطلاق نعمت‌ایکانن . باشقه‌دینلرنی آلغه‌آلوب ، قاراب‌فکرایتکانلرگه آگلاشولور .

[...]ق الله‌تعالی‌نگ مسلمانلرغاغنه بیرلمش صاقلاب توتولا تورغان بربولکدر ، مونی [...]ب توروب کیرك بولغاچغنه توتمق‌تیوشلیدر . اهل‌اسلام یرلرینگ بعض‌اورونلارنده

بوطلاق اشی قاتق ایله ایکمك آشاو درجه‌سنده توتولمقده‌در ، اما فهم ایدلسون اش بولای توگلدر ! فقه کتابلرنده سویلندگنه کوره طلاق بر آقتوق چیکده قوللانولاتورغان اشدر ، نچه‌تورلی سببلرگه کرشبده برسندنده فائده اینه آلمغاچ هم فائده اینودن امید کیسولگاچ کنه قیلنور ، « آخرالدواء الکی » " ایك صونگی دارو تیمورقزدرب باصو " دیگان کبی ، طلاقنه ایك آقتوق چیکده توتولاتورغان اشدر . آچلقدان اولگان وقتده ، آچ اولمسدن ، دوگغزاینی آشاودرست بولمق شریعتمزده بیان ایدلگاندر ، امابراو آشارونه برآچی اولن تابوب آچلقدان خلاص . تابارلق بولسه‌شونی آشار ایندی برنسته تابودانده امیدی کیسولب آچ اولوی شکسز بولغان کمسه‌نك دوگغزاینی آشاوی درست بولماقی کبیدر . ایك آقتوق درجه‌ده اوشبوطلاق نعمتی مرحمتنك بر زناچی خاتون‌نك بوزقلغندان یابربوزق خلقلی خاتونك یمانلغندن قتولندقده ، باشقه دینلر کبی اوتکانده‌سویلنگان صفتلی خاتون ایله عمر اینودن قتولونصیب بولغاننه ، بیك شکرلرقلو تیوشلی بولور باشقادین اهللرینك یورتلارنك ایك زوربلالرنك ، شول‌طلاق بولماو آرقاسنده ، بولمقی هر کمنك کوزینه کورلمکده‌در . قصقاسی طلاق اشنده قری کیفمزنی رعایه ایدب اش قیلساق الله تعالی قاشنده ایك آچولی بولغان حلالنی اختیار اینکان بولورمز . بوطلاق نعمتن اورونسز قیلوچیلر کوب کشیلر آراسنه قلچ توتوب کردکنده شول کشیلر آراسنده بولغان کمسه‌گه اوخشار . بوحدیث شریفنك ایچنده بولغان نچکه معنالرنك زورحکمتلرنك تمن عقل ایالریگنه بلور ، ایمدی بزم روسیه مسلمانلارینك خاتون آیورونی ایکمك کیسو ، خاتون کوبینونی قوی آلوکبی قیلولاری قباحتنك نیندیسی بولغانی بوقاری سویلنگان سوزلردن فهم ایدلسون سببسزطلاق ، سببسز خاتون کوبینو روسیه تتارلارنك آزدگلدر !

٩ نچی : ﴿ اَبْغَضُ الرِّجالِ الی الله اَلْاَلَدُّ الْخَصِمِ ﴾

" الله تعالی نك اینك سویمگان کمسه‌سی تارتوشو ودشمانلغنك بیك قاتیلق قیلوچیسیدر " قولینه برکمسه توشدکده ، آرالارنك بولغان دشمانلقنی اویلاب ، اول کمسه‌نی خراب اینوگه تورشقلق براورننه منك ضرر کیترو کبیلر اینك قباحت اشلردر (۱۱۵ نچی حدیث شریفکه قارالسون آنده بیانی واردر .

۱۰ نچی : ﴿ اَبْلِغوا حاجَةَ مَنْ لا يَسْتَطِيعُ اِبْلاغَ حاجَتِه فَمَنْ اَبْلَغَ سُلْطانًا حاجَةَ مَنْ لا يَسْتَطِيعُ اِبْلاغَها ثَبَّتَ اللهُ قَدَمَيْه عَلَى الصِّراطِ يَوْمَ الْقِيامَةِ ﴾

" حاجتن ، تیوشلی اورننه ، ایرشدروگه کوچی یتمگان کمسه‌نك حاجتن ایرشدروگه بولوشکز ! برکمسه ، الوغلاره حاجتن ایرشدروگه ، کوچی یتمگان کمسه‌نك حاجتن تیوشلی اورنونه ایرشدرسه ، الله تعالی اول کمسه‌نك قیامت کوننك آیاقلارن صراطدن تایدرماس " بس بر کمسه ایکنچسنه یاردم اینشسون ، جبرلنمش کمسه‌گه محکمه‌گه عرض ایچون قولندان کیلگان کمسه عریضه (پراشنیه) یازوب بیرسون ! یعنی برونی ایکنچی کمسه جبرلی ایکان ، اوچنچی کمسه جبرلنمشکه بولوشورغه

کیرك جبرلوچینك استندن محکمه‌گه بیرلگانده ، جبرلنمشکه پراشینیه یازب بیررورکبی ، بوده بر بولوشو صاذالادر . . .

١١نچی: ﴿ ابْنَ آدَمَ عِنْدَكَ مَا يَكْفِكَ وَأَنْتَ تَطْلُبُ مَا يُطْغِيكَ، ابْنَ آدَمَ لَا بِقَلِيلٍ تَقْنَعُ وَلَا بِكَثِيرٍ تَشْبَعُ ابْنَ آدَمَ اِذَا اَصْبَحْتَ مُعَافًى فِي جَسَدِكَ آمِنًا فِي سِرْبِكَ عِنْدَكَ قُوتُ يَوْمِكَ فَعَلَى الدُّنْيَا العَفَاءُ ﴾

" ای آدم اوغلی! اوزنکه یتارلك قدر رزقك بولاتوروب آزوکا سبب بولغان آرتدرونی ازلرسون، ای آدم اوغلی! آزغه قناعت کوبکه تویو، سنکه یوقدر، ای آدم اوغلی! تنك سلامت اوزك طنچلقده قولکده کونکنی اوتکارلك رزقك بارنکه توکر دنیاغه یوزتوبن کیتسون ! بو حدیثده دنیانی یوراودان، اوزکا کرکنی قاراده باشقالارغه نه بولساده بولسون، اوزکدن باشقه کمسه‌لر فائده کورمسون دیگان صاقاشقان فکرنی آکلانولماسون، اوزکه بله سون شول درجه گوزل ذات رسولمز اول روشده* قباحتلك بولغان سوزنی سویلرمی ؟ البته سویلمس چونکه کیلاچك حدیثلرده کوررسون : برکشی برنهسته‌نی اوزینه بولونی سویده اول نسته‌نك باشقالارغه بولوینی سویمگان کمسه‌نك ایمانی بتون اولماز دیگان سوزلرنی همه رسولمز کوب حدیثلرنده فقیرلك ایله یالغاولقدان صغنمشدر. بلکی حدیثده مراد بودر : سلامتلك وطنچلق قولکده بولوب ، کون اوتکارلك آزوغك بولغانده، کیلاچکده نه قلورمن ، فلان نگان دیو اوزکنی اوزك طنچسزلاندروب ، الله‌نك بیوریغندن طیولوغه سبب بولغان حریصلك همده اورنسز بولغان طمعلردن صاقلان ، اول اورنسز طمعلر یوقغه یورچلولاریوز توبن کیتسون دیمکدر. بو حدیثده آدمچیلك قناعتسزلك قرانی بولمقینه اشارت باردر، اما هر کمسه اوینك پوچماغنه کرب یابلوب اوتورو ، بوده تیوشلی اش توگلکی هر کمگه معلوم بولغان شریعت قاشنده‌ده قباحت کورلمشدر. اوّل زمانلارده هر کمده آزادلق بولوب ، اسلام باشقه دشمانلارنك ضرر ایتوندن صقلانلمش بولغانغه ، دنیانی تزتو ایچون تورشولار عیبلی صانالور ایدی . ایمدی (کلدك بوزمانغه اگر اش باشنده بولغانلارمز پوچماقده کون اوتکارسه‌لر قولدان دولتنك کیتمکی بیك تیز بولور دولت کیتدی ملت بتدی) بس بوقدرزور بلاگه سبب بولغان پوچماق قاراوللاوملتکه بر تورلی فائده ایته آلوردی کمسه‌لرگه بر ده درست بولماس .

(مترجم فقیر دیورکه: بزم روسیه مملکتنده مدرسه‌لر تربیه ایتوب، ملتنی ترگزوچیلردن هیچ کمگه ایشان ومرید بولولار یاراماس بس روسیه‌ده من گنه خادم الملت دیوچی کمسه‌نك ایشان بولوب مسجد واوی پوچماقلارنده یاتمغی شریعتده قاتی حرامدر. چونکه روسیه‌ده ملت ترگوزچی بریایسه ایکیگنه بولغاچ؟ ، آلارده پوچماقلرده یاتسالار ملتکه اولم کلمکنده شك وشبهه‌ده بولماس ٢.)

---

٢) قزان‌نك برمدرسی روسیه‌ده خادم الملت میتگنه دیودعوی قلادرایدی. اولده مرید بولوب پچماق قاراوللی باشلادی .

صوفیلق پوچماق صقلاودن عبارت بولسه ایدی، کبه تکه‌لری شیکلی صوفی وتقوالک
ایاسی دنیاده هیچ بولمس ایدی . . . !

ایشانلق ومریدلك یمان اش ایمس؛ امّا قولندن ملتکه خدمت ایتو چغارلق کمسه‌نك باشن
آستقه ایبب اوتوروینه قاراغانده دنیاغه کوکل قویب بروی (اش باشنده بولغانلرغه)
ایشانلقدن آرتقدر.

اوزندن باشقه‌غه فائده قولندان کیلمگانلر یاتسونلار پوچماق صاقلاسونلار.
فقه کتابلرنده کوره‌مز « برکمسه کتابدن بر فائده آلورلق یاباشقه‌غه فائده بیررلك بولسه
نفل عبادتلر ایله ماتاشمایغنه شول کتابنی قارسون » دیگان ایمدی ملتنگ یاشاوینه سبب
بولغان امام وتوره‌لرنك پچماق صاقلاب یاتولاری نیچوك درست بولسون.
سببنه کرشمی توکل‌ده ماقتاولی‌اش دگلدر. غافل بولنماسون . (ش)

۱۲ نچی : « ابنُ اختِ القَومِ منْهم »

برقومنك قز قرنداشینك اوغلی شول قومدن صانالور.
آدم‌بالاسی عادتده آناسینك یاغینه‌نسب‌نسبه‌سنه آتاسینك یاغنه‌بولغان محبتدن آرتق محبت توتار.
بس برکمسه‌بالالاری اوزقومنه ملت خدمتچسی بولسون دیسه اوز قومندن باشقادان قزآلماسون
هم بالالارنده اوز قومندن باشقادان جفتلندرمسون!

۱۳ نچی : « ابْنُوا مَسَاجِدَكُم جُمًّا وَابْنُوامَدَائِنَكُمْ مُشَرَّفَةً »

مسجدلرگزنی زینت ایلان بنا قلماگز، آلای بولساده شهرلرگزنی زینتلا گز آنك اوچون
عبادت قیله تورغان اورون الله‌تعالی‌ایلان مناجات اورنی‌اماشهرلرده تورماق خلق آراسنده
بولغان آلوش بیرش ایلاندر، عبادتده بولغان زینت کوکلنی پاکلاو ایلان تابوله‌در، هونی
الله تعالی گنه بله‌در، شهرلر ایسه کورنب تورغانلقدن آنی خلق بلگوچیدر. موگار بنا
هرایکسیده کوروچیلر هم‌بلوچیلرنك تلاولرینه کوره بناقلنماق تیوشدر. بوحدیث ایلان
فقهای عظام مسجدلرنی زینتلونی‌مکروه‌دیوب‌اتفاق اتمشلردر.

شول سببدن شهرلرنی کورکام، قلوده خلقنك کوکللاری خوش بولوب راحت تابوحاصل بولور،
بواش اوزی حکمتدر شهرلرنك کورکم اولماقی حکمت ایلان بولادر. شهرلرنی توزك
قیلو توغروسنده آوروپالولارنك توتدیغی قاعده‌لری بنالرنی اورامالرنی زینتلوقلودر.
شولای بولغانغه کوره: آوروپانی گیزب یورگان مسلمانلرنگده کوبسی آلارنك شهرلری توزك
گوزل‌بولوینه‌عاشق‌بولوب‌ایسلری کیتوب مجلسلرده‌سویلیلرهمده آوروپالیلارنی شول‌اشلری‌اوچون
ماقتیلار، آوروپالیلارنك بیك توروشوب کوکل بیرب قاری تورغان اشلرینك برنچسیده
شهرلرنی توزوك قیلودر. اوتکان یللرده‌مصرنك برعسکرباشلغی‌ایلان براینگلز "جده" ده بارالار

شهرلرنك

شهرلرنك، اورامىلارنك هم بنالارنك توزوك بولمغانينى هواسى پاكسزلقدان يمان بولون كوره‌لر. عسكر ايلان كورشكان وقتده تركلرنك بو حالگه توشولرى مملكتنى، اداره‌گه همده كون كوروگه اهل بولمادوقلارندن ديه‌لر ينه‌ده آوروپاليلارنك بعضسى اسلام مملكتينك فنا برحالده بولورينه‌سبب دينلرندن كيله‌ديسه‌لرده، بوسوزمينه‌چه راست سوزتوگل، بو حالنى بيروچى مملكت اداره سنه‌اهليتلى كشى نك بولماويدر. برده‌باشقه‌سبب بوقدر. بزنك باشقه‌خلقدان توبن درجه‌ده بولومز رسولمزنك حديثلرين تيوشنچه توتا آلماوبزدندر. شريعتمز بوينچه‌اش قيلماومز آرقاسنده‌دينمزگه دشمانلارنك تل تيگرولرينه سبب بولابزلاحول ولاقوة الابالله.

١٤ نچى : « آتانى جبريلُ فَقالَ يا محمّدُ عِشْ ما شئتَ فانّكَ ميّتٌ وأحبِبْ مَنْ شئتَ فانّكَ مُفارِقُهُ واعمَلْ ماشئتَ فانّكَ مجزِىٌّ بهِ واعلَمْ انّ شرفَ المؤمنِ قيامُهُ بالليلِ وعِزُّهُ استغناؤُهُ عنِ النّاسِ »

حضرت جبرائيل امين بگا ايتدى: اى محمد دنياده تلاگانك قدرلى ياشه، هرسور! بارى بر كوننى اولك بولورسون. اى محمد! تلاگان كمسه‌گنى سويگل! كوكلك تلاگان اشنى اشلاگل، صوكغى كونده بارى جزاسنى آلاچاقسون! بلكى، مؤمن بولغان كشينك شريف بولماقى، كيچه عبادت قيلز ايلاندر. حرمتلوبولماقى آدملردن مستغنى بولماق كز ايله‌در.

امننى اوبره‌تو اوچون قرار بيرلگان اصل (نيگز) لردن برنچسيده بو حديث شريفدر. يعنى مادامكه صوكنده اوله‌چكمز. بو دنيادن دارالجزاغه كوچه‌چكمز، اول دار الجزانك، يعنى آخرت كونينك اشى، ايسه بودنياده كسب ايتديكمز نرسه‌نك جزاسنى كورمكدن عبارتدر. اول حالده تلادكمز قدرى ياشيم كبى نرسه‌لرنك نتيجه‌سى بيلك آيرم آچيقدر. عقللى بولغان كشى بو توغروده اوزينه نرسه كيره‌ك شونى حاضرلى بيرر. ايكنچى تعبير ايلان بلورگه خوجهٔ عالم (صلى الله عليه وسلم) افندمز حضرتلرى مكتب رشديه شاكردلرى حكمنده بولغان امت وصحابيلرينه بيوررکه: اوغللرم! سز ايكنچى مكتبكه كوچه‌چكسز، بونده بولغان مكتبده درسگزنى يخشى اوقگز، بومكتبده اعمال اربعه‌نى بلماس بولساگز. كيلاچكده جبر وجزردن خبرگز بولماس، بونده بر نرسه‌ده بلمسگز كيلاچك مكتبده بولغان پروغرامدين فائده آلا آلماسز، مادامكه بو مكتبدن صوكغى كون بر كوچه‌چكسز، بومكتبده درسلرگزنى بلمدگز ايسه، كيله‌چك مكتبده هيچ نرسه‌دين خبرگز بولماس. يعنى بودنياده طرشگز آخرتنى صاتوب آلوگز. دنيا محنتى ايلان آخرت راحتن آلوشتروب آلوگز، اگرتلاسگز وقتگزنى اويونلار ايلان اوتكارگز يعنى فسق فساده‌ده‌چار اشلرده‌اوصاللقده وقتگزنى اوتكارساگز ده‌اختيار اوزگزده، ايذگولكده اوتكارسگزده اختيار اوزگزده. كيچگزنى عبادت ايلان اوتكارسه‌گز، آدملردن موگسز بولوب آلاردان حاجت صرامييچه‌زمانگزنى كيچرسنگز، الوغ ياخشى بولماق، ايذگوگوزل بولماق شونده‌در.

۱۵ نچی : « اَتجرُوا فی أموال الیَتامَی لاتَاکلهَا الزکاةَ »

یتیملرنـك وصیلرینه خطاب یوزنـدن بیورورلرکه : یتیملرنـك مال‌لاری ۲ ایـلان صاتو ایدکز . هریل واجب بولغان زکات مالنك صوماسون آشاب بترمسون . یتیملرنك مالـن صاقلاو حـوغروسنده کیلگان حدیث شریف یعنی رسول‌الله صلی‌الله علیه وسلم‌نك بیوردوغی قرأن آیتی ایلان‌ده بلـگرتلمشدر وبرکتلمشدر ، تفصیلن یاخشی بلەسی کیلگان آدملر تفسیرلرگه ، وفقه‌کتابلرینه قایتوب قاراسنلار .

شول قدر یتیملر مالی ایلان وقف‌مال‌لار اسلام قارشنده قدرلیدر ، ایکسینده‌ده صاقلاو امرنده شرع شریفمز ، یتیملرنك وصیلرینه‌و وقفلرنك دایلرینه بیك کوب جواب آستونده قالولارنی یوکله تمشـدر صلی الله علیه وسلم افندمز حضرتلری الله فرض قیلغان زکات یتیملرنك بـاش صوماسون جویوب بترمسن اوچون بزلرگه آلارنك مالی ایلان صاتوایتدارگه وصیت ایندیکی حالنده ، بز آلارنك مالن آرتدرو توگل اصل بتونلای بارونی آشاب بترمگه‌طرشامز . بلـگولنگان وصیلرگه همده ولیلرگه تابشرلغان مالنك ، اولیای‌أمورمز حضرتنچه جربلوب بتموی کورلگانگه کوره ، هربر مملکتده شریعت حکملری قاراوی‌تحتنده یتیملرنك مالینه‌صاندوق یاصادق ، یتیملرنك مالنی اول صاندوقلارغه قویدوق مونك صاقـلاو ادارەسنی یاخشغنه آدملرگه حواله قلدق تاپشردق بواشمز ایسه مالنی صاقلاودان‌باشقه برنرسه‌گده یاراماس . چونکه‌اول صاندوقده آقچامز تیك یاطرهیچ آرطماز . مونی ایسه وجدانلی عقللی برکشیگه‌تاپشررمز اگرده‌اهل بولماعان کشیگه تابشرساق اشارەمزگه همیشه ضرر ایتدر ، اهلنه طابشرلمافان برگنه اشتنده هیچ برفائده‌نی بار ایته آلماوی کیاچـك (۹۹) نچی نومرولو حدیث شریفده کورلچکدر مونداى هربر اورونلرده هربرمؤمن بولغان‌کشی ، ایذگولك یاخشیلق ایلان بیورورغـه کیرك ، نچاربمان فعللردن طیارغه کیرك یعنی بربرلرینه یاخشیلق ایلان قارارغه کیرەك ، خصوصا (الدّینُ النّصیحَةُ) دیب ایتکان حدیث شریفنك حکمنه ایاررگه کیرەك . بودرجەده بلـگی اش تزلورایسه‌دە‌تزه‌طوی آكلانور ایسه‌ده بوندنده منك ترلو یاوزبولغان اشلر اشولوایلان اوزمزنك رنجوده قالماقمزنك قورقوسی باردور .

۱۶ نچی : ﴿ اَتُحبُ اَنْ یلینَ قَلْبُكَ وَتُدْركَ حَاجَتَكَ ارْحَم الیَتیمَ وامْسَحْ راسَهُ وَاطْعمْهُ من طَعَامكَ یَلینْ قَلْبُكَ وَتُدْرِكْ حَاجَتَكَ ﴾

اگر کوكلـگزنك جومشاق بولوون حاجتگزنك اوتلون‌تلاسگز یتیملرگه شفقت‌ایدگز آنلر ایلان ، یومشاقلوق برلان معامله قیلوگز آنلرنك باشلارینی صیپاگز ، آنلرغه طعامگزدین آشاتوگز شول وقتده کوكلگز طنچ بولور حاجتگزده اوتەلنر یعنی الله تبارك وتعالی حاجتگزنی اوتەر .

۱۷ نچی : ﴿ اتّخذ الْغَنَمَ فَانَّهُ بَرَكَةٌ ﴾

قوی آصراگز آنلر ابله معامله قیلوگز . آنك‌اوچون بوبرکتلی وفائده‌لی براشدر . آنلرنك

---

۲ وصی آپکون .

بالالرندین سودلرندین جونلرندین ایتلرندین فائده ایتمك كبی خاصیتلری باردر خصوصا بونلر ایلان صاتو ایتمك فائده‌سیده زوردر.

١٨ نچی: « اَتَدْرُونَ مَاالْعَضَةُ؟ نَقْلُ اَلْحَدِيث مِنْ بَعْضِ النَّاس اِلَى بَعْض لِيُفْسِدُوا بَيْنَهُمْ »
بلرمی‌سز عضه نه‌در . (عضه) آدمیلرنك . وایكی كشینك آراسنی بوزماق اوچون برسینك سوزنی ایكنچیسنه باروب سویلمكدر یعنی بزنلكچه سوز یورتمكدر.
عضه دیكان سوزنی پیغمبرمز حضرتلری سوز یورتوایلان تفسیر قیلسالارده بولفظنك بهتان وبـالغان معناسنده‌ده استعمال قلونوینی حدیث شریفلرنی شرح قیلوچیلار بیان قلمشلاردر.
(بهتان) انساننی، اوزنده بولماغان نچارصفت ایلان خورلامق یالغان سویلمك فلان اش اشلدی دیب یالا یابمق اماتوبنده اول نچاراش اول كشینك اوینده هیچ‌ده یوق بولور . .

١٩ نچی: « اِتَّقِ الْمَحَارِمَ تَكُنْ اَعْبَدَالنَّاس وَارْضَ بِمَا قَسَمَ اللهُ لَكَ تَكُنْ اَغْنَى النَّاس وَاَحْسِنْ اِلَى جَارِكَ تَكُنْ مُؤْمِنًا وَاَحِبَّ لِلنَّاس مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ تَكُنْ مُسْلِمًا وَلَا تُكْثِرْ مِنَ الضَّحِك فَاِنَّ كَثْرَةَ الضَّحِك تُمِيتُ الْقَلْبَ »

اللهتبارك وتعالی حرام قیلغان نرسه‌لردن صاقلان! آنی اشلمه، الله‌نك صاف گوزل قلی بولورسك، اللهتبارك وتعالی بیرگان اولوشكه راضی بول قناعت قیل، بای بولورسك، كورشك ایلان یخشی معامله ایتوده آلوش بیرشده بولغل آنلرغه اینگولك ایلان اش جورقتل ، اول وقتده كامل مؤمن بولورسون، اوزیگه نرسه‌نك بولوینی یاراطـاسك اوزك اوچون نرسه‌نی سویه‌سك شونی باشقه آدملرگه‌ده بولوینـی سویگـل اوزیـگه نـرسه یاراطمیـسن سویمیسك شونی بـاشقه كشیگه‌ده یاراطمه سویمه شول وقتده كامل گوزل مسلمان بولغان كشی بولورسون، همده كوب كولرگه عادتلنمه، چونكه كوب كولمك كوكلنی اوتره‌در. معرفت (بلوچیلك) حكمت نوری ایلان زینتلنگان ذاتلرنك تبقروب كولمكی هیچ بروقتده كورلمگاندر، چونكه آنلر اول دنیاده‌درجه‌ده كرلده توقان برنرسه‌نكده بارلوغنی كورمشلردر. همده گمان اولورسه كیلچكده‌ده شوندای كشیلرنك تبقروب كولودن صاقلانورغه تییش: كوكللرمزنی اوتره‌تورغان اثرلرگه اوچرادن صاقلانورغه تییش.

٢٠ نچی: « اِتَّقِ اللهَ وَلَا تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوف شَيْئًا وَلَوْ اَنْ تُفْرِغَ مِنْ دَلْوِكَ فِى اِنَاءِ الْمُسْتَقِى وَاَنْ تَلْقَى اَخَاكَ وَوَجْهُكَ اِلَيْهِ مُنْبَسِط وَاِيَّاكَ وَاِسْبَالَ الْاِزَار مِنَ الْمَخِيلَةِ وَلَا يُحِبُّهَا اللهُ وَاِنِ امْرُؤٌ شَتَمَكَ وَعَيَّرَكَ بِاَمْرٍ لَيْسَ هُوَ فِيكَ فَلَا تُعَيِّرْهُ بِاَمْرٍ هُوَ فِيه وَدَعْهُ يَكُونَ وَبَالُهُ عَلَيْه وَاَجْرُهُ لَكَ وَلَا تَسُبَّنَّ اَحَدًا »

الله‌دن قورقك ، یعنی الله‌طیغان نرسه‌لردن طیلغل آنی قلماغل الله قوشقان نرسه‌نی قل ، همده شریعت‌نك گوزل كورگان نرسه‌سنی ، همده شریعت درست كورگان نرسه‌سنی ، گرچه‌سینك

قارشوكده نچار بولساده سين آنى سوكمه كچك كورمه ، خوركورمه ، اگر بر يرده چيلكگه صو آلساك آنى بر صوغه كيلگان ايكنچى كشينك چيله گينه توكسه‌ك بونيده اينگولك ديب بل ، دين قرداشيڭا كولاچ يوزايلان ، طاطلى سوز ايلان بولو قل بولساك بونيده اينگولكدين ديب صانا ، همده قارانغى چراى بيرب كشى گه اندشميچه جور ودن صاقلان. چونكه بوتكبرلكنى كورستور! تكبرلكنى ايسه الله تعالى سومز ، سنده بولماغان بر عيب ايلان سنى بركشى سوگر بولسه ، سن آنى آنك اوزينده بولغان عيب ايلنده سوكمه ، آنى قوى ، گناهسى آڭاربولور ، ثوابى سڭا بولور بيك صاقلانورغه تييش بولغان اشلرنك بر چسى كشينى سوكمكدر . موندن بيك صاقلانوغه تيش رسولمز زماننده (ازرا) دينلان بر كشى بارايدى ، عربلرنك ايك تكبرى ايدى . بعضلرى آننك ايتاك اوچلارينك ييردن سورەلكنى الوغلوقدان ديب صانيلار ايدى. زمانمزده مصرداغى علمانك اينكلرى جيرده سورەلب جوررلرايدى٢ ، علماننك عادتى اوبله ايمش ، ممكن توكل سويلشرگه ! انسانك نادانلغندن كيلكان كيمچيلك ايلان تكبرلكنك سببلرى بولادر. زمانونه كوره قوملرننك طبيعتى تلوينه كوره ، وقت ، وقت اوزگرر . اول وقت عربلرده شولاى ايمش ، حاضر بزنك زمانمزده ده باشقه تورليدر . انسان توروونداده ، كيم كيونده ده كون كورووننه ، هر بر حالنه تيگزلك ايلان اش قيلماقيدر اوزينك قرداشلرى ايلان جوروشمليدر . تكبرقلوچى ايسه نفسينه قل بولوچى اولان اوزينى اوزى آلدى تورغان بر فقير مسكيندر ، اوز آراسنده بولغان كشبلر آراسنده زور بولماقنى استب ياراقلى بولماغان سببلرگه يابوشوب ، باشقه آدملر آنك حقيقتن طانوب ضرركوررلر ، بار آدمنك اوزينك قيمتن تاتوتماقى توبنده خورلقنى كيترماسه ده اوزينه اوزى بيك آرتق توغرى بولماغان بهاچيكلادكندين بر كيميچلكنى كيتره‌در . سوزمزنك توبى ايسه گناه توگلميدر الله بزگه صاف كوكل بيرگان شول كونگل ايلان صاف بولغان اش اشلمسك ، اوزمزنك قلبمزنى اوزيمزبوزساف ، شول كونگل ايلان نچار اشار اشاب اوطقه كرساك هم البته بويازقدور .

٢١ نچى : « اتَّقُوا اللّٰهَ فِى هَذِهِ الْبَهَائِمِ الْمُعْجَمَةِ فَارْكَبُوهَا صَالِحَةً وَكُلُوهَا صَالِحَةً لِلْأَكْلِ »

ات ، ماچى ، دوه ، صغر ، بزاو ، آت ، صارق ، كجه ، طاووق ، قاز ، الحاصل ، انساننك قولونده تورا تورغان حيوانلرنى وقتلى آشاتمق وقتلى اچرتمك همده آنلرنى هر برتربيه سنك كامل ايتمك الله تبارك وتعالى دن قورقب آنلرغه رنجو تيرمسكه تييش ، آنلرغه نيچك اش قيلورغه يعنى آلارنرسه اوچون ياراتولغان نى اوچون بولنغان شونك ايلان توتارغه كيره‌ك بوحديث شريفدن هر نرسه‌نك اوزينه آتاقلى اولوش بيرلگنى آڭلاشيلادر يعنى مؤمن بولغان كشى هر نرسه‌نى اورنونده توتماق تييشليدر. كشينك اوسنونه نسته‌نى اشلاو تيوش ايتلكان بولسه اول كشى شولاردان صورالمش بولور .

---

٢) بزنك روسيه علماسى صانالغان تاتار ملالاريى چاپانلارى ييردن سويره‌تب ، باشقه طشقى كيوملرنده توفراق سبرتهلريوبارده تقوالكدن ايمش اسراف ايتب بش اورنه اون آرشين كرتو تقوالك بولامى .

٢٢ نچی : « اتّقوا الله وَاعدلوا فی اولادکم »

الله‌دن قورقب آگاقارشودان صاقلانب بالالرگزنی عدل قیلوگز ، تیگز کورگزکوب وقتلرده کوریله در آنالارنڭ آلوشنوی ایلان ، بالالرحقنه بولغان معامله‌ده آلوشنور ، زیراخاتونلرها کم معنویدر . پیغمبرمز (علیه‌اسلام) ، هربربالالر آراسنی تیگز قلماق ایلان وصیت ایتب قالدورمشدور .

٢٣ نچی : « اتقوا النّار وَلَو بشق تمرة فان لم تجدوا فبکلمة طیبة »

اگر برخرمانڭ یارطسی ایلان بولساده ، اوطدن صاقلانوگز یعنی اوزگز ایلان جهنم آراسنڭ پرده بولواوچون آزغنه نرسه‌برلن بولسه‌ده صدقه قیلگز ، اگرده‌ارل آز نرسه‌نیده طاما آلماس بولساگز ، کلمهٔ طیبه‌ایلان یعنی‌خوش بولغان طاتلی‌سوز ایلان ، اول پرده‌نی یاصاگز بروقتده برکشی‌سزدین برنرسه کیلب صراسه صازانلوق‌ایلان آگارغه بیرمینچه چیبرمگز قولوگزدن کیلگان قدر بیرگز یاخشلاق قیلوگز .

٢٤ نچی . « اتقوا دعوة المظلوم وان کان کافراً فانّه لیس دونها حجاب »

ظلم ایدلمش کشینڭ دعاسندن وآنڭ کوگلین صندرودن صاقلانوگز ، اگراول‌ظلم‌ایدلمش کشی کافر بولسه‌ده ، چونکه اول ظلم ایدلمش کشینڭ دعاسی ایلان ، قبول بولو آراسنڭ برده پرده یوقدر .

٢٥ نچی : « اتّقوا فراسة المؤمن فانّه ینظر بنور الله تعالی »

مؤمن بولغان کشینڭ فراستندین صاقلانوگز ، آنڭ اوچون اول مؤمن بولغان کشی الله‌نڭ نوری‌ایلان قارار ، آنڭ قاراوی ایلان هیچ نرسه آراسنده پرده اورتلو یوقدر

اما مؤمن بولوبده ، مؤمن کامل بولماقی یعنی کورکام خلقده بولماقی شرط بولاچاقی کیله‌چك حدیث شریفلردن آگلاربز .

٢٦ نچی : « اثنان لا ینظر الله الیهما یوم القیامة قطع الرّحم وجارالسؤ »

ایکی صنف آدملرگه جناب‌حق قیامت کوننده شفقت، رحیملك قاراوی‌ایلان قاراماز ، بریسی قرنداشلرندین کیسلب آنلر ایلان یورشمگان ، آنلرنڭ حالین‌صراشماغان آنلرمحتاجمی یاکه توگامی شونی بلمگان ، ایکنچسی کورشیسن رنجتکان، کورشیسی ایلان‌یاخشی تورماغان بوکشیلرگه الله تبارك‌وتعالی‌رحمت قاراوی‌ایلان قاراماز .

٢٧ نچی : « اثنان خیر من واحد وثلاثة خیر من اثنین واربعة خیر من ثلاثه فعلیکم بالجماعة فانّ الله تعالی لا یجمع امّتی الا علی الهدی »

ایکی بردن ، اوچ ایکیدن ، دورت اوچدن ، ایڭ گوره‌کدر ، جیلماقنی اوسنوگزگه آلوگز ، زیرا جناب‌حق امتمنی توغریلوقدن باشقه‌نرسگه‌جیماس. یعنی اتفاقده‌بولوگز برسوزلی‌بولوگز!

٢) یزنڭ روسیه مسلمانلاری کبی آیورلوشماگز روسیه بالالاری کبی آیورلوشوغه سبب بولماگز !

رسولمزنڭ مرادی، امتنی آیرم آیرم بولودن قورقنودر، برلکده اتفاقغه کیلوگه قزقدرودر.

٢٨ نچی : « اجْتَنِبُوا السَّبْعَ المُوبِقَاتِ: الشِّرْكُ بِاللّٰهِ وَالسِّحْرُ وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللّٰهُ الَّا بِالحَقِّ وَاَكْلُ الرِّبَا وَاَكْلُ مَالِ اليَتِيمِ وَالتَّوَلِّي يَوْمَ الزَّحْفِ وَقَذْفُ المُحْصَنَاتِ المُؤْمِنَاتِ الغَافِلاتِ »

هلاکلککه سبب بولا تورغان بیدی نرسه‌دن صاقلانوکز آنلر اشبولاردر: الله‌غه شرك قاطماق، یعنی الله ایکی یا که اوچ دیمك یا بولارغه دلالت قیله تورغان براش اشلمك سحر ایتمك وسحر ایتدرمك، حقسز برکشنی اولترمك، ربا آشاماق یتیملر مالنی آشاماق، دشمان ایلان صوغش قیلغانده شول صوغشدین قاچماق، همده ایر خاتونی بولغان مؤمنه بولغان همده پاك بولغان خاتوننی زانیه لفظی ایلان سوکمك کبی نرسه‌لردر!

٢٩ نچی : « اجْتَنِبُوا الوُجُوهَ لا تَضْرِبُوهَا »

برکمسه‌نی، شریعتنڭ هم عقلنڭ درست کورمینه قاراب صوغوتیوش ایسه باری یوزینه صوقماقدن صاقلانوکز، آه یوز آه یوز! یوزده بولغان سرلر حقنده جلدلر ایلان کتابلر یاصلمشدر!

٣٠ نچی : « اجْتَنِبُوا هَذِهِ القَاذُورَاتِ الَّتِي نَهَى اللّٰهُ عَنْهَا فَمَنْ اَلَمَّ بِشَيْءٍ مِنْهَا فَلْيَسْتَتِرْ بِسَتْرِ اللّٰهِ وَلْيَتُبْ اِلَى اللّٰهِ فَاِنَّهُ مَنْ يُبْدِ لَنَا صَفْحَتَهُ نُقِمْ عَلَيْهِ كِتَابَ اللّٰهِ »

الله تبارك وتعالى طیغان هر بر نچار فعللردین وباوز اشلردین صاقلانکز، اگرده اوشبو نچار اشلر ایلان بلالنور بولسانکز سزاول اشنکزنی یاشرنکز آدملرکه بلدرتمنکز جناب حقغه اشنکزدین توبه قلونکز، زیرا عمل دفترنکنڭ برکاغدین بزکه کورستر ایسنك الله‌نڭ کتابی اچینه آلدیغی حدلرنی تورغزماغه عذرلی‌سون ٢ پیغمبرمز علیه السلام، اصحاب کرامدن اسلمی رضی الله عنه حضرتلرینه زناحدنی تورغزماقدین صوڭ یعنی اسلمی‌نی رجم ایتدیکدین صکره رسول الله صلی الله علیه وسلم صحابیلر آراسنده توروب اشبو حدیث شریفنی بیان بیوردیلار

٣١ نچی : « اَجِيبُوا الدَّاعِيَ وَلَا تَرُدُّوا الهَدِيَّةَ وَلَا تَضْرِبُوا المُسْلِمِينَ »

سزنی دعوت ایتکانلرنڭ دعوتنه اجابت، اوندەلگان جیرگزگه بارونکز همده سزگه برکشی برنرسه بولاك ایدب بیرسه سز آنی قبول ایدنکز، مسلمان بولغان کشی‌نی صوقمانکز، کملرگه هدیه آلونڭ درست بولماغانونی، کیلچك (٥٥) نچی حدیث شریف ایلان بیان قلناچاغی کبی مؤمن بولغان کشنی صوغونڭ حراملقنی بیان قلورغه حاجت یوقدر.

٣٢ نچی : « اَحَبُّ الاَعْمَالِ اِلَى اللّٰهِ تَعَالَى اَدْوَمُهَا وَاِنْ قَلَّ »

عمللرنڭ جناب حقغه ایڭ سویکلسی، آز بولسه‌ده همیشه دائم اشلنگانیدر یعنی بر ایذگو اشنی گرچه

---

٢) یعنی برده توغری اشك چقماس.

آز بولسه‌ده هر وقت اشلنمکی الله قارشونده سویکلیدر، حسب البشریه اوچ کون برگه
ایزگو اشنی اشله‌گان کشنی همده شول اشنی بش کون اشله‌ینچه تورساده اجرلنور
ثوابسز قالماز همانده بر ایزگو اشنی اشلاسك بو بیگرکده الله‌غه سیوکلی دیمکدر، بو
حدیث شریفدن اشبو، معنا آڭلانور ۲۲ نچی حدیث شریفدن قارالسون.

۳۳ نچی : « اَحَبُّ الاَعْمَالِ اِلَى اللهِ تعالى بَعْدَ الفَرَائِضِ اِدْخَالُ السُّرُورِ عَلَى الْمُؤْمِن »
جناب حقنك ایك سویگان نرسه‌سی بر انساننك فرض بولغان عمللرینی اوته‌دیکی
صوڭنده مؤمن بولغان قرداشینك کوڭلینه شادلق کرتمکیدر. یعنی مؤمن بولغان
قرداشین بر نرسه ایلان سویندرمکیدر.

۳٤ نچی : « اَحَبُّ الاَعْمَالِ اِلَى اللهِ تعالى اَلْحُبُّ فِى اللهِ وَالْبُغْضُ فِى اللهِ »
هیچ بر تلاك وغرضدن باشقه مؤمن بولغان قرداش ایلان سویشمك دوست بولماق، اوشانداق
الله قاشنده آچیغلی بولغان نرسه‌گه آچیغلانماق ایسه بونلرده الله تبارك وتعالى قاشننك
ایك یخشی وسویکلی عمللر دندر. الحاصل مؤمن بولغان دین قرداشیگنی سویگان وقتگداده
آچیغلانغان وقتگداده، اوز بگنك شخصگا بر فائده‌نی قصد قلماساڭ.

۳۵ نچی : « اَحَبُّ الاَسْمَاءِ اِلَى اللهِ تعالى مَا تُعُبِّدَ لَهُ وَاَصْدَقُ الاَسْمَاءِ هَمَّامٌ وَحَارِثٌ »
اسملر ایچنده جناب حقغه ایك قبول کورلگنی عبد لفظی قوشولغانیدر. مثلا عبد الله،
عبد الرحمن کبیلردر. اسملر ایچنده ایسه توغری بولغانی همام ایلان حارث کبیلردر.
اهل حدیثلر، همامنی تشدید همه هانك فتحه‌سی ایلان، همت ایه‌سی دیب، حارثنی کسب
قیلوچی دیب استعمال قیلغانلر شول حالده رسولمز اسم ایلان اسملنمش ذاتنك مطابقتی تییشلی
دیب انساننك، عزم، وکسبکه طرشماقلارینی امید ایتدیکی حالده روح الوجود افندمز
صلى الله علیه وسلم بو حدیث شریف ایلان بیان بیورورلار، اول صورتده یالقاو بولغان
کشیلرگه اوزلرینه انسان دیب ایتور اوچون، همت، وکسب کبی دارولارنی اختیار،
ایتمکلری تییشدر.

۳٦ نچی : « اَحَبُّ الْحَدِیثِ اِلَى اللهِ تعالى اَصْدَقُهُ »
سید العالم افندمز حضرتلاری بو حدیث شریف ایلان؛ ایك سویدیکم نرسه توغری بولغان
سوزدر دیب بیورمشدورمونده رسول الله‌نك مقصودی، توغری بولماغان یالغان سوزلردن
امنین طیماق وقورقطماقدور.

۳۷ نچی : « اَحَبُّ الجِهَادِ اِلَى اللهِ تعالى كَلِمَةُ حَقٍّ تُقَالُ لاِمَامٍ جَائِرٍ »
حضرت واجب الوجود قاشنده صوغشلارنك ایك سویکلیسی جور وظلم ایلان تولدورلمش

[library stamp]

بولغان امامر قاشننك حق بولغان سوزنى ياشرماينچه توغرى بولغانچه سويلمكدر . ٦٢٥ نچى حديث شريفكه‌ده قاراڭز .

٣٨ نچى : « احَبُّ الطَّعام الَى اللّٰه تعالى ما كَثُرَتْ عَلَيْه الْاَيْدى »

جناب حق قاشنده ايك سيوكلى آش قوللرنك كوب بولغانيدر . بو حديث ايلان رسولمز مسافرلرنى تويدوروغه قزوقدرغان . بو حديث شريفدن ايك مقصود بولغانى رحمتلنمش امتن صارانلقدان وطمعدن طيماق وقورقطماقدر ، جومارد بولوغه قزقدرودر .

٣٩ نچى : « احَبُّ الْعِبَاد الَى اللّٰه تعالى اَنْفَعُهُمْ لعَيالِه »

جناب حقغه ايك سويكلى بولغان قللر ، اوى جماعتنه جومشاق وفائده‌لى بولغانيدر . بو حديث شريف (٣٨ نچى نومروده بولغان حديث شريفده » گويه مسافرلرنى تويدوروبده اهل وعياللين قاراماو آكلانور بولسه شونى رد قيلغاندر يعنى اوّل اهل وعيالكنى تويدر . صوڭره مسافرلرنى ، وباشقه كشيلرنى سويدوروسك ديب رسول الله صلى الله عليه وسلم بو حديث شريفلرى ايلان بيان قلمشدر ، ٦ نچى نومروده اوتكان حديث شريفده آچق كورلديكى كبى دخى توبنده كوريله‌چك وجه برلن « فابدأ بمن تعول » فرمانى ايلان أمر انفاقده » اوزى ايلان اهل وعيالندين باشلانماقنى بيوروردلار ، مونده اهل عياللين قاراماي‌بوب نفس تله‌گان جيرگه مالين صرف قيلغان كشيلر اوزرينه برر درست مثال كورستلدى (١٤٧ و ١٨٤ و ١٨) نچى حديث شريفلرگه‌ده قارالسون .

٤٠ نچى : « احَبُّ بُيُوتكُمْ الَى اللّٰه تعالى بَيْتٌ فيه يَتيمٌ مُكْرَمٌ »

جناب حقغه ايولرنك ايك سويوكليسى ، اول ايوده يتيملر حرمتلنمش بولغانيدر .

٤١ نچى : « احَبَّ للنّاس ما تُحبُّ لنَفْسك »

اوزيك اوچون سويگان نرسه‌لرگنى باشقه كشيلر اوچنده سويمك تيششدر ، بو روشچه اشلمككز كوركم بولغان خلقك اورلوغيدرنتيجه‌سيدر ، بو روشچه كون كورگان كشيلر دنيا وآخرتنك ايڭگوس بولماقنده هيچ شيك وشبهه يوقدر .

٤٢ نچى : « اَحْبِبْ حَبيبَكَ هَوْنًا ما عَسَى اَنْ يَكُونَ بَغيضَكَ يَوْمًا ما وَاَبْغِضْ بَغيضَكَ هَوْنًا ما عَسَى ان يَكُونَ حَبيبَكَ يَوْمًا ما »

دوستلوغوڭنى تيگزلك اوزرينه بناقيل بلكه بركون آچيغڭ كيلرده « آيرلوب ، دوست‌جورگه‌نك ارم اسرافقه كيتر هم شول اسراف ايتديكڭ دوستلق معامله‌سى زمانونده آڭارغه سويلديكى سرلرڭ سنى دو بولغان عذابكه دوچار ايتر ، هم آچيغڭداده صاقلانو وتيگزلك ايلان

معامله

معامله ایت ، چونکه اول آچیغلانشقان کشك ایلان بر وقت دوستلانورسك ده آنك ایلان شلته شوڭا اوکنرسك یعنی دوست بولغان کشیگه اچکده گی بولغان بار سرلرڭنی سویلب بترمه. همه دشمانك ایلانده بیك قاطی حقارت قلشمه.

٤٣ نچی : « اَحْثُواالتُّرابَ فی وُجُوه الْمَدَّاحینَ : ٢ نچی سی «اَحْثُوافی اَفْوٰاه الْمَدَّاحینَ التُّرابَ »

ماقتاوچی کشیلرنك یوزلرینه طوپراق سیبگز ٢ نچی سی : ماقتاوچی کشیلرنك دنیا فائدهسندن تلادیکی طمع ایتدیکی نرسهلرینی آغزلارینه آتگز ، اوزفائدهسی نیتی ایلان الوغلارنی شعرلر ایلان ماقتاغان کشیلرنی ، آنلرنی شلته یوزندن قدرلرنی یبارو یوزندن آنلرنك آغزلارینه بر نرسه آتگز دیمکدر. حدیثلرنی شرح قیلوچیلار بیوررلارکه ، عقللری هم گناهدن صاقلانولاری کامل بولماغان، کشیلرنی ماقطاماق، آنلرنی عجبکه توشرب دین ودنیاده بولغان مصلحتلرینه ضرر کیترهچگندن هرنی بولسهده بو حاللردن صاقلانماق تییشدر یعنی موندای اورونسز ، کشیلرنی ماقطاماقدن صاقلانماق تییشدر. امام غزالی حضرتلری بیلك بیانینه کوره، بوندای اورونسز، ماقطاغوچی کشیلر غایت آور بولغان گناهلارنی کیتره تورغان کوب نرسهلرگه توشرر بر نچیسی ، ماقطالنمش ذاتده بولماغان کورکملکلر ایلان ماقطاغوچی کشیلر یالغانچی بولورلار ، ایکنچیسی، بر کشینی سویمینچه توروب ، سویهم دیب اول کشینی ماقطاغوچی، منافقلر جملهسندن بولور ، اوچونچیسی ماقطالنمش ذاتنك نه ایدیکین حقیقتن بلماینچه ماقطاغوچی کشیلر احمقلردن صانالمش بولورلار . دورتنچیسی ایسه، ماقطالمش کشی ظالم گناهلی ذات بولسه، ماقطالنماق سببی ایلان آنك کوڭلینه سوینچ کرتب گناهسینه کرشر ، یعنی ماقطالنمش ذاتنك ظلمنده گناهسنده ماقطاغوچی کشیده اورطاقلاشر ، ای افندیلریم عجب در زمانمزنی، اوزمزنی هم اسلام دینندن مقصود نرسه شونی اولجب انصافقه طارتوب قاراساق، اوزمزگه اوزمزنی دیب ایترمز ؟ هیچ شیك یوقکه شاعرنك شول بیتنی تلمزگه آلوب تکرار ایترمز !

اگر حقیقت اسلام درجهان اینست * هزار خنده کند کفر برمسلمانی

٤٤ نچی : « اُحْرُثُوا فَاِنَّ الْحَرْثَ مُبارَكٌ وَاَكْثِرُوا فیه منَ الْجَماجم »

ایگن ایگکز ، ساچکز ، ایگن آشلق ایلان شغللنگز ، زیرا ، ایگن ایکمك آشلق ساچمك مبارك بولغان اشدر ، خصوصا آنی صاقلامق اوچون ، قوشلار وباشقه حیوانلر کرب آشامسن اوچون ، چبتن قویمه ایلان کیرتلهب قویگز ،

رسول الله ، امتنی ایگن ایگوگه آشلق ساچوگه قزوقدرو ایلان همده شرع وعقل یوزندن ، ایرکننی کیتره تورغان سببلرینی هم آنلرغه توتاشو ایلان بیان بیوردیلار، بیرلرمزنك

اولنلارین ، وباتچەلارین وبونلرنی توزوك اینە تورغان نرسەلرگە توتاشماقلق لازم بولدی.

بوحدیث شریفدن بیك آچق آڭلانمیدورمی ؟ قویمالارنی نی اوچون یاسارمز توزورمز؟ صاقلاو ایلان برکتنی آرتدورو اوچون توگلمی ؟ شولای بولسه ایگن ایگومزنی وآشلقمزنی وسودامزنی آرتدرا تورغان نرسەلرنی قبول ایتوایلان بیورلغانمز .

٤٥ نچی : « أَحْسِنُوا لِبَاسَكُمْ وَأَصْلِحُوا رِحَالَكُمْ حَتَّى تَكُونُوا كَأَنَّكُمْ شَامَّةٌ لِلنَّاسِ »

آرو ، وپاك بولغان کیملرکیکز ، گوزل گوزل آطلارغه آطلانوکز، کشیلرکوز آلدینه آتلر آراسینه کوزکام گوزل صورت ایلان چقکز ، ممکن قدر ، سنك باروکنی کوتوب تورا تورغان برلرگه نچار صورتلە کورنمینچه نچار ایسکی کیملر کیمینچه بارورغه ، تیوش بولوی، همده نچار بولغان آتلارغه آطلانماینچه، بلکه یاخشی بولغان آطقه آطلانوب بارورغه تیوش بولوی رسول الله صلی الله علیه وسلم نك سوزندین آڭلانمشدر ۸۷۲ نچی حدیث شریفکه قاراکز.

٤٦ نچی : « احْفَظْ مَا بَيْنَ لَحْيَيْكَ وَمَا بَيْنَ رِجْلَيْكَ »

سقال ایلان، میوق آراسندەبولغان نرسەکنی ، همده ایکی بوط آراسندە بولغان نرسەکنی صاقلا، یعنی آغزکنی، تلکنی وفرجکنی صاقلا ، هر دورلو سلامتلك وایزگولك ، بو ایکی نرسەنی صاقلاوغه باغلانمشدر ، هربر اوکنچ وهربر مسخرەگە توشو ، بو ایکی نرسەنی صاقلاماو ایلان بولاچاغی شیکسز وشبهەسزدر ،

٤٧ نچی : « احْفَظْ عَوْرَتَكَ اِلَّا مِنْ زَوْجَتِكَ اَوْمَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ قِيلَ اِذَا كَانَ الْقَوْمُ بَعْضُهُمْ فِى بَعْضٍ قَالَ اِنِ اسْتَطَعْتَ اَنْ لَا يَرَيَنَّهَا اَحَدٌ فَلَا يَرَيَنَّهَا، قِيلَ اِذَا كَانَ اَحَدُنَا خَالِيًا قَالَ اللّٰهُ اَحَقُّ اَنْ يُسْتَحْيَى مِنْهُ مِنَ النَّاسِ »

عورتکزنی صاقلاکز ، یعنی تزکزدن یوقاری بولغان، کندککزدن توبن بولغان بیرکزنی ، خاتونلکزدن، ملککزده بولغان جاریەکزدن باشقه کشیلرگه کورستودن صاقلانوکز کشیگه کورستمکز آتا، اوغلنی یاکه باشقه کشی باشقەنی، ایرکشی، ایرکشنی کورر ایسەنیچوك بولور دیگان ، سؤالگه دخی، قادر اولدیغچه کیمسەگە کورستمکز، بربوش اورنلە بر آدمنك یالغز حالندەعورتینك آچق بولوینك درست یادرست بولماوینه قارشی، جناب حق اول توغریغه آدملردن بیگرەك اویالنورغه تیوشلیرەکدر ، یالغزلق حالوندەعورتنی قابلاو ایلان رسولمز بیورمشدر .

٤٨ نچی : « احْفَظْ وُدَّ اَبِيكَ لَا تَقْطَعْهُ فَيُطْفِئَ اللّٰهُ نُورَكَ »

آتاکزنك محبتنی صاقلاکز کیسمکز اگرده آنك محبتندن کیسلور بولساکز الله تبارك وتعالی سزنك نورکزنی

نورکزنی کیسه ر حدیثنی آڭلاوچیلر، بوحدیث شریفنی، آتاسینك دوستی ایلان دوستلانوب صڭره آنسدین آبرلماقی ایلان الله اول آدمنك نورینی سوندرر دیب، تفسیر قلمشلار.

۴۹ نچی: « اَخافُ عَلَى اُمتى من بَعدى ثلاثًا حَيفَ الاَئمَة وَايمانًا بِالنُّجوم وَتَكذيبا بِالقَدَر ».

اوزمدن صوڭ أمتم اوزرینه اوچ حالنك کیلوندن قورقامن، برسی اماملرنك ظلم ایدوچی بولماقلاری، ایکنچسی بولدز ایلان خبر بیروچیلرنك خبرینه اشانماقلاری، اوچونچیسی ایذگولك هم یاوزلق هم موڭاباشقه نرسه لرنك، اللهنك تقدیری ایلان بولماقین بالغان دیب بلمکلری.

۵۰ نچی: « اَخذُ الاَمير الهَدِيَّة سُحتٌ وَقبولُ القاضى الرِّشوَة كُفرٌ »

أمیرلرنك، حاکملرنك، هدیه ـ بولك آلماقلاری حرامدر، قاضیلرنك رشوت (چایلك) آلماقلاری کفردر، چونکه اش باشنه بولغان کشیلرگه بیرلگان هدیه دوستلق اوچون بولمایوب، بلکه سنك اشکنی قاراوچی بولغانلقدن، سینك فائده‌گه طرشسن اوچون، یعنی بوله کنی بیروچی کشینك فائده‌سینه اش قلسون ایچون بیرلگان کبی بولوب، اش باشنه بولغان کشیگه هدیه نی قبول ایتمرگه یاراماغانونی بیان قیلورغه حاجت یوقدر، (۴۶۵) نچی حدیث شریفکه قاراڭز.

۵۱ نچی: « اَخشى ما خَشيتُ عَلى اُمَّتى كِبَرُ البَطن وَمُداوَمَةُ النَّوم وَالكَسَل وَضَعفُ اليَقين »

امتمنك هلاك بولو سببنه گناهلارنك ایك قوتلیسی، کوب آشاو سبهلی قورصاقنك طولی بولماقی، موڭار قاراغانه همیشه یوقلاونك ویالقاولقنك، ایمانغه ضعیفلك کیترۋی بلنه‌در، رسول‌مز صلعم رحمت لنمش امتیه ضعیفلك، عجزلك ویالقاولقنك کیلوندن، وایمانلربنه ضعفلك کیلودن قورقوب، هروقت آنلرنی صاقلار اوچون، اول أمتنك اشلرینك أیذگولکه بولوی ایلان، وایذگو بولغان حالنك دشمانی بولغان یالقاولق، نچارلق‌قه توشمسزلك ایلن وصیت ایتب قالدرمشدر.

۵۲ نچی: « اَخلِصوا اَعمالَكُم لله فانَّ اللهَ لا يَقبَلُ الاّما خَلَصَ لَهُ »

عمللرکزنی، هر بر اشکزنی صاف نیت ایلان قیلوکز، الله تبارك وتعالی صاف نیت ایلان قیلونماغان عملنی قبول ایتمس، عمل قیلوده نیتنك صاف برلماقی، وباشقه اشلرده‌ده نیتنگه اوزفائده‌ڭ قاتوشماوی شرط قیلنمشدر، کتابنك باشداغی حدیثنه قاراڭز.

۵۳ نچی: « اَخلص دينَكَ يَكفكَ القَليلُ مِنَ العَمَل »

دینڭده نیتڭ صاف بولسون، اگر دینڭ صاف بولسه آزغنه عمل سڭایتار حدیث آڭلاوچیلر

بوحدیث شریفنك شرحنده ایته‌لر: اگر نیتنك، اوطدن قورقو بولسه، یاکه جنت امیدایتو بولسه یاکه قوللوقك بولغان ایذگولكنك صافلانوی بولسه، بو صورت ایلان، الله رضاسی اوچون اشلنگان اش گرچه آز بولسه‌ده الله قاشنده غایت قیمتلی درجه‌لیدر، ٤٢٤ نچی حدیث شریفکه قاراڭز.

٥٤ نچی: « اخوانُكُمْ خَوَلُكُمْ جَعَلَهُمُ اللّٰهُ قِنْيَةً تَحت ایدیكُمْ فَمَنْ كانَ اخوهُ تَحْتَ يَده فَلْيُطْعمْهُ منْ طَعامه وَالْيُلْبسْهُ منْ لباسه وَلاٰ يُكَلّفْهُ مٰايَغْلبه فَانْ كَلَّفَهُ مٰايَغْلبُهُ فَلْيُعنْهُ »

خدمتچیلرڭز سزنك قرداشلرڭزدر، جناب حق آلارنی سزنڭ قول آستوڭزده، سزنك ملکڭز قیلدی. بر آدمنك قرداشی ملکنده بولسه، آنی اوزی آشاغان نرسه‌دن آشاطسون، اوزی کیگان نرسه‌دن کیدرسون، آنك کوچی جیتمگان اشنی اشلو ایلان کوچله‌مسون، اگر کوچلر بولسه، اوزیده بولوشسن، (٥٧٥ و ٧٠٣) نچی حدیث شریفکه‌ده قارا.

٥٥ نچی: « اَدّ الاْمٰانَةَ الی مَن ائْتَمَنَكَ وَلاٰ تَخُنْ مَنْ خٰانَكَ »

اوزڭده بولغان امانتنی اوته، سنك اوزڭه خیانت ایتکان کشیگه‌ده سن خیانت ایتمه، بو امانت دیگان سوز عبادتده وباشقه اشلرده‌ده یورگانلکدن، عبادتده وباشقه نرسه‌لرده‌ده امانتنی اورنینه طابشرڭز دیمکدر، سڭا خیانت ایتکان کشیگه‌ده قارشی خیانت ایتمه، چونکه خیانت کیره‌ك خیانتکه قارشی بولسون، باربر بولوب خیانت قیلوچیلاردن بولوب گناهلی بولورسك.

٥٦ نچی: « اِدْراوا الْحُدُودَ عَن الْمُسْلمينَ مَا اسْتَطَعْتُمْ فَانْ وَجَدْتُمْ للْمُسْلم مَخْرَجاً فَخَلُّوسَبيلَهُ فَانَّ الاْمٰامَ لاَنْ يُخْطیءَ فی الْعَفْو خَيْرٌ منْ اَنْ يُخْطیءَ فی الْعُقُوبَـةِ »

ظلم، وباشقه برجنایت قیلوسببی برلن شریعت طرفندن برمسلمان بولغان کشیگه جزا اوچون حدنك تورغزولماغنی قولڭزدان کیلگان قدر ییبرڭز، اگر برمسلمانغه یول طابسڭز آنك یولن بوش قیلوڭز، یعنی بر مسلمان بولغان کشی برجزاغه تییشلی بولسه، اگر آنی قوتولدورورغه یول طاباساڭز، آنی قوتولدریڭز، آنك اوچون خلیفه، سلطان، والحاصل هراشك باش کشی، برکشینك عیبن کیچرو طرفنك یالغشلق قیلماقلاری، شول آدمگه جزا بیرو طرفنك یالغشماقلارندن البته ایذگوره‌کدر.

٥٧ نچی: « اِدْرَؤُا الْحُدُودَ بالشُّبُهٰات وَاَقيلُوا الْكرامَ عَثَراتهمْ الاّٰ فی حَد منْ حُدُوداللّٰه تَعٰالٰی »

مجرد شبك وگمان ایلان شریعت طرفندن کیلگان جزانی تورغزماگز ، اما شیکسز ثابت بولغان جنایت سببلی شریعت طرفنده جزا اوچون قویولغان حدنك تورغزولماقی باشقه اشدر اول وقت حدنی تورغزگز .

۵۸ : « اَدَّبَنِی رَبِّی فَاَحْسَنَ تَأْدِیبِی »

جناب حق بنم ذاتمنی ، عقلمنی ، انسانغه نیندی گنه اش ، نیندی گنه ادب ، نیندی گنه کورکملك تیوش بولسه ، شولارنك هر قایوسی ایلان مینی زینتلادی بو توغرده شولای ایتوب آڭلارغه ممکن که ، اللهنك رضاسینه یاراشقان فکرنی عملنی ، وفعلنی ، اسنگان کشیلر ، کیم بولغان عقللرینك وفکرلرینك عاجزلك وضعیفلك ایلان حق نك قدرت والوغلوغی آراسنده یاقنلق تابا آلمادقلارندن ، اوزلرینه یاقینلق وتوتاشو یولونی ، ایتوبسنله حال تلی ایله تورشماقلری ایله ازلو وآرزو ایتوده بولنمشلرده ، تگرمز الله تعالی حضرتلری ، خلققه ایارو اورناگی تقلید وامتثال اولماق اوزره رسولمزنی اظهار ایله سوزده ایشده حالده خلقده اوزگزی شول فخر عالمه نقدر اولاشدرر ویاقنایتور بولساگز . آڭا نیندا این مرتبه ده تقلیدگه طرشساگز یعنی محمد علیه السلامنك یولنی اوستگزگه آلساگز ، شول قدر بنم رضامه اوخشاغان یرش توروشده بولورسز .

۵۹ : « اُدْعُوا اللهَ وَاَنْتُمْ مُوقِنُونَ بِالْاِجَابَةِ وَاعْلَمُوا اَنَّ اللهَ لَا یَسْتَجِیبُ دُعَاءً مِنْ قَلْبٍ غَافِلٍ لَاهٍ »

اللهغه دعا قیلگز ، اما دعا قیلغان وقتده اول دعامز البتهٔ قبول بولاچاق دیب بلب قیلگز ، تمام الله طرفینه کوڭلگز یونلمگان همده کوڭلی اللهدن باشقه نرسه ایلان شغللهنگان کشینك دعاسی الله قاشنده قبول ایدلمش توگلدر .

شیکسز بو دعا قبول بولاچاق دیب قیلنغان دعانك اللهقاشنده قبول بولاچاغی حقدر ، یعنی شبهه سز البته اول دعا قبول بولاچاقدر .

۶۰ نچی : « اِذَا آتَاكَ اللهُ مَالاً فَلْیُرَ عَلَیْكَ فَاِنَّ اللهَ یُحِبُّ اَنْ یَرَی اَثَرَهُ عَلَی عَبْدِهِ حَسَنًا وَلَا یُحِبُّ الْبُؤْسَ وَلَا التَّبَاؤُسَ »

هر قایچان الله تبارك وتعالی سڭا مال بیرسه ، سنده آچیق حالده اول مال کورنسن ، یعنی سین آنی یاشرمه کورست دیمکدر ، آنك اوچون جناب حق ، قلینه بیرگان نعمتینك اثرنی ، آنك اوزرنده کورمکنی ، وبونکده شریعت وعقلغه یاراقلی اولماقینی استر ، خلقلرغه اوزینك حالندن زارلانغان کشیلردن ، همده ، ماللری بار ایکان ، مالنی یوق دیب کورستکان کشیلردن ، آنلرنك سوزلرندن ، فعللرندن الله راضی بولغوچی توگلدر ،

٦١ نچی : « اذا آمنكَ الرَّجُل عَلى دَمه فلاَ تقتُلْهُ »

بر کشی سنك اوزريگا قاندن أمين بولسه سن آنی اولترمه ؛ يعنی بيرلككَ اشانچلق حكمنی صاقلا هيچ كشينی اورونسز نجتمه گناهسز صوقمه هم اولترمه ديمكدر، شونك ايچون‌ك والی بولغان كشيلرگه خصوصا عسكر كماندا وبشچيلر ينه بو حديث بر قانون آلارغه هم آڭلاتودر اورنونده صاقلارغه قارارغه تيديش بولغان نرسه‌لرنی اورنونده صاقلاماغانده نيندی حال بولاچاق ، مونی آيرم آچيق بلونی استگان كشيلر اخلاق كتابلرينه قايتوب قاراسون‌لار.

٦٢ نچی : « اذا ابتغيتُمُ الْمَعْروفَ فاطْلُبُوهُ عند حسان الوجوه »

ايزگولكنی استر بولسه‌ڭز، گوزل كوركم بولغان يوزليلردن استڭز، رسولمز صلی الله عليه وسلم بوحديث شريفلری ايلان، ياراتولونك كوركم بولوينك، خلقلرنك كامل بولوينه دلالت قيلغوچی ايكانون اشارت ايلان آڭلاتوب قالدرمشدر .

٦٣ نچی : « اذا ابتُلیَ اَحَدُكُمْ بالقضاء بَيْنَ الْمُسْلمين فلاَ يقض وَهُوَ غَضْبانٌ وَلْيُسَوّ بَيْنَهُم فی النَّظَر وَالْمَجْلس وَالاشارَة »

أمت وصحابه‌لرمدن بريسی قاضی بولماق كبی بر اش ايلان بلالنور بولسه، آچوی كيلگان وقتده حكم قيلودن صاقلانسن دعوی قيلوچيلارنك ايكی طرفنده ده تيگزلك ايلان حكم قيلسون حتی جواب آلوده آلارنك برسينه سويلوده، همده اشارتده همده اوطرتماقده تبگزلك ايلان هر ايكسينك حقلرن صاقلاسون؛ بو بابده آيرم آچـق بلونی تله‌گان كشيلر فقه كتابلرنده كتاب القضاغه قاراسونلر هر وقت معلوم بودوركه حكمگه متعلق يپرلرده نه قدر مسلمين ديگان سوز اوتر بولسه، اول حكم ذمت ومستأمن اهلن اچينه آلادر .

٦٤ نچی : « اذا ابردتُم لی بَريداً فَابعثُوهُ حَسَنَ الْوَجْه وَحَسَنَ الاسْم »

بڭا ايلچی يبردكـڭز وقتده، گوزل يوزلی گوزل اسملی بولغانون يبرگز، بونك حكمنی (٦٢) نچی نومرولی حديث شريفده اوتمش ايدی افندمز حضرتلری گوزل اسملرنی سوير ايدی .

٦٥ نچی : « اذا اتی احَدَكُم خادمُهُ بطَعامه قَدْ كَفاهُ علاَجَهُ وَدُخانَهُ فَلْيُجلسْهُ مَعَهُ فَانْ لَم يُجْلسْهُ مَعَهُ فَلْيُناولْهُ اَكْلَةً اَو اَكْلَتَيْن »

قل بولسون ، آزاد بولسون ، سزنك خدمتچڭز آش ايلان سزنك قارشڭزغه كيلدكلری وقت. اول طعامنی پاصاماق پشرمك اول خدمتچی‌نك قوتی ايلاندر ، آشاغانده برابر اوزڭز ايلان اوطرطب آشاطـڭز ، اگرده اوزڭز برلن اوطرطب آشاتماساڭز اول خدمتچيكه‌ده بر ، ايكی مرتبه قابارلق بيرڭز.

٦٦ نچی :

٦٦ نچی : « اذا اتاکُم کریمُ قَوم فاَکرِمُوهُ »

برقوم اچنده حرمتلی قدرلی بولغان کشی سزنك اوزه‌رگزگه‌کیلر بولسه سز آنی حرمت وقدر ایدگز ! قوناقنی حرمتلمك قدرلمك، کیره‌ك مسلمان بولسون کیرك کافر بولسون کیرك امام ، کیرك عوام بولسون نیندی گنه کشی بولغانده‌ده حرمتلوتیوش دیب کوب حدیث شریفلرده کیلسه‌ده ، بوحدیث شریف خصوصا برقومنك اچنده حرمتلی بولغان کشی ! بر یرگه کیلسه آنی بیگرکده حرمتلمك قدرلمك تیوش لیکاننی بلدره‌در .

٦٧ نچی : « اذا اَتاکُمُ الزّائرُ فَاَکرمُوهُ »

سزنی زیارت قیلونیتی ایلان کیلگان کشیلرنی حرمت قدر ایدگز ، الحاصل کورکم خلق ایه‌سی بولغان افندمز حضرتلری اوزی حرمتلی جومارط اولدیغی کبی ، اوزینه ابارگان کشیلرنگ اوزی کبی عالیجناب بولماقلارینی . نچارحالده قالماوچیلقلارینی آرزو وتمنی ایدر بولدیلار ، صلی الله علیه وسلم .

٦٨ نچی : « اذا احَبَّ اَحَدَکُم اخاهُ فَلیُعلمهُ انّهُ یُحِبُّهُ »

سزنك آرادن بربگز مؤمن بولغان قرداشون سویار بولسه آنی سویگاننی اول قرداشینه بلگرتسین ، دین قرداشینك هر بریسی ایلان دوست اولماق یاراطشماق تییش بولساده آنلردین بریسنی خصوصا بیگره‌ك سویار بولساگز ، آنك ایلان دوست بولونی استر بولسه‌گز ، اوزگزنك آنی سویدکگزنی دوست توطقانوگزنی اول ذاتقه‌ده بلگرتگز ، اولده سزنی دوست توطسون .

٦٩ نچی : « اذا اَرادَ اللهُ بعَبد خَیرًا صَیَّرَ حَوایجَ النّاس الَیهِ »

جناب حق برکشینك ایزگو بولوڤنی تلاربولسه‌اول کشنی آدملرنك محتاج بولوب آڭارغه بارا تورغان کشسی ایتەر . یعنی جناب حق اول کشینی یوقاری بولغان اورونغه قویار دنونك ایچون آندی اورنك بولغان کشیلرنك خلقلر بلمای تورغان اورونك یاطماسلقلاری ، محتاج بولغان کشیلرنك ، برابرلك ایلان اشلرین تدبیرگه اللەطرفندن قویلغانلقنی بلمکلری وشوکار کوره طرشب اش بورتمکلری لازم وتییشدر .

٧٠ نچی : « اذا اَحبَبتُم اَن تَعلَمُوا ما للعَبد عندَ رَبّهِ فَانظُروا مایَتبعهُ منَ الثَناءِ »

برکشینك اللەقاشنده قدرلی وحرمتلی بولغاننی بلەسگز کیلسه اول آدمنی قاراگز آدملر قاشنده کورکم صفت ایلان ماقطالنمش بولسه اللەقاشنده‌ده اول کشی قدرلی آرتوق حرمتلی بولور ، خلق آراسنده خصوصا توغری یولك بولغان خلق آراسنده اول کشی گوزل صفت ایلان ماقطالنمش بولماقی الله قاشنداده آرتی قدرلی وحرمتلی ایکانینه دلیلدر ، یعنی

بتون خلقنك فكرى قبول اينكان نرسه ، الوغ توره‌لرنك قول قويولارينه توقتالادر .

٧١ نچى : « اذا اَرَادَ اللّٰهُ بالاَمير خَيْرًا جَعَلَ لَهُ وَزيرَ صدق ان نَسِىَ ذَكَّرَهُ وَانْ ذكَرَ اَعَانَهُ وَاذا اَرَادَ به غَيْرَ ذَالكَ جَعَلَ لَهُ وَزيرَ سُوء ان نَسِىَ لَمْ يُذَكِّرْهُ وَانْ ذَكَرَ لَمْ يُعِنْهُ »

هر قاپچان الله تبارك وتعالى بر أمير اوزرينه ايذگولكنى تلاسه اول أمير اوزه‌رينه بر اشده راست بولغان وزيرنى بيور ، هر قاپچان اوزينه اشلرگه تييش بولغان اشدن بر نرسه‌نى اونوطر بولسه اول وزير آنك ايسنه توشرر هر قاپچان ايسنه توشرسه ياردم بيرر ، اگر الله تبارك وتعالى بر أميرگه ايذگولكنى تلامسه آثار ايذگو بولغان اشكه ياردم بيره‌تورغان وزير بيرمس ، بلكه ياوز بولغان وزيرگه طاب ايلارده اونوطسه ايسنه‌ده توشرمس ايسنه توشسه ياردم بيرمس .

بو حديث شريف ايلان قرة الاعين افنديز حضرتلرى . هر اشده هر كشيگه ياردمچى كيره‌ك بولون ، وهر بر باش كشيگه كيگاشچى ياردمچى كيره‌ك بولون همه اول باش بولغان كشى شول كيگاشچى‌نك سوزينه قاراب أش جورتمكى تييش بولون بيان قيلمشدر .

٧٢ نچى : « اذا اَسَأتَ فَاَحْسِنْ ! »

بر ياوز اش قيلغان آرتوندانوق ايذگو بولغان بر أش قيـل انسانده ياوزلق طرفى كوبره‌ك بولماسون ايچون ، ياهـه ايكسى برابر بولسون اوچون ، بر ياوز بولغان اش آرتوندانوق برده كيچكمينچه ايذگو اش اشلوايلان توصيه ايله‌مشدر .

٧٣ نچى : « اذَا اسْتَيْقَظَ اَحَدُكُم منْ نَوْمه فلا يُدْخلْ يَدَه فى الاناء حَتّى يَغسلَهَا ثَلاثًا فانَّ اَحَدَكُمْ لاَيَدرى اينَ بَاتَتْ يَدُهُ »

هر قاپچان يوقودان تورساڭز ، قولوڭزنى اوچ مرتبه يومايينچه صاوطقه طقماڭز چونكه‌سز يوقلاغان وقتده قولوڭزنوك قايده كرگاننى بلمايسز .

٧٤ نچى : « اذا التَقَى المُسْلمان بسَيفهما فَقَتَلَ اَحَدُهُمَا صَاحبَهُ فَالقَاتلُ وَالْمَقتولُ فى النَّار »

ايكى مسلمان بولغان كشيلر بر بر يسينه برابر قلچلر ايلان يولقغان وقتده بريسى ايكنچسن اوترر بولسه ، اولـگان كشيده همده اوتروچى كـشيده جهنمده‌در . رسول الله (صلى الله عليه وسلم) دن صورالغان اوتروچى كـشى ظلـم وجنايت قيلغانلغى اوچـون جهنمگه كرسنده ، لـكن بو اوترلـگان كشينك مونداى عذابقه كرووى قباحت بولوى نـه اوچون هيچ جنايت

جنایت یوق یردن دیب ؟ بونك حکمتنك جوابنده بیرمشکه ، چونکه اولترامش کشیده اوترووچی کشنی اوترزگه حاضر بولوب نیتلنب تورادور ایدی اولترووچی کشی آنی اولترمهسه البته اول اولمش کشی اوتروچینی اوتره ایدی . جناب حق ایسه بتون نرسهنی بیلگوچی اولدیغندن هرنرسهنك نیتینه کوره جزا بیرگوچیدر ، بوسوزنك نتیجهسی ، ایکی مسلمان بولغان کشیلر آراسنده یاوزلق بر برینه جبر ایتمك ونفاق بولماسون ایچوندر .

٧٥ نچی : اذَا الْتَقَى الْمُسْلمان فَتَصَافَحَا وَحمدَاالله وَاسْتَغْفَرَاغْفرَ لَهُمَا »

هروقت ایکی مسلمان بولغان کشی بربرسینه یولوقدیغی وقتده قول آلوشب بربرینك حاللرینی صراشسهلار ، همده شول حالده بریسی ایکنچسینك یارلقانوون استر بولسه ، جناب حق هرایکسینك گناهسنی یارلقار . (٥٩٥) ، (٧٥١) نچی حدیث شریفلرگهده قاراسون

٧٦ نچی : « اذَا اَمَّ اَحَدُكُمْ فَلْيُخَفِّفْ فَانَّ فيهمُ الضَّعيفَ وَذَا الْحَاجَة وَاذَا صَلَّى لنَفْسه فَلْيُطَوِّلْ مَاشَاءَ »

سزنك بریگز امام بولغان حالده نمازینی قصقه قیلسون اوزون ، اوقماسن ، چونکه جماعت اچنده قارتلار بولا کچکنهلر بولا ضعیفلر بولا آورولار بولا یاکه باشقه برعذرلی کشی یاشلی کشی بولا آنلرنك کوبسی زارغادور اگر یالغز اوقساگز اول وقت اختیارگز تلاسهگز قصقه اوقگز تلاسهگز اوزون اوقگز .

٧٧ نچی : « اذَا تَبَايَعْتُمْ بِالْعينَة وَاَخَذْتُمْ اَذْنَابَ الْبَقَر وَرَضيتُمْ بِالزَّرْع وَتَرَكْتُمُ الْجهَادَ سَلَّطَ اللهُ عَلَيْكُمْ وَلَّا لَايَنْزعُهُ حَتَّى تَرْجعُوا الَى رَبّكُمْ »

«العینة» عینه دیب بر آدمگه کوتهچککهقیمت بولغان بها ایلان مال صاتوب اول صاتیلغان مالنی صاتوب آلوچیدن کیری بیك آرزان بها ایلان صاتوب آلماغه دیرلر ، سوزنك قابتوشی : همانده صاتو آلو ایلان مشغول بولودر ، اوگزنك قویروغینه جابوشب صابان سرب ایگن ایکمگه راضی بولوب صوغشنی طاشلار بولساگز ، جناب حق سزنی اولگی حق بولغان یولوگزنی قویغانغه کوره سزنی خورلقغه توشرر آزدورر . « صدق رسول الله » . اشته مصرلیلر کورمزنك آلدنده مثال بولورغه یتر ، ترکلکلرینی صاتولارینی ایگن ایگولرینی بیك آرتوق بولغان درجهده سویدکاری ، همده صوغشقه تعلقی بولغان بر سوزده سویلمینچه ، سیکز طوقز میلیون مسلماننك ، دورت کیساك فرانکنك مسخرهسی اولمشلر ، تمام آقتوق چیککه ییتمشلر . ممالك عثمانیه ، اول مبارك اناطولی قطعهسی ، آنك پاك بولغان اهلی بو قدر یوز سنهلردن بیرلی صوغش اشلرندن بوشانمادقی جهت ایلان ، اوزلرینك مقداری آزبولا

توروب شول قدر میلیون دشمانلر ایلان برابر قارشی تورمشلر، خورلقنی قبول ایلمگنلر، خورلقغه توشمگانلر، بوندن صکره‌ده خورلق وحقارتکه توشمک احتماللری بوقدر، آنلر باطرلقده انسان صورتنده بولغان آرسلانلاردر آنلر دین توغروسنده اولرگه راضی بولوب حاضر تورالار ایدی، آنلر قاشنده دنیا دیگان نرسه بر قینده تورمیدر ایدی. آنلر عسکرلکده وصوغش فکرنده دائم اولر یقچه، قورقو طرفندن ایمینچیلک طابقانلر ایدی آنلرنك اول توغریده هیچ قورقو احتماللری یوق ایدی.

۷۸ نچی: « اذا حاكَ فی نَفْسكَ شَیْءٌ فَدَعْهُ »

نفسکنی یعنی کوکلکنی وجدانوکنی قایغوغه صالغان نرسکنی قیلماینچه تاشلا، شراح حدیث بیوررلرکه آدم اوغللری حق بولغان اش ایلان شادلانورلار وباطل بولغان اشدن نفرتله نورلر، نوریقین وتوغریلق ایلان صاف بولغان براشنی کسب ایتکان کوکل، جزئی برحقسزلق ویولسزلق ایلان اذی لانمش بولاچاغندن، شول حالده عالمده جاری بولغان چیکنك ویاوز بولغان اشنك توبنی دقت ایتدیکك حالده وجدانك دلالت قلوی ایلان ایکی آراسن آیررغه کوچك یتر، آنك اوچون کوکلکزنی راحتسز ایتکان اشنی هیچده قلاچاق بولماکز (۳۳۲ و ۳۳۳) نچی حدیث شریفلرگه قاراکز.

۷۹ نچی: « اذا خَفیَت الْخَطیئَةُ لاتَضُرُّ الاَّصاحبَها واذا ظَهَرَتْ فَلَمْ تُغَیَّرْ ضَرَّت الْعامَّةَ »

انسان دوچار بولغان خطانك یاشرن قالماق ایلان یعنی آنی باشقه آدملر بلمینچه قالوبده اختیار ایتکان حالده، قلوچیدن باشقاسینه ضرر ایته بلمس. لکن بوخطا طابولسه آنی تیوشلی آدملر طیارغه تیوش امابوضرردن تیوچیلر بولماسه بونك ضرری هر کشی‌گه تیگز بولور.

۸۰ نچی: « اذا حَدَّثَ الرَّجُل بحَدیث ثُمَّ الْتَفَتَ فَهیَ اَمانَةٌ »

هرقایچان برکشی سگا برسوز سویلاگانده یاق یاغینه ایلنب قاراسه بوسوزنی باشقه کشیگه سویلمه دیب ایتمسه‌ده اول سوزنی باشقه کشیگه سویلمسکه تیشدر، چونکه اول سگا سویلاگان نرسه سیگا امانتدر.

۸۱ نچی: « اذا سَبَّبَ اللّهُ تَعالی لاَحَدكُمْ رزقاً منْ وَجْه فَلا یَدَعْهُ حَتّی یَتَغَیَّرَ لَهُ »

برگز شول عالمده برسبب ایلان بروجهدن رزقلانمش بولسه آنی قویماگز، تاکه اوزی اوزندن اوزگارگانگه قدری، برکشی برنرسه ایلان بیورولمش بولسه ممکن قدر شرعی وحقیقی بولغان برسببدن باشقه اول اشدان صاقلانماو، تیوشدر، هنروصاتوایتو وموکار باشقه بولغان کون کورله. اش یورتله تورغان نرسلر اشبونك کبیدر، آنك ایچون سنك قولوکده بولغان نعمت، سنك صراوك تله‌وك اوزرینه بیرلمشدر، بوآش بنم قولمدن کیلمیدر

ب الله بیرگان هنرنی طاشلاماسقه طرشورغه تیوش، همده بر نرسه ایلان بیور ولمش بولساڭز،
ن بولغه کرر بولسام کیڭچیلك ایلان کون کوررمن دیوب الله احسان قیلغان یولوڭدن کوچه سکه
یشدر ، آنك اوچون الله بیرگان نعمتنی قبول ایتمینچه کفران نعمت قیلغان بولورسك ، یا که
زك الله نڭ قلی بولا توروب الله غه قارشقان بولورسك ، قولوڭده بولغان هنرنی
ڭدن کیلگان قدر طاشلامای نچه اشلرگه طرشقایسون ، هر اشده الله نڭ یاردم بیرمکی
ومکز در ، همده شکسز الله نی یاردمچی دیب بلگز ، (٨٣٧) نچی حدیث شریفکه قاراڭز .

٨٢ : « اذا سَبَّكَ رَجُلٌ بِمٰا يَعْلَمُ مِنْكَ فَلاٰ تَسُبَّهُ بِمٰا تَعْلَمُ مِنْهُ فَيَكُونَ اَجْرُ ذٰلِكَ لَكَ وَوَبٰالُهُ عَلَيْهِ »

کشی سنڭ اوزڭده بولغان عیب ایلان سینی سوکسه ، سین آنی قارشی آنارده بولغان
ب ایلان سوکمه ، زیرا سنڭ سوگلمش بولوب ، آنی سوکمینچه قالووڭڭ اُجری سنڭ
رگه بولور ، سوگوچی کشی سنی سوککان اوچون گناهلی بولوب آڭا تیوشلی جزا بیرلور .

٨٣ : « اذا سَرَّتْكَ حَسَنَتُكَ وَسٰائَتْكَ سَيِّئَتُكَ فَاَنْتَ مُؤْمِنٌ »

قایچان ایزگو بولغان اشنی اشلودن شادلانور ، یاوز بولغان اشڭدن اوکنر
غرر بولساڭ شول وقت سین کامل مؤمن بولغان کشی بولورسك ، بو حال ایسه
من لك بیلگوسیدر .

٨٤ نچی : « اذا سَمِعْتَ الرَّجُلَ يَقُولُ هَلَكَ النّٰاسُ فَهُوَ اَهْلَكُهُمْ »

قایچان برکشیدن دنیاده آدم قالمادی هلاك بولدی دیگان سوزنی اشتور بولساڭ . اول
وچی کشی اوزی هلاك اولمشدر . بو بیچاره نڭ بواشندن اوزینڭ خبری یوق . بتون
م بالاسینڭ ، خلقلری ، اشلاگان اشلری ، بارده بوزوقلق بولوب یالغز بو کشی توزکلکده
دم دیوب اویلاوچی کمسه اوزی هلاك در . موندی سوزلرنی سویلاوی ، کشی نڭ اوزین
ماونڭدان کیله در . عموما برقومنی ، برجماعتنی طعن ایتارگه یاری ، چونکه آنلردان
غز برکشینی شلته ایتو یاراماساده آراسنده شوندای کشیلر بولادر ایندی زماننڭ تلاوی
نچه معامله قیلمق تیوشلیلگی برکشینڭ ایکنچسنه آرتقلغن چغارودان طیغوچیدر .

٨٥ نچی : « اذا سَمِعْتَ جِيْرٰانَكَ يَقُولُونَ قَدْ اَحْسَنْتَ فَقَدْ اَحْسَنْتَ وَاِذٰا سَمِعْتَهُمْ يَقُولُونَ قَدْ اَسَاْتَ فَقَدْ اَسَاْتَ » .

شڭده بولغان کشیلردن سینی اول یاخشی کورکام خلقلی دیونی ایشتور بولساڭ ، راست
سین چنلقده یاخشی کشی بولاسون ، اگر کورشیلرڭ سینی اول یاوز کشی دیب

اینسه‌لر سین چنلقنی یاوز کشی بولسون قصقاسی اوزنگنگ کم ایکانگنی اوزنگ ایله اش
قیلوچیلاردان هم اوزنگ ایله برکه توروچیلاردان بلورسون !

۸۶ نچی : « اذا سَمِعْتُمُ الحدیثَ عَنّی تَعْرِفُهُ قُلوبُکُم وَتَلینُ لَهُ اَشْعارُکُم
وَاَبْشارُکُم وَتَرَوْنَ اَنَّهُ مِنْکُم قَریبٌ فَاَنَا اَولاکُم بِهِ وَاِذا سَمِعْتُم
الحدیثَ عَنّی تُنْکِرُهُ قُلوبُکُم وَتَنْفِرُ مِنْهُ اَشْعارُکُم وَاَبْشارُکُم وَتَرَوْن
اَنَّهُ بَعیدٌ مِنْکُم فَاَنَا اَبْعَدُکُم مِنْهُ »

میندن بر حدیث کوچرلب، آنی اشتکانده سزنك کوکلکز شادلانور هم یومشار بولسه. اول سوزنی کوکلکز
تارتسه اول حدیث سزدن بیگراك منگا یاقن بولور یعنی اول حدیث میندن بولور دیمك اگر ده کیر
سنچه بر حدیثنی ایشتکانده کوکلکز آناردان چیرکانر طارایور بولسه اول حدیثدن مین یراق بولورمن
سزده آناردان یراق برلوکز، اول میندن بولماس. (۳۹۶) (۸۲۵) نچی حدیث شریفلرگه قارالسون !

۸۷ نچی : « اذا سَمِعْتُمْ بِجَبَلٍ زالَ عن مکانه فَصَدِّقوا وَاذا سَمِعْتُمْ بِرَجُلٍ زالَ
عن خُلُقِهِ فلا تُصَدِّقوا فَاِنَّهُ یَصیرُ اِلیٰ ما جُبِلَ علیه »

بر تاغنك اورنوندن قوبقانون ایشتر بولساکز، آنی راست دیوب بلکز آکاراشانوکز،
اما بر کشینك طبیعتی بوزولدی، خلقی نچارلاندی دیب ایشتر بولساکز. آکاراشانماکز،
آنك ایچون، هر وقتده طبیعت یاراتلوی اوزرینه حرکت ایدر، همیشه شول روشده اش
قلور! بو حدیث شریف دینگه‌ده دنیاغه‌ده تعلقی بولغان حدیثلر جمله‌سندندر، چونکه طبیعتنی
یا کلامق ممکن بولماسه، آنی توزه‌تو ایله شریعتنك کچلاوی بوش کچلاو بولماقنی تلار،
کشیلرنك کورنشلری تورلی تورلی بولوی چاقلی خلقلارنك نیگزی تورلی تورلی بولونی
اوزگارونی قبول ایتوچی ترگلدر شولایده دنیاده بولغان نور ایله ظلمت کبی، خلقلرده
گوزاللك یماناق اعتباری ایلان ایکی قسمگه بولنه‌در.
مثلا، جوماد بولماق، باطر بولماق، یومشاق طبیعتده، کچك طبیعتده بولو، حرمت ایاسی
بولماق کبی فعللر، ایزگو خلقلردر. صاران بولماق، جبن بولماق، آچیغلو بولماق، تکبرلك،
حرصلق، حسد کبی خلقلر قباحتلکنك یاوزلقنك نیگزلری بلدرونلرنك درجه‌لری برسی برسی
ایلان توتاشقانلقدان صاناب بتررسلك نرسه‌لر چغادر. طبیعتنك برقسمی یا یسه یاراتلونك حکمی،
طبیعتنك سلامت بولوینك هم بوزلوینك کیلوی، و یاکه عقلنك وتمیزنك استعمالی نتیجه‌سی
بولوب باشقه برصورتده ظاهر بولور. مثلا کوکلنك آشوی: تیك طرمق کبی، آقرنلق
کبی کشیگه قتوشودان صاقلانو کبی عقلنك کورکام بولغان استعمالی ایلان یارلقغه چقار، یا الغزلقنی،
کشی آراسینه ترمونی سریمك، قوهٔ دافعه‌نك کیمچیلگی در، آرتق بولغان کورکاملکنی
کورستمك

رستمك ، آشغب يورمك آقرن يورمك اويلامق ، حركتلنمك ، اويغه چوماق،
كڭلنك وسوسه سى، آحمقلق، قلب نڭ ضعيف بولماقى، مداهنه[۲] بو نرسه لرنڭ هر برسى اعضانڭ
رگه قوشلب جيلوينه فاراب بار بولور بو صفتلار شريعت قاشنده قايوسى درست قايوسى
رست بولماوغه قاراب ايكيگه بولنور.

وزنڭ قصقاسى آدم بالاسى بر عجيب ميواندور. أخلاقنى صاقلاسه تربيه نى قبول ايتوب
بالالاونداڭ آدم بالالرينك ياشرنوب. بالغانوتدين اورتولور، ياوز بولغان صفتلرينى ياشرب
قناولى بولغان صفتلرينى ظاهر قيلسه ، دنيا و آخرت ايزگولكنى صاقلى آلور . اوشبو
وشلر: كشينڭ عيبنى كورستمس ، ايكى كشى آراسنده سوز يورتمس ، غيبت سويلمس،
كشينى خورلاماس ، اوغرلاو وباشقه خيانتدن صاقلانور، اوزينڭ تورا تورغان اورنـونى
ويه رايزگولكنى سويه ر. همده صبر بولونى سويمك ، هر اشده راست بولماق، فضلنى
شرمك ، توكل ، كبى كوركام بولغان اشلر ايلان اوزين ملكه لندرر ، سويلديكى سوزنڭ
ك نچكه لب تيكشرب سويله مك ، هر براشنى بلب قيلماق ، هر بر اشده اورتاچه
لمق، پاكلكنى سويمك ، كينه توتودان صاقلانماق ، بوريچ آلودان صاقلانماق،
رچنى آلسه ده وقتنده اوتمك كبى آدملرنڭ حقندن صاقلانماق ياكه پاك بولماق كبى. كشينى
نسدن صاقلانماق هر نرسه ايلان كوركام معامله ده بولنماق كشينڭ كوڭلن توشرودن
اقلانماق ، خلقغه ضرر كيترودن صاقلانماق ، يالغان سويلودن صاقلانماق ، همده توغرى
لغان اشكه بولسه ده هر وقت يمين ايتودن صاقلانماق كبى نرسه لر، بونلر هر برسى تربيه
لان تابولادر قصقاسى : أخلاق أصليه باراتولوى ايـلان اش قيلسه ده ، انسان تربيه
ب ايلان انسان بولادر ؛ بو قاعده بيگركنده كيره ك بولديغى ارچون اونوتولماسون .

۸۸ نچى: « اذا سَمِعتُمْ بالطَّاعُون بارض فَلاَ تَدخلوا عَلَيه واذا وقَعَ وانتُم
بِأرْض فلا تَخْرُجوا منهُ »

وبا آوروى بارلغنى ايشتساڭز اول يرگه كرمڭز . اگر ده اوزڭزنڭ بولغان يير ڭزده اوز
ده وبا آوروى بولا قالسه آندن چقماڭز قاچماڭز ، ۵۸۲ نچى حديث شريفنده قارسز.

۸۹ نچى : « اذا شَهِدَتْ اُمَّةٌ منَ الاُمَم وَهُمْ اَرْبَعُون فصاعداً اَجازَ الله تعالى
شهادَتَهُمْ »

ق كشى ياكه آرتق جماعت گواهلق بيرر بولسه لار الله تعالى اول واقعه ده بولغان
اهلقنى قبول ايتار، ميت حقنده ياخشى ايدى ديمك بو قاعده دن چقارولور.

دين حكملرن اوزگارتو تاريكه تو تو.

۹۰ نچی : « اذا شَهَرَ الْمُسْلِمُ عَلَى اَخيه سلاحاً فلا تَزالُ مَلائكَةُ الله تعالى تَلْعَنُهُ حتى يشيمه عنه »

برمسلمان بولغان کشی، اوزینڭ دین قرداشی اوزرینه قلیچ کبی نرسه ایلان قارشوکیلپ صوغونی تلاسه اول قرالنی قویننه طغب قویغانغه قدر الله تعالی نڭ فرشته لری اول منگه لعنت اوقوده بولورلار، (۴۷۵) نچی حدیث شریفنڭ مناسبتی برلن بوبابده سویلنلمش بعض سوزلر واردر.

۹۱ نچی : « اذا عملتَ سَيِّئَةً فَاَتْبِعْهَا حَسَنَةً تمحها »

بر یاوز گناه اشلاگاچ آثار ایزگو وکورکام بولغان اشنی ایارتب اشله الله تعالی شول ایزگولك آرقاسنده اول گناهڭنی یارلقار.

۹۲ نچی : « اذا غضب احَدُكُمْ فَلْيَسْكُتْ »

هرقایچان برگز برسبب ایله آچولانسه، اول کمسه تیك تورسون؛ یعنی اول وقتده اوزینڭ نفسینه خواجه بولوب حکم ایتسون کیفی کیتب تیزگنه آش قیلوب بیرمسون، بلکه صبر ایتسون صبر دیگان کورکام خلق بو واقعده انسانغه گناهدن قتولوغه سبب بولور. آچو وقتنده صبر ایتوب تورو زور ایزگولکدر.

۹۳ نچی : « اذا غضب احَدُكُمْ وَهُوَ قائِمٌ فَلْيَجْلِسْ فَاِنْ ذَهَبَ عَنْهُ الْغَضَبُ والا فَلْيَضْطَجِعْ »

قایچان سزنڭ اوزڭزگه آچیغلق توشسه، اول حالده سز آیاق اوستونده بولساڭز اوتورڭز، اگرده اوتورغاچده آچغڭز باصلماسه بتماسه یانگز اوزرینه یاتوڭز.

۹۴ نچی : « اذا كانَتْ الْفِتْنَةُ بَيْنَ الْمُسْلِمِيْنَ فَاتَّخِذْ سَيْفًا مِنْ خَشَب »

مسلمانلر آراسنده فتنه چقدیغی حالده آغاچدن برلغان قلچنی قولڭا آل. یعنی مسلمانلر آراسینه فتنه چقسه اول فتنه نی باصارغه کوچڭ یتمه سه قاتوشمایچه قال؛

۹۵ نچی : « اذا كانت امَرَاؤُكُمْ خِيارَكُمْ وَاَغْنِياؤُكُمْ سُمَحاءَكُمْ وَامُورُكُمْ شورى بَيْنَكُمْ فَظَهر الارض خَيْرٌ لَكُمْ مِنَ بَطْنِها واذا كانت اُمَرَاؤُكُمْ اشرارَكُمْ واغنياؤُكُمْ بُخَلاءَكُم وَامُورُكُمْ الى نسائكم فبطنُ الاَرْضِ خَيْرٌ لكم من ظهرها »

هرقایچان تورەڭز، حاکملرڭز ایزگو عادل کشیلر بولسه لار همده سزنڭ آراڭزده بولغان بایلارڭز .

بایلارگز جومارد بولسه همه اشلرگزنی اوز آرالارگزده کیکاش ایله قلساگز بریوزنده تورماقگز یر آستینه کرمکدن ایذگوره کدر، اگر امیرلرگز حاکملرگز یاوز بولسه، عادل بولماسه ظالم بولسه اوزگزنگ آرادا بولغان بایلاریگز صاران بولسه، اشلریگزنی خاتونلرغه طابشرور بولساگز، منه ی خورلق حالنه یریوزنه یاشامکدن اولمکگز بریوزندن کوچمکگز سزنك اوچون ییك ایزگودر، کوکللری ضعیف بولغان کشلردن، جبنلك ومداهنه ایلان صفتلنغان ایرلرنك خاتونلردن برده آیرماسی یوقدر. اویلاگز! (۳۸۹) نچی حدیث شریفکه قارالسون.

۹۶ نچی: « اذا کانت عند الرَّجل امرأتان فَلَمْ یعدل بَیْنَهُما جاءَ یَوْمَ القیامَة وشقه ساقطٌ »

دینمزده درست بولغان، برکشنك ایکی خاتونی بولوبده بونلرنك تورولارنده وکیملرنده وآشاتو اچرتولرنده وباشقه حاللرنده تیگزلك ایلان اش قیلمغان ایرلرنك، جزاسی قیامت کوننده برطرفی آوشقوچی بولوب قوبارلمقدر، ایکنچی بر تعبیر ایلان، عدلکدن یوز دوندرگان ایرلرنك خوربولودن کنایه ایتب کیلترلمشدر.

۹۷ نچی: « اذا کُنْتُمْ ثَلاثَةً فَلا یَتَناجی رَجُلانِ دُونَ الْآخر حَتّی تَخْتَلِطُوا بالنّاس فَانَّ ذٰلك یُحْزِنُهُ »

هرقایچان سز بریرده اوچ کشی بولساگز آنده برگزنی آیروب قالدوروب ایکی کشی یاشرن سوزسویلشمگز تااول جمعیتکه باشقه لر کیلوب قاطشماینچه چونکه اول آیرلوب قالغان کشی کویندر.

۹۸ نچی: « اذا لَعِبَ الشَّیْطانُ بِاَحَدِکُمْ فی مَنامه فَلا یُحَدِّثْ به النّاسَ »

هرقایچان توشگزده سزنك ایلان شیطان اوینامسه یعنی احتلام بولسه گز توشلنسه گز، ایرتگوسن آنی آدملرگه من توشلندم دیب سویلمه، بلگرتمه امرجلیلی ایلان امتنك وصحابیلرنك شولای بولماقلرنی تلب آرزو قیلب بیوروب قالدورمشدر.

۹۹ نچی: « اذا نَظَرَ اَحَدُکُمْ مَنْ فَضَّلَ عَلَیْهِ فی المال وَالْخُلق فَلْیَنْظُرْ الی مَنْ هُوَ اَسْفَلَ مِنْهُ »

هرقایچان سزنك برگز اوزیندن یوقاری بولغان بای وخلقلی کشیلرگه قاراب راحتسز بولور ایسه، اوزیندن توبن بولغان کشیلرگه قاراسن همده شونك ایلان کوینچین یمرب اوزین راحتلندرسن.

۱۰۰ نچی: « اذا وُسِّدَ الْاَمْرُ الی غَیْرِ اَهْله فَانْتَظِرِ السّاعَةَ »

براش اهل بولماغان کشی اوزه رینه طابشرلسه قیامت بولونی کوتوب تورولسون، چونکه

اهلینه طابشرلماغان هراش ، حکمت ومصلحتکه خلاف بولوب یورتلگانلکدن آدملرنك اشلرنده چیکسز ظلملر ، قارشولقلار چغار، همده دنیاخراب بولورده قیامت بولور عالمنك بوزولوینه بونداغده اولو سبب بولورمی ؟ ! .

۱۰۱ : « اُذکُروا مَحاسنَ مَوتاکُم وکُفّوا عَنْ مَساویهِمْ »

اولگان کشلرنی ایذگو بولغان اشلری ایلان ذکرایدگز : یاوزبولغان اشلری ایلان ذکرایتو دن صاقلانوگز .

۱۰۲ : « اَرٰاکُمْ سَتُشَرِّفُونَ مَساجدَکُم بعدی کَما شَرَّفَتِ الیهودُ کنائسَها وکما شَرَّفَتِ النَّصارٰی بِیَعَها »

بلامن که سز بندن صوگره مسجدلرگز ایلان شرافتلنرسز نتاك یهودیلر ، ونصارالار اوزلاریك عبادتخانه‌لری ایلان شرافتلنه‌لر ایدی مسجدلرنی جامعلرنی زننلی توتوب آنك ایلان ماقتطانماقنك تییش اولماغانونی (۱۳) نچی نومرلی حدیث شریفده آگلاتلمش ایدی اسلامیتنك برشرفیده اورتاچه اش قیلوب اسرافدن صاقلانماق ایدی .

۱۰۳ : « اَربَی الرِّبا شَتمُ الأعراض وَاَشَدُّ الشَّتم الهِجاءُ والرّوایَةُ اَحد الشّاتِمینَ »

قرآن کریمده مسلمانلرنی ربا آشاودن بیك قاطی طیولمشدر، مسلمان کشی ایچون ربا آشاودن اولوغ گناه وآندن ضور جنایت بارمی ؟ سؤالینه جواب ایتوب ایتمز کشی‌نك یعنی چن مسلمان کشینك یوزصون توکمك وخورلاماقدور ، خورلاونك ایك قاطسیده ، شعر ایلان ، یاکه باشقه تورلی سوز ایلان سوکمکدر ، بوصورت ایلان سوکوچی اولان ، شعرایدرچی دن وسوز ترتیب قلوچیدن کوچرب طاراترغه طرشقان کشیده سوگوچیلرنك بریسی بولوب گناهسنده اوُرطاقلاشر .

۱۰٤ نچی : « اَربعٌ فی اُمَّتی مِنْ اَمْرِ الجاهلیة لایتر کونهن: الفَخرُ فی الاحساب ، وَالطَّعنُ فی الاَنساب ، وَالاستسقاءُ بِالنُّجوم وَالنّیاحَةُ »

امتم اوزرینه جاهلیت زمانندن دورت‌نرسه قالمشکه آنی آلار قویماسلار ، برنچیسی آتا بابالاری ، ایلان اهل وزدادت ایلان ماقطانورلار ، ایکنچیسی نسلنی خورلار ، یعنی فلان کشینك بالاسی بحارنسلدن دیب ، امام بالاسی توگل ، آخوند بالاسی توگل دیکده بانتوه بریمقبوب کشنك بالاسی توگل دیب کشنی خورلارلار کشنك اوزین دقت ایلان قاراغانلار ، اوچنچیسی یولدزحسابی ایلان فلان وقتده یانغر یاوار ، یاکه یاواس دیب خبربیررلر ، دورتنچیسی جنازه آرتوندن قیامت قوبارغان کبی میتنك کورکم سوزلرین ویاخشی صفتلرین

ذکر

ذكر ایتب قایغرب قچقرب یغلاب بارورلار. افندمز محمد صلی الله علیه وسلم حضرتلری جاهلیت عادتی‌نك شول دورت نرسه ایلان خورلوق صورتنده بولغانلارینی حکایت ایدب، دنیده اسلامیننك نیگزی اولان تیگزلك وقرداشلك ایلان کون کورب، وبوش بولغان سوزلردن، اشلردن امتین صاقلامق مرادی ایلان، ذکر ایتلگان دورت حالنی قایغرو بورندن ایتب قالدرمشلر. (٣٥٨) نچی حدیث شریفده بو معنانی برکتنه‌در (٦٤٩) نچی حدیث شریفده کشی اولگاچ جیبلوشوب قایغرب جلاشماق حقنده کیلگاندر.

١٠٥ نچی: « أَرْبَعَةٌ يُبْغِضُهُمُ اللهُ ، الْبَيَّاعُ الْحَلَّافُ ، وَالْفَقِيرُ الْمُخْتَالُ ، وَالشَّيْخُ الزَّانِي ، وَالْإِمَامُ الْجَائِرُ »

الله تبارك وتعالی دورت تورلی کشی‌گه آچولانور: برسی نرسه صاطقانده یمین ایتکوچیگه، ایکنچیسی فقیر بولوبده تکبرلك ایتوچیگه، اوچونچیسی قارت بولوب زنا قیلوچیغه، دورتنچیسی ظلم وجبر ایتوچی اماملارغه.

١٠٦ نچی: « ازْهَدْ فِي الدُّنْيَا يُحِبَّكَ اللهُ وَازْهَدْ فِي الدُّنْيَا فِيمَا فِي أَيْدِي النَّاسِ يُحِبَّكَ النَّاسُ »

دنیادن طمعکزنی کیسکز سزنی الله سویار، آدملرنك قولونده بولغان نرسه‌دن امیدیکزنی کیس صرامه، آدملرنك سویکلیسی بولورسن.

دنیاده قرداشلك ایلان بول بر بریگا جبر کورستشمه بنم ورکم صورتده یاشا امکمنك ایذگو بولوؤی، عمده فائده‌لی بولوؤی بیك کوب دلیل‌لر ایلان ثابت بولغان کبی، کشیلردن هیچ نرسه صراماو، کشینك بر نرسه‌سینه کوز تکمسلك، دخی آدم بالالری آراسنده انسانتی ایك سویکلی بولغان درجه‌گه ایرشدره‌چگی تجربه قیلنمشدر «بو ایسه دین، ودنیاده بولغان کورکملکنی جیغان اثرلر جمله‌سندندر، برده ابراهیم حقی مرحوم: «طمعسز آدمنك خلق جهان هب اقرباسیدر» دیگان مصراعی ایله یانونده اوتکان حدیث شریف برابردر. بو حدیث شریفنی روشان قیلو یوزندن بیك گوزل صورت کورستمشدر خلقدن نرسه صراماسلق آلارنك نرسه‌سینه کوز تکمسلك هرکشی اوچون واجب بولسه، علما اوچون فرضدر.

نك اوچون اوزینك الوغ بولغان مرتبه‌سنی صاقلاغان بر آدمنك سوزی واوزی، باشقه کشیلرگه قارشی بیك تأثیرلی بولور.

بلکی کشینك یاردمینه احسانینه کوز توتقان آدمنك انسانیتلگی کورکم کورلمیه‌چگندن، ...گره اول آدمنك اوستنده بولغان جمعیت وملت اوچون ایزگولگی وفائده‌سی هیچ کورنمس. ...نی الوغ بولغان علمالرنك بعضیلرنده دین ودنیاغه بوزوقلق کیترگان درجه‌لرده ...کو بلگان قایغلو حاللرنك بر سببیده درس اوقو کونلرنده قومنك بایلارندن انعام احسان اوزرینه، زید وبکرنك یاردامینه کوز تکمکلك‌لرندر. بوش، درس

اوقلمی تورغان وقت یعنی رجب، شعبان، رمضان، اوشبو اوچ آی اچنده خلقدان صدقه وزکات جیماق اوچون چقماقلری و آلارنڭ بوحاللرن، باش بولغان الوغ علمالرنڭ توغری کورمکلری عرف ایلان وأشبوحدیث شریفنڭ کورسنوی ایلان قبول ایتلگان حرکت توگلدر. انساننی خوراق وکیمچلك بولغان سؤال گه اویرتکان، خلقلرنی بوزغان، بر مکروه بولغان اشنڭ اسمین اوزگرتو ایلان توب اشنڭ حقیقتی اوزگررمی؟ بو یاوز بولغان بدعت اش گناهدن پاك بولغوچی، قناعت قیلوچی صبر ایتوچی بولوب عالی جنابلق ایله یاراطلمش اولغانچه جومارد اولغان کشیلرنڭ مایهٔ أصلیسنده‌کی زوراق درجه‌سینه ضرر کیتروب کشی قولینه قاراغوچی کبی قالدرمشدور. نی قیلسون بو بیچاره: بو اوچ آی اچنده یوردکی وقتده قولینه کرگان بر آزمال ایله تمام بر یلدا مدرسه‌ده عمر اوتکاروب دخیده علم آلوغه طرشاچقدر. شرل جهتدن فقیر، بیچاره خلقغه ایتدیکی وعظ ونصیحتی آراسنده عادتده بولغان صدقه وزکات ایزگولك وفائده‌سندن ثوابندن بحث ایلان معقول بولماغان کشی کوللرلك مقدمه‌لر ترتیب قیلاب دنیاده بولغان مالنڭ وباشقه نرسه‌لرنڭ بتوندن بحث قیلوب، اوز فائده‌سنه خدمت ایتارگه مجبور بولادر.

حلال بولغان رزق کسب ایتمك اوچون طرشماق، صانوایتمك اوچون طرشماق، محتاج بولمادقه طرشماق، خور بولونی قبول ایتمسکه طرشماق، قورقاق بولماسقه طرشماق. حرمتلی قدرلی کشی بولورغه طرشماق کبی مسئله‌لرنی سویلامزلر. خلقغه نینددای نرسه فائده‌لی نیندی نرسه‌لر ضررلی آنی هیچده بلگرتمزلر رسولمز بعض وقتده فقیرلکنڭ کفرلك درجه‌سینه طارتاچاغی، ورسولمزنڭ الله‌غه فقیرلکدن صغندقلرینی امتی آراسنده کورلگان فقیرلکنڭ دولت وملتنی واطاچاغنی آیروب بیان قیلاب قالدورمشدر،

بلمیم بر زاهدنڭ قوری بر صنف ایکمك ایلان عبادت قیلدیغنی تکرار سویلاب بو صورت ایلان اوزلرینه براواش صاتوب آلورلر، احتمال وارکه بوقباحت بولغان أشنڭ توزه‌لمکی الوغ بولغان عالملرنڭ دیننڭ اصللرین وفرعلرین، دنیاده وآخرتده نرسه فائده‌لی شونی اوگرتمك ایلان تابولسه کیراك، لکن بو وقتلرده آنی توزتمك توگل بلکه بوزارغه طرشرلار. بوحالده خلقنڭ قولینه قارامق اوزلرینڭ آبروین یبرمك ایسه بولارنڭ حق یولغه کرمکلری بیك آغر بولور مدرسه‌دن چقغاچ قاضی بولسالار بر جنایت قیلوچی صورتنده بولوب خلقنڭ قولینه قارارلرده تورلار، سوزلرنده اثر قالماس. کشیلر آلارنڭ سوزلرینی آلغه آلماسلار، کشیلر آراسنده حرمتلری قدرلری کیتار. (الامن عصمه الله بولوب قالورلار) ینه بوکبی علمانڭ (العوام کالهوام) دیدکلری باشقه اهللرینڭ بونلرنی علمادن دیوب بلدکلری خلقلارنڭ بوزلولارینه مثال کورستکانلکلری اوچون؛ بولارنڭ کوبسنده دین ودولتکه یارارلق براشده کورنمس، آنڭ اوچون بوزوق خلق دیگان آورونی کسب ایتمشلرده شونڭ آرقاسنده.

آرقاسنده اوزلریله جویلب کیتمشلردر. علمانڭ معناسزلگی سببلی جمعیت اسلامیه گه بیك کوب ضررلر تووادر. بنه قباحتلك، بر تورلیماللرنی وقف ایتوب بونده اورنونده صاقلاماغانلر وبو رسمه اوچون یورطلروقف قیلوبده زماننڭ تله وینه کوره توزوکلکنی یورترگه طرشماغانلر، بولارده معلوم ذکرایدلمش علمالر جمله سندن بولورلار.

١٠٧ نچی: «اِسْتَحْيُوا مِنَ اللّٰهِ حَقَّ الْحَيَاءِ فَاِنَّ اللّٰهَ قَسَمَ بَيْنَكُمْ اَخْلَاقَكُمْ كَمَا قَسَمَ بَيْنَكُمْ اَرْزَاقَكُمْ»

اللهدن حق بولغان اویالوایلان اویالوگز، جناب حق خلقلرگزنی روشچه بولسه، رزقگزنی هم شولای بیره چکدور، یعنی انسان لرنڭ رزق اوچون اوزلری طرشماقلری تیوشدر. (٣٥) نچی حدیث شریفکه قاراگز!

١٠٨ نچی: «اِسْتَعِدَّ لِلْمَوْتِ قَبْلَ نُزُولِ الْمَوْتِ»

اولم کیلمزدن اوّل، اول، اولم اوچون حاضرلنگز، یعنی هروقت آلوش بیرشگزنی توزوك قیلگز بربرگزنی رنجتمگز کمگه بیره سك بار همه کمدن آلاسك بار شونی یازوب قوی نیندی گنه اشه بولسون توزوکلك ایلان معامله ایدیگز بیره چکلرگزنی اوته گزدیمکدر.

١٠٩ نچی: «اِسْتَعِيذُوا بِاللّٰهِ مِنَ الْفَقْرِ وَالْعَيْلَةِ وَمِنْ اَنْ تَظْلِمُوا اَوْ تُظْلَمُوا»

خلقغه محتاج بولودن، چاره سز مسکین قالودن، برووگه ظلم ایتودن، اوزگا ظلم ایتدرودن اللهغه صغنگز بو دورت حال نڭ، هر بری معناده صورتده بولغان رنجولر برسی برسینه تیگز بلکه آرتغراقده بولغانلقدن، یمانلقغه توشودن صاقلانو اچون بولارنی برحدیثده صانالغان. رسولمزنڭ بوندای بیورقلری هر آدمگه تیگز قاراغانلقدن هر بر نرسه نی اچینه آلادر. ایندی بو حدیث شریفنی کوز آلدمزغه کیتروب اوزبزگه کوزگی ایتوب قاراساق کوره بز بزنڭ مسلمان دولتلری غایت محتاجلقده بولوب، اخلاقمز تمام بوزلغانلقدن، باشقه ملتلردن تمام آرتقه قالغانمز. ظلم جبر کوبیگان آنی بتررگه هیچ کم کرشکانی یوق، شوڭا کوره هر اشمزده کیریلك وضرردن باشقه هیچ نرسه یوقدر. باشقه ملتلرنڭ ظلم جبری آستنده بو قدر ایزلومزگه شول سبب، شونڭ اچونده بز هر طرفدن قزغان اوت اچنده مز برمز ایکنچمزنڭ حالندن خبری یوق قرداشلك توغانلق بزده تمام بتکان بو یله حاللردن اللهغه بزکه صغنورغه بیك تیوشدر.

١١٠ نچی: «اِسْتَعِيذُوا بِاللّٰهِ مِنْ طَمَعٍ يَهْدِي اِلَى طَبْعٍ وَمِنْ طَبْعٍ يَهْدِي اِلَى غَيْرِ مَطْمَعٍ وَمِنْ طَمَعٍ حَيْثُ لَا مَطْمَعَ»

اللهغه صغنگز شوندی طمعدن که اول طمع ایسه انسانی خورلق وپسلك که توشورور، وینه بر

طمعدن صقنگز که اول طمع ایتلگان نرسه‌نی شرعاده عقلاده طمع قیلوب بولماس، دخ
شوندای طمعدن الله‌غه صغنگز که اول طمع قلنغان نرسه‌نڭ بولوی اصلا ممکن بولماس ، وبولوی ممک
بولماغان نرسه‌گه باغلانغان بولور (۱۵۶) نچی حدیث شریفڭ مطالعه‌سینه مناسبت
بولغانلقدن، مذکور حدیثکه‌ده قاراڭز.

۱۱۱ نچی: « اِسْتَغْنُوا عَنِ النَّاسِ وَلَوْ بِشَوْصِ السِّوَاكِ »

هیچ کشیگه محتاج بولماڭز، مستغنی بولڭز، خلقدن هیچ نرسه استمگز أگر مسواك ایلان
چایقارغه ومسوا کنی جوارغه بولسه‌ده (۱۵۶) نچی حدیث بو حدیث شریفڭ سویلنگان سوزلرنی
بر کننده‌در، (۲۷۲) نچی حدیث شریفکه قاراڭز.

۱۱۲ نچی : « اِسْتَفْتِ نَفْسَكَ وَاِنْ اَفْتَاكَ الْمُفْتُونَ »

سین اوز اوزگدن فتوا صورا، فتوا بیروچیلر نیقدر سینڭ خلاصڭا فتوا بیرسه‌لرده صوڭی
ماقتاولی بولغان حاللرنی نفس سبزه هم بله‌در، نفسڭ کورستکان یول الڭ توری یولدر.
نفس‌دن مراد یامان اشلرگه بیوره تورغان نفس اماره بولمایوب وجدان آطلی بر معنوی
نور مراددر.

(۲۶۱) نچی حدیث شریف ایلان بو خبر آراسنده بولغان مناسبتکه قاراڭز .

۱۱۳ نچی: « اِسْتَقِمْ وَلْیُحْسِنْ خُلُقَكَ لِلنَّاسِ »

ممکن بولغانچه قولڭدن کیلگان قدر توغریلقده بولورغه طرش، وخلقگنیده خلقلر آرا
سنده کورکم ایتارگه طرش، سوزده هم فعلده، وباشقه کون کوروده توغری بولماق ، الحاصل
هر بر مادی ومعنوی بولغان نرسه‌لرده توغریلق تیوشدر. کورکم خلق ایسه سنڭ أشلگان اشگره
لحاصل هر بر معامله‌گده بولا آلور.

۱۱٤ نچی « اِسْتَوْصُوا بِالْاُسَارٰی خَیْرًا »

اسیرلرگه (پلین توشکان) کشی لرگه یخشی معامله ایتو ایلان سزگه وصیت ایتدم.
رسول الله صلی الله علیه وسلم صوغشنده همده اسیر توشکان آدملرگه کورکم معامله ایتکانلگدن
امتنه‌ده شولای بولونی وصیت ایده‌در ، وصحابه‌لرغه‌ده أسیرلرگه. اوزی کبی معامله ایتارگه
تنبیه ایتوب قالدردی، شریعتمزنڭ حکمی شولای بولسه‌ده بعض تاریخلرده کورنه‌در صوڭره‌دن
کیلگان بعض سلطان وامیرلر اسیرلرنی آیاقلرینه بغاولر باغلاتوب یور تمشلردر.

وبعضلری (ایسکی روماللولر کبی) أسیرلرنی میدانلرغه چغاروب مویونلرینه آرقالارینه
صوقدروب یورتمشلر ایمش، بوتورلی ظلم وجبرنی بو تورلی وحشی معامله‌نی نینده‌ی کتابلردن
آلوب نینده‌ی شریعت ایله حکم ایتدیلر ایکان؟ آنسی بزلرگه معلوم توگل. بزنڭ شریعتمز

آنده‌ی

آندی قیامت بولغان أشکه قوشو توگـل بلـکه آیرم آچق آندی أشلردن طیغانی کورنب تورادر، اگر أسیر آلنمش کشیلرنك ملکننه أوزلری شولای اشلیلر شونك ایچون بزده شول کیفیتچه أشلیمز دیسه‌لر بوده بزنك شریعتمز قوشقان وبیورغان نرسه توگلـدر.

۱۱۵ نچی: « اسْمَحُوا يُسْمَحْ لَكُمْ »

عفو وجومارطلق، جیگللك ایلان معامله ایدیگز دنیاوآخرتده عفو وبومشاقلق وجیگللکنی کورسز. رسولمز صلی الله علیه وسلم بوحدیث شریف ایلان امتین علوجناب اظهارینه اونده‌گان.

۱۱۶ نچی: « اسْمَعُوا وأَطِيعُوا وَانِ اسْتُعمِلَ عَلَيكُمْ عَبْدٌ حَبَشِيٌّ كَانَ رَأْسَهُ زَبِيبَةٌ »

سوزینی تنگلاگز، اطاعت ایدنگز. یعنی کمگه‌بوی صنارغه‌تیوش‌بولسه‌شوگا‌ر بوی‌صونگز، اگر باشی خرما قدر کیچك بولغان حبشی قلـزگه باش، والی یاکه قوماندان بولسه آنارغه‌ده بوی‌صونگز اطاعت قیلگز دیمکدر، (۲۷۲) نچی حدیثکه قاراگز.

۱۱۷ نچی: « اشْتَدَّ غَضَبُ اللهِ عَلَى مَن زَعَمَ انَّهُ مَلِكُ الامْلاكِ لا مُلْكَ الاّ للهِ »

برآدم ملـکنده بولغان‌نرسلرگه مالك من دیب گمان قلرایسه الله تعالی‌نك قـاطـی بولغان آچغسینه تیوشلی بولور، چونکه حقدن باشقه‌هیچ کم هیچ نرسه‌گه‌مالك‌بولا آلمیدر، توبه‌نده کیله‌چك بیت‌نی قدر بزنك بحثمزگه بیك موافق برمثال بولادور.

ملك صاحبی ملك صاحبی * نره‌ده بونك ایلك صاحبی
اولده یالغان بوده یالغان * وارسنده بیزار اول یالغان

بوحدیث شریفدن آڭلانه‌در مالغه بیك حرصلق ایلان یابشماگز أجل کیلدیکی وقت آیرلوی قیون چیتن بـولور دیمکدر، بوحدیثدن مال جیماگز بای بولماگز دیگان سوز آڭلاتمایدر چونکه کورکم استعمال ایلان بای بولماق الله نك نعمتندندر، ایندی اللهنك نعمتی بولسه اسراف ایتمینچه کورکام بولغان صـرف ایتوایلان بای‌بولماق تیوشلیدر بلکه بوکیفیتچه بولغانده، بای بولونی أستماو گناه بولادر.

۱۱۸ نچی: « اشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا لِلنَّاسِ فِى الدُّنيا اشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ القِيَامَةِ »

قیامت کوننده شوندااین قاطی بولغان عذاب‌ایلان عذاب‌قیلنمش بولورلارکه اول‌کشیلر آدملرنی دنیاده رنجتکان‌لر ایدی. یعنی دنیاده ایسه آدملرنی بربرگزنی اذی قیلماگز قیامنده قارشوسینه اوزیگز عذاب‌قیلنمش بولورسز.

۱۱۹ نچی: « اشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ القِيَامَةِ امَامٌ جَائِرٌ »

اللهنك قللری اوزه‌رینه دنیاده ظلم‌وجبر ایتکان امامار قیامت کوننده قاطی‌بولغان عذاب ایلان عذاب‌ایتولمش بولور.

١٢٠ نچی : « اشکرُ النّاس للّٰه اشکرُهُمْ للنّاس »

جناب حقغه ایك شکر ایدوچی کشیلر حقوق نعمتی اوته‌گانلر ، آدملردن کورگان اشلرینه شکر ایتکان کشلردر .

١٢١ نچی : « اَصْدَقُ کَلِمَةٍ قالَهَا الشّاعِرُ کَلِمَةُ لَبِید اَلاٰ کُلُّ شَیْءٍ ماخَلاَاللّٰه باطِلٌ »

ایك توری بولغان سوز لبید اسملی شاعرنـك سوزیـدر (جاهلیت زماننده یاشامش ، عربلر آراسنده شهرت تابمش برشاعردر) بوشاعرنك اول توری بولغان سوزیك بودر : (الاکل شی ماخلاالله باطل) معناسی ؛ معلوم اولسونکه الله‌دن باشقه بولغـان نرسه هربرسی باطلدور ، بنکوچی وواطلغوچیدور . ، دیمکدر ؛ شاعرنك بو سوزی ایلان رسول الله صلی الله علیه وسلم امتنی توغریلق یولینه بیوررلار ، یاکه شاعرنك جانی شادلقده ایکانن بزگه بیان قیلب هیچده ضرراماگز ، آنك درجه‌سی لبید اولمالیدور دیمکنی بزگه بلدرور .

١٢٢ نچی : « اَحْرَم الاَحْمَق »

احمقدن کسلگز احمق کشی ایلان دوستلك ایتمه‌گز . یعنی احمق بولغان ، احمقنی جیگام دیب آنك ایلان بحث قیلماگز ، الحاصل احمق ایلان اشگز توشمسن آثار قاطشماگز ، آنی قویگز (٣٧٣) نچی حدیث شریفکه‌ده ، کورزصالگز .

١٢٣ نچی : « اِضْمَنُوا لی سِتَّ خِصالٍ اَضْمَنْ لَکُمُ الجَنَّةَ : لاٰتَظَالَمُوا عِنْدَ قِسْمَةِ مَوارِثِکُمْ وَاَنْصِفُوا النّاسَ مِنْ اَنْفُسِکُمْ وَلاٰتَجْبُنُوا عِنْدَ قِتالِ عَدُوِّکُمْ وَلاٰتَغُلُّوا غَنائِمَکُمْ وَاَنْصِفُوا ظالِمَکُمْ مِنْ مَظْلُومِکُمْ »

آلتی اشنی اشلو ایلان بکاتوله‌وتوله‌گز ، بنده‌سزنك جنتکه کروگز ایلان وعده قیلامن : میراثقه قالغان مالنی بولـگانده تیگزلك ایلان بولـگز بربرگزنك حقگزنی ایکنچی لرگه کرشترمه‌گز ، ظلم بر برگزگه انصاف ایـلان معامـله ایتگز : دشمان ایـلان صوغشقـان واولترشـکان وقتده یومشاقلق قلماگز کیری چیکمه‌گز ، یعنی صوغشدن قاچماگز ، دشمان دن آلونغان غنیمت مالینه خیانت ایتمگز ، صاقلاگز ؛ ظلم قیلنمش کشینك حقنی ظلم ایتوچی کشیدن آلوگز قالدرماگز . حدیث شریفنك اوّلنده آلتی نرسه دیب ذکر ایتسه‌ده بو رساله‌مزده بش کنه نرسه یازلمشدور .

١٢٤ نچی : « اَطِعْ کُلَّ اَمیرٍ وَصَلِّ خَلْفَ کُلِّ اِمامٍ وَلاٰتَسُبَّنَّ اَحَداً مِنْ اَصْحابی »

هر بر توره‌گه یعنی هر بر قوماندانغه هر بر باش بولغان کشیلرگه اطاعت ایتگز بوی صنگز ، هر برامامنك آرتونده اویـوب نماز اوقگز ، صحابه‌لرمنك هیچ برسینی سوکمگز . (٧٧٩) نچی حدیثنی انشاالله کوررسز اونوتماگز !

١٢٥ نچی :

۱۲۵ نچی : « أَطْعِمُوا الطَّعَامَ وَأَطِيبُوا الْكَلَامَ »

خلقغه طعام بیرگز، خلقنی تویدرنگز تاتلی سوزلی بولوگز یعنی آشاگز أچگز، سویشگز دوستلق ایلان قرداشلك ایلان کون کوررگه تورشگز؛ دنیاده خوش ترکلك ایلان تورگز کورکام عمر کیچریگز، آخرت کوننده ده لذت ایلان تورورسز.

۱۲۶ نچی: « اُطْلُبُوا الْعِلْمَ وَلَوْ بِالصِّينِ فَانَّ طَلَبَ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ »

قطای یرینه باروب بولساده علم آلوگز، آنك اوچون علم استاملك هر برمسلمان بولغان کشی نك اوستینه فرضدر.

یعنی یولنك یراقلغی، اول یرده بولغان قومنك تللری یات بولوی، آلارچه سویلی بلمو علم استاودن طیغوچی توگلدر.

بو حدیث شریف شوندی حکمت اوزرینه قویلمشدر، اوتکانده بولغان عالملر قویاش بایشی طرفی، یا که قویاش چغشی طرفی، یراق، ویاقین یول دیمینچه، جیاو، قایده تـوه‌لرگه منب قایده صاتو ایتب یوروچی کشیلرنك یوك آرباسینه اوتوروب باروب بیك آغـرلقلرنی اوستلرینه یوکلب، همده صـالقنلق، وقـزولقلارنی بلمی جفالانب جوداب کامل بولغان علم آلمشلردر، مشرق طرفنده بولغان برآدم، مغرب طرفنده بولغان عالمگه باروب، غایت محتاجلقده آغرلقده یول یوروب، علم آلغانلردر، یونان هم لاتین تللرن بلگانگه قدری علم آلـودن توقتاماغانلر شولقدر تورشقانلر. اوتکانده بولغان عالملرنك بواشلرین کوز آلدینه آلوب قارار بولساق عالم بولوب همت لیرك بولورغه تورشساق بوحدیث شریفنك اچینه توغری کیلب راست عمل قیلغان الوغلار جمله سندن بولورایدك مصرشهرنده برکشینك برحدیثنی بلدیکنی ایشتب، یالغز شول حدیثنی بلوب قایتور اوچون صحابیلردن جابر بن عبدالله رضی الله عنه مدینهٔ منوّره دن مصرشهرینه بارغاننی حدیث شریفلرنی شرح قلوچیلار بیان ایتوب یازغانلارمونی آڭلاساق: بزالوغ صحابی برحدیث اشتور اوچون شولقدر یراق یرگه سفر ایتوب، شول حدیثنی اویرنوب نیقدر مشقت چیگوب قایتمشدر. ایندی اش شولای بولسه بزگه نی بولور ایکان علم استاملك اوچون بر یاکه ایکی ساعت یول یورسك ، اویومز اچنده بولغان بر عالمنك آلدینه باروب، یا که اویمزده بولغان کتابنی قاراب برایکی ساعت اوتکارساك، بولای اشلاسکده شافتی اش قیلغان حکمنده بولور ایدك (اما بز همیشه یقلاوده حتی برغزیته نیده باشدان آخرینه‌چه اوقوب چقمیمز)

۱۲۷ نچی : « اُطْلُبُوا الْمَعْرُوفَ مِنْ رُحَمَاءِ اُمَّتِي تَعِيشُوا فِي اَكْنَافِهِمْ وَلَا تَطْلُبُوهُ مِنَ الْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ فَانَّ اللَّعْنَةَ تَنْزِلُ عَلَيْهِمْ يَاعَلِيُّ اِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى خَلَقَ الْمَعْرُوفَ وَخَلَقَ لَهُ اَهْلًا فَحَبَّبَهُ لَهُمْ وَحَبَّبَ اِلَيْهِمْ فِعَالَهُ وَوَجَّهَ اِلَيْهِمْ طُلَّابَهُ

كَمَا وُجِّهَ الْمَاءُ فِى الْاَرْضِ الْجَدْبَةِ لِتَحْيَا بِهِ وَيَحْيَا بِهِ اَهْلُهَا اَنَّ اَهْلَ الْمَعْرُوفِ فِى الدُّنْيَاهُمْ اَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِى الْاٰخِرَةِ »

بلمونی هم باشقه نرسه‌نی شفقتلی مرحمتلی کشیلردن استاکز ، آنلار طرفنده عمر کیچرکز یاشاکز، اما کوکلّلری قارا بولغان کشیلردن هیچ نرسه استمکز، آنک اوچون الله‌نك لعنتی هم آچیغسی، شول آدملرگه توشار، بوحدیث شریف کیلدکدن صکره رسولمز صلی الله علیه وسلم حضرت علی کرم الله وجهه‌گه قاراب ایتدی: ای علی: الله تعالی معرفتنی هم ایزگولکنی یاراتدق کبی ، آنکار اهل بولغان کشیلرنیده یاراتدی یعنی الله تبارك وتعالی معرفتنی تیوشلی اورنینه قویدی. قصقاسی، نی نرسه‌نیده‌ این اورنغه موافق بولسه هر برسنی شول اورنغه قویدی. معرفتکه ایش بولغان کمسه‌لر، معرفتنی سویارلر، اوشانداق معرفتده آلارنی سویار. شوکار کوره معرفتکه اهل بولغان کمسه‌لرده . معرفت همده ایزگولك ظرفینه بولملرلر ، صوی یوق یرگه صونك بولناب اول یرنی ترگزدکی کبی هم اول یرده اوزندن چقغان اهگن آشلق ایلان یراوستنده بولغان نرسه‌لرنی ترگز رقصقاسی آخرتده بولغان ایزگولك ایه‌لری یعنی آنده راحت ایلان وقت کیچره‌چك کمسه‌لر دنیاده ایذگولك وکورکملك ایلان عمر کیچرگان کشیلردر. دنیاده ایزگولك ایلان عمر کیچرکز، آخرتده شولای عمر کیچررسز!

١٢٨ نچی : « اَطْيَبُ الْكَسْبِ عَمَلُ الرَّجُلِ بِيَدِهِ وَكُلُّ بَيْعٍ مَبْرُورٍ »

صاتو آلونك ، وباشقه کسبنك ایك سویکلسی، وایك حلال بولغانی. کشینك اوزقولی ایلان کسب ایتدیکی نرسه‌سیدر. ایندی اش شولای بولسه آلوش بیرشده یاخشی وگوزل اشلردن صانالور.

١٢٩ نچی : « اُعْبُدِ اللّٰهَ وَلَا تُشْرِكْ بِهِ شَيْئًا وَاَقِمِ الصَّلٰوةَ الْمَكْتُوبَةَ وَاَدِّ الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ وَحُجَّ وَاعْتَمِرْ وَصُمْ رَمَضَانَ وَانْظُرْ مَا تُحِبُّ لِلنَّاسِ اَنْ يَاْتُوهُ اِلَيْكَ فَافْعَلْهُ بِهِمْ وَتَكْرَهُ اَنْ يَاْتُوهُ اِلَيْكَ فَذَرْهُمْ مِنْهُ »

الله تعالی‌گه صاف بولغان کوکلك ایله قللق قیلغل ، آنی ذاتنده ، هم صفتنده هیچ نرسه‌گه اوخشاتمه ، الله‌غه هیچ نرسه‌نی ایپتش صاناما، اوزکنك اوستکا فرض بولغان نمازنی هیچ وقت قالدورمه ، اگر اوستوکا زکات فرض بولسه آنی اوته‌گل ، ینه فرض بولسه حجنی اوته‌گل، همده شول حج ایلان برگه عمره حجنیده اوته‌گل ، اوستوکا فرض بولغان رمضان روزه‌سنی توتغل ، باشقه آدملر سیکا نیندی اش قیلغانده کوکلك شادلانسه ، اوزکده باشقه آدملرگه شول، اوزك سویگان، اشنی قیلغل ، باشقه آدملرنك اوزکا نرسه‌لرنی قلولارینی یاراتماساك اوزکده اول اشنی باشقه آدملرگه قیلماغل ، قصقاسی : اوزك نی نرسه‌نی سویسك نی نرسه‌نی یاراتوب قیلساك باشقه آدملرگه‌ده شونی سویگل. قولوکدان کیلسه آلارغه اوزکده شونی .

شونی قیلغل ؛ نی نرسه‌نی اوزنگنك کوکلك یاراتماسه ، اول نرسه‌نی باشقالارغه‌ده قلماغل ؛ هر کشی بوحدیثنك تلاوی بوینچه اش قلسه ، هر وقتده سلامتلکده بولوب ، آدملکگه تیوشلی بولغان حقلارنکده کوبسنی تمام ایتکان بولور . الله‌تعالی هر برمزگه بوحدیث ایله عمل ایتونی نصیب ایتکای ایدی ؛

۲۳۰ نچی : « أُعْبُدِاللهَ وَلَاتُشْرِكْ بِهِ شَيْئًا وَاعْمَلْ لِلّٰهِ كَأَنَّكَ تَرَاهُ وَاعْدُدْ نَفْسَكَ فِى الْمَوْتٰى وَاذْكُرِاللهَ تَعَالٰى عِنْدَ كُلِّ حَجَرٍ وَكُلِّ شَجَرٍ وَاِذَا عَمِلْتَ سَيِّئَةً فَاعْمَلْ بِجَنْبِهَا حَسَنَةً اَلسِّرُّ بِالسِّرِّ وَالْعَلَانِيَةُ بِالْعَلَانِيَةِ »

الله‌غه تیکداش توتماغل ، آنارغاغنه قللق قیلغل ، الله غه قللق قلغانده ، ایتورسنله الله‌نی کورب توراسون شول روشده قللق قیل ؛ اوزنگنی اولکلردن صانغل ، هر بر تاش وآغاچ آلدونده الله‌نی ایسکا توشر . الله‌نك یاراتقان نرسه‌لرن کورگانده الله تعالی‌نك بارلغن ، برلگن ، کامل قدرتلی بولوین ایسکا کیتور . هرقایچان بر یاوز گناه قلساڭ ، آنك آرتوندان برابزگولك قیل ، شول ایذگولگك تگی یاوزلغنی بتدرر . یاشرنده برگناه قیلاسك ایکان آنك برابرینه یاشرنده بر ایذگولکنی قیلغل ، ایندی کشی آلدنده ، آشکاره‌ده ، بریاوزلق قیلاسك ایکان اول یاوزلق آرتندان تاغن آشکاره‌ده ایذگولکنی قیلغل ؛

۱۳۱ نچی : « أُعْبُدِ اللهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَاِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَاِنَّهُ يَرَاكَ وَاحْسِبْ نَفْسَكَ مَعَ الْمَوْتٰى »

الله تعالی‌گه قللق قلغانده ، بیرنی ـ کوکلرنی یاراتقان الله‌نی کورب توروچی کبی قلغل ، چونکه سین آنی کورمسکده الله تبارك وتعالی سینی کوره‌در ، یا بسه (ایذگولکنك باشقه‌لقنك معناسیده شول ایکانن بلب قلغل ؛) اوزگنی اولکلردن صاناغل ؛ یعنی رسولمز ایته‌در : مینم امتمدن هم‌ده صحابیلاره‌دن بولغان کشی ، اسلام دیننده بیورلغان نسته‌لرنیده طیولغان نسته‌لرنیده اویلاسون ، بو اشلر ایله نی حکمت اوچون بیورلغان ، تگی اشلردن نی حکمت اوچون طیولغان ، شولارنی اویلاب ، برده نفسنه ایارمیگنه ، اوستدنگنه اویلامینچه ، اجلنی اوزینك یاقاسندان توتقان دیوب اویلاب ، شریعتنك قوشقان نرسه‌لرین قیلب ، وطیغان نرسه‌لرندن طیبلوب دنیاده عمر کیچرر دیمکدر ، یعنی کامل بولغان ایر بولوکز ، شونك برابرنده دنیاده وآخرتده شادلق ایلان عمر کیچررسز ؛

۱۳۲ نچی : « اِتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَاِنَّهَا مُسْتَجَابَةٌ »

ظلم ایدلمش کشینك ، صنق بولغان کوکلندن ، وبد دعاسندن صاقلانوکز . آنك اوچون ظلم ایتولمش کشینك دعاسی قبول بولماغنده هیچده شك وشبهه یوقدر .

١٣٣ نچی : « اعْرِفُوا اَنْسابَكُمْ تَصلُوا ارْحامَكُمْ فَانَّهُ لا قُرْبَ فی الرَّحم اذا قطعت وَانْ كانَتْ قَرِيبَةً وَلا بُعْدَ بِها اذا وُصلَتْ وَانْ كانَتْ بَعِيدَةً »

نسل ونسبلرگزنی بلگز طانوگز قرنداشلك اینوگز قرنداش بولغان كشیلرگز ایلان جورشرسزلار طاشلاشماگزهرنی قدر قرنداشلرگز سزنك یاقنگزده بولساده قرنداشلرگز ایلان یورشماگاچ باری بر براق كبی بولور، اگر قرنداشلرگز ایلان یوروشسه‌گز: قرنداشلكنی جویماساگز آنلر ایلان سزنك تورغان اورنگز گرچه براق بولسه‌ده یاقن بولور، اول براقلق یوق حكمنده بولوب سزنك آراگز بیك یاقن بولور.

١٣٤ نچی : « اعْزِل الاَذى عَنْ طَرِيقِ الْمُسْلمينَ »

مسلمان بولغان كشیلرنك یولوندن آنلرغه ضرر زحمت ایته تورغان نرسه‌لرنی آلوب تاشلاگز، آنلرغه ضرر زحمت ایته‌تورغان نرسه‌لرنی آنلرنك بولینه قویماگز. یولنك امین بولماقی: (پیغمبرمز صلی الله علیه وسلم) حضرتلرینك بیاننه كوره بیك تیوشلی اشدر. بوحدیث شریفنی وبوتوغریده كیلگان باشقه حدیث شریفلرنی، یاخشی قاراسه، یوللارنك ایلانوینه، حاللرنك اوزگاروینه كوره تیمر یوللارنك یاصالوینی هم كورساتور. چونكه‌ایسكی یوللریمز بوكونلرنك تلاوینه یاراقلی بولمغانلقدان بتون مسلمانلرگه ضررنی توغدرر. یول كیسوچیلر نیچه جانلرنی اوطقه توشره‌لر، مسلمانلرغه ضرر كیتوره تورغان نسته اذی بولادر، اذانی یبارمك هركمكه لازم هم واجبدر، واجب بولغان اشنی قالدرغان كشی كورنگان هم كورنمگان عذابگه تیوشلی بولور... بوتالانونك آخرت گناهسندن هم عذابندن باشقه‌ده، دنیاده بولغان عذابیده باردر. قورقو، آچلق، مالمزنك كیموی كبی، نرسه‌لر، بولارده شول مسلمان بولغان كشینی اذانك علامتندر، حاضرده شهرلرده اورامالرغه طاش جایلمكی، وتوزه‌تلمكی، فنارلار یاندرلماقی، وباشقه یوللارده بولغان چوقرلارغه كوپرلرنك قورولماقی، بارسیده سنت طریقی ایلاندر گرچه بولارنی اشلاو سنتنی توتو دیوب، سنت بولغاننی بلب، بولماساده.

١٣٥ نچی: « أُعْطِيتُ خَمْساً لَمْ يُعْطَهُنَّ اَحَدٌ مِنَ الاَنْبِياءِ قَبْلِی نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ وَجُعِلَتْ لِیَ الاَرْضُ مَسْجِداً وَطَهُوراً فَاَيُّمارَجُلٍ مِنْ اُمَّتِی اَدْرَكَتْهُ الصَّلاةُ فَلْيُصَلِّ وَأُحِلَّتْ لِیَ الغَنائِمُ وَلَمْ تَحِلَّ لاَحَدٍ قَبْلِی وَاُعْطِيتُ الشَّفاعَةَ وَكانَ[٢] النَّبِیُّ يُبْعَثُ الی النّاسِ عامَّةً »

میڭا بیش نسته‌بیرلمش بولدی اول نسته‌لر میندن المك بولغان بر پیغمبرگه‌ده بیرلمگان ایدی، برنچسی: مین بر آیلق یولدن رعبمنك كوڭلگه توشوی ایله یاردمگه تیوش بولدم. ایكنچسی

٢) بوحدیثده «بعثت الی الناس كافة وكان الانبیاء تبعث الی قوم» دیگان سوز توشكان بولسه كیراك. (ش).

یر

ریوزی بکا پاك بولماق اوزره‌سجده اوچون یاراقلی بولمشدر، یعنی هربرده نماز اوقو رست قیلندی. امتمدن تلاسه نیندیگنه کشی قایسی وقتده بولساده نماز وقتی ایرشسه شول اورنده نمازاوقسون. اوچونچسی مینمدن الك بولغان پیغمبرلرگه مباح بولماغان غنمیت‌مالی یکا حلال قلندی. دورتنچسی گناهلی امتلرمه شفاعت قلو بیرلدی. بشنچسی: هربر پیغمبر وز قومنه‌گنه پیغمبر ایتوب یبارلدی مثلا عرب آراسنده بولسه عربکه‌گنه ترك آراسنده ولسه ترك‌که‌گنه، اما مین بتون یریوزنده بولغانلارنك هربرسنه، همده قیامتکه قدر بولاچق لقنك هر برسنه پیغمبر ایتوب یبارلدم. مثلا اوّلگی پیغمبرلر قایوسی یهودکه قایوسی باشقه خلقغه یبارلدیلر. اما رسولمز گرچه عرب بولوب، عرب آراسنده اوسسه‌ده فقط عرب خلقنه‌گنه پیغمبر بولمای، بتون دنیا خلقنه پیغمبر ایتوب یبارلدی. الکده بولغان پیغمبرلرنك امتنه بیلگولی بولغان اور وندان باشقه اورونلارده عبادت ایتو یارامی ایدی، اما رسول الله‌نك اوزینه‌ده امتنه‌ده یر یوزینك هر بر اورننده عبادت قلولاری درست قلندی. رسولمزنك باشقه پیغمبرلرگه قاراغانده کوب تورلی آرتقلقلاری باردر.

بتون یر یوزینه پیغمبر بولوب، قیامتکه قدر آنك شریعتی ایله عمل قلنو، پیغمبرمزنك الوغ درجه‌لی بولولارینه دلیلدر. رسولمزنك شریعتی هرکمنك عقلنه صیاتورغان بر شریعتدر. قیامتکه‌قدر نیندیگنه یاڭی اش چقساده، بزنك شریعتمزنك نیگزی بولغان قرآن ایله حدیث شریفلرده تابلادر. (۲)

شول سببدنده اذانلرمزده، مسلمانلارنی « حی علی الفلاح » دیوب اندیمز ....! آزغنه بر زمان اچنده روشان بولغان اسلام دینینك آچلمقی، آنك نورینك دنیاغه ساچلمقی (نصرت بالرعب مسیرة شهر) گوزال صورتده رسولمزنك الله‌نك رحمتنه ایرشوبن اثبات ایتوچی معجزه لرینك برکاتندندر. چونکه « رعبت » نبوینك اثرایتکوچی نورلری. هر برکشینك کوکلنده شول مرتبه‌ده سرایتلی ایدی دشمانلارندان بولغان منافقلار رسولمزنك سوزینه قارشی، آنی الوغلیلار ایدی، اوشانداق رسولمزنك صحابیلرنده ایرکلی ایرکسز الوغلیلار ایدی. نیچه میلیون دشمانلاری رسولمزنك سوزینه قارشو کیلودن عاجز قالدیلار. قصقاسی: الله دان چون قورقغان کمسه‌دن هر کم قورقار....!

۱۳۶ نچی: « أَعْظَمُ النّساءِ بَرَكَةً أَيْسَرُهُنَّ مُؤْونَةً »

خاتونلارنك ایك مبارك بولغانی نکاح وقتنده مشقتی جیکلره‌ك بولغانیدر. مثلا مهری ایرینك حالنه کوره آز بولور. اوشانداق کیوم صالومده ایرینك کوننه قارابقنه اش قلوچی بولور، یوقبار چوبره‌ك تاش تویمه‌لر آلدرو اوچون ایرن بورچمی تورغان خاتون برنچی ایزگو خاتوندر.

---

(۲) اما شونسی زور قایغودر، مسلمانلر بوزمانده اسلام شریعتنی تیوشنچه کورساته بلمیلر، جیون بوقبار صوغان حکایه‌لری ایلا شریعتنی بویلب، اسلام شریعتندن عقل ایالرنی بیزدرملر. « ش »

۱۳۷ نچی : « اعظمُ النّاس حقّاً على المرأة زوجُها واعظمُ النّاس حقّاً على الرجل اُمّهُ »
ایرلرنگ خاتونلاری اوستنده بولغان بیك الوغ حقلاری باردر . ایرلرنگ اوستنده آنالارنگ الوغ حقلاری باردر . ایرحقی خاتونده آنـا حقی ایر بالالاری اوستنده الوغ حقلاردر . خاتونلارنگ ایرلرینه ، ایربالالارنگ آنالارینه بویون صنولاری واجبدر .

۱۳۸ نچی : « اعلم یا بلالُ انّه من احیا سُنّةً قد اُمیتت بعدی کان له من الاجر مثل من عمل بها من غیر ان ینقص من اجورهم شیئاً ومن ابتدع بدعةً ضلالةً لا یرضاها الله ورسولُه کان علیه مثل آثام من عمل بها لا ینقص ذلک من اوزار النّاس شیئاً ».
حضرت بلالـگه خطاب ایتوب رسولمز دیمشدر: ای بلال ، برکشی میندن صونگ تاشلانغان برسنتنی تیرگزسه ، اول کشیگه ، قیامتکهچه شول سنت ایله عمل ایتوچیلرنگ ثوابلاری بیریلور ، اما عمل قیلوچیلارنگ ثوابلاری کیمتلمس اوشانداق برکشی الله همده رسولی راضی بولماغان بربدعتنی چغارسه ، بوکمسه‌گه قیامتکهچه شول بدعتنی اشلاگوچیلرنگ گناهسی بولور ، اما اشلاگوچیلرنگ گناهلاریدن کیمتلمس .
(مترجم طرفندن : بزنگ روسیه یرنده برکشی ایسکیده تاشلانغان برسنتنی میدانغه قویسه ، اول کشینی ایماننه قدر بارب شلته قلالار ، اولغنه بلـگان ، الـکنگی عالملر بلمگاندر ، بزنگ فلان حضرت بلمگاندر ایندی ، اول نیك برده ایتمادی دیو بر یاقدان ملالار بر یاقدان عوام شلته ایتولر . (ش.)

۱۳۹ نچی : « اعملوا فکلٌّ میسّرٌ لما خُلق له »
ای امتم ، همیشه اشده بولوگز ، برده اشسز بولماگز ، چونکه هرنسته‌نگ برباغلانغان سببی باردر ، شول سببنی قلساك اول نسته هیچده بولمی قالماس . ایندی بوحدیثدن بلنه‌در: کم نیندی اشکه کرشسه ، اول اشنی بولدرر ، بولدرمی قالدرماس . اما بز اینه‌مز: الله‌تعالی مینی اجماخقه تیوشلی قلغان بولسه . آنگا کرمی چارام یوق ، تموغقه تیوشلی قلسه آنگا دخی کرمی چارام یوق دیو بوسوز بزنگ‌لای بو حدیثکه خلاف چونکه بزنگ تگی سوزمز ایله بز اوزمزده برده ایرك یوق دیگان بولامز . قصقاسی الله‌تعالی بزگه ایرك بیرگان ، هراشکه برسبب یاصاغان ، شول سببینه کرشساك تگی اشمز برده بولمی قالماس . (۶۲۶ نچی حدیث شریفکه قاراگز!)

۱٤۰ نچی : « اغتنم خمساً قبل خمسٍ حیاتك قبل موتك وصحّتك قبل سقمك وفراغك قبل شغلك وشبابك قبل هرمك وغناك قبل فقرك »

بیش

...يش نرسه‌نی بیش نرسه‌دن الـك بیك اولوغ دیوب صانا، قدرن بلب ایذگولکلر قیلغل: ...لوم کیلماسدن الك ترکلـکنك قدرینی بل، آوروکیلماسدن الك سلامتلـکنك قدرینی ...، شغلـکدن الك بوش وقتكنك قدرینی بل، قارطایودن الك یاش وقتكنك قدرینی بل، ...یرلك کیلودن الك بایلغكنك قدرینی بل، بوایتلـگان نرسه‌لرنك قدرلرینی بلمی ...تکارساك اوکنرسون! غافل بولمه توغانم!.

١٤١ نچی : « اَغْدُ عَالِمًا اَوْمُتَعَلِّمًا اَوْمُسْتَمِعًا اَوْمُحِبًّا وَلَاتَكُنِ الْخَامِسَةَ فَتَهْلِكَ »

...الم بول، یایسه علم اوگره‌نوچی بول، یایسه عالم کشیلرنك سوزین اشتکوچی بول یایسه ...الملرنی سویوچی بول، اما بولارنك بشنچی‌سی بولمه هلاك بولورسون. یعنی بودنیاده یا ...الم بول، اگر عالم بولا آلماسك علم اوگره‌نورگه تورش، علم استه‌گوچی‌لر بولنده بول، ...گر اول اشکه‌ده کره آلماسك، عالملر مجلسینه کرده آلارنك سوزلرینه قولاق صالوب آلارنك ...وزلری ایلان عمل ایتارگه تورش! عالم بولغان کشیلرنی سویگل، اگر سین افندم بو ...ورت تورلیدن برسینه‌ده ایرشه آلماساك بو دورتدن طشنه بولساك، سین اوزکنی کشی صاناما، ...دمنکدن توش بولاسون! مترجم طرفندن ای روسیه عالملری، توغانلارم، اگرده بزنك خلقمزدن ...ره‌وسی یاشلکنده اوقی آلمی قالوب، یا اوقوبده سزنك ترتیبسزلککز آرقاسنده نادان ...ولوب قالسه، شول کشی عالملردن علم سوزلرینی تکلاب، علمن آرتدرونی تلاسه، بوکشی ...قصودینه ایرشرمی؟ برده شك یوق، بوکمسه مقصودینه ایرشه آلماس، چونکه سز امام افندیلر، ...جلسلرده هیچ وقتده خلقغه فائده‌لی بولغان سوزلرنی سویلی بلمیسز، مجلسلرده توگل بلکه ...لوغ جمعیت، جمعه ایله عیدلرده ده ملك، ایکی ملك خلق جیولسه‌ده فطره ایله قربان تیرسی ...ردان باشقه خلققه فائده‌لی برنرسه‌ده سویلامیسز. ای امام‌لار، خلقنی یاشاکنده نادان ...الدروچیده، اوسکاچ علم اوگره‌نودن محروم ایتوچیده بارسینه‌ده سبب سز بولاسز: (ش)

١٤٢ نچی : « اَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ تَحَابُّوا »

...ربرنزگه سلام بیرشکز یعنی بربرکز ایلان ایسانلاشکز بربرکزدن حال احوال صوراشکز! بربرکز ...یلان باراتوشب دوست برلکز، (١٤٣) نچی حدیث شریفده‌ده سلام توغروسنده سوزبار.

١٤٣ نچی : « اَفْشُوا السَّلَامَ وَاَطْعِمُوا الطَّعَامَ وَكُونُوا اِخْوَانًا كَمَا اَمَرَكُمُ اللّٰهُ »

...ربرنزگه سلام بیرشونی آراکزده کوباینکز، نیوشلی روشده آش آشاتوشکز، اوزکزگه الله ...تعالی بیورغان روشده دوست بولونکز! هر اشده بر سوزده بولوکز، برله‌شوکز! ...بوسلام بیرشوده، یاخشیلاب اویلاساق، بیك زور حکمتلر باردر. اما بزلر سلام توغروسنده ...بردآرتق روشده اش قلابلمیمز، بز سلام توغروسنده اوزه‌زگه برقانون چغاردق یعنی (١٣٧ نچی حدیثده) بیان ایتولکان روشده بدعتکه آلمشدردق، اسلامنك بناسینه ضرر

کینردك ، مثلا زمانمزده برفقیرکشی بای کشیگه سلام بیرسه ، اول بای بوفقیرکشی بر برنرسه
صوری تورغاندر دیب سلامنی آلایدر ، اماسلام قایتارو فرض بولغان اش ایدی فرض
بولغان اشلرنی خورلاغان کبی قالدره ، قالدره مسلمانلق دعواسنی قلامز .
« لطیفه » بعض وقتلرده برکشی ، الوغلاردان براوسی یاننه کیلوب کرده ، موکا سلام
بیره دور ، بوبای چراین صنوب انه کوفنه گه بار ، آنك کشی بار آکا سلام بیر دیه در ؛
اینه ی ای توغانلر ، بزده موندای اشلر بیك کوب ، زنهار سز بواشده جیتدلك قلما کز
هر وقتده قرنداشلك دوستلق سببی بولغان سلامنی آیاق آستینه تابداماکز ؛

۱۴۴ نچی : « اَفْضَلُ الْاَعْمالِ بَعْدَ الْایمانِ بِاللّٰهِ التَّوَدُّدُ اِلَی النَّاسِ »

الله تبارك وتعالی گه ایمان کینرگاندن صونك ، عمللرنك ایك ایذگو بولغانیده ، آدملر
ایلان دوست بولوشو ، وهم یاراتوشب تورماقدر . مخلوقلرنك بر بری ایلان کورکام معامله لری
وسویشب عمر کیچرمکلری بیغمبرمز حضرتلری نك بیاننه کوره لازم وتیوشلی اشدر .

۱۴۵ نچی : « اَفْضَلُ الْایمانِ الصَّبْرُ وَالسَّماحَةُ . »

ایماننك ایك کورکامی هر وقتده ، بیکراکده قاتیلق وقتلارنده ، صبر ایتمکدر ، همده جومارد
ویومشاق طبیعتده بولوناقدر .

۱۴۶ نچی : « اَفْضَلُ الدَّنانیرِ ماینْفِقُهُ الرَّجُلُ عَلَی عِیالِه وَدینارٌ یُنْفِقُهُ الرَّجُلُ عَلَی
دَابَّتِه فی سَبیلِ اللّٰهِ وَدینارٌ یُنْفِقُهُ الرَّجُلُ عَلَی اَصْحابِه فی سَبیلِ اللّٰهِ
عَزَّ وَجَلَّ »

آقچه نك ایك ایذگوسی کشینك اوزاوی جماعتنه نفقه لندرگانی ، آندان قالا خدا یولنده
صوغش قلوا وچون حاضرلنگان آت تربیه سنه توتولغانی ، بولاردان قالا یاخشیلقغه کیتکان آقچه
کشینك خدا رضاسنه بولغان دوستلارینه توتقان آقچاسیدر .

۱۴۷ نچی : « اَفْضَلُ الصَّدَقَةِ اَنْ تُصَدَّقَ وَاَنْتَ صَحیحٌ شَحیحٌ تُؤَمِّلُ الْعَیْشَ
وَتَخْشَی الْفَقْرَ وَلَا تُمْهِلْ حَتَّی اِذا بَلَغَتِ الْحُلْقُومَ قُلْتَ لِفُلانٍ کَذا
وَلِفُلانٍ کَذا اَلَا وَقَدْ کانَ لِفُلانٍ »

صدقه نك ایك ایذگوسی : اوزك سلامت بولوب ، کوکلدن مالکنی قزغانب توروب
دنیاده تورونی اویوکده صاقلاب ، فقیرلکدن قورقه توروب ، صدقه قلماقدر . اماجانك
بوغازوکا بیتکانده ، ترکلکدن امید کیسکانده ، فلان قدر فلانگه ، تگان قدر تگانگه دیوو صیت
اینوده اولقدر خیر یوقدر . اوزم اولگان وقتده مالوم باری بر قالادیو ، امیدسزلنگ
بیروده ؛

بیر وده معنایوق. اما اوزنك شول مالغه محتاج بولغانده بیر وده زور حکمت باردر (بزنك روسیه بایلاری سلامت وقتلارنده‌دا رضالغی اوچون برتین کمشلرنك بیرونی ژللیلر، مونك دلیلی زکاتنی تمام بیرمولری، سلامت وقتلارنده حجگه بارمی، اوزلری اولگاچکنه بیارولریدر. (ش)

١٤٨ نچی: «اَفْضَلُ الصَّدَقَةِ مٰاكٰانَ عَنْ ظَهرِ غَنًى وَالْيَدُالْعُلْيا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلٰى وَابْدَا بِمَنْ تَعُولُ

صدقه‌نك ایك ایزگوسی بایلق ایلان بیرلگان صدقه‌در، یوقاری درجه‌ده بولغان قول، توبن درجه‌ده بولغان قولدان ایزگوره‌کدر، صدقه بیرگانده اوز اوستنگا نفقه‌سی واجب بولغان کشیلردن باشلاب اوّل آلارغه بیر، یعنی صدقه بیرم دیب آقنوق مالکنی بیرمه، بلکی آننك آرتونده اوزنگا یتارلك مال دخی قالسون صدقه بیرگان قول، صدقه آلوچی قولدان یوغاریراق درجه‌لیراك یعنی بایراق قالورغه کیراك صدقه بیربده اوزنك بایسه نفقه‌سی واجب بولغان کمسه‌لرگنی محتاج قالدرماسلق بولورغه کیراك دیمکدر، کملرنك نفقه‌سی سننك اوستنگا واجب بولسه شول کشیلردن باشلا، نته‌کم (٦) نچی حدیث شریفده ترتیبی ذکر قیلنمش ایدی.

قصقاسی: تاتار تلنده ایتولگانچه: «قاش تزه‌تم دیوب کوز چغارو یارامـاس!» فقیرلرگه صدقه قیلام دیوب اوی اچکنی آچ یالانغاچ قلو حرامدر! (بزنك روسیه‌ده ملالارمزنك تو یومسزلغی سببلی، اوزینه آشارغه بولمغان کمسه‌لرده صدقه بیردرب، ایزگولك ایتونی استلرینه آلالار، ملا آبزیلاردان برکمسه نیندی ایزگولك قلیم دیو صوراسه، ملا بوکمسه‌نك بورده حالنه قارامی نیتمی صدقه بیر دیوی بر عادتدر. آه! اشنی اورنسز قلولار!! دنیاده یاخشیلق آقچه ایله گنه توگل، آقچه‌لی ایزگولکلر بایلار اوستونه تیوشدر! «ش»

١٤٩ نچی: «اَفْضَلُ الصَّدَقَهِ سَقْىُ الْمٰآءِ»

صدقه‌نك ایك کورکامیده صوسز بولغان کشیلرگه صو ویرمکدر صوسز کشیلرنی صوغارماقدر.

١٥٠ نچی: «اَفْضَلُ الصَّدَقَةِ اَنْ يَتَعَلَّمَ الْمَرْءُ الْمُسْلِمُ عِلْمًا ثُمَّ يُعَلِّمَهُ اَخٰاهُ الْمُسْلِمَ»

صدقه‌نك ایزگو بولغانلری جمله‌سندن برسیده بر مسلمان بولغان ایرنك علم اویره‌نب صکره باشقه مؤمن قرنداشنه اویراتما کیدر.

١٥١ نچی: «اَفْضَلُ الْكَسْبِ بَيْعٌ مَبْرُورٌ وَعَمَلُ الرَّجُلِ بِيَدِهِ»

کسبلر اچنده ایك کورکامیده یالغانسز، خیانتسز آلش بیرش ایتودر. همده ایرنك عملی اوز قولی ایلان حاصل ایتکانیدر یعنی اوز خدمتی ایله قلغانیدر. (بو حدیثده قری اشچی بولوب هم اش اشلاگان نسته‌لر ایله گنه صاتوا یتونی یاراتمای، اوزکدن اوزنك اش چغارورغه بیورلغاندر. (ش.)

۱٥۲ نچی: « اَفضَلُ الْمُؤْمنینَ اسْلاماً مَنْ سَلِمَ الْمُسْلمونَ منْ یَده وَلسانه وَافضَلُ الْمُؤْمنینَ ایماناً اَحْسَنُهُمْ خُلقاً وَاَفْضَلُ الْمُهاجرینَ مَنْ هَجَرَ ما نَهی اللّٰهُ تَعالی عَنْهُ وَاَفْضَلُ الْجِهاد مَنْ جاهَدَ فی ذات اللّٰه عَزَّ وَجَلَّ »

اسلام دینی قاشنده، مسلمانلرنك ایك آرتغی شول کمسه‌در: آنك قولندان، تلندن باشقه مسلمانلار سلامت بولورلار. همه مؤمنلرنك آراسنده ایك صاف ایمانلی بولغانیده خلقی کورکام بولغان مؤمندر، مهاجرلرنك ایك ایزگوسی، الله تعالی طیغان نسته‌لرنی تاشلاب الله تعالی طرفینه کوچوچیدر. جهادنك ایك کورکامیده کشینك الله تعالی‌نك ذاتنده مجاهده سیدر یعنی الله تعالی‌نك ذاتنی کیمچیلکلردن پاکلاوغه سبب بولغان علملرنی بلب، الله‌نك ذاتن تانوغه سبب بولغان فنلرنی اوبره‌نودر.

۱٥۳ نچی: « اَفضَلُ الْمُؤْمنینَ اَحْسَنُهُمْ خُلُقاً »

مؤمنلرنك ایك گوزالی، خلقلری گوزال بولغانلاریدر. کورکام بولغان خلقغه رسولمز شولقدر کیرا کسنب بیانگه کرشکان شولقدر سویگان: حدیثلرگه قاراغانده اسلام دینی ایمان اینوصونگنده کورکام خلقدن عبارت بولوب قالادر.

۱٥٤ نچی: « اَفضَلُ الْمُؤْمنینَ رَجُلٌ سَمحُ الْبَیْعِ سمحُ الشِّراٰ سَمحُ القَضاء سَمحُ الاقتضاء »

مؤمنلرنك ایك گوزال هم آرتقلاری:

صاتو آلوده، بوروچ تولاوده، بوروچ آلوده، قاتیلق ایله اش قلمای، جیکللك ایله اش قلوچیلاریدر. (بوروچنی بووب صوراغوچی، کشیدن آلسه بیرمی‌جده توچی، کمسه‌لر هیچ کمنك سویمگان کمسه‌لریدر.

۱٥٥ نچی: « اَفْلَحَ مَنْ رُزقَ لُبّاً »

الله‌تعالی طرفندان عقل بیریلمش بولغان کمسه‌لر هر اورنده اوستون بولدیلار، هرکمده ده عقل بولساده، هرکمنك عقلی اوزی قاشنده ماقتاولی بولساده، درستنده عقلنك ایك ماقتاولوسی دنیا، آخرت درجه‌سنه ایرشدروگه سبب بولغانیدر؛ بوحدیث شریفکه بعضیلر بویله قارامشلار: هرکم هرنسته‌ده بریبه‌ش تودرمقنی قارامق، هر اشنك تبنه توشنرگه تورشوچی بولماق تیوشلکنی آکلیلار، اما هرنسته‌گه طشندانغنه قاراب، حکمنی طشندانغنه ایتمك بویارامی تورغان براش بولوینی آکلامشلار، چنلابده قاراساق اش شولای‌تورگلمی؛ کشی حکمتسزلك ایله، هرنسته‌نك طشینه قاراوسیبلی بیك تیوشلی بولغان معنالردن

معنالردن بوش قالنادر ، رسولمز اوزینك امتن هراشده برنسته‌گه قاراغانده توبلب‌قاراب ، اول‌اشده‌گی حکمتنی‌بلوگه توروشرغه یول‌کورسنکان ؛ هرسوزده ، هراشده ، برحکمت بارلغن سیزنکان‌کبی تیکفروچن بولورغه کیراك ، کوره‌سز قرآن شریفده الله‌تعالی اوزینك فرمانن همه‌طیوینی عقل‌ایالرینه خطاب‌ایتمشدر ؛ نتاکه‌قرآنده فرمان یاطیوصوکنده «یااولی‌الالباب» ای‌عقل‌ایالری دیمشدر. (مترجم: مینم‌بلگانم‌بر روسیه‌بولدقدان دیه‌من‌بزنك روسیه‌ده‌بولغان عالملر براشکه‌ده حکمت‌ایله‌قاری بلمیلر ، باری‌طشقی کوز ایله‌گنه قاریلار ، شول‌سببدن‌قرآن حدیثده نیچه یوزیللار السك بیان ایتولکان عجائبنی یاؤروپا دانغنه آلامز مثلا یاؤروپا حکیملری : کوکده یولدزلارده توروچیلار بولورغه کیراك‌دیلار ، بزموکا قارشو کیلمز ، اماکوزمزنی آچب قاراساق قرآن‌شریفده هم‌حدیثده کوکده توروچیلار بارديوخبر بیرمش(ش)

١٥٦ نچی: «اَفْلَحتَ یاقُدَیمُ اِنْ مِتَّ وَلَمْ تَكُنْ اَمیرًا وَلاٰ كاٰتِبًا وَلاٰعَرِیفًا»

رسولمز صحابیلرندن بولغان «مقدام بن‌معدیکرب» دیکان کمسه‌که خطاب‌ایتوب دیمشدر : ای‌قدیم اگرده‌سین‌توره بولماساك ، ایمانا ، زکات‌عشر ، صاتو مالی‌کبیلرده یازوچی بولماساك ، یابسه برقومنك اشینه باش بولماساك ، بواشلرنك برسنه‌ده کرشمی دنیادن اوتساك برده شیکه‌مز عذابدن قتولورسون ، درجه‌لی‌بولورسون ! بوحدیثده بلنه‌در: رسولمز براشنی باشقاره آلماسلق کمسه‌نك ، شول‌اشکه کرشب ، آنی اشلاونی اوستنه آلودان‌طیوی ، قولندان کیلماگان اشکه توتوناچق کمسه‌نك ، دنیاده‌توروندان اولوی آرتق‌بولوین‌بیان ایتوی. (١٠٠ نچی‌حدیثده اهل بولمغان کمسه‌نك ، بولدرا آلمغان اشینه‌کرهوی قیامت قوبوبرابرنده بولوی‌اوتدی ، عقل توغروسنده‌هرکم اوزعقلنی‌ماقتاوی ، یاخشی کورروی ، کبی اش باشقاروداده هرکم‌اوزن‌شول اشنی‌بولدرر کبی اویلاوی آدملك تلی‌تورغان‌براشدر . قصقاسی : هیچ کمنك‌قولندان کیلمی تورغان اشکه کرشوی‌یاراماس . همه براشکه براونی باش‌ایتوچیلك‌خلق‌قولنده ایکان ، اهل بولغان‌کمسه‌نی‌قویسالار ، خلقده ، بولوچیده گناهلی‌بولورلار ، (مترجم : بزنك روسیه‌ده آتاسی اورننه قویولغان نادان‌مخدوملر ، همده‌نادانلغی ایله‌قویولغان باشقه امامار اوزلریده‌هلاك بولالار ، اسلامنیده هلاك‌قیلالار ، بواشده ایك‌گناهلی کمسه امامرنی امتحان قیلوچی مفتی هم‌قاضیلاردر (ش)

١٥٧ نچی : «اَفْلَحَ مَنْ هُدیَ اِلَی الْاِسْلاٰمِ وَكاٰنَ عَیشُهُ كَفاٰفاً وَقَنَعَ بِهِ»

دنیا وآخرت قوتولوده بولغان کشیلرنك برسیده مسلمان بولوبده اوزینه بیرلگان الش ایلان کورب شونی ینکرب شونارغه قناعت قیلغانلریدر)

٢٥٨ نچی : «اَقِلُّوا الدُّخُولَ عَلَی الْاَغْنِیاٰءِ فَاِنَّهُ اَحْرَی اَنْ لاٰ تَزْدَرُوا نِعَمَ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ»

بایلار تیره‌سنده بیك یوش ایلانماگز ، آلارتیره‌سنه سیرا کرك بارگز ، آلار ایله سیرا گراك

اش قلوکز ، شولای اش قلساکز الله تعالی‌نك نعمتنی خور توتماوغه سبب بولور. چونکه
بایلار تیره‌سنده کوب ایلانساك، آلارنك تورمشلارن، یورشلارن کورب اوزمزنك قولومزده
بولغان نعمتلرمزنی آزصنوچان بولورمز، منه شول سببدن آلار ایله کوب قاتوشونعمتکه شکر
قلودان طیار، همده آلارتورمشینه قاراب اش قلوغه عادت اینساك، بار مالمزدانده بوش
قالورمز. (مونك دلیلی: بایده آصراو بولوب تورغان خاتون قزنك فقیر ایرده‌ده اسراف
ایله توروبدر. (ش)

١٥٩نچی : «اَقِلّی مِنَ الْمَعاذیر»

بوحدیث شریفنی رسولمز، حضرت عائشه رضی الله عنها گه اینتکان‌حدیث آڭلاوچیلار اینتکانلر:
بوحدیث‌حضرت عائشه‌گه اینولسه‌ده حکمی هر برمؤمن ایر ومؤمنه خاتونلارغه برابردر دیوب.
معناسی: ای عائشه عذرنی آز قل! یعنی: بر وقتده دوست ایشلردن برسنه بر توغریده
خاطرلری قالوب، عذر اوتنوگه محتاج بولساك، آرتق یالنمه، آز، آزغنه عذر قیلغل چونکه
کوب عذر ایتارگه عادتلانساك دوستلارنك خاطرلرینی تابیم دیه عذرلنه تورغاچ یالغانغه
کرشو احتمالدر .

١٦٠نچی : « اَقیلوا ذَوی الْهَیْئاتِ عَثَراتِهِمْ اِلّا الْحُدودَ »

یاراقسز‌حاللری هم اشلری بلنمگان کشیلرنی، آلاردان بعض وقتده بلنگان یاراقسز اشلری
اوچون جزا بیرمکز! باری شریعت بوینچه جزا - حدنی تیوشلی اینه تورغان اش اوچونگنه
جزا بیرکز!

٥٧نچی حدیث شریفده بومعنانی بلدرتدی.

١٦١نچی : «اَقیلوا السَّخِیَّ زَلَّتَهُ فَاِنَّ الله آخِذٌ بِیَدِهِ کُلَّما عَثَرَ »

بیگنلك همده جوماردلق ایاسی بولغان کشیلرنك خطالارندن کوزلرکزنی یومکز، آنك
اوچون جوماردکشینك آیاغی تایدقده الله تبارك وتعالی آنی همیشه جقماس، هروقت الله
تعالی اول بنده‌گه یاردمچی بولور. بوحدیث شریفنك حکمی تجربه قیلنمشدر، بعض بوزق
اش ایلان تانلمش ذاتنك، معرفت ایالری ایله بلشلکی بلنب، آلار ایله معامله‌سی کورنر،
شول وقتده معرفت ایاسندن بو فاسق ایله قاتوشوینك سببی صورالسه، اولده جوابنده
(السخی حبیب الله) جومارد کمسه الله‌نك سویکلی قلیدر دیو جواب بیرر. بعض وقتده
بوکمسه‌نك فسق ایلن آیاغی‌تایارده الله‌تعالی‌نك یاردمی ایله اول کشی یغلماس. بوحال ایله
بیلك اوزاق وقتلر، بختینی صاقلار (صدق رسول الله)

١٦٢نچی : «اَقیموا حُدودَ الله فِی الْبَعیدِ وَالْقَریبِ وَلاتَاْخُذْکُمْ بِالله لَوْمَةُ لائِمٍ»

یراقده

براقلار بولسون کرك یافنده بولسون ، شریعتده حرام بولغان هم شریعتده أشلودن طیولغان أشلرنی قیلوچیلرغه شریعت حکملرون تورغزگز هم یورتگز . الله تعالی بیورغان حکملرنی تورغزوده هم یورتوده ، دخیده خلقنگ توزلکینه بیلنگان حاللرنگ هربرسنده ، الله رضاسی اوچون بولغان اشلرنگ بارسنده‌ده ، سوگش آلورمن یاشلته آلورمن دیگان کبك اویلار همده وهملر اشگزنی یرینه کیترودن طیماسون. (روسیه امامرلی بوسوزنی توگلاگز! (ش)

١٦٣ نچی : « أَكْبَرُ الْكَبَائِرِ الْاِشْرَاكُ بِاللّٰهِ وَقَتْلُ النَّفْسِ وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ وَشَهَادَةُ الزُّورِ »

الله تعالی قاشنده گناهلرنگ ایك الوغسی هم بوزقلق وظلمنگ ایك زوریسی الله غه تیگداش تونمق ، ناحق جان قیمق ، آتا آنانی رنجتمك ، هم یالغانغه گواهلق بیرمکدر. آتا آنانگ بیوروغنی توتمای آنلرنی رنجتمك ایله ، یالغانغه گواهلق بیرمکنگ مسئله سی زیان هم ضررده الله غه تیگداش توتمق دخیده ناحق یرده جان قیمق ایلان برابر کوریله‌در. ای عقل ایالری عبرت آلگز .

١٦٤ نچی : أَكْثَرُ النَّاسِ ذُنُوبًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَكْثَرُهُمْ كَلَامًا فِي مَالَا يَعْنِيهِ»

قیامت کوننده گناهسی‌نگ کوبلکی سببلی قایغرغان کشیلرنگ کوبراگی ، دنیاده وقتده اوزلرینه فائده بیرمی تورغان ، دخیده اوزلرینه کرك بولمغان سوزلرنی سویلگان کشیلردر. فائده بیرمی تورغان سوز بولغان شیکللی ، فائده‌سز اشلرده بساردر ، شریعتده ، عقل‌نگ کیریسنه کورلگان اشلرنی، فایده بیرمی تورغان اشلردن‌صانالادر(٢) خلق‌نگ ایزگوراگی پیغمبرمز، صلی الله علیه وسلم ، امتینگ ایزگو هم نورلی عقل ایاسی بولمقلقلرنی دخیده کیراکسز بوش یرگه صولونی هم سوزنی اره‌م ایتماولرنی وصیت ایتوب ایته‌در . ایندی بالغز بوحدیث شریفنگ حکمی برلان عمل قیلساق دنیا وآخرتده ایزگو هم سلامت بولمق اوچون بزگه ینگوچی هم وعده‌سنده توروچیدر.

١٦٥ نچی : « أَكْثَرْتُ عَلَيْكُمْ بِالسِّوَاكِ »

مسواك قوللانماقگز حقنداغی وصیتلرمنی کوب ایته‌من توبانده مسواك حقنده تاغنده باشقه حدیث شریفلر باردر.

١٦٦ نچی : « أَكْثِرِ الدُّعَاءَ بِالْعَافِيَةِ »

همیشه ایسنلگگز هم‌صاولغگز اوچون دعاده بولگز، کشی‌نگ دائم ایسنلکده بولمقلغی ایك زورنعمتدر بونعمت‌نگ قدرنی بلوب صحت وسلامتلککه ضرر بیره‌تورغان نرسه‌لردن هر وقت

(٢) چونکه شریعتده بیورلغان همده طیولغان اشلر هربرسیده آدملرنگ فائده‌لرینه بیورلغان همده طیولغاندره (ش)

صاقلانورغەتیوش‌تا کەاللەنك‌بیرگان‌نعمتنە‌کیرلنوکفران‌ بولماسون، سلامتلکنی‌صاقلی‌تورغان نرسەلرنی آلغەآلمق. سلامتلك‌نك دایم‌بولماقلغی اوچون اش کوچ‌برلن دعاگـه دایمپلق قیلودر. یالغز قول کوتارو برلن گنه دعا بولمیدر، آنك اوستنە أشلرده قاتوشسە، اول‌وقت دعانك قبول‌بولنوی‌بیك‌یاقندر. (مترجم:شریعتمزده‌دعادیگان‌نسته‌بار، امابزماتاشقانچه‌قری عرب سوزلرینی کوکلدن پتور، پتور اوقوب، قوللارنی یوزگە سیپاو ایلە توگلدر. بلکی دعادن مراد اوزکا کیراکلی بولغان اشلرنی همیشە کوکلك توتوب، هروقتك شول اشنك سببنە کرشو ایلە بولادر. اللەدان‌صوراو بار اش. اما بزده آنیك تیرشنچە قلا بلمیلر. جیولوب دعا قلغانك امام تجقرب اوز تلنك دعا ایتار، قوم تیوشلی اورنك آمین دیورلر. «ش»

١٦٧ نچی: «اَکْثِرْ منْ لاَ حَوْلَ وَلاَقُوَّةَ الاَّباللّهِ فَاِنَّهامِنْ کَنْزِالْجَنَّةِ»

«لاحول ولاقوةالاباللە» دیگان روشان سوزنی کوب ایتوگز، آنك اوچون بو سوز اوجماخ خزینەلرندن برخزینەدر. بوروشان سوزنی کوب ایتکانك توب‌مقصود معناسنی اویلامق، دخیك آنك تلاگانی بوینچە عمل قیلودر.

بوتون عالم‌ده بولغان «حول» هم «قوة» نك بارسیك، الله تعالی نکی بولسە، سینك هم زبك. عمرونك «حول» هم «قوتیك» بتونسیك اللەتعالی نکی بولەدر.

بومالنی هر وقت ایسکك توتوچی بولسالك، بایلق ایاسی هم کورکام خلقلی بولوب دنیاده هم آخرتك اوجماخ سینکی بولور، چونکە قوتکنی یمان یرگە یبرمس بولورسلك، دنیاده بولغان اشلرگە هربرسنەدەاللەتعالی قوهقانچه قاراب، هر بر نفس قایغوسندن قوتلورسك، توزوك، سلامت عقل ایاسی بولورسك، تاغی موندن زور نیندی ایذگولك تابلور.

(٩٧١) نچی حدیث شریفکە قاراگز.

١٦٨ نچی: «اَکْثِرُواذِکْرَ هاذِمِ اللَّذّاتِ اَلْمَوْتِ فَاِنَّهُ لَمْ یَذْکُرْهُ اَحَدٌ فی ضیقٍ مِنَ الْعَیْشِ اِلاَّ وَسَّعَهُ عَلَیْهِ وَلاَذَکَرَهُ فی سَعَةٍ اِلاَّ ضَیَّقَها عَلَیْهِ.»

دنیالذتلرن توبی تامری برلن آودارب‌بوقغەچغاروچی، اولومنی ایسگزگە کوب توشرگز. آنك اوچون بومعنوی بولغان دارودر ترکلکنی‌نك تارلغی سببلی اختیارسز قالغان کشی، اولومنی ایسینە توشرسە، کوکلی ابرکنەیوب شادلانور، ترکلکی کیك هم دولت ایاسی بولوب دنیاغه آلدانغان برغافل‌نك اولومنی ایسکه توشرمکلگی. دخی غفلتندن اویاتوب نیك کشی توسلی یاصار.

١٦٩ نچی: «اَکْرَمُ النّاسِ اَتْقاهُمْ»

کشی‌لرنك ایك‌هرمتلوسی، ایك تقوابولغانی‌دریعنی‌اللەتعالی‌نك قوشقان اشلرینه بویون

صونغان

صونغان کشی، الله تعالی طیغان اشلردن طیولغان کشیدر. یوقسه نی زورلغك ، نی زور کشی بالاسی بولغانلك نی بایلغك ، نی دولتلك ، نی درجه اباسی بولغانلك برسیله بر نسته‌گه‌ده تورماس.

۱۷۰ نچی : « اَکْرِمُوا الْخُبْزَ »

ایکمکنی حرمتلو طوتگز. بو حدیث شریفنک معناسنه حدیثلرگه شرح ایتوچیلر، نچه تورلی معنالر بیره‌لر هر قایوسینك سوزی توغری کیله‌در.

ایکمك گا حرمت قیلگز یعنی آیاق آستینه توشرمه‌گز، قدرنی کچکنه‌گه صایماگز یا که طابگزده باری ایکمك کنه بولساده آشاگز، ایکمك‌دن باشقه بر نرسه آشاونی کوتوب ایکمك نك قدرین جویماگز آش صایلاماگز ! چونکه مقصود قوتنی کیمتماو اوچون قارننی طویدرمقدر . طویغاننك صوکنده باشقه تورلی آشلار آشاونی کوتب اوتورماگز . بروقت براونك ایکمگنی آشاساگز اول ایکمك‌نك حقلرون رعایه قیلگز ایکمك حقنی کورمی تورغان، صوقربولودن، صاقلانگز ، اول کشی گا ضرر کیترونی تلامه‌گز . (بوسوزدن سزایکمگون آشاماغان کشیگه ضرر کیترونی تله‌گز دیگان معنانی آڭلاماگز ، چونکه بزقولمزدن ، تلمزدن هرکشی نك سلامت قالو شرطی ایلان مسلمانمز

۱۷۱ نچی : « اَکْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ ایمانًا اَحْسَنُهُمْ خُلُقًا وخیارُکُمْ خیارُکُمْ لنسائه »

مؤمن‌لرنك بوتون ایماناوسی : کورکام خلق‌اباسی بولغانیدر ، ینه‌سزنك ایذگولرگز ، نکاحنده بولغان خاتونلرغه بخشیلق قیلغانگزدر .

۱۷۲ نچی : « اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ رزْقَ ال مُحَمَّد فی الدُّنْیا قوتًا »

ای ربم (محمد صلعم) امتینك هم بالالرینك هم ایو جماعتلرینك دنیاده رزقلرنی برکونلك آزقدان عبارت قیل یعنی آشاودن مقصود نرسه بولسه شول مقصود قدغنه قصقارت ، آشاودن مقصود ، تننی ضعیفلککا توشرمسلك درجه‌ده قارننی طویدرمقدر ، یوق ایسه بزنك شیکللی تورلی ، تورلی آشلار حاضرلو آرتندن یروب ، اصل مسلمانلق هم انسانلق حقندن کوز یموتوکلدر .

۱۷۳ نچی : « اَللّٰهُمَّ انّی اَعُوذُبِكَ من علْم لاٰیَنْفَعُ وَعَمَل لاٰیُرْفَعُ وَدُعٰاءِلاٰیُسْمَعُ »

رسول اکرم افندمز حضرتلری دنیاده نیندای حاللردن یوزچویرگان بولسه ، دخی نیندای خلق لرنك ، نیندای فعل لرنك اوزنه بولولارنی تلگان بولسه ، اوشبودعاسی ایلن هم موندن صونك کیلاسی بعض دعالار ایلن بیلگلنگاندر. رسول صلعم فایده بیرمی تورغان علم دن ، اخلاصلی بولمغان عملدن ، قبول بولمی تورغان دعادن ، الله تعالی که صغنمقدر ، براوچ تورلی اش نك یاوز اشلردن بولمقلغن ، امتنه آڭلاتمق اوچون دعاشیکللی ایتوب

اوقوغان ، یوق ایسه اوزینك تلینه آلمغان دعالرنی ده الله‌تعالی قبول ایتکان بولورغه تیوش‌در . واقعا یاوزلغندن الله‌غه صغنلغان شول اوچ‌تورلی حال بیلك قزقدر . برعلم‌ایلان عمل ایتمیسك ایکن نی‌اوچون اول علمنی اویره‌نوب عزیز وقتکنی بوشقه اوزدراسك ، براشنی اشلاگانده درست هم‌اخلاصلی نیت‌برلن اشلامیسك ، سیکااول‌اشك فایده‌سزلقدن باشقه ، تمام بولماوندن باشقه ، هیچ‌نرسه بولمغاچ نی‌اوچون بوش یرگه زحمت‌چیگاسن ! ایندی قبول بولمی‌تورغان دعانی‌قیلو فایده‌قالدی ؛ (قبول بولمی‌تورغان دعاگه مین‌آمین دیمیم) دیوب تلمزده برضرب مثلمزده باردر، یعنی امید ایتله‌تورغان اورنده بولمغان نرسه‌گه کوزتگوب بوشقه نی اوچون بوبوق فرض آرتندن یوریسك :

«علم‌لاینفع بحثی» سلامت وسعادت جمعیت اسلامیه اسمنه برآزسوز کلنرورداي درجه‌ده کیلك بولغانلغندن بو بابده توغری دیوب اویلاغان بر نیچه سوزمنی سویله‌ماکچی بولامن . آنگلاوم کیمچلکلی بولساده نیتم توغریدر . آنگلاومنك ضعیفلگندن کیلگان قباحت سوزلرم کونگلمنك سلامتلکینه باغشلانوب کیتار .

اوّلا جامعلرمزده‌مدرسه‌لرمزده اوقتولغان درسلر نی علملر نی قولغه آلوب قاریق . نیندی ایگنه شاکرد اوچراسون برسندن‌صوراگز بویلك ، نی اوقیسز ؟ جوابنده منطق اوقیمز دیور . ایکنچی یل صوراوگزده ، تصورات ، اوچونچی یلده ینه شول ، دورتنچی یلده تصدیقات اوقیمز خبرلرنی برسی آرتندن برسنی بیرور . امان دوستم ! یازق توگلمی صونك ؛ دورت بش یللق عزیز عمرنی اولچاوسز برکیتش ، یا گلش برمطالعه ایلان هیچ لزومسز یوقغه چغارامز . صونك نی دیماکچی بولاسك منطق اوقومیق‌منی ؟ علم‌نك یوقاری درجه‌ده بولغان بحثلر ینه کرشمك اوچون میزانسز قالیقمنی ؟ — خیر نورم . میزانسز قالمیق ، میزانمزنی توزاتیککده زمانمزده همان همان جزء لایتجزی‌نك آورلغن بیلگلاوگه‌ده . یوللار ازلنگان وقتده وميلغرام‌لرنك تارتلغان وقتنده ، مك یل اوّلگی بولوب بنکان چاقمه تاشی ایلن اوینـاب اوطرمیق . اشلرمزنی زمانمزنك چاقمه تاشینه تطبیق قلیق . علم اویره‌نومزنی زمانمزده کیراکلی بولغان نرسه‌لرگه تطبیق ایتماودن ، دخیده بوشقه وقت ضایع ایتومزدن ، حضرت شارع اکرمگه نی جواب بیرورمز . بوسی بولای بولدی ، ایندی یل‌لق منطقدن صونك اوقولغان علم کلامگه قاریق ؛ معلوم آ ، علم کلام ! ! اهل سنت والجماعة برلن ، فرق ضالهٔ اسلامیه‌نك بربرسینك ضررنده استعمال ایتکان اعتراض هم مدافعه قوراللری برله شول فرقه‌لرنك اساس هم اعتقادلرندن بحث اینه تورغان برعلمدر . خوارجلر شولای دیب ایته‌لر . آلارغه قارشو بزنك دلیلمزبودر . معتزله شولارغه اعتراض قیله‌لر ، آلارغه‌بوجوابنی بیره‌مز . حکما بولای‌دی ، سوفسطائیه شوکار قائللر ، شیعه‌لر شوشندای بر یاگلش بولاغه کیته‌لر ، اباحیه بولای‌دی ، تگیلر شول مذهبکه ذاهبدر دیوب کوب مذهبلر صاناب کیته‌لر حالبوکه ، حاضرده اول مذهبلرنك

مذهبلرنڭ کوبسینڭ کشیسیده یوق . دخیده مسائل اساسیه‌ده شوشلای تصور قیلساق بولازم کیلور، بولای فرض قیلساق شولای بولور دیوب، نتیجه چغارور کوك بولوب اوزون اوزون فرضیاتنی سویلرلر حالبوکه: شاکردلر توگل، معلم افندیده بلکه مؤلف حضرتلرینڭ بالذات اوزلریده جروب چغارلق توگل. (من تکلم تزندق) دیگان شیکللی شاکردلرنڭ کوبسینه علمنڭ اساس دین حقنده‌غی اعتقاداتنی ضعیفلی تورغان روشده قارشو توروچی‌نڭ برنیچه اعتراضلرون اوقتوله‌در. حتی بعض یرلرده اعتراض برله مدافعه‌نڭ برسنی برسندن آیرا آلمغانلقدن برنیچه زکیلرنڭ کوڭلنده باشربن بر بلمسزلك قالور، لکن کافر بولدڭمی یاکه کافر بولورسڭ دیوب سوگلووندن قورقب بیچاره، شکلی، تاوشنی‌ده چغارماس اگر صوڭندن راسخ فی العلم بولغان برکاملگه اوچراماسه عمرینڭ آخرینه‌چه شبهه‌لر اچنده یاشاب کیتار. ایندی فایده‌سندن کوبراك ضرری بلنگان بوعلمنی اوقتقانچی اچنده بولدغمز عصرده (مادیون) دیگان جماعت هم (داروینیست) اسمنی آلغان هیئت، دلائل جدیده‌هم فنیه‌لری برلن میدان آلدیلر. واقعامادیون دیگانمز خلقغه سلفلر دهریون اسمن بیرگانلر هم آلار برله کوب مجادلات علمیه‌گه کرشسه‌لرده حاضرگیلر تاغنده باشقه باشقه دلیللر برلن دیانات ضررینه هجوم ایته‌لر حتی بواوت، اسلامیت عالمنده صارا باشلادی، باشلارمز بوآوروغه الاگه‌لر، ایندی معتزله برلن سوفسطائیه‌نڭ دنیاده هیچ برسی قالمدی. منه‌موندای برزمانده عالملرمزگه تیوش بولادر، مادیون‌نڭ دلیللرون سندلرون کیراگنچه دقتلوگه یاردم‌بیره تورغان علملرنی قولغه‌توشرگاندن صوڭ آلارنی رد قیلوغه یاکه حکمت دینیه‌مزگه تطبیق قیلوغه کرشمك، هم جامعلرنده شوشندای فائده‌لی علمنی اوقتسونلر! درست علم کلامنڭ حاضرجامعلرمزده اوقوله تورغان مبحثلری موندن بر نیچه یوز یل اوّل فایده‌لی علملردن بولغان، اول زمان‌نڭ عالملری، حضرتلری، آنڭ تیوشلیگن ایمان نوری هم فراست برلن کوروب هم‌دشمانلرنڭ قراللریدنڭ قوتینڭ درجه‌سن آنڭلاب شولرنی مدافعه اوچون کتابلر تألیف قیلوب درس‌ایتکانلر، (نورالله مضاجعهم) اماایندی بوکونگی کونده اول علمنڭ کوب قسمی زمانمزده‌گی خارجیلرنڭ قرال هجومنه موافق بولمغاچ مدافعه اشنده هیچ فایده‌سز بولوسببلی اول علملر برله‌شغللنگان کشیلر، حاضرتوبده فایده‌سی‌بولمغان نرسه‌ایله‌چوالوچیلار رهتنده قالدی. زمان بعض مکتبلرمزده فلسفه اوقتونڭ کیرا کلگن کورسته، یاکه‌بر زیراك شاکردمز کوڭلی توشوب فلسفه مطالعه قیلاده، دیانت اشنده بتونلای شبهه لربرله طولوب‌قالا، آقتقدان اعتقادی بوزولوب نی‌دینلی نی‌دینسز برحالگه توشوب‌کیته. نی‌اشلیك ایندی عجبا مکتب لرمزده فلسفه اوقتمیق‌منی؟ نی اوچون؟ اعتقادقه ضرر بیرکانلگی اوچون! عجایب دین مبین اسلام شول‌قدر وهمی بولغان نرسه‌گه بنا قیلنغانمنی صوڭ؟ موندای واق تویك تعرضات برله ضعیفلنورکه، یاکه بتونلای بتوب‌کیترگه؟ معاذالله،

اگر بولای بولغان بر اعتقادده بولساق اول وقت کافر بولغان بولامز . بزبلگان اسلامیت شول‌قدر قوتلی ، شونداى بدیهی دلیللـر ، شونـداى معقول نیگزلرگه بناقیلغانکه بعض مکتبلرمزده اوقلغان‌واق‌تویك‌فلسفه‌لر توگل ، یریوزنده‌بولغان‌فیلسوفلرنك‌باریسون‌کتابلری برلن برگه کیتروب اورتاغه قویساق ، آلاربار قوتلری‌برله اعتراض قیلسه‌لر آلارغه‌قارشی مسلمان بولغان توغریلقنی کورسه‌ته تورغان ، برعالم‌نك ، برکامل‌نك بیره‌سی‌جوابی ، جهلٌلچه گنه برجواب‌بولور . چونکه اول‌فیلسوف عقلی انصافی بولغان برفیلسوف بولسه ، فلسفه‌نك حقیقتدن اقرارغه‌مجبوربولور ، حقیقی مسلمان‌بولورغه کیراك‌ایکانن قارارغه کیرك ، اسلام‌نرسه ، فلسفه نیندی نرسه ، بتون فیلسوفلرنك فلسفه‌لر اچنده حقیقت دیوب ازلـگان نرسه‌لری حقیقت اسلامیه عالمنه توتاشو ایکانن بیچاره‌لر اول حقیقتنی باشقه برقالبن باشقه برکیومن هم عادتن عرفن اوزلرینه باشقه بولغان برملتنك قولنن کورگانلکلری اوچون اورکالرایکان ، بزنك فعل‌لرمزگه عادتلرمزگه قاراب اورکولری اوچون دینمزنیده بزنك کوك برقورقنچ‌نرسه دیوب اویلیلر ایکان . بر شاعر ایتکانی کوك .

(بیت) اگر حقیقت اسلام درجهان اینست . هزار خنده کفر بر مسلمانی

بزنك سوزلرمزگه فعل‌لرمزگه ، عادتلرمزگه کوره سویلنگان بربیتدر . تشکر ایتامزکه شول فیلسوفلر اچنن بوحقیقتنی کوروچیلر باردر ، آلار بزنك‌اساس دینمز برله فعل‌لرمز آراسنن نسبت بولماونی آڭلاب‌قباحتنی‌اسلامیتکه آودارمیلر ، بزگه آودارالر . الحاصل مقصوددن چغوب کیتمیك ، مقصودمزعلماء کرام‌نك وقتنه کوره آلوش بیرش اینولری هم یوق‌نرسه‌لر برله شغللنونی تاشلاولرون اوتنو هم توصیه‌در . ینه‌ده فائده‌سز علم‌لردن توگلمی ، عربچه برسوزنی یازارغه هم یازلغان برعرب عباره‌سون آڭلارغه هم دورت سوزنی برگه جیوب سویلرگه کوچلری یتماسلك بولغاچ ، مکتبلرده نیچه یللر صرف ، نحو ، بدیع ، بیان ، معانی اوقتوب نیچه نیچه زیرك شاکردلرنك عمرلرون اوتکارامز . ثلله صوڭ بز عربچه‌نی اوقی بلمسونلر یازا بلمسونلر سویلی بلمسونلر دیوب اوقوتابز میکان ؟

(بیت) جهلك اول مرتبه‌سی سهل اولماز * تا کسبسز بوقدرجهل اولماز * بونك معناسی بحث آراسنن تلمزده‌ده یورته‌مز . بزترکلرڭ عربچه بلماومز ، مسلمانلر آراسنده نی‌قدر آیرمانی هم نی‌قدر ضایعات‌سیاسیه‌نی موجب‌بوله شوندن برخبرمز بارمی ؟ قرآن کریم هم پیغمبرمز نبی‌حکیم‌نك حدیث شریفلری ، مسلمانلرنی توتاشوغه هم‌برلشوگه دعوت قله‌در . بز ایسه فایده‌لی علم اویره‌نه‌مز دیوب آیرلشونك سببلرون نیچه یل‌لر مدرسه‌ده تحصیل اینونی تلیمز . نیندی صوڭغه قالغان برمطالعه ، نیندی عقلسزبردرکت . عجبا عقل‌کوزمز بیلندی میکان الله ، فایده قالدق صوڭ‌بز ؟ (فلهم اعین لایبصرون بها) دارالمجازاتنه توشدك موالله ! آلای بولسه امان یاربی یوزملك مرتبه توبه‌لر بولسون ، کیچیلکلرمزنی سین عفو ایت

ایت . یاهو کوزلرمزنی آچوب عقلمزنی باشمزغه جیوب انصاف برلن اشکه قاریق ، برتلنی اویره‌نودن مقصود شول تلده یازلغان برکتابنی اوقمق ، ایکنچی درجه‌سی شول تلده مقصودنی اوترلك قدر سوز سویلمك ، اوچونچی شول تلنك یازونده یازمق توگلمی ؟ بولرنك اوچوسنده اشلمگاچ اوزون اوزاقغه صوزوب نیچه یللر ، اظهار ، اطه‌لیلر ، شافیه‌لر ، کافیه‌لر ، اوقوده نی معنابار؟ بوشقه وقت اوزدرو توگلمی ؟ حالبوکه بوش اوتکارگان عمرلرمزدن الله قاشنده صورالاچقمزنی اوزمز اعتقادده قیله‌مز . چونکه پیغمبر صلعم‌نك حدیث شریفلرنده شولای کوره‌بز ایندی کیلیك عسکریه مکتبلرینه : آنده عسکر بولوچی هم عسکرگه قوماندا بوله‌چق کشیگه بایطاقغنه کیرا کسز درسلر اوقوتابز ، آلارنی نیچه یللر کیرا کسز درسلر برله شغللندره‌مزده اخلاقغه دیانت‌گه متعلق درسلر اوقتمیمز. آلارنی مکاتب رشدیه هم اعدادیه‌ده کورگانلر در دیمزده شول مکتبلرده قولمزده بولغان حالده، اچنده اوقتوله تورغان نرسه‌لر یترلکمی توگلمی ایکانن بلمیمز ایندی باری عسکر قوماندا سنده بوله‌سی آدم ، مکتبدن چقغاندان صوك اوقوغان نرسه‌لرینك کوبسینك هم پاپوغای کوك حاضرلگان درسلرنك بایطاقی. بلکه همه‌سنك عسکرلك اشینه دخلی یوقلغون کوره‌چك هم برده استعمال قیلماو سببلی باربسونده اونوطه‌چقدر. الله عشقی ایچون سویله‌گز ، آقتقدان قوللانلماو سببلی اونوتوله تورغان برعلمنی نی ایچون اویره‌ته‌بز؟ برشا کرد، امتحانده شول علمدن جواب بیرگانده برآز تو تلقسه، ارقومغانسز دیوب شول فائده‌سز علم‌نك خاطری ایچون شوندی زیره‌ك شاکردنی ینه ایکنچی یلغه نیچون مکتبده حبس قیله‌مز ؟ درست بوعلم‌ده فائده‌لی اما کشیسنه کوره فائده‌لی عسکر بولاسی بر شاکردنك عمرینك شوندی عزیز زماننده تیوش توگل موندی درسلر آقتقدان کوڭلن نورلاندرو ایچون اوز اوزینه مطالعه برلنده بنه تورغان نرسه. آندی علم اورننه، اول شاکردلرگه مکتبلرده تفسیر اوقتیق، حدیث اوقتیق، برآز فقه اوقتیق، معاملات جهتنده کوچ جیتکانچه طرشدریق. هیچ بولماسه اولایغاچ اوز اشلرینه یارار . شوشلای ، هر مکتبده ، هر مدرسه‌ده، فائده‌سز علم‌لر اوقتو بار، آنسینه قارشو تورور حال یوق. مقصودم، بولارنی توزاتوگه کوچی ینه تورغان کشیلرمزنی اویاتودر . جامع‌نك ، هم مدرسه لرمز ومکتبلر بزنك باری شوشی قدر اشلر ونگنه توزاتوب بولسه‌ده رسولمزنك سنتی‌نك بر کچکنه‌گنه کیساگنه ایارگان بولیق. ایزگو‌لكی‌نك فائده سینك نیندی زوربولغانون آقتقدان بلوربز . « من الباب الی المحراب » رسولمزنك سنتلری هر قایسی شولایدر . بزنك سنت ایاسی بولغان کشیلربزنك کوبسی ، نیچه تورلی یالقاولق هم کیمچیلك برله اوقله تورغان اویله نمازینك دورت رکعت سنتن، آشغیچ برباش سببلی قویغان بر کشینی، سنت قوبوچی سین، دیوب سوگب باشنه قیامت قوبارادر. جانم افندم! باری شول یالقاولق برلن اوقلغان دورت رکعت نمازغنه منی سنت،

یاکه میقلرون نچکه رتب کیسوب ایرنینك قزللغن میدانغه چغاروب قویوغندمی سنت، یا که صقالن بر طوطام غه قدرا اوزایتوب سنتنی رعایه قیلوچی حکیم بولون خلقغه کورستوگنمی سنت، یا که بیلنك، یا کسه سنك، یا چالماتوبه سنده گی مسواکی برله اوزن هر کمدن آرتق کوروب تقوالانومی سنت ؟ ! آه سنت[۲] ! مرحمت قیلنسون ، سنن و احادیث کتابلرون آقتاروب قارالسون ، بتون مسلمان جماعتن بارسینی برگه دنیا و آخرت سلامتلکگه اولاشدروچی ، بتون دنیانی یوغاری اورنلارغه اولاشدروچی رسولمزنك سنتلرینك ایسابی حسابی یوق ایکانلگی کورلور عجب بولار بارسیده نیچون اوستکه آلنمی ، شول قدر سنتلرنی بلکه ده فرضلرنی قویوچیلر نی سببلی سوگش هم شلته آلمیلر . مثلا خلقغه یوماردلق هم رحیملولك کورستمك ، همت ایاسی بولو سنت ، کشینك قولنده غی نرسه گه کوز تکماو سنت ، توغری سوزنی هر برده سویلمك سنت ، مسلمانلرنی بر بر سینه سویدروب بردین قرداشی بولوغه طرشمق سنت ، کشی نك کوکلن صندرماو سنت، غزا هم صوغشقه کیتمك سنتکنه توگل بلکه فرض سفرگه یرو سفر قیلو سنت ؛ یتیملرنك هم مسکینلرنك صنق کوکللرون طوطرو سنت ؛ حق اشنی هم سوزده شلته لوچی نك شلته سندن قورقماو سنت ؛ آچق یوزلی تملی تللی بولو سنت، هر نرسه نی بخشی ایتدروب یاصاو سنت ؛ ایبداشلر هم دوستلر مجلسینه کرگانده اوزینه براورون بیلگلامیچی

---

(۲) ایندی بوقدر اوزون شلته لر آراسنده بزنك روسیه مسلمانلاری توغروسنده برسوزده سویلانمی قالوی ، بزنك بیرنك مسلمانلارمزغه : بز استانبول ترکلرندن آلدامز دیو برخیال کیلماکینه سبب بولودان قورقوب مترجم فقیر اینه در : بوشرحده ایتولگان صفتلر هر برسیده بزنك روسیه مسلمانلارنده هم املارفده بار ، شولار اوستنده تاغنده بزنك املارمزده ، تزه تو اورننه بوزو ، آلغه بارو اورننه آرتقه قالو : زمانگه ضرور علملرنی اوقوغه قزقدرو اورننه ، اول علملرنی حرام دیوب، خلقنی آلاردان بیزدرو، عزیز شاکردلر. بزگه فلان علملکلر اوقوتولسه ایکان دیگانده شاکردلرنی ملالار مدرسلرنك مدرسه لرندن قووب چغارولاری، یونان چوپلگندن تابلغان منطق نی اوقوتو، صرف، نحونی اون بل اوقوتب نه صرفدن نه نحودن بر قاعده بلدره آلماو، قرآن شریفنك حکمتلرینی آکلاتماو، شاکردلر بزنك قرآن بله سمز کیله دیکاچ ملك یل الك یاصالغان حکایت کتابی کبی تفسیرلرنی اوقوتولاری ، قرآن نك انجو کبی برسوزنده ملك حکمتی بولغان ، آیتلردن ، برده فائده سی بولماغان ، قرآنده هیچده آکلانماغان عوج حکایه لرینی بیان ایتولری ، یاژرو یانك ملك یل صوگنه جده ب چغارغان حکمتلرینی قرآن شریفده بیان ایتولگان بولساده، آنی بزنك روسیه مدرسلری آکلاو توگل، اویلاماولاری، بولار بارده اسلامنك بتون یر یوزنده یوزلك قاشی کبی یرتلوی اورننه، آیاق آستونه توشوینه برنچی سبب بولادر . رسولمزنك نیچه ملك حدیثنده اوقوگز هرنسنه نی بلگز ، اویلاگز حکمت تابارسز دیگان حدیثلرن دنیا آخرت فائده سی بولغان برمسئله اوچون ایتولگان گنه تابولاری، بزنك هلاك بولوومزغه زور سببلردر . (ش ح)

توری کیلگان ، آچق کورنگان اورنغه ، اوطرفق هم کشینك طروون کوتماو سنت ، قردشلرن زیارت قیلو ، آورسالر حاللرن صوری بارو سنت ، سنت ، سنت !!!

حدسز حسابسز فرضلر برلن قاتوشقان سنتلرنك هیچ برسی نی اُیسکه آلنمیده ، باری زورایو هم اوزون خلقغه کورستو ، دیندار بولون خلقغه آکلاتوشبکللی أشکی خلقلردن بولغان درجه ایه‌سی بولونی سویونك تلوی بوینچه ، سنت بولغان دورت رکعت نمازنی قویوچینی سوگه ، هم مذهبنده ، اعتقادنده شبهه سزلنوب خالص مسلمان بولغان کشینی حقسز تهمت قیلنه ، هم مکلف بوله توروب اوسنمزگه آلو تیوش بولغان سنتلرنك هیچ برسندن خبرسز یاتقانبز حالده نیك شوکار قارشی برنرسه ده دیمیبز . چونکه وجودکه کیترلوی حضرت رسول تلاونچه دخیده طرغزوغه ، همتکه ، غدا کارلقغه محتاج . اما دعا قیلو ، نمازاوقوشیکللی نرسه‌لرنی قیلوده دنیاوی هیچ برهلاکلك یوق بیك جیگل ، موندی مشقتسز هلاکسزلك کیك برمیدانده کم آت اوینـاتماس. « فسبحان الله فساد العالـم لفساد العالم »

معنی سون نقل ایتوقصدنده بولغان حدیث شریفك بر کیساکسی (عمل لا یرفع، امرشریفنه کیلدك ، مونکده اخلاصلی بولمغان فعللر هم عمللر بولوی معلوم سویلرگه ده حاجت یوق و(دعاء لایسمع) مونکده نیندی دعا بولوی سلامت عقل ایه‌سی کبی بولغان کشیگه تعریفدن، بیاندن آزاد بولوی سببلی تفصیلنه کرشلمدی (۴۸۲) (۵۳۵) نچی حدیث شریفلرگه قارالسون .

۱۷۴ نچی : « اَللّهمّ مَنْ وُلِیَ من اَمرِ اُمَّتی شَیْئاً فَشَقَّ عَلَیهم فاشْقُق عَلَیْه ومَنْ وُلِیَ من اَمْرِ اُمَّتی شَیْئاً ورَفق بهم فارْفُق به »

ینه رسول اکرم (صلعم) دعا قیلوب ایته‌در، امتمنك براشنه بر وظیفه‌سنه ، برکیرا کلی بولغان جیرنه ، توره بولغان کشی ، شرعدن عقلدن طش آلارنی برکوچلك گه توشرسه ، الهی سینده اول کشینی کوچلك گه توشرو برله بلاللندر . دخیده امتمنك اشنه توره بولغان برکشی یومشاقلق برله اش قیلسه سینده آکار قارشی یومشاقلقده بولغل .

۱۷۵ نچی : « اللهمَّ کَماحَسَّنْتَ خَلْقی فَحَسِّنْ خُلُقی »

ای ربم یاراتلومنی نیچك ماتورهم سیبکلی یاصادك ایسه ، خلقلرمنیده شولای کورکام ایت ، بوحدیثدن مقصود باری أمتینه اویره‌تو ایکانلگی (۱۷۳) نچی حدیث شریفده یازلغان تفصیلاتی معلوم بولور .

۱۷۶ نچی : « اللهُمَّ انّی اَعوذُبكَ مَنَ الفَقْر والقلَّة والذلَّة واَعوذُبكَ من اَنْ اَظلم او اُظْلَمَ »

فقیرلکدن ، آزلقدن ، خورلقدن ، ظلم ایتودن ، ظلم کورودن ای ربم سیکا صغنامن . ؟ دیمك بولادرکه فقیرلك ، آزلق ، خورلق ، انسان اوچون بر رنجنکوچی عذاب ایکان ، ظلم ایتو هم ظلم کورو دخیده باری بر درجه‌ده راحتسزلکنی کیترهایکان ، بولارنی کیتره تورغان سببلردن صاقلانو تیوش ایکانن آڭلاتو اوچون حضرت رسولنك سویکلی وصیتلری ، شول قصقاغنه سوزبرلنده کیلتلرلگاندر . فقیرلك ، آزلق ، خورلق اوچون (۱۰۶) نچی حدیث شریف اوزرینه ترتیب قیلنغان مطالعه‌ده اونتولماسون .

۱۷۷ نچی : « اللهمّ انّی اعوذ بك من البرص والجنون والجذام ومن سیّء الاسقام »

برص دیگانی آلالق ، آلاتن دیگان خسته‌لق ، جنون دیگانی معلوم جولرلك ، جزام دخی معلوم مسکینلك آوروی ، دخی باشقه نیندی نچار آورولار بار ایسه ، هر قایوسندن الله غه صغنغان . بو آورولرنك بولوون تلی تورغان سببلردن صاقلانوغه بو حدیث شریف برلن امر قیلنغان . چونکه جزاملی کشیدن قاچکز امر شریفی حدیثلرده کیلگان . الحاصل جفا تورغان آورولردن صاقلانو تیوش بولوی ، حضرت رسولنك سوزلرندن آڭلانادر .

۱۷۸ نچی : « اَللّٰهمّ انی اَعوذُ بكَ منَ الهَمّ وَالحزن وَالعجز وَالكسل وَالبُخل وَالجُبن وَضلعِ الدَّین وَغلبَة الرِّجال »

« همّ » کیلا چکده کیلو احتمالی بولغان بر قایغو اوچون حسرتلنو ، (حزن) باشدن اوتکان بر بلا اوچون قایغرو ، عجز ، کسل ، بخل ، جبن‌ده معلومدر . (ضلع الدین) بورچ آورلغی (وغلبة الرجال) ناحق اوسنکا برکشی‌نك ایرکلی بولوی دیگان سوزدر پیغمبرمز صلی الله علیه وسلم امتن اویره‌تو اوچون هم وحزندن ، عاجزلکدن ، یالقاولقدن ، قورقاقلقدن الله غه صغنادر ؛ هم وحزن ، بورچ آورلغی ، اورنسز اوحتکه کیلو ، کشینك کوڭلنه آور طویلوی شیکللوك عجز یالقاولق ، هم قورقاقلق دخیده کشینی خلق آراسنده جمعیتدن ذور ایته‌در ، هم شول جمعیتنك الوغلقن قالدروغه یاردمی بولغان بر اعضاسینك کیم بولوینك ضرری بنه‌ده جمعیتکه قایتادر . شوڭار کوره بو صفتلرنك هم بو خلقلرنك برسینده مسلمان بولغان کشینك بولوی تلنمگان نرسه‌لردن بولغانلغی اوچون بولاردن ، هم بولارنك بولوینه سبب بولغان اشلردن صاقلانونی هم الله غه صغنونی رسولمز امر قیله‌در .

۱۷۹ نچی : « اَللّٰهمّ عافنی فی بَدَنی ، اَللّٰهم عافنی فی سَمعی ، اَللّٰهمّ عافنی فی بَصَری ، اَللّٰهمّ انّی اَعوذُ بكَ منَ الكُفر وَالفقر ، اَللّٰهمّ انّی اَعوذُ بكَ منْ عَذاب القَبر ، لااله الاّ اَنتَ »

...اربی تممنی، قولاغمنی، کوزمنی، هر وقت کفردن سلامت قیل، فقیرلکدن، قبر عذابندن،
...بم سیکا صغنامن سیندن باشقه، صغنور کشمه یوق. بیك کیراکلی هم اثرلی بر دعادر.

۱۸۰ نچی: اَللّٰهُمَّ انّی اَسْاَلُكَ عیشَةً نقیَّةً ومیتَةً سَویَّةً ومَرَدًّا غَیْرَ مخزیٍّ ولافاضح
...لهی سیندن اُستیمن، چرالچقسز قایغوسز سلامت الك هم ترکلکنی هم بیك راحت کوکل ایله
...ول ترکلگمنك صوکینه ایرشمکلگمنی هم آخرة کوننده خور ورسوای بولماومنی.
...ودعالرنك هر قایسی امتنه اویرەتو اوچون ایتلگان دعالردر.

۱۸۱ نچی: «اَللّٰهُمَّ انّی اَسْأَلُكَ الْهُدٰی وَالتُّقٰی وَالْعَفَافَ وَالغنی»
... هدی) طوغری یولغه کوندرو، (تقی) خلقده ترکلکده گوزللکدر (عفاف) حرامدن
...اقلانو، غنا معلوم. یعنی الهی سیندن هدی، تقوی، عفاف، غنا استیمن عجبا دنیاده الله تعالی
...قوالق برله زینتلنگان علملك، عفت برله دائم برگه بولغان بایلق شیکللی انسان اوچون
...وندن زور ایزگولك بولورمی؟

۱۸۲ نچی: «اَللّٰهُمَّ اغنی بالعلم وَزَیِّنّی بالْحلم وَاَکْرِمْنی بالتَّقْوٰی وَجَمِّلْنی بالْعافیَة»
...هی میکا علم ایله یاردم قیل، حلم ایله زینتله. تقوالق برله حرمتلاب سلامتلك برله کورکام قیل.
...ان امان بتمی هم توکنمی تورغان خزینه‌لرنك هم علم برله حاصل بوله تورغان بایلق نك
...نیاو آخرت لذتن تعریف قیلو، بزنك چه ممکن ده توگل. حلم یواشلق، یومشاق کوکللیلك معناسنده.

۱۸۳ نچی: «اَللّٰهُمَّ انّی اَعُوذُ بكَ منْ غَلَبَةِ الدَّین وغَلَبَةِ العَدُوِّ وَشُمَاتَةِ الاَعْدَاء»
...ربی بورچ نك هم دشمان نك کوبایوندن، هم دشمانلرنك شماته سندن سیکا صغنامن
...ماتة اعدا) دشماننی شادلاندرا تورغان بر قایغو کیلوب اول قایغك سببلی آلارنك سیکا
...زلوی یاکه کشی آرقلی سوز ایشتدرولرینه ایتلەدر.

...حدیث شریفده شول اوچ نرسه‌نك، دنیا آفتلرینك زورلرندن هم آدم نك کوکلن بوزا
...رغان هم ضعیفلندره تورغان نرسه‌لردن بولغانلقدن آلارغه دوچار بولماو اوچون الله تعالی گه
...لبارو تیوش ایکانلگی امر هم توصیه قیلنه‌در. بورچده دشمان نك کوبایوی برلن بردن
...انالوی، کوکل نك راحت لگن یبره تورغان، هم ده درجه‌نی توشره تورغان نرسه‌لردن
...لغانلقدن دخی اثر ایتوده هر ایکسی بر بولغانلغی اوچون در. اگر بورچلیلق، بورچلینك
...کلنه برده اثر ایتمسه، هر یرده، هر کتابده خطاب، عقل ایه‌لرینه بولغانلقدن بو عقلسز
...رچلی یولداشمز دنیاده تلاگانچه آشاسون، اچسون، یوقلاسون. آثار هیچ کمده سوز
...نمی. ایندی کوکل نك راحتسزلنوی قایده قالدی؛ بورچنی بیرماو، آلغاننی طانو
...دسنده طورماولار بار بولسه‌ده بولار بتونلای بعضنك طشقی یاغنده قالدیلر.

١٨٤ نجى : اما بعد فان اصدق الحديث كتاب الله تعالى واوثق العرى كلمة التقوى وخير الملل ملة ابراهيم وخير السنن سنة محمد واشرف الحديث ذكر الله واحسن القصص هذا القرآن وخير الامور عوازمها وشر الامور محدثاتها واحسن الهدى هدى الانبياء واشرف الموت قتل الشهداء واعمى العمى الضلالة بعد الهدى وخير العلم ما نفع وخير الهدى ما اتبع وشر العمى عمى القلب واليد العليا خير من اليد السفلى وماقل وكفى خير مما كثر والهى وشر المعذرة حين يحضر الموت وشر الندامة يوم القيامة ومن الناس من لا يأتى الصلاة الا دبرا ومنهم من لا يذكر الله الا هجرا واعظم الخطايا اللسان الكذوب وخير الغنى غنى النفس وخير الزاد التقوى ورأس الحكمة مخافة الله وخير ما وقر فى القلوب اليقين والارتياب كفر والنياحة من عمل الجاهلية والغلول من حب جهنم والكنز كى من النار والشعر من مزامير ابليس والخمر جماع الاثم والنساء حبالة الشيطان والشباب شعبة من الجنون وشر المكاسب كسب الربا وشر المأكل مال اليتيم والسعيد من وعظ بغيره والشقى من شقى فى بطن أمه وانما يصير احدكم الى موضع اربعة اذرع والامر باخره وملاك العمل خواتمه وشر الروايا روايا الكذب وكل ما هو ات قريب وسباب المؤمن فسوق وقتال المؤمن كفر واكل لحمه من معصية الله وحرمة ماله كحرمة دمه ومن تال على الله يكذبه ومن يغفر يغفر الله له ومن يعف يعف الله عنه ومن يكظم الغيظ يأجره الله ومن يصبر على الرزية يعوضه الله ومن يتبع السمعة يسمع الله به ومن يصبر يضعف الله له ومن يعص الله يعذبه اللهم اغفرلى ولامتى اللهم اغفرلى ولامتى اللهم اغفرلى ولامتى استغفر الله لى ولكم

رسول اكرم صلى الله عليه وسلم بر خطبهٔ جليله سنده شوشلاى امر وفرمان قيلغان . حمد وثنانى ادادن صوڭ ايتهمن كه : سوزنڭ ايڭ طوغريسى الله تعالىنڭ كتابى در ؛ آثار يابشله تورغان نق جبه كلمهٔ تقوى ؛ ملتلرنڭ خيرلوسى ابراهيم عليه السلام ملتيدر ؛ عادت هم سنتلرنڭ خيرليسى محمد صلى الله عليه وسلمنڭ سنتى در ؛ سوزلرنڭ شريفرهگى الله تعالى نى ذكردر ؛ قصهلرنڭ كوركام راگى اوشبو قرآندر ؛ اشلرنڭ خيرليسى انسان اوزرينه فرض بولغانيدر . اشلرنڭ ياوزراغى دين اشنڭ آخردن چقغان اشلردر ؛ پيغمبرلرنڭ طوغرى يولغه اونڭو وكوندرولرى ، كوندرونڭ ايڭ كوركاميدر اولمنڭ اعلاسى شهيد بولوب اولودر . صوقرلقنڭ صوقرلغى ، توغرى يولغه كونلگاندن صوڭ آزغنلقغه تشودر علملرنڭ خيرليسى فائده بيرگانيدر ؛ هدانڭ خيرليسى ايارو چيلرى بولغانيدر . ايڭ اشكى صوقرلق كوڭل صوقرلغيدر .

يدعليا

يد عليا يد سفلادن يعني بيروچي قول آلوچي قولدن خيرليدر آز بولمه يترلك درجده، بولغان نرسه، كوب بولمه سيني آزدرغان نرسه‌دن يخشيراقدر. توبه‌نك ياوزي اولم آورويغه كيلوب تره‌لگاچكنه توبه قيلودر. اوكنچ‌نلك ضورسي قيامتمه در. كشيلرنك بعضسي نمازغه‌صوڭغه قالوب كيلگانده (رسول‌الله‌صلعم) اسم‌لرون‌ايتوب‌اويالتمه‌چه‌غنه‌نماز كيچكتروچيلرني شولاي اويغاتا ايدي) بعضيسي اخلاصدن باشقه الله‌ني ذكر ايته. خطالرنك ايك ضورسي بريالغانچي تل خوجه‌سي بولودر يالغانك خيرليسي كوڭل بايلغيدر. تقوالق بيلك يخشي بر آزقدر. حكمتلرنك باشي اللهدن قورقودر. كوڭلگه اوربلغدرلغان نرسه‌لرنك خيرليسي شيكسزلكدر. اعتقاد اشلرنده شك قيلوكفردر. جنازه آرتنده طاش قوبارو، آنك كويكام صفتلرون ايتوب قچقروب جلاو جاهلية عادتندندر. خيانت جهنم طاشلرندندر. آلتون آقچه‌ني جيوب صاقلاو اياسنه اوطدن بولغان دابودر. جرنك ماقتاوسز قسمي شيطانك اويونچقلرندندر. (چونكه باشقه اورنده شعرني يعني جرني حكمتكه نسبت بيرله‌در) ايسرتكچ‌لر گناه هم بوزقلقنك جييلغان يريدر. خاتونلر شيطاننك توزاق يبلريدر (يعني شيطان اوزينك وسوسه‌سي برله آولي آلمغان قوتلي فكر ايه‌لرون خاتونلر واسطه‌سي برلن آولاغانلقدان آلارغه‌حبائل‌الشيطان اسمي بيرلگاندر) يمانلك يكتلك جولرلكدن بر بوتاقدر كسبنك ايك اشكيسي بروتسينت آقچه‌سيدر. آشالغان نرسه‌لرنك ايك قباحتي يتيم لرماليدر. ايڭگو بختلي كشي شولدركه باشقه‌لردن عبرت آلور. ياوز شول كشيدركه آناسندن ياوز بولوب طوار، يعني ايتكاننى قولاغينه آلماس، نصيحت آلماس. هربرڭزنك اورني دورت آرشون يردر (قبرگه اشارت قيله‌در) اعتبار اشنك آخرينه‌در. اشلرنك خواجه‌سي آقتقلريدر. روايت هم حكايتلرنك ياوزلري يالغانلاريدر. كيله‌چكده بولغان نرسه‌لر هر قايوسي ياقندر. مؤمن بولغان كشيني سوكو فاسقلقدر هم مؤمنلر برلن صوغشو كفردر. مؤمن‌نك ايتن آشاو (غيبت مراد) الله تعالى‌گه گناه قيلودر. مؤمن‌نك ماليده قاني كوك حرامدر. الله‌غه يمين ايتوچيلرگه الله تعالى اشانماس (حديث آڭلاوچيلر بوجمله‌ني انسان غيبني بلمس بر غيبگه گمان برله‌يا كه شيكسزلك برله‌يمين قيلسه آڭار اشانلماس معناسي برله تفيسير ايته‌لر). يارلقاوچيني الله ده يارلقار، عفو قيلوچيني الله‌ده عفو قيلور. اوزينك آچوون يوطوچيني هم آچولرون باصوچيلرني، الله‌تعالى كوب كوب ثوابلرگه تيوشلي قيلور. صبر ايتكانلرگه الله تعالى صبر ايتكان حقلرون بيرور. ريا غه ايارگانلرنك حاللرون الله‌ايشتور. قايغو هم آچو وقتنده صبر ايتكانلرنك خيرن هم اجرن الله ايكي‌قات بيرور. گناه قيلغانلرني الله عذاب قيلور. (پيغمبرمز صلى الله عليه وسلم) يارب اوزمني هم امتمني عفو قيل، يارلقا ديگان دعاني اوچ مرتبه ايتوب هم استغفار قيلوب نصايح سنيه‌لري برله تمام ايتكان.

۱۸٥ نچی : « أما بعد فان الدنيا خضرة حلوة وان الله تعالى مستخلفكم فيه
فناظر كيف تعملون فاتقوا الدنيا واتقوا النساء فان اول فتنة بنی اسرائیل كانت فی النس
الاان بنی ادم خلقوا على طبقات شتی فمنهم من يولد مؤمنا ويحيا مؤمنا ويمو
مؤمنا ومنهم من يولد كافرا ويحيا كافرا ويموت كافرا ومنهم من يولد مؤمنا و
مؤمنا ويموت كافرا ومنهم من يولد كافرا ويحيا كافرا ويموت مؤمنا، ألا ان الغض
جمرة توقد فی جوف ابن آدم ، الاترون الى حمرة عينيه وانتفاخ اوداجه فا
وجد احدكم شيئا من ذلك فالارض الارض، ألاان خير الرجال من كان بطئ الغض
سريع الرضا وشر الرجال من كان سريع الغضب بطئ الرضا فاذا كان الرجل بط
الغضب بطئ الفئ اوسريع الغضب سريع الفئ فانها بها، الا ان خير التجار من كا
حسن القضاء حسن الطلب وشر التجار من كان سئ القضاء سئ الخلق فاذا كان الرج
حسن القضاء سئ الطلب اوكان سئ القضاء حسن الطلب فانها بها، ألاان لكل غادر لو
يوم القيامة بقدر غدرته، الا وان اكبر الغدر غدر امير عامة ألا لا يمنعن رجا
مهابة الناس ان يتكلم بالحق اذا علمه؛ ألاان أفضل الجهاد كلمة حق عند سلطان جائر، أ
ان مثل ما بقى من الدنيا فيما مضى منها مثل ما بقى من يومكم هذا فيما مضى منه » .

ینه بر خطبهٔ جلیله‌سنك ایته‌در : امابعد دنیا بیك ماتور روشلی بیك طاتلی تملی بر نرسه‌در
لـکن سزنك مستخلفکز جناب حقدر . یعنی آنك خلیفه‌سی سز . دنیاده نی اش اشلاوکز
هم قولکزده بولغان الله تعالی‌نك مالن نیچك تصرف قیلوکزغه قاراغوچیدر . دنیادن صاقلانکز
خاتونلرنك فتنه‌سندن صاق بولکز ، چونکه بنی اسرائیل‌نك اوّل فتنه‌سی خاتونلاردن بولدی ، یعن
هر بر چقغان اشکیلك ، یادنیالق سببندن یاخود خاتونلارنك یوزندندر ، بوایکسندن صاقلانکز
بلکزکه بنی آدم نیچه تورلی قاطلاو برلن یاراتلغاندر . بولردن بعضسی مؤمن بولوب طوار
مؤمن بولوب یاشار ، مؤمن بولوب اولر . بعضسی کفر برله طوار ، کفر برله یاشار کفر بر
کوچه‌ر ؛ بعضسی مؤمن بولوب طوار ، مؤمن بولوب یاشار کافر بولوب آخرتکه کیتار ؛ بعض
کافر طوار کافر بولوب ترکلك قیلور ، مؤمن بولغان حالده دنیادن کیتر . بلکزکه آچو بر او
کیسا کیدر کشینك اچنده یالقنلانوب یانار کوزینك قزاروندن ، هم موین طامرلارینا
بورتنوودن آکلامیسزمی؟ سزدن برکز آچوغه مبتلا بولسه مطلقا یرگه یاتسون (یعنی اوزا
وقت یاتوب تورسون) ، بلکزکه انسان‌نك خیرلیسی تیز آچولانمی تورغانی آچولانسه‌ده بد
تیز قاینا تورغانیدر ، انسان‌نك ایك أشکیسی آچوی تیز یالقنلانوب تیزگنه راضی بو
تورغانیدر . آچوی تیزکیله تیزسونه تورغان هم آچوی تیزکیلمی تیز راضی بولمی تورغانلر

حاللری

حاللری برسی برسینه قارشی کیلر. بلگزکه سودابرله شغللنگان کشیلرنڭ ماقتاولی هم مقبولی، آلش بیرشنی غاوغاسز نزاعسز ایتوب بخشیغنه اش کورب بورچنی تاتلیلق برله اوتاب آلاچغنده کورکاملك برله آلغان کشیلردر. سودا گیرلرنڭ ایڭ یاوزی مونڭ کیرسنچه اش قیلغانلاردر. بورچنی کورکام لك برله بیروبده آلاچاغنده تاوش غاوغا. قوبنارغانلار، یاغودبورچنی تیوشسز روشده بیك کوچلك برله بیروبده آلاچاغنده کورکام خلق کورسنکانلرنڭ بربرسینه اوشاوسز بولغان فعللری، برسی برسینه تیك بولور. یعنی بولار کشی آراسنده آرتقلق تابا آلماسلار. بلگزکه هر بر خیانتچی اوچون ایتکان ظلمی برابرنده قیامت کوننده بر فلاق تگلور. بلگزلر بولارنڭ اچنده ایڭ زور بولغان فلاق خلقغه توره بولغانلارنڭ ظلمی خیانتی اوچون تگلگانیدر، بلگزلر برآدم حقنی بلسه، باشقه کشی نڭ مهابتی، اول حق سوزنی سویلمکدن طیماسون. بلگزلر صوغشلرنڭ آرتوغراغی، جورظلم قیلوچی سلطان قاشنده طوغری سوزنی سویلمکدر. بلگزلر دنیانڭ قالغان عمری، مینم شول سوزلرنی سویلگان زمانمده، بوکون نڭ عموندن نی قدر قالغان ایسه شونڭ مثلنه برابردر. حدیث آنگلاوچیلر بوحدیث شریفنڭ ایکندی نمازن ادادن صوڭ ایتلگان بولوینی ایتهلر.

١٨٦ نچی: « أُمَّتِي أُمَّةٌ مُبَارَكَةٌ لَا يُدْرَى أَوَّلُهَا خَيْرٌ أَوْ آخِرُهَا »

امتم مبارك بولغان برامتدر. بلنمس که ایذگولك، آنلرنڭ اوّلنده درمی، یوق ایسه آخرنده درمی، یعنی دائما آنلار ایذگولك که، ایذگولك آلارغه یولداشدر (٣٤٣ ٧) نچی حدیث شریفکه قارا. بوحدیثدن اجتهادزمانی بتدی دیگان سوزنڭ یالغان بولوی بلنهدر (ش.)

١٨٧ نچی. « امْرَأَةٌ وَلُودٌ أَحَبُّ اِلَى اللهِ تَعَالَى مِنْ امْرَأَةٍ حَسْنَاءَ لَا تَلِدُ اِنِّي مُكَاثِرٌ بِكُمُ الْأُمَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ »

کوب بالا طودرا تورغان برخاتون، بالا طودرمی تورغان ماتور خاتوندن الله‌غه سوکلیراکدر. مینده قیامتده باشقه امتلر آراسنده امتمنی کوبراك کورمك تله‌دم (٩ ٣٤) نچی حدیثکه قارا.

١٨٨ نچی . « أُمَّكَ ثُمَّ أُمَّكَ ثُمَّ أُمَّكَ ثُمَّ أَبَاكَ »

بهز بن حکیم آتاسندن، اولده باباسندن روایت قیلوب ایتهدر، بهز بن حلیم نڭ باباسی قرة الاعین افندمز صلعمدن صورار، ایذگولك واحسان ایتمك ایچون آدمیلر ایچنده ایڭ تیوش بولغان کمدر؟ جوابنده حضرت سید المرسلین ایتکانکه، «آناڭدر» آندان صوڭ کم دیوب صوراوینه ینه (آناڭدر) آندان صوڭغی درجه‌ده کم بولور، ینه (آناڭدر) صڭره آتاڭ، صڭره درجه‌لرینه کوره باشقه یاقنلارڭدر، دیدی.

* *

۱۸۹ نچی . « انَّ اللّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الجَمَالَ »

الله تعالی گوزلدر، هر گوزل فعللرنی هم عمللرنی، هرگوزللکنی سویه‌ر. بوقانون انسانلار آراسنده ایه‌روی تیوشلی بولغان بر قانوندر. حتی مشهور بر ضرب مثلده بارکه (گوزلنی هرکم سویه‌ر) چونکه گوزل سویلمك ایچون گوزل بولغان. یاراتلوقاعده‌سینك ب آهنك طبیعیسنی بلمگان و آنگا اویومغان. سویلمك اوچون یاراتلمغاندر. اگر دقت قیلنسه کورلورکه جمال اعتدالدن، تناسبدن، عدالتدن عبارتدر، یعنی الله تعالی هـ نرسه‌ده اورتاچه‌نی سویه‌ر. توریلقنك دوستیدر؛ رسولمز پیغمبرلك فرمانی برله امت و اصحابنی دینمده، فعالده، هربر یورش تورشده اورتاچه بولولارون چیکدن طش کیتولرندن صاقلانولاری برله وصیة قیلولری معناسی‌ده چغارولادر.

۱۹۰ نچی: « انَّ اللّهَ تَعالٰى طَيِّبٌ يُحِبُّ الطَّيِّبَ نَظِيفٌ يُحِبُّ النَّظافَةَ كَرِيمٌ يُحِبُّ الْكَرَمَ جَوادٌ يُحِبُّ الجُودَ فَنَظِّفُوا اَفْنِيَتَكُمْ وَلاتَشَبَّهُوا الْيَهُودَ »

الله تعالی خوشدر خوشنی سویه‌ر، نظیف هم پاکدر، پاکلکنی هم نظافتنی سویه‌ر. حرمتلیدر حرمتنی، یومارددر، یومارد‌لقنی هم سویه‌ر. قابقا توبلرگزنی ایشك آلدیلارگزنی پاك قیلگز یهودیلر کوك اوچ کرلی بولماگز.

۱۹۱ نچی : « انَّ اللّهَ عَفُوٌّ يُحِبُّ الْعَفْوَ »

الله تبارك وتعالی‌نك ینه کورکام بولغان بر صفتی (عفو)در، شول سببدن عفوقیلغانلارنی سویه

۱۹۲ نچی: « انَّ اللّهَ كَرِيمٌ يُحِبُّ الْكَرَمَ وَيُحِبُّ مَعالِى الاَخْلاقِ وَيَكْرَهُ سفسافَها »

الله تبارك وتعالی جومارد کریمدر، کرمنی سوگانی کرك کورکام خلقلرنك هر قایوسنـ سویه‌ر، هم نچار خلقلردن بیزار آلارنی یاراتماس. پیغمبرمز حضرتلری اوزینك امت هملولك که، ایزگولك گه، کورکام خلقلی بولورعه اوندب، اشکی طبیعتلی بولودن کشین خورلاب آبروین توگودن صاقلانوایلمن بیورادر.

۱۹۳ نچی: « انَّ اللّهَ لَيُؤَيِّدُ هٰذَاالدِّينَ بِالرَّجُلِ الْفَاجِرِ »

الله تعالی حضرتلری اسلام دیننی، بوزق بولغان برابر برلده قوتلر (۴۸۴) نچ حدیث شریفکه قاراگز! (۲).

---

(۲) بوحدیثده بزنك روسیه مسلمانلرینك بوفکرلرینك شریعتکه خلاف ایکانی ایدرته‌در، بزنك روسیه مسلمانلار ملت ایبون جانن بیروچی هرصولوده دین ملت آرتوندان جفا چیکوچی کمسه‌لرمزنی شلته ایته‌لر، ایته‌لر: اول بر و نماز اوقمی آندن دینکه نی فایده کوتمك کیرك دیلر بوسوزنی بیکرا کده زمانمزنك یاش محررلری توغروسنده سو منه توغانلر بوسوزگزدن تیزلکده توبه ایتوگز دینکه خدمت ایتوچی کمسه اوزونی ساچلی زرومیوقنی بولوبه ق دشمان توتماگز آنگه نماز هم روزه‌سنده اشگز بولماسون. دینکه خدمتن قاراگز! «ش»

١٩٤ نچی: « انّ الله تعالی مع القاضی ما لم یجر فاذا جار تبرّا
الله منه والزمه الشیطان »

ه تعالی جور هم ظالم ایتمگان قاضی ایله‌برگه بولور، حقلقدن کوچب ایکی طرفنك برسنی قلاونی اوستنه آلوغه میل ایتسه الله تعالی اول قاضیدن بیزار ده یولداشی شیطان بولور.
ضی‌نك طرشوی هم اشنی تیکشروی حقغه توغری کیترووی هم حقنی حقلاوی چن نیت لن بولسد، هیچ چیگناماسون آنك یاردمچیسی الله تعالی بولور. اگر نفس آرزو- ی برلن، بر فائده امید ایتب، اوزینه براوی توشب دنیا فائده‌سنه کوکلی کیتسه یا کی وکلی ضعیفلگندن بر تورلی قورقو شیکلی برضرر بولون اویلاب حق هم عدلنك رسن اشلسه، آنك کیکاشچیسی شیطاندر.

١٩٥ نچی: « انّ الله تعالی مع الدائن حتی یقضی دینه ما لم یکن
ادینه فیما یکره الله »

رچقه آلنغان نرسه، الله‌نك رضاسینه خلاف بولوب، حرام بولغان نرسه‌لرگه صرف قیلنو، که شول بورچنی اوته‌مو، یا که کیراکلی بولمغان برلرگه طوطو شیکلی، نچارلقلار چون بولماسه، الله تعالی بورچلی کشی برلن برگه‌در. یعنی شول بوروچلی کمسه هر حالده روچینی اوته‌ودن امیدسز بولورغه تیوش. الله تعالی بوروچینی اوته‌وگه یاردم بیرر چنلاب یغلاساك صوقر کوزدن ده یاش چغار) آنك بولنسون!

١٩٦ نچی: « انّ الله لا یجمع امتی علی الضلالة وید الله
علی الجماعة من شذّ شذّ الی النار »

ه تعالی حضرتی مینم امتمنی آزغنلق اشکه جیماس. الله تعالی‌نك قولی جماعت (جمعیت) استنده‌در، دی بره‌و جماعت (اتفاق) دن آیورولسا، جحیم تموغینه‌ده، آیورولوب کرر. رسولمز بوحدیثی ایله ورولو شوضررلی ایکاننی، آیرملقده قطلو بولغانلقنی، بیان ایتوب، مسلمان بولغان امتنی ورلشودان طیغاندر هم ید الله مع الجماعة بولدغندان جماعت هر وقتده مقصودینه یته‌چگن آکلاتادر کم ایشته‌در؟ ید قول معناسنده بولساده، الله‌نك قولی، آدم قولی کبی دیوب آکلانماسون، خلق دن اوز آرالارنده شوندی سوز یرتولری اوچونگنه ایتوله‌در. (٢٢٥) نچی حدیثکه قارا!

١٩٧ نچی: « انّ الله تعالی لا ینظر الی صورکم واموالکم ولکن ینظر
الی قلوبکم واعمالکم

ه تعالی صورتکزگه هم مالکزغه قاراماس، بلکی قلبلرکز برلن فعللرکزگه، هم عمللرکزگه گنه قارار.

صورتکزنی نی قدر بیزاسه‌کزده، سوزلرکزنی نی قدر ماتور سویله‌سه‌کزده، مال لرکزنی نیندای بولغه استعمال قیلساکزده قیلکز، اما اش هم تابش کوکلده‌گی نیته‌ده‌در. الله تعالی کوکل نك نیتی برله طش حال هم عمللرگه همیشه قاراغوچیدر. همده برسی برسینه موافق بولغانون بولمغانون بلگوچیدر (٢).

١٩٨ نچی : « انّ اللهَ یَبْعَثُ لِهٰذه الاُمَّة عَلیٰ رَاسِ کلِّ مائَة سَنَة مَنْ یُجَدّدُ لَها دینها »

الله‌تعالی هر یوز یل باشنده بو امتکه بریسنی یبرر دینلرینی یاکارتو اوچون.

١٩٩ نچی : « انّ اللهَ یَبْغَضُ الْفاحشَ الْمُتَفَحّش »

سوزنده سوگو، لعنت قیلو، خیانة قیلو، خورلاوچی، ظلم قیلوچیلارغه هم قباحت اشلر اشلاوچی لرگه الله تعالی آچولانور.

٢٠٠ نچی : « انَّ اللهَ یُبْغِضُ الْمُعَبِّسَ فی وُجوه اخْوانه »

دین قرداشلرینك یوزینه چتق یوز برله طارغوب قاراوچیلارغه الله‌تعالی حضرتی آچولانور.

٢٠١ نچی : « انَّ اللهَ یُحبُّ اغاثَة اللّهفان »

الله تعالی یاردم تلاوچیلرنی یعنی طارلقغه توشکانلرنك قتولوینه یاردم قیلوچیلارنی سویه‌ر.

٢٠٢ نچی : « انَّ اللهَ یُحبُّ الرِّفقَ فی الاَمْرِ کلّه »

الله تعالی هر براشده یومشاقلق برله معامله‌نی سویه‌ر (٤٦٣) نچی حدیث شریفکه باق.

٢٠٣ نچی : « انَّ اللهَ یُحبُّ الْعُطاسَ وَیَکْرَهُ التَّثاؤُبَ »

الله‌تعالی توچکرو‌نی سویار، ایسنمکنی یاراتماس.

حدیث آکلاوچیلر اینه‌لرکه: توچکرك تننی میکلایته، تنده بولغان مسام دیگان تیشکلرنی آچا شوکا کوره توچکرگاچ انسان نك فکری هم عقلی اویانوب کیته. ایسنمك ایسه مونك کیرسینه‌در؛ یوقو کیلودن هم قارن طولولغندن آورلقدان، هم بالغاولقدان، غفلتدان پیدا بولور. فکری اویاو، اوی عقل اشلری برله شغللمگان برکشی شول حالده ایسنه‌مس. حتی پیغمبرمز صلعم نك عادتلری، حدیث کتابلرنده بیان قیلنغانلاری آراسنده رسولمزنك هیچ ده ایسنه‌مگانلگی هم اوزنده ایسنه‌وعادتی بولمغانلغی بیان قیلنه‌در. برمعلم افندی بردرس تقریر اینکانده یاکه برکشی برسینه برنرسه‌نی آکلادکمی؟ دیوب اینکانده طکلاب طوروچی کشی ایسنه‌سه، تجربه قیلنغان روشچه، بلمك کیرککه شول طکلاب طوروچی شول وقت برنرسه‌ده آکلاماغان بولور؛ ایندی شول حالده سوزنی سویله‌وچی افندیده بوش قه صولو ارم اینمسکه تیوش.

(٢) ایندی بو حدیث شریف توکل بورك، بیش بیللی بشمتارنك ایماده تواده قانوشی بوقلقنی بلدرتو (ش)

ثنوی شریفنك شول بیتی ده مقصودقه بیك موافق توگلمی؟

مستمع گرقابل وجوینك شد * واعظ ارمرده شود گوینك شد

یعنی سی، طـڭلاغان کشی اخلاصلی قابلیتلی بولسه، وعظ قیلوچی أولك بولسه ده سویله‌ب ورور. الحاصل طـڭلاوچی بولسون کیرك سویله‌وچی بولسون ایسنه‌رگه طوطندیمی، سویلنه ورغان نرسه‌دن هرایکی‌سینه‌ده‌میر وفائده‌بولو احتمالی‌بوقدر.

۲۰٤ نچی : « انَّ اللّهَ یُحِبُّ الرَّجُلَ لَهُ الْجَارُ السُّوءِ یُؤْذِیهِ فَیَصْبِرُ عَلَی اَذَاهُ وَیَحْتَسِبُهُ حَتَّی یَکْفِیَهُ اللّهُ بِحَیَاةٍ اَوْمَوْتٍ »

شکی بولغان کورشیسی‌نك رنجتوینه صبر وتحمل قیلوب حسبنا الله دیوب کوڭلن تازا وتقان کشینی الله تعالی سویه‌ر اگرده بوکمسه الله تعالی اوزینی مقصودینه ایرشدرگانچه کوڭلن تازا توتسه .

۲۰۵ نچی : « انَّ اللّهَ یُحِبُّ مِنْ عِبَادِهِ الْغَیُورَ »

له تعالی غیورنی سویه‌ر . یعنی اوزینك هر مرتبه‌سون صاقلاو وباشقه یاقلارینه غیرت کورسنکانلرگه ترکچه‌سی قصنقی توتقانلارغه محبت قیلور .

۲۰٦ نچی : « انَّ اللّهَ یَرْضَی لَکُمْ ثَلَاثًا وَیَکْرَهُ لَکُمْ ثَلَاثًا فَیَرْضَی لَکُمْ اَنْ تَعْبُدُوهُ وَلَا تُشْرِکُوا بِهِ شَیْئًا وَاَنْ تَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّهِ جَمِیعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاَنْ تَنَاصَحُوا مَنْ وُلَاةِ اَمْرِکُمْ وَیَکْرَهُ لَکُمْ قِیلَ وَقَالَ وَکَثْرَةَ السُّؤَالِ وَاضَاعَةَ الْمَالِ »

له‌تعالی سزدن اوچ نرسه سبیلی راضی‌بولور. اوچ‌تورلی نرسه‌گزدن راضی‌بولماس. الله‌نك ضاسینه قاراب اش‌قیلغانلار، هیچ‌نرسه‌نی توتمایتچه هم‌قاتشدرماینچه الله‌غه‌عبادت‌قیلور، له تعالی‌نك جبینه یابشوب وآیرلشودن صاقلانوب برسوز اوزرینه اتفاقده بولمق، م آراگزدن خلق‌نك اشن کـورزاتوبرلن بیورلغانلارغه نصیحت قیلو هم‌خلق عدل‌لك رلن اش قیلولرینه یاردم قیلودر. الله‌نـك آچوون تلگانلر، نی‌دینگـه نی دنیاغه رامغان اورنسز قیل وقال یعنی یوق بارفائده سزسوز ترکچه‌سی چای خانه لقرداوغی ، کنچی‌سی کوب‌صوراشو، اوچونچیسی مالنی شرعنك هم عقلنك کیرسنه اسراف اینودرهم ب صوراشو بحثنك علما اینه‌در. اعتقاد هم‌دین‌اشلرنك نچارخلق‌یاکه مزاج بوزقلغندان لغان هوسنی یبرو، یاکه اوزینك عالملکن بلدرو اوچون بعض کـشیلرنك اورنلی رنسز یاکه دین‌نك نیگزینه نیچك کیرك شولای طایانوب یالغش یولغه کینماو اوزره

دنیا اشلرنده هم عبادتنده نورلی تورلی بلنمگان مسئلهلر چغاروب یوللی یولسز آوزینه کیلگاننی کیلدی ایتدی صرراعقلغیلر دیب ایتهلر. مثلا نماز اوقوغانده کوزم اولگ یاقغه توشسه نماز بوزولامی. تنمدگی بر بتچهنلك باشی قوبب اچندن ایبیر چقسه طهارة بوزولامی؟ بر چولمك طونی پاك صوغه، بر طامچی توتولغان صو طامسه صونلك پاکلگینه ضرر کیلورمی؟ طونومنی آیاقغه کیسام بر ضرر کورلورمی؟ بولارغه باشقهلار. شوندی بر نیچه تورلی وسوسهلر هم قایغولار چقلابوق گمان قیلنسه، بو کشینك اعضاسینك بوزقلغندن، یاکه سلامت توگللکندن بولور. اعتقاد مسئلهلرنده دخی علم کلامنك اچندن چغوب بولمی تورغان اوزون اوزون مبحثلرنی چغارغان سببلرنك بعضیسی شوشینك کوك نرسهلردر. کیراك وجود ذهنی برله موجود بولسون، کیراك وجود خارجی برله موجود بولسون عالمنك ده، عالمنك ده، معلومنك ده، چیگی یوقدر. عقلغه کوره هر نرسهنك چیگی لادریگه باروب چغار، بلنمگان نرسهلرنك ایگی چیگی یوق. علم نی قدر آرتدیسه جهلده شولایوق آرتا بارا. موکار بناء انسان گویاکه توزوك بولمق اوبی برله مشقت چیگه، قازوغان صاین توبن کیته، کینگان صاین مشکللر آرتادر. سوزنی تصفه کیسهرگه کیرك، توغری سویلهرگه کیرك، حکمت صاتوچی بولمق لازم توگل. شریعت چیشمهسندن اصل مسئلهلرتنه صادر بولغان قوماندهلرغه قولاق صالورغه تیوش، کوچی ینکان قدر نفسن شول قوماندهلرغه تطبیقغه طرشو تیوش، افراد وضابطهلارغه کوره قوماندهلرنك حکمت هم علتنی آکلاغاندان صوك عملیاتده کرشواوینده بولمق، نچارلقدر؛ آخردن اشنك بوزلوینه سبب بولور؛ هم سبب بولدی. مسلمانلار آراسنده نیندی آیرملقلار چقدی، ایندی تاغنده آرطووندن اللهغه صغنیق انتهی.

٢٠٧ نچی : « انَّ الله تعالی یقولُ انا ثالثُ الشریکین ما لَم یَخُنْ اَحَدُهما صاحبه فاذا خانَهُ خرجْتُ من بینهما »

الله تعالی ایتهدر: بربرسینه خیانت ایتمگان مدتده مین ایکی شریکنك اوچونچسی من. قای وقت برسی ایکنچیسنه خیانت ایتسه، مین آرادن چغارمن. بو حدیث شریفده اورتاقلارنك برکتلوی برلن برگه شرطلار عقد قیلوی برلن امر قیلنهدر. سوداگیرلك قصدی اوچون عقد قیلنغان بر اورتاقلقده الله تعالینك یاردمی برگه بولسه؛ آندن بولغان فایده هم آلوشنی حساب ایتهرگه تیوش که فایده کیته. لکن شریکلر آراسنده کچکنه گنه بر خیانتنك بولوی سببلی اول اورتاقلقنك یوقغه چغوین بو حدیث شریفنك سوز روشندن آکلانادر. قصقاسی فایدهلی سودانی قولغه آلو اوچون ایك اول خلقلرمزنی صافلارغه هم پاکلارغه تیوش بولادر. خلقلرمز توزالگان صوك هر ایزگولك آلك برلن بارلقغه چغار.

٢٠٨ نچی : « انَّ الله تعالی یقولُ یوم القیامة یا ابنَ ادمَ مَرِضْتُ فلم تَعُدْنی قال

قال یاربِّ کیف اعودكَ و انت رب العالمین قالَ اما علمتَ انّ عبدی
فلاناً مَرِضَ فلم تعُدْهُ اما علمتَ لو عُدْتَه لَوَجَدْتنی عِنْدَهُ یا ابنَ ادمَ
استَطْعَمْتكَ فلم تُطْعمنی قال یاربِّ کیف اُطعِمُكَ وَانتَ رَبُّ العالمین
قال اما عَلمتَ انه استطعَمَكَ عبدی فلان فلم تُطعمهُ اما عَلمتَ انك
لو اطعمتَهُ لَوَجَدتَ ذلك عندی یا ابنَ ادمَ استَسْقیْتُكَ فلم تُسقنی
قال یاربِّ کیف اسقیك وانتَ ربُّ العالمین قال استَسْقاكَ عبدی
فلان فلم تَسقه اما انك لو سَقَیْتَه لَوَجَدتَ ذلك عندی »

الله تعالی قیامت کوننده ایتور: ای آدم اوغلی! مین سرخاو بولدم سین نیچون کیلوب مینی
زیارت قیلوب حالمنی صورامادك؟ جوابنده ایتلور، بز سینی نیچك زیارت قلیق سین
رب العالمین سك ، الله تعالی ایتور، بلمدکمی قللارمدن فلان کشی سرخاو ایدی اگرده
سین آنك حالن بلورگه کیلگان بولساك ایدی مینی آنده طابار ایدك. ای آدم اوغلی! مین
سیندن آشارغه صورادم نیچون میگا برنرسه بیرمدك؟ ینه اولگیچه جواب بیرلگاچ، الله تعالی
ایتور: فلان قولم سیندن آشارغه صورادی، اگرده آشاتقان بولساك ایدی حاضرده آنك
اجرن مینم قاشمده تادار ایدك. ای آدم اوغلی! صو صورادم نیچون صو بیرمدك ، بو سندده
آشاو توغروسنده ایتولگانچه سوزلشورلر.

الحاصل بو حدیث شریفدن بر انسان نك دنیاده نیندی یخشیلق قیلسه ده هیچ برسینك ارم
قالماوی دخیده آورولارنك حال لرون صوراشو فقیرلرنی طویدرو و صوصاغانلارنی صوغارونك
اجری نك ضورلغی آڭلانغانلغی شیکللوك جیرلرینك حالنه کوره الله تعالی نك قللارینك
تیگن لرنده محتاج بولغان صوبی اچینه آلوی بلدیهیدر. شول ایزگولك لرنك الله تعالی قاشنده
احسان نك ضورلردن صانالغانلق لرینه، ایتلگان اشلرنی الله تعالی نك اوز ذاتنه
اوشماقلغی دلالت قیلور.

٢٠٩ نچی : « انَّ اللهَ ینهاکم اَنْ تَحْلفوا بآبائكمْ »

الله تعالی سزنی آتاڭز برلن یمین ایتودن طیادر. مثلا بعض کشیلر، آتامنك یا که بالالرمنك
باشینك الحاصل حرمتلو بولغان برنرسه نك باشی اوچون دیگان کوك یمینلرگه عادتلنگاندر.
بونورلی یمینلرنك اسلامده طیولغان بولوی وهیچ یمین ایتلماوی اگرده یمین ایتو لازم بولسه
اللهنك اسمی برلن یمین ایتمك تیوش بولوی بو حدیث شریف هم باشقه حدیثلردن بلنه در
(٦٢٢) نچی حدیث شریفکه باق.

۲۱۰ نچی : « انَّ اللهَ تعالى يُوصيكم بالنّسآء خيراً فانهنَّ اُمهاتكم و بناتكم وخالاتكم انَّ الرَّجُلَ من اهل الكتاب يتزوَّجُ المرأة وماتُعلق يداها الخيط فما يرغبُ واحدٌ منهما عن صاحبه »

الله تعالى خاتون قز طائفه سنه خير احسان هم يومشاقلق برلن معامله قيلمقكز نی امر ايته در. چونكه آنالركز، قزلركز آنابرتوغماقز قردشلركز آلار جنسندن در؛ آلارغه نی قدر يومشاق ايلن معامله قيلساكز ده اورننادر، آلارنك حقلری اوستوكزده بيك زوردر. كورميسزمی اهل كتابدان، برسی برخاتون آلور، اول خاتون نك بيك فقيرلگندن حتی قولی بر اشكه يتمكان حالده بر برسندن يوز چويرمسلر اولگانچی برخاتون برلان صبر اينوب طورورلر. حاضرده اهل كتابنك، امر وفرمان بيورلغان، عادتی ده بوزلدی. نيچه مكلر بلن پاك بولغان باكره، فقيره قزلركورنه دركه، ماتورلغی قاراوچيلرنك كوزلرون قزقدررلق درجه ده بولسه ده؛ باری ماللری بولماو سببلی اورام بوينچه يورتدان يورتقه يوررلر دخيده بيك كوبماللی قزلر آراسنده هيچ برسی براقلی ماتور بولسه ده برآز آنچه سنه قزغوب نكاح لانغان چيبرگنه كشی لرنك باشنه بلا اولمشدر. لكن عجب ايس كتررلك جهتی، بوحالنك آقرون آقرون مسلمانلر آراسنه دخی يوغو مسئله سيدر. چونكه حاضر بزده ده خاتون نك مالی و دولتی هرتورلی هنرلرندن اوستون كورنه باشلادی (۲۲) نچی حديث شريفكه ده باق.

۲۱۱ نچی:- « انَّ الاميرَ اذا ابتَغى الرِّيبةَ فى الناس افسَدَهُمْ »

امير بولغان ذات، كشی لرنك عيبلرون أزلاب هم ياوزگمان قيلوب هركمگه تهمت قيلسه دخيده آلارنك حقنده دايم شك شبهه ده بولسه آلارنی بوزقلقغه توشرگان بولور.

۲۱۲ نچی : « انَّ الرجُلَ اذا نظر امرأتَهُ و نظَرتْ اليه نظَر الله اليهما نظَرَةَ رَحمة فاذا اخَذَ بكفها تساقطَتْ ذونوبهما من خلالِ اصابعهما »

برابر خاتونينه، خاتونی دخی ايرينه قاراسه يعنی ايكيسنگده بر برسينه قاراشولری باشقه لردن طيولوب ايكسنك آراسنده غنه بولسه، جناب حق ده آلارغه رحمت قاراوی برلن قارار. اگرده بوايكی سوشكان ايش قول قولغه بيرشوب اويناشسالار، قيلغان گناهلاری بارمق لاری آراسندان توگلوب كيته ر. فضولی مرحومنك اينگانی كوك:

امان كوزدن ايراغ اولسون نه خوش ساعتدر اول ساعت *

كه معشوق ايله عاشق نازايدوب رنج وعتاب ايتنار *

بوتورلی محبتدن حاصل بولغان بالالرنك كوركام خلقلرينی هم كامل ماتورلغينك يوغاری درجه سنی انسان يازوب يازوب ده بتره آلماس!.

ان

۲۱۳ نچی : « انَّ الرجل ليتكلم بالكلمة لايرى بها بأسا ليُضحك بها القوم وانه ليقعُ بها ابعدَ من السماء »

عض وقت آدم اهميت بيرميچه بارى كشى‌لر هم‌دوست ايش‌لرى كولسون اوچون برسوز ويلر، اول‌سوز كوكدا ادە بيوكراك اورندان توشوب اول‌كشى‌نك يوقغه چغوينه سبب بولور. سولمزنك مقصدى «قل الخير والافاسكت» ديگان سوز ايلر تمام‌لنور. يعنى هكشى فايدەسينه ارايق سوزنك بولسه ايت‌بولماسه تيك تور ديمكدر.

۲۱٤ نچی : « انَّ الرجُلَ ليعملُ عملَ الجنَّةَ فيما يبْدُو للناس وهوَ من اهل النار وَانَّ الرجُلَ ليعمَلُ عملَ النار فيما يبدُو للناس وهوَ منْ اهل الجنة وانما الاعمالُ بخواتيمها »

كشى‌لرگه قارشوانسان بر اش قيلور، هركم آنى جنة اهلندن دير؛ حال‌بوكه حقيقتده اول‌كشى جهنملكدر. بعض آدملر باردر كشى‌لر آنى، عمل‌لرينه قاراب جهنملك ديرلر، حال‌بوكه حقيقتده اول‌كشى جنتلك‌در. عمل‌لرباری، آخرلرينه قاريدر. قولغه آلنغان بر أش نيچك تمام ولاچق شونكا قارارغه تيوش حاضرگى حالگه قاراب آلدانماسقه تيوش. تركچه‌سى نرسه‌بولدم يماسكه تيوش نرسه بولاچقمن ديمك‌تيوش والسلام.

۲۱۵ نچی : « انَّ الرُّقى والتمائمَ والتَّولهَ شرْكٌ »

عناسى بولمغان ياكه معناسى آڭلانمغان بر نيچه سوزلر برلن صعنود (بزده كيچه ارغه‌چق، بورقه‌چق يازولى بولغان نسخه‌لى‌بوتى ديگانمز نرسه‌لر بولسه كيرك) كوز تيماس وچون بالالر، شونك‌مونك اوچون ديوب آرى‌بيرى آصماقلق، هم‌خاتونلر طرفندان ايرلرى شنده سويكلى بولو اويى برلن شونداى نرسه‌لر ياصاتمق، شركدر. صلى الله عليه وسلم فندەز هيچ برعقللى مسلمان‌نك مونك شيكللى بوزوقلق‌لرغه ايه‌رمك‌لگن ياراتمغانلغى وچون، مونداى كولكى‌لرنى علامت شرك ديوب شرك اهل‌لرينه نسبت بيرگان. چونكه شركلرنك باطل بولغان الهلرى‌ده شونداى كولكى‌لردن، بيزاك‌لردن، ياكه اوينچق‌لردن بارت ايدى.

۲۱٦ نچی : « انَّ الشيطانَ يَجرىْ من ابن ادمَ مَجرَى الدَّم »

يطان آدم اوغللرينك قان يورى‌تورغان طامرلرندن يورر.

حديث شريفكه كوب تورلى معنالر بيرلگان بولسه‌ده ايك مناسبى، انسان نيقدر اوزندن امين بو ده، سوءظن قيلنه تورغان اورنده تهمت قيلنه تورغان اورنلارده بولماسقه تيوش. چونكه شيطان، انسان ك قان طامرلرندە يورگانلگى اوچون وسوسه‌سى دائمدر، آدمنك كوڭلن آوشدرردە گناهغه كرتر.

٢١٧ نچی : « انَّ الصَّبْرَ عندَ الصَّدْمة الاولى »

صبر، قایغونلک اوّل‌مرتبه کیلوونده تیوش. آنگا صبر دیبلور. راست کشینک نیندی یاراقسز حال چقساده اشنک باشنده بولسور؛ اول تیگاننی کیچرگاندان صونک قان‌نلک قایناوی توقتاب آدمنلک تننده تدبیر، یننه مدبر عقل‌نلک قولنه کروده مصلحت اداره قیلنوده کیتر. صبر، عقل‌نلک اشدن وتدبیردن قول تارتقان وقتنده لازمدر، عقل‌سزلق برلن اشلنگان اشنلک ضررندن انسان اوزن اوزی صاقلاغان بولسون آقتقدان حالنی توزاتو اوچون عقلی تارلقغه توشرمسون. بعض وقتده عقل، اشنی شول درجه بوزولغان تابار، حتی توزاتورگه کوچی یتماس ده، تارلقلار اچنده عمرن اوزدرر. (٥٢٥) نچی حدیث‌شریفکه باق.

٢١٨ نچی : « انَّ السَّعیدَ لَمَنْ جنّبَ الفِتَنَ ولَمَن ابْتُلیَ فَصَبَرَ »

دنیاو آخرت ایگولک‌گا شول کشی ایرشور، فتنه وقتنده بر یاقغه کیتر، یا که فتنه‌دن صاقلانور، دخی مبتلا بولغان وقتده کوراچکینه صبر ایدر. بوحدیث شریفدان، علیه‌الصلاة والسلام، افندمز حضرتلرینک فتنه‌دن جماعت‌مسلمینی عادتدن‌طش صاقلانورغه قوشوی آنگلاشلغان شیکللوک، اوزی تله‌میچه قضا فتنه‌اچینه توشکان کشیلرنکده اورنسز جزع وفزع هم‌ضعف‌قلب کورستماولری هم‌فتنه‌نلک بتوین کوتوب صبرهم تحمل قیلولرینک تیوشلی لکی برلن امرقیلنه‌در.

٢١٩ نچی : « انَّ الفُحشَ والتَّفحشَ لیسا منَ الاسلام فی شیء وَانَّ اَحْسَنَ النّاس اسلاما اَحسنُهمْ خُلُقا »

فحش وتفحشدن هیچ‌برنرسه اسلامده یوق‌در. شرعنلک تقبیح قیلغان نرسه‌سنه فحش دیوب ایتوله‌در. یعنی اسلامده اصلاقباحت‌سوزلر هم‌قباحت‌اشار بولمغان شیکللی اوسکه آلوب دخی اشلنمس، اسلامیتکه ایلک یخشی کورنگانلار، کورکام‌خلق ایه‌سی بولغانلاردر.

٢٢٠ نچی : « انَّ القلوبَ بینَ اصبعین من‌اصابع الله » **١٦ نچی** « انَّ قلوبَ بنی ادمَ کلَّها بَیْنَ اصْبَعَیْنِ منْ اَصَابِعِ الرَّحْمنِ کَقَلْبٍ واحد یُصَرِّفُهُ حَیْثُ شَآءَ »

هر بر آدم اوغلی‌نلک کوکلی، الله تعالی نلک ایکی بارمغی آراسنده‌در آنی بر کوکل کوک تلاگان صورتده وتلاگان یاقغه ایلندرر.

الله‌تعالی‌نلک بارمقدن پاک بولوونده شبهه یوقدر، لکن بارمق دیگان سوز قدرت اورنینه

استعمال

استعمال قیلنغان. ننه‌کم فلان کشینک دنیانی بر بارمغی برلن اویناتورغه کوچی یته‌در، دیگان سوزمزده مراد چن بارمق توگل‌در ، باری اول کشی‌نک زیراک لگندن کنایه‌در. ایندی بو حدیث شریفنک‌گی بارمق لفظی‌ده شولایدر. (۱۳۵) ده قارالسون، غفلت یقوسنده بولغان بر قوم‌نک کوکلینه بردن برگه اویانمق، بر اویاولق کیلوب یوقلقدان بارلقغه چقولری کرک ، مونک کیریسی ، دخی واقع بولوب بارلقدن طارلقغه توشکانلرینک کوبلگی تواریخ بلگان کشی‌لرگه معلومدر. بر کشی حقنده‌ده حال شولایدر. بر تورلی قوم باردر: الله نیندی هلاکلرنی هم قورقنچ‌لارنی کوکلینه کیتروب قورقب، پوصب، ایک توبان درجه‌ده، خوراق اچنده عمرن کیچرر . حاضر قوتلدرا توغان دوا، کوزی آلدنده بولسه‌ده آلوب اش قیلورغه قولی بارماس بولور. حالبوکه موندان بش کون اوّل اوّل قومده بر اویاولق، بر کیراکلی بولغان تریکلک اثری کورنه‌در ایدی. ای بولارغه نی بولدی، عجبا نیندی بر غفلت پرده‌سی بولارنک کوزلرنی قابلادیده موندی سلکنه طورغان میت بولوب قالدیلار؟.

بو حالنک بیک آچق مثالی کوبروک صوغشلارده کورله کیلگان‌مثلا اورکوب طوزولوب حیوان کبوی کوک یوزی کیریگه توتنگان‌اون ملک کشی‌دن یاصالغان بر عسکر بولگینک آرتنه جیکوچی عسکرنک یوز کشیلک بر آطلی عسکر بولگی توشوب توری کیلگانون صوغار، تالگانون قلچدن کیچرردە، بو بیچاره جیکلگان بولک‌نک کشیلری، طبانغه قوّت، قاچی‌غه برکت قاچمقدن هم آغاچلار وطاشلارنک آرطینه پوصمقدن، بعض میداننده قالغانلاریده «امان میکا تیمه!» دیوب شول هجوم قیلغان عسکرگه قارشو یالواروب یرلرگه قاپلانوردن، باشقه، برنرسه اشلی آلماسدی حالگه کیلور. لکن بولار باباطاغی بریرگه جیولوب شول هجوم قیلغان عسکرگه قلچ توتوب طورسالار، درحال تگیلرنک هجوم قیلاتورغان قوتلری قرلورایدی‌ده همه‌سی بردن‌قوتولوب سلامت برلورلار ایدی . بلمکده بوتدبیر آلارنک کورسینک کوکلنده قرارلانغان بولسه‌ده هیچ برسی ایکنچسینه دردین آکلاتورغه وقت تابماس. بر آزغنه وقت طابقانلاریده بر برسینی انب قاشوب قوشوب کیلگان انسان آهمی‌نک قارشوسنده طوره‌یچه کشی جوگرگان باقغه ایبداشلرندن آرتق طنی بتوب بلمک آیاق ایلنب بوولوب کیریگه جوگرور. قایا بارور؟ آنی اوزیده بلمس، آغم قایده آلوب بارسا شونده!

حکما، موندی حاللرگه، اخلاقده حاصل بولغان هم بر مینوتده میلیونلرچه کشی‌لرنک کوکلنه جوقغان اثری، بیلگلی روشـ ، بلمسز برآور ودر دیرلر فقط « اَنَّ الْقُلُوبَ بَیْنَ الْاَصْبَعَیْنِ » دیوبده اشنک اچندن چقسه‌لرایدی، آورونک بلمسزلکی برلن برابر هیچ بولمسه آورونک نیدان کیلگانون بیلگله گان بولورلارایدی. (۷۳۵) نچی حدیثکه باقکز.

۲۲۱ نچی : « اَنَّ الْمُؤْمِنَ یُدْرِكُ بِحُسْنِ الْخُلُقِ دَرَجَةَ الْقَائِمِ وَالصَّائِمِ »

مؤمنلر كوركام خلق سببلی، كوندزلری روزه، كیچه‌لری اویاغ بولغان عابد هم زاهدلرنگ درجه‌سنه ایرشور.

فسبحان الله! كوركام خلق نك مقتالوی حقنه صادر بولغان بوقدر حدیث شریفلرنی نچکه لب قاراوی برلن كوروب آنك نله گانچه اش قیلمق اوچون، هراشنی برسنی برسنه یاراقلی قیلوچی الله‌دان توفیق تلیك. چونكه كوركاملكلر بیلگلی ایكان كم بلور، قایسی گناهمز، قایو قباحتلگمز، سببلی كوزمزگه بر كورنمی تورغان پرده توشرده، شول بیلگلی نسته‌نی كورمی تورغان بولورمز. منه اینه‌ی قلبنك صوقرلغینك مثالی شول در.

۲۲۲ نچی: « انَّ الْمُؤْمِنَ یُجَاهِدُ بِسَیْفِه وَلِسَانِه »

مؤمن؛ قلیچی برلن، تلی برلن تورشقان كشیدر.

مجاهد یالغز قلیچ برلن گنه صوغش قیلغان كشی توگلدر؛ حق سوزنی صاقلاغان هم ده حق سوزنی سویلگان كشیده مجاهددر.

چونكه سویلگان سوزینك نتیجه‌سی بولوب هلاك لك لرگه توشوبده یراق توگل « بو حدیثدن اجتهاد زمانی بتمو، هر بر مؤمن اوزینك قولنده‌ان كیلگان اشده تورشمق قیامت كونگه‌چه باروی آنگلانا. بزنك امامـلارمز حاضرنده مجتهد یوق، هجرتدن ۳۰۰ یل اوتكاچ اجتهاد قلو زمانی بتدی دیوب قرآنغه قارشو سوز سویلیلر چونكه قرآنده «والذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا» شوندی كشیلر، آلار بزنك اشمز حقنده اجتهاد ایتسه‌لر، بز آلارنی اوزمزنك یوللارمزغه كوندررمز دیگان « ش »

۲۲۳ نچی: « انَّ الْمُتَحَابِّینَ فی الله فی ظِلِّ الْعَرْشِ »

الله اوچون سو یشكان، هم، بر برسنه چن كوكلدان دوستلق برلن تور وچیلر، الله‌نك عرشی كوله گه‌سنده بولورلار.

۲۲٤ نچی: « انَّ الْمَرْأَةَ خُلِقَتْ مِنْ ضِلَعٍ وَانَّكَ انْ تُرِدْ اقامَةَ الضِّلَعِ تَكْسِرْهَا فَدَارِهَا تَعِشْ بِهَا »

خاتون اصلده كاكری بولغان قابورغه‌دن یاراتلغان، سین آنی توزاتیم دیوب عذابلانساك. آلارغه یومشاقلق قیل آنك ایلن تركلك قیلورسن. خاتونلار قابرغادان یاراتولسه‌ده، آلارنك قابرغالاری كیم توگلدر. موندن مقصد رسولنك، خاتونلار ایرلار كوك هر حالنی بولدرو چیلق اوزره كامل اولچاولی بولوب یاراتلمغان، هرنیقدر بولسه‌ده آلارده كیمچیلك باردر. بوتونلای یوك آلارنك كیمچیلك لرون توزاتیم دیوب طرشما، واطلور یعنی طرشوك بوشقه كیتار یومشاقلق بلن گنه تركلك قیلورغه كرك، قوبا باشلاسه‌بیلارگه كیراك، دیگان امر شریفی بولسه كرك در.

ان

٢٢٥ نچی : « انَّ الْمَرْاةَ تُنْكَحُ لدينها وَمالها وَجمالها فَعَلَيْكَ بذات الدّين تَرِبَتْ يَدٰاكَ »

خاتون، یادینی یاماتورلغی یا که مالی اوچون نکاح قیلنور. لکن دینلکلی بولغانون اختیار ایت، بوق ایسه تیوشلی بولغان برنرسه‌گه توشکان بولورسڭ. چونکه خاتون مال‌ایه‌سی هم ماتورلق ایاسی بولوبگنه دیانتی بولماسه، درجه‌سی یوقدر؛ آخردن ایری‌نڭ راحتن هم آدملگن بتروگه سبب بولور. چونکه‌دین بیرگان تربیه باشقه، مال‌برلن جمالدن‌گنه کیلگان ترکلك روشی بوتونلای‌باشقه‌در. توب‌مقصود بولغان‌نرسه، انسانلق‌ایچنده برباخشی اوی توزوب راحت تورو هم‌نسل کوبایتو؛ تگسی‌ایسه برخاتونغه برایرنڭ یاکه برایرگه برماتوریوزلی خاتون‌نڭ دخی‌ایکنچی تورلی اینساك: برعاشقه برمعشوق‌نڭ یابوشوی‌کوك نفس‌آرزوسنه ایه‌روب یاراتلواشنڭ برکیراکلی بولغان بولسکندن غافل بولودر. اگربرخاتونگنه شول اوچ تورلی خصلت‌نڭ اوچسی‌ده جیولسه، اول‌یورتگنه‌غی ایر، عالمده‌بختلی‌لك‌نڭ مثلی بهاتمثالی بولوب کورستلور. کوب‌کشیلرنی بله بز تربیه هم‌اخلاقگنه همده دیانت اشنده مشهور بولغان بریورتده اوسکان پاك قزنی میگا تیك توگل صلناوی برلن آلمیدرده؛ بایورمن بختلی‌لکمه، سبب بولور، دیوب بربای یورتدن مالی، دولتی بولغان برخاتوننی آلور آخردن اوزیگنه نیندی بلاگه توشکانون آڭلاساده آش اوزغان بوله.

بنه‌بزنڭ قوم‌دن‌نیچه‌لرینه بولغدق ؛ برقزماتورلغینه‌عاشق بولوسببلی بیك‌کوب‌کوچلکلرگه کوکراگنی بیروب مقصودینه یتکان بولسه‌ده، کیله‌چككنه بربخت اورنی بولمق اوزره تصویر قیلغان‌أیوی، بخت‌نوری‌برلن‌نورلانوون خیال قیلغان کوڭلی، آخرده برمنگولك قایغوایوی بولوب قالغان. بزنڭ ایسکی عثمانلی‌لرده باری دیانت تربیه‌سی‌نڭ اثری بولغان زور فکرایاسی بارایدی‌که اولگنه، خاتون هردولت وسعادتنی ایری‌نڭ یوزندن کورورگه تیوش، هر خصوصگنه قایتوب صوری تورغان کشی‌سی ایری بولورغه تیوش دیرلر ایدیده، خاتون‌نڭ ماتورلغن مالن باشلاب تیکشرمسلر ایدی. شونڭ اوچونگنه هرکشی قولینڭ‌تیری قلچینڭ ایکمکی‌ایلن‌یشامگه تورغورلار ایدی. منه ترکلرنڭ آتا باباسندن‌کوچه‌کیلگان شول قلچنڭ ایکمکی دیوب اینولری بوماقتانونڭ‌اچنده‌گی ضورلقغه باق. یاقولینڭ تیری دیگان سوزدن صادر بولغان انوارمعنانی، آندان کیممی؟ نیچك بولسه‌ده حاضرگی‌زمانلرده خلقلارمزغه بریکنلك روشی کیلوب ایکماینچه اورمق، آریماینچه راحت ایتمك دردینه اوچراغاچ طابقان چاره‌سزلك طارلقغه قدر اوز آیاغمز برلن یورروب کیلدکگنه شوشی چوالو تورزاغینه قولمزنڭ کسبی برلن تونلدق. لاحول ولا قوّة الا بالله، بوحدیث شریفنڭ (٢١٠) نچی حدیث برلنده برله‌شوی بدیهیدر.

۲۲٦ نچی : « انَّ المسئلة لا تحلُ الاَّ لاَحد ثلاثة. لذی دم مُوجع اَو لذی عزم مُقطع اَولذی فقر مُدقع »

خلقدان یاردم استەمك یعنی صورامق ترکچەسی تلنمك ، حلال بولماس . مگر شول اوچ آدمدن برسنه حلال بولور . برنچسی ، بر آدمنك دیتنی تولاو برلن حکم قیلنسه ، تولەرگه قدرتی بولمسه ؛ ایکنچسی ، غایت قانی بر تولاوگه طوتلسه ، مثلا یا کیمەسی باطسه یابورطی یانسه، یاخود آکسزدن بولار کوك آچته تورغان بر حالگه توشسه ، اوچنچسی بر آدمگه اوزاوزن طوفراقلرغه آطاچق مرتبەده آچ بولوب برکونلك آشارینه بولمیچه فقیرلك کیلسه منه بو کشیلردن باشقەغه تلنمك حرامدر (۲٤٤۲) نچی حدیث شریفکەده قارالسون .

۲۲۷ نچی : « انَّ المَعُونَة تَاتِی مِنَ الله تَعَالَی للعَبد عَلی قَدر المُؤُونَة وَاَنَّ الصَّبرَ یَاتِی مِنَ الله عَلی قَدر المُصیبَة »

اللەنك یاردمی، کشی نك مشقتنەهم محتاجلکنه کوره ؛ صبرده ، قایغونك درجەسنه کوره کیلور. انسان کوب بالا چاغا ایەسی بولدم دیوب قورقماسون آلارنك رزقی اوچون طالاشماسون . الله تعالی هر برسنی رزقلاندرر . اۆلـگی جملەنك ترکچه ترجمەسی « مای شمی یاقغانغه الله تعالی مای شمی ، بالاوز شمی یاقغانغه بالاوز شمی بیرر » ضرب‌مثل مشهوردر . هر کشی اوزینه لایقنی تابار . کوبمز ایتەمزمین تیوش بولغان درجەمنی تابمادم . اول بز اویلاغان تیوشلیلك اوزبز قورغان فرض غنەدر . یوق ایسه الله تعالی طرفندان بیرلگان چن تیوشلیلك توگلدر. چن تیوشلیلکنك بر آدمنی برمینوتده تیوشلی بولغان اشدن باکه حالدان کیری بیرو ی ممکن توگل . کیراك ایزگو ، کیراك یاوز اش بولسون بو کیراکلی بر مسئلەدر . توشونسور بولساك حقیقتنك شوشلای بولغانـون اوز اوزگا تل یازارسك !

۲۲۸ نچی : « انَّ المَوتَ فَزَعٌ فَاذَا رَاَیتُم الجَنَازَة فَقُومُوا »

اولوم، نفسنك قورقوون کیتوره تورغان حاللردن ووقوعاتدندر. جنازەنی کورگان وقتده اوطرغان یرکزدن طورکز. شارحلر، بو حدیث شریفنك حکمی تاشلانـون بیان ایتسەلرده اچینه آلغان اش نك، مستحب بولووینه قرار بیرلر. یعنی طورسەگز یخشی بولور معناسنده اتفاق قیلالر.

۲۲۹ نچی : « انَّ الهجرَة لا تَنقَطعُ مَادَامَ الجهَادُ »

هجرت کیسلماس، صوغش باقی بولغانچه. یعنی امنم صوغشده دوام ایتکان مدتده صوغش نی ازلب چیت یرلرگه کیتمك کوك احوال نك نتیجەسی بولوب هجرەنك کرب ـرلر ون تابوچیلارده

کیم

کیم بولماس. نندکم زمانمزگه قدر بو هجرة حالی دوام ایته کیلگان هجرةنك قاتیلقلری بوزمك لرچه مسلمانلارغه نیندی قایغولر طودرونی مك ایکیبوز توقسان دورت سنهٔ هجریه‌سی تاریخنی مطالعه قیلغانلار بلورلر.

۲۳۰ نچی: « انّ أبرّ البرّ أن یصل الرّجل أهل ودّ أبیه بعد أن یولّی الأب »
یخشی لقلرنك یخشی‌سی، بر آدمنك آتاسینك وفاتندن یا که بر صورت برلن غایب بولووندن صوك آتاسینك سوشکان دوست لرندن کیسلمایئچه، آلار برله همیشه یورشوده بولودر آدملرنك کورکام حاللرن صاقلاو اوچون بو حدیث شریف ییتونك برده شك یوقدر. آتاسندن صوك یکنلر اوزلرون نفس تلاوینه ایارودن صاقلی تورغان صورتك اشلرنی تجربه قیلوب دوستلارغه یاقن بولوی کرك. آتانك دوستلاری آتا زماننده گی کبی تورزك قالور، یاوز یولداشلار سببلی خلقی هم حالی یوننن هلا کنکه یاقن بولغان بر بیچاره اولومدن قوتلور. موندن عمومیت که متعلق بولغان قوت هم اخلاقنك شرفی صاقلانوب هیئت اجتماعیه‌مز اسمنه تورو شلغان بولور.

۲۳۱ نچی: « انّ أغبط النّاس عندی لمؤمن خفیف الحاذ ذو حظّ من الصّلاة أحسن عبادة ربه وأطاعه فی السّرّ وکان غامضا فی النّاس لا یشار الیه بالأصابع وکان رزقه کفافا فصبر علی ذلك عجلت منیته وقلّت بواکیه وقلّ تراثه »
آدملر اچنك سویکلیراك مؤمن شول آدمدرکه باشنك یعنی یورتنك طغزلغی بولماس، نمازدن هم کورکام عبادتدان اولوشی بولوب برلن برابر یاشرتن طاعتده قیلور. کشی آراسنك بلنمس، بارمق برلن کورستلمس رزقی اوزینه یترلك درجه‌ده بولورده شوکار صبر ایتوب وفات بولاسی وقتنده زحمت چیکمیچه وفاتی تیز بولور، آرتندان جلاوچی لر بده قالدراسی مالیده آز بولور. نیندی سعادت!

۲۳۲ نچی: «انّ أمّتی لا تجتمع علی ضلالة فاذا رأیتم اختلافا فعلیکم بالسّواد الأعظم»
امتمنك آزغنلق اوزرینه جیولولری واتفاق ایتولری ممکن توگلدر. اگرده دین هم دنیانك زور اشنده، امت آراسنده اختلاف کورساکز الوغ یولنی یعنی کوب کشی قایسی یاقك شونی اختیار قیلگز. (مترجمدن: ایندی بو حدیث شریف بلدرته‌در: بر توغریده عالملردن تورلی، تورلی سوز سویلانگان بولسه، اول توغریده الوغ یولغه یابشورغه کیراك، بو الوغ یول قایسی یاقده کشی کوب، شوکار یابشورغه دیساکده بولادر، اما الوغ یولدان مراد قرآن ایله حدیثکه یابوشونی آلساقده یاریدر (ش.)

٢٣٣ نچی : « انَّ حُسْنَ الظَّنِّ باللّٰه من حُسْن عبادَة اللّٰه »

الله تعالیگه حسن ظن قیلو هم عفو وکرم امید ایتمك کورکام عبادتلردندر.

٢٣٤ نچی : « انَّ حُسْنَ الْعَهْد منَ الایمان »

سوزده طورمق، عهدینی کورکام صورت برلن یرینه یتکروگه طرشمق، ایماندندر.

٢٣٥ نچی : « انَّ حقًا عَلَى الْمُؤمنينَ انْ يَتَوَجَّعَ بعضُهُمْ لبعض كَمايَأْلَمُ الْجسَدَ الرَّاسُ

مؤمنلر اوزرینه بیرلگان حقلردندر بربرینك قایغوسی اوچون قایغرمق، آچسی برلن آچیلانمق. تن‌نك باش آوروندن اولوش آلوی کوك. مونك اوزین بیاننه کرشکان حدیث شریف توبانده کورله‌چکدر. رسولمزنك مرادی: مؤمنلرنك برتن حکمنده بولوی، هم‌ده اسلام ملت هم قومیتنك آیرولرنی تیوشلی اینوچی بولماوی هم‌ده بولاچق توگللکنی بلدرمك وامر ایتمکدر. مؤمنلر، هروقتده برسوزده بولوب، برسی اوچون ایکنچسی تورشمق کیرا کدر.

٢٣٦ نچی : « انَّ رجالاً يَتَخَوَّضُونَ فى مال اللّٰه بغيرِ حَقّ فَلَهُمُ النارُ يَومَ الْقيامة »

حقسز، مسلمانلرنك بیت (٢) المالنده باش بولغان هم آنی نفسی تلاگان یرلرگه صرف قیلغان، یاکه بیت المالغه خیانت قیلغان، کشیلر جهنملکلردر. خلفاء امویه، وعباسیه، وباشقه اسلام حکمدارلرندان بعضسی یوزمکلر برلن آلتوننی برشاعرگه یاکه برخوش آوازلی جرچیغه بیرگانلکلرنی تواریخده کوردمز. شول خلیفه‌لرنك اوشبو احسانلری البته مسلمانلرنك بیت المالندن اولادر ایدی. اگر شولای بولسه بوحدیث شریف حکمنه کوره آلارنك آخرتده قایتاچق یرلری بیلگلی توگلمی ؟ !

٢٣٧ نچی : « انَّ سياحَةَ أُمَّتى الْجهادُ فى سَبيل اللّٰه »

مسلمانلارنك سیاحتی، الله یولنده صوغش قیلودر. یعنی سیاحت بر کشی اوچون کوب صانسز فائده‌نی جییادر. محمد علیه السلامنك امتینده شول فائده‌لرنی، الله‌نك سوزن کوتارو، الله‌نك سوزن صاقلاو امرنده صوغش قیلو برلن یاکه صوغشقه کیتو برلن صاقلارلار. بزنك آدم بالالاری ایاروچن بولدقدان، آدم بالالاری اچنده هر ترقی‌نك بارلقنه چغوی آنی بر اورنده کوز ابله کوروگه قاریدر. آدم بالاسی کوره، ایشته تورسه کوکل کوزی آچلودر. لکن کورو، ایشتو کوك توگل. البته کورو ایشتوگه قاراغانده مك قات فاید الیراقدر. «شنیدن که بودمانند دیدن» بعض بولدقلی کمسه‌لر، تریلب برقاراو ابله دنیالرقدر فائده چغاررلار. برقومده بولغان ترقی.

(٢) بیت المال ـ کازناچییتوا دیمکدر.

(٢) خلفای امویه هم عباسیه‌نك حاللرینی «حدیقة الاثار» دیگان تأریخنك ایکنچی جزئندن قاراکز، قزان کتابچیلرنده بار، آچق قزان تلنده

...ذري، قوت‌قدرة‌سببلری، یاهنر وسودا، برمرتبه کوروبرلن ایکنچی قومگه‌ده‌کوچر، کوروده
...ورلقدر فائده‌باردر. حاضرده یاوروپاده کورلگان بعض‌مدنیت‌اثرلری، „اهل‌صلیب“
...زمانده برعتیق طرفنه کیچکان مجاهدین‌مقدسه‌نك؟ سیاحتی‌نلك یادکاری صانلماسمی! شوشی
...زمانده الله‌نك سوزن کوتارو اوچون صوغش‌قیلورغه حالسزلگمز، تورمشمز، طیغوچی بولساده
سیاحت قیلومز اوچون‌هیچ برطیوچی‌نرسه بولوی ممکن‌توگلدر. دنیانك ایك‌یراق بولكلرینه
...قدرسیاحت قیلغان‌قوملرنك هیئت اجتماعیه‌سی(۲)، ایك‌قوتلی بردولت، برحکومت اسمی
...آلور، آزیا، آفریقا، آمریقانك براق شهرلرن ایتمیه‌سزده شوشی‌عصرده یول سفراسبابی
...نك‌کامل بولوی‌ایلن‌ده‌کورشی‌قابقاسی‌کرك بولغان یاوروپاداده نی عجبدر، برترك‌سوداگیری،
...یافایده ازلب‌چقغان برترك‌سیاحی تابوب‌بولورمی؟ یوق! همان‌ده قومزده سیاحت‌فکری
یوقدر، حکومت‌بزنی کوچلب سیاحت ایتدررگه کیراك ایدی. بزنی برترقی ایلنه‌سینه چغارمق
اوچون‌حکومتمز، اناطولی وروم‌ایلنده مملکت‌الوغلاری وصالا آغایلاری کرك (ایمینیه)
خواجه‌لرندن هریلده یکرمیشر، اوتوزارکشی‌نی، باری یاوروپانی هم‌آنداغی ایگن ایگو
وسوداگیرلکنی، اورمانلرنك حالن، معدن‌لرنك نیچك استعمال‌قیلنوون، آوللرنك یوللرنك
تورکلگن، شولای اینوطشندان برکوزلری برلن‌کورمك - (اوقورغه یازارغه لزوم‌یوق) -
اوچون، مصرفلری دولت خزینه‌سندن بیرلو شرطی‌برلن، برعاقل رئیسنك قوماندا‌سی آستنده
کوچلب جبرلب کوندرلسون برنیچه‌آی سیاحت‌قلدرغان صوگنده مملکت‌لرینه قایتارولسه‌لر،
بیك زور فایده کیتررایدی. حتی اینه‌منکه ایللی یل مکتبلرده اختیار قیلغان مصرفمزدن،
صرف‌قیلغان ایمگا کدان حاصل بولغان‌ملی فایده‌نك اون‌مثلنه برابربر منفعتکه، یالغز اون‌یل
قدر بوعملنی مکتبکه شاکردلر دوام قیلدروبرلن تپابا آلابز. بوده‌یلینه اون‌مك‌لیرا قدر
برمصرف اختیاری‌برلن وجودگه‌کیلور اماقوت‌نك‌ترقیسی هم‌تجارتمز بولنده فداقیلنمقده
بولغان مقدارنك یاننده، یوقاریده ذکرقیلنغان‌مقداریوق حکمنده قالور.

(۴۸۵) نچی حدیث شریفکه‌ده قاراگز.

۲۳۸ نچی: «انَّ شَرَّ النّاس مَنْزِلَةً عندالله یَوْمَ القیامَة مَنْ یَخافُ النّاسُ منْ شَرّه»
قیامتده الله‌قاشنده ایك یاوزاورنده بولغانلر، دنیاده آنك یاوزلغی تبودن قورقلغان کشیلردر.
فسبحان‌الله: عالم‌مینم یاوزلغمدان قورقاده میکا ایرکسز حرمت هم تعظیم قیللار دیوب‌ایتو،
حاضرده بوسوز آرامزده ماقتانو اسبابندن بولوب‌کیتدی. «فاعتبروا یا اصحاب» (۳۱۲)
نچی حدیث شریفکه‌ده قاراالسون!

۲۳۹ نچی: «انَّ شَرَّ النّاس مَنْزِلَةً یَوْمَ القیامَة مَنْ تَرَکَهُ النّاسُ اتّقاءَ فُحشه»
...سوزنده هم اشده بوزقلق قیلرچی بولغانلغی اوچون، خلق آنی تاشلاغان کشی، دخی

---

(۲) جیولوشولاری.

الله قاشندن یاوز کشیلر اورننلر در بو حدیث شریفنك کیلوینه سبب (صحیح بخاری‌ده ایتولگانچه، ا
منین حضرت عایشه رضی الله عنهادن روایت قیلنه‌در، برکون براو پیغمبر صلی الله علیه
وسلم‌نك حضورینه کرورگه اذن صوراغاچ، بیك یاوز آدم دیگانن ینه کررگه اذن بیرگان. او
رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضورنه کرگاچ رسولمز حضرتلری کولر یوز وطاتلی
سوز برلن آنی خوشلاندرغان اول کشی چقوب کیتکاچ حضرت عائشه‌نك بیان صوراوینه
جواب ایتوب بو حدیث شریفنی ایتکان.

حدیث بلوچیلر ایله دین اماملری بو حدیث شریفنی مدارا صورتنن تابغانلار. رسول اکر
صلی الله علیه وسلم‌نك حضورینه کررگه اذن صوراغان آدم یاوز سوزندن هم یاوز
اشندن صاقلانولا تورغان آدملردن بولغانلغی اوچون رسولمزنك عادتندن بولغان
طاتلی سوز، کولر یوز برلن، قبول قیلنوون بیان برلن مدارانك درست بولوینه مداهنه
نك حرام بولوینه اتفاق قیلغانلر.

مداره برلن مداهنه نی آیرو اوچون ایته‌لر: دین هم دنیانك توزوك لکی اوچون
دنیادن معقول بولغان هرنی صرف ایتولسه مدارادر. اما مونك کیر یسنچه دنیانی صاقلاو اوچون
دین حکملرندن نی نسته‌گنه توتولساده مداهنه‌در مداهنه ایسه حرام‌در.

مثلا اقبالمه کیمچیلك کیلمسون دیوب بالغاننی قبول قیلمق، هم ظالمگه قارشی حق سوزنی
یاشرمك، قصقاسی بر جبر قیلوچی‌نك قول آستنن مرتبه‌گه منمك امیدی برلن آنك سوزینی
فعلنی قوتلاو هم درستلاو اوچون آکارخوش کیله تورغان سوزلر سویلمك، مداهنه‌در.
بومداهنه دنیانك تزکلگنی بتوره تورغان گناهلارنك ایك الوغلارندندر. (مترجم طرفندن:
بزنك روسیه امام‌لاری مداهنه‌لرینه مداره اسمی بیروب مداهنه قلوب یاتقان کونلری.

۲٤۰ نچی: « انَّ صاحبَ السُّلْطان علی بابِ عَنَتٍ الّا مَنْ عَصَمَ الله »

سلطان‌نك ایبداشی یاقنی بولغان کشی، همیشه قورقنچ، زحمت، هلاکلك اوزه‌رنلدر. مگر
آلای بولماس الله تعالی‌نك صاقلاونده بولساغنه. بولای بولسه آنك حالی باشقه‌در دنیا
وآخرت سلامتلکده‌در.

۲٤۱ نچی: « انَّ فیكَ لَخصلتین یُحبُّهما الله تعالی الحِلْم والاناةُ »

رسولمز اوزینك قاشنده بولغان یواشلق هم آغرلق اشج دیکان صحابیگه خطاب قیلوب
ایته‌در: سین الله تعالی‌گه مقبول ومرغوب بولغان ایکی کورکام صفتنی جیغان‌سك. بو ایکی
صفتنك مانقاولی صفتلردن بولغانلغی اوچون ایتولگان صحابیگه سونچ بیروب باشقه‌لرنده
قزقدرغاندر.

ان

۲٤۲نچی : « انَّ للّه تعالی عباداً یَعرفُونَ النّاسَ بالتّوَسُّم »

له‌تعالی‌نڭ قل‌لری باردر کشینڭ کوڭلنه هم حاللرینه کوڭل سیزوی برلن توشنرلر. یعنی
دمنی حقیقتی برلن‌طانورلر. بو آدم طانومق مرتبه‌سیده بر باشقه‌چه الله‌تعالی‌نڭ بوله‌گی در:
لم، عقل، زیره‌کلك کرك آدمده بولغان گوزل صفتلار ایـله قاتوشی یوقدر. شوندی الوغ
نللیلر ، عالملر بولغان ، باری کشی طانی آلماو، یاکه طانیغان آدمده خطالری واقع
لوسببلی، ناموس بارلقغه‌دولت وکشیلرگه، فایده یرینه زور، زور ضررلر کیترگانلر. نیچه
کشیلرده اوتکاندر علمدن اولوشی عقل هم‌اوتکنلك ایلنده اول حدلی یاقنلغی بولماساده
یعتنڭ صـافلغندانمی بلمیم نیدنـدر ، آدم طـانومـق مرتبه‌سی بـرلن مرتبه‌لنگان
لغانلقندن اشنی اهلنه طابشرغاندن صوڭ ، دنیا و آخرت سعادتنی تابغانلاردر . تأریخ
قوچیلار توشنون اینماگانلرده زمانلرنده اشلرنی بخشی اینوب اولجاب ومحاکمه قیلوب
راسالارده، بوفقیرنڭ مونده شاهد کیتروینه اش تره‌لس .

۲٤۳نچی : « انَّ للّه تعالی عباداً اختَصَّهم بحوائج النّاس یفزعُ النّاسُ الیهم فی حوائجهم اُولئكَ یؤمنُونَ من عذاب‌الله »

له تعالی‌نڭ آدملرنڭ حاجتلرون جیگلایتواوچون هـم اوتمك اوچون آتاقلاغان قللری
ردر. حاجت‌وقتده‌اول‌ذاتکه یوگرورلرهم‌یالبارورلار. اول‌یالبارلمش‌قللر الله‌نڭ‌عذابندن
ین بولورلار‌مترجمدن : موندی کشیلرگه زمانمرنڭ محررلری ، خلقنی‌یقودان اویغاتوچی
اله ایالریده کررلر. بولاری بیگراك ثوابلی بولورلار، چونکه بولار بر کمنکده قوشوی ایله
اشنی اشلی باشلاماى اوزلکارندن باشلاغانلار، بولارغه خلق شلتَه قلساده، بولار همیشه
لرنده بولالاریاشاسون یاش محررلرمز. (ش.)

۲٤٤ نچی: « انَّ لصاحب الحقّ مقالاً »

دیث شریفنڭ کیلوینڭ سببنده‌حدیث‌اماملری‌ایته‌لر: پیغمبرمز حضرتلرنڭ آلاچغی‌بولغان
کشی رسولمزنڭ قارشوسینه کروب طاوشن کوتاروب آرتق سوز سویلب پیغمبرمز صلی الله
یه وسلم افندمزدن حقن‌صوراغان آراده، رسول اکرم صلی الله علیه وسلم قاشنده بولغان
عابیلر اول کشیگه قارشو توشمکچی بولسالرده ، ادب صاقلاب باطرچیلق قیلماولاری ،
زل‌خلق ایاسی رسولمزگه آکلاشلغاچ (دعوه) یعنی قویگز آنی. (ان‌لصاحب‌الحق‌مقالا) دیدی
نی حق‌ایه‌سی‌بولغان‌کشینڭ، حقن اسناونده باطرچیلق هم دلیل کورستورگه حقی باردر.

رجم : رسولمز «هر برحق ایاسی اوچون کملنه‌حقی بولسه ، شول کمسه‌گه ایتورگه‌تیوشلی حق باردر».
گان ایندی محله‌اماملاری‌بزنڭ‌دین اشمزده بولغان‌باشلارمـزدر. بز آلارنی اوزمزگه باش

ایتوب، جانمزدن عزیز بولغان دینمزنی آلار قولینه تابشروب، اوزمرگه، آلارنی، دنیا آخرت بیتا کچسی ایتدك. شول سببدن بزنی دنیا آخرت درجه‌لی ایتوگه سبب اینه تورغان اشلرنی بزگه کورساتولری تیوش بولو حقمز باردر. سز ملا آبزیلار:

بزنی دین تانتوکز، اسلام نسته شونی بلدرتکز، مسلمانلرنی برسی برسی ایله برلکده بولوغه اندکز، بتون روسیه مسلمانلرون برلشدرکز، هر بر مسلمانننی معرفتلی اینه تورغان سببلرنی اشلارگه یول کورساتکز، بزنك آتنالق وعظمزنی اوز تلمزده اوقوکز، بالالرمزنی مدرسه لرده اوقتوغه، الوغلارمزنی مسجدلرده معرفتکه اویره تکز: جمعه، عید کبی هر کمنی بر اورنغه جییا تورغان نمازلارمزده بزنی همیشه اتفاقغه اندکز، دنیامز اوچون باشقه ملتلردن کیم تورماسلق اینه تورغان یوللارنی کورساتکز!

هر وقت بزنك حاللرمزنی آلغه یبارو اوچون یل اچنده کوب مرتبه‌لر جیولوب، جیکل، جیکل بوللار تابوب، بزنی شول یولغه اندکز: بزده امت بولوب، قرآن‌ده بزنکده الشمز بولسون‌قدان، بزنك قرآنمزغه تیوشسز معنا بیرمه‌کز، هر وقتده معناسنی تزك ایتوب بیروگه توروشکز! ایندی موندی اشلرنی قری اوزکزگنه بولدرا آلماساکز امام بولماغان یاش فکرلی یگتلرمزنی آراکزغه کرتوب، آلاردان شوندی خدمتلرنی باشقارونی اوتنکز، هر وقتده کونن تونن اویوکز فکرکز بزنی آلغه یبارو بولسون: اوشبو ایتکان اشلر هر برسیده سز امامنلارنك اوستنده بولغان حقلارمزدر. شولای بولغاچ بزنك سزنك اوستوکزده حقمز بولدی. بس بزنك حقمزنی اورنونه کیتورمگانکز اوچون بزسزگه کوب سوزلر ایتوگه حقمز باردر رسولمز حق ایاسنه سویلاوگه حق بار دیگان ایدی ایندی بزنك حقلارمزنی اوتاوده بولغان کیمچیلککز توغروسنده بز سزگــــه رساله‌لرمزده غزیته‌لـرمزده ایتکان سوزلرمز اوچون هیچ بر بر دعاقلوده حقکز یوق!   (ش ۰ ح۰)

۲٤٥ نچی: « انَّ لـكلّ شی شرّةً ولـكل شرّه فترةً فان صاحبها سددَ وقاربَ فارجوهُ وانْ أُشيرَ اليه بالاصابع فلا تعدوهُ »

هرنرسه اوچون بر حرص وهر حریصنك مبتلا بولاسی بر کیمچیلك باردر. اگر حرص ایاسی بولغان کمسه حرصنده افراط ایتمیچه حالنده اورطاچالقنی اوستنده آلسه یاکه اورطاچه‌لقغه یقین بولسه ، آنك قوتولوون امید ایته‌من . لکن حرص سببلی اوزن بارمق برلن کورساتله چك درجه‌گه بارر بولسه، یعنی آدملر آراسنده شهرت کسب قیلسه، آنی آدمدن صانماکز.

۲٤٦ نچی: « انّما قد قُدّرَ فی الرَّحم سيكونُ »

آنا قارننده وقتده انسانغه هرنی تقدیر قیلنغان بولسه اول نرسته البته بولاچقدر.

۲٤۷ نچی : « اَنَّ مَثَلَ الّذی یَعُودُ فی عَطیّته کمَثَل الْکَلْب اَ کَلَ حتی اذا شبع قَاءَ ثُمَّ عَادَ فی قَیْئه فَاَ کَلَهُ »

بیرگان بولاگن نیرنی قایتاریب آلغان کشی، طویغانچه آشابده طویغاندن صوڭ قوصوب یینه شول قوصوقنی قایتدوب آشاغان اتکه اوخشار (۵٦٤) نچی حدیثکه‌ده باقگز.

۲٤۸ نچی : « انَّ منَ الْبَیَانِ لَسحْراً » ایکنچی عبارتی « انَّ منَ الْبَیَان سحْراً وَانَّ منَ الشّعْر حکَماً »

بعض بیان هم سوز. مطلقا سحردر. بعض شعرلرده حکمت باردر . کلام شارحلری، اثرلی سوزنڭ کوڭللرده عقللرده تصرفی باردر ، بعض وقتده یراقنی یاقن کچکنه‌نی زور، بمسزنی ماتور، کورسه‌تر. موڭ کیریسنده کورستور. بعض‌خطبه‌لرده هم‌سوزلرده موڭ مانالری بیك کوب کورنه‌در . اوله‌ده سوز، سویلاوچینڭ اوزینه اثرقیلغاننده ایشتوب توروچینی ده اثرلندرویدر. ایشتوچی شول وقتده سویلاوچینڭ هر بر بیورغان اشنی اشلاوگه حاضر بولور . بوده اثباتکه هم دلیل گه محتاج بولمغان آچق بیلگولی،بولغان‌نسته‌لردندر. بر شاعرنڭ بوحدیثدن آڭلانغان معنانی اچینه آلغان بر بیتی بیك خوش بیتدر:

بهترین گوهرِ گنجینهٔ هستی سخنست * گر سخن جان نبودْ مردْ چرا خاموشست

شعرتوبنده طیولغان بولسه‌ده حکمتنی اچینه آلغانلاری طیولش توگلدر حکمتلی بولغان شعرلرهمیشه مقتاولیدر . (۲۷٦) نچی حدیث شریفکه‌ده قارالسون !

۲٤۹ نچی : « انَّ منْ اجلال اللّه اِکْرامُ ذی الشَّیبَة الْمُسْلم وَحَامل القُرآن غَیر الْغَالی فیه وَالْجَافی عَنْهُ وَاکْرَام ذی السُّلْطَان المقْسط »

آدم بالاسینڭ الله‌تعالی نی الوغلاودن ان صانالا تورغان اش‌مسلمان بولغان آقصقاللی قارتلارنی همده قرآن یوکلاگوچی کمسه اگرده اول قرآننی بلب عمل ایتوچی بولسه شونی حرمتلی توتوبدر . شولایوق چیکدن چغب کیتوچی، همده بوزوچی بولماسه اول * اوشانداق عدل بولغان اش باشی (سلطان) نی حرمتلوده تیوشدر .

۲۵۰ نچی : « انَّ اَفْرَی الفرا انْ یُرَی الرَّجُلُ عَیْنَهُ فی الْمَنَام مَالَمْ تَرَ »

یالغانچیلقنڭ ایك أشککی سی قورقنچی ، کشی کورمگان توشنی کوردم‌دیوب سویله‌ویدر.

۲۵۱ نچی : « انَّ منْ اَکْبَرِ الْکَبَائر الاشْرَاكُ بالله وَعُقُوقُ الْوَالدَیْن وَالْیَمین

الغَمُوسُ وَمَاحَلَفَ حَالِفٌ بِاللّٰه يَمِينَ صَبْرٍ فَاَدْخَلَ فِيهَا مِثْلَ جَنَاحِ بَعُوضَةٍ الاَّ جُعِلَتْ نُكْتَةً فِی قَلْبِه الٰی يَوْمِ القِيَامَةِ »

الوغ گناهلارنك ایك الوغسی اللهغه تیکداش ایتمك، آتا آناغه گناهلی بولمق، یالغان یرده یمین ایتمك، براونك اللهنك اسمن یادایتوب قاضی حضورنده یمین قیلمقلغی در، اول یمین برلن گرچه چبن قناطی قدر بولسه ده باشقه‌نك حقن یابار بولسه . حدیث آکلاوچیلار یمین نك بوتورلیسن، یمین غموسکه کرته‌لر. منه‌موندی گناهلار کشینك کوکلنده قیامتکه‌قدر کیتمی تورغان برنکته برتوین یاصاب قالدرالار، اگر بو کشی انسان بولسه !

۲٥۲ نچی : « اِنَّ مِمَّا اَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النُّبُوَّةِ الاولی اذا لَمْ تَسْتَحِی فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ اولگی پیغمبرلردن قالغان برسوزدر: اگر اویالماساك تله‌گانکنی اشلاوده ایرکلیسون! ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۰ نچی حدیث شریفلرگه ده قارالسون. یعنی الله‌دان قورقماساك، خلقدان اویالماساك تلاسككنی اشلب یور!

۲٥۳ نچی : « اِنَّ مِمَّا يَلْحَقُ الْمُؤْمِنَ مِنْ عَمَلِه وَحَسَنَاتِه بَعْدَ مَوْتِه عِلْماً نَشَرَهُ وَوَلَدًا صَالِحًا تَرَكَهُ وَمُصْحَفًا وَرَّثَهُ اَوْمَسْجِدًا بَنَاهُ اَوْبَيْتًا لِابْنِ السَّبِيلِ بَنَاهُ اَوْنَهْرًا اَجْرَاه اَوْصَدَقَةً اَخْرَجَهَا مِنْ مَالِه فِی صِحَّتِه وَحَيَاتِه تَلْحَقُهُ مِنْ بَعْدِ مَوْتِه »

برکشی وفات بولغان‌نك صوكنده عمللرینك کیسلوی بیلگلی در. لیکن کیله‌چك ده‌گی نرسه لرنك ثوابی اولگاندن صونك دخی قیلوچینك اینگولکلرینه توناشر: ترك‌چاغنده اویره‌تب قالدرغان علمی، یاچغارب قالدرغان رساله‌سی، یایسه اوزندن قالغان اینگو بالاسی، یایسه اوزندن صوك قرآن قالسه، یایسه مسجد صالدرب قالدرسه، یایسه مسافرلرنی قوندرو هم توتواوچون صالدرب قالدرغان اوی، یایسه صویوق بیرلرده قازوتوب قالدرغان یلغه صویرماغی، یایسه اوزینك سلامتلگنده بیرگان صدقه بونسته‌لرنك ثوابی اشلاوچی کمسه‌گه اولگاندن صوکده بارو ب توررور.

مترجم طرفندان: بوحدیث شریف ایله رسولمز بزگه اوشبو اشلرنی قلورغه بیورادر: ا) علمی بولغان کشی، اوزینك علمنی دنیاغه تاراتوب قالدرسون، چونکه‌برونك علمی بولوبده، آنی ایکنچی کشیلرگه اویره‌تب قالدرماسه، اوزندن صوك بوعلم بتنلای یوقغه‌چغار؛ شول سببدن حاضرگی یللارده اوزی بلگان علمنی هرکشی رساله‌ایتوب یازوب ــ باصتوروب قالدرسون! ایندی بزنك مسلمانلاردان بتون روسیه‌ده اوزیگنه برهنرنی بلوچیلر بار، شول کشیلراویلرینه کشی کرسه اشلی تورغان اشلرن تاشلاب، تگی کشی اویرنمسون دیو یاشرینه‌لر، غرانده‌پیچات یاصاوچی، مسلمان حرفلری اوچون قالب‌یاصاوچی لطف‌الله عطاءالله اوغلی بارایدی. بالا چاغاسی هیچ کمی بولماساده، اوزینك هنرن هیچ کمگه‌اویرتمی عمرن باشرنب اوتکاردی. آخرنده

دنیادان

ادان کیتدی هنری هیچ کم قولینه کرمدی. اولگان نلك ایتنجی کونده اولك قراللارن صاتدیلار ضرنده مسلمانلران آندی هنرنی بلوچی کمسه یوق. روس قاشنه باررغه توغری کیله در.

) ایزگو بالا قالدرونی رسولمز ینه کیسلمی ترغان ایزگولکدن صانادی. ایندی ایزگو بالا لدر. نحوك بولا ایزگو بالا شول بالادر، آتاسی آنی سلامت وقتنده یانکه کیراکلی بولغان علملرنی بلدرب، کورکام خلقده تربیه لب، اوزینك توغان دین قرنداشلرینه فائده اینه تورغان ایتوب قالدرر. حاضر زمانده بیگراك ایزگو بالا قالدرو، بالاسنی دوقتور، یا محرر ایتوب قالدرو یدر. قز بالا بولورسه طبیبه ایتوب قالدرسه بیگراکده ایزگولکدن صانالور. قرآن قالدروی بیلگولیدر. قرآنغه درست معنالی تفسیر قالدرو بیگراکده ایزگودر. مسجد صالدرب، عالم بولغان دینگه خدمت ایتوچی امام قویو بوده بیك ایزگواشدر. مسافرلرگه اوی صالدرب قالدرو (خسته خانه، یتیم خانه، تابلدق بالالار یورطی مکتب مدرسه) بولار بارده ایزگولکنك برنچی درجه سنده بولغانلار یدر. بزنك روسیه ده مسلمانلار اوچون خسته خانه لر تابلدق بالالار اوچون اورن بیك ضروردر. (ش.)

٢٥٤ نچی : « انَّ هذا الدین مَتینٌ فافعلوا فیه برفق »

بودین مبین اسلام نق بولغان نیگز اوز رینه بناقیلنغاندر؛ آنك اچنده یومشاقلق برلن یورگز. حدیث آکلاوچیلر، نفسکزنی چیدی، آلماسلق مشقتلی عبادت ایله کچلامگز خلقغه ده یومشاقلق برلن معامله ده بولگز معناسون بیرگانلر، بز یومشاقلق برلن بودین اوزرنده یورگان صاین رحمت مرحمت نورلری دنیاغه ساچلور هم طارالور.

٢٥٥ نچی : «انکم تُتمونَ سَبعینَ اُمة اَنتُمْ خَیرُها وَ اَکرَمُها عَلَی الله »

پیغمبرمز حضرتلری امت هم صحابیلرینه خطاب قیلوب اینه در: سز یتمش امت نلك توگاللوچسی وآخری سز، الله قاشنده آلارنلك خیرلیسی، حرمتلیراگی سز! اسلامیت نلك بولووندن الك پیغمبرلرنلك اویره توی برلن اوتکان کوب امت نلك دنیادان کیچوینه بو حدیث شریف برلنه استدلال قیلنور (٣٠٦) نچی حدیثده چغارلغان بیانگه قاراگز!

٢٥٦ نچی : « انَّا لَنْ نَستَعمِلَ عَلَی عَمَلنَا مَنْ اَرَادَه »

بر امت اشلرینه باش، اشباشقاروچی، وقاضی بولاسی کیلگانلرنی استعمال قیلمیمز. بر آدمنك عوبیرناتور، یاقاضی قصقاسی اللهنك قللارینه توره بولیم دیوب اینوی، اگر آلار اوز رینه اوزنده بر آرتقلق کوروندن، بر اهل لك، تیوشلیلك کورووندن کیلگان بولسه، اسلامیت نلك توبی قردشلك اوزرینه بنا قیلنغان بولغانغه کوره، بوتلاو ادبسزلکدر، اگرده باری رزقلنمق، مال دولت ایاسی بولمق اوچون خلق اوز رینه اش قلوچی حکم قلوچی بولوق تلاساك. مسلمانلرنلك کازناچیستؤاسی، صاتوبانقه سی توگلدر باشقه بولدن الشمزنی ازلیك.

لکن. خلق اشنده اش بر وگه بیورلغان لارنڭ یاوشوینه قاراب بولسه بوده الله نڭ قوللاریننڭ سلامتلکن صاقلاو اوچون ارزلنگان خلق، سینه بـاردیگان سوز بولغانلغندن، بو یولده‌غی فرمان هم نسبت ایتـلونی قبول ایتماوده قباحتدر. (٢٩٣) و(٧٦٣) نچی حدیث شریفلرگه‌ده قاراسون.

٢٥٧ نچی : « انّکُم لاَتَسَعُونَ النَّاسَ بِاَمْوالِکُمْ وَلٰکِنْ یَسَعُهُمْ مِنْکُمْ بَسْطُالْوَجْه وَحُسْنُ الْخُلُق »

بولکلار هم ایزگولکلار برلن هرکم نی چولغاب آلوغه، یعنی هرکم نڭ کوڭلن محبتن مال لارگز برلن تابارغه، کوچگز یتماس: لکن کورکام خلق کولاچ یوز، طاتلی سوز برلن، آلارنی چولغاب آلورسز. (٥٥١) نچی حدیث شریفکه قاراڭز!

٢٥٨ نچی. « انّمَا الشُّؤْمُ فی ثَلاثَه فی الْفَرَسِ وَالْمَرْاَةِ والدَّار (ایکنچیسی) اِنْ کانَ الشُّؤْمُ فی شَیْءٍ فَفِی الدَّارِ وَالْمَرْأةِ وَالْفَرَس

شوملقلار، باری آطده، خاتونده، یورتده‌غنه‌در. حدیث شریفنڭ ایکنچی تورلیسینده شوملقلار یوقدر باری یورتده خاتونده، وآطده‌غنه باردر. چونکه پیغمبرمز، شوندی بر علامت کورنسه، بو یونده دیوانغه اوچرالور یاکه فلان آی، فلان ساعت، فلان وقتقه اوچرالسه شوملیدر دیوب جاهلیت خلقی آراسنده عادتلنگان شوملقلر نی بتدرگان ایدی. آخردن ایتکانی یعنی شوملق بولسه شول اوچ نرسه‌ده یورت، خاتون هم آتـده بولور. حدیث آڭلاوچیلار بو حدیث شریفنڭ شرحنده اتفاق یلوب ایتدیلر: خاتون نڭ شوملغی یاوزخلقلی هم بـالا توددرماس بولماقندادر؛ یورتنڭ شوملغی: تار، قارانغی، وکورشیسی أشکی بولووندادر، آطنڭ شوملغی ده، آنڭ برلن صوغشقه بارولماونده، دخیده بولده وقت اوز کوینچه یوروتولسه جالقاولغی سببلی آطلانغان کشینی ایبداشلرندن آیروب کیریگه آلوب کیتواوچون کیریلنوب یروونده‌در دیوب منه شوملق بولسه برلارده‌بولادر. یوق ایسه زمانغه، دیوانغه، یورتقه، سوزگه قصقاسی: اول نرسه بو نرسه شوم دیوب ایتوهر قابوسی بوشدر، جاهلیت کمسه‌لریننڭ معقول بولمغان عادتلرندندر. یابعض اصحاب مراقده اوزیننڭ ذهننده بولغان شملانر اعتقادنده اوزن حقلی کورستو اوچون، اولده شوملق یوق ایکن، اما خلق نڭ آثار مـیل قیلوی آنی شوملاندرا ایکن دیگان کوك غریب برتأویل بلن باطل بولغان اعتقادن قوتلیسی کیلور، اگرده خلق بر زمان بر یورتنی شوملی یورت دیوب بلسه، اول یورتقه خلق نڭ اعتقادینه قاروشوب بارو ممکن توکل دیوب بلور. بولار همه‌سی آدم نڭ طبیعتی نڭ مائل بولغان چوب چارغه اشانوداندرمونڭ کوك تأویل‌لر همه‌سی نماز اوقوماوچیلار عذری کبی در (لاحول ولا قوّة الا بالله) دیگان سوزنی اوزینه یولداش ایتکان نق اعتقادلی بر مسلمانغه قارشی موندی نرسه‌لرنڭ

برچرکی

برچرکی چبن قدرده اثری بولماس لکن : « مرد باید که هر آسان نشود » مصراعی ایله (٥٤٥) ، (٩٧٩) نچی حدیث شریفلرگه‌ده قارالسون .

مترجم : بو شوملانو بزنگ تاتار خلقنده بتونلای کوکل باغلانلغان نسته‌لردندر بزنگ علما سمنده‌گی ملالارمزدن باشلاب قارچقلارمز برلکده جیون عمالنی برده شکسز بار صاناب ، بر برگه سفرگه بارغه چقسه قایقادان چقغاج قارشوغه ماچی اچراسه ، یایسه صوغه باروچی بوش چیلاك کوتارگان خاتون اوچراسه آخ بولوم اوکماس دیوابر اورتاس کمسه فتی اوچوب بولینه کیندار یابتونلای کیری قایتوب ، آتون یاکادان تواروب ، جیکب چغوب کیتار . بر قوش قیماغه قونوب قچقرسه یمان خبرلر کیلور ، فلان قورقنچ بولور دیوب اوزلر بن اوزلری قورقوتوب هلاك‌لکده صاتاشوب بتارلر . بو اشلر بزگه جاهلیت زماننده ، دینلری بولماغان خلقدان میراث قالغان بر آورودر . آی بلمیم کملر بزگه کینوروب یتکرگانلر ثلله تاتار بابامز ، تاریخلر اینکانچه ، دینسز -- مجوس بولوبده ، صوکراغنه اسلامنی قبول ایتکان بولوب شول مجوسلکدن قالغان بر آورودرمی ؟ نیچك بولساده بولسون ، اما بزگه آندی بولمغان صاتاشولارنی تاشلارغه وقت ! بواش ثلله قچان بتکان بولور ایدی ، نی ایتساکده بر ملالارغه تیه‌در ، آلار بواشنی بتر و اورنینه بعضلرن اوزلری آرتدروب تورالار ، بو سوزمنك درستلکنی بلو اوچون « حضرت ماروز تملی بولسون ! » ، دیگان رساله‌دن قارالسون ! (ش.)

٢٥٩ نچی : « انَّمَا الطَّاعَةُ فی الْمَعْرُوف »

هر زمانده امتمنك طاعتی عقلگه اخشاغان نسته‌لرده‌در . بو حدیث شریفنك کیلوبنه سبب ، رسولمز بر یاقغه بر یولق صالدات‌نی انصاردن بر صحابی‌نك قوماندا سنده ایتوب ییبرگان . برکون بر سبب برلن بو عسکرنك باشلغی طاروغوب عسکرگه اوطن جیوب بر زور اوت یاغو برلن امر قیلغان ، اول اوت یانغان وقتدا بعضلرگه اول اوت اچینه کروی برلن امر قیلغان . صحابیلر ، قوماندان‌نك سوزینه بوین صنو ایله بیورلغان بولغانغه کوره ، قوماندان آلارنك بو یون صنولرینی بر معقول بولمغان اشده استعمال قیلمق‌نی تلسه‌ده اوتغه کرو برلن امر قیلنغان کشیلر بر بر ینه قاراب رسول‌الله بزنی اوندن قوتقارو اوچون یبارلگان ایچ ایندی بز اوتقه نیچون کره بز دیوب تارتلغانلار کرمگانلر . نیچوك بولسه‌ده اول باش‌نك آچوی بتوب بیورلغان اشلریده بتکان ، قایتقان‌نك صوکنده بو حالنی رسولمزگه ایتکانلر اول وقت رسولمز جوابنده ایتکان : اگر اول اوتقه اوزکزنی طاشلاغان بولساکز ایدی ، قیامتکه تلر چقماس ایدکز چونکه « اطاعت معروف بولغان اشده‌گنه‌در » (٩٧٧) و (٩٧٨) نچی حدیث شریفلرگه‌ده قاراکز !

٢٦٠ نچی : « انَّمَا النِّسَاءُ شَقَائِقُ الرِّجَال »

خاتونلار ، ایرلرنك کیساگی وتلمیذرلر ؛ یعنی خاتون کشی بر ایرنك یارطسی او خشاشی در . برابر تمام بولماس مگر بر خاتون نك بولوی برلنگنه بوتونلانور . باری ایرلك برلن گنه یاراتلو قانونی نك کونکان نتیجه‌سی بولوب بتماس . خاتونسز ایر کشی ایرلکی نك بارلغن اثبات قیلا آلماس . دیمك بولادرکه خاتون ایر کشی نك بارلغی نك ایکنچی یارطسی در ، یاکه ایرلکنی تمام اینوچی در . شوشیلارنی بلوب آڭا کوره خاتونلرنك حقارون صاقلاو اشنده طرشورغه کیراك : عدالت اوسنکه آلونغان بولسون .

۲٦۱ نچی : انَّما اَنَا بَشَرٌ وَاَنْتُمْ تَخْتَصِمُونَ الَیَّ فَلَعَلَّ بَعْضَكُمْ اَنْ یَكُونَ اَلْحَنَ بِحُجَّةٍ مِنْ بَعْضٍ فَاَقْضِی لَهُ عَلَی نَحْوِ مَا اَسْمَعُ فَمَنْ قَضَیْتُ لَهُ بِحَقِّ مُسْلِمٍ فَاِنَّمَا هِیَ قِطْعَةٌ مِنَ النَّارِ فَلْیَاخُذْهَا اَوْلِیَتْرُكْهَا .

مین بر کشیمن ، تارتوشو دعوا وقتنده میڭا کیلوگزده سزده تلینك آچقلغی ، دلیلنك قوتی ، سببی بلن برسی ایکنچیسینه اوستون بولورده ، مینده اوزم ایشتکان حال بوینچه حکم قیلورمن اگرده منم حکمم بلن بر مسلمان نك حقنه کرشساگز ، اول سز کرشکان حق ، اوتدن بر کیساکدر ، استه‌ساگز آلگز استه‌ساگز قویگز . یعنی دیلنشکن مسئله گزده احتمال برگز حقنی بله تروب یاشرور ، قوهٔ دافعه‌سینك و دلیلینك قوتی بلن دشماننه غالب بولور مینده بر کشی من ، حال نك درستی میڭاده بلمسز بولغانلغی اوچون شریعت کورسنکان یول بوینچه طش حالگه و ادلهٔ ثابته‌گه قاراب حکم قیلورمن . منم حکمم ، کشیلرنك حقارون سزگه مباح یاکه حلال قیلا آلماس ، اول حق ، همانده ایسکی حالنده در یعنی اوتدن بر کیساکدر ، آشاوده آشاماوده اختیارلیسز . خصوصا قولمزده عقل دیگان براو لچاو بار وقتده هیچ عذرگه اورون قالماس .

(۱۱۲) نچی حدیث شریفکه قاراگز !

۲٦۲ نچی : « انَّما اَنَا بَشَرٌ اذا اَمَرْتُكُمْ بِشَیْءٍ مِنْ دِینِكُمْ فَخُذُوا بِهِ وَاِذَا اَمَرْتُكُمْ بِشَیْءٍ مِنْ رَاْیٍ فَاِنَّمَا اَنَا بَشَرٌ »

امت هم صحابیلرگه خطاب قیلوب اینه‌در : مینده آدم اوغللرندن برسیمن ، دینگزگه قاراغان برنرسه برلن امر قیلسام آنی آلگز عمل قیلگز . اگرده اوز منك فکرمدن برنرسه بلن امر قیلسام آدم بولغانلغم اوچون فکرم توغری کیلور یاخطا کیتار . اوزلرینك عقلنی ، فکرینی ، نه‌اش قلوینی باشقه‌لرنقدن اوستون کورگان ، اوزلرینه ایسلری کیتکان کشیلر بو حدیث شریفکه قارشی نی اینورلر ایکن ؟

۲٦۳ نچی : « اِنَّمَا اَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ وَاِنَّ الظَّنَّ یُخْطِیءُ وَیُصِیبُ وَلَكِنْ مَاقُلْتُ لَكُمْ قَالَ اللّٰهُ فَلَنْ اَكْذِبَ عَلَی اللّٰهِ »

مینده

میندەسزنك کوك بر کشی من، کشی نك گمانلاری خطاده کیتکالیدر توعریه کیلگالیدر، شولایه قای وقت سزگه اللهنك امری بولایدر دیسام، مین اللهغه یالغاننی ایتونی اختیار قیلمام.
بو (٢٦٢) نچی حدیث نك حکمنی برکته در یعنی الله تعالی دن دیوب ایتکان امرلرمه سز اطاعت قیلورغه تیوش.

٢٦٤ نچی : « اِنَّمَا اَهْلَكَ الَّذِينَ مَنْ قَبْلَكُمْ اَنَّهُمْ كَانُوا اِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الشَّرِيفُ تَرَكُوهُ وَاِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الضَّعِيفُ اَقَامُوا عَلَيْهِ الْحَدَّ »

سزدن اوّل کیلگان امتلرنك هلاك بولوینه سبب شولدر: آلاردان بر الوغ کشی، أیبر اورلاسه آنی جزاسز قالدررلار یعنی آثار تیمسلر ایدی، اما بر درجهسز کشی موندی اشنی قلسه اشکی اشلری اوچون جزا قیلورلار ایدی. اوتکانده بولغان امتلرنك بتوی وهلاکینك سببلرینك بیان قیلنوی، اول سببلردن برنك صاقلانو و بزنك تیوشلیلکی اوچوندر. قانون قارشنده قوتلی هم ضعیف بردر، امر حقوقده برابرلك تیوشدر، بعنی قایو زمان: بو تیگزلکنی اورننده توتولماسه، آثاقارشی کورهسی جزا کز بتوکز دیگان. اچنده بولغان بلای سیاسیگه، دوچار بولغان هلاك قیلا تورغان قایغولارمزغه سببدر بوطاغن!! (٢) بو حدیث شریف بزنك تورا تورغان بیرمز «روسیه» توغر وسندادهبر معجزهدر. کورهمز بر بای یابر توره نیندیگنه زور اش قلساده برده عیب ایتولمی قتولادر. مفتی محمدیار سلطانوف آلتمش یاشار زاهدالله قارتنی قیناب، ایکی یل اوتدی. اش محکمهگه بیرلسهده، شاهدلری بولساده، مفتیگه حکمده ایتولمدی عیبلیده صانالمادی، اگر بر کشی مفتیگه برقاتیراق سوزگنه ایتسهده اول کشینی کوبدن چقماسلق مدتکه زندانغه یابقان بولورلار ایدی. بزنك تاتار قرنداشلرمز بر کچکنه عیب اوچون نیندی زور جزالار کورهلر ١٩٠٣ نچی یل بر تاتار بالاسون چوقندرغانده مسلمانلاردین غیرتنه چدی آلمای، شونداغی روسلر ایله تاوش چغب آزچه صوغش برلدی شول بیچارهلرنی شوندان اوق زندانگه صالدیلار. (ش.)

٢٦٥ نچی : « اِنَّمَا الْمَجَالِسُ بِالْاَمَانَةِ (ایکنچیسی) اِنَّمَا يَتَجَالَسُ الْمُتَجَالِسَانِ بِاَمَانَةِ اللّٰهِ تَعَالٰى فَلَا يَحِلُّ لِاَحَدِهِمَا اَنْ يُفْشِيَ عَلَى صَاحِبِهِ مَا يُخَافُ »

مجلس لر، امینلك اوزرینه بیلنگان بولور، مجلس لر امیندر، آندن طشقه سوزچقماس، ایکی اوطرداش بر توغریده سوز سویلگان وقتده، ایکنچیسنه ایبداشینك باشقالارغه تاراتون مکروهکورب (تارالوندان قورقغان) سوزن فاش قیلو حلال بولماس. آنك اوچون سرلرنی فاش قیلو حرامدر. بو حدیث شریفنیده حاضرگی حالمزگه تطبیق قیلساق عجبا بز اوز اوزبزگه نی دیوب ایتوربز ایکان؟!

٢٦٦ نچی : « انّما بعثت لأتمّم صالح الاخلاق »

مین باری ایزگو خلقلرنی تمام قیلمق اوچون یبرولدم (٥٨) نچی حدیث شریفکه ده قارالسون.

٢٦٧ نچی : انّما سُمّیَ القلبُ من تقلّبه انّما مَثَل القَلْب مَثَلُ ریشَة بالفُلاة تَعلّقتْ فی اَصْل شَجَرَة تُقلّبها الرّیحُ ظَهْراً و بَطْناً

أیلانگانلیگی اوچون کوکلگه، قلب اسمی بیرلدی. قلب، زور بر صحرادە بولغان بر آغاچقه آصلغان هم یبل ایسکان صاین بر آرتنه، بر آلدنه أیلنگان قاوری کیساگنه اوخشار. بر سنه بر سی قارشی بولغان اسملرهم صفتلار (الله نك متقابله سینك آچلا تورغان اورنی بولغان) شوشی دنیا یورطنه قلبلرنك تارلانو کیکّایوگه خوشلق وکیفسزلك گه أیلانوی، الله تعالی نك اسملری و صفتلری نك اثر قیلولرندن بولوون بیان قیلادر (٢٥٨) نچی حدیث گه باق.

٢٦٨ نچی : « انّما جُعلَ الاستئذانُ من اَجْل البَصَر »

بر آدمنك طورا طورغان یرینه کرمك اوچون اذن صوراونك شرط قیلنوی، کوز اوچوندر یعنی سزکره تورغان اورنك بعض نرسەلر بولوریورت خوجەسی آلارنی سزگه کورساتونی تلامس. هرحالده بر آدمنك بولمەسنه یاکه ایوینه کرواوچون اذننی آلورغه کیراك اذن بیرلماسه طارقمیغنه کیری کیتارگه کیراك. قرآن وحدیث شولای بیورادر. موڭار قایتە تورغان بیان ینه (٣٢٠ نچی) حدیث شریفده کیلور.

٢٦٩ نچی: «انّما مَثَل الجَلیس الصّالح وَجَلیس السُّوٌء کَحامل المْسك وَنافخ الکیر فَحاملُ المْسك امّا اَنْ تَبْتاعَ منْهُ وَامّا ان تَجِدَ منْهُ ریحاً طَیّبَة وَنافخ الکیر امّا انْ یَحْرقَ ثیابَكَ وَامّا انْ تَجد ریحاً خَبیثَةً »

بر آدمنك یخشی اوطرداشی، یایسه یمان ایبداش برلن بولغان، حالنه مثال اوشبودر یخشی اوطرداش جفار صاتوچی بر کشیگە، ویاوز اوطرداش بر پاك بولمغان بردە کورك اردروچی بر تیمرچیگه اوخشار. جفار صاتوچی کشی یانینه بارساڭ، سیکّا بر آز جفار بیرر، یاکه صاتوب آلورسك، یا که آڭا یاقن بولغاچ بر یخشی ایس ایسناب فایدەلانورسك، لکن کور کیچیگه یاقن بولساڭ یا بر اوچقون ساچراب کیومگنی یاندرسك، یاکه کورك نك اروندن چقغان یمان ایسلرنی ایسناب سلامتلکگا هم طبیعتگا بوزقلق کیلور. قصقاسی تاتار تلندەایتولگان «کم آرباسینه اوتورساڭ شونك جرن جرلارسوڭ!» دیگان مقال کبی یاخشی یولداش ایلە یاخشی، یمانی ایلە یمان بولورساڭ، بولای بولغاچ یاخشی یولداش صایلارغه تورشەق کیراك!

٢٧٠ نچی: «اَنّما یُبْعَثُ النّاسُ عَلی نیّاتهم»

کشیلر

ـكشيلر، نيتلرى اوزرينه قوبار ولورلار. يعنى كشيلك نيتدن عبارتدر، كشى فكرهم اويلاوى
ـرس كشيدر، الوغلاردان ايشتلگان سوزبار، بتون كشى ديوب شول كشيگه ايتورلر «اچى
ـشينه ايلندرلسه، اويالا تورغان برحاليله ظاهر بولماس!» منه كشيلك نيتدى آورلق ايله
ـارلقغه چغار: بومعنانى قوتلب حضرت مولانا مثنوى شريفنله ايته‌در:

اى بَرادَرْ تو هَمَان اَنْدِيشهٔ * مَابَقَايَتْ اُسْتُخْوَان وَرِيشهٔ

ـمعناسى: كشى نك اوى فكرندن، قالغانيله ايست سوياك توكدن عبارتدر كشيگه، اوى هم
ـيتلرى برلن انسان ديوب ايتلور. قالغانى بوزولا تورغان اولاكسه‌دن باشقه توگلدر.

٢٧١ نچى: اِنَّما يَرْحَمُ اللّٰهُ مِنْ عِبادِهِ الرُّحَماءَ.

ـالله‌تعالى بارى قللارندن رحيم وشفقت ايه‌لرينه رحيم قيلور. يعنى دنياده مرحمتلى بولغانلار،
ـاوزلريله رحمت ايتلورلر.

٢٧٢ نچى: اِنّى لَمْ اُبْعَثْ لَعّانًا وَاِنَّما بُعِثْتُ رَحْمَةً

ـبين كشيلرنى الله‌نك رحمتندن يراق قيلو اوچون يبرلدم بارى عالمگه رحمت ايچون يبرلدم
ـوحديث شريفنك ايتلوينه سبب: پيغمبرمزگه صحابيلرنك بعضسى مشركلرگه بددعا قلسانه
ـديو اوتنگاندن صوكـــــره: رسولمز آلارنك بو سوزلرينه قارشـــــى: «انى لم ابعث
ـلعانا وانما بعثت رحمة» ديدى.

٢٧٣ نچى: «اِنّى لَاَمْزَحُ وَلا اَقُولُ اِلّا حَقًّا»

ـبين مزاح قيلامن. لكن مزاحم آراسيله يعنى كولوب سويله‌گان وقتمله هميشه حق سوزنى
ـسويليمن. رسولمزنك مقصودى مزاح سويله‌گانگز وقتله بالغان كوك آدمنك ييگتليگنه ضرر
ـبيرگان نرسه‌لر برلن مزاح قيلماگز. هرحالگزده چن سويله‌گز فرمانينى بلدرودر.

٢٧٤ نچى: «اِنّى لَمْ اُوْمَرْ اَنْ اَنْقُبَ عَلَى قُلُوبِ النّاسِ وَلا اَشُقَّ بُطُونَهُمْ»

ـبين كشيلرنك كوكللرينى تيشو برلن همه آلارنك كوكلندا گن آكلامق اوچون آلارنك
ـقارنلارون يارو برلن بيورولمادم يعنى ظشينه قاراب حكم قيلورمن. پيغمبرمز غنيمت
ـلى بولگان وقتله بولوگه بحث قيلغان بركشينى هلاك قيلمق اوچون حضرت (خالدبن وليد)
ـدن صوراغاچ، نماز اوقى تورغاندر ديوب جواب بيرلدى. حضرت خالدنك نيچه‌نماز
ـيه‌ن كشيلر بارتلى برلن سويليدر وكوكلدن كيربدر ديگان سوزينه جواب بيروب رسولمز
ـيندى مين كشينك كوكلن ياروب قاراو بالن بيورلمدم ديوب. (بو حديث شريفدن
ـزنك تاتزقرنداشلرمزنك پالتا كيوچيلرنى دينسز ديولرى قباحت اش بولوى آكلانادر. «ش»

٢٧٥ نچی: « انی احرم الیکم حق الضعیفین الیتم والمرأة »
مین سزگه ایکی ضعیفنك حقنی حرام قیلامن: آلارنك برسی یتیم، ایکنچسی خاتوندر. کشی حقی همه‌سیده حرامدر، لکن یتیم بلن خاتوننك حقی، حراملقده هرقایسندن استوندر، چونکه آلار توتقن هم ضعیفلردر. آیرورغه تیوش بولو سببلی خاتوننی طلاق قیلوبده، حاضر بیررگه تیوش بولغان مهرنی بیرمیچه طارتقالاشوب تورغان کشیگه، یاکه یالغز خاتوننی مهرندن بوش قالدرمق اوچون طلاق قیلمیچه توروب، تورلی تورلی جفاقیلمان کیری بنکان کشیلرگه، بو حدیث شریفده قاراغانده نی ایتورگه کیرك؟ (بزنك روسیه تاتارلارنك موندی یوقبار عادت صاندان طشدر، خاتون آلغانده تولی آلماسدی مهرلر یازدرالارده، آقتغنده قز اخشاماسه آیروبر اوچون بول ازلیلر، مهرنی تولارگه کوچلری یوقلقدان قزنی برده یوقغه قیناوصوغو، آکاالله نیندی بالالار یابوایله جفالیلر. خاتون بیچاره شریعت بوینچه آلوی تیوشلی بولغان مهرینی تاشلاب قاچادربواشلر بارده قز بیرگاندده کوب مهر بیرب، کوب مهر صراودندر قز آتاسی قزمنك نسیه مهری کوب بولسه ایری آیورماس دیواویلی اما اَش بندونلای مونك کیری سنچه، چونکه مهری کوب بولسه آیوورونی تلاگانده ایر قزنی جفا ایتار، اگر آیراس کیلماسه برتین مهری بولماساده آیورماس، کوب مهر صالوچیدان بارن نکاح وقتنده آلوب بندرگه کیرك « ش. ح. »

٢٧٦ نچی: « ان شئتم انبأتکم عن الامارة وما هی اولها ملامة وثانیها ندامة وثالثها عذاب یوم القیامة »
تلاسه‌کز خلقلرنك اشن کوزاتوبلن یورلغان کشیلرنك حالندن سزگه خبر بیریم: خلقلرنی کوزاتو شیکللی آور برجوابنی اوستینه آلغان کشی ایسنه‌توشروب اوزن اوزی شلته‌لب طورر، ایکنچی مرتبه‌ده همان اوکنوچی بولور بولاری دنیاده‌در. اوچونچسی آخرتده اوزینه عذاب یوکلار. ایندی شوشی اوچ تورلی حاللرنی یوکلی آلساك تورهٔ بولونی تله. (١٥٦) حدیث شریفکه‌ده قاراکز.

٢٧٧ نچی: « انا اولی الناس بعیسی بن مریم فی الدنیا والآخرة لیس بینی وبینه نبی والانبیاء اولادعلات امهاتهم شتی ودینهم واحد »
دنیا و آخرتده حضرت عیسی گه میندن آرتق هم میندن یاقنراق هیچ برکشی یوقدر. مینم بلن آنك آراسنده بر پیغمبرده کیلمدی. پیغمبرلرنك هرقایوسی برآتانك بالالاریدر، لکن آنالاری باشقه، باشقه، امادینلری بردر، حدیث آکلاوچیلار ایتقه‌لر: پیغمبرلر هرقایسی برلك نیگزی اوزرینه بیرلگانلر، شونك اوچون دینلری بردر، باری زماننك، حاللری، تلاوینه‌قاراب شریعتلری تورلیدر.

انا اولی.

۲۷۸ نچی: « اناأولى بالمؤمنين من أنفسهم فمن توفى من المؤمنين فترك دينا فعلىّ قضاؤه ومن ترك مالا فهو لورثته »

مین مؤمنلرنڭ اوزنفسلرندن آرتغراق، آلارنڭ خوجه‌سیمن، صحابیلرمدن بوروچلی بولوب وفات بولغان کشیلرنڭ بورچنی اوته‌مك میڭاقایتادر. اگرده ملککنلر، مال‌لار، قالدرسالار وارثلرینه‌قایتادر یعنی آلار آلادر.

۲۷۹ نچی: « أنا بریء ممن خلق وسلق وخرق »

برقایغوسببلی صاچلرینی یولقغانلردان، طاوش کوتارب جلاب برگانلردن، اوستنی باشنی یرتقانلاردن، مین بیزه‌من؛ یعنی آلار میندن توگل‌لردر. اسلامده موندی اشلر یوق!

۲۸۰ نچی: « أنا وكافل اليتيم فى الجنة هكذا. »

یتیمگه کفیل بولوب آنڭ مال‌لارون، ادبلرن صاقلاغان کشی، جنتده مینم برلن برگه‌در (مترجم: امابزنڭ روسیه یورطنده‌بولغان یتیملرنڭ آپیکونلاری، قوللارندان کیلگان قدر یتیملرنڭ مال‌لارن آشارغه توروشالار، برصوملق‌نسته‌نی اون صوم یازالار، کوبدن توگل بربای بریتیمه قزنڭ راصخودن تیکشرگانده، قز اوستنه‌قری ایت اوچون کوننه‌برصوم قرق‌تین صالمش (کوننه بارتی‌بودایت آشاغان بولادر) بنم‌برسی شهرده بریراصطوی دوغاغه ۸ صوم یازمش موندیلار کوبدر (ش. ح.)

۲۸۱ نچی: « أنت ومالك لأبيك »

سینده، سینڭ مال‌لارڭده آتاڭنقی‌در هرآتا هم‌بابا محتاج‌بولغان نرسه‌سون اوغلینڭ وقزینڭ مالندن شریعت قوشقان قدرگنه آلور؛ آرالارنده کوچلك کیچلاو یوقدر بعض بالالاربار آتاسنڭ محتاج‌بولغان نرسه‌سون بیروتوگل، حتی سلامنده آلاسی کیلماس. اسلام کتابلرنده موندی آتالق واوغللق‌نڭ اورنی بولماغانلغی اوچون موڭاربرنوسه‌ده ایتولمس، یاکه‌ایتورلك تعبیرقیلنماس.

۲۸۲ نچی: « أنتم أعلم بأمور دنیاكم »

دنیااشلرگزنی سزمیندن، آرتوغراق بلوچیسز. بلگانگز هم‌تجربه‌قیلغانگزچه‌اشله‌گز. (۲۶۲) (۲۶۳) نچی حدیث‌شریفلرده موڭار اخشیلار. (مترجم: بوحدیثدن‌دنیا اشلرنده کوب فتوا ازلو، برجیگل‌اش‌چقسه ایسکیدن بولماغان بویارامی دیمکلك حدینکه قارشو اش قلو بولوی آڭلانادر، تاتارقرندشلرم غافل‌بولماگز اصول‌جدید، روسچه‌اوقو بارده شولایدر (ش.)

۲۸۳ نچی: « انزلوا الناس منازلهم »

هرکشی‌ایله حالنه‌قاراب اش‌قلوشگز. موندن رسولمزنڭ‌مقصودی، آدملرنڭ مرتبه‌لرینه‌قاراب

اش قیلنمق، اوطروده طروده، مجلسلرده تیوش بولغان کورکام اشلرنی قالدرتماینچه، هرکشینینک حقن بیردیمکدر، چونکه کشینی مرتبه‌سندن آرتق الوغلاو، مرتبه‌سندن کیم الوغلاو یا الوغنی خورلاو بولار ایکسیده شریعت قاشندا ده عقل قاشندا ده یمان کورلمشلردر.

٢٨٤ نچی: « اُنْصُرْ اَخاكَ ظالماً اَوْمَظْلوماً قیلَ کَیْفَ اَنْصُرُهُ ظالماً قالَ تَحْجُزُهُ عَنِ الظُّلْمِ فَاِنَّ ذٰلكَ نَصْرُهُ »

ظالم بولساده، مظلوم بولساده مؤمن قرداشنکا یاردم ایت! ظالمگه یاردم ایتلورمی آنکا نیچک یاردم ایتارگه کیراك؟ دیوب صورالغان صوراوغه شول روشده جواب بیرمش، ظالمنی ظلم ایتوندن طیساك، قرداشلك حقن یرینه کیترگان بولورسك. چونکه ظلمی بلن اوز ایوینی اوزی جیمره‌در، سینك آنی طیووك آنی اول خرابلقدن صاقلیدر.

٢٨٥ نچی: «اُنْظُرْ فَاِنَّكَ لَسْتَ بِخَیْرٍ مِنْ اَحْمَرَ وَلَا اَسْوَدَ اِلَّا اَنْ تَفْضُلَهُ بِتَقْوَی اللّٰه»

اویلاب قارا، سین آل، یاشل، قارا، قصقاسی: اوزکده بولغان صفتلر سببلی کشیدن آرتق توگل سین. اگر آرتقلقنی و آلغا بارونی تلاسك تقوا بول، چونکه آدملرنك آرتغراغی، اشکی اشلردن صاقلانغان کشیلردر. یوق ایسه قزل، یاشل، بورمالی صرمالی کیوگانلر توگلدر.

٢٨٦ نچی: « اَنْعِمْ عَلَی نَفْسِكَ كَمَا اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَیْكَ »

الله‌نك سیکا انعام احسان ایتکانلگی کوك سینده نفسکا انعام ایت. الله‌نك نعمتی‌نك اثری، نفسکده کورنسون. (٦) و (٣٥) و (٥٩) نچی حدیث شریفلرگه قارالسون!

٢٨٧ نچی: « اَنْهاكُمْ عَنْ قَلیلِ ما اَسْكَرَ كَثیرُهُ »

سزنی شول آز نرسه‌دن طیامن اول نسته‌نك کوبی ایسرتور بولسه، شوشی حالگه قاراب ایسرته تورغان نرسه‌نی بولساده بولسون گرچه ایسرتمی تورغان درجه‌ده آز بولساده حرامدر.
مترجم طرفندان: ایندی بو حدیثدن آچق بلمدی نی نرسه نی کوب اچکانده ایسرتسه، شول نسته‌نك آزون اچوده حرامدر بس صراده حرام بولادر. بزنك روسیه علماسندن بولغان بعض کشیلرنك صرا امام اعظم قاشنده حلال دیمکی قباحت برسوز بولادر. حدیث شریفده هر بر ایسرتکچ حرام دیگان، ایندی امام اعظم‌نك گرچه صرانی حلال دیوی راست بولساده، امام اعظم ایله حدیثنی آلوشدرمیمز حدیثده هر ایسرتکچ حرام دیگان صراده ایسرته بس اولده حرام بولادر. توغانلار بوسوزگه قولاق صالوکز صرا اچو گناه بولساده حلال دیوب اچو بفنلای دیندن چغارر «ش. ح.»

٢٨٨ نچی: « أُوصِيكَ بتقوى الله تعالى فَانَّهُ رَاْسُ الاَمْرِ كُلِّه وَعَلَيْكَ بتلاوة
القرآن وَذكرِالله تعالى فَانَّهُ ذِكْرٌ لَكَ فى السَّماءِ وَنُورٌ لَكَ فى الارض عَلَيْكَ بطول الصَّمت
الّا فى خَيرٍ فانّه مُطْرِدَةٌ للشّيطانَ عَنكَ وَعَونٌ لَكَ على امر دينك واِيّاكَ وكَثْرَةَ
الضَّحك فانّهُ يُميتُ القَلْبَ وَيُذهِبُ بنورِالوَجه عَلَيْكَ بِالْجِهادِ فانّه رَهْبانِيَّةُ اُمّتى اَحِبَّ
المساكينَ وَجالِسْهُمْ انظُرْ الى مَنْ تَحْتَكَ ولا تنظُرْ الى مَنْ فوقك فانّهُ اَجْدَرُ ان لا
تَزْدَرىَ نعمَةَالله عندكَ صِلْ قرابَتَكَ وَانْ قَطَعُوكَ قُلِ الحقَّ وانْ كان مُرًّا لا تخَفْ فى
الله لَوْمَةَ لائمٍ لِيحجزْكَ عن الناس ما تعلم منْ نفسك ولا تجِدْ عليهم فيما تاتى وكفى
بِالمرءِ عَيْبًا ان يكونَ فيه ثَلاث خصال انْ يعرفَ منَ الناس مايجهلُ منْ نفسه ويستحيِىَ
لهم مما هو فيه ويؤذى جليسَهُ يا اباذرُ لاعَقْلَ كالتدبير ولاوَرَعَ كالكَفِّ
ولا حَسَبَ كحُسْنِ الْخُلُق »

مین سیکا وصیت ایته‌من : سین، الله‌دن قورقوب، آنکا قارشولقدان صاقلان! چونکه اول اش هر براشنك باشیدر. قرآن اوقوغه، الله‌نی ذکر ایتوگه یاپوش، چونکه بو ایکسی اوزنکنی الوغ اسمگه مگزر، ییر یوزنده نورلی بولوکنی تیوشلی ایتار. سین ازاق وقتلار تیك تور، سویلاشمه، باری ایزگو سوزلار نیگنه کوب سویله، ایزگولکنی سویلاودن طیولوب تورمه، چونکه ایزگولکنی سویلاو سیندن شیطانی قوار، یعنی ضررلی نسنه‌لرنی، کشیلرنك دشمانلقلارن یبارر، دنیاده دین اشینه ینکایاردمچی بولور. بیك صاولار سین، کوب کلودن، چونکه کوب کلو کونکلنی اولترر، یوزدن نورنی یبارر. سین هر وقتده دین اشینه صوغشوده بول، چونکه صوغش مینم امتمنك راهبلگیدر. ایسکی زمان کشیلری، رسول الله‌دان الك بولغان پیغمبرلرنك امتی، کشیلردن آیورولوب عبادتده اوتکارمشلردر شونی راهبلك دیولگان، قصقاسی ایشانلق دیمك در، بو سوزدن رسول الله‌نك امتنه ایشانلق قلو سویکلی صانالماوی آنکلانادر. مسکینلرنی سویکل، همده آلار ایله برگه اوتورشقل! بایلقده اوزکدن توبانکه قاراغل، اما اوزکدن یوغارغه قاراماغل، چونکه بولای ایتو الله تعالی‌نك اوزکه بولغان نعمتنی خور توتماو اوچون یاخشیراقدر. (٥٨ نچی حدیث شریفده مونك توغروسنده اوزون بیان ایتولدی) سینك اوزکنی قرنداشلرنك تاشلاسالارده، سین آلارنی تاشلاما، آلار ایله قاوشقالی تورغل! هروقتده حق سوزنی ایت، هر کشینك خاطرینی صاقلاب، حق سوزنی ایتودن توقتالمه، حقنی آچی بولساده ایتکل! الله تعالی‌نك بیوروغنی قلوده، هر کشینك سینی شلته قلوندان قورقماغل! (٢). اوزکده بولغان، اوزکنکنه بلکان یاراماغان اشك، سینی آدملرنی خورلاودان طیسون! خلقنی

اوزنڭ اشلی تورغان اشنی اشلاولری اوچون شلنه قلماغل ! ایرنڭ برنچی عیبلی صانالو
اوچون، آنارده اوچ تورلی اش بولوی بیتەدر. اوّلگسی: کشی اوزنڭ بولغانڭ بلمگان، سیزمگار
نستەنی، کشیڭ شونڭی اش بولغانڭ، آنی بلودر. یعنی اوزعیبن کورمس کشیلرنکنی تیکشرر
ایکنچسی: کشیگه کورساترگه اویالاتورغان اشن، کشی یوغنداده اشلامس. اوچنچسی: اوزینڭ
اوتورداشن رنجتمك. ای ابوذر! هر اشنڭ صوڭن آڭلاوشیکللی عقل یوقدر، یمان اشلردن
طیولو کبی ایزگولك یوقدر، کورکام خلق کبی نسل نسب یوقدر. یعنی الوغلق یوقدر

٢) بو حدیثنی رسولمز صحابیلردن ابوذر غفاری دیگان کمسەگه آتاب سویلاسەده امتدن
هر کمڭ بو حدیث ایلەاش قلمق تیوشلیدر. رسولمز «قل الحق وان کان مرا لاتخف فی الله لومة
لائم» دیگان یعنی رسولمز ایتەدر: ای امتم، هم بیگراکڭ امتمه باشلغی بولغان کمسەلر: مفتیلر،
قاضیلار، محله اماملاری، سز هیچ وقتداده کشی کوڭلن صاقلاب، کشیگه آورتیار دیوب، توغریلقنی
ایتودن دونمەگز ! هر وقتڭ توغریلقنی سویلاگز ! امت طرفندان : توغریلقنی ایتور
ایدگڭ، قایسی کشی آنی ایته قالساڭ، سینی شلنه قلا، سیکا آچیغلانادر دیوب ایتولمسون
اوچون رسولمز ایتکان: «الله تعالی نڭ فرمانن اورننه کیتورودە هیچ کمنڭ شلتەسندن، هیچ
کمنڭ آچیغلانوندان قورقماگز! ایندی بو حدیثنی بزنڭ روسیه حضرتلرینه ایتساڭ، یایسه
رسول الله آلارغه ایتکان بولسه بوره وشڭ معنا بیریلور: «ای امام افندیلر! سز شریعتنڭ حکملرن
قول آستوگزده بولغان کشیلرنڭ هر برسینەده تیوشنچه توب توغری ایتوگز! بر کچسز فقیر کمسەده
یاراغان بر اش بولغانڭ نیچوك توب توغری ایتورگه کچگزدن کیله در ایدی، هم ایتەده ایدگز،
شونڭ کبی بیك کچلی، بیك بای بولغان کشیلرده عیب بولغانداده برده اویالمی هم آچولانولارندان
قورقمی ایتوگز! چونکه الله تعالی نڭ بیوروغی هر برمؤمن مسلمانغه برابردر. ایندی سز حضرتلر!
زکات بیروی فرض بولغان بایلارغه زکاتلرگزنی بر دە بیرمی قالدرماگز دیوگز! اگردە زکاتلرینی
تمام بیرمولرینی بلساگز، های سین فلان آغای، بو یل سیندن مڭ صوم زکات چغا ایدی، اما سین بش
یوزگنه بیرگانسون، یایسه ای بای! سین زکات بیرگانڭ اوزڭدن چغاتورغان صومانڭ بر تیننڭ چغارمی
قالدرمه، سیندن مڭ صوم چغا ایکان، مڭ صوم بیرگل، اما بر صومغه آلغان نستەنی بر صومدان
آرتقغه ایسابلب بیرو اصلا درست توگل! بر صومدان آرتغی اوستوڭڭ قالا، همڭ زکات فطر
عشر کبی واجب صدقەلارده «حیلۀ شرعیه» دیگان بولوب، فقیرلر حقی بولغان مالنی، مال ایالرینڭ
اوزلرینه آشاتمه! بزنڭ روسیه بایلارندن کوبسینڭ زکات بیرو وقتی یتسه، جیون چرك
چوپرەك، صاتولمی قالغان، بازارلقسز، نستەنی اون تین بولسه، بر صومغه حسابلب بیرولری،
الله تعالی نڭ «ویجعلون لله مایکرهون» دیگان آیتنی آستونه کرتەدر. معناسی: الله تعالی نڭ
بیوروغنی اخلاص کوڭلدن قلمی تورغان کمسەلر: اللهنڭ فرمانی بوینچه، فقیرلرگه بیریله تورغان
نعمتەلرنی

نسنەلرنی بیك صایلاب، اوزلرینك قاشلارنده قدری بولماغان، اوزلری سویمگان نسنەلرینی بیرلرلر دیمك . اینذی ای امتمه امام بولغان کشیلر، سزمینم امتمه توغری یولده بولوده صاقیبلارسز. توغری یولنی کورساتکز ! زکات وقتی ینکاچ اوزکزده، بایلغکز بولسه، هم باشقه بایلارنیده حیلهٔ شرعیه دیگان بولوب، چغاچاق زکاتلرن فقیرلرگه بیرمس اوچون، بارصومالارن خاتونلارینه هبه قلدرتوغه فتوا بیرمه‌گز، هم اوزکزده بولای قلماکز! چونکه الله تعالی هر نسنەنی بلەدر، بس سزنك مالالارکزنی خاتونلارکزغه جوریگنه ، زکات چغارماس اوچنگه، هبه قلوکزنیده بلەدر. الله تعالینی هیچ بر آلداو ممکن توگلدر. بو فتواکز ایله الله تعالی نك منافقلار حقنده ایتکان «یخادعون الله والذین آمنوا ومایخدعون الاانفسهم ولکن لایشعرون» آیتنه کرب منافقلاردان بولاسز. معناسی: منافقلار الله نی همده مؤمنلرنی آلدامق بولالار، اماهیچده آلدی آلماسلار، باری اوزلری سیزمی قالوبقنه، اوزلرن اوزلری آلدارلار دیمکدر. «شعر»

« وراعی الشاة یحمی الذئب عنها * فکیف اذا الرعاة لهاذئاب »

معناسی: صارقلارنی کنوچی کمسه آلارنی بوری آشاودان صاقلار، اما اویلاب قاراکز، حضرتلر، اگر اول قویلارنی کنوچی اوزی بوری بولسه صارقلارنك حالی نیچك بولور؟

(شاکرجان الحمیدی)

۲۸۹ نچی: « اوصیك بتقوی الله تعالی فی سرّ امرِكَ وعلا نیته واذا اساتَ فاَحسنْ ولا تَسْالَنَّ اَحداً شَیْئاً ولاتَقبض امانَة ولاتقض بینَ اثنَین »

باشرون هم اشکاره بولغان اشلرنك هر قایسنده اللهدن قورق. برنچارلق قیلساڭ آقتغندان بر یخشیلق ایت. هیچ کمدن برنرسه‌ده صورامه، امانت قیلوب برنرسه‌ده آلمه، ایکی کشی آراسنده قاضی بولمه، یعنی بوسی حقلیدر، بوسی حقسزدر دیمه.

۲۹۰ نچی : « اوصیکم باصحابی ثمَّ الَّذینَ یلونَهُمْ ثم یفشُوالکذبُ حتی یحلف الرَّجلُ ولایُسْتَحْلَفُ ویشهدَ الشَّاهدُ ولایُسْتَشْهَدُ الا لایَخْلوَنَّ رجلٌ بامراة الّا کان ثالثَهما الشیطانُ علیکم بالجماعة وایاکم والفُرْقة فانَّ الشیطانَ مع الواحد وهو منَ الاْثنین ابعدمَنْ اراد بحبوحةَ الجَنَّة فلیلزَم الجماعةَ مَنْ سَرَّتهُ حَسَنَةٌ وساءته سیئة فذالکمُ المؤمنُ »

مینم پیغمبرلکمه ایناننغان، مینم مجلسمده حاضر بولغان صحابیلرمه وصیت قیلامن، صحابیلردن صوڭ کیلگان قرنگه تابعین دیوب ایتولور، آلاربلن بولکز. آلاردن صوڭ بوتون عالمنی یالغانچیلق چولغاب آلور، خلق یالغان حالرگه یالغان اشلرگه کرشور، شول درجه‌گه قدر کیلورلر، اوزلرندن آنط ایتونی صورالمیچوق یمین قلورلار شهادت صورالماینچوق شهادت بیرورگه حاضر بولورلار. صاقلان

بر یات خاتون بلن بر برده یالغز قالودن؛ چونکه اوچونچگز شیطان بولور. جماعتنی اوزگزگ
لازم اینگزده آیرولشودن صاقلانگز، شیطان برکشیگه یاقن ایکی کشیدن یراقدر. یعنی شیطان
دائما آزلق یاغنده بولور، سز کوبلکدان آیرولماگز جنتنگ یوغاری درجه‌لرون تله گان کشی
جماعتکه طوتاشسون. کمده‌کمنگ قیلغان قباحتلکندان اوزنده قارانغیلق هم اوکنوچیلك
حاصل بولسه، یخشیلق قیلدی ایسه یاقتروب شادلانسه، منه مؤمن شولدر.

۲۹۱ نچی : « اوصیکم بالجار »

کورشیلرگز بلن یخشی معامله‌ده بولقگز نی وآلارنی حرمتلب خاطرلرن قالدرماولارگز نی وصیت قیلامن.

۲۹۲ نچی : « اَوْفُوا بحلف الجاهلیَّة فانَّ الاسلامَ لم یَزِدْهُ الَّا شدَّةً ولا تُحْدِثُوا حلفاً فی الاسلام »

جاهلیت زماننده یعنی اسلامدن اوّل قیلغان عهدلرگز نی وعدلرگز نی، اوته‌گز. چونکه اسلام
برنرسه آرتدرمادی، مگر وعده‌ده تورونی وعدنی اوته‌ونی قاتیلاندردی. اسلامده وعد قیلشو
پیدا قیلمه‌گز. آخرغی جمله‌دن پیغمبرمز (صلعم) نگ مقصودی، شریعت وعقل‌نگ خلافنه یاصاب
اسلامده عهدلر وعد قیلوشولار چغارمه‌گز دیمکدر.

۲۹۳ نچی : « اَوْلِمْ ولو بشاة »

طوی اینوگز برقوی برلان گنه بولسه‌ده یعنی اویله‌نگانده خلقنی قوناق قیلگز، طوی مجلس بولا
تورغان برگه مسلمان قرداشلرنگ جیولوی بلن نکاح اوقلورده خلق یمان اویدن قوتولور، هم
ده مسلمان جماعتن کوبایتوگه سبب بولغان بر یاکی خانه‌نگ دخی آچلو سیونچی قرداشلر آراسنده
طارالغان بولور.

۲۹۴ نچی : « اوَّلُ ماتفقدون من دینکُم الامانةُ »

ای مسلمانلر، دینگزنگ کیراکلی نرسه‌لرندن ایك اول یوغالتاچق نرسه‌گز اشانچلی
بولوۋگزدر. اشانچلی کشیلر ازم بولور. خلق بر برسنه اشانماس برحالگه کیلور-
دشمانلق ومنافقلق هم آیرلشونگ کیلوی وهر بر یاوز خلقلرنگ خلق آراسینه بو ایشکدن
کروی اوف اوف جانمزنی قینیدر! (۳۲۲) نچی حدیثکه باق، فقیرلك خورلق قایدان کیله‌در.

۲۹۵ نچی : « الَاَاُخبرکم باهل الجَنَّة کلُّ ضعیفٍ متَضعّف لو اقسم علی الله لَاَبرّهُ الااخبرکم باهل النارَ کلُّ عُتُلّ جوّاظ جعظریّ مستکبر »

جنت اهللری‌نگ کم بولوون سزگه خبر بیریمی؟ هر بر ضعیف بولغان یاکه خلق قارشوسنده
ضعیف توتولغانلاردرکه، آلار اگر یمین ایتسه‌لر الله تعالی فلان اشنی قیلماس یاکه قیلور

دیوب

دیوب ، اش، آلار یمین اینتکانچه بولور . اوت اهلی کم ایکانن خبر بیریمی ؟ آلارده هر بر دشمانلغی قاطی ، متکبر ، قاطی کوکللی بولغانلاردر (۲۹۷) نچی حدیث شریفده اهل جنتنی بیان قیلور .

۱۹۹ نچی : « الاَاُخبرکُمْ بخیرکُمْ من شرکُمْ خیرکُمْ من یرجی خیرُهُ وَیؤْمَنُ شرُّهُ وشرُّکم مَنْ لایُرْجی خیرُهُ وَلا یُؤْمَنْ شرُّهُ »

سزگه ، خیرلیلرکز ویاوزلارکز کم ایکانن خبر بیریمی؟ کمدن خیر امید ایتلسه، یاوزلغندن امین بولنسه ، اول کشی خیرلکزدر . کمدن خیر امید ایتلمسه، یاوزلغندن امین بولنماسه، اول کشی یاوزراقکزدر . منه اسلامنی اولچاو ایچون طاغن بر امتحان قورالی ! نفسمزنی بولار چاغشدرساق قدرمزنی، نیچه تینلك بهامز بولغانون بلورمز. اگر اوزمزنی انصاف اولچاوینه صالا تورغان عقل هم تمییزگه مالك بولساق ! یوق کوکلمزنك آلماشونه اوچراب بلان هم ایشك شکلنی آلغانلغمزدن، خبرمز بولمیچه حاضرده کامل اولچاولی انسانلق دعواسنده بولساق ، اول وقتده عقل صوقرلغنه مبتلا بولغان یا که نرسه‌لرنی نیچك ایکانون طانی آلمی تورغان بر آوروغه طوتلغانلغمزدن، (ضربت علیهم الذلة والمسکنة) خورلغینه توشوب جوغالماو اوچون حکمت شفا خانه‌سندن حاضر دوا تابوب نبازغه دعاگه کرشیك . اللهم ارنا الحق حقا وارزقنا اتباعه وارنا الباطل باطلا وارزقنا اجتنابه .

۲۹۷ نچی : « الااُخبرُکم بأیْسَرِ العبادة واهوَنها علی البدن الصَّمْتُ وحُسْنُ الخُلق »

عبادتنك تنگه جیکلراك بولغانی قایوسی ایکانن خبر بیریمی ؟ تیك طروغه عادتلنمك یعنی سویلشماو هم کورکام خلقلی بولمق.

۲۹۸ نچی : «الاَاخبرکم بمن تحرم علیه النار غداً علی کلّ هین لَین قریب سهْل»

نینده‌ی کشیلر اوزرینه، جهنم اوطینك حرام بولغانن خبر بیریمی؟ طبیعتی قاطی بولمغان وبزنك ترکچه‌ده ملایم کشیدر دیگانمز یومشاق کوکل ایه‌لری بلن، خلقغه یقین بولغان، ایشلرنی آور قیلمغان، جیکل طبیعتلی بولغان کشیلردر. (۲۹۵) نچی حدیث شریفکه‌ده قارالسون.

۲۹۹ نچی : « الاَ اخبرکم بافضل منْ درجة الصّیام والصَّلوة والصَّدَقة اصلاحُ ذات البَیْن فانَّ فسادَ ذات البین هیَ الحالقة »

روزه، نماز، هم صدقه درجه‌سندن آرتق بولغان برعملنك بارلغندان سزگه خبر بیریمی؟ اول عمل: آرالارنی توزاتمك یعنی هر بر مسلمان‌نك الفت محبت بلن یشامکلك لرینه طرشماقدر خلق آراسنده بولغان منافقلق هم دشمانلقنی یبرمکدر. چونکه ایکی کشینك، یا که هر بر قومنك الفت محبت اوزره بولماوی هلاکلك‌که سبب بولور.

۳۰۰ نچی : « الا ادلکم علی اشدکم املکم لنفسه عند الغضب »

سزگه کورساتیمی ؟ قوتلی هم الوغکز ، ایڭ یکنکز کمدر ؟ شول کشیدر ، آچوو قتنده اوزن اوزی طیا آلور ، سوز برلنده اش برلنده برنچارلق بولماسون اوچون اول آچواوطینڭ قارشوسینه طورسه ، شول کشیدر. بوحدیث شریفنڭ نی اچون کیلگانلکنده شارحلر ایتدیلر ، پیغمبرمز حضرتلری ، برقومدن اوتکان وقتنده آنلاردان برتورلیسی بریاقغه جیولوب برزورطاشنی کوترمك ایلن شغللنگانلرون کوردکده ، آنلاردان بونرسه دیوب صورادی آنلارجواب بیروب ایتدیلر «حجر الاشد» دردیوب ، یعنی هرکم بوطاشنی کوتره آلسه ایڭ قوتلی مز ، ایڭ باطرمز اولوردیدیلر. صکره «الا ادلکم علی اشدکم املکم لنفسه عند الغضب» دیدی.

۳۰۱ نچی : « ایاك وكل امر يعتذر منه »

صوڭندان عذرلنه چك ومحتاج اولناچق هراش وسوزدن صاقلان! هرکمنڭ سعادتینه هم سلامتلگینه یتاچك بولغان ابرگول کنڭ آرتقلغی نڭ باروسی شول ایکی سوزگه جیولمش در چنلابده ایکی سوزگنه دراماشرحنه قاراساق کتابلار طولار. مترجم طرفندان: نیندیگنه اش قلاسون ایکان ، یاینیدی بولساده سوزسویلیسون ایکان: ایڭ الك اول اش ایله اول سوزنی تبدن اویلاب قارا ، مونی اشلاگانده یاسویلاگانده صوڭده اوکنچگه ، یا بربرکشی قاشنده عذرلنوگه توشوگه سبب بولوردی بولماسون! بوحدیث حکمتنڭ چیشمه سیدر. بزنڭ ملالارچالما چاپان آستوندان اویلامی اینکان یالغان سوزلرن ئلله نیندی یالغانلارغه باتوب ، قیامتنی اودوتوب درستلونی تلاب ملڭتورلی یالغانلار ایله بلالنه لر اویات ملا آبزیلار! (ش.ح.)

۳۰۲ نچی : « ایاك وما يسوء الاذن »

قولاقلارغه یاوز ایشتله تورغان سوزدن هم اشدن صاقلان! ایمدی بوسوز ، بوحدیث شریف نی اینوچی پیغمبرمز صلی الله علیه وسلم نڭ ، قسقاچه سوزلرندندر. آلدنداغی (۳۰۱) حدیث شریف ایلن بوحدیث شریف بربرسینه بیلنگاندر. برسی ایکنچیسون تفسیر قیلوچی کبی در. اللهم صل علیه وآله.

۳۰۳ نچی : « اياكم والجلوس على الطرقات فان ابيتم الا المجالس فاعطوا الطريق حقها غض البصر وكف الاذى ورد السلام والامر بالمعروف والنهي عن المنكر »

صاقلانوکز ، اوراملارده اوتورماکز ا گرده ابرکسز اش وحاجتکز تشوب اورامده اوطرونی قویمایچه اورامده اوطرساکز اورامده اوطرونڭ حقنی بیرکز ، اورامده اوطرونڭ حقلاری بونلاردر: حرام نرسه لرگه قاراماسزاق ، بولچیلارنی هم اوتوچیلرنی رنجته تورغان برنرسه بولسه

بولسه آنی کیتارمك، اوزکه هم رنجتمسسزلك، خلقنك سلامنی قایتاروب یخشی اشلر ایلن بیوروق بمان اشلردن طیەق، یعنی شریعت بیورغـان نرسەلرنی قیلمق، شریعت طیغان نرسەلردن طیلماق.) مترجم طرفندان: ایندی بزنك روسیەمسلمانلارندان کوبسینك اوراملارده، مثلا: قزان کشیلرینك پچان بازار چاتلغنده جیولوشوب توررولاری، بوهدیثکه بتنلای قارشوبراشدر، چونکه پچان بازارچاتلغنداغی مسلمانلار، آنده جیولوب، اوتکان بارغانلارنك غیبتلرن، صاچ، صقال، میوق، طشقی هم اچکی کیوملرینی چاینابکنه توررالار، سلام بیرسالر آوزلارن چالشابتالار (ش.)

٣٠٤ نچی: « اِیَّاکُمْ وَالظَّنَّ فَاِنَّهُ اَکْذَبُ الْحَدِیث وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَحَسَّسُوا وَلَا تَنَافَسُوا وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَدَابَرُوا وَکُونُوا عِبَادَاللهِ اِخْوَانًا وَلَا یَخْطُبُ الرَّجُلُ عَلَی خِطْبَةِ اَخِیهِ حَتَّی یَنْکِحَ اَوْ یَتْرُكَ »

(الظن) قلبده یخشی بلنمگان براوینك بولماقینه ایتلور. یمان ظندان صاقلانگز. آنك اوچون سوٴظن اکذب الحدیثدر یعنی خبرلرنك ایك یالغانیدر. (حدیث دیمك اوینك نفس خبر بیرمکدن دخی شیطان ایسکه توشرمکدن بولماقی اوچوندر) خلقنك حالنی وعیبلرنی وباشقه نرسەلرونی «[٢]تجسس» قیلماگز، صراماگزهم ازلماگز اوشاناق یـاشرنوب سوز اورلامقدان وکوز ایلان اورلانب قاراماقدان صاقلانگز، مثلا (ایشك یابولغان ایکان باشرنوب یاروغندن کیلوب قاراماگز، برکشینك یازغان یازولرنی صاتاشدرمق، کورزنك قربی ایلان قاراب اوقمق کبی) هم تنافس ایتمگز، یعنی یالغزلنوغه عادت طوتماگز. بو یالغزلنمقده اوزینی باشقەلاردان آرتق کورمك اوزینه تیـك تابماودان بولغانغه خور بولغان خلقلاردان‌در، مسلمان قرداشلر آراسنده آیرلشوغه ودوستلقنی بترووگه سبب بولغان اشلردندر. «حسد» توتوشماگز، بربرگزدن آرقه چوبرماگز، یعنی بربرگزگه نچار ویاوز سوزلر سویلب کوکلگزنی طارلقده توتماگز، اللەنك قللاری بربرگز ایلان قرداشلر اولگز. سوزنك قصقاسی: اوتکانده ایتولگان یاوز خلقلار ایلان بربرگزنی رنجتشمەگز، بربرگزگه شفقتلی وسویکلی وآرالاشقوچیلر ویاردم ایتشوچیلر بولوگز برخاتوننی نکاحلنوب آلونی تلاسگز تلب توتماگز، یانکاملاب آلوگز یاکه قویگز ([٢]) (٥٦٢) نچی حدیث شریفکه‌ده قاراگز.

---

٢) تجسس ـ کشینك عیبن تیکشرمكلك معناسنده.

٢) نچی مترجم طرفندان: برکشی برقزغه یاوچی یبارسه، توقتا ئلی تگی آلغانچه مین آلیم دیوب ایکنچی یاقدان یاوچی قوشو، بواش نکاح اشنده ده، سودا اشنده ده قباحت اشدر، بزنك تاتار قرندا‌شلرمزده بواش بیك کوبدر. خاتون آلوده، برسی برقزغه یاوچی یبارگاننی ..سه، ایکنچی ایر تگسینه دشمانلق ایتوب، آنی یمانلاتورغه برکشینی قوشادر. (ش. ح.)

۳۰۵ نچی : « ایّاکُم وَ کَثرَةَ الحلف فی البَیع فَانَّهُ یَنفق ثُمَّ یَمحَق »

برنرسه‌نی صاتاسز ایکان اول وقتده کوب یمین ایتمکدن صاقلانگز . آنك اوچون بوانش اوّل مرتبه‌ده سزگه نفقه‌لندرسه‌ده یعنی آزفائده ایلان مالـگزنی آرتدرساده صگره مالـگزنی بتورلای بترر . حدیث آگلاوچیلار : ایتدیلر ، بو یمیندن مقصود ، بـر نرسه‌نی صاتقان وقتده توغری بولوب راست برگه یمیندر امایالغانغه یمین ایتمك بیلـگلی حرامدر .

۳۰۶ نچی : « ایّاکُم وَالغُلُوَّ فی الدّین فَانَّمَا هَلَكَ مَن کانَ قَبلَکُم بالغُلُوّ فی الدّین »

دین اشنده چیکدن آشوب کیتو هم آرتدروب یبرودن صاقلانگز ! آنك اوچون اوتکاندگی کمسه‌لرنك هلاك بولماقی دینده چیکدن اوتکانلکلری ندر . آدملرنك کوگللری بقه تابنونی اختیار ایتدکدن دینگه تاغنده تیره‌نرك باتیم موندانده آرتق رضاغه موافق بولیم دیوب بربردن خیال ایلن یاذهن ایلنمی ، آدم اوزینه بربت چقارور آنی تورلی ، تورلی بویاولار ، بیزاگلر ایله بیزاکلر هم بوبار . . کوزآلدمزداغی یهود - ونصارا بزگه عبرت آلماق اوچون یته‌در . یهودیلرنك دینلرینك بوزولوینه سبب نی در ؟ نصاراجماعتی تکرلرینی اوچلونی قایدان تابدیلار ؟ اصلنده اوچلونی کورساته تورغان هیچ نرسه یوق ایدی ، صوگنده نیچك بولدیده ، تیوشسزلگی هرکمگه بیلگولی بولغان اوچلونی نصارا قایدان تابدیلار ؟ شك یوقدر هرقایسی ، دینده چیکدن آشوب کیتودن بومرتبه‌گه کیلدیلار . هندهم چینلیلرکبی الوکداگی مدنیتلی خلقلرنك حاضرده‌گی باطل دینلری ، اعتقاد مسئله‌لری آراسنده پیغمبرلر علمندن بوزلغان کیساکلار کورلدی ، اماصوگنده آرتوندان بووقت ینه تابنولاری کورلدی . تاریخلر اول وقتده بولدقدان کورساتمسه‌لرده حالنك کورساتوی بوینچه بیزله‌در : بوایسکی قوملر آراسنده الکده الله تعالی طرفندان کیلگان الله‌نی برلاوگه نیگزلنگان بردین یورتلگان بولوبده ، صوگنده ینه تاریخ علمی آچلماسدان الك بوقوملر دینلرینی تاغنده گوزاللنده‌مز دیگان بولوب ، دینلرینك بربیرنی کیتوب یبارگانلر ، شول بوزلق آرتا ، آرتا منه حاضرگی قورقنچ درجه‌گه یتمشدر . ایندی تاریخ بوینچه اول قوم تورا تورغان یبرلرگه پیغمبرلر یبارلگاننی بز بلمساکده رسولمز بار پیغمبر ایکیبوزیگرمی دورت مك دیو خبر بیرگان . اولقدر پیغمبر قایداغنه توروب بتسون ، بلکی شول یبرلرده بولغانلاردر دنیا بورتی هر وقتده پیغمبرلرنك استاذلغنده تورغاندر . الله تعالی « وما کنامعذبین حتی نبعث رسولاً » آیتنده پیغمبرسز برقومده قالمغانی بلدرته‌دور (۵۶۳)(۹۸۳) حدیث شریفلرگه‌ده قاراگز !

۳۰۷ نچی : « ایّاکُم وَهَاتَین البَقلَتَین المُنتِنَتَین ان تَأکُلُوهُمَا وَتَدخُلُوا مَسَاجِدَنَا

فَان کُنتُم لَابُدَّ آکِلِیهِمَا فَاقتُلُوهُمَا بِالنَّار قَتلاً »

آدملر چیرکنه تورغان بوایکی نرسه‌لرنی « یعنی صوغان ایلن صارمساقنی » آشاغان حالـگزده .

دالـكزده مسجدلرگه كرماكز. اگرده برسبب ایله آشامق تیوشلی اولسه اوت ایلن پشركز. آنك اوچون چیوكنله تورغان ایسی برله مسلمان قرداشلر بزنی جفا قلورسز.

۳۰۸ نچی: « ایّاكم والعضه القالة بین الناس »

عضه‌دن یعنی سوز یوروتوب كشی‌لر آراسون بوزودن صاقلانكز یعنی آدملرنك هر برسینكه برلكه بولماقلارینه دوستلقده ترولارینه طورشوكز آنك اچون سوز یورتمك الوغ گناه لردندر. عضه لفظی‌نك بیانون (۱۸)نچی حدیث شریفكه قایتوب قارارسز.

۳۰۹ نچی: « ایّاكم والكذب فانّ الكذب مجانب للایمان »

ای امتم، یالغاندان صاقلانكز، آنك اچون یالغان ایماندان بر یاقداتورغوچیدر یعنی ایمان ایلن یالغان بر یرده جیولا آلمیلار مسلمان كشی یالغانچی بولماز.

۳۱۰ نچی: « ایّما امرأة خرجت من بیتها بغیر اذن زوجها كانت فی سخط الله تعالی حتّی ترجع الی بیتها اویرضی عنها زوجها »

نیندی بولساده بر خاتون ایرندن رخصتسز اورامغه چقسه، اول خاتون اویته قایتقانغه قدر، یا كه ایر اوزی رخصت بیرگانگه قدر، الله‌نك آچوننده بولور یوزصوینی هم ادبنی صاقلامق اوچون ایك یخشی یوللاردان اوشبو یولدر.

۳۱۱ نچی: « ایّما امرأة سألت زوجها الطلاق من غیرما بأس فحرام علیها رائحة الجنة »

شریعت یاغندان بایسه عقل یاغندان برسبب بولماینچه برخاتون ایرندن آیرلونی صوراسه، اول خاتونغه جنت ایسی حرامدر یعنی قایده قالدی جنتكه كرو آنك ایسنده ایسنه‌مس:

مترجم طرفندان: بزنك روسیه یورتنداغی خاتون‌قز — ایرلری یواش بولسه، یعنی عقللی صبرلی بولسه، ایرلرینه اورنسزغه آچولاری كیلسه‌ده، ایده آیور، مین سینك ایله تورمیم، بارملا چافر، ملانی كیندور، سینك ایله توررحالم یوق؛ مین سین شاقشی ایله تورغانچی تلانچیگه‌بارسامده راحت‌كون كوررمن فلان‌تگان دیو ایرینك‌اینكاننه قلاق صالمی، ایری‌نیقدر اوكنلاسه‌ده یخشی ایرمنی یالندرام دیو اویلاب، شاو شونی آرتـدرا باره، ایـری بیچاره انصافلی كشی بولدقندان، خاتونی آیورولسه دنیاآخرت خراب بولونی اویلاب، اوكنساده خاتونلارنك یمانی بیگرا كم نادانی آی یالنا مینی یبارودن قورقا دیوب اویلار، موندی خاتون ایله كون كـوروچیلرگه الله‌تعالی ، تورملك بیرسـون ! آمین ! ای خـاتـونلار، سز محمد علیه السلام امتندن بـولـوب توراسز محمد علیه السلام‌نـك خاتونـلارنـدان اورناك آلورغـه توروشكز ، حضرت عائشه نی درجـه‌ده خلقلی یخشی بولغان بزنـك اسلام شریعتنده ایرنك‌خاتوننده بیك كوب حقی‌باردر، برحقی : راضی‌بولوب‌نكاحنه كرگاچ برده‌جبر

کوزنی توروب طلاق صوراماودر؛ ایرن رنجتکان خاتوندان الله راضی بولماز دیورسولمز ایتکان غافل بولنماسون « ش. ح. »

۳۱۲: نچی « اَیَّمَا عَبْدٍ جَاءَتْهُ مَوْعِظَةٌ مِنَ اللهِ فِی دِینِهِ فَاِنَّهَا نِعْمَةٌ مِنَ اللهِ سِیقَتْ اِلَیْهِ فَاِنْ قَبِلَهَا بِشُکْرٍ وَاِلَّا کَانَتْ حُجَّةً مِنَ اللهِ عَلَیْهِ لِیَزْدَادَ بِهَا اِثْماً وَیَزْدَادَ اللهُ تَعَالَی عَلَیْهِ بِهَا سَخَطاً »

کمگه‌ده بولسه بره‌وگه دین توغروسنده اوگت نصیحت ایتولسه، اول کمسه‌ده شکرایتوب اول نصیحتنی قبول‌ایتسه بونصیحتنی اول کشی‌اوچون الله‌تعالی طرفندن‌بولغان برنعمت صانالور. اگراول نصیحتنی شکر ایتوب قبول‌ایتمسه، اول‌نصیحت اول کشینك ضررینه یولباشی بولوب تورور، هم‌اللەنك آچیغی آرتماقغه سبب‌بولور (سکا فلان‌وقتده فلان‌کشی وعظ ونصیحت قیلمادیمی وتوغری یولغه اوندالادگمی دیمك‌کبی) الله‌تعالی‌طرفندن شلته‌بولور!

۳۱۳ نچی: « اَیُّمَا امْرَاَةٍ اسْتَعْطَرَتْ ثُمَّ خَرَجَتْ فَمَرَّتْ عَلَی قَوْمٍ لِیَجِدُوا رِیحَهَا فَهِیَ زَانِیَةٌ وَکُلُّ عَیْنٍ زَانِیَةٌ »

نیندی‌بولسه‌ده‌خاتون آنك‌خوش ایسلرن ایسنه سنلر اوچون خوش‌ایسلرسورتنب اورامغه چقب، ایرلر آراسندن اوتسه، زناچی خاتون حکمنده بولور، آنارغه شهوة‌ایلن قاراغان کوزلر دخی زناچی حکمنده بولورلار.

۳۱۴ نچی: « اَیُّمَا رَاعٍ غَشَّ رَعِیَّتَهُ فَهُوَ فِی النَّارِ. »

«قایوغنه راعی، اوزینك خلقنی آلداسه، توغریلقنی تاشلاب، آلارنی ضررلی اشکه تارتسه، اول‌راعی‌نك اوتقه کروونده شك یوقدر. « راعی» خلقغه نیچك بولساده باش‌بولغان کمسه‌در: راعی اسمنه: مملکت باشیده‌کره، غوبیرناتورلار، آندان توبن توره‌لر، مفتی، قاضیلار، محله‌امامه‌لاری، حکم ایتوچی توره‌لر بارده کره‌لر . . . . . غافل بولنماسون، عثمانلی مملکتلرده‌بولغان بعض‌توره‌لرنك، خلقغه‌ضررلی، آلغه‌بارودان طیوچی حکملر چغارب، خلقنی جبرلی‌تورغان نظاملاری، شول‌نظاملارنك حاضرگی کونگه‌چه خلقنی آیاق آستونده ایزولری کوریلب‌توزادر. بویورتقچلقنی چغارغان‌توره‌لرتموغ اوتنده‌بولولارنده‌شك یوقدر.

مترجم طرفندان: بزنك محله امامرمزنك خلقنی توغری یولغه انده‌و اورنینه بتونلای چیت یولغه تارتولاری، فقیرلر فائده‌سنه شریعتمزده بیلگولنگان واجب صدقه‌لارنی اوزلرندن باشقه‌غه بیرو یارامی دیولری، آول ملالاری عشرنی آولده بولغان فقیر — مسکینلارگه بیرودن طیوب، آلارغه‌بیرگان کشیلرگه: «سزنك‌بیرگان عشرکز قیامت‌کوننده یلان‌بولوب، اوزکزنی عذاب ایتار، عشر ایله فطر محله امامرینك حقی، شریعتده شولای دیگان، فلان تگان

نگان دیولری، شهر ملالری اوزلرندن زکات چغارلق بایلقلاری بولساده، اوزلری زکات بیرونی ایتمیمزده، بایلارنك زکاتلرن، فطرلارن آلالار، بزنك ملالرمزنك بواشلری اوشبوحدیث بوینچه تموغ اوتینه کرولرندن خبر بیرر. غافل بولونماسون! (ش. ح.)

۳۱۵ نچی : « اَیُّمَا امْرَأَة مَاتَ لَهَا ثَلَاثٌ مِنَ الْوَلَدِ کُنَّ لَهَا حِجَابًا مِنَ النَّارِ »

قایوآنانك اوچ بالاسی اولگان بولسالار، اول بالالار، آناسی ایلن جهنم اوطی آراسنده پرده بولورلار. خاتونلارنك بالانی کوب تودرمقلر بنی پیغمبرمز استه‌دگی هم آنك سنت لرندن بولوی (۱۸۷ نچی حدیثده اوتدی قاراکز!)

۳۱۶ نچی : « أَیُّهَا النَّاسُ، عَلَیْکُمْ بِالْقَصْدِ عَلَیْکُمْ بِالْقَصْدِ فَاِنَّ اللهَ تَعَالی لَا یَمَلُّ حَتّی تَمَلُّوا »

ای مسلمان جماعتلاری! هرنرسه‌نی اورتاچه قیلمق تیوشلی بولدقی کبی الله‌غه عبادتده ده هم اورتاچه‌لق تیوشلیدر. هر وقت اورتاچه‌لقنی اوزکزنك اسکزگه تیوش تونوکز! آنك اوچون الله تعالی‌ده بالقاولانوبوق اماسز آکا یالقاولق کورستمه‌سز. مثلا عبادتکه هم الله‌نی ذکرگه بر وقت کرشب صوگنده کوچ یتمسلك درجه‌گه ینکاچ، بتونلی قویوکبی.

۳۱۷ نچی : « أَیُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا اللهَ فَوَاللهِ لَا یَظْلِمُ مُؤْمِنٌ مُؤْمِنًا اِلَّا انْتَقَمَ اللهُ مِنْهُ یَوْمَ الْقِیَامَةِ »

ای امتلرم هم صحابیلرم! الله‌دان قورقکز، الله تعالی ایلن یمین ایته‌من، بر مؤمن ایکنچیسینه ظلم اینسه مطلقا اول آده‌ــــدن الله تعالی قیامتده اوچ آلور ظلمنك الله‌نك آچیغنه بولغاچاغی یمین ایلن برکتلمشدر.

۳۱۸ نچی : « الْاِحْسَانُ اَنْ تَعْبُدَ اللهَ کَاَنَّکَ تَرَاهُ فَاِنْ لَمْ تَکُنْ تَرَاهُ فَاِنَّهُ یَرَاکَ »

پیغمبرمز (صلی الله علیه وسلم) احسان معناسون بلدرتوده آیتدی: احسان الله تبارك وتعالی‌گه نلتق قلغانده، آنی کورب تورغان کبی قلمقلق، چونکه سین الله‌نی کورمساکده، الله تعالی سینی کوره‌در، شولای بولغاچ هر براشنی قلغانده چون کوکلدن قلمق تیوشلی بولادر. بـو حدیثدن مقصود: هر سوزمزده هر بر اشلرمزده، یاشروهم یالغانلقسز الله‌نك حضورنده تورغان کبی، خالص کوکل ودرست نیت ایلن توتاشوچی ویافونلاشقوچی بولماقنی بزگه وصیت ایتودر.

۳۱۹ نچی : « اَلْاَرْوَاحُ جُنُودٌ مُجَنَّدَةٌ فَمَا تَعَارَفَ مِنْهَا ائْتَلَفَ وَمَا تَنَاکَرَ مِنْهَا اخْتَلَفَ »

آدملرنك جانلری، جیلغان بر جمعیتدن عبارتدر بربرسی ایلن موافق اولغان کشیلر

آراسنك الفتلنو ودوستلق اوله، آرالاشماغان كشيلر آراسينه اختلاف توشه جوماردكشی صاران كشی ايلن، عقللی كشی احمق كشی ايلن، اوزن زوركوروچی توبنچيلكلی كشی ايلن سويشماگانلری كبی قصقاسی: دنياده آدملربرسی ايكنچيسون سويشمكلری اوچون طبيعتلری برتورلی بولمق كيركدر(٢٦٣)و(٦٥٤) نچی حديث شريفلرگه قاريسز. (مترجمدن: بوحديثدن جانلارنك آيوراتا ياراتلغان برمخلوق بولولاری آڭلانادر، ياۋروپا حكيملرينك جان ديگان آيوراتا ياراتلمش برنستەده يوق ديگان سوزلری توبسز بولونی بلدرتەدر، همك جانلارنك برسی برسيله نی روشن بولساده بزبلمگان روشده تانوشلقلاری بولونی بلدرتەدر. (ش.)

٣٢٠ نچی : « الاستئذان ثلاثٌ فانْ اذنَ لَكَ فَادْخُل والّافارجع»

بركشينك تورا تورغان اويينه ياكه باشقه يورطينه بولساده كرمك بولساڭ الك اوچ مرتبه رخصت صراوكيراك بولادر. اگررخصت بيرلسه كررسن، بيرلمسه قايتوب كيتارسون (٢٦٨) نچی حديث شريفكه قاراڭز.

٣٢١ نچی: « الاسْلامُ عَلانيَةٌ وَالايْمانُ فی الْقَلب »

مسلمانچيلق توشدان شريعت بوينچه عملدن بلنسەده؛ ايمان، قلب فعلندندر آنی هيچ كم بله آلماس! پيغمبرمزصلی الله عليه وسلم زماننك مسلمانچيلقلرن بلدرتوچيلر اوزلرن قلچ ايلن اورمقدن قوتقارالار ايدی. شولای بولساده ايمان قلبگه بيلنگاندر، قلبننك حالی ا جيگلك ايلن بلنمز (٢٧٤) نچی حديث شريفكەده قاراڭز!

مترجم طرفندن: ايمان ايله اسلام برديوچيلر بولسەده، برديساك برلكنك معناسی باشقا راق بولوی بوحديثدنك هم باشقه اورونلارداده آڭلانادر: ايمان كوڭل ايله اشانو اسلام قلورغه تيوشلی بولغان نستەلرنی قلو معناسنك بولوی. مثلا:نمازنك فرضلغنه اشانو ايماندن، شولارنی اوتەو اسلامدندر، مونك مثالی: بركشينك برەوگه خدمتچی بولوب، خدمتچيلگنی كوڭلندن اشانوب توتوی ايله خدمت ايتوی كبيدر. «ش. ح.»

٣٢٢ نچی: « اَلْاَمٰانَةُ تَجْلبُ الرِّزْقَ وَالْخيانَةُ تَجْلبُ الْفَقْرَ »

توغری كشينك رزقی كيك بولور خيانت فقيرلكنی هم محتاجلكنی آرتدرادر. بواش شولای شول چونكه امانتنی صاقلاماقی بلنگان بركشی، هر وقت اوزينه يتەچك رزق ايلن رزقلنمش بولا. خيانت ايالری هم شولای، هركمنی اوزلرندن بيزدرب هيچ كم اشانوب براش قوللارينه بيرمەكدن قورلق، وفقيرلكك بولالر. آدم اوز اوزينی بلسه ومحاكمه قيلوب قاراسه توغريمی، خيانتچيمی، بيگركك يخشی بلور. (٢٧٠) نچی حديث شريفكەده قاراڭز، « امانت جان صاقلار » ديو بابالارمزدان قالغان سوز !

٣٢٣ نچی : « الامنُ والعافيةُ نعمتان مغبونٌ فيهما كثيرٌ من النّاس »

ينلك وعافيت ايكی زور نعمتلردر كوب كشيلر آنك قدرنی بلميلر وشكرنی برينه يتكرميلر.
النعمة مجهولة اذا فقدت علمت» ديگان زور سوز بوينچه نعمت قدری بلنميدر اماقايسی وقت
ولدان كيتسه شول وقت قدری بلنه ديمكدر. نعمتنك قدری صوكندان بلنور!

٣٢٤ نچی : « الاَناةُ من الله تعالى والعجلةُ من الشّيطانَ »

ر اشلی آقرنلق ايلن يورمك اللهدان، آشقمق شيطاندندر. آدم آشغوچان بولسه، ايزگی
باوزاشلرنی كيرا گنچه آيرا آلماس، باكه آشغوی اوچون عقل وفكرينك قوتنی
ورنه آلماس قری قاننك كوچلهوی ايلن براشنی اشلرده صوكنی اول اشی اوچون اوكنور
(٢١٣) نچی حديثكه قارا گز!

٣٢٥ نچی: « الايمانُ والعملُ قرينان لايصلح كلُّ واحد منهما الّامع صاحبه »

مان هم عمل، بری ايكنچيسندن آيرلماقی درست بولمغان ايكی ياقن نستهلردر هيچ
يسی يالغزيغنه براشكه يارامس.

ن اوزهنچك مؤمن ديه آلورمن: ايماننك هيچ قايسی شرطی ايلن عمل قيلوچی توگلمن،
ه تعالی طيغان بارلق ياوز حلقلر ايلن صفتلانوچی من، ياوزلغمدان هر كشی اللهغه صغنور،
ولای بولغاچ مؤمنلك مسلمانلغمنی كم قاشنده دع ا ايته آلورمن؟ تلمدن چقغان دعوامه
لمدان دليل صورارلار، قری « آمنا » اشاندق بز ديوبرلگه اش بتمی. اسلام شولدركم:
ماندن صوك، خلقنك كوركاملگی، ديننده واشلی توغريلق قيلودر. « نعوذ بالله من سوء الخلق!»

٣٢٦ نچی: «بحسب امرىءٍ من الشّرّ ان يشارَ اليه بالاَصابع الّا من عصمهُ الله تعالى»

يگه باوزنولو اوچون، دين يادنيا اچون اول كشينی بارمق ايلن كورستلوی، يعنی آطاقلی
وچيقی يده اما اللهنك صاقلاونده هم گناه قيلودن صاقلانماقده بولسه، اول باشقهدر، آثار هيچ بر
زيوق. آنی كورساتسهلرده اول هميشه صاف كوكلدر.

ك اوچون آطاقلی بولماق دنيالق هم آخرتلك هرتورلی بلالرنی كيترو چيدر. تكبرلك، اوزگا
سك كيتمك، كشيدن آچو آلمق، آچولانو، تنجلق بولماو، توغری بولماو، اچكی هم تشقی نی قدر
راف باردر بوصفتلار كشنی آلارنك هرقايسنه يولقدرور. شهرتنی صاقلاغانده اشلرنی ايركن ديلك
ن قيلماقنی هم بتورور. اول شهرت اياسينك جانی خلقنك ماقتاو و يمانلاماقی توتاشا تورغان
بولور. اگرده ماقتالغانون ايشتسه، تركلگينه بنه برتركلك قوشوب اوزينی بيك يكت
ی صاناب، عجبنی، كبرنی آرتدرور، اگرده اول كشی نی حلق خورلاسه قوشقان تركلكی قايت
ور، اوزينك تركلگنه كوب نرسه عيب ايگان كبك كوكل كوتارلودن يراق اولوب عادتی
گان برحالگه كرور. قسقاچ، ايتلسه مونك كبك كشيلرنك جانی عوام خلقينك تليدر.

بردن اول کشی حسدلنمش بولا هم اول بوالده بولغان چیکدن چغوغه قارشو اش قلمقی قایغوسندی بولا ! بولار هر قایسی کشیگه بلادر ! موندی اوتره تورغان آغو، باش بولونی سویه تورغان کمسه‌گه بالغه، یایسه شکرینه قاتوشدرب بوتدرولور حدیث شریفده (الامن عصمه الله) دیگان، معناسی: الله تعالی‌نك اوشبو سویلانگان بلالردن یراق ایتوب یاراتولغان کمسه‌لرنی بارمق ایله کورساتلسه‌ده، آلارنی الوغلاردیودن باشقه سوزایله یاداینو یوقدر. آلار حقنداغی اشارت منه‌یاخشیلار دیمکدن باشقه‌توگلدر.

(٦٢٤) نچی حدیث‌شریفکه‌ده قاراکز!

مترجم طرفندان: بزنك روسیه تاتارلارندان بعض مسلمان قرنداشلرمزنك دینگه خدمت ایتوچی یاشلرمزنی ترتیب‌کورساتولری، البته‌اول یاشلرنك یمان‌بولوینی بلدرتمیدر. چونکه آلاردینگه خدمت ایتوچیلردر (ش.)

٣٢٧ نچی : « بَرِیءٌ مِنَ الشُّحِ مَنْ اَدَّی الزَّكَاةَ وَقَرَی الضَّيْفَ وَاَعْطَی فِی النَّائِبَةِ »

الله‌تعالی قاشنده هم‌کشی قاشنده خور بولغان صارانلقلردان یراق بولوچی شول کمسه‌در: فرض بولغان زکاتنی بیرر، مسافرلرنی چاقرر. قایغوا یرشکان وقتده یومشاقلق ایلن معامله قیلور هم فقیرلرگه یاردم قیلور.

٣٢٨ نچی : « بَرَكَةُ الطعام الوُضوءُ قَبْلَهُ والوُضوءُ بَعْدَهُ »

آشنك بیرکنی، آشامسدان بورون هم آشاغاندان صونك قوللارنی یومقدادر

٣٢٩ نچی: « بِئْسَ الطعامُ طعامُ العُرْسِ يُطْعَمُهُ الاغنياءُ ويُمْنَعُهُ المَساكِينُ »

طویدا آشالاتورغان آشنك ایك خیرسزی ایك‌فانیسی شول‌طوی آشیدر اول طوی آشون بایلارغه هم محتاج بولمی‌تورغان کشیلرگه آشاطلور فقیرو محتاج کشیلرنی کرتلماس آنلارنی طیلور. (بزنك‌حاضرده‌گی طویلار بزکبك) کشینك دوست‌ایشلریله آشاتولسون شولای‌بولساده فقیر و محتاجلرده اونوتولماسون آلارده چاقرولوب حرمت ایتلسونلر.

٣٣٠ نچی : « بِئْسَ الْقَوْمُ قَوْمٌ لَا يُنْزِلُونَ الضَّيْفَ »

نیندی‌نچار خلقدر، شول‌قوم، آلاراویلرینه قوناق‌توشرمسلر! پیغمبرمز (صلی الله علیه وسلم) حضرتلری امتن‌قوناقنی یاراتوچی وحرمت‌لوچی بولماقغه قزقدردی هم‌بیوردی.

٣٣١ نچی : « البَذَاذَةُ مِنَ الاِيمانِ »

کوبمیگ، قدرکوچك‌ینسه‌ده، توبنچیلکنی کورساته تورغان کیوم کیمك، ایمانداندر. بوسوزندن رسولمزنك‌مقصودی، خاتونلر کبك آرتق قیمتلی کیوم کیمسمزلك، هم کشینی ماقتاندراچاق وتکبرلندرچك کیوملرنی کیودن صاقلانونی وصیتدر. کیوملرمزنك نظامی وآنك یاخشیلغی کیلوشلی

کیلشلی وتگوی گوزل بولنمافی دیب سویلگان کشیلر ، البته اوچراغان کشیلر
بر ونك کیوملرن تیکشروب قاراماق ایلان شغللنرلر . بو سوزلرنی سویلگوچیلر قایسی وقت
اوزلر بنك هم باشقه کشیلرنك کیگان کیوملرن تیکشروندن بوشانوب فکرلرنی یوغاری آشدرمق
کیراك ایدی، عقل، فکرایالری هم اوتکن کمسه لر: ایرلرنك کیومی هر وقت پاك هم یاقونلاری
واوز ایشلرینك کیگان کیوملری کبی بولسه بیته در دیلر. کشینك است باشنه قاراغوچیلارنی،
شفه قاراب حکم ایتوچیلرنی عقل ایالری بوش باش دیبو آطیلار.

۳۳۲ نچی : « البِرُّ حُسْنُ الخُلُقِ وَالاِثْمُ مٰا حٰاكَ فی صَدْرِكَ وَكَرِهْتَ اَنْ يَطَّلِعَ عَلَيْهِ النّٰاسُ » .

ایذگولك کورکام خلقلی بولودادر، یمانلق کوکلـگك ایکنچی کشیلر آڭلاغانی مکروه کوره چك
نسنه در. یعنی کوکلـگك ایکنچی کشیلرگه بلنوینی مکروه کوره تورغان نسته نی ضاقلاه گدر.
(۱۸ نچی همده ۱۱۱ نچی حدیثلرگه ده قارالسون!

۳۳۳ نچی : « اَلْبِرُّ مٰا سَكَنَتْ اِلَيْهِ النَّفْسُ وَاطْمَاَنَّ اِلَيْهِ الْقَلْبُ وَالاِثْمُ مٰا لَمْ تَسْكُنْ اِلَيْهِ النَّفْسُ وَلَمْ يَطْمَئِنَّ اِلَيْهِ اَلْقَلْبُ وَاِنْ اَفْتٰاكَ الْمُفْتُونَ »

(۳۳۲) نچی حدیث شریفنك الوغ حکمنی آچماقده وروشان قیلماقده ایتولگان حدیثدر. «بر»
نفسنك بیك یاراتوب قبول ایتمگی، همه کوڭلرنك اورناشقان نرسه سیدر. و «اثم» مونك کیرسی
(یعنی) نفسنك یاراتماغان، کوکلنك اورناشماغان نسته لریدر. اول نسته لرنك قبول هم
دیهت بولولارینه نیقدر فتوا بیروچیلر فتوا بیرسه لرده آڭاقاراب کوڭل اورناشماس!
(۴۲۳) هم. (۷۸) و(۱۱۱) نچی حدیث شریفلرگه ده قاراڭز!

۳۳۴ نچی : « البِرُّ لاٰ يَبْلىٰ وَالذَّنْبُ لاٰ يُنْسىٰ وَالدَّيّٰانُ لاٰ يَمُوتُ اِعْمَلْ مٰا شِئْتَ كَمٰا تَدِينُ تُدٰانُ »

«بر» ایسکرمس، آڭا ضرر ایرشمز؛ گناه اونوتولماس، الله‌تعالی ترکدر، اولمس. ایمدی
شولای بولسه تلاگانگنی اشله، نی اشلاسڭ آنی کوررسون، نی صاچساڭ شونی اوررسون!
اشڭ نیندی بولسه، جزاسیده شوندی بولور! «برنڭ» نی نرسه ایکانون بوقاریداغی حدیث
شریفده کورگان ایدڭ مونده آیورم بیان قلوغه حاجت یوقدر. (۷۴۹) نچی حدیث
شریفکه ده قاراڭز!

۳۳۵ نچی : « اَلْبَرَكَةُ فی نَوٰاصِی الْخَيْلِ »

برکت، آتلارنك ماڭلای صاچنده‌ادر. یعنی اسلام جماعتی‌نك ایزگولگی وسلامتلگی، هر

وقت جهاد وصوغشقه حاضر بولمقدادر. «حاضر اول، جنگه اگر اینسانك صلح وصلاح» دیگان بیت کیساگی اچینه آلغان سیاسی معنالرنی هم بو حدیث شریف جیغاندر. (٧٦) نچی حدیث شریفکه‌ده قاراکز!

٣٣٦ نچی: «البَلَاءُ مُوَكَّلٌ بِالْمَنْطِقِ»

بلالرنك هر قایسی کشینك سوزینه تابشرلغاندر. بلوب بولساده بلمی بولساده سوزنی کوب سویلاو، تورلی بلالرنك توغلمقنه سبب بولور. پیغمبرمز حضرتلری، سویلاونك آرتقلغنی وکورکاملکنی بیك کوب حدیث شریفلر ایلن بیان اینمشلردر. بلمیم بو بیت کمنکیدر، نی قدر بجشمزگه توغری کیله‌در:

«اوکك آردك کوزه‌ت فکر دقیق ایت، اونده بر سویله اوگوتمه آغز بکا هرنه کلور ایسه آسیاب آسا»

٣٣٧ نچی: «البَيِّعَانِ بِالخِيَارِ مَا لَمْ يَتَفَرَّقَا فَإِنْ صَدَقَا وَبَيَّنَا بُورِكَ لَهُمَا فِي بَيْعِهِمَا وَإِنْ كَتَمَا وَكَذَبَا مُحِقَتْ بَرَكَةُ بَيْعِهِمَا»

تلاوی بوینچه اش قلو آور بولغان حدیثلردن تاغن برسی اوشبو حدیثدر. آلوچی هم صاتوچیلر بر برلرندن آیرلمغانده بر مجلسده صاتونی باغلاوده یاکه صاتونی بوزوده ایرکلیلردر. اگر ایکی طرفده سوزلرنده راست وبرلشوده بولسالار موندا این آلوهم صاتوایککی یاقغاده ایزگولککلیدر. یوق ایسه صاتو اشینك اچینه یالغان کرسه وصاتلمش نرسه‌نك صاتوچیغه بلنگان بعض اشلری یاشرن بولسه، اول صاتونك برکتی جویلور. مثلا صاتلا تورغان نرسه عیبلی بولا تورروب، هیچ برعیبی یوق، دیمك، یاکه طرفرغه آلمغان ایکان، اونغه آلدم، یاکه اوّلده باشقالار آز بها بیربده آنی آرتدروب شول قدر تنکه بیردیلر بیره‌دم دیمکلك، قسقاسی آلوچینی قزدراچق وحرصلاندراچق یالغان سوزلرنك هر قایسی، کشینك مروتینه ضرر کیتر وچیدر. موندا این نرسه‌لر، کشینك ذاتنداگی قدر وشرفینه ضرر تیگزر، هم آلوش بیرشدن امید اینکان خیر وبرکتنی قاچرر. آندای روشده صاتولغان نرسه، شریعت وعرفنك ظاهرینه قاراغانده صاتوباغلانغان بولساده یعنی درست بولغان صاتوبولسه‌ده آقتغنده انصافلی بولغان فتوی بیروچیلرگه فایتوب قاراساق، موندی یالغان قاتوشقان صاتونك شریعت قاشنده یارامی تورغان بولوی ایله حکم ایتالر. (٣٣٣) نچی حدیث شریفده اینولرینه کوره درستلگنه فتوا بیروچیلرنك، چونلاری فتوابیرگان بولسالار، شوندی صاتوده صاف کوکللی بولغان صاتوچیلارنکده کوکللری طنچ هم حضورتابار. امایارتی بورتی کمسه‌لر خطافتوا بیروب درست دیگان صاتوده صاف کوکللی کمسه‌لرنك کوکللری بورچلوده بولور. ٣٣٣ نچی، ثابتنی فایتوب قاراساك حکمتنی سیزه‌رسون! ایندی بز توغانلار، صاتوایتکانده نی اوچون یالغان قاتوشدرامز؟ - مونك جوابی بیلگولی: صاتاتورغان نسنه‌مزنی آلوچیغه قیمتراك

صاتوب

صاتوب، آلوچینك اوزمزگه تیوشلی بولماغان آنچاسنی آلمق اوچوندر. ایندی اویلاساق بزنك بوروشده صاتو ایتومز ایله اوغری آراسنده نیندی آیورما قالور؟ اوغری بوزاق واتو اوچون برتیمر قرال توتوب بوریدر، بز آلوچینك آنچاسنی آلداب آلو اوچون یالغانلاونی قرال ایتەمز. بار آیورما شول اوغری صودقاشنده عیبلی ایتلوب زندانغه حکم ایتلور. اما آلداب صاتوچی دنیاده بوعیبکه الاکمسەده الله تعالی قاشنده دنیاکندنده آرتق عذابکه تیوشلی بولور، توبدن اویلاغانده آلداب صاتوچی اوغریدان یماندراقده چونکه اوغری اوزینك اورلاغان مالن همده اول اشن حرام بلب، اوزن گناهلی صانیدر. اما آلداب صاتوچی اوزن آلدانچی هم کشی حقلارن تالاوچی دیوب اویلامیده، آنچاسنده حلال دیوب بلەدر. بواش هرکمگه معلوم حلالنی حرام دیو بولادر. بس بوصاتوچی اوغریدان یمان بولوب الله تعالی قاشنده اوغریداننده یمان حالگه توشەچکدر، چونکه اوغری توتولسه الاگه، شاهد بولماسه آنداده قتولادر، اما الله تبارك وتعالی قاشنده شاهده کیرا کمی، تانوب ده قتلو ممکن توگل! بوحدیثدن اوشبونی آکلامق ممکندر. ایندی سوزنك قصقاسی: رسولمز امتنه شوندی دنیالقده درجەدن، آخرتده مرتبەدن توشره تورغان، فائده صورتنده کورنگان ضررلاردن صاقلانوغه بیورادر. مسلمان بولغان کشی بواشدن صاقلانمق تیوشدر!

۳۳۸ نچی: « تَحَرَّوا الصِدْقَ وَاِنْ رَاَيْتُمْ فيه الهُلْكَةَ فانَّ فيه النَّجاةَ واجتَنِبُوا الْكَذِبَ وَاِنْ رَاَيْتُمْ اَنَّ فيه النَّجَاةَ فانَّ فيه الهُلْكَةَ »

هروقتده راسنلقغه یابوشکز! برتوغریده راست سویلگانده هلاك بولوکزنی بلوب تورساکزده راست سویلاکز، شولایوق برتوغریده یالغانلاغانده قتلونی بلب تورساکزده یالغانلاماکز: یالغانلاو شول قدر یماندر. همیشه توغریلقده بولوکز! آنك اوچون قوتلماق درستلکده در اما یالغانلاودان صاقلا نکز! چونکه یالغان خورلقغه تشرەدر. «مترجم طرفندن»

« بزنك روسیه یورطنده امامارمزدان کوبسی: یالغان شاهد بولوغه فتوا بیرەلر بیگرا کده اوز دیننده بولمغان کشینك برمسلمانده آلاچاغی بولسه، یا بر مسلمان آنی اورونسز رنجتسه آنی کورب تورغان مسلمان، اوزینك مسلمان قرنداشن یاقلاب یالغانلاو تیوش دیو فتوا بیرەلر. « اذکروا الفاجر بمافیه » حدیثنه کوره شوندی بر اشنی آتاب یازامن: قزاندن اوتوز چاقرم برآولده « بورطشده » فتح الرحمن اسملی امامنك فتواسی ایله شول آولغه کومر صاتارغه کیلگان چیرمشلرنك کومرلرن صاتولاشوب کیلشوب بوشاتدرالارده آنچه صوراسه قیناب سوگب یبارەلر؛ شول آولغه امام بولغانمدان صوك بو آش بر تابقر بولوب میکاده آکلاندی شریعتده بو آش یاراماغانن، حراملغن بیان ایتدم، شول چاقداده فتح الرحمن ملا مینم سوزمنی یالغان دیوب همیشه تالاو درست دیو فتوی بیردی. بزنك دینمزنی جیمرگان شوندی امامالاردان الله تعالی اوزی صاقلاسون! « ش. ح. »

۳۳۹ نچی : « تخلّلوا فانه نظافة والنظافة تدعو الی الایمان والایمان مع صاحبه فی الجنّة »

تش آرالارکزنی پاکلاکز، آنك اوچون بوأش صاف پا کلسکدر. پاکلك بولسه ایمانغه انلار، ایمان بولسه ایاسی ایلن جنته‌در.

مترجم طرفندان: «رسولمز صلی الله علیه وسلم» امتنه تشلرینـی پاکلاونی، بیك الوغ اش ایتوب، الوغ ثوابلرگه سبب بولغانون بیان ایتدی، تش پاکلاو اوچون مسواك دیگان آغاچنی توتوق کیراك بولادر. اول آغاچ اوزینك آچیلغی سببلی، تشلرنی طشدان کرب یابوشقان نسته‌لردن پاك قلوب، اوستنه آلارغه برکرسزلك بیره‌در. توشلرنی پاکلاونك ایك الوغ فائده‌سندندر توشلرنك صزلاماوی، بمان ایسلر چقماوی، توشلرنك توشموی کبی فائده‌لری کوبدر. بزنك بوزمانده روسیه مسلمانلاری توش صزلاوی ایله بیك بـلالنه‌لـر؛ مونك سببی ایکیدر بره‌وسی تشلرنی مسواك ایله پاکلاماو، همده شیکر بال کبی نسته‌لرنی تشلرده شول کوی قالدرو ، بوده مسواك توتماودانـدر. ینه برسببی قاینارایـله صالقن نسته‌نی بر وقتده قابو. بزنك مجلسلرمزده قاینارآش یاننده صالقون قوّاس، صالقن کابسته، تورلی قاز اینی کبی نسته لر بولادر اشنك توبی مسوا کنی تـاشلاوغه قایماده تورادر. حاضرگی بللارده مسلمانلارمز تش پاکلاو اوچون «تش قومی» دیگان پراشوکنی توتـا باشلادیلر، اوزلرینك پیغمبرلری بیورغان مسوا کنی توتمی توردیلارده، حاضر یاؤروپا حکیملری چغارغان قومنی توتالار. بوقوم مسواك کبی توگل ، مسوا کده تشلرگه فائده‌دن باشقه نسته یوق اما قوم تشنی پاکلاساده تشنك یالتوراون بتوروب تشلرنی ضعیفلته‌در «ش.»

۳۴۰ نچی : « تسعة اعشار الرزق فی التجارة والعشر فی المواشی »

کشی‌لرنك رزقی اونددان طوقز ألوشی سؤدا ایلن أش یرتکان کشیلرده‌در برألوشی حیوان اوستر و حیوان آصری تورغان کشیلرده‌در.

پیغمبرمز حضرتلری، سؤدانك برکتنی وفائده‌لرینی حیوانلارده وآکغار اوخشاغان اشلرده اول قدر فائده بولمادغنی ایرشدردیلر. آنك اچون جانلی مالدر: اولوی بار، باشقه ضرری بار.

۳۴۱ نچی: « تعرّف الی الله فی الرّخا یعرفك فی الشدّة »

بوموشاقلق وقتده اللهنی طانوساك، اولده سنی طارلق، وقاتیلق وقتده بوموشاقلق ایلن قارشی آلور.

۳۴۲ نچی: « تعوّذوا بالله من جار السؤ فی دار المقامة فانّ الجار البادی یتحوّل عنك »

همیشه تورولا تورغان آوللارده هم شهرلرده بولغان یاوز کشیلرنك کورشیلگندن اللهغه صغنکز اما صحرالارده بولغان یاوز کـورشیلر نیچك بولساده یاریدر آنك اوچون تیزدن

آیرلور

آنداغی کورشیلر آلشنورلار بوکون مونک ایرتگوسون تگنک سوزنـك قصقاسی: کشی اوی آلماسون کورشی آلسون دیگان کبی هر وقت رعایت ایتمك کیراکدر.

٣٤٣ نچی: « تَناكَحُوا تَكاثَرُوا فانّی اُباهی بِكُمُ الاُمَمَ یَومَ القیامَة »

نکاحلەنکز، کوبەیگز؛ یعنی بالالار اوسترکز. آنك اچون مین سزنك کوبلککز ایلن باشقه امتلرگه قارشی ماقتانورمون.

قایسی حقلق ایالرینك بیان ایتوینه قاراغانده، برملتنك اوّلا بتوینه سبب بولغان نرسەلردن «مملکتنی یورتونك یمانلغی» فقیرلك، نادانلق، ینەدەبولاردان طواطورغان نرسەعاجزلك، مسکینلك، ایلك آرتق اثری، قومنك کوندن کون بتوینه آزایماقنه سبب بولور. برملتنك هلاك قیلاتورغان آوروغه وقاتیلقلارغه اچراماقنك سببلر تیوشلی بولغان اشلرایلن صوغشنی اختیار ایتمکندن، سلامتلکنی صاقلی تورغان سببلرنی رعایه قیلمغانلقدن کیلگان خلقنك کیمویمه سبب بولا تورغان آفتنك برقدر فقیرلکدن، محتاجلقدان، اورنسز رنجتودن همدەمملکتنی یورتونك یمانلغندان، بارلقغه چغار. چونکەمونده‌ی یرلرده خلق، اشسزلکنی اوستنه آلوب اویلنب بالا چاغالی بولودان صاقلانور. بر کشی، اوزی اوچون راحت کون اوتکاررلك رزق، کیوم صالوم حاضرلودن کچسز بولا توروب، آنك اوستنه تاغن بر خاتوننك هم آندان تواچاق بالالارنك آور یوکنی یوکلرمی؟ البته یوکلامس، چونکه قری برباشی‌راحت‌کون کورمودن مملکتینك ناچارحالنه قاراب، اوزینك دنیاغه کیلکاننه، همدە اوزینك ترکلگینه سبب بولغان آتا وآنالارینه شلته ایتار. بوکشی شونده‌ی آورلقلار اچینه اوزینك دنیاغه کیلوندن اوکنەدر. اینده‌ی مونده‌ی کشی اوزینك دنیاسنه اوزی راضی بولغاچ، ایکنچی برگناهسز قزنی اوزینەخاتونلقغه آلوب، آنی جفاچهکدرگه راضی بولورمی؟ نورا تورغان ییرنك توغریلق طنچلق بولمغان کمسه اوزینه بالا چاغالی بولو قایغوسنی هیچك اوستنه تاقماس! اینده‌ی مونده‌ی اشلرنی بلب توروچی کمسەنك عقلی اویاغ بولسه، آراقی یابرقایغوکبی نسته ایله باشی ایلانمگان بولسه، بوکشی برده شیکسز خلق آراسنك تورونی تاشلاب، یالغزلقنی ایرك ایتارده، برتاوده یااورمانك یالغزحالنك عمرن اوتکارر. دنیادن بوزدوندرگه کوکل قویوچیلق، اللهنی سیوچیلرنك اشیدرشوکار کورەده مونده‌ای ییرلردەگی کشیلرنك کوبراگی، اوزن‌ظلمگه توشرودن قتقارو نیتی‌ایلەبیورو همطیوایاسی بولوب اوزینك حالن‌طنچلاونی تلاب، آیاق آستونك قالماواوچون، برمحکمەدەتورەبولمقغه توروشور شولای ایتوب اورناشورده اول وقتك بالالاری جماعتلری بولور(العدل اساس الملك)مقالنی بر اورنده ایسکه توشروب الله تعالی‌دن توفیقلار صوریق. (٤٢٧) نچی حدیث شریفنك شرحینه قاراکز!

٣٤٤ نچی: « تَهادُوا تَحابُّوا وتَصافَحُوا یَذْهَبَ الغِلُّ عَنْكُمْ »

بر برگزگه بولاکلر بیرگز، سویشگز، برگه‌لشب اوطرشگز، کوگل‌لرگزده بر برگزگه قارشی بولغان کرونچار تورمشگز بتسون. پیغمبرمز (صلی الله علیه وسلم) حضرتلری «کونوا عباد الله اخوانا» دیو بیوردیلر، بیگراك آرتق لازم ایتوب بیورغان نرسه، هر کشی‌نك بر بری ایلن دوستلق ایلن بولماقیدر کورشوبعتننه ۷۷ نچی حدیث شریفکه هم قاراماق تیوشلیدر.

۳۴۵ نچی : « تَهادُوا فانَّ الهَدِیَّةَ تُضعِفُ الحُبَّ و تذهَبُ بغَوَائلَ الصَّدْر »

امت‌لرم وصحابیلرم بولك بیرشگز، آنك اوچون بولك، دوستلقنی ایکی الوش ایتر، کوکرکده‌گی کروتوزاننی بترر.

۳۴۶ نچی « اَلتَّائبُ منَ الذَّنب كَمَنْ لاذَنْبَ لهُ »

گناهلاردن ان توبه ایتکان کشی، گویا اولدوك گناه ایتمگان کشی کبك بولور. رسول‌الله تعالی‌نك عفو و بارلقاوی‌نك کیك بولون سویلاب امت‌لرینی توبه‌گه قزقدروغه کرشب اوشبو سوزنی بیان ایتمش.

۳۴۷ نچی : « التُّؤَدةُ والاقتصادُ والسَّمْتُ الحَسَنُ جزءٌ من اربعٍ وعشرینَ جزأً من النُّبوَّةِ »

اشلرنده وسوزلرنده اویلاوچان بولماق، هر قایسی اشلرنده اورتاچالقنی اختیار ایتمك، بلارنك جیولوی ایلان برگه کورکام صورتده و کورکام روشته بولمق، پیغمبرلك حاصل بولونك یکرمی دورت الوشندن بر الوشیدر شوشی ماقتاولی اوچ اشنك پیغمبرلر خلقندان بولوونی بیان ایلن، لازم طوطلماقنی وصیت ایتوب بیوردیلار (۵۵۷) نچی حدیث شریفدن قارا.

۳۴۸ نچی : « التَّاجرُ الصَّدُوق الاَمینُ مع النَّبیّنَ والصّدّیقینَ والشُّهَدَاء »

درست و امانت ایاسی بر سوداگیر پیغمبرلر هم چن ایمانلی کشیلر هم صوغشده شهید بولغانلر ایلن برگه‌در. صاتونك وصاتوچیلارنك قدرینی اولوغ بلوب، اوزینك صفتی ایلان صفتلاب انبیادیدیلر. شوندای توغریلق اشانچلق ایلن مشهور بولغان بر سوداگیر کورکام والوغ بولغان صفتلارنك هر قایوسون اوزینه جیغانلقدن مگگلك بختلی بر آدم کبی بولوب اول کشینی اوینه باروب تبریك ایتمك کرکدر.

۳۴۹ نچی : « التَّاجرُ الجبان محرُومْ والتَّاجرُ الجَسُورُ مَرْزُوقْ »

قورقوچان سوداگیر، سودانك فایده‌سندن محروم بولوب، باطرطرشچان سوداگیر سوداسندن آرتغراق فائده ایتو ایلن سینور رزقلانور.

۳۵۰ نچی : « التَّدْبیرُ نصفُ العیش والتودُّدُ نصْفُ العقل والهَمّ نصف الهَرَم وقلَّةُ العیال احَدُ الیَسَارَین »

اشنك

اشنك آخرنی قاراب آثارکوره اشلمك ترکلکنك وکشیلر ایلن دوست بولمقلق، دنیاداغی خلقنك چیرکانماسسزلگینه طورشماق عقلنك یارطسیدر. اوی وقایغوغه توشکان کشی یاش اولسه ده قارتلقنك یارطی یولنی آلمش بولور دیمکدر. اوستنه نفقه‌سی تیوش بولغان آدملرنك آز بولولری بایلقنك تیز کیلوینه برنچی سببدر حدیث آتْلاوچیلر ایندیلر، بای ایکی تورلی دیب، برسی مال ایلن بای ایکنچسی مالسز بای. مال ایلن بای، مال‌لاری وآقچه‌سی خلقنقدان کوب بولوبرلن بولادر، مالسزبای یعنی کوکل بایلغی کیرکلی نرسه‌لری اورنده بولماسه‌ده باشقه کشیلرگه هیچ محتاج بولماو برلن بولادر چن بایلق دیوب کوکل بایلغنه ایتلور اوّلگی بایلق ایاسی، بای بولسه‌ده یتوشمگان، کیرەك بولغان نرسه‌سی کوب بولور.

۳۵۱ نچی: « ثَلاثٌ مَنْ كُنَّ فيه نَشَرَ اللّٰهُ تعالى عليه كَنَفَهُ وادْخَلَهُ جَنَّتَهُ رِفْقٌ بالضَّعيفِ وشَفَقَةٌ على الوالِدَيْنِ والاحسان الى المملوك »

کیله‌چەكگی اوچ تورلی خلق کمده‌گنه بولسه‌ده اول کشی اللّٰه‌نك رحمتنه بولغوب جنتگه کرر. برنچسی: ضعیفلرگه یومشاقلق ایتکان، ایکنچسی آتا وآناسینه شفقت ایتوچی، اوچنچیسی قولنداغی خدمتچیلر ینه یومشاقلق ویاردم ایتکان کشیلر.

۳۵۲ نچی : « ثَلاثٌ مَنْ كُنَّ فيه حاسَبَهُ اللّٰهُ حسابًا يسيرًا وادْخَلَهُ الجَنَّةَ برحمته تُعْطي مَنْ حَرَمَكَ وتَعْفو عَمَّنْ ظَلَمَكَ وتَصِلُ مَنْ قَطَعَكَ »

هرکمده شوشی اوچ تورلی حال بولسه اللّٰه تعالی آنك حسابنی جیگل، واوزنی جنت نعمتلری ایلن نعمتلندرر. سنی محروم ایتکان کشیگه سنك یاردم ایتوك، سکّا تیوشسز یرده بوزوقلق کورسنکان کشینی کیچوروك، سیندن کیسلگان کشینك زیارتنه باروك تیوشلیدر.

۳۵۳ نچی : « ثلاثٌ مَنْ فَعَلَهُنَّ ثِقَةً باللّٰه واحتسابًا كان حقًّا على اللّٰه ان يعينَهُ وانْ يبارِكَ لَهُ مَنْ سَعَى في فكاكِ رَقَبَةٍ ثِقَةً باللّٰه واحتسابًا كان حقًّا على اللّٰه ان يعينَهُ ويبارِكَ لَهُ ومَنْ تزوَّجَ ثِقَةً باللّٰه واحتسابًا كان حَقًّا على اللّٰه انْ يعينه وانْ يبارِكَ لَهُ وَمَنْ احيا ارضًا ميتةً ثقةً باللّٰه واحتسابًا كان حقًّا على اللّٰه انْ يعينهُ وانْ يبارك له »

اللّٰه‌نك فضل ویاردمینه اشانوب کیله‌چەكگی اوچ تورلی نرسه‌نی برینه کیترگان کشیگه یاردم اینمك، اشلگان اشینك آخرنی خیرلی قیلمق اللّٰه تعالی‌نك اوستنه حق بولور. برسی برقلنك آزادلغنی بولادر وایچون سبب لرگه کرشکان کشی ایکنچسی اللّٰه‌نك یاردمنه اشانوب خاتون نکاحلنگان کشی اوچنچسی برتاشلانغان جیرنی ترگزگن کشی در. ایمدی اللّٰه‌غه تایانوب شول اوچ نرسه‌گه

کرتکان کشیلر، شکسز الله‌نک رحمت ویاردمنه‌یولقوب اشنگن اشلر ینک ایزگیلگنی کوررلر.

۳۵٤ نچی : ثلاثٌ مِنَ المیسر القمارُ والضَرْبُ بالکعاب والصَّفیرُ بالحمام »

اوتوش اویونلری یعنی کارته ودورت پوچماقلی طاشلرایلن اویون اوینامق وکوگرچنلر ایله اوینامق، قرأن کریمده شکسزحرام ایکنچلگی بیان ایتلگن اویونلردندر (قمار) مثلا بر کشیگه اینه‌سن سین بیکا آرتدرا آلساك فلان نرسه‌م سنکا بولسون دیب اگرده‌مین سندن استون بولسام سینك فلان نرسه‌ك میکا بولور دیب قارشی توروشا طورغان اوینلر. مکعب طاشلری نکده نچك ایکنچلگی معلومدر. اوچنچیسی قوشلار ایلن اوینا وچیلق در اویره‌تلگان کوگرچنلر ایلن، بر کشی نك اچوب کیتکان قوشلری قوشلورده برگه‌یابلور قسقاسی اوزاشلرینی قویب قوش ایلن اویناب، فائده‌لانوب عمرون اوتکرر.

۳۵۵ نچی : « ثلاثٌ مِنَ الفَوَاقر امامٌ انْ احسَنْتَ لم یَشْکُرْ وانْ اسأتَ لم یَغْفِر وجارٌ ان رای خیرًا دَفَنَهُ وان رای شَرًّا اشاعَهُ وامرأةٌ ان حَضَرْتَ آذَتْكَ وانْ غبْتَ عنها خانَتْكَ »

کیله‌چکلگی اوچ نرسه یمان والوغ بلالردندر. اوّل بر، توره‌بره‌ونی اشکه قوشوبده اول کشینك یخشیلقنی وهم قوشلقلی اشلرنده بولدقلی وتدبیرلی بولوونی کوربده اول کشیگه هم شکرایتمس، وبرخطاسنی کورگانده کیچرمس، ایکنچی برکیورشی، ایکنچی کورشیسنده یخشی اش کورسه یاشرر، بریاوزاشون سیزسه خلقغه‌تاراتور، اوچنچیسی برخاتون در، ایری برگه‌چاقده ویوزیوزگه قارشی کیلگان وقتده اشلری، قلنشلاری ایله‌وتلی ایلن ایرن رنجدرا گرده چغوب کیتسه مالینه‌ویوزصوینه چیکدن طش خیانت ایتر.

۳۵٦ نچی : « ثلاثٌ أُقْسِمُ علیهنَّ ما نَقَصَ مالَ عَبْدٍ مِنْ صَدَقَةٍ ولاظُلِمَ عَبْدٌ مظلمةً صَبَرَ علیها الّا زادهُ اللهُ عزَّ وجلَّ عزًّا ولافتَحَ عبدٌ بابَ مسئلةٍ الّافتَحَ اللهُ علیه بابَ فَقْرٍ واُحَدِّثُکم حدیثًا فاحفَظُوهُ انما الدُّنیا لاربعةِ نَفَرٍ عَبْدٌ رَزَقَهُ اللهُ مالاً وعلمًا فهو یَتَّقِی فیه رَبَّهُ ویَصِلُ فیه رَحِمَهُ ویعملُ لله فیه حقًّا فهذا بافضلِ المنازل وعبدٌ رَزَقَهُ اللهُ علمًا ولم یرزقْهُ مالاً فهو صادقُ النِّیَّةِ یقولُ لو انَّ لی مالاً لعملتُ بعملِ فلانٍ فهو بنیَّتِه فَاَجْرُهما سواءٌ وعبدٌ رَزَقَهُ اللهُ مالاً ولم یرزقه علمًا یَخْبِطُ فی ماله بغیرِ علمٍ لایَتَّقِی فیه رَبَّهُ ولایَصِلُ فیه رحِمَهُ ولایعملُ لله فیه حقًّا فهذا باخبثِ المنازل

المنازل وعبدلم يرزقه الله مالاً ولا علماً فهو يقول لو انّ لى مالاً لعملت فيه بعمل فلان فهو بنيّته فوزنهما سوآء »

بمين ايته‌مون اوچ تورلی نرسه شکسز بولورلار. برسی کشینک مالی صدقه بیر وایلن کیمموی ایکنچیسی برکشی حقسز بولغان ظلم‌گه صبرلق کورستسه شول وقت الله تعالی درجه‌وحرمتنی آرتق ایتوی. اوچنچیسی هرکم خلقدان صوراڤ بولون طوطسه، فقیرلك ومحتاجلق ایشگی اول کشیگه آچلوب هیچ بر وقت محتاجلق بلاسندن قوتلماوی. سزگه قایسی برنرسه‌لرنی بیان قلامن یادقه آلوکز. دنیا دورت تورلی خلق ایلن طورا. برتورلیسی، الله تعالی آلارنی علم وبایلق ایلن رزقلندرغان کشیلردر، آنلار اول علم وبایلقلاری ایلن الله‌دان قورقارلار یعنی شریعت چیکلرندن طوشقه چقمازلر، قرنده‌ش قبیله‌لرندن آیرلمایوب آلارنی حرمت ایته‌رلر، بلکنلرندان الله رضاسی ایچون اخلاص ایلن خلقغه فائده ایترلر علملرینی خلقنك دنیاوآخرتده بختلی بولوبینه صرف ایته‌رلر. ایندی بوکبی کشیلر اوزلرینده الله‌هم خلق قاشنده قدرلی والوغ درجه‌لی بولورلار. برتورلسیده علمی بولوب، بایلقدان محروم بولور، اگر بایلق ایاسی بولسام شونداى‌مونداى فائده‌لی اشلر اشلرایدم نیتنده بولوب شول نیتلری ایلن اجرلی بولورلار، ایندی برتورلیسی، بایلغی بولسه‌ده علمی بولماس بایلغی ایلن الله‌دان صاقلانماز قرنده‌ش قبیله‌سندن چیتده بولوب آلاردن آیرلور، مالی اوزرینه تیوشلی بولغان الله‌نك حقلرنی بیرینه یتکزرگه طرشماز. بوتورلیلری قباحت اورنی‌نده دورتنچی تورلیسی علمیده، مالیده بولماس، مالم بولسه شول ایزگولکنی قیلور ایدم. وبو ماقتاڤلی اشنی قیلورایدم نیتنده بولور. آنلك نیتی ایلن عملنك اولچاوی بردر. یعنی قلغان ثوابن تابار.

٣٥٧ نچی: « ثلاثُ دعَوَات مُستَجابة لاشَكَّ فيهنَّ دعْوَةُ الوالد على وَلَده ودعوةُ المُسافر ودعوةُ المظلوم »

هیچ برشك یوق اوچ کشینك دعاسی الله قاشنده قبول بولور. برسی آتانك بالالرینه دعاسی، ایکنچیسی مسافرنك، اوچنچیسی مظلومنك، دعاسیدر.

بو اوچنك ایزگی دعا قیلولارنی آرزو ویمان دعالرندن صاقلانو لازمدر.

٣٥٨ نچی: « ثلاثٌ لم تَسْلمْ منها هذه الاُمَّةُ الحَسَدُ والظَّنُّ والطِّيَرَةُ الاَ انبّئُكم بالمخرج منها اذا ظَنَنْتَ فلا تُحقّقْ واذا حَسَدْتَ فلا تبْغ واذا تَطَيَّرْتَ فامض »

اوچ نرسه‌دن محمد صلی الله علیه وسلم‌نك امتی سلامت قالمازلار. حسددن، یمان اویدان، یوق بارنرسه‌دن شوملانمقدن مین بو ناچار صفتلردن سزگه برچغواورنی بیلدگلیمی؟ یمان اویدا وقنده‌اش بلای دیب کیسوب حکم ایتوب اویلانغان کشی حقنده سوز واشکز ایلن

اوزگرتو بولماسون ، حسد ایتساگزده سوزیا که اش ایلان اوتوب کیتمگز بوق بارنرسه دن
شوملانغان وقتده الله غه توکل قیلوب آنی بترگز ، اشگزدن طوقتالوب همانك شوملانوده بولماگز هر
آورونك بولغان طبیبی پیغمبرنك کورستوب بیرگان بولی ایله همان ده عمل ایتماسه کوکره گمزکیك
بولور، نفس آقرن آقرن اوزینگ ایالنگان نرسه لرین تاشلاب، فرشته کبی صاف ایچلی
گوزل خلقلی بولوب قالور (۴۳) نچی حدیث شریفکاده قاراگز .

۳۵۹ نچی: «ثلاثٌ كُلُّهُنَّ حَقٌّ على كلّ مسلم عيادةُ المريض
وشهودُ الجنازة وتشميتُ العاطس»

مسلمان بولغان کشینك اوستنه توبنده گی اوچ نرسه نی قیلماق تیوشلیدر: خسته نك باروب
حالن صورامق، جنازه نی اوزاتو، توچکرگن برکشی «الحمدلله» دیب ایتسه جواب بیر
مك ، یعنی «یرحمك الله» دیمك، یا که بوکار اوخشاغان بر سوز ایلن مؤمن قرداشیله
دوستلق بلدررگه کیرك (۵۰۹) نچی حدیث شریفکه قارا .

۳۶۰ نچی: «ثلاثٌ لَنْ يزلْنَ من امَّتي التفاخُرُ بالاحْساب والنّياحةُ والانواء»

شول اوچ حال امتمدن کیتمزلر . درجه لی هم آتا بابالرینك الوغ نسللی بولوی ایلن
ماقتانماق، جنازه آرتندن قابغوروب یغلاب قالو، یولدزلارنك یروندان ثالله نی لرچغارغان
بولوب آنك ایلن کیله چکده گی اشلرگه کورستوچی بولمق.
(۱۰۴) نچی حدیث شریفده وآنك ترجمه سنده گی آڭلانغان حکمت لرگه قارا.

۳۶۱ نچی: «ثلاثٌ انا خَصْمهم يومَ القيامة ومَنْ كنتُ خَصْمهُ خَصَمْتُهُ رجلٌ
اعطَى بي ثمّ غدَرَ ورجُلٌ باعَ حُرًّا فاكلَ ثمنَهُ ورجْلٌ
استَأجَرَ اجيرًا فاستَوْفى منهُ ولم يُوفه»

بوحدیث شریف قدسی بولغان حدیثلردندر. حدیث قدسی الله تعالی گه، حدیث نبوی،
رسوللرنك سیدی اولغان پیغمبرمز حضرتلرینه اسناد اولغان بر الوغ کلامدر. شولای بولسه ده
هر ایکسیده پیغمبرمزنك معجزه لی تلندن سنت لی بیانلرندن چقغانلردر . حدیث
قدسی ایلن حدیث نبوینك چغوینك درجه لری حقنده صوفیین محقق لرندن کیترلگن
کیراکلی بولغان سوزلرنی طاتوب بلمکنی استاگنلر، اهل کشی ایلن ذکر قیلشوب آڭلاسونلر.
بزبو اورونده یالغز مثنوی شریفنك شول توغریده غی بربیتنی یازامز: گرچه قرآن ازلب
پیغمبرست * هرکه گوید حق نگوید کافرست * موندی حدیثنك اولنده حدیث آڭلاوچیلار بر
«قال الله تعالی» دیگان شریف سوزنی کیتره لر. حاصل کلام بوحدیثنك معناسی بوبولور،
الله تعالی بیورور: اوچ کشی نك قیامت کوننده دعواچیسی مین بولورمن، مین کم ایلن دعوا

ایتسه م

اینسم دعوام دعوادر. بونلارنـــــك اوّلـگسی بر آدم، مینــــم اسمم ایلن بـر سوز بیرگندن صوڭ الله ایلن بمین اینمسه بر نرسه نی وعده قیلغاندان صوڭ سوزنده طوره اسه، وعده سنی آلماشسه. ایکنچیسی ایر یاکه خاتون بر آزاد کشینی صاتوب آنچه سنی آشار (قزلرنی اوزینه بـاقونلرنی آزاد وقتنده اسیر دیب صاتقان قافقازیه لیلرنڭ حـالنی آڭلاسونلر). اوچنچیسی بر کشینی بیلـگولب طوتوب اشلتکاندان صوڭره، اوستنه بورچ بولغان بهاسنی بیرماس. ایندی بواوچ تورلی خلق، الله تعالی گه قارشی دعوی قیلمش کشیلردر. (۲)

۳۶۲ نچی: « ثـلاثـةٌ لاتحرمُ علیك اعراضُهم المُجاهر بالفسق والامامُ الجائرُ والمُبتدعُ »

عرض دیب بر آدمنڭ ماقتالا یاکه خـورلانا تورغـان صفتنه ایتـورلر چونکه اسلام دیننده بر کشینی آرتنـده غیبت قلمق حـرام در، یعنی اول کشی ایشتکان وقتده رنجرلك سوزنی آرتنده سویلمکده شریعت قاشنده درست توگلدر. شولایده تونبانده گی اوچ کشینی غیبت ایتمك حرام بولمایاچاغنی بوحدیث شریف بیان ایته در. آلار شونلار در: برسی هیچ کشیدن صاقلانمی طارتنمی خلق آلدنده اشکاره بوزقلق قیلوب شریعت حرام ایتکان اشنی اشلاب شریعتنڭ قدرن کیمستوچی؛ ایکنچیسی خلققه هم خلقنڭ اشنه باش بولوبده ظلم وقاتیلق کورستوچی اوچنچیسی کتاب وسنتده بولمغان نرسه لرنی چغاروب دنیاغه بوزقلق ونادانلق اورناگی بولغان کشیلردر. بزنڭ روسیه ملالری همده شریعتنی تابتاوچی اصول قدیمیلر کبی.

۳۶۳ نچی: « ثلاثةٌ لاتسألْ عنهم رجلٌ فارَقَ الجماعةَ وعَصَی امامه ومَاتَ عاصیاً وامةٌ اوعبدٌ ابَقَ من سیّده فمات وامرأةٌ غابَ عنها زوجها وقد کفاها مؤونة الدنیا فتبرّجتْ بعْدهُ فلا تسأل عنهم »

اشلوی یـاکه اعتقادی ایلن مسلمان جماعتندن آیورلغان، اوزینه دنیا وآخرت کیڭاشچی بولغان امامینه گناه لی بولغان، شول حالنـده توبه ایتمسـدان بوروب اولب کیتکان، کشیلر ایلن؛ خواجه سندن قاچوب آولـگان کنیزه ك قللار لرنڭ هم اوشاندا اق آشارنه، کیارنه بولاتوروب ایری اویده یوق وقتده یعنی سفرده وقتده یات ایرلرگه کیینوب یاصانوب ماتورلغنی کورستکان خاتونلارنڭ حال لرندن هیچ صوراماگز بولار ایك نچار اورنلرده در. بولارنڭ درجه لری یوقدر.

۳۶٤ نچی: « ثلاثةٌ لاتسألْ عنهم رَجلٌ ینازعُ اللهَ ازارَهُ ورجلٌ ینازع اللهَ رداءَهُ فانّ رداءَهُ الکبریاءُ وازارهُ العزُ ورجلٌ فی شكٍّ من امرالله والقنوط من رحمة الله »

(۲) قزان ربوروغ تاتارلارینڭ فاحشه خانه لرگه آزاد قزلارنی صاتوچیلار بده شول حکمگه کرملر.

شول اوچ کشی نلك حالندن هیچ صور الماسون، بر آدم الله تعالی ازار ورداسی توغر وسنك تارتوشورغه چونکه الله تعالی نلك رداسی کبریا، وعزی ازاریدر، بولار حقنك تارتوشوغه کرشمك بو کشی نلك تکبر والوغلانودن کیلور) ایکنچیسی الله تعالی نلك ذاتنك وصفاتنك شك طوتودر. اوچنچیسی الله نلك رحمتندن امید کیسودر یعنی اوزینك یاوزلقارینی الله تعالی نلك عفو ویارلقامقندن آرتغراق کوروب یارلقی آلماس دیگان کبی امید سزلککه توشر، یاکه دینگه هم دنیاغه فائده لیراك باشلانغان بر اشنی تمامله‌گنده شبهه ایتوب کوکلینه ضعیفلك کیتدر ر، یاکه عمومی بر اشنك ایزگی نتیجه وخیر اشکه بارمایاچاغنی کورگان بعض کوچلکلاردن حکم ایتوب طرشووینه کیمچیلك کیتروب یالقاولانور. ایمدی بو اوچ تورلی کشیده حقیقتکه قارشی بولونی هم کشیلکنی ازلمك کیرکده توگل آنلرنی‌اندی کشی دیب حاللرنده هیچ صور الماسون آنك اوچون کشی همت ایلن کشیدر، مرتبه ونسل ایلن توگل (المرءُ بهمته لابرتبته).

٣٦٥ نچی: «ثلاثةٌ لایُحبُّهم اللّهُ ربُّكَ عزَّ وجلَّ رجلٌ نزلَ بیتاً خرباً ورجلٌ نزلَ علی طریقِ السبیلِ ورجلٌ ارسلَ دابّتَهُ ثم جعلَ یدعو اللّهَ انْ یحبسها»

اوچ کشینك دعاسی الله قاتنده قبول توگلدر. اولگیسی: بر آدم در ویران اوده تورر، یاکه هر وقت اول اوینك یاتار طرور، یارب مینی صاقلادیب دعا ایتر. برسی یول اورته‌سنده توروب مالی نلك صاقلانمش بولماقی دعاسنده بولور. اوچنچیسی حیوانینی ایرکنکه ییبررده اول قاچار، یارب مینم حیوانمی قاچرمه دیب دعاده بولور. پیغمبرمزنك مقصودی بیلگلی بولغان نرسه‌لرده، تدبیرده کیمچیلك ایتوبده تقدیرگه اوبکه‌لمك عقللی کشینك اشی بولماوچیلغنی بلدرودر.

٣٦٦ نچی: «ثلاثة لایکلمهم اللّهُ یومَ القیامة ولاینظُرُ الیهم ولا یُزکّیهم ولهم عذابٌ الیمٌ رجلٌ علی فضل ماء بالفلاة یمنعُهُ من ابن السّبیل. ورجلٌ بایعَ رجلاً بسلعةٍ بعدَ العصرِ فحلفَ له باللّه لاخذها بکذا وکذا فصدّقه وهو علی غیر ذلک ورجلٌ بایعَ اماماً لایبایعه الّا لدنیا فان اعطاهُ منها وفی وان لم یُعطه منها لم یف»

اوچ تورلی آدم ایلن الله تعالی قیامت کوننده سویلشمز، یوزلرینه قاراماز، آلارنی پاکلمز، آلارنی قورقنچلی بولغان عذابکه یولقدرر. برسی کیك بولغان صحراده صوی بولوبده یولچیلرغه آرتدرماس آنلاردان صو آلدرماس. ایکنچیسی برصاتوچیدر کیچکی بازاردیب مالنی صاتمق اوچون الله ایلن یمین ایتوب شول قدرگه آلدوم دیب آشقنروب تیزراش بترمك استر، حال بوکه درستلك آنك ایتکانی کبك توگلدر. (٣٣٧ نچی حدیث شریفکه قارا). اوچونچیسی برکمسه، گل دنیا قصدی ایلن، یعنی فلان اورونی اوزمه آلسام یاکه فلان مرتبه ایاسی بولسام یاکه فلان

بایلق

بایلق مینك بولسه نیتلری ایلان حق بولغان اماغه تامغه بیرر. اگر اویلاغان نرسه لری اوزنه بیرلسه سوزنك تورر، بیرلمسه تورماس.

۳٦۷ نچی: «ثلاثة لایکلمهم الله یوم القیامة ولاینظر الیهم ولا یزکیهم ولهم عذاب الیم شیخ زان وملك كذاب وعائل مستكبر»

اوچ تورلی خلق ایلان جناب حق قیامتده سویله مز، یوزلرینه قاراماز آلارنی گناه دن پاکلمز، آلارنی قورقنچلی بولغان عذابگه یولقدرر. برسی قارت کوننده زنا ایتکان کشی، ایکنچیسی یالغانغه ایالنگان پادشاه، اوچنچیسی یارلی متکبر در. بونلارنك اوچسی نگده طشدان قاراغانك بولای قیلنولری برده کیلشمگان اش ایکانچلگی، طبیعتی سلامت بولغان کشیلرگه بیلك آچقدر بوحدیث شریفك موندی آدملرگه الله تعالی یوزلرینه قاراماز دیکان سوز، الله تعالی نك آچودن کنایه ایتوب کیترلگان سوزدر نتاککه بزنك تلمزده ده فلان کشی شول اشنی اشلاسه ایکنچی قات یوزینه ده قارامام بو سوزده اند اشم دیب استعمال قلنادر.

۳٦۸ نچی: «ثلاثة لاینظر الله الیهم یوم القیامة العاق لوالدیه والمرأة المترجلة المتشبهة بالرجال والدیوث وثلاثة لایدخلون الجنة العاق لوالدیه والمدمن للخمر والمنان بما اعطی»

الله تعالی قیامت کوننك اوچ کشی نك یوزینه قارامس، یعنی آنلارغه آچوی کیلور. بولار: آتا آناسینه گناهلی بالالر، قیافتده بعض اشلرده ایرلك کورستکان خاتونلار، ینه برسی خاتونینك بوزقلغنه راضی بولغان ایر. کیله چکده گی اوچ تورلی خلق دخی جنةکه کرمازلر. اولا آتا آناسینه گناهلی بولغانلار، ایکنچی اچملك وایسرتکچ لرگه ایالنوب هر وقتك اچوب بورگان کشیلر، اوچنچی بیرگان نرسه سون ایتکان ایزگلگن یاکه ایتکان خوش سوزنی وشفقتنی منت قیلغانلار در. ایتلگان صفتلرنك هر قایسی نچار حال وبزق اخلاقدن بولسه ده، آتا آناغه گناه قیلغانلار حدیث شریف نك ایکی جمله سنك ده آیرم آیرم کیترلوی بیگرکده اولوغ گناه ایکانلگون بلدره در. برسیده ایتکان یخشیلقنی یخشیلق ایتکان کشی سنه منت صورتنك کورستکنلرنك گناهی آتا آنا رنجتکنلر ایلان وآراقی اچوگه دائمچیلق قیلغانلار ایلن برطوتلمقی اول اشنك الوغ گناه اولدغنی کورستوگه یینه در. آنك اوچون یخشیلق کورگان کشینك، درجه سنه وایك نچکه الشینه تیه در، شول سببدن، درجه سنه کوره قایسی وقت موندی منت صوگنك الله تعالی طرفندان منتچیگه برر تورلی غیرت کورلگانیك باردر مثلا منی آستنده طوتمقنی استگن کشینك، منتنی آلدینه توشه مك الوغنك خور بولمقی کبیدر.

۳٦۹ نچی: «ثلاثة یدعون الله عز وجل فلا یستجاب لهم رجل کانت تحته امرأة

سَيِّئَةُ الخلق فلم يُطَلِّقها ورجلٌ كان له على رجل مالٌ فلم يَشْهَدْ عليه ورجلٌ آتى سفيهاً مالَهُ وقد قال اللهُ تعالى ولا تؤتوا السفهاءَ اموالكم»

كيله‌چكدكى اوچ تورلى كشى‌نك دعاسى الله قاشنده مقبول توگلدر. بر ايرنك خاتونى ياوز خلقده بولوبده هر وقت اوزينى رنجتكن حالده طلاق قيلمايىچه توزكلك‌نى كتوب تورماقلغى ينه‌ده بر كشيده آلاچغى بولوب آلاچاغى بارلغينه شاهدلر دليللر كيترمينچه اول كشينك كيتروب بيروبنى كوتوب تورماقى، برسى قرآن كريمده مالكزنى يارتى عقللارگه بيره‌كز ديگان سوزينه قارشى توروب بر يارتى عقل‌گه بورچقه بيروب‌ده يارىبى قولمه قايتسه‌ايدى ديوب دعا ايتمكيدر بوتورلى دعالر هرقايوسى بوش ومقبول بولمغان دعالاردر. اطاعتسز، خلق سز خاتون‌نى طلاق قيلوب قوتولمق ممكن‌بولغان وقتده طلاق قلمايوب فائده‌لنمه‌سالك شريعتنك بو رخصتندن قاى وقت فائده‌لنه‌چكمز، آنك اوچون اول يولده عذابده بولغان كشى‌گه دعا ايتمسدن اوّل اوك الله تعالى قبول ايدب طلاق قيلورغه رخصت بيره‌شدر. يعنى دعا ايتمسندن الكوك دعاسى قبول ايتلكان ديمكدر. امابز خبرسز قالغان بومسئله بيك كيره‌كلى مسئله بولغانلقدن مونى مطالعه ايتكانده ٥نچى حديث شريفكه قاراب يازلغان نرسه‌لرنى ينه بر قاراماق كيره‌كدر) دين مسئله‌سنده حال بولايدر: الله تعالى شرع منزلنده، بورچقه آلو وبورچقه بيرو اشلرگزده، يازوشگز، شاهد قويگز، ياكه كفيل وياكه زافلات آلمق كبى وباشقه ايمينچيلكنى صاقلى تورغان نسته‌گه بيورغان ايكن، اول امرنك خلافنده بولوبده آندان صكره حقلرنك ايمينلكنى الله‌دان صوراماق كبى حقسزلق بولماس. الك الله‌نك قوشقاننچه اش قلده، صوكره الله‌غه تابشر! بر دوگه برده يازو صزوسز آقچا يا باشقه مالنى بيربده تگى كمسه خيانت ايتوب مالوكنى ياسه. شوندان صرك سين الله تعالى گه مالوكنى قايتار وايله دعا قلساك، الله تعالى بو دعانى قبول قلماس چونكه الله‌نك فرمانن توتمادك ابر.

٣٧٠ نچى : « ثمانيةٌ ابغضُ خليقة الله اليه يَوْمَ القيامَةِ السَّقّارُونَ وهم الكَذّابونَ والخَيّالونَ وهم المستكبرُونَ والذين يكنزون البغضاءَ لاخوانهم فى صُدورهم فاذا لقوهم تَخَلَّقُوا لهم والذين اذا دُعُوا الى الله ورسوله كانوا بطاءً واذا دعُوا الى الشيطان وامره كانوا سِراعاً والذين لا يشرف لهم طمعٌ من الدنيا الّا اُستَحَلّوهُ بايمانهم وانْ لم يَكُنْ لهم ذلك بحَقّ وَالمشّاؤونَ بالنّميمة والمُفَرِّقونَ بين الاحبّة والباغونَ البراء الدَّحِضَةَ اولئك يقذرُهم الرَّحمنُ عزَّ وجلَّ »

سیگز تورلی کشی الله تعالی نڭ ایك آچولانغان هم یاراتماغان کشیلری جمله‌سندندر.
اولگسی: یالغانچیلقغه عادت ایتوب یالغانچیلق ایله دانلقلی کمسه‌لر، ایکنچسی: اوزینڭ کبی آدم جنسنه، اوزن هلاکم، هلاه نیندی پاکجان، کوکدن اینگان فرشته کبی کورب، الوغ کوڭللی بولغان، تکبرلك ایاسی بولوب، خلقنی کچکنه‌گنه صاناوچی «مستصغر» در. اوچنچیسی: دین قرنداشلرینه اچندن دشمانلق هم آچو توتوب، اول قرنداشینه اچراغانده آچق یوز ایلنب دوستلق کورساتوچی کشیلردر، دورتنچیسی: بوزقلقغه شیطان بولینه چاقرلغاندن بیك آشغب، الله تعالی نڭ همده رسولینڭ اشینه اندلگاندن بیك آورلق ایله گنه قوزغالوچیلاردر، بشنچیسی: برده آلاچاغی، حقی، بولمغان کمسه‌لردن آندایتوب، یوق حقلارنی بار کورساتوب دنیا مالن آلوچیلار، آلتونچیسی: خلقنڭ برسنی ایکنچسی ایله دشمانلاشدرو اوچون، ایکی آراده سوز یورتوچیلکده بولغان «نمام» لاردر، یدنچسی: ایکی دوستنڭ آراسنی بوزوغه تورشوب یوروچیلر، سیگزنچسی: هیچ ایسنده بولمغان بر کشینی تابدوروب آیاقدن جغوغه تورشوچیلار. منه اوشبو سیگز تورلی کمسه الله تعالی قاشنده یمان کورلمش، چیرکانلمش، یمان صفتلی کشیلردر.

مترجم طرفندان: بو صانالغان سیگز صفتدان، بزنڭ روسیه مسلمانلارنده بارده باردر، زمزم قیوسینه بول اینوچیدنده دانلقلی بولغان یالغانچیلر مزده یوزگه بر دیساك یالغان توگلدر، بو یالغانچیلار قاراخلقدنغنه بولسالار تاغنده یارار ایدی، اما آلایغنه توگل بلکی دین باشی دیگان چالما چاپان قالبلارندن کوبسی، شول صفتلارنڭ کوبسنی اوزلرنده صاقلیلار، ایندی باشقه کشیلرنی کیمستو، کچکنه‌گه صابو دیساك بزنڭ تاتار ملالارینه لازم بولغان بر صفتدر، مونڭ دلیلی بیلگولی: چونکه بر فکر ایاسی امام بولمغان کمسه مجلسلرنده ملت فائده‌سنه بولغان بر سوزنی سوزلی باشلاسه، ملالار سوزقوبوشقان کبی بر آوزدان: سین ملا ای، تیك تور، زورلار آلدنده ادبسزلك قلاسون، یوق باشك بله الوغلار آراسینه قصلاسون! فلان تگان دیه کوز آلدکده خورلیلار. همده بو ملالارنی ملت فائده‌سینه بولغان بر جمعیتکه چاقرلسه آلارنی آت ایله تارتدرده کیتوره آلمازسون! اما غیبت سویلاب، سویلاب بلمش آشارغه چاقرساڭ آلار مینوتی ایله کیلوب یته‌لر، ملت فائده‌سنه بولغان جمعیتکه بارمی قالو ممکن بولماسه، بارالارده، تعبیگه الا ککان کوسی کبی تارتولوب، جغب کینارگه تورالار، نیچك چغو وقتنی یندی یوگره‌لر، اما بلش ایله غیبت مجلسنده مجلسنی ابکشار ساعتکه تارتدروب نیچوکده تاراماوغه تورو شالار، بو مجلسده آوزلارونی برده یابمی چوبکنی چاینه‌ودن برده بوشانمیلار، اما ملت مجلسینه باراقالسالار، آوزلاری یابق، قولاقلاری عا. تفراو، خیر بولای بولولاری ملت اوچون یاخشیراقده چونکه سویلاگانده آلار ملت عمرندان باشقه فائده‌لی سوز سویلاو احتماللری یوق شیطان اخرس - تلسز شیطان بولوب تورولاری ملت اوچون آرتقراقدر. قصقاسی بزنڭ تاتار چالمالیلاری:

رسولمزنڭ معجزه‌سندن بولغان برحدیثنه قاپلانغانلارده قویولغانلار اول حدیث اوشبودر:
«یأتی علی امتی زمان یکون علماؤهم شرمن تحت ادیم السماء ، الفتنة تخرج منهم وتعود الیهم»
معناسی: مینم امتم اوزه‌ره بر زمان کیلور: آلارنڭ عالملری کوك کولاگه‌سی آستونده
تورو چیلارنڭ ایك یمانی بولور، فتنه‌چقسه آلاردان چغار، هرفتنه‌نڭ توبیده آلارغه‌قایتور،
منه‌توغانلارم! رسولمزنڭ پیغمبرلگنه شول حدیث معجزه بولاده توراددر .

(شاکرجان الحمیدی)

۳۷۱ نچی : « الثُّلُثُ والثُّلث کثیرٌ انكَ ان تَذَرَ ورَثَتَكَ اغنیاءَ خیرٌ من ان تَذَرَهم
عالَةً یتکففُونَ الناسَ وانك لَنْ تنفقَ نَفَقَةً تَبْتَغی بها وجْهَ الله الّا
أُجِرْتَ بها حَتی ماتجعلُ فی فی اُمرأتكَ »

برکشی اوزینڭ قولنده بولغان مالنڭ باروسنی خدایولینه توتمق بولغان، وقف ایتوبمی،
باوصیت ایتوبمی، شول کشیگه جواب ایتوب رسولمز ایتکان: سین مالڭنڭ بارنده‌توتمه، بار
مالڭنڭ اوچدن برن بیرساڭ یتار، اوچدن بر کوبدر، شوندان آرتقنی توتو یاراماس، چونکه
اوزگدن صوڭ وارث بولغان اوی جماعتڭنی کشی قاشنه باروب، رزقلق صوراوغه محتاج
ایتوب قالدرودان، آلارنی بای ایتوب کشیگه محتاج ایتمی قالدروڭ آرتقدر . چونکه
بالاچاغاڭا توتقان آقچاڭده الله رضالغی اوچون بولوب ، همیشه ثوابلی بولا تورغان
اشلردندر . حتی خاتونڭنڭ آغزینه قابترغان بر قابوده‌ده الوغ ثوابلی بر اشدر ، بو
توغریلارده کوب حدیثلر اوتدی .

۳۷۲ نچی : « جالسوا الکُبراءَ وسائلوا العلماءَ وخالطوا الحکماءَ »

ـ الوغلار ایله اوتوروشڭز، عالملردن کیراکلی مسئله‌لرنی صوراشڭز، حکمت ایالری ایله قاتوشڭز!
ـ یاشکه الوغ کمسه‌لر، دنیاده کوب وقت تورولاری سببلی، کوب نسته‌دن خبرلری بولور،
آلار آلدنده ادب ایله اوتورولور، آلارنڭ تجربه‌لی سوزلرن قولاقغه کرتلور . ـ اما عالملر همده
حکیملر ایله اوتوروشو، آنی بیانده ضرورتوگل، چونکه عالملر علمدن، حکیملر حکمتدن
اوتورداشلارینه کوب اثرلر ایرشر . بوحدیثدن آڭلانادر: نی دنیاگه نی آخرتکه فائده‌سی
بولماغان کشیلر ایله اوتوروشونڭ یاراماوی (۱۲۲) نچی حدیثکه‌ده قارالسون!

مترجم طرفندن: بوحدیث شریف عالملر ـ ملالار مجلسلرده نی روشده بولورغه‌تییش ایکاننی
یاخشی بلدرته‌در . علما مجلسی دیکان مقتاولی مجلس، بزنڭ تاتارخلقنده‌کوریله‌در، بزنڭ
تاتارقرنداشلرمز علما مجلسی ثوابلی، فائده‌لی ایکانن سیزب نیندی فقیرینده یلنده بش مرتبه
امامِلارنی چاقرادر . ایندی علما مجلسی نی سببدن ماقتاولی بولادر؟ ـ البته چالما کیوب بلش

آشاوده

آشاوده برده ثواب بوقدر. ایندی علما ایله بر مجلسده بولونك فائده‌لی بولوی، جیولغان خلق حدیثلارایتولگانچه عالملردن تورلی علملکلار آلولاری، بلمگان نسته‌لرن، بلوگه سبب بولوبدر. ـ ایندی بزنك ملالارمزنك غیبت مایی ایله بلش مایلاولارندان گناهدان باشقه براشده توغماس. سویلامیگنه آشاسالار، خلقنك عمرلری تابوشقه قالورایدی!(شاکرجان الحمیدی)

٣٧٣ نچی : « جُزُّوا الشَّوارِبَ، وَاَرْخُوا اللُّحى خالِفُوا الْمَجُوسَ »

میوقلارکزنی اوسترمه‌کز، یعنی کیسکز؛ صقالکزنی صالوندرکز، دینسزلرگه اوشاماکز! پیغمبرمز زماننده مجوسلر (دینسزلر) میوقلاربنی زورایتوب، صقاللارونی قصقارتوب یورمشلر. شول سببدن پیغمبرمز شول‌زمان مجوسلرینه اوخشاماس اوچون آلارنك کیرسنچه میوقلارنی کیسو، صقاللارنی اوستروایله بیورمشدر.

مترجم طرفندن: میوق الله‌تبارك وتعالی‌نك ایرلرگه گوزاللك بیره‌تورغان برنعمتیدر. میوقلی کمسه مهابت کورینه‌در؛ ایندی‌میوقنی کیسو کیسماو مسأله‌سی حاضر زمانده بزنك‌خلق آراسنده سویلانما کده‌در. بعضلری‌ایته: میوقنی بوغاربدنلار، توبانلنده یاق‌یاقدان کیسو جب‌قالنلقغنه‌قالدرو تیوش‌دیوب. مونی ایتوچیلر قاراخلق صنفیدر. میوقنی بولای خورلاو، الله‌نك نعمتنه قارشولق‌قلودر، ـ میوقنی کیسو سنت بولوی‌نی سببدن؟ جواب: میوقنك اسنکی ایرن‌اورتالغنده بولغان‌باغی، اوزون‌اوسب آوزنی قابلاسه، آشاغانده اچکانده آوزغه‌کرب، تش ایله کبسلورده، آش قازاننه کیدار، صاچ‌تیزچری تورغان نسته بولماغاندان آشقازانن بوزار، منه‌شول سبب اوچون میوقنی کیسماك سنت ایتولمشدر. بوبیاندان میوقنی قای یاقدان کوبمی قدر کیسوتیوش ایتولگانلیده بلندی. میوقنی ایرن توغروسندان کیسگانلده ایرننی بالانغاچ‌قالدرلق کیسو سننکه قارشولقدر. میوقنی کیسوضرورت‌اوچون‌ایدی، کوبمی کیسوابله ضرورت‌بتسه، شولقدرگنه کیسلور، ضرورت اوچون رخصت بیرلگان نسته‌ده ضرورتدن آرتقاذن اشلاوشریعتمزده طیولمشدر. مثلا آچ اولودن صاقلانو اوچون اولسلك قدردوکفز ایتن آشاودرست ایتولمش، امااولودن صاقلانوقدر آشاغاندان، ینه آرتغراق آشاو، طوبغاچی آشاوحرامدر شونك‌کبی الله‌نك الوغ نعمتلرندن بولغان، گوزاللك اوچون بیرلگان میوقنی کیسوب بوزوده، ضرورتدن طاش بولسه‌درست بولماس! امایاکاتوغان آی کبی ایکی یاقلاب کیسوشریعتمزده حرام بولویده بیك احتمالدر. غافل بولونماسون!
(شاکر جان‌الحمیدی)

٣٧٤ نچی : « جَهْدُ البلاء كثرةُ العيال مَعَ قِلَّةِ الشَّیء »

بلالرنك ایك‌قاتیسی، آزصوما ایلن کوب جماعت تربیه‌لودر. وبالالارنك کوبلگی ایلن مبتلابرلمقدر. هم‌فقیرلك، هم جماعتنك کوبلکی، الوغ بربلادر. شول‌سببدن موندی کمسه لرگه یاردم‌ایتوابله بیورلغانمز!

(مکده بر حدیث) ٩٦

۳۷۵ نچی: « الجالبُ الی سُوقنا کالمُجاهد فی سبیل الله والمُحتکِرُ فی سُوقنا کالمُلحد فی کتاب الله »

خلقنڭ یعنی آدمنڭ محتاج صاتالغان نرسهلرندن اناپت ایکمك، اوتون، کومر وبونڭ کبك نرسهلرنی. بازارلارغه کیتورب صاتوچیلر، الله‌تعالی یولنده توروشوب، تارتوشوب، الله‌نڭ رضالغنی استاگوچیلردر.

اما بها کوترلگنده صاتماق اوچون بتون دنیانڭ رزقن یاپوب تورغانلار الله تعالی‌نڭ قرآننه قارشو کیلوچیلردر. مترجم طرفندن: بزنڭ روسیه بایلاری، بیگراك آدملرنڭ ایڭ محتاج بولغان نستهلری، ایگن بایلاری، بوحدیده طیولغان اشلرنی اشلب تورالار. بر یلنی ایگن ناچارکورنسه میلیون پود ایگنی بولغان بایده ایگنن صاتو قایده اول، ایکنچی کمسهلرنڭ قولنداغی ایگنلرنی جیوب آلوب، خلق آچلقغه توشکاچ اوزی تلاگان بهاگه یتمی توروب هیچده صاتمیدر، مثلا پودنی قرق تیندن جیغان آرشنی برصوم ایللی تینگه‌ده بیرمیدر، همیشه بازارلارغه چغارلغان آشلقلارنڭ بهالرین کوتارب آلوب تورادر. برزمان آشلق باری‌بایلارقولینه کرب بتەده خلق شولارغه کیلوب جغلادر، منه ۲۰ تینلك آرشنی ایکی‌صومدان جالنوب آلاباشلیدر. بزنڭ بایلارمزده بواش رەتدن کوربله‌در آلاربواشلری اوچون قیامت کوننده زورجزاگه تیوشلی‌بولورلار. موندن زور عیبلریده بار آنسون بو اورونده یازمیمن (ش. ح.)

۳۷۶ نچی : « الجَمالُ فی الرَّجُل اللّسانُ »

ایرلرده کورکاملك وزینتلیلکنڭ سببلری تلنده‌گی آچقلقدربوحدیث شریفدن آڭلاناذر: کشی گوزل، آچق، فصیح، یعنی کشی آڭلارلق درجه‌ده‌سوزسویلمکنی عادت ایتمکگه طرشماق تیوشدر. سوز، کوب اش توغدرر، سوز، برقومنی طاغ اینگی کبی خورلقدان الوغلق منارەسنه منددرر بزنڭ آرابزده بواش بیك کیملکده‌در تلمزنی تزەتوتوغروسنده مکتبلرمزدەده یول آچمق تیوشدر، بتنلای بقارگه یاقنلاغان یابتکان برخلقغه‌ده تل ترکلك بیرگانی تأریخلرده اوقولور. (۲۴۸) نچی حدیث شریفکه‌ده قاراڭز!

مترجم طرفندن: تـــــل مسئله‌سی زور مسئله‌در. الله تعالی قرآن شریفده: «تللرمزنڭ، توسلرەمزنڭ تورلیچه بولووینی الوغ علامتلردن» صانامشدر. هرملتنڭ اوزینه برتلی بار، اول ملت اوزینڭ تلنی‌صاقلامق‌همده‌صافلامق تیوشدر. بزتاتار ایکانمزاوزمزگه آتاقلانغان، تلمزبار. شول تلمزنی کیمچیلگی‌بولسه تزەتمك تیوشدر. اما بزنڭ بعض‌یاشلرمزنڭ بزنڭ تل فصقه فصیح توگل، بز اول تلنی تاشلیق، استانبول ترکلرینڭ تللرن آلیق! دیولری معناسزسوزدر، چونکه استانبول ترکلرینڭ‌ادبی تللرنده یوزسوزگه هیچده اون سوزاوزلرینڭ

توب تللرندن تابولماز. یوزسورزنڭ توقساندان آرتغی عرب، فارسی یافرانسوز لغتی بولور. موندان یاخشی بلنه‌در ترکلرنڭ باشقه تللری بیك قصقه هم فصاحتسز بولغانلغی. ایندی بزنڭ تلمزنی تزه‌تو ترکلرنڭ تزه‌تلگان تللرینه کیتکان قدر راضخودنی تلاەس. اوزمزنڭ تلمز بارنه، ترکلرنڭ اوچ دورت تل قاتوشترب تزه‌تکان تللرینه قزغوەز معناسز بر اشدر، چونکه اوزەزنڭ تلمزنی آزغنه تزه‌تساك، بزنڭ تلمزده ترك تلندن کیم بولاچاق توگل، کشی اوزینڭ تلی بوغالغانغه عاجز قالوب قایا باررغه بلمی تورادر، اما بز بار تلمزنی یوقغه چغاره‌ق بولامز. بومی کشیلك؟ تلمزده کیملك بار ایکان تورزه‌تیك! هرملتکه بر تل، بر آتاقلی کیوم کیراکلگنی تاریخلر اثبات ایتوب تورالار. یاشاسون تلمز ـ تاتار تلی! (ش. ح.)

۳۷۷ نچی : « الجنَّةُ تحتَ اقْدام الاُمَّهات »

جنت، آنالارنڭ آیاقلاری آستندادر. یعنی آنلارنڭ رضالری جنت‌نڭ اوستندەرك بولوب الوغ درجه‌لرگه آشماقنی تیوشلی ایتار چونکه الله‌نڭ بارایتمش شیلری (مالا عین رأت ولا اذن سمعت ولاخطر علی قلب بشر) قاعده‌سی اوزرینه ترتیبلنمشدر عقل، فکر، علم ادراك، آدمینڭ بلوی، اول چیکسز بولغان کچکه چاغشدرولسه، قیمتسز بر بوش نسته درجه‌سنده قالور. بولای بولوچیلق سلامت عقل ایاسی قاشنده اشانولا تورغان قاعده‌لردندر. یعنی هرنسته‌نڭ قدری اوزندن توبانگه قاراغانده تانولور، اما نیندی قدرلی نسته‌ده اوزندن یوغاریغه قاراغانده یوغالوب کیتار. مثلا علم الوغ درجه‌در اما الله‌نڭ علمنه قاراغانده آدمینڭ علمی یوق حکمنده قالادر.

۳۷۸ نچی : « الجهادُ واجبٌ علیکم مع کلِّ امیر بَرًّا کان اوفاجرًا وانْ هو عملَ الکبائرَ والصلوةُ واجبةٌ علیکم خلفَ کلِّ مُسلم بَرًّا کان اوفاجراً وانْ هو عملَ الکبائرَ والصلاةُ واجبةٌ علیکم علی کلِّ مسلم یموتُ بَرًّا کان اوفاجراً وان هو عملَ الکبائرَ »

کیراك ایزگولردن، کیراك فاسقلاردان بولسون، کیراك الوغ گناهلارنی قلوچی بولسون، هربر تورەنڭ فلاغی آستونه کرب دشماننه قارشوصوغش قلمق واجبدر سزلرگه ای مسلمانلار! اوشانداق ایزگومی، فاسقمی، الوغ گناهلارنی اشلاوچیمی، شول امامنڭ آرتونده اویوب فرض نمازنی، جمعه، عید، جنازه، نمازلارینی اوقو، سزنڭ استگزگه فرضدر ای مسلمانلار! کیراك ایزگو، کیراك فاسق کیراك الوغ گناهلارنی قلغان کمسه بولسون، تنی جانندن چقغاندان صوڭ آڭا جنازه نمازی قلمق هربرمسلمان استنه واجبدر! مسلمان بولغان خلق طرفندن دشماننه قارشوصوغش آچلدقده بومسلمانلارنڭ قوماندانی بولغان کمسه فاسق، یاالوغ گناهلار اشلی

تورغان کمسه بولوی آرقاسنده مسلمان عسکرینه، آنکا بوین صنودان قاچوغه یول بوقدر. مونده‌ی سببلرا وچون قوماندانغه قارشولارنی الله هم رسولنه قارشولقدر. اینده‌ی آرتونه اویوب نماز قلنه تورغان امامنرنك بحثنه کیلدك. بزنك اهل اسلام اچنده بولغان «جعفریه»، «شیعه» هم «امامیه» دیگان مذهبلر باردر. بولار امامغه اویوب، نماز قیلمیلار دلیللری: امام بولغان کمسه گناهدن پاك بولمق کیراك دیلر. اما امامنك گناهدان پاك بولوی شرط بولماوینی آزغنه عقلی بارکشی، برده شیکسز آنکلار،

بزنك نصارا کبی، اللهغه یاقنایتوده، براورتالق بولو اعتقادمز یوق. بز ایتمیمز امام بزنی اللهغه یاقنایتادر، دیوب، شولای بولغاچ امام بولوچی باری خلقنی برگه جیوب، جماعت ایله عبادت قلدروچی در. غربنك عجمگه، عجمنك عربکه امام بولویده برده آرتوقلق کیملك یوقدر. بربز ــ بربزگه اوز آرا امام بولامزده نماز قلامز. مؤمن ایله مؤمن آراسنده. کیراك گناهلی، کیراك گناهسز بولسون، برده آیورما یوقدر. بزگه مونده‌ی صاف یولنی کورساتکانی اوچون رسولمزگه صلوات ایتمز!

مترجم طرفندان:

بو حدیث شریفده اوچ حکم بار:

برسی: عسکرنك باشلقلارینك گناهلی کمسه بولولارینه قاراب، عسکر آنارغه قارشو کیلماسکه، آنك سوزندن چقماسقه تیوش.

ایکنچی: اویوب نماز اوقوده امامنك فاسق بولوی، الوغ گناه ایاسی بولوی برده اویونی طیا تورغان سببلردن توگل چونکه رسولمز ایکنچی بر حدیثنده‌ده «هر برایزگو هم یاوز کمسه‌نك آرتونده نماز قلکز» دیگان اینده‌ی بزنك قزان شهرنده بولغان «بهاوی وائسف» اوغلی «عینان» نك مسجد الجامعلرمزگه جمعه، عید اوقو اچنده بارماوی، بارماوینك سببنده امامل‌رده الوغ گناهلار بار دیویدر. اینده‌ی بو «عینان» اوز نادانلغی ایله اوزی سنت بولغان جماعت نمازونی قالدروی ایله گنه توقتامایچه، اوزینه ایارگان کشیلرنده شول اعتقاد که کرته‌در. بهاوی اوغلینك مذهبنده الوغ گناه ایاسی دیندن چغادر. بزنك قزان ملالاری شول نادان مالایغه‌ده دین ایله اوینا وغه یول بیرگاچ، بولاردان نی امید کتمك کیراك! «ش. ح.»

۳۷۹ نچی: «اَلْجِهادُ اَرْبَعَ اَلاَمْرُ بِالْمَعْرُوف وَالنَّهْیُ عَنِ الْمُنْكَر وَالصّدْقُ فی مَوْاطِن الصَّبْر وَشَنَاٰنُ الْفاسِق»

صوغش دورت تورلیدر: اولگسی: امر بالمعروف، ایکنچسی: نهی عن المنکر، اوچنچسی: صبر تیوشلی بولغان اورنده راستلق اوزه‌ره تورمك دورتنچسی: فسقلکه عادت ایتکان کمسه‌نی سویمه‌وچیلك. امر بالمعروف: اوزنك یاخشی بولغاندان صونك باشقالارنیده یاخشیلقغه انده‌مك‌در، نهی عن المنکر: یمان اشلردن طیولوب، باشقالارنیده یمانلقدان طیودر.

٣٨٠ نچی : « حاملاتٌ والداتٌ مرضعاتٌ رحیماتٌ باولادهن لولا مایأتین الی ازواجهن دخل مصلیاتهن الجنة »

خاتونلارنك صفتلارن بیانده رسولمز ایتکان: خاتونلار- قرصاق کوتاره‌لر. بالاتوغدرالار، اول بالانی ایمزب، آنی بیك یومشاق کوکل ایله گنه تربیه ایته‌لر، شونك اسننه ایرلرنده راضی قلوب نمازلارنیده اوته‌سه‌لر، آلارنك اجماغکه کرولرنده شکل یوقدر.

٣٨١ نچی : « حُبّبَ الیَّ من دُنیا کم النساءُ والطیبُ وجُعلَتْ قرّة عینی فی الصَّلاة »

دنیا کزدان مینم کوکلمه ایك سوکلی بولغانی خاتونلر ایله خوش ایسلردر کوزلرمنك نورلاری نمازایلن طابلور یعنی مینم کوزلرمنك نورلانوی، کوکلمنك طنچلانوی نمازایله‌در، دیمکدر. بونمازده بولغان نورلانو، هم طنچلانونی محی الدین دیگان شیخنك « فصوص » اسملی کتابنده « فصل محمدی » دیگان اورنوندان قارالسون! آنده بیان ایتولگان!

٣٨٢ نچی : « حَبّبُوا الله الیَ عباده یُحببْکُمُ الله »

الله تعالی نی قللارینه سویدرکز، الله تعالی ده، سزنی سویه‌ر. یعنی الله تعالی نـك قـدرتینك اثرارینی بیك نچکه‌لب، صفتنك بولغان حکمتلرنك اولوغلغی، الله تعالی نك هرنسته‌نی گوزال ایتوب توزوینی، حکمتلرینی کورساتب بیان ایتکل، قللارنك ذهنلرن هم فکرلرن الله تعالی نك عجائب وحکمتلی بولغان اشلرن اویلاوغه اندی تورغان روشك یول کورساتکل ؛ رسولمز نك « ای ربم ، سینی بز چن تانو ایله تانب ، سینی کیه‌چیلکلردن چن پاکلی آلو، بزنك قدرتمزدن کیلمیدر. زمانمزده تورلی، تورلی، نچکه ماشینالار یاصالوب، کوزمز ایله کوروی ممکن بولمغان نسته‌لرنی کورولرمز مثلا تیلسقوپ، دیگان قرال آرقلی یراق نسته‌لرنی یاقنك کورومز، کوکلرده بولغان حکمتلرنی توشنومز، میقرسقوپ، دیگان صرده، هواده بولغان کورنرلك بولمغان کچکنه نسته‌لرنی کورساته تورغان ماشینالار، قراللار هر برسیك الله تعالی نك قدرتنی کوندن کون قللارغه آڭلاتوده سبب بولالار، بس شوندی قراللارنی چغارب عجائبنی کورساتوگه سبب بولغان عالملر اوشبو حدیث اچینه کره‌لر.

مترجم طرفندن: اوشبو حدیث شریفنك سوزی آز بولساده حکمتی کوبدر. بو حدیث نی بیگراك علماگه ایتولگان دیوب آڭلامق تیوش ایندی بو حدیثنی عـالملرمزگه خطاب ایتوب ایتساك اوشبو روشك بیان ایتلور:

ای عالملر، ای دین باشی بولغان قرآن ایله عمل ایتوچی حضرتلر ! رسولمز ایته‌در: قللارغه الله تعالی نی سویکلی کورساتکز، الله تعالی اوزکزنیك سویه‌ر دیوب. ایندی الله تعالی نی خلقغه سویکلی کورساتو نیچك بولور؟ الله تعالی نك صفتلارندان بولغان « قـدرت » لیلك صفتن بیك یخشی آڭلاتو ایله بولادر. الله تعالی نك قدرتنی چن بلدرو اوچون الله تعالی نـك

تزیگان نسنه‌لرنڭ بولغان حکمتلرنی خلقغه آڭلاتو ایله بولادر، اول آڭلاتو هرنسنه‌نڭ تبن بیان ایتوایله بولور، مثلا بیر یوزنڭ جای کونلرنده گوزه‌للنب اوسب توروچی اولنلرنی طشلارینه قاراب‌ده الله‌نڭ قدرتی دیو عجبلنرلك اش تابله‌در. اماتوبلب شول اولنلردن ایك کچکنه‌سیده، اوزینڭ بولونده نیندی‌نسنه‌لرگه محتاج بولالار، آلارنڭ تورمشلری اوچون، نیندی نسنه‌لرنڭ قاتوشولاری کیراك بولادر. اولنلرنی طشدان کورب بلو ایله تمام نیچك اوسونی بلگان کشینڭ اولن اوستروده بولغان قدرتنی آڭلاوی بیك یراق آیورمالی بولادر.
قصقاسی بو حدیثدن بلنه‌در: هرنسنه‌نڭ نوبنی بلب، نی ایله تربیه‌لنون، نی نسنه ایله بتون بولوڤن بلوهر بر کشی‌گه تیوشدر. مثلا قرمسقه ایك کچکنه جانواردر. آنڭ طش کورنشی، کوك ایله یرنی یاراتقان الله‌نڭ قدرتن اویلاوغه برده عجبلگی یوق. اما شول قرمسقه‌نڭ اچنڭ نیقدر سویاك، سکر، اچه‌گی، قان، هم‌باشقه کیساکاری بارن بلساڭ، اول قرمسقه‌نی یاراتقان ذاتنڭ قدرتینڭ الوغلغنه تاغنڭ عقلڭ حیران بولوب، محبتڭ آرتور، قصقا سوز، تاریخ، جغرافیه، علم الاشیأ، تشریح، معادن، علوم‌طبیعیه‌وباشقه فنلرنی اوقو الله‌نی چن تانوغه، آڭا محبت قوزغه سبب بولغانلقدان بو حدیثنڭ تلاوی بوینچه واجب بولادر. « شاکرجان الحمیدی »

٣٨٣ نچی: « حُبُّكَ الشَّیْءَ یُعْمِی وَیُصِمّ »

بر نسنه‌نی آرتغراق سویماکلك سینی کوزسز هم صاڭغراو ایتار. بر نسنه‌نی چن کوڭلدن سویساڭ اول‌نسنه‌ده بولغان عیبلرنی کورودن کوزڭ صوقر، ایشتودن قولاقلارڭ صاڭراو بولور. یعنی سیڭا آنڭ عیبلرن ایکنچیلر سویلاسه‌ده توڭلامازسنڭ اشنمازسنڭ عیبی بولوب کورسه‌ڭده عیبلامازسن، بو توغریڭ عرب شاعرلرندن برەوسینڭ اینکانی بیك توغریدر.
شعر: « وعین الرضا عن کل عیب کلیلة * کما ان عین السخط تبدی المساویا »
معناسی: برەودن رضالغی بولغان کمسه‌نڭ رضالق کوزی اول کمسه‌نڭ هر بر عیبندن صوقردر، نیتاکی آچولی کمسه‌سی توغروسنده، آچولی کوز تگی کمسه‌نڭ عیبلرن فاش ایته‌در ایدی. هرکشی اوزن سویدره، شول سببدن اوزینڭ عیبن کورودن کوزی صوقردر شوڭا کوره عیبگنی کورو اوچون برچن دوست توتمق کیراك بولادر دیو حدیث آڭلاوچیلار بیان اینکانلر، کور ایندی، کشیگه اوزن‌صاف پاك توتو اوچون برچن دوست توتمق تیوش بولادر. برەوگه اوزینڭ دوستی عیبن اوزینه آڭلاتسه، برکمسه عیبن ایتوچی دوستنه شول اشی اوچون رحمت ایتب، شادلانوب دوستنه دوستلغن آرتدرو تیوشدر، اما-موندی کمسه دنیاده یوقدر. هر برمزده شوندی عیبمزنی بلدرتوچی دوستلارمزنی دشمانلارمز جمله‌سندن صانیمز. شول دوستمزنی بلایاغب، قاردان‌صوق توتامز ایندی برەوسیڭا دوستلق کورساتب یوربڭ، هیچ بروقتڭ دشمانلغی بلنمگان کمسه‌نی، اوزڭنڭ عیبگنی اینکانی اوچون

دشمان

دشمان صاناو عقلسزلقدر، اگرده دوستلق شونده‌ی اشانچلی بولمغان نسته بولسه، الله تعالی نك دوست بولوغه بیوروی قلو ممکن بولمغان اش بولسه کیراك .

اوزلنی دوست توتقان کمسه‌نی دوست بلب یورمك تیوشدر. « مك دوست آز، دشماننك برسینی کوب » دیگان کبی برده سببسز دوست صاناغان کمسه گنی دوستلقدان چغارمه، بره‌و سینی دوست صاناب، یوربك، سینی اورنسز عیبلرمی؟ البته عیبلامس !

٣٨٤ نچی: « حَبَّذَا المُتَخَلِّلُونَ مِنْ اُمَّتِی فِی الْوُضُوءِ وَالطَّعَامِ »

آوز چایقاغانده تشلرن آرالاشدروچی بارمق آرالارینی آرالاشدروچی کمسه‌لر بیك سویکلی کمسه‌لردر، بو حدیث ایله رسولمز امتن سلامتلك سببلری بولغان، پاکلك ایله بولونی وصیت ایته‌در .

٣٨٥ نچی: « حَدٌّ یُعْمَلُ فِی الاَرْضِ خَیْرٌ لِاَهْلِ الاَرْضِ مِنْ اَنْ یُمْطَرُوا اَرْبَعِینَ صَبَاحًا »

برطیولغان اش اوچون، شریعت حکمی ایله عمل ایتو، بیر یوزینه قرق کون یغمور یاغب توروداں آرتوقدر. یعنی: الله تعالی نك بیان ایتکان حکملری ایله، بر بیرده بنده‌لر آراسنده حکم یورتولسه، بو اش اول بیرا اوچون قرق کون یغمور یاغودانك آرتقدر، یعنی بر مرتبه گنه خدانك بیان ایتکانی بوینچه جزا قلنساده بو بر حکم اول بیر اوچون، قرق کون یغمور یاغودان ایزگوراکدر چونکه مملکتنك عمرسرمکی اوچون اول مملکتك عدللك همده طنچلق کیراکدر، اول بولنی مگر خدانك حکمن اورننه کیتور وایله گنه بولادر. (٤٢٥ نچی حدیثکه‌ده کوزصالـگز! بو حدیثنك شرحی قزل قارا آستونده قالمشدر. . . . !

٣٨٦ نچی: « حَرَسُ لیلةٍ فی سبیل الله عزَّ وجلَّ افضلُ من الف لیلةٍ یُقامُ لَیْلُهَا وَیُصامُ نهارُها »

الله تعالی یولنده مسلمان بولغان قلالارنی صاقلاوقلق کیچنده اویاغ کوندزلرنده روزه بولوب مك کیچنی عبادت ایله اوتکازودن ایزگوراکدر. بو حدیث شریف ایله صالداتلاردان آرتوق فائده آلوچی کمسه یوقدر، چونکه آلار، کیچلرنك یقولارن قالدروب، آورلقلار چیکب خلق فائده‌سنه تورو شالار یاش عمرلرن باری خلق فائده‌سنه توتالار. حدیث آکلاوچیلارنك ایتوینه کوره بو حدیث شریفنی رسولمز صوغشلاردان برسی بیك صوق چاقده بولوب، صالداتلاری توفراقلارغه کوملب جلنوغه محتاج بولدیلار. شول وقتده رسولمز اوشبو سوزن ایتدی بو سوز رسولمزنك کرامتیدر.

٣٨٧ نچی: « حُرْمَةُ نساءِ المُجاهدینَ علی القاعدینَ کحُرمةِ امهاتهم وما من رَجُلٍ مِنَ القاعدینَ یَخْلُفُ رجُلاً مِنَ المجاهدینَ فی اهله فیخونه فیهم الّا وَقَفَ له یومَ القیامة فقیلَ لَهُ قد خانكَ فی اهلكَ فخُذْ من حسناته ماشئتَ فیاخُذُ من عمله ماشاءَ فما ظنُّکُم »

صوغشداغی کمسه‌لرنڭ خاتونلاری، اویده تور وچیلرنڭ آنالاری کبی اویده‌تور وچیلار اوستنده حرمت اینوگه‌تیوشلیلردر. یعنی اسلام عسکرینڭ جماعتی ، قزلاری، مملکتنده بولغان باشقه آدمیلرنڭ آنالاری کبیدر. آنلارغه آنالاری کبی حرمت ایتمك کرکدر. صوغشچیلاردان برسی مملکتنی بولغان دوستلارندان وبلشلارندن بره‌ونی ، خاتـون قزن، اوی جمـاعتلرینی تربیه‌لو اوچون اوزی اورنینه قالدرسه، اول قالغان کشینی خیانت ایتسه، اول خیانتچینی قیامت کوننی آیاق اوزره‌تورغزلوب حق ایاسی بولغانغه، مونڭ ایذگولکلارندن تلاگان قدرلی آل چونکه اول سیکا خیانت قلدی! دیب تکلیف اینولور، اولی تله‌گان قدرلی آلور. ایمدی نی اویلارسز، اویلاب قاراڭز! اسلام عسکرینڭ صوغشغه کینکاچ مملکتلرنی قالدرغان جماعت وبالالارینی آنالارمزکبی صاقلاو آلارنڭ محتاج نرسه‌لرنی حاضرلمگه هریاقدان ایرکسز قلنغانمز، بعض آوللارداغی لارنڭ بو توغریه چیرکانمی قباحتلك قلولارن نادانلقلرینه چکلوایله آلارغه سوز اینودن جزا بیرودن تیلك تورونی آلغه آلویاراماس! بواشکه قولاق صالوبیك تیوشدر، چونکه بوزوراشدر. کورشیلك، قرنداشلك بوینچه کیراکلی هم تیزاوته‌ولی بولغان اشکه کرشمك کیراك (یاپون صوغشی وقتنده نیلر بولدی...؟)

۳۸۸ نچی : « حُسْنُ الظَّنِّ مِنْ حُسْنِ العِبٰادَةِ »

الله‌غه هم‌خلقغه حسن‌ظن ایتمك، عبادتنڭ کورکاملکندندر. الله‌تعالی‌گه حسن‌ظن ایتکان کشی، حسن‌ظنی‌نڭ تلاگانی‌تابار. خلقغه سوءظن ایتکانلر کوڭل طنچلغندن یراق بولورلار یمان‌اویلی بولودان بزنی قرآن‌طیغاندر. امایاخشی اویلی بولوده حدیثلر ایله بیورلغانمز. عالملردن‌هر برسی برسوزده بولوب، اورنیسز حسن‌ظن‌قلو، کشیگه تیوشلی اورننی سوءظن‌قلودان آرتوقدر دیگانلر. تلمزایله کشینی غیبت ایتودن نیچوك طیولغانمز، کوڭلمزایله یمان‌اویلاودانی شولایوق طیولشمز حسن‌ظن‌نڭ فائده‌لرندن : خلق ایله دوست هم سویشوگه سبب‌بولوکبی گوزال اشلرچغار. ۳۹۸ نچی حدیث‌شریفکه باقڭز.

۳۸۹ نچی : «حسنُ المَلَكَةِ يُمنٌ وسوءُ الخُلق شؤمٌ وطاعةُ المرآة ندامةٌ والصَّدَقَةُ تدفعُ القَضٰاءَ السوءَ»

قول آستوڭده بولغان خدمتچیلرگه یومشاق کوڭللی بولمق مبارك‌اشدر، آلار ایله یمان تورو شوملقدر، ایرنڭ خاتونینه بویون‌صنب آنڭ‌سوزی‌ایله یوروی اوکنچدر، فقیرلرگه صدقه بیرو یمان بلالردن صاقلار. خدمتچیلرنی خوجه بولغان کشی اوزی کبی، برکشی‌بلب، آلارنی‌هیچده رنجتماسکه، آلارایله یومشاق اش‌یورتورگه تیوشلی. خاتونلار سوزینه بویون صنو ایرلرنی اوکنچکه توشروچیدر. چونکه خاتونلارنڭ طبیعتی آچوی‌کیلگان کشیدن اوچ آلو، صارانلق، دانلقلی بولوکبی اشلرنی‌تلاگوچیدر. شول‌سببدن خاتونلر سوزی‌ایله یوروچی ایرکرشکان اشینڭ آخرن اویلامی، خاتونی‌نی ایندی شونی‌اشلارده، آخرنی‌اوکنچدن

باشقه

دائمه برنسته‌ده بولماس ایندی بزنك مسلمان خاتونلارن یاؤروپا لیلارنك خاتونلارینه چاغشدرب قاریق: بزنك خاتونلارمز ایرلرینه قل بولونی، آلارقولنده توتقن بولونی بله‌توروبده توبلب قاراغانده اش بتنلای کیریسنچه تابولادر؛ یاؤروپا خاتونلارینه قاراغانده خلقغه بزنك خاتونلارمز آرتغراق ضررلیلاردر. یاؤروپا خاتونلاری آزادلاردر. ضعیف بولا توروبده الوغلقده ایرلرینه آلدن یورتله‌لر شولایده ایرلر اشنده ایرلر بولوب، خاتونلار خاتونلاردر، اما بیوك بولساده جمعیتلرده خاتونلار قاتوشمیلار. یاؤروپاخاتونلاریده الوغ جمعیتلرگه قاتوشمیلار بزنکیلرده آنده بولمیلار دیسا کده، چنلاب قاراساق بزنك خاتونلار، جمعیتلرده بولماسالارده، ایرلری آرقلی، آنداده قاتوشالار، یعنی ایرلردن خاتون قزسوزینه قاراغوچیلار، خاتونلاری ك آوزاری ایله جمعیتلرده سویلیلر. ایندی بزده خاتونلارمزنی یاؤروپاخاتونلاری کبی معرفتلی قوب آلارنی ایرکلرینه قویبق دیو سویلانسا کده، بواشدن فائده بولماس، ایرلرنك نادانلغی تربیه‌سزلکی آرقاسنده اش تلاگانچه چقماس. بزنك (ترکیه) مملکتی حاضرنده بتونلای خاتونلار قولندادر. مملکتنك گی حکملرده شولار قولندادر.... ٩٥، ٦٩٧، ٩٣٣ نچی حدیثلرنیده قاراگز ٤٣٥ نچی حدیث شریف حکمیده قالغوچیدر. خاتونلارنك ایرلك حقلارن صاقلاماولری، بیك رر بوزقلق توغوینه سبب بولور، صاقلانمق تیوشدر.

ترجم طرفندن: بزنك روسیه‌ده امام افندیلرنك استاذ بیکه‌لری، برنسته بلمگان حاللرنده، مدرسه‌اشینه اوقوتو ترتیبنه، مدرسه‌گه شاکرد آلو، مدرسه‌دن شاکرد چغارو کبی اشلرگه‌ده قاتوشالار هم آلار دیگانچه اش یورتله‌در. مثلا میلادی ١٩٠٤ نچی سنه قزان‌نك برمدرسه‌سنده گی خلفه قویبلوب، آنده الکده اصول قدیم ایله اوقوتولمش، یاگی خلفه اصول جدید ایله اوقوتورنی تلاب، محله ملاسنی رضاقلساده، ایرته‌گوسن یاگا الفبا ایله سبق باشلاتوب تورغانده، محله امامی (قرق یاشدن آرتق بولساده) خلفه‌یاننه کرب افندم شرائط الایمان ایله ابجك اوقوتوگزنی بیکه‌ن چونکه آبزتاگلار برده راضی توگللرمین اوزم راضیده دیدی. استابیکه‌لر محله خلقی آراسنده ملالرنك اش یورتولرینه‌ده قاتوشالار، استابیکه‌نك برمحله کشسینه کیفی قلسه، ملاسون ملارغه آشقه‌یبارمی، میتی بولسه، یا نکاحی بولسه عادتدن طش آنچا آلوبقنه باروغه رخصت بیره‌در. بواشده کم عیبلی؟ بیلگولی ایر بولغان ملا عیبلی! بزنك قاراخلق ملانی توتابلمیلر، ملا اوزینك آتاسنی اوتورگان کشینگده نکاحنه بارمی، طلاقنه‌بارمی، جنازه‌سن اوقومی ترمینونده توتاآلمیدر. (ش. ح.)

٣٩٠ نچی : « حُفَّتِ الجَنَّةُ بالمكاره وحُفَّتِ النارُ بالشَّهَوَاتِ »

س نفسکه آور بولغان اشلرده، اما تموغ نفس تلاب قلاتورغان شهوتلرده‌در، بوحدیث ز سوزلی بولسه‌ده اچینه کوب نرسه‌نی جیغاندر. برکشی اویلاب قاراسه بوایکی سوزنی ملاق، هم‌ده معادله‌لرنك آچقچی تابار؛ بوحدیثنی نیندی دعواگه دلیل ایتوب قویسا گده

مونك ايله شول دعواك بر كَلور. بو حديث بر قاعده در، آنی ايتماسه بيك آز كشيگنه قبول ايتمس هر بر ئلوغلقغه سبب بولغان نسته آدمنك كوكلنه آور، هر بر اشدن چغوغه سبب بولغان اش بيك جيكَل بولور، آنی نفس سويب قلور.

مترجم طرفندان: آدم بالاسينك ايكی حالی بار، درجه‌گه منوی، توبن توشوی. درجه‌گه منو بيوك تاوغه منو كبی، آور بر اشدر، اما توبن توشو تاودان توشو كبی بر بيكَل اشدر. رسولمز «احب الاعمال احمزها» اشلرنك ايك سويكلوسی ايك آور بولغانيدر ديگان، بزنك تاتار خلقندان روس يرنده ئلوغ درجه‌لی كشی‌لر بولماوی، تاتار خلقينك اشنی ينگل بولغانداغنه، تيز بولغانداغنه اشلاونی سويوونندر. راستيده بزنك خلق آلدنده كوب تورلی اش قويساك: ايك ييگَلی آينه اون صوم، آندان آور راغی ييگرمی صوم، بيك آوری آينه يوز صوم، فائده بيره تورغان بولسه، برده شيك يوق تاتار خلقی يگَلن ـ اون صوملغن، روس خلقی اورتاچاسون ييگرمی صوملغن، يؤری خلقی ايك آورن يوز صوملغن آلورلار. اوشاندا‌ق بر اشنی بر كونده پتدرگانده فائده‌سی بر صوم بر يل اشلاگانده مك صوم بولاچاق ايكان بزنك تاتار بر كونده بتّه تورغانن آلور. «تاكراغی تاوقدان قولداغی يومرقه آرتق» ديوب بو قاعده‌نی آلده توتالار، اما قاعده‌نك معناسی اول توگل. (شاكرجان الحميدی)

۳۹۱ نچی: «حقُّ الزَّوجِ علی زَوجَته انْ لا تَمْنَعَهُ نَفسَها وانْ كانَتْ علی ظَهرِ قَتَبٍ وانْ لاتصومَ يَوْماً واحداً الّا باذنه الا الفريضة فانْ فَعَلَتْ اثمَتْ ولم يُتقبَّل منها وانْ لاتُعطی منْ بيته شيئاً الّا باذنه فانْ فَعَلَتْ كانَ لَهُ الاَجْرُ وَكانَ عَلَيْها الوِزْرُ وانْ لا تَخرجَ منْ بَيْته الّا باذنه فان فعلت لَعَنَها اللّهُ وملائكةُ الغَضَب حتی تَتُوبَ او تُراجعَ وَانْ كانَ ظالماً.

ايرنك خاتونی اوستنده بولغان حقلاری اوشبولاردر: برسی: خاتون توه اوستنده ايكان ايری ايرلك خاتنلق اشينه چاقرسه، خاتون كيلمك تيوشدر، ايكنچسی: فرض روزه‌دن باشقانی ايرينك رضالغندان ـ رخصتندن باشقه هيچده توتماس، اگر توتسه الله تعالی آنك روزه‌سنی قبول ايتماس، بلكه الله تعالی قاشنده توتقن بولور. اوچنچسی: خاتون ايرينك رخصتندن باشقه اويندن، هيچ بر نرسه‌نی فقيرلرگه صدقه ايتوب بيرمس، اگر بيرسه ثوابی ايرينه گناهی خاتوننه بولور. دورتنچسی: ايرينك رخصتندن باشقه اويندن چغب يورمرچيلك، ايندی چغا قالسه، توبه ايتوگه يا قايتوغه قدر الله تعالی همده آچيغ فرشته‌لری آكا لعنت ايتورلر. ايری، خاتوننه چغوی تيوش صانالغان يرگه چغرغه، رخصت بيرمسه‌ده، رخصتسز چغوچی خاتونغه شول حكمدر. مترجم

رجم طرفندان : بزنك روسیه‌ده‌گی خاتونلارنك ایرلرندن باش تارتولارینه سبب
انلقلار بدر. اگر خاتونلارنی تیوشنچه اوقوتولسه شریعت حکملرن بلب ایرلری ایله
یعنچه آش قلورلار ایدی. امابزده خاتونلار بتونلای‌نادان قالدرولادر، قزان کبی علم
انی بولورغه تیوشلی شهرده‌ده خاتون قزنی تیوشنچه اوقوتوچی یوق، چونکه آلارنی
قوتوچی استادبیکه‌لر بارسیده نادان، حاضرگی کونده‌ده یوز لب بالانی جیوب، شرائط‌الایمان
ده ایجك اوقوتوب یاتالار. بش‌یل سبقده یورگان قزنیك ترکی تانوسون! ش. ح.

٣٩٢ نچی : « حَقُّ المراة علی الزَّوج ان یُطْعمَهَا اذا طَعم وَیَکسوهَا اذا اکتسیٰ
ولا یضربَ الوجْهَ ولا یقبّحَ ولا یهجرَ الاّ فی المَبیت »

تون‌نك ایری اسننده بولغان حقی ایرکشی اوزی آشاغاننی آشاتوب اوزی کیگاننی
یدرتملك، هم‌ده یوزینه صوقماز سزلق، اوشانداق یمان سوزلر ایله سوکمسزلك یعنی برعیبی
سه، صوغوتیوش بولسه یوزندن باشقه اورنغه صوغار، اگر عیبی بولوب برگه یاتماو ایله
اقلوتیوش بولسه، اویندن چغارب اوق یبارمس، بلکی اوینده حاله ایکسی ایکی اورنغه یاتورلار.

٣٩٣ نچی : « حَقّ لله علی کلّ مسلم ان یَغتَسلَ فی کلّ سبعة ایام یوماً یَغسلُ
فیه راسَهُ وَجسَدَهُ »

ه تعالی‌نك هر بر مسلم اوسننده بولغان حقی: آتناده بر تابقر باشن، بتون تنن یاخشیلاب یووب
سل قیلماقیدر. اینده‌ی فرض بولغانده غسل قلو البته فرض بولغان صاینده. امافرض بولماساده
تناغه بر یوونو تیوشدر. قصقاسی: اسلامده ایك‌الوغ اش پاکلکدر ـــــ

رجم طرفندان: بزنك روسیه یورطنده آتناغه برمونچاغه باروب یوونو بیگراك اوڠایلیدر.
نکه هرکون غسل قلوچیده بتون تنن تیوشنچه یوا آلماس. درست صوتیگرر، اما آنك
ه‌گنه اش بتماس. بلکی بتون تنن مونچالا یامریم آناماچی دیگان ـ خرما مونچالاسی ایله
بنلاب یومق کیرا کدر. چونکه آدم بالاسی زور صولونی آغزندان آلساده، تن‌نکده هر
رنده کچکنه، کچکنه هوایری تورغان تیشکلر باردر. آلار توزانلانب بیکلانرلرده کشی
ورایور، شول سببدنده خلق آغزنده غسل قلغاچ تنلر راحتلنب کیته، کوکللر آچلوب کیته
وله‌در. هر کوننی بش تابقر طهارت توزونکده برحکمتی شولدر. چونکه طهارت اعضالری
کیوم آسنونده توگل آلارغه توزان تیز تولادر. اماتن کیوم آستونده بولغاندان تیز توزانلانمی.
شانداق یورتقلی چیتوککه مسح باراماویده، یورتغندان توزان کرب آیاق کرلنودندر.
رلك خاتونلق اشن قلغانده تن تیرلب، تننك گی نگی تیشکلرینی تیر توماالیدر اول اشدن صوك
سل واجب بولوینك بر سببده شولدر.   (شاکر جان الحمیدی)

٣٩٤ نچی : « حقٌّ علی کل مسلم السّواك وغُسْلُ يوم الجمعة وانْ يَمَسّ من طيب اهله ان كان »

بو حدیثنك اوچیوز توقسان دورتنچی حدیث شریفده بیان اینولگان آتنالق تن یوو حکمتی برکنه‌دور. معناسی: هر بر مسلمگه تیوشدور: آغزن، تشلرن مسواك ایله پاکلاو، جمعه کوننده غسل قلمقلق، همده اوی اچنده خوشبوی شیکللی ایسلی مایلاری بولسه، آنی سرتسون! بو حدیثلردن هر برسی مسلم بولغانلارنی ناچار باتچراقلقلاردان یراق بولو ایله بیورالار.

مترجم طرفندن: مسواك توتونی بزنك خلق بتنلای تاشلاغانلار. بتون قزان شهرنك مسواك قوللانوچی یوز کشی دیمیمده اون تابلورمی؟ باشقه یرلرنی ایتکانده یوق... بعضلری تشلرن پاك یورتونی تلاسه‌لر آپتیکالردن پراشوك آلوب شونك ایله پاکلیلار، آنك ضررلی بولون آلداغی بر حدیث شرحنده سویلانگان ایدی قـایتوب قارارسز. مسواکنك بهاسی بش تین، برنی آلساك بر یلغه ییته‌در، شونی آلمق هـرکمگه تیوشلیدر. بو سنتنی ترگزو اوچون محـله اماملاری جمعه‌لرده مسواکنك فـائده‌لرن بیان اینوب خلقغه آلورغه بیورمق کیراك ایدی. خلقنك کوبسی مسواکنك اسمنده اشتکانلری یوق. امام بولغان کشی مونی آلو ایله کیلب، مسجدلرده خلقغه نی روشده مسواك ایله پاکلانونی کورساتمك کیراك ایدی. اوز آولمده مسواکنك اسمنده بلمیلر ایدی. ایك الك فضیلتن سویلدم، صوکره یوز مسواك آلوب قایتوب، مسجدده بولغانلارغه آلغان بهاسنه الاشدم. بواش هـرملاغه تیوشلیدر. خلقنك تش سلامتلـگنده فائده‌سی بولادر. (شاکرجان الحمیدی)

٣٩٥ نچی : « حُوسِبَ رجلٌ ممّنْ كان قبلكم فلم يوجَدْ له من الخير شئٌ الّا انّهُ كان رجلاً موسراً وكان يخالطُ الناسَ وكان يأمُرُ غلمانَهُ أنْ يتجاوزُوا عن المُعْسر فقال اللهُ عزَّ وجلَّ لملائكته نحنُ احقُّ بذلك منهُ تجاوَزوا عنهُ »

اوتكان امتلردن بر کشی اولـگندن صوك الله تعالی قاشنده حساب اینولدی حساب وقتنده بو کشینك هیچ بر ایزگولـگی چقمادی، باری بو کشی بای بولغان ایکانده، خلق ایله اش قله ایکان، خلقغه بورچقه بیرب تورا ایکان، بورچلارنك توله‌ر وقتی ییتوب، خدمتچیلری بوروچلارنی جیا چقغانده اینه ایکان: کمنگدر، دنیاسی تار بولوب، بورچن تولارگه آقچه‌سی بولماسه اول کشیلرگه آقچه‌لاری بولغانغاچه فرصت بیرگز، یا یسه بتنلای بوروچن کیچگز دیوب شول ایزگولـگی گنه کورلدی الله تعالی حساب فرشته‌لرینه ایتدی: بوضعیف بر کشی بولوبده خلقنك بوروچلارن کیچدی، آلارغه یومشاقلق ایتدی، ایندی مین جومـارد اسملی، هیچ کمگه

كمه محتاجلگم بولمغان بر ذات بولغاچ ، آنك گناهلارینی كیچرو گه تیوشلیمن. بو حدیث
ایله رسولمزامتنی آلاچاغكز بولغان كشیلرنی قصماینچه ، آلارنك قوللاری ایركنه یۋبنی كنوگه
قزندردی. بورچلی كمسه گه ایركنلك بیرونك ثوابی صدقه بیرو ثوابندن آرتوقدر.

٣٩٦ نچی : « الحديث عَنّى ماتعرِفونَ »

مندن كوچرلگان حدیث اگرده كوكلكزنی خوش قلسه، طبیعتكزگه یومشاق طیولسه ، اول
مندن چققان سوز بولور. ٨٦ نچی حدیث شریفكه‌ده قایتوب قاراكز!

مترجم طرفندان: رسولمزنك آغزندان نیچه، نیچه تورلی حدیث شریفلر سویلانگان: رسولمز
ایتكان: حدیث دیوب كوچرلگان هر بر سوزگه تیكشرمی، نیتمی مینم سوزم دیوب یابوشماكز،
ابك الك اول سوزنی قرآن شریفكه چاغشدركز، اگر قرآنغه اخشاسه، قبول قیلكز،
اخشامسه تاشلاكز اول میندن بولماس دیوب. اما رسولمزنك بواشن بز برده آلغه آلمیه‌زبر
قال النبی دیگان عرب سوزی بولسه، قرآنغه بتنلای قارشو بولساده توتامز. مثلا قربان حقنده
بولغان حدیثدن: قربان چالوچی صارقغه آتلانوب صراطدن اوتر دیگان سوزنی حدیث
دیمز، بو سوزنك معناسی اگر شولای بولسه اول سوز حدیث بولمیدر. چونكه قرآنغه مخالف
قرآنده « لن ينال الله لحومها ولادماؤها ولكن يناله التقوى منكم » دیگان. ایندی اول حدیثنك
معناسی قربانلاركزنی الوغ قلكز، چونكه سزنك صراطده آتلانا چاق نستەكز. یعنی صراطدان
اوتوكزگه سبب بولور دیگان سوز مراد بولسه ، البته یاریدر . مهمة المسلمين اسملی
كتابده تماكو تارتقان كشی كعبه‌ده آناسی ایله یتمش مرتبه زنا قلغان كبی بولور دیگان.
بو سوز حدیثمی توگلمی؟ البته حدیث توگل چونكه تماكونك چغوی هجرتدن مكنچی یلدادر،
یعنی رسولمزنك وفاتینه ملك یل اوتكاچدر، رسولمزدن بر بولاچق نستەنك حلاللگی یا حراملغی
حقنده هیچ بر حدیث قالمغان. آندیلارنی امتكه تابشرغان. ایندی تماكو حرام اوق بولسون،
خمر كبی حرام بولو احتمالی یوق، چونكه خمرده بولغان ایسر بو صفتی مونارده یوق. خمر حقنده آناسی
ایله زنا قلغان كبی دیمگان پیغمبر بر مكروه اش حقنده نیچوك آلای دیسون ؟!(ش . ح .)

٣٩٧ نچی : « الحَرْبُ خَدْعَةٌ »

خدعه دیوب: طشدان بر نستەنی بلدرتب، اچده آنك كیریسنی یاشرب صاقلاو، یعنی
قلاچاق اشكنی یاشرب نیتكنی بلدرتموگه ایتولەدر. مثلا قورقب قاچقان بولاسون، مقصودك
آلداب. قوغوچینی اوزنگه یاقن كیتورو بولادر. حدیثنك معناسی: صوغش آلداش در.
صوغشوكداغی دشماننی آلداو وقتنده دشماننكنك میلەسنده آكلاب تورمق كیراكدر.
صوغشوب جیكوبر یاقنك آلدانویدر .

۳۹۸ نچی: « اَلحَزمُ سُوءُ الظَّنِّ »

حزم سوءظندر. معناسی: کشی هر وقتده، کشیلردن صاقلانمق اوزه‌ره بولمق، هرکمگه‌ده بننلای اشانب بتماسکه کیراك. حدیث شریفلرنی آڭلاوچیلار: کیکاشونیده حزم ندر دیگانلر. همده فکر ایالری ایله کیکاشده، صوڭره شونك بوینچه اش قلدیو بیورغانلار. ۳۸۸ نچی حدیث شریفده اونکان حسن ظن نك برتلماورنی باشقه، بوحدیثده‌گی سوءظن نك اورنی باشقه. تگی حدیثده دین دنیاغه ضرری بولماغان اشلرده حسن ظنگه چاقرودر. اما بوحدیثده بولغان سوءظن آدمنی ضررغه توشره تورغان حاللرده بیك آڭ بولوغه چاقرودر. مثلا برەونك اورامده بر خاتون ایله کورشکاننی، یا تراکتیرگه کرگاننی کورساڭز، یمان اویغه توشمه‌ڭز! چونکه اول خاتون قرنداشی بولونی، میخانه‌ده اشی بولغاندر دیوب اویلاڭز! اما کورگان حاللرنی تگی کمسه‌نك بوزقلغندن صانامه‌ڭز، اول اشلر بین تزکلککه صالڭز. بو ۳۸۸ نچی حدیث شریفده بیورلغان حسن ظندر. ایندی حزمنك تلانمشی بولغان سوءظن بولایدر: مثلا عسکر باشلغنه برەو کیلوب، صوغشده دشمانی بولغان عسکرحالیدن خبر بیرسه، یایسه برمملکت توره‌سنه برکشی ایکنچسینك یاخشیلغندان یایمانلغندان خبر بیرسه، یایسه بر بیلگرلی بولماغان آدم: مین قزل مالچی ایدم مغاز ینم یاندی یایسه چیت مملکتلردن صوآرقلی مال کیتورته ایدم کیمه‌م باتدی، ایندی یاڭادان اش باشلار اوچون میڭا فلان قدرمال بیروب توردیسه، یا که برەوسی: فلان کشی سینك حقکده بولای سویلی تگلای سویلی دیسه، اوشاندااق زیدبورزق، بکراچکچی، شریف اوغری دیگان کبی سوزلر چقغانده، موندی سوزلرگه کینت اشانب کیتویارامی، اشانماو ایله بیورلمشمز، یمانلانغان کمسه‌لرگه حسن ظن ایله بیورلغانمز، دنیاده هیچ کم یالغان سویلامس دیوب قری سوزگه آلدانوبده الاکمه، هروقتده صاق بول، هر اشنك توبن تیکشروده کیملك قلماغل، بوایکی حدیثنك آدملرگه معامله‌نی اوبره‌تو اوچون بولغانلغی اوشبوبیان ایتدکچه بولسه کیراك ....!

مترجم طرفندن: بوحدیث شریفلرنك کیریسنچه اش قلوبزنك روسیه مسلمانلرندان تاتار خلقنده بیك کوبدر. برەو کلبره‌ك سویلاسه‌ده ایسرك ایدی، اوزم کوردم، اگر ایکنچسی یوق اول آندی توگل عمرده‌اچکانی یوق دیسه‌ده تگسی اوزینك یالغانن اسنکه چغارر اوچون اوزم کوردم ایسی کیلدی دیگان کبی یالغانلارغه کرشب برده گناهسز کمسه‌نی بلمگان کشیلر آلدنده بدنام قلور، شوندی وقتده حدیث بوینچه اشتوچی کمسه‌لر اشانماسقه کیراك. بزنك ملالارمز یاڭا فکرلی یاش عالملرگه دنیاده بیچاره‌نك اویونده کیلمگان، یالالارنی یاباللار، دینسز، دهری فلان تگان دیوب قارا خلقغه یمان کورساته‌لر، قارا خلق بیچاره چالما چاپان آستندان سویلانگان سوزگه اشانوب تگی ملت خدمتچسی صاف کوڭلنی روسدن یمان کوره‌در، بنه‌ده باشقه ملت کشیلرنده اورنسز دشمان توتو توغروسنده بزنك خلقنك یمان صفتی بار. آنیده تاشلاو فرضدر.

مسل

۳۹۹ نچی: « الحَسَدُ يفْسدُ الايمانَ كما يفسدُ الصبرُ العَسَلَ »

حسد ایمانني بوزار، صبردیگان آچی نسنه‌نڭ بالني بوزوی کبی. حسد = برەوده‌بولغان نعمتنڭ بتون‌تلاودر. بوایڭ‌نچار صفتدر مونڭ‌سبلاری: تکبرلك ـ اوزندن اوستن‌کشینی سویمو، صارانلق یادشمانلقدان کیلور. یایسه‌بولارنڭ اوچسیده بولمای، قری‌بوزق طبیعتلیلکدن کیلور. ۳۵۸ نچی حدیث‌شریفکه‌ده قارا ڭز!

مترجم‌طرفندن: حسد کنچیلکلك، مونڭ غبطه‌دیگانی‌بار، مونسی شریعتده درستدر. غبطه‌نڭ معناسی: برەوده‌بولغان الوغ نعمتنڭ اوزگه‌ده بولون سوبودر. بزنڭ روسیه امامرنده، عالم اسمنده‌بولغانلارداده بوحسد بیك‌کوبدر، بریاش‌یکت علمی‌بولوب، فکری آچق‌بولسه، ملالرنڭ نادانلغنده سیزه‌تورغان بولوب، رساله‌لرنده آلارداغی کیمچیلك توغروسنده قایغرب سوزلر سویلاسه، ملالار هر برسی برسوزده‌بولوب مونی نیچك‌بولساده هلاك ایتر قصدنده‌بولورلار.

مترجم‌فقیرده «شریعت هم‌زمان»، «توغر یلق» برنچی‌ایکنچی «جرجر» «حضرت ماروزتملی واسون!» دیگان رساله‌لری‌حقنده میلادی ۱۹۰۵ نچی‌سنه قزل‌مسجد ملالارینڭ پادشاهنی توركدی‌دیو ژاندارماغه عریضه‌بیرب، یاش‌ملا اوزی‌شاهد‌بولوب، ریۋالیوتسیانیر دیو واهلق بیرو آرقاسنده ۱۲ یللق‌زندانگه کرتله‌یازوب‌قالدی. شولایده ۳ آی‌توره‌لرتیکشروی ستونده توردی. ملا ایله بروقت سوزگه کلگانده فقیرگز دیدی: حضرتـز اوتکان‌یل میگا نندی یالایابدگز؟ ملاده: اوتکان یلغی‌واقعه‌ده عیبڭ‌بولماساده، بزنی رساله‌لرگده غزیته‌لرده ازاسون، شول‌عیبڭ‌باردیدی. امامینم‌رساله‌لرمده اسمی‌ایله یازلغان‌کشی یوقدر. (ش. ح.)

٤۰۰ نچی: « الحِكْمَةُ عشرةُ اجْزاء تسعةٌ منها فى العُزْلَة وواحدٌ فى الصَّمْت »

کمت‌اون‌الشدر، اوندان توقزی خلقدان آیروم‌بولوده، بری‌خلق‌ایله‌قاتوشربده، تیلك رودادر. خلق‌ایله قاتوشو خلق‌بوزوچی سببلردن برنچسیدر. بیگرا کده قاتوشقان‌کمسه‌ڭ زجنسگدن بولی، فکریده سینکی کبی‌بولماسه، مونی‌قاتوشو الوغ‌عذابدر. بوحدیثدن صود: یالغزلقده، تیلك توروده بولونی وصیت ایتودر، تیلك تورودان مراد دنیا آخرتکه ده‌سی بولمغان‌سوزلر همده‌اشلرایله‌چوالماودر، هر بولکنڭ اوزینه‌کوره بر یالغزلغی‌باردر. یخانه‌لرده، خلق جیولوشلارنده، نی‌اوچون قیمتلی‌عمرنی اروم‌ایتارگه، آنده سویلانگان‌سوز، ده‌اشلانگان‌اش‌برده فائده‌سی بولمغان‌سرزهم‌اشدر. آنده‌اروم‌ایتکانچه آولاق‌بیرگه‌اوتورده، یاکا یا آخرتکه فائده‌سی بولغان براش‌اشله: کتابلاراوقه، غزیته‌لراوقه، قرآن حدیث کتابلارینڭ اورتلکده بولغانلارن‌قارا، شولای‌قلساڭده قیمتلی‌بولغان وقتڭنڭ حرمتلو شلرندن فائده‌توغوینه کوڭلك طنچلانوب شاد بولورسون!

جم‌طرفندان: بزنڭ‌تاتارقرند اشلرەمزده مونڭ‌ی‌عمراروم‌ایتولرکوبدر، کشینڭ‌اوزعمرینڭ رن بلموی‌نادانلغنداندر. یوقسه‌برده فائده‌سزسوزایله‌کون‌اوتکارو، اول‌کشینی حسرتلی‌قلور،

موندی بلالردن قتلواوچون یا کارساله‌لر، غزیته‌لر ژورناللار اوقورغه کیراك ایندی بر
اوقی بلماسه، باشی قرقن یا ایللیك بولساده اوقورغه اویره‌نسون! (ش. ح.)

٤٠١ نچی : « اَلْحَلفُ حِنْثٌ او نَدَمٌ »

آند ایتوچی کمسه یا حانث بولا، یا اوکنوچی بولادر. حانث: دیو آند ایتوبده آنطنی بوزو
گناهلی بولو چیغه ایتله‌در. یعنی: بره‌و آند ایتسه اول یا یالغانغه ایته، بولای ایتکانده آنطی
بوزولب گناهلی بولادر. یا ایسه شریعتده درست بولغان اشنی اوزینه حرام ایتوب آند ایتا
مثلا: فلان یرلرگه بارمام، فلان ایتمام دیو آند ایتارده شونده باراسی کیلوب یمین ایبر
اوکنر نیچوك بولساده آند ایتوبخشی اش توگلدر؛

مترجم طرفندن: بو آند ایتو توغروسنده بزنك خلقده عادتلنب بارینه یوغینه آند ایته‌لر
شونك کبی ــ اوك بزنك تاتار قرنداشلرمزده فلان اشم بولسه آت یا صغر یا کجه ایتی آشامام
بوخسته‌دن ترلسام فلان اشنی اشله‌مم یا فلان آشنی آشامام دیولری اوکنچدن باشقه براش
توگلدر. اوشانداق الله تعالی حلال ایتکان نسته‌نی حرام ایتودر. (ش، ح،)

٤٠٢ نچی : « الحمدُ علی النعمة امانٌ لزَوالها »

الله تعالی نك بیرگان نعمتنه شکرایتو، شول نعمتنك اول کمسه‌دن کیتموینه سبب بولور. بولای
بولغاچ هرکمده الله تعالی گه شکرده بولمق تیوش چونکه هرکمده‌ده الله تعالی نك برنیچه تورلی نعمتی
باردر. نعمت مالغنه توگل، علم، سلامتلك قوت بارده نعمت. . . !

٤٠٣ نچی : « الحلالُ بَیِّنٌ والحرامُ بینٌ وبَیْنهما امورٌ مشبهاتٌ لا یعلمُها کثیر

مِنَ الناس فمن اتّقی الشُّبْهات فقد اسْتَبْرا لدینه وعِرْضه ومَنْ وَقَعَ فی
الشُّبهات وقع فی الحرام کَراعٍ یَرْعی حَوْلَ الحمَی یُوشكُ ان
یواقعَهُ الَا وانَّ لکلِّ مَلِكٍ حمی اَلا وانَّ حمَی اللّه فی ارْضه محارمه
اَلَا وَانَّ فی الجسد مضغة اذا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ کُلُّه واذا فسدت
فسدَ الجسدُ کلُّهُ اَلاوهی القلبُ »

حلال هم حرام بولغان نسته‌لر هر برسیده شریعتده آچق بیان ایتولمشدر. اما حلاللگی یا حراملغی
توغر بلارنده آچق بیان بولماغانلاری، شبهه‌لی بولغان نسته‌لردر. شبهه‌لی بولغان نسته‌لرنی کوب
کشی بله آلمیلار، بره‌و شبهه‌لی نسته‌دن صاقلانا آلسه اول کمسه دینن همده یوزصوین
صاقلاغان بولور. شبهه‌لرگه توشکان کمسه، جیکلگه صایوایله حرامنی اشلاگان بولور. کتوچی
حیوانلرنی تیره‌یاغی کیرته ایله قرب آلنغان یر تیره‌سنده کتسه، بارا تورا احتماللدر حیوانلر
شول کیرته اچینه کرب کیتوی. حرام ایله شبهه‌لی نسته‌نك مثالی کیرته قرب آلنغان حیوان کرتوگه

باراماوی بیلـگولی بولغان اورون ایله، شونك تیره یونی کبیدر هر بر پادشاهنك هر بر باشناڭ قرشب آلغان، ایلندربب صاقلاناتورغان بیری باردر. الله تعالی نڭ بیر یوزنده کروی طیولغان نسنه‌سی حرامدر. ـ آگاه بولوگز! تنده برقان کیسه‌گی باردر: اگراول کیساك تزك بولسه، بتون تن تزك بولور، اگراول بوزولسه بتون تن بوزولور اول قان کیساگی جره‌کدر. کشی دیگانمزنڭ اچیده طشیده شول کوڭلدن عبارتدر. کوڭلی یوقبار ناچارفکر، یمان اویلار ایله توتورلغان کشینك بتون اشی بوزقدر. کوڭلی آورو بولغان کشینك هر بر اشی هم قلنشی ضررلی بولاوی حکیملر قاشنده اتفاق ایتولمش حکمدر.

٤٠٤ نچی : « اَلحلالُ بَیِّنٌ وَالحَرامُ بَیِّنٌ فَدَعْ مٰایَریبُكَ اِلیٰ مٰالاٰ یَریبُكَ »

حرامده حلاللی آچق بیان ایتولمشدر. ایندی سینك قاشڭده برنسته آچق بلنسه، ایکنچیسی شبکلی، شبهه‌لی بولسه سین ایندی شیکسز بولغانی ایله اش قل! کوڭلك اوتورماغانی ایله اش قلمه آنی تاشلا!

مترجم طرفندن: بوحدیث شریف بزنك روسیه اماملری توغروسنده بیك آچق خبر بیروچیدر. بزنك روسیه امامه‌لاری آچق یول بولاتوروبده، آچق بیلـگولی بولماغان نسنه‌گه یابوشالار، برنسته حقنده حلاللـگیده حراملغیده بیلـگولی بولماساده شونی حرام دیوب برده چیرکانمی سویلیلر. مثلا خاتون قزنك یوزقاپلاولاری قرآن شریفدن فرض بولوی برده‌چقمیدر، قرآندان بلنگانی باری کوڭل ایله چیت ایرلردن یراق بولوده، یوز ایله قولدان باشقه اعضانی یاشرودر. حراملغی آچق آڭلاناماغان نسنه‌حقنده بوحدیث بوینچه، حرام دیو ایتو یارامای، کوڭل قاشنده آچق بلنگانی کوڭل نهوتبینك حراملغی، شونیغنه بیان کیراك ایدی. (ش. ح.)

٤٠٥ : نچی « الحیاءُ خَیرٌ کلُّهُ »

اویالچانلق باروسی ایزگودر. حیا کیراك الله دان بولسون، کیراك اوزڭدان کیراك خلقدان بولسون بارسیده ایزگودر. اویالواسمده بولغان نسنه‌دن خیر بولماغانی یوقدر. درست میانك ایزگولك درجه‌سی تورلیدر. شولایده خیر بولماغانی یوقدر.

٤٠٦ نچی: « اَلحَیاءُ لاٰیَاْتی الاّٰ بِخَیرْ »

حیا ایزگولکدن باشقه نسنه‌نی کینورمس. بوحدیث (٤٠٥ نچی) حدیثنك حکمنی هم‌ده معناسنی آچوچیدر.

٤٠٧ نچی : « الحیاءُ من الایمان »

حیا ایماندان‌در. ٤٠٥ نچی حدیث شریفنك حکمنی برکنه‌در. ٢٥٢ نچی حدیثکه‌ده قارا گز!

٤٠٨ نچی : «الحياءُ والْعِیُّ شعبتان منَ الایمان والبذاءُ والبیانُ شعبتان من النّفاق»

حیا، همده تیك توروده بولمق، بو ایککسی ایماندان بوتاقلاردر. یمان سوز همده وعظ هرکشیگه آلده بولو هرکمنی آوزینه قارانواوچون سوزنی ماتورلامق منافقلقدان بربوتاقدر. چونکه آلای اینوی اوزن الوغ صاناودان همده تکبرلکدندر. معناسز سوزلرنی، فائده لی دیوب اویلانغان بیمشی تومی تورغان معناسز سوزلرنی سویلاب، خلقنی بورچوده نی فائده بار؟ بواش دوسنلارنی، بلشلرنی، اوتورداشلارنی رنجتوبولادر، اول حرامدر. بواشنك برمعناسی: تنگی کشی اینورسن اویلیدر: جیولغان خلق آراسنده مونك کبی بلوچی هیچ کم یوق، دیگان کبی بولادر. شول سببدنده رسولمز موندی کشیلرنی منافقلار جمله سندن صانامشدر. ٧١٤ نچی مدینکه ده قارالسون!

٤٠٩ نچی : « خابَ عَبْدٌ وخسرَ لم یَجْعَل اللهُ فی قلبه رحمةً بالبَشَر »

الله تعالی بروونك ککرگلنده، اوزینك ملت خلقنه مرحمتلی بولونی خلق ایتماسه، بوکشی خسرتلی همده هلاك بولغوچیدر. یاوزبختلی شول کمسه در.

٤١٠ نچی : « خُذْ حَقَّكَ فی عَفَاف وافٍ اوغیر وافٍ »

حقکنی گوزه للك ایله آل، کیراك بتون حقك بولسون کیراك بتونی بولسون! کمده بولساده تلاگك یاش قلاچاغك بولسه گوزه ل بول، چتق یوزلی بولمه، بربر آلش بیرشده حقکدان بر آز کیمب قابتسه ده قابتسون! چونکه آزغنه آنچه اوچون چرایکنی بوزو، قاتی سوزلی بولوك برده یاراقلی اش توگلدر چونکه سینك آچق یوزك، تاتلی سوزك اول آنچه بهاسنده گنه توکلدر. الله تعالی بك سیگا بیرگان شوندی الوغ نعمتنی نیچك بوق نسنه برابرینه صاتورسون!

٤١١ نچی : « خُذُوا منَ العَمل ماتُطیقُونَ فانَّ اللهَ لا یَمَلُّ حتی تَمَلّوا »

عبادت اشلرنده لازم بولغان عمللرنی کچکز آلغان قدریگنه آلوکز! چونکه الله تعالی گه ملال کیلاچك بولماغانلقدان سزگه ده آورلق کیلماسون!

٤١٢ نچی : « خَصْلَتَان لا یجتمعان فی مؤمن البُخل وسوءُ الخُلق »

مؤمن کشیده برگه جیولمی تورغان ایکی صفت باردر، برسی صارانق، ایکنچسی یاوزخلقلیلقدر. مؤمن بولغان کشیده بو صفتلار ایکسی برگه جیلماس.

٤١٣ نچی: « خَمْسٌ فَوَاسقُ تقتلنَ فی الحلّ والحَرمِ الحیَّةُ والغُرابُ الاَبْقَعُ والفَارَةُ والکلْبُ العَقُورُ والحُدَیّا »

بش تورلی جنوار بوزغچلار، ضرر کیتدروچیلر شول سببدن آلارنی احراملی وقتده ده تگلای

تلای وقتداده اولتریلور. آلار: ۱) یلان، ۲) آلاقارغه، ۳) قتورغان‌ات، ٤) تیچقان هملا ۵) چابلاق قوشی، چونکه بولار آدملرگه ضرور کینوره‌لر شول ضررنی یبارو اوچون بولارنی قایده بولساده اوترو تیوشدر.

٤١٤ نچی: « خَمْسٌ لیس لهُنَّ کَفَّارَةٌ الشِّرْكُ باللّٰهِ وقَتْلُ النفس بغیر حقّ وبهتُ المؤمن والفِرارُ مِنَ الزَّحْفِ ویمینٌ صابرةٌ یقتطعُ بها مالاً بغیر حقّ »

بش نسنه‌نك کفارتی یوقدر.

اولـگسی: اللّٰه‌غه تیگداش‌توتو، ایکنچسی: شریعت‌بوینچه‌اوترو‌گه حکم ایتولمگان‌کشینی اولترو، اوچنچسی: مؤمن‌کمسه‌گه یالایابمق دورتنچسی: صوغشدان قاچمق، بشنچسی: یالغان بیرده آند اینو، اول آند آرقاسنده بره‌ونك تیوشسزلك ایله مالن قوللانر، یا مالندن برآز کیمتوگه سبب بولور، بره‌ونی محکمه‌ده بیره‌چکن تانب، آندایتوب، تیوشلی حقندان بوش قالدرو یابسه بره‌ودن برده اورنسز آند ایلان مالن آلو دیمك بولادر. صوغشدان قاچونی رسولمز اللّٰه‌تعالی‌گه تیگداش توتو ایله برابرقلمشدر، مونی‌فکری بار کمسه اویلاب قارامق کیراك اللّٰه‌تعالی‌هر قایومزگه انصاف بیرسون!

مترجم طرفندان: بزنك تاتار قرنداشلرمزدن کوبسی یالغانغه آند اینوب محکمه‌لرده کشی حقن‌بوقغه چغارالار، براشده‌گواه بولب، برده‌بلمگان اشنده‌یالغانغه آندایتادر . . . براشنی قاراغلق عیبلی توگل چونکه محله امامدری، بر کشینی‌جبر اینسه‌لر: قیناسالار، یایمان سوز ایله‌سحره قلسالار، یاباشقه نظامگه‌هم شریعتکه خلاف‌اش قلسالار، جبرلنه‌ش کمسه بولارنك استلرندن محکمه‌گه بیرسه ملاشول وقتده محله‌ده‌گی ایکی اوچ کشیگه: سز بو اشده گواه بولوگز؛ دیه سویلی تگیلر حضرت! آند برلماسمی؟ - ملا اینه: بولسه، آنده اینارسز، کافر بلاسندن مؤمننی قتقارو اوچون یالغانغاده آند اینودرست، یابسه ایکنچی یولی بار، یالغانغه آند اینه‌سنده فرق قداق بغدای صدقه بیره‌سون! منه یالغان آندنك گناهسی شونك ایلان بتددردیوب، خلقنی یالغانمه آند اینوگه اویره‌ته‌در. ش. ح.

٤١٥ نچی: « خیارُ ائمّتکم الذینَ تحبُّونهم ویحبُّونکم وتُصلُّونَ علیهم ویُصَلُّونَ علیکم وشرارُ ائمّتکمُ الذین تبغضُونهم ویبغضُونکم وتُلعنونهم ویلعنونکم »

اش باشگزده بولغان (امامدرگز) نك ایرگولری: شونداردر: سز آلارنی سویه‌رسز، آلار سزنی سویه‌رلر. سز آلارغه ایرگولکلر ایتدرسز، آلارده سزگه قارشو ایزگولکلر اینارلر، سزنی طنچ یاشاتوگه، حاللرگزنی یاخشرتوغه تورشورلار. امامدرگزنك یاوزلاری شولاردر: سزآلارغه، آلار سزگه لعنت اینوشرسز آلارنی‌سز، سزنی آلار دشمان توتارلار.

امام دیونڭ معناسی : اش باشنه بولغان کمسه‌لر دیمك محله امام‌لاربه کوره‌در. امام ایله خلق آراسنه ایکی یاقدان دوستلق بولماغانه مملکتنڭ حالی یمان بولور.

مترجم طرفندان:

بو حدیث شریفنڭ معناسی بوز بیت کاغدگه یازولسه‌ده، بتو احتمالی بوقدر، اما آنی یازودان ایرنب توگل، کتابنڭ عمری بتودن قورقب قلمنی توقتاتولادر، شولاید محله امام‌لاری ایله محله اهالی آراسنداغی اشلر توغروسنده بر آز یازامن: امام‌لارنڭ ایڭ ایزگوسی اوزینڭ محله اهالی آنی سویارلر، البته محله خلقینڭ سویمکی امامه بولغان یاخشی خلق اوچندر ایندی امامنڭ یاخشی بولوی اوزینڭ محله خلقن قرآن حدیثه کورسنلگان روشده آلغه چاقرووی، اسلام شریعتی بوینچه مسلمانلارنڭ حالی نیچك بولورغه کیره‌ك؟ مثلا مسلمانلارغه شریعتنڭ قوشوی، توغان کوندن تنلرندن جانلاری چغوغه قدر علم معرفت آرتوندان یورو، دنیاده بولغان علملردن هر برسنی بلورگه توروشو، ایرلری، خاتونلاری هر نسنه‌نی توبلب بلوچی بولوی، بر برسی ایله بر توغان کبی دوست تورو هر اشلری کیڭاش ایله بولوب، باشقه ملتلر آلدنه بر آوزدان سویلاگان کبی هر برسیه بر تورلی سوز سویلاو، برسی برسنی توتتن قلماسقه توروشو هر ملتلو دین قرنداشلرم — مسلمانلار!
اوزمزنی یوقدان باراتوچی الله تعالی قرآن شریفه ایتکان:

« واعتصموا بحبل الله جمیعا ولاتفرقوا »

معناسی: ای مؤمنلر، الله‌نڭ بینه یابوشگز، هر برگزده بر قرآنغه یابوشب، شول قرآن بوینچه یورگز، هر برگزده بر سوزده بولوگز، اوزگزنی هلاك ایته تورغان تارالوده بولماگز ای مسلمانلار! بزنیڭ برگه برگشمیمز، بزنیڭ برآتا برآنا بالالاری کبی اش قلمیمز؟ بزنی آیروچی نسنه برده یوق! بز هرنسنه‌ده اورتاق! بزنیڭ الڭ هر برمز بر الله‌غه اشانامز. بر دینه تورامز. بر قرآن ایله عمل قلامز. بس بزنڭ هر براشمز برادرنغه قایتادر، بزده آیورولو بولماسقه کیراك چونکه آیورولو بولسه الله‌غه اشانوده آیورلساق بر یاغمز الله‌غه اشانمغان بولاده اول یاغمز مؤمن بولمی اما مونی هیچ قایومز قبول ایتمیمز. اگر آیورولومز پیغمبرده بولسه اوشانداق بر یاغمز محمد علیه السلام گه اشانماغان بولامز. مونی برمزده قبول ایتمیدر. ایندی آیورولومز اسلامه بولسه، بر یاغمز مسلمان بولمی مونی برمزده قبول ایتمیمز، ایندی آیورولومز قرآنه دیساك بر یاغمز قرآنغه اشانماغان بولا، مونیده هیچ برمز قبول ایتمیدر. بس بزنڭ برده آیورولا تورغان اورنمز بولمادی ایندی بز برلاشمك کیراك! « ش. ح. »

٤١٦ نبی: « خیارُکم مَنْ تعلَّمَ القرانَ وعلّمهُ »

سزنڭ ایڭ ایزگولرگز قرآننی بلگان، همده آنی باشقالارغه بلدرگان کمسه‌در. قرآننی

قاراسنی

قاراسنی اوقی بلو ایله آنی اوقورغه اویره‌تو بوایکیسی ایزگو اُش بولسالارده، اما قرآندن
تب مقصود آنڭ معناسنی بلو، همده اوزی بلگان کشی بلمگانلرگه قرآن معناسنی
بلدرودر. بلوچی ایله بلدروچی قرآندان آڭلانغان معنالر بوینچه اُش قلودر.
— کورگز، « تعاونوا علی البر والتقوی » ایزگولك همده تقوالككه یاردم قلشوده بولوڭز!
دیگان آیت ایله اُش قلوبوبولور. هرنسته‌نی بلو، آنڭ بوینچه اُش قلو اوچندر. بره‌وبلگانی
ایله اُش قلماسه، آنی بلمی دیمك کیراك...!

مترجم طرفندان:
بو حدیث شریف ایله قـــــرآن شریفنڭ معنالرن بلوگه همـد، بلـدروگه بیورلغان،
بزنڭ روسیه علماسی بو حدیث ایله عمل ایتونی بتنلای بر یاقغه تاشلاغـانـلار. عمل
قلامز دیگانلریده قرآنڭ قری سوزلرن اوقی بلو دیو آلالار. قرآن شریف معناسنی آڭلاو
اوچون، نیچه یوز یل الك یاصالغان تفسیر کتابلریغنه یتمیدر. قرآن معناسنی باری بر
سوزگه بر سوز معناسن آڭلاو اوچنگنه تزلگان کتابلر کبراك بولادر، اما اصل قرآن
معنالرندن حکمتلر توغدرو اوچون برده کتابکه محتاج بولنمی، حدیث شریفلرنی
بلگاندن صوڭ فکرایله چغارولور! « ش. ح. »

٤١٧ نچی: « خیارکم احاسنکُمْ اخلاقاً الموطَّئُونَ اکنافاً وشرارکم
الثرثارُون المُتَفَیْهقُونَ المتَشَدّقون »
ای امتم، ای صحابیلرم! سزنڭ ایزگولرگز، گوزل خلق ایاسی بولغانلارگزدر، همده تیره
یاننده بولغان دوست ایشلرنی رنجتماگانلرگزدر. یاوزلارگزده، کشلاك ایله، فصیحلك
کورساتکان بولوب کوب سوز سویلاگوچیلر، سوز سویلولرینه یول آچلسون اوچون، بیر
آلوب تربیه لمکدر. همده آوزلاری آچلغاندان صوڭ آنی یابونی بلمگان، آوزلارینه نی
کیلدی شونی سویله گوچیلر. « ٥٨ نچی گه قارالسون! »

٤١٨ نچی: « خیارُکم احسنکم قضاءللدین »
دنیا آخرت ایزگولکلرنی جیغانلارگز، بوروچ بیروده جیگللك قیلوچیلارگزدر. چونکه بولار
خلقنڭ ایك انسانیتلی لریدر. وعلاسنه سوزینه توروچیلارنـڭ ایك آرتغیدر.
آدملر ایله اش قلشو اوچون امینلك، ناموسلگی ایله عمر سرر، بر قومده موندی صفتلار
بولماسه، اول قومدن برکت کوتارلور. بزنڭ قومده شرکت (اورتاقلق ایله کسب) ایتو
بولماوی کوب تورلی سودالرنڭ بوش قالوینڭ سببلرندن برسی شول امینسزلکدر.
زور صوما ایالری قوغانلارندان باشقاغه هیچده بورچقه آقچه بیرمسلر چونکه بر کمسه گه
بورچقه آقچه بیره قالسه، اول کمسه بوروچنی وقتنده اوتی آلماوی سببندن ایکی آرالارنده

محبت بتوگه سبب بولور، شول سببلردن زور ، زور صومالار، بانقالارده، صاندقلارده، يير آستلارنده كوملنب تيلك ياتوب، قالمشلاردر. قوللارنده ان اش كيله تورغان كمسه‌لر صومايوقلغندان، صوماليلار قوللارنده ان اش كيلمودن، بايلارنك آنچه‌لارن فائده‌گه آشه‌را آلماودان زارلاب تورلار. شول آرا ياۋروپاليلر، آنچه‌لارنى آلا بلولرى سببندن، اشلرنده بولورلار. سودالرن اسنكه چغاررلار، بزنك فائده‌سز ياتا تورغان آنچه‌لارمزنى قوللارينه كرترلر. بزنك بولاى بولومز بر برمزگه اشانچ توتماومزداندر. رسولمز اوتـكان ۱۵۴ نچى، ۳۹۵ نچى حديثلرنده آلاچاقلارى بارلارغه بيره‌چكلرى بولغانلارنى قصماوايله وصيت ايتوحاضربو (همده ۱۵۴ نچى حديث) ايله بيره‌چكلرى بولغانلارغاده، وقتنده تابشرو ايله وصيت ايتدى. ۴۲۵ نچى حديثكه قارالور.

٤١٩ نچى: « خيارُ كم خيرُ كم لاهله »

سزنك ايزگولرگز، اوزلرينك خاتونلارينه، بالالارينه، هربر ياقنلارينه، ايزگولك ايتوچى كمسه‌لرگزدر. بر ايزگولك قلونى تلاسه‌ك، اوّل اوزكا، صوڭره بالالاركا، خاتونوكا، صوڭره بولاردان قالا ياقنلقلرى بولغانلارغه ايزگولك ايتوايله باشلامقدر. ۹۳ نچى حديثكه‌ده قارالسون!

٤٢٠ نچى: « خيارُ كم اطوَلكم اعمارًا واحسنكم اعمالاً »

سزنك ايزگولرگز، عمرلرى اوزون بولوب، اشلرى گوزه‌ل بولغانلارگزدر.

مترجم طرفندان: بوحديث الوغ حكمتلى سوزدر. مؤمن بولوب عمرلرى اوزون بولغانلار ايك ايزگولردر ديگان سوزنك معناسى: عمرنك يللى كوب بولومعناسنده بولمايوب، كوبه‌ن يل عمرايتسه‌ده، شول عمرى اچنده ملتنه كوب خدمت ايتكان كمسه‌لر مرادبولور، چونكه اوتوزغنه يل عمر ايتوبده يوز يل عمر ايتكان كمسه‌لردن آرتق خدمت ايتوچيلر باردر. عمرنك بركتلى بولويده شولدر. يعنى عمرى بوينده باشقالارغه فائده بيرودر. شول آزغنه يل اچنده رسولمز آلتمش اوچ يل عمرسورسه‌ده پيغمبرلكنده يگرمى اوچ يل تورمشدر شول آزغنه يل اچنده‌مك يل ياشاگان حكيملرنك بولدرا آلمغان حكمتلرن بارلقغه چغارمشدر... يايسه عمرى اوزون بولغان كمسه‌نك ايزگو بولوى، سلامتلكنى صاقلاوى سببلى كوب ياشاودن ايتولگاندر. چونكه الله تعالى بيورغان نسته‌لر بار وسيله آدمنك سلامتلگنه فائده‌لى بولغان نسته‌لردر اوزون ياشاگوچى بولارنك بارنده قلغان بولادر

٤٢١ نچى: «خيرُ الاصحاب صاحبٌ اذا ذكرتَ اللهَ اعانكَ واذا نسيتَ ذكّرَكَ»

ايپده‌شلرنك ايك ايزگوسى: سين الله‌نى ذكر اينساك سيڭا ذكرايتوشوده بولوشور، الله‌نى اونوتساك ايسكه‌توشرر... سيڭا فكرگنى سويلاگانده وفكرداش بولوب، فكرگه ياردم ايتوچى هم سيڭا ياردم ايتوچيلرده‌اوشبو حكمگه كره‌لر.... فكرلر سويلانه‌تورغان، ياباشقه بوملت اشى سويلانه‌تورغان مجلسده‌سوز ايكنچيگه بورولوب كيتكانده، بره‌و سوزنى ايسكى ازينه توشرر، بوده شول حديث حكمنه كرر، همده بواش الوغ فائده‌ليدر... شناسى مرحومنك ايتكان بيتى كبى:

نشئه

«نشئهٔ شوق ایله آیاتنه طاپمق دیلرم * آڭله وار خالقمه غیری نه یاپمق دیلرم

شول مرحومنڭ بو بیتینڭ مقصودکه موافقدر :

جناب کبریاالحق سزاوار عبادتدر * عبادت آڭا ذکر وفکر خالصدن عبارتدر.

٤٢٢ نچی: «خیرُ الصدَقَة ما ابقَتْ غنًی والیَدُ العلیا خیرٌ من الید السُفلی وابدأ بمن تعول»

صدقه‌نڭ ایڭ ایزگوسی، سینی بای حالده قالدروچیدر. یعنی صدقه بیره‌م دیوب، اوزڭ بتونلای بوش قول قالمه صدقه بیروچی قول، صدقه آلوچی قولدان درجه‌لیره‌کدر. نفقه تاراتقان وقتڭده ایڭ اللك اوسنگه نفقه‌سی تیوش بولغان کمسه‌لرگه بیرودن باشلا !

مترجم طرفندان : بزنڭ بور چقه چلغانغان تاتار قرنداشلرمزنڭ، یابرده آشارینه بولمغان فقیر توغانلارمزنڭ برده واجب بولمغان فطره کبی صدقه‌لارنی اوزلرندن زکات‌چغا تورغان ملا هم مؤذنلرگه بیرولری، اوشانداق تیوشلی قدر بایلغی بولمغان کمسه‌لرنڭ قربان چالغان بولولاری باروسیده بو حدیثکه قارشولقدر. چونکه بزنڭ تاتار قرنداشلرمزده، عید کوننده تویغانچه آشارلارینه بولمغانلاریده، فطره بیره‌لر بو حرامدر. چونکه شریعتده کیوم صالوم وباشقه کیراك یاراقلاری بتونلای یتوشمگان کمسه‌دن فطره‌ده، قربانده واجب بولماس. بو توغریده نادان خلق بلمولرندن اش قلالار، اماملالار شولاردانده تیوش کوره‌لر. متن آقچه‌نڭ اسمنده بلمی تورغان بوزنده کورمگان فقیر کمسه‌نڭ اوراق استنده، ملاغه بر کون اوراق اورو برابرینه دعا قلدرولاری ملالارنڭ شولای قلدرتولاری حرامدر، حرامدر، حرام ! ! ! (ش · ح ·)

٤٢٣ نچی : « خیر العبادة اَخفُها »

عبادتنڭ ایڭ ایزکوسی، ایڭ جیکل بولغانیدر. ٥۳ نچی حدیث شریفکه قارالسون !

٤٢٤ نچی : « خیرُ المسلمینَ مَنْ سَلِمَ المسلمونَ منْ یده ولسانه »

مسلمانلارنڭ ایڭ ایزگولری، مسلمانلار، آلارنڭ قولندان هم‌ده تلندن سلامت بولغانلاریدر. بو حدیث شریف ایله بتون کورکام خلقلارنڭ هر برینه اشارت قلنغاردن.

مترجم طرفندان : مسلمانلارنڭ ایزگوسی : تلی ایله‌ده، قوللاری ایله‌ده، اشی ایله‌ده، قلنشی ایله‌ده، هیچ کمنی رنجتماس. مؤمن قرنداشینڭ عیبن تاراتماس، غیبتن سویلامس، مالنه تیمس، یوز صوینه ضرر ایتمس، آلارغه یالا یابماس، سوزلرن یورتمس !

٤٢٥ نچی : « خیرُ الناس قرنی ثمَّ الذین یَلونَهم ثمَّ الذین یلونهم ثم یجیءُ اقوامٌ تسبقُ شهادةُ اَحدهم یمینَهُ ویمینُهُ شهادتَهُ »

آدمیلرنڭ ایڭ ایزگوسی، مینم زمانمدر، صوڭره آڭا یاقن بولغان زماندر، تاغنده آڭا

یاقن بولغان زمان کشیلر بیدر. آندان صوڭ شوندی قوملر کیلور، آلارنڭ برسینڭ گواهسی آنشوندان اوزار، آنتی گواهسندن اوزار، یعنی آنداپله شاهدلکنی برده اورننده قلمی یالغان آنط ایتونی عادت ایتارلر. پیغمبرمز: امتینڭ خلفلارینڭ بوزقلغینه کیله تورغان نسته‌لرنی بیان ایتوب، یمین ایله گواهلقنڭ عقلارن صاقلاوغه بیورادر، چونکه بوایکس آدملرنڭ عدالتکی، طنچلقده یاشاولرینه سبب بولا تورغان نسته‌لردندر دینلقده: کشیلکنی صاتقان، توبان درجه‌لی خلق آراسنده آنط ایله گواهلقنڭ قدری بوقدر! آرتقه براوزفائده‌لری اوچون یالغان بیرگه گواهلق ایتارلر، اگر بوگواهلقغه اشانماسالار، گواهلقنی آرتوندان برسی آرتندان برسی آنط تزب کیتار، شوندیلار آرقاسنده آدمیلرنڭ آلش بیرش اشلری ضررلانر. یالغان آنط ایتوچی ایله یالغان گواهلق بیروچیلر آرقاسنده نیچه یوز یللاردان بیرو، اسلام شریعتینڭ پاك حکملرینی یورتو، آدمیلرنی طنچلقده یاشاتو یولی بیکلاندی. موندی، خلفلارنڭ بوزلوندان کیلگان، اشلردن اللهغه صغنامز! ٣٨٥ ایله ١٨٣ نچی حدیثلرده یازلغان سوزلرگه‌ده قاراالسون!

٤٢٦ نچی: «خیر الناس انفعهم للناس»

آدمیلرنڭ ایڭ ایزگوسی، اوزی کبی آدمیلرگه فائده‌سی تیگانیدر. هرکمده، اوزینڭ قولندان کیلگان نسته ایله، ایکنچیلرگه فائده ایته آلغانلغندان، قولندان کیلگان قدر فائده تیگزوده ایرنمی، توروشسه، اول کمسه ایڭ ایزگو آدمدر. سوزنڭ قصقه‌سی: مسلمانچیلق-آدمچیلك بولغانلقدان، چون مسلمان بولغان کمسه‌گه چون کشی دیوله‌در. چونکه قولندان تلندن باشقه‌لارنی سلامت توتوب، قولندان کیلگان روشده خلقغه فائده تیگزوده بولغان کمسه‌نڭ بارتورمشی خلقغه فائدلی بولوب، ایڭ ایزگو کمسه‌لردن صانالور...

٤٢٧ نچی: «خیر النکاح ایسره»

نکاحنڭ ایڭ ایزگوسی، ایرگه جیکل چغش - آز مهر ایله بولغانیدر. - چونکه حاضرگی زمانده بولغان، کوچدن طش چغشلار ایله قز آلوچیده، بیروچیده بنتلای تالانب قالالار، شوندی کوب چغشلاردان قورقب، یا تابا آلماو آرقاسنده قایوبر قزلارنڭ یوقغه چغوبده بولغالیدر. یگت ایله قز بوزور چغشلارنی قوللارینه توشره آلماودان - هلاك بولولاری. نکاحسزلكنڭ آرقاسنده ایرلر هم قزلار طرفینه برده بتمی تورغان، نسل کیسه تورغان بر آوروده کیله‌در «١٣٦، ١٨٧، ٢١٠، ٣٤٣» نچی حدیثلرنیده قایتوب قاراالسون!

مترجم: بزنڭ روسیه‌ده بولغان طویلاردغی فائده‌سز چغشلار توغروسنده «٢٩٣» نچی حدیث شریفکه قاراگز!»

٤٣٨ نچی: «خیر شبابکم من تشبه بکهولکم و شر کهولکم من تشبه بشبابکم»

یاشی بیگنلرگزنڭ ایڭ ایزگوسی، قارتلارغه اخشاغانی، قارتلارگزنڭ یمانی یاشلرگزگه اخشاغانیدر

ـشاغانيدر... یاشلرده سویکلی صانالغان گوزل صفتلار: بواشلق، الوغسماق بولو، اوتورغان
ـكوكل، تورمليلك، آفرنلق، نفس اویونچقلارن تاشلاو، ایندی بریاش یگنده بو صفتلار
ـولماسه، اول کمسه شوندی صفتلی بولغان قارت کمسه‌نك صفتلارن آلوغه چالشودر، بـر
ـارتده: کوکل اورناشماوی، آشغوچیلق، جیکللك، آچوچانلق، قوزولق همده نفسكه ایارو
ـكبی یمان صفتلار بولسه، بوقارت کوب وقتده یاشلرده بولاتورغان صفتلار ایله صفت
ـلنولگانی اوچون، آدمیلرنك یمانلارندان صانالور...

٤٢٩ نچی : « خیرُما اُعطیَ الرَّجُلُ المؤمنُ خُلُقٌ حَسَنٌ وشرُّما اُعطیَ الرَّجلُ
قلبُ سؤٍ فی صورةٍ حَسَنَةٍ »

ـرگه الله تعالی طرفندان بیرلـگان نسته‌لرنك ایك ایوگرسی کورکام خلقدر، ایرگه بیرلـگان
ـسته‌لرنك ایك یمانیده ایزگو صورتده بولغان، یمان کوکلدر. عرب شاعرلرندن برسی بو
ـغریده نی گوزل بیت ایتمشدر: آدم بالاسینك اچنده گناه اورناشماوی نی گوزالدر...دیگان

٤٣٠ نچی : « خیرُکم خیرُکم لاهله وانا خیرُکم لاهلی ما اکرَمَ النّساءَ الاّ
کَریمٌ وما اهانَهُنَّ الاَّ لئیمٌ »

ـرنك ایك ایزگوکز، اوزینك اهلینه ایزگو بولغانگز، مین اوزمنك اهلم اوچون ایك ایزگو
ـسه من خاتونلارنی الوغلاب، حقلارن اورنینه کیتورو، یگت کمسه‌نك اشیدر، آلارنی
ـرلاب، حقلارن بیرموچیده ایك یمان ـ کشی توگل کمسه‌در. (٣٨٩ نچی حدیث شرحنده
ـان ایتولـگان سوزلرنیده قاراگز!

٤٣١ نچی « خیرُ کم مَن لم یَترُكْ آخرتَهُ لدنیاهُ ولا دُنیاهُ لاٰخرَته ولم
یکُنْ کَلاًّ علی النّاس »

ـرنك ایك ایزگوکز، آخرتن دنیاسی برابرینه صاتماس، دخیده دنیاسنی آخرتی اوچون،
ـسلاماس، همده خلق اسنینه آوریوك بولماغان کزدر. . ! آخرتمز دنیاداغی اشمزگه قاراب
ـزك بولور، دنیاده یورش، تورشنك توبی بولغان کورکام خلقلار، اوشانداق آخرت کوتی
ـوغه ایمان ایتوایله برابرتابلمور لار. ـ اگرده دنیاده کورکام خلقلار اپاسی بولساق، کچ همده
ـك قوتی ایله دیننی صاقلاغان بولورمز. شولای بولغاندا غنه آخرت درجه سنه ایر شرمز یوقسه
ـبا آخرت حسرتنك قالورمز! اسلام ملتی نك کوب مذهبلرگه کوب ملتلرگه بولنون بریاقغه
ـیغاچده، کوب زمانلاردان بیرلی خلقمزنك بربولـکی «ایشانلق یاقلاوچیلاری» دنیاتی
ـلای تاشلاب بوچماقغه قاراونیغنه خلقغه تاراتونی تلیلر. باشقه بربولك بار، آلاردنیالاری
ـچون آخرتلرن بتونلای تاشلاغان لار، بوایکی بولـکدن اولـگسی: آخرتنك صاقلانوی

دین ایله بولوب، دین بولسه مسلمانلارنیڭ برسوزده بولولاری آرقاسنده بارلقغه چقغان قوت ایله صاقلانوی، همده زمان نیڭ تیلاوی بوینچه مسلمانلار ضررینه آشکاره یاآستورتن اش قلوچی دشمانلارنیڭ قوتلرینه قارشو تورشولق، برقوت حاضرلوایله گنه بولوینی آڭلامیلار.
ـ قری دنیاایله گنه بولوشوچیلارده: آدمیلرنیڭ طنچلقده، امانلـکده، تزکلکده همده بر برسنی جبرایتموده یاشاولری دین ایله بیورلغان کورکام خلقلارنیڭ صاقلانوی ایله بولوینی آڭلامیلار، شول آڭلاماولاری آرقاسنده برسی چیکدن طش بوغاری، ایکنچسیده چیکـکه یتوشمگان روشده توبن بوریلر. اندلس مسلمانلاری دولتی نی اشلدی؟ آزیه مسلمانلاری نیندی حالگه توشدیلر؟ قفقاس داغی اسلام جمعیتی نی سببدن بتونلای بتویاغنه قارا دیلار. . .
هندده، همده محیط دریاسی آتاولارنداغی مسلمانلار نیندی اش آرقاسنده نصاراگه قل بولدیلار؟ بروقتده نیچه میلیون مسلمانلارنیڭ اورنی بولغان «قریم» ولایتی قایا کیتدی؟ تونس نیچوك یوغالدی؟ یوقغه چقغان اسلام مملکتلرینیڭ، حاضرکونده قری اسملر یگنه قالدی.
قری حاللرینیڭ نیچك بولغانلغنی، تأریخ کتابلرندهگنه کوره مز. بولارنیڭ یوقغه چقولارینیڭ سببلرینی تیکشرگانده ایڭ الك ایکی سبب تابامز: برسی: آیورولوشو؛ اوزی ایله صوغشاچق دشمانینیڭ قوتینه قارشو، قوت حاضرلب قویماو، صوغش اشنده بلموی تیوش بولغان نسنه لرنی بلمو؛ بولارنیڭ سببیده دنیااوچون تورشو آخرتکه ضرر بیره یادنیا آلغه کیتودن قوت تزودن طیوچی دیو اویلاو داندر. یایسه: وایمسزلك سببلی، مملکتلرمزگه برسی آرتندان برسی کیلوب توروچی ضررلارنیڭ نی سببدن کیلون، قایدان توا، شولارنی تیکشروده کوزمزنی تولوغ آچب قاراماودادر. شول روشده برسی آرتندان برسی توتاشب کیلگان بتولر، عقل هم اش نیڭ صوڭنی آڭلاب اش یورتو ـ تدبیرـکه تایانمای، قری دینداراقلنی دعوی ایتوب، تدبیر هم دنیا اوچون کیراکلی علملرنی بریاقغه تاشلاودان همده دینگه لازم بولغان نسنه لرنیڭ نیگزی بولغان، اعتقادسزلك، ایمانسزلق بیمشی بولوب بارلقغه چقغان «خلق بورزقلغندن» بولمشدر. ایندی هیچ شك توتولماسون، بوقدر بلا هم قورقنچلار، آخرت اوچون دنیانیڭ کیراکلی بولوینی آڭلاماودان توغمشلاردر. ای توغانلار اوتکان قرنداشلر مزنیڭ حاللرندن عبرت آلیق، برلك، هم اتفاقده بولوغه توروشیق! ملتکه قاراب، مذهبلرنیڭ تورلیلکی توغروسنده سوزلرنی تارتوشولارنی تاشلاب، دشماننی حالسزلاینده تورغان اشکه کرشیك! اوتکان هم کیلاچك مدیقلردنده آڭلاشوینه قاراغانده، دنیاهم آخرت اشنده ده اورتاچالقنی عادت ایتوب، اسلام ملتینیڭ حالنی تازارتا تورغان اشلرده عقل هم فکر اوزه برلکده بولولارن، همده دشمانلاردان صاقلانو اوچون کارابل تیمر یوللاری کبی، وباشقه کیراك یاراقلارنی بارلقغه کیتورورگه سوز ایله ده اش ایله ده قزقدروچی، مسلمانلارنیڭ کوڭللرن هوسلیرن شول یاقغه تارتوچیلار، قیامتکه قدر اسلام ایزگولری اسمنده تاریخ همده بیك کاغذلرنده

اسملری

اسملری قالاچاقدر. اوشبو حدیثنك آخری بولغان « ولم یکن کلا علی الناس » دیگان سوزنك طشقی هم اچکی معناسی اوشبودر: ای مؤمن! تیك یاتوچی، یالقاو، ایرچاك، اشسز، قصقاسی جبون فائده‌لی صفتلاردان بوش بولوب، باشقالار اوستنده آغر یوك بولوب توره‌اغل! خلقغه فائده بیره تورغان اشلرنی بلمب، شول بلوك بوینچه اش قلورغه تورشقل! ـ چاپخانه‌لرده، یا اویکده قولاق مندر ینه باشکنی قویوب یاتمه، ایشان دیگان بولوب نی دنیاگا نی آخرتگا فائده‌سی بولماغان بلکی ضررلی بولغان: یالقاولق، کشیلکدن چغارورغه یول کورساتوچی، شیخلرنك، اولگان کوکلارندن، ترکلك استناب عمرکنی اوتکارمه! فکرکنك قوتی بار بولا توروب، آنی یقلانمه، کیراکلی اورنغه صرف ایت! یالقاولقده یاتوب آور یوك بولمه! سین شوندی برالوغ هم شریف بولغان جمعیت «جمعیت اسلامیه» نك اعضاسی ایکانسون، جمعیت فائده‌سنه قولوکدان کیلگان براشنی اشله، جمعیت سیندن فائده کورسون، یالقاولق ایله، تیك یاتوچی کمسه موندی الوغ جمعیتده اعضابولا آلماس. دیگان سوز بولوب چغار.

٣٢٤ نچی : « الخازنُ المسلمُ الامینُ الذی یُعْطی ماأُمِرَ به کاملاً مُوَفَّرا طَیِّبَةً به نفسُهُ فیَدْفَعُهُ الی الذی اُمِرَله به احَدُ المتَصَدِّقینَ »

خازن: قولنده مال صاقلانب تورا تورغان کمسه. بزنك روسیه تلنده: کاصسیر، خزینه‌چی، اسبورشچیك دیولگان کمسه‌لر کبی. بو حدیثده بیگرا کك خلق آنچاسون صاقلاب توروچی یا مملکت آنچاسنی صاقلاب توروچی کمسه‌لر مراددر. مسلمان بولغان خازن اگرده اوزینه صاقلارغه بیرلگان مالنی، شول مال خوجاسی برقدرنی شوندان بره‌وگه بیررگه بیورسه، شول وقتده اول کشی بیورلغاندان کیمتمی، بیورلغان قدرنی خوش کوکل ایله، تیوشلی وقتده اوتسه، بو کمسه‌گه شول آقچه خرجاسی بولوب، صدقه بیرگان ثوابی بولور. شوندی اشده بولغان کمسه‌لر بره‌وگه، تیوش بولغان مالنی بیرگانده آچق یوزلی، تاتلی سوزلی بولوب، برده کیمتمی همده آلوچیغه هیچ برشلته ایتمی، بر کیلگاچدن: الی وقت یوق فلان وقتده کیلورسون، دیمیگنه بیرسه، بو کمسه ایزگو هم شول بیرگان قدر مالنی صدقه قلو ثوابینه ایرشکوچیدر. بزنك اوز توغانلارمزدان بر باید اغنه کاصسیر بولوب تورو چیلارده، بای بیررگه بیورسه، یاخدمت برابرینه آلاچاق حقی بولسه، کاصسیرنك یاننه بارا قالساك: یوزن قارالتوب، بورمه‌الی، ابرته‌گه آلورسون، اشم بار، آقچاك قاچماس الی دیگان کبی سوزلر اله صورا دچینك کیفنی یباره‌لر. بنده‌ده فقیر هم طل خاتونلارغه جمعیت طرفندان بیلگولنگان آیلق آقچالارنی، خازنلرمز طرفندان نیچوك بولساده، برجای تابلوب، آلوب قالنادر.

مترجم طرفندان: بزنك روسیه ملالارندن بعضلری: بر محتاج کمسه‌گه مسجدده آقچا جیسالار، یا بیسه مکتب یا مسجد اوچون آقچانك جیولغانی آلارده توتولسه، «بوری آو زندن قوی سلامت قالماس!» دیگان

كبى، تگى آنچه عمرده بتونلاى شول اشكه توتولماس. آسترخان طرفلارنده جاى كونلرنده ييمش جيلاك كبى نستەلر صاتوچيلار هركونى بازاردان برنيچه شم آلوب قايتالارده، آنى مسجدكه قويالار، شولاى ايتوب، بر آيده بش يوزحتى مك دانه شم جيولادر. ملامونى آلوب صاتاده، آقچاسنى مسجد كيرا گنه توتارغه، ديوب جاى بوينه جيولغان ايكى-اوچيوز صوملق شمنك آقچاسنى، يوز الشدن بر الشنى اوزاورنينه توتسه، توتا، قالغانى ملانك اوزكسەسنه قالادر، آناردان حساب صوراسى يوق! صورى باشلاسالار، بيروچيلرنك صدقەلرينك ثوابلرى بتەدر، ديوقورقتوب، توقتاتادر! مسجدحقن آشاغان ملا، باشقه حقلارنى نيچك آشاماس! قزانداده بعضلرى مدرسـه فائدەسنه جيوب، يوزصوم بولسه ٧٥ صومنـى اوزلرينه صالالار. باژاريلنى برمدرسه اوچون، شاكردلرنى فاتيردەتوتارغه ضرور بولغاچ، مسجدن يوزاون بيدى صوم آنچاجيولديده، شوندان شكردلر، فائدەسنه بارى دورت آيغه اون ايكى صومدان قرق سيگز صوم فاتيرگه تولندى. قالغان آلتمش توقز صوم خدا بلەقاياكيتكاندر. ايندى رسولمزنك بوحديثندن آڭلانوينه كوره موندى اشلرده، خلـق اوزلرى تيكشرو تيوشدر، مثلامسجدده براشله آنچاجيولا ايكان، آنى شونده خلق آلدنده صاناب بردفترگه يازلورده) برەوگه صاقلارغه بيرلور، كيراك بيرگه توتولسه توتقان اورندان حساب آلوب) دفترگەيازب، قويولور. توتولغان اورنن تيكشرو بيگراك تيوشدر، چونكه صاناب بيرگان صومادان، قايدا توتولغان ايكانى يازلماسه صانامى بيرلگاندنده خيانت اوچون يول اوكايلدر. قزانده وقف مدرسەنك وقف يورتلارندان يلغەمك صوم آنچا كيلهايدى، باى اوزى وفات، اوغلى شول آنچانى آلوب، مدرسه كيرەگنه يلينه كوب بولسه، اوچيوز صوم توتاايدى، شولاى ايتوب هر يلنى مدرسەنك بشيوز صومدان اون يل اچنده بش مك صوم آنچاسنى آشادى. موندى اشلردن بلنمگانلر يده كوبدر. غافل بولماسقه كيراك! (ش. ح.)

٤٣٣ نجى : « الخَالَةُ بمنزلة الأُمّ »

خاله آنانك قزقرنداشنه عربلر «خاله» ديلر. آناكنك آپاسى يا سوكلوسى بولادر. معناسى خاله آنا كبيدر. يعنى برەونك آناسى ايله برتوغان قزقرنداشن آناسى كبى، الوغلاوى تيوش كمسەدر، شريعتمزده آنا اولسـه بالاسون خاله تربيەسنه بيرو تيوشدر. مونداده برالوغ حكمت باردر؛

مترجم طرفندان : آناسى اولگان ياش بالانى، شول آنانك بر توغان قزقرنداشى تربيەسنه بيريلور، چونكه آنامينك توغانى، آناسى كبى، برقان برخلقده بولادر.

٤٣٤ نجى : « الخَلقُ كلُّهم عيالُ الله فاَحَبُّهُم الى الله انفَعُهُم لعيـاله »

خلق بارو سيده الله تعالىنك عياليدر. (عيال بالا ـ اوى جماعتى ديمك بولادر) خلق هر

برسیده اللهنك بالالاری بولغاچ، اول بالالارنك ایك ایزگوسیده اللهتعالی‌نك بالالارینه فائده‌لیره‌گیدر ....

٤٣٥ نچی : « اَلخَیلُ ثلاثةٌ لِرَجُل اجرٌ ولِرجُل سترٌ وعلى رجُل وزرٌ فامّاالذی هی‌له‌اجرٌفرَجُلٌ رَبَطَها فی سبیل‌الله تعالى فاطالَ لها فی مَرْج اورَوْضَة فما اصابَتْ فی طیلَها مِنَ‌المَرْج‌اوالرَّوضة کانت لهُ حسنات ولو انها قطَعَتْ طیلَها فاستَنَّتْ شَرَفا اوشَرَفَیْن کانت و اثارُها حَسَنات‌له ولو انهامَرَّت بنَهر فَشَرِبَتْ ولم‌یُرِدْان یَسقِیَها کان‌ذالك‌لهُ‌حسنات ورجُلٌ رَبَطَها تَغَنّیا وسترًاو تَعَفُّفاً ثم‌لم یَنْسَ حَقَّ‌الله‌فی رقابها وظهورها فهی لهُ‌سترٌ ورَجُلٌ ربَطَها فَخرًا وریاءًونواءً لاهلِ الاسلامَ فهی‌لهُ‌وزرٌ »

مؤمنلر آراسنده آت تربیه اینوچیلر اوچ تورلیدر : برسی :بره‌و آت تربیه‌لر ،شول تربیه‌سی‌برابرینه ثوابلی‌بولور .ایکنچی‌بره‌و آت‌تربیه اینار، آنك‌آتی‌ایاسنی محتاجلکدن ساقلار، محتاجلگن بلدرتمس. اوچنچسی: تربیه‌لی تورغان آتی‌اوزن گناهغه توشرر.ایندی آت تربیه‌سی ایله ثوابلنوچی کمسه شوندی کشیدر: آتنی آصراوی صوغش وقتلارنده صوغشقه آتلانب بارو اوچون بولور. بونیت ایله آصرالا تورغان آتنی صو اچرتو، تورا تورغان اورنن پاکلاو، آتنی چیستالاو، آنی آوناتو هربرسیده ثوابدر. آتنی تربیه اینو آرقاسنده، عیبلری یاشرنه تورغان کمسه، شوندی کمسه‌در، اول‌آت آصرارده، شول آتی ایله خدمت ایتوب، اوزن هده اوی جماعتلرن طویدرر. بوکشی آتن شریعت قوشقان بوینچه‌تربیه قلسه، اورنسز اورنغه صوقماسه، آچ تونماسه؛ ایندی کسب اوچون آصرالغان آت ایاسینك محتاجلگن یاشرر. یعنی‌کشی قارشوسینه باروب ایکمك صوراب عیبن آچوغه محتاج ایتمس !اوچنچی کشی آت‌آصراوی آرقاسنده گناهلی بولور، اول شوندی کشیدر ، آت‌آصراوی بوقاری اینولگان‌سببلردن‌برسی اچنده بولماس،بلکه کشی‌آراسنده الوغلانب ماقتنانو اوچون، یاخلقغه دشمانلق ایتوب، خلقغه قارشو تیوشسز روشده صوغشو اوچون حاضرلنگان آتدر ...

٤٣٦ نچی : « داووامَرْضا کم بالصَّدَقَة »

آورولارکزنی صدقه‌ایله دارولاکز! آورولارنی دارولارایله، دارولاو توغروسنده کیلگان حدیثلر کوبدر، آلاردان برسی (٥٤٩) نچی حدیث شریفدر. اما بو حدیث صدقه ایله فقیرلرنك اینگو دعالارینی آلوکز! دیگان فرماندر. چونکه اللهتعالی آورونك سلامتلگنی بر فقیرنك خاطرن تابوغه باغلاغان بولور . (٤٤٠) نچی‌حدیثکه‌ده کوز صالوکز

مترجم طرفندان: رسولمز « خسته‌لرکزنی صدقه‌بیرو ایله‌دارولاکز » دیگان، مونك معناسنی ایکنچی تورلی آکلامق ممکندر . آشارینه بولمغان کمسه‌لر، چون آورولاردر. تگلایده آچلق بر آورودر آچ کشی خسته‌در. آچلق آورو ینك دارو یده آشاودر . اینندی بو حدیثده «خسته‌لرکزنی» دیگان سوز – آچلق آوروی ایله آورو بولغانلارکزنی دیگان سوز بولسه، صدقه آچلق خسته‌لگنه دارو بولا تورغان آشاملقنی، یا آشاملقنی آلا تورغان آقچانی، بیرو بولورده حدیثنك معناسی: آچلارغه آشارغه بیرکز! یعنی آچ کمسه‌لرگه صدقه‌دن آشاملق بیرکز! دیمك بولادر. بولای بولونی: حدیثده خسته ایله دارولاوچینی ایکی کشی ایتوب یرتو، همده حدیثده خسته‌لرکزنی صدقه ایله دارولاکز دیو خسته‌نك اوزینه قوشماغان یایسه خسته‌لرکزنی صدقه ایله دارولاکز دیوی صارانلق خسته‌لگی ایله خسته بولغانلارغه، اول خسته لگکزدن صدقه بیرب قتولوکز! صارانلق خسته‌لگندن سلامتلنرسز دیمك ! (شاکرجان .)

٤٣٧ نچی : « دَبَّ اِلَيْكُم دآء الاُمَم قَبْلَكُمْ الحَسَدُ والبَغْضاءُ هی الحالقَةُ حالقَةُ الدين لا حالَقَةُ الشَّعْر والذی نَفْسُ محمَّد بَيده لا تدخُلوا الجنَّةَ حتی تُؤمنُوا ولا تُؤمنُوا حتی تحَابُّوا افَلاَ اُنَبِّئُكم بشیءٍ اذا فعَلْتُموهُ تحابَبْتُم اَفْشُوا السَّلاَمَ بَيْنَكُمْ »

سزدن الکگی امتلرنك آوروی بولغان «کنچیلك ایله آچوچانلق» سزگه‌ده کیلوب یتدی. اول آورولار – کیتاروچیلردر – کیتاروچی دیگاچده صاچنی کیتاروچی دیگان سوز توگل، بلکی دیننی کیتاروچیدر، دیننی کیسوچیدر. محمدنك اوزی آنك قولده بولغان ذات ایله آند ایته‌من: سز مؤمن بولمی توروب، هیچده جنتکه کره آلمازسز، بر – برکزنی سویمی تورب، مؤمن بولمازسز ! – مین سزگه بر یول او یره‌ته‌من آنی قلساکز اوز آراکزده سو یوشرسز – اول بر برکزگه سلام بیرشوکزدر . – دنیاده اسلامنك کیگایوی همده عمرلی بولوی اتفاق ایله اتحادده در. اتفاق ایله اتحادنك بارلقغه چغوی سویشو ایله گوزه‌ل خلقلی بولودادر ، بر بر یمز ایله سویشوهمده ملت محبتی بارلقغه چغار و یولن ازلرگه گیراکدا گرسو یشونی آلغه آلماساق اوتکانده گی امتلرکبی هلاکلك اورننده تورومز سببلی، تیزلکده بتب کیتارمز، بز بر بر یمز ایله دشمانلقده، بوزق معامله‌ده، یراقلقده تورامز، اوزمز آلغه کیتونی اویلیمز، هلاککنمزنی باشقه نسته‌دن کنه‌مز اما حاضر بر هلاکلکنك سببی بولغان انفاقسزلقده تورامز، بز هلاك بولو یه‌مزنی کوکدن اوت یاغودان یا بیردن اوت چغب یاندرودان کنه‌مز، اما هلاکلك طوفانی کوبدن اینده‌ی بتن اسلام ملتنی چلغاب آلغان. اما بز آرتق غافللگمز سببلی، اوزمزنی برکلگان صاناب، بر بریمز ایله اتلی ماچیلی تورامز، هلاکلکمزنی قارشولاب، اوزلگمزدن

بولدروغه

بولدروغه تورامز، امابزآگلامیمز! ای الله! دنیاده بزنینگ‌دی مالك تورامز؟ تیره‌باغمزده بولغان کشیلر، هلاکلك اورننده بولوبیده، اوزآرامزده بولغان قلنشلارمزدان کوله‌لر، امااِنصاف اباسی، اشنی توبلب بلوچیلر حالمزگه قاراب یغلیلار. بوزق مقصود ابالرینگ، سیاسی بولغان مذهبلرنگ بیرگان ضررلاری همیشه الوغلانور! بز (ترکیه‌ملقی) ملك‌ایکیوز توقسان دورتنچی بلده روسیه‌ایله صوغشدق: نی‌بولساده الله‌نگ قضاسی ایله بیك‌الوغ ارومِ اینولرگه بولقدق، کورشی بولغان مملکت‌خلقی یارالیلارمزنگ اسنلرینه کیلوب، برورنسته قاپقالاغان چاقده. محمد امتندن صانالغان عجملرده، بواولا کسه آشاغوچیلار آراسنه قاتوشوب، «وان» ولایتنك بولغان «قطور» وادیسنی قوللارینه آلدیلار. سبحان الله! نیندی جره‌کنی آچینه تورغان خسته‌لکدر! نیندی الوغ بلادر. بزنگ باشمزغه کیلگان بوقورقنچلی بلادن عجملر اوزلریگنه سلامت قالورمز دیو اویلیلارمی؟ آلارده بزنگ ایله برلکده شول هلاکلك یاغمورینه تابا بارالارایچ! اما اوزلرینگ هلاکلکده یوریلرن بلمی، یاوروپا قاشنك کولکو بولالار! ـ اول عجملر اسلام جماعتدن محمدعم امتندن بولوبده، برلشو همده اتفاقلاشو یولن ازله شرچاقده، دین‌دشمانلارمز بولغان، ترپگه تابنوچیلار ایله برلکده یوروولرینی دیکان اش‌بولا ایکان؟ بوحالنگ قورقنچلیلغندان باشمز ایلانکان، صوڭره نی‌قلاچاغمزنی بلمیمز (والسلام). سلام. هم‌سویشو بحثلرن تیکشرواوچون (١٤٣، ایله ١٤٤) نچی حدیثلرنیك قارالسون!

٤٣٨ نچی: «دخلتُ الجَنَّةَ فرایتُ علی بابها الصَّدَقَةَ بعشرة والقَرْضُ بثمانية عشر فقلت یاجبریلُ کیفَ صارت الصَّدَقَةُ بعشرة والقَرْضُ بثمانية عشر قالَ لانَّ الصَّدَقَةَ تقعُ فی یدالغَنِیّ والفقیر والقَرْض لا یقعُ الاّ فی ید محتاج الیه»

جننکه کردم، ایشگنه یازلغان سوزنی کوردم «صدقه‌گه اون، بورچقه بیرو اوچون اون سیگز ایزگولك هم‌ثواب بولور» دیولمش، مونی کورگاچدن جبرائیلدن صورادم: نی‌سببدن صدقه‌غه اونغنه‌ده بورچقه بیروده اون سیگز ایزگولك بودلار؟ جبرائیل: صدقه بولسه‌آنی بایغاده، فقیرگه‌ده بیرله‌در، اما بورچقه بیروده، بوروچ ایك محتاج کمسه‌گه گنه بیرله‌در، دیدی‌بزنگ برزمانمزده صدقه آلو بر کسب‌که اورلدی. محتاجلگی بولماغان آلادر، اما بورچقه آلوچی بای بولساده، البته محتاج بولماغانلك آلمیدر، بلکی بر محتاجلغی بولوب آلا، یابر فائده آرتدرو اوچون، یا بر محتاجلکنی بیرو اوچون آلادر، ایندی محتاجلرنگ حاجتلرینی اوتو، الوغ ثوابلرگه سبب بولغان براشدر. ٥٩٩ ایله ٤٨٨ نچی حدیثلرگه‌ده کوز صالنسون!

٤٣٩ نچی : « دعوا الحسناءَ العاقرَ وتزوّجوا السوداءَ الولودَ فانی اکاثرُ بکم الاُمَمَ یومَ القیامـة »

خاتونلاردان ماتور بولوب، بالا تابمی تورغاننی قویوڭـز، آلماڭز، آنڭ اورنینه بالاتاب-تورغان قارا خاتون آلوڭز، چونکه مین قیامت کونندہ سزنڭ کوبلـکـڭز ایله باشقه امتلرگه ماقتانورمن. رسولمزنڭ بو سوزندن مقصودی: خلقلی، گوزل بولغان، بالا توغدرمی تورغـان خاتوننی طلاق ایتوڭز دیگان سوز توگلدر، بلـکی یانگزده بولغان بالا توغدرمی تورغان ماتور خاتوننڭ بولوی، سزنی کوب بالا تابا تورغان قارا خاتوننی آلودان طیما سون! بوقسه طلاق حقندہ (٨ نچی حدیث) حکمی بوینچه یورو تیوشدر.

٤٤٠ نچی : « دَعْ مایَریبكَ الی مالا یَریبك »

اوزڭا بلمسز بولغان نسته‌نی تاشلاده، شبهه سز بولغاننی توت! بو سوزده هیچ وقتده قـارشو کیلنمی تورغان بر سوزدر. کشی هر حالده شبهه‌لی روشده بلـگان نسته‌سنه، سوزایله‌ده اش ایله‌ده. براش نیگزلموی حکمتنڭ تلاوی بوینچادر.. شبهه‌لی بولغان سوزگه آخـری بلنموی سببلی، صوڭی معلوم بولغان، براش بارایکان آنی آنارغه نیگزلو یاراماوی حدیثدن آڭلانادر. تلمزده دانلقلی بولغان «توبی کورنمگان صوغه کرمه!» دیگان بر مثل باردر. قصقاسی: شبهه‌سز بولغان اش ایله عمل ایت، شبهه‌لیسندن یراق بول!

٤٤١ نچی : « دُعاء الاخ لاخیه بظَهْرِالغیْب لا یُرَد »

مؤمن قرنداشنڭ بره‌وسینڭ ایکنچسی اوچون آرتونده بولغان دعاسی قبول قلنمی قالماس! چونکه کشینڭ اوز آلدنده دعا ایتوده ریاء‌هده تاریلـکه بولوی بیلك ممکندر، اما آرتونده بولغانده چون کوڭلدن بولوب، تگی کمسه ایله آرالارنده بولغان دوستلق همده محبتدن بولوی آڭلانلور... دوستلق الله‌نڭ سویکلی کورگان عمللرندن بولوی (١٠٤٤)نچی حدیث شریفده کورلمشدر...

٤٤٢ نچی : « الدَّالُّ علی الخیر کفاعله »

برایزگولـکنڭ بولوینه، یورتلوینه، یول کورساتوچی ثوابده، اجرده اول اشنی اشلاگوچی ایله برابر بولور!

٤٤٣ نچی : « الدنانیرُ والدراهمُ خَواتیمُ الله فی ارضه مَنْ جاءَ بخاتَم مولاهُ قُضیَتْ حاجَتُهُ »

آلتون بولسون، کموش بولسون، قصقاسی آقچه، یدر یوزنده الله‌تعالی‌نڭ مهر (پیچات)ی در. قایوقل ایکنچسنه خوجاسینڭ مهری ایله کیلسه، آنڭ حاجتی اوته‌لنور.

الدنیا

٤٤٤ نچی : « الدنیا حُلوَةٌ خَضرةٌ فمن اخذها بحقه بُورِکَ له فیها ورُبَّ مُتَخَوِّض فیما اشتهت نفسهُ لیس لهُ یومَ القیامة الاّ النارُ »

دنیانك کورنشی گوزەل همده تاتلیدر. ایندی آنی برەو تیوشنچه یورتسه، اول‌کشی دنیاده مبارك ـ راحت‌تورور. امادنیاده نفسی تلاگان نسته‌لرگه چوموب، شونك آرتوندان یورسه قیامت کوننده اول‌کشیگه اوتدان باشقه نسته‌بولماس! حدیثدن آکلانوینه کوره: هرکم دنیاده ایکنچی کمسه‌نك حقلارینه جبرایتمی، ایزگو معامله‌ده بولسه، اول کمسه اوچون دنیاده مبارکدر. . اگرده شریعت قویغان یول‌بوینچه یورماینچه، خلقنك حقلارن آلسه، جبرایتسه، اول‌کشی اوچون دنیا برکت‌بولو اورنینه قاتی هم آچی عذاب‌بولوب قالور. . . . !

٤٤٥ نچی : « الدَّواء من القَدَر وقد ینفعُ باذن الله تعالی

هرنسنه تقدیرایله خدانك حکمی ایله بولغاچ، خسته‌گه داروایتو درست‌بولوی نی سببدن دیوب صورالندقده رسولمز اوشبوحدیثی ایله جواب بیردی: « دارو ایتو اوزیده تقدیرایله ول‌سببدن، دارو ده الله‌نك فرمانی ایله خسته‌گه فائده بیرر » دیوب.

٤٤٦ نچی : « الدِّینُ النَّصیحةُ »

دین‌اوگتدر، مؤمن‌بولغان کمسه‌لر بربرسنه اوگت‌نصیحت ایتوشوده همده دوستلقلارنده ورغان وقتده، قرنداشلقنی باغلاغوچی نسته برکتلمش بولور.

٤٤٧ نچی : « الدَّینُ شَینُ الدِّین »

وروج، بوروچلی بولمق، اسلام دینی قاشنده خورلق همده برعیبدر. چونکه بوروچلی مسه‌نی، بوروچی، آلاچاغی بارکشی قاشنده کیم‌خور قلوب، کوکلنی بورچر، بوروج سببلی انی کوکلن بولغاندرغان کمسه، همده‌بوروچی بولوبده، آنی برنیگه‌ده صاناماغان کمسه‌لر یکسیده ایزگوتوگلمردر. بوروج عیب بولو کشسینه کوره‌در، اصلی برحاجت بولغانده بوروج لوشر یعتمزده درستدر. اماآلغاچده بروعده قویوب، شول‌وعده‌سنده اوته‌مك کیرا ککدر. اداالدین من الدین » بوروچنی وقتنده اوته‌و، دینی کامل بولغان کمسه‌نك خلقندندر.

٤٤٨ نچی: «الدَّینُ رایةُ الله فی الاَرض فاذا اراد اَن یذلَّ عبداً وضَعَها فی عُنُقه»

روج الله‌تعالی‌نك یبرده‌بولغان فلاگیدر. ایندی الله‌تعالی برەو نی دنیاده خور قلمق بولسه، نك بوینینه شول‌فلاکنی قویار. رسولمز امتنی بوروچلانودان صاقلاو وقتنده‌بوروچلی نیقدر چارلق همده خورلق‌کورساتب، آلارنی بوروچلانودان طیوینی بیان ایتدی. آتاآنالارنك الاسنه بولغان مرحمتندن، رسولمزنك امتنه مرحمتلیراك بولوینی بلدرتوده اوشبو بیانی

بناچکدر. امنینك خور، توبن درجه‌لی، بولوینی تلامیوب، آلارنی هر وقتده الوغ درجه‌ده قلونی تلاگاندر. شول سببدن بزگه تیوش بولور رسولمزنك سوزنی بیك اعتبار ایله آکلاب اش قلو. (۳۰۹نچی حدیث شریفنیده قارالسون!)

۴٤۹نچی: «ذِرْوَةُ الایمان اَرْبَعُ خلالُ الصبرُ للحکم والرّضا بالقَدر والاخلاصُ للتّوکّل وَالاستسْلامُ للرّب»

ایمان‌نك ایك یوغاری قاتی دورت تورلی صفت ایله بولادر: برنچسی: نفس اوچون آغر بولغان، الله‌نك حکملرینه توزو، ایکنچسی: الله‌نك تقدیرینه راضی بولوب، تقدیرگه تل تیگرموچیلك، اوچنچسی: هر اشنده آدمیلرنك ماقتاو، خورلاوینی اویلامی، الله‌تعالی رضاسی اوچون اش قلمق دورتنچسی: الله‌تعالی‌گه تابشرولوب، هر وقتده آنداننه یاردم اوستاو. کورکز، درویشلرنك شیخلرنك اوی‌پوچماقلارنده، زاهدلرنك خلقدان آیورولوب تورووب تابارغه تورشقان نسته‌لری شول دورت صفتدر. چونکه بوصفتلارنی تمام توشنب قوللانغان کمسه‌لر، همیشه شول صفتلارنده بولسالار، اول کشیلر برده شیکسز توغری جنتکه کررلر. بوکمسه‌لرنك کوکللاری صافلق همده شوق اورنی بولونده شکده یوقدر.

۴٥۰نچی: «ذَنْبٌ لایُغفَرُ وذَنْبٌ لایُترَكُ وذَنْبٌ یُغفَرُ فامّاالذی لایُغفَرُ فالشّرْكُ بالله واَمّا الذی یُغفَرُ فذنبُ العبدالذی بینهُ و بین‌الله عزّوجلّ واَمّاالذی لایُترَكُ فظلْمُ العباد بعضهم بعضاً»

گناه اوچ تورلیدر: برسی: یارلقانمی تورغان، ایکنچسی تاشلانمی تورغان، اوچنچسی یارلقانا تورغان گناهدر. برده یارلقانمی تورغانی. الله‌تعالی‌گه تیگداش توتودر، یارلقانا تورغانی بنده ایله الله‌تعالی آراسنده بولغان گناهدر. برده اونوتولمی، بترلمی تورغان گناه بر کشینك ایکنچی کشینك حقلارن آلوی حقنه کرشوی بولغان گناهدر. بوگناهلارنك بولکاری قایوسی اوتکان حدیثلرده کورلدی، قایوسی کیله‌چکده‌گی حدیثلرده کوریله‌چکدر...

مترجم طرفندن: براوچ تورلی گناهلارنك توبه‌لری: اولنگی گناهنك توبه‌سی: الله‌تعالی‌گه تیگداش توتودان قایتوب، الله‌تعالی‌نی برله‌مکدر. ایکنچسینك توبه‌سی: الله‌تعالی ایله ایکی آرادادر، اوچنچسینك توبه‌سی: کمنی جبر ایتکانسون شول کمسه‌نی رضا قلودر.

۴٥۱نچی: «رَأس الحکمَة مَخافَةُ الله»

هر بر حکمتلرنك باشی، هر اشده، هر حالده کشینك الله‌دان قورقویدر. الله‌دان قورقوچی کشینك ضررندن هیچ کم قورقماس. اول کشی هر کمدن، آثاردانده هر کم طنچ امین بولور.

قصقاسی:

نمناس: الله‌دان قورقوایله‌بولغان: صاتوایتو، ایگن ایگو، هنر، یا کشی عقلارن صاقلاوده بولغان‌فاضیلقده، یاعسکرلك اشلرنده، یاباشقه بـرتوره‌لـکده، بـاوصیت اشلرنده بولغان آدمنك جیلـکه‌سی، توفیق جگیدر. موندای کشینك هیچ کمدن‌قورقوی‌قالماز! هربراشی مده سوزی حکمت بولور.

٤٥٢ نچی : « رُبَّ طاعم شاکر أعظمُ اجْراً منْ صابر صائم »

قارنی توق بولوبده، شول نعمت برابرینه شکرقلوچی کمسه، روزه توتوچی تورملی کمسه‌دن آرتق کورلـگان بولادر. بومسئله کشینك کوکلی صاف بولوی ایله کوکلی بوزق بولوغه، مده نیت ایله خلقغه قاراب یوریدر... قصقاسی: کشی دیوب شوکا ایتولوراچی طشینه ابلاندرلسه، اویالورلق اشی بلنماس!

٤٥٣ نچی : « رُبَّ قائم حَظُّهُ منْ قیامه السَّهَرُ ورُبَّ صائم حَظُّهُ من صیامه الجوعُ والعَطَشُ »

کیچلرده اویاغ توروچیلاردان کوبسی باردر، کیچ اویاغ تورونده یقوقالدرودان باشقه فائده ایته آلماس، همده کوب روزه توتوچیلارده، آچ تورو ایله صوصاودان باشقه اش توغدرا آلماسلار. چونکه روزه‌همده کیچده عبادت ایله‌اویاغ تورو، بولارنی قلوچینك نیتلری آرقاسنداغنه ثوابلی اشلردن صانالناچاقدر. نیتسز بولغان، اخلاصسز قلنغان، بلمی‌اشلانگان عمل هم عبادتلر بار وسیده برشقه چغارلار، آلاردان بیمش توغماس!

٤٥٤ نچی : « رَحِمَ اللهُ امْرءاً اَصْلَحَ لسانَهُ »

تلن تزك قلغان کمسه‌گه، الله‌تعالی رحمت ایتسون. یعنی یاکلوش سویلامس، سویلاگان نسته‌سنی بلور. یاکلوش سویلاونی بریافغه قویار. حدیث آکلاوچیلاردان بعضلری، تلنی تزك ابتو، بالغاندان صاقلانو دیسه‌لرده، حدیثنك کیلوی یوغاری اینکان (یاکلشلق توغروسنده دیواتفاق ایتمشلر.

٤٥٥ نچی : « رَحِمَ اللهُ امْرءاً تکلَّمَ فَغَنِمَ اوْسکتَ فَسَلِمَ »

شول‌کمسه‌گه الله‌تعالی رحمت قلور، اول‌ابرسویلاسه، سویلاوی فائده‌گه آشار، تیك تورسه سلامتلك‌نعمتی ایله نعمتلنر. یعنی: سویلاسه، سوزی‌فائده‌لی بولور، تیك‌تورسه بنه فائده کورر. فائده‌سزاورنده سویلامس، تیوش بولماغانده تیك تورر دیمکدر.

٤٥٦ نچی : « رَدُّ جوابِ الکتابِ حَقٌ کَرَدِّ السَّلام »

بره‌ودن سیکا خطکیله‌ایکان، آکا جواب‌یازو، سلام آلوکبی، سینك‌اسنکا تیوشلی بولغان اشلاردان‌صانالور. . . یعنی‌واجب‌بولور، چونکه سلام‌قایتاروغه قرآن‌ایله بیورلمش‌بز. . .

مترجم طرفندان: بزنك حضرتلرمزگه برخط یازساك هیچده جواب آلا، آلماسون، ١٩٠٥ انچی یلده شاکردلر حضرتلرندن برنیچه‌تورلی مدرسه‌لرنی اصلاحغه تیوش‌بولغان نسته‌لرنی‌یازب جواب‌صورادیلار، ملالارایسه موڭاهیچك جواب‌بیرمدیلر، امااوزلرینك سلاملرن قایتارماسالق سینی دهری دیورلر....

٤٥٧ نچی : « رُدُّوا مَذَمَّةَ السَّائل ولو بمثْل رآس الذباب »

آلدڭزغه کیلوب حاجت صوراغوچی کمسه لرنی ، اول خورلقدان، قتقارڭز، گرچه آڭاچبن باشی کبی - برنسته تورماسلق نسته‌ایله بولساده یاردم‌ایتوڭز! - بره‌و صوراو خورلغنی اسننه آلوب، سینك‌قاشڭا کیلگان ایکان، ایندی سین‌صارانلق خورلغن اسڭا‌آلوب، آنی‌بوش‌قول قلماغل! چونکه سیڭا بیلگولی‌توگل، بلکی اول‌چنلاب محتاجدر، بزشریعت قاشنده حسن‌ظن قلوایله بیورلغانمز...

٤٥٨ نچی : « رَغِمَ انفُهُ ثم رَغِمَ انفُهُ ثم رَغِمَ اَنْفُهُ مَنْ اَدْرَكَ ابَوَيْه عِنْدَهُ الكِبَرَ احدهما او كِلَيهما ثُمَّ لم يدخُل الجنَّةَ »

- گناه‌بولسون شول‌کمسه‌گه، گناه‌بولسون شول‌کمسه‌گه، گناه‌بولسون شول کمسه‌گه، اول‌کمسه بالغ‌بولسه آتاآناسینك‌ایکسیده‌سلامت‌بولغان وقتقه‌یتوشسه، یابولاردان برسی سلامت‌بولسه، بوکیشی شولایده اجماخکه کرمس. - آتاآنانك رضالغی، الله‌تعالی‌نك رضالغنی اچینه آلدقدن، آتاآناسی ترکلکده بولغانده، آلارنك‌رضالغنی آلغان‌بالا دنیاآخرت درجه‌سینه ایرشر.

٤٥٩ نچی: « رهانُ الخَيْل طلَقٌ »

آتلارنی اوزوشدررو حلالدر.

حدیث آڭلاوچیلر: بوآت اوزوشدرروده، اوزغان آتقه بربر بولاك بیلگولانسه ده درست بولونی سویلاه‌شلر. آتلارنی تزك قلواوچون، بعض‌چیت‌قوملر، تورلی‌مشقتلی برصورتده آت اوزشدررالار. کمنك بولساده، آتی، برنچیلك درجه‌سنی آلسه، بیك زور بولاکلر بیریلور. شول‌ره‌وشده آتلارنی اصلاح ایتولور. ایندی مسلمان‌جماعتی صوغش‌ایله بیورلدقلارندان، آلارغه‌آت صاقلاوی تیوشدر. شوڭا کوره باشقه ملتلردن آرتغراق، بزنك ملتده، آت چابوشدررو دانلقده بولق تیوشدر. مملکتنك بایلغنه سبب‌بولغان کوب‌اشلرنی بریاقغه تاشلادقمز کبی، بوکیراکلی اشدده کوزلرمزنی جمغانمز.

٤٦٠ نچی: « الرَّاحِمونَ يرحمهم الرَّحمنُ تبارَكَ و تعالى ارْحمُوا مَنْ فى الاَرْض يرْحَمْكُمْ مَنْ فى السَّماء »

خلقغه مرحمت قلوچیلارغه الله‌تعالی مرحمت‌قلور، شولای‌بولغاچ، ییرده بولغان کمسه‌لرگه مرحمت‌قلوڭز، سزگه کوکده بولغانلار مرحمت قلورلار. ــ موناڭ حکمتلارن برکتوچی، کوب دیثلر باردر. ــ باشقه ملتلرنڭ انسانیت دیوب، شونی آلغه یباروگه توروشوچیلارنی نقلاب قاراساق، اسلامیت بولوب قالادر.

٤٦١ نچی : « الرّاشی والمرتشی فی النار »

رشوت بیروچیده، رشوت آلوچیده اوتدالاردر. رشوت ــ اش‌باشنده بولغان کمسه‌نڭ ربافنڭ تلاکنی اشلاو اوچون آلغان نسته‌سینه رشوت دیوله‌در. مونده‌ی اشلر توره‌لرده کگراك بولادر. اورنده بولماغان کشیلردن رشوتچی بیك آزدر. چونکه آنده‌ی کمسه‌نڭ بر راماغان اشنی یاراتوی قولندن کیلمیدر. یالغان شاهدلر رشوت آلالار... ایندی بره‌واوزینڭ قنی آلواوچون، اوزینڭ حقن بوغالتماس اوچون مال‌بیروچی رشوت‌بیروچی بولماس! ٥نچی حدیث شریف‌که‌ده قارالسون! آتڭاکاتلارغه بیروکبیلر . . .

٤٦٢ نچی : « الرَّجُلُ علی دین خَلیله فلینظُرْ احدُکم مَنْ یُخالل »

شی اوزینڭ دوستینڭ دینی ایله دینلنور. یعنی دوستنڭ فکرنده هم‌آنڭ مسلکنده بولور. ولای بولسه بره‌ونڭ نیندی فکرده ایکانن بلونی تلاسه‌ڭز، آنڭ دوستلاشقان کمسه‌سنی راڭز، شول دوستینڭ اوزی کبی بولور. فکر هم مسلکی بر بولماغان کمسه‌لر آراسنده وستلق عمر سره آلماس (١٣٩ ایله ٥٢٥) نچی حدیث شریفلرنده قاراڭــــز!

٤٦٣ نچی : « الرِّفقُ رأسُ الحکمة »

لق ایله یغنچلی همده ملایم ره‌وشده اش قلمق: حکمتنڭ باشیدر. قصقاسی: مسلمان بولغان شی قاتی کوڭللی بولماس دیمکدر. (٢٥٢) نچی حدیث شریفکه قاراڭز!

٤٦٤ نچی: « الرَّمیُ خیر مالَهَوْتُمْ به »

وق آتو عمرلرڭزنی بوشقه بیاره تورغان اویونلارنڭ ایك ابزگوسیدر. رسولمز زماننده دمیلرنڭ قراللاری باری براوقغنه ایدی. ایندی حاضر آنــڭ اورننه ملتق همده طوبلار اسالدی. ایندی بو زمانلارده بوش وقت تابقانده ملتق آتوب، شغللنساك بیك یخشی اش لغان بولور ایدك، قوللارمزنی شولای شومارتساق فائده‌دن بوش بولماس ایدی. بزنڭ راب بولومــزنــڭ برسببنده شول یــالقاولق توگلمی؟ رسولمز اوتکان حدیثلردن برسنده الله‌غه یالقاولقدان صغنغانی کورلدی مسلمانلاردان هر برسی بر صـالـدات حکمنده‌در. یلاچکده‌ده اوق آتونی اویره‌نب اونوتو گناه بولونی بیان اینکان حدیثلر کیلاچکدر.

٤٦٥ نچی : « زارَرجُلٌ اخاله فی قریة فارْصَدَالله لَهُ مَلَکًا علی مَدْرَجَته فقال اَینَ

تريدُ قال اخالي فى هذه القرية فقال هل لهُ عليك من نعمة تربّها قال لاالاّ انى اُحبّهُ فى الله قال فانى رسولُ الله اليك انّ الله احبّك كما احببتهُ »

اوّل زمانده بره‌و اوزينك بر آولده بولغان قرنداشنى زيارت ايتو اوچون يولده بارا ايكان، موكا بر فرشته قارشو بولوب، بوكمسه‌نك قايدہ باراچاغنى صورادى، بوكمسه: بر آولده، بر قرنداشم بارايدى. آنى كوررگه بارامن، ديدى. فرشته ايتدى: اول آدمنك سيكا قلغان بر-بر نعمتى ايرشكانى بارمى، ياسيكا بر-بر ايزگولك قلغانى بارايديمى؟ ديدى، بو آدم ايتدى: اول كمسه‌نى قرى الله رضالغى اوچون سويه‌من، آنى سويووم برده دنيا مرادى ايله توگلدر. صوكره فرشته ايتدى: مين الله‌تعالى طرفندان يبارلمش ايلچى‌من، سيكا سوينچ بيرو اوچون كيلدم، سين اول كمسه‌نى كوبمى سويساڭ الله‌تعالى‌ده سينى شول قدر سويه‌در ديدى. رسولمزنك بو حديثدن مقصودى: امتنه بر برسى ايله سويشونى، همده اول سويوشو الله اوچنگنه بولوب، دنيا اچنگنه بولماوچيلغنى اويره‌تودر. (٣٧ ٤) نچى حديث شريفده يازلغان شرحلرده موننك بيانى بركتوچيدر . . . .

٤٦٦ نچى : « زُرْ غِبًّا تَزْدَدْ حُبًّا »

بر بركزگه كون آرالاش، زيارت ايتوكز، دوستلغكز آرتور. بربركزنى يوش، يوش زيارت ايتو آراده محبتنك آرتوينه سبب بولور. اماسيره‌ك باروشو دوستلغنك صوونوينه سبب بولور. قصقاسى: سويوشو، همده محبت بولنده، تيوشنچه اش قلمق كيراك. دوست بولدق ديوب، دوستلارده (١٣٤ نچى حديثده) ايتولگانچه بر برسنه آوريوك بولماسقه كيراك بو بيت نيندى اورونليدر :

بارينى گردن احبابه ايدنلر تحميل * نه قدر اولسه سبكروح اولور البته ثقيل

بزنك زمانمزده بولغان دوستلق، قرى بربار و ب اوتورلق اورون حاضرلوگنه‌در، بزنك دوستلقمز قرى بر دنيالق يبينه‌گنه باغلانغاندر. شول سببدن ملتمزده دوستلار آراسنده برلك يوقدر .

٤٦٧ نچى : « زُورُوا القُبُورَ فَاِنَّهَا تُذَكِّرُكُمُ الآخِرَةَ »

قبرلكلرنى زيارت ايتوكز، اول سزنك اوزكزنك اولوكزنى دنيادان كيته‌چككزنى ايسكزگه توشرر. ايندى آخرتنى، اولمنى ايسكه توشرو سببلى، خلقلاركز تزه‌لوگه سبب بولور قبرلرنى زيارت ايتونى نچكه‌لب اويلاساق بيك زور حكمتلى اشدر. تيك توروچى اولكلردن، تللى بولغان ترك كمسه‌لر، وعظ آلورلار. قبرلرنى زيارت قلودن مقصود، بر كوننى . . .

کوننی اورمزنگده شونـده یورت توتاچاقمزنی اویـلاب، بمانلقلاردان طیولو، خلقلارمزنی تزه‌تودر، یوقسه قبرستانغه باروب، بوفلان کشی ایدی، دیوب تگی کمسه‌نك توس بیتلرن آلدوکا قویوب، صورتلاو داغنه کوب حکمت یوقدر .بلکی قبرلردن بزگه ایرشه تورغان نسته طشقی اش‌بولاغان‌جانمزغه‌اثرقلوردر. جان‌ایله سیزله تورغان نسته‌لرنك براق ویاقنی یوقدر، شول سببدن، بره‌و تلاسه فایده بولسون، بر اولـگان کمسه صورتنی اویونه کیتورمك بولسه، آنی بولدرا آلور، اما مقصود بولغان‌نسته‌اول توگلدر. اما زیارتدن‌مقصوداولم دیگان چون‌وعظچی‌ایله، حاللرمزنی وعظلاب، خلقلارمزنی توزه‌تودر. اماچیندن‌توروب، بازیارتکه باروب، باری‌براولـکنك قیافتن‌کوز آلدینه کیتوروده فائده یوقدر. ایندی مصر اهلینك اولکار قبری اوزه‌قلغان اشلرون‌قارار بولساق‌یقغه تابنو درجه‌سینه‌یتکاندر. نی‌قایغولی‌اشدر، شهرلرده بولغان عالملرنك، بواشلردن خلقنی طیماولاری! مصر خلقینك زیارت اسنلرنی، اولکار ایله قلغان اشلری‌نك تورلی بدعتلردن عبارت بولغاننه کوره، آنی بتونلای بیان اینو اوچون آطینه بر کتاب یازمق تیوش بولادر. شولقدر کیلوشسز قلنالار. مصرده بولغان نصاری همده یهودلر، بولارنـك قلنولارنی اسلام دینینك بیورقلارندان دیوب، بلب، بتون اسلام شریعتندن کوله‌لر .بواشنی کم عیبلی؟ عالملر! بو اش ایله اسلامنی کولـکو قیلدروغه سبب بولغان کمسه‌لر کملر؟ عالملر . . . ایندی سوز چقغان وقتده خاطرمه کیلـگان بر بیـاننی یـازونی تیوش تابدم: نصارا جماعتندن «کاتولیك‌مذهبی، روماده بولغان «سن پییر» کلیسه سنده، حواریوندان بولغان «پیطرس» نك بر ونزادان بولغان صورتنی‌گی، آیاغنداغی باش بارماغنی نیچه یوز یللاردان بیرلی اوبه، اوبه‌یوقارتب‌بتورگانلر. بولارنك‌اوبوی‌شفاعت‌استابمی، یاآنی‌قللقغه تیوش‌صانابمی؟ شول‌بارماقنی یاآدان‌یاصالون، ایشتوب، آلارغه‌تل‌تیگرر ایدك! پیطرس‌نك‌الله ایله یاقنلغی بوقلغن‌بلوچیلرده‌شونك‌بارماغنی‌اوبه‌لر، بولارنك‌بولای‌قلنولاری، دینلرنده‌بولغان‌یمان عادتنی صاقلاو هم‌باشقه‌لارنك قلنولارینه قارابدر .نصارا‌ده‌الله‌تعالی‌نك بارلغنی اقرار ایته توروبده، ایکی آراده: یتلارنیده‌بولوشچی‌توتالار. قرآن‌شریفده «بولار بزنك‌الله‌قاشنده‌شفاعتچیلرمز» دیگان‌آیت دلیلدر. بزمسلمانلار، رسولمز کیلو ایله یتغه تابنودن، بوزق اشلردن قتلدق دیوب اویلانساقده، اما اشلرمزده موندی بوزقلار طرلوب یاتادر.

٤٦٨ نچی: «الزّنا یورث الفقر»

زنا — الوغ گناهلاردان‌در. زناچیلار حقنه بولغان خبرلار، زنانك نی درجه یمان اش ایکانن بلدرتوده یتکوچیدر. حدیثنك معناسی: زنا اوزنده بولغـان ضررلارنـدان باشقه، فقیرلـکنیده کتورر.

مترجم طرفندان:
زنا فقیرلـکنی کیتوره دیگان سوزده الوغ حکمت باردر. چونکه زناغه ایالنگان‌کشی هر

وقتده اوبی اشی کچی زنا قلوداغنه بولور. زناغه ایـالنگان کمسه، بر خاتن ایلن گنه
زنا قلماس، نیندی خاتوننی کورسه شوکار کوکل باغلاب، شونی قولغه توشررگه تورشر. شول
سببدن بعض وقت بر خاتن یاقز ایله برمرتبه کورشواوچون نچه مکلر صومنك باشینه یتار. شولای
ایتوب صومادان آیورولور. یابسه زنا قیلوچیلاردان، کوبسی زنا اورنی بولغان «بوزق
قزلار» یورطنه باروغه عادت ایتکان کمسه‌لر مراد بولور، بولارنك فقیرلکگه توشولرینه برده
شبك قلمیمز، چونکه نچه مکلر ایاسی بایلر، بوزق قزلارغه ایاله‌نب آقتق یورطلارن
صاتقان کمسه‌لرنی برملبکنه تـوکل یوزه‌رلب صانارغه ممکن . . . بر خاتون ایله یوربده
بتون دولتندن آیورلغان کمسه‌لرده کورنه‌در. مثلا روسیه تاتارلارندان «قاسیملق ابراهیم»
بای نیندی زور صومالی بای بولساده، بیکه آرتوندان یوروب، آخر عمرنـده بر صـومغه
محتاج بولوب دنیادن کیتدی. زنانك فقیرلکنی کیتوروینه اوشبو ایکی صورت دلیل بولادر.

«ش. ح.»

٤٦٩ نچی: «اَلزُّهْدُ فِی الدُّنْیٰا یُرِیحُ الْقَلْبَ وَالْبَدَنَ وَالرَّغْبَةُ فِیهٰا تُکْثِرُ الْهَمَّ وَالْحَزَنَ وَالْبَطَالَةُ تُقَسِّی الْقَلْبَ»

دنیاغه کوکل قویماوچیلق، کوکلنی هم تننی طنچ قلور. اما دنیاغه کوکل قویو قایغونی همده
حسرتنی آرتدرر. یالقاولق کوکلنی قارالتور. حدیثدن بلنه‌در: دنیاغه کوکل قویماو، دنیادان
حضور آلماو، یالقاو بولماو تیوشلیگی، . صوفیه‌نك چنلاری ایته‌لر: نی نسته الله تعالی نی یاد ایتودن
کوکلنی آوشدرسه، اول نسته دنیادر. یوقسه، بالالار، درجه، مرتبه، بایلق، سودا ایتو،
ایگن صاتو بولار، دنیاغه کوکل قویو توگلدر. قرآن هم حدیث شریفلرنك تلاوی
بوینچه، بالالار، کشی اوچون ایزگولك همده فتنه‌ده بولور. قصقاسی بایلق، سودا، مرتبه
یعنی هرنرسه‌ده اش اوشبو ره‌وشده‌در، بولاردان هر برسینك ایکی یوزی باردر، ایزگولك یاغی،
فتنه‌لك یاغی. کمده‌کم دنیاغه تیوشنچه، اش یورتوچی بولسه، (٤٤٣) نچی حدیث شریفده
اوتکاننه کوره بوکشیگه دنیا مبارك بولسه، اول کمسه زاهد بولور. یعنی دنیاغه کوکل صالمی تورغان
کمسه‌لردن صانالور.

قصقاسی: تیوشنچه، گوزه‌ل خلقك ایله برلکده بتن دنیانی قول آستوکده توتساکده سین زاهد
آتالورسون! شونك کیریسنچه تیوشسزلك همده یاوز خلقك ایله آزغنه نسته‌گه خوجه بولساکده،
قایغولی همده آلدانمش صانالورسون! بزنك کبی یالقاو! بیریورنلده یوقدر.

٤٧٠ نچی: «سَابُّ الْمَوْتٰی کَالْمُشْرِفِ عَلَی الْهَلَکَةِ»

اولکلرنی سوکوچی، کشی اوزن اوزی هلاکلککه تارتوچی کمسه. کبیدر. (٩٥٣) نچی حدیث
شریفکه‌ده قاراکز!

مترجم

رجم طرفندان: اولكلرنی يمان صفتلاری ايله صفنلاو، همده آلارنی شلته ايتو، آلارنك
چيلككلرن يادايتو قرآن‌هم حديثلرنك بيانلاری‌ايله حرام ايتولمشدر. ايندی بزنك
سيه عالملری اسمنده‌بولغان‌ملالار، اولب، وفاتنه اون‌بش ييككرمی يل‌اوتسه‌ده، شونی
الرده، همده مجلسلرده‌سوگه‌لرحتی‌برصاف كوكللی بی چاره‌نك دیننه‌همده ايماننه‌قدر بارب ييته‌لر.
لا تونتار قريه سنده‌كی «ايشمحمد» ملاوفاتنه اون‌بش يل اوتكان‌دين‌خدمتچسی «داملا
اب‌الدين المرجانی» حقنده بيشار يوزكاغدلی كتابلار چغارب باصدرب تاراتدی، داملا
جانی‌نك جوهركبی حق‌سوزلرن اورمكوچ اوياسی‌كبی چوپچار نسته‌لردن تزلگان‌دليللری
ه ياشرمك بولادر. اوشانداق مرجانی حقنده بوا اويازی «انكبه قريه‌سينك صلاح ملا
نلای، مرحومنی ديندن چغارو درجه‌سنده، برده‌دليلسز سوگه‌در، اوشانداق قزان شهرنك
مرحوم علام‌حضرتك مرجانينی بتونلای دينسز صاناب، جنازه‌سنه چقمامش. اوشبو ره‌وشده
ت‌بولمش دين خادملری توغر ومنده تل‌ازاتولار، شريعتمزده طيولغان بولاتوروب ايشانلق
واسنی قلوچی ايشمحمد ملاطرفندانك بيك‌جش سوگلمكده‌لردر...!

٤٧١ نچی : « سَابُّ الْمُؤْمن كَالْمُشْرف عَلَى الْهَلَكَة »

نلرنی شلته قلوچی، آلارنی سوگوچی كمسه‌ده، اوزن اوزی هلاكتگه تارتوچی كبيدر.
٨٩) نچی‌حديث شريفكه‌ده قارارسز !

رجم طرفندان: مؤمن كمسه‌نی، كوكلينه آورتيه تورغان سوزلر ايله شلته قلو حرام بولوی
حديثدن همده بولارغه‌باشقه حديثلردنده آڭلانادر. ايندی صاف كوكللی حق‌مؤمن بولغان
ن خدمتچسی بولغان ياشلرمزنی دهری، دينسز كبی ايك قباحت سوزلر ايله شلته قلو
وك بولور؟ بيگراكده بوقباحت سوزلر ايله‌شلته ايتوچيلر خلقغه ياخشيلق كورساتوچی
غان دين باشلاری اماملار بولغانده!

٤٧٢ نچی : « سَافِرُوا تصحوا »

ر ايتوگز، يول يوركز، تنلركز، كوكللركز، سلامت‌بولورلار. صناب‌بلگان كمسه‌لر، يول‌يورونی
منلككه بيك فائده‌لی تابقانلار. هوا آلماشدرو اوچون، برده اشسزگنه اورام‌لارده
نمك اوشانداقدر. (٤٨٤ نچی حديث شريفكه قارارسز !)

رجم طرفندان: سفر — يول يوروده كوب‌فائده‌لر بولوی، قرآن‌شريفده‌ده هم بيك كوب
يثلرده‌ده بيان ايتولمشدر. سفر يورونك‌ده كوب‌تورلی‌فائده‌سی باردر: اول فائده‌لردن
ی هوا آستنده كوكللر آچلوی، قان‌نك يوروشی‌ياخشرو ی، تورلی نسته‌لر كورو سببلی
ن آرتوی، علم آرتوی، اوزگه‌ن‌توبانلرنی كورو سببلی اوزگه‌نك حالكه شكر قلوغه، اوزگه‌دن
نلرنی كورو سببلی، شولار كبی بولوغه توروشورغه‌سبب بولور...

٤٧٣ نچی : « سَافِرُوا تَصِحُّوا وَتُرْزَقُوا »

سفر ایتوکز ، تنکز سلامتلنر ، همده رزقکز آرتور، چیت بیرلرگه بارب، سودا ایتو رزقنی کیکّایتوی هر کمگه بیلگولی بر اش بولساده بواش بزدن باشقه قومده بولوب، بزده برده یوقدر. بلمیم سببی نسته در؟ (٤٨٣ نچی حدیث که قاراکز !)

مترجم طرفندان: دنیاده سودا اوچون سیاحت ایتوچیلر آراسنده ایلک کوب یوروچی مسلمانلار بولمق کیراك ایدی، چونکه: قرآن شریفده همده حدیثلرده سودا اوچون یراق بیرگه بارغه بیورادر. همه الکداگی عربلردن کاروان، کاروان بولوب یلینه آز بولغانده ایکی طرفقه ایکی تابقر سودا ایله قریش عربلرینك یورگانلکلرن قرآن شریفده فیل ایله قریش سوره لرنده بیان ایتولمشدر. مثلا فیل سوره سنده الله تعالی مکه عربلرینی هلاك ایتو اوچون همده کعبه نی واتو اوچون کیلگان ابرهه عسکرن، هلاك ایتوی، بو ابرهه قریش عربلرینك سودا اوچون باراتورغان یاقلارنده تورالار ایدی، عربلر اوزلرینك یلده بربارا تورغان سودالرندن بوش قالماسونلار اوچون الله تعالی ایتدی « لایلاف قریش ایلافهم رحلة الشتاء والصیف » دیوب معناسی : بز ابرهه نی هم عسکرنی تابنالغان صالام کبی هلاك ایتدك، قریش عربلری اوزلرینك قشقی همده جایگی سودا سفرلرنده همیشه برسوزده بولوب شول سودا سفرلرن تاشلاماسنلار اوچون دیمکدر . . .

٤٧٤ نچی : « سَاقِی الْقَوْمِ آخِرُهُمْ شُرْبًا »

بر قومنی صوغاروچی کمسه، اوزی ایك صوڭندان اچه رگه تیوشلیدر. صحابیلر صو هم سوت کبی اچملکلرنی اچکانده، سفرده ده، اویده ده، بره وسی مثلا قیویاننده توروب، باشقالارنی قیودان صو آلوب اچرته ایکان، اول کمسه اوزی ایك صوڭندان اچوچی بولونی، بوفرمان شریف بوینچه عادت قلالار ایدی. رسولمز بوسوزی ایله ادبنی همده برلکده، جمعیتده نی روشده اش قلوتیوشلکنی بیان ایتکاندر. بوادب قری اچملکلرگنه توگل، بیمش هم باشقه آشلارده، هر برسنده ده، بولوچی کمسه نك ایك صوڭغه قالوی رسولمزنك مجلس ادبلرندن صانالمش نسته لردندر.

مترجم طرفندن: بو اش اوشانداق حکمتلی اشدر. چونکه برکشی خلقنی شربت اچرتوب تورا ایکان، اگر اوزی خلقدان آلده اچسه، صوصاوی قاینوب، شربتکه حاجتی قالماس، هم آنده توراسیده کیلمس، بس اچرته تورغاچ، اچرتون بولاب صاوتن تاشلارده کیتار. اما اوزی صوصاغان حالنده کشیلرنی اچرتسه «توق آچنك قدرن بلمس! - آچ، آچ حالن هم خاطرن صاقلار! دیگان کبی - اوزینه نوبت یتکانچه راحتلنب خلقنی صوغارر. همده جیولغان کشیلرگه، صوغارولونی کتب توروا اوکایسزدر، امابو صوغاروچی شغللی بولمقندان کنواوکایسز بولماس!

سباب

٤٧٥ نچی : « سِبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ وَقِتَالُهُ كُفْرٌ »

مؤمنلرنی سوگوفاسقلق، آلارایله اولنرشو دیندن چقوچیلقدر. خداغه شکرلر بولسون:
زمانمزده مسلمانلار آراسنده اوزآرا اویولشب صوغشو، بیك آز بولا، بلکه حاضر برده بولمی
باشلادی. موندان ایللی یل اوّلندن (یعنی هجرتدن مك ایکیوز ایللی بش یلدن) باشلانب
قاینا، قاینا هر یلنك اچنده بولغان واقعه‌لرنی کوزدن اوتکارسه‌ك هر یلنی مسلمانلار آراسنده
بلغالارکبی قانلار آغب، تاولار کبی اولگانلارنك تنلرینی جیوب اویه‌لر ایدی. بوتوگلگان
قانلار بارسیده مسلمانلار قانیدر. بوصوغشلارنك سببی: خلقنك توره لرینك بر ـ برسینه
آچولانشو، همده هر برسینك اوزلرینه تلاگی بولغان جولارلکاری آرقاسنده‌در. بوصوغشلاردان
کوبسیده، کتاب هم شریعتدکه ایارتب، علما اسمنه منب اوطورغان دین صاتوچی لارنك
فتوالری ایله، بارلقغه چقارلمشدر. اسملری قیامتکه‌چه کورکاملك ایله یادایتولسون، مك ایکیوز
ایللی بشنچی هجری یلده، عثمانیه مملکتینك سلطانی اولان «عبدالمجید خان» حضرتلری ایله
باش وزیری «مصطفی رشید پاشا» مملکتنی اداره‌نك مرکزلگن توزدی. تنظیمات دیولگان
خلقنك خلاصنه سبب بولغان یازونی مسلمانلار آراسنده اعلان ایتوب، هرکمنك مرتبه‌سنی
بوزصوینی صاقلاونی شریعت حکمی بوینچه قالدرماق قاعده سنی برکتوگه بولقویدی.
بوذاتلار نیقدر آغرلق کورسه‌لرده مرادلارینی دنیاغه چقارمشلاردر. راستده اولاش آوردر،
چونکه قان توگو عادتی بولساده، آدمنی برعادتلانگان اشندن کیری قایتارو بیك آوراشدر.
... بربیت چلماسی بواورنده قالدرلدی...

٤٧٦ نچی : « سِبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ وَقِتَالُهُ كُفْرٌ وَحُرْمَةُ مَالِهِ كَحُرْمَةِ دَمِهِ »

مسلمانلارنی سوگو فاسقلقدر، آلار ایله اولنروشو، دیندن چقوچیلقدر. مسلمانلارنك
ماللارینك حراملغی، قانلارینك حراملغی کبیدر. (٤٧٤ نچی) حدیث شریفنك شرحنده
سویلانگان کبی، اسلام عالمینك اوتکان زمانلاری تزکلك ایرلرینك کوبسی، رسولمزنك
زور، زور، قورقتوینه اورن بولدیلار. چونکه آلارنك زماننده مال هم جان صاقلاو آستنده
توگل ایدی. قصقاسی: قایو زمانداغنه بولساده. مؤمنلرنك طنچلقنی هلاککگه قویوچیلار،
الله‌نك آچیغینه همده قهرینه تیوشلی بولدیلار. آندیلارنك آخرت یورطنده زیندی یاوز
اسمده، خور بولولاری برده شیکسز کوریله‌چکدر.

٤٧٧ نچی : « سُبْحَانَ اللهِ اَيْنَ اللَّيْلُ اِذَا جَاءَ النَّهَارُ »

سبحان الله! کوندز کیلگاچ، کیچ قای بیرگه کیتار؟ حدیث آڭلاوچیلار، بوحدیث شریفنك
یتلوینه اوشبو سببنی بیان ایتمشلر: روم الیلر یاغندن، شام والیسی ایتولگان
«هرقل» رسولمزگه یازغان خطنده «بیردن کوکاردن» الوغ بولغان، سزنك اندی تورغان

جنت ایله تموغ قایده تورر ؟ قایا صیار ؟ دیمش، رسولمز شوڭا جواب ایتوب: سبحان الله کوندز بولغانده، کیچ قایده بوغالور؟ دیگان بو حدیثنی کیتورو ایله جنت ایله جهنمنڭ بار بولوینی، بلکی ده حاضر وقتـــده هر کشی اوز اورننده بولغاننی بلدرتمشدر.
(۴۸۸ نچی حدیثکاده قارالسون !)

مترجم طرفندان : رسولمزنڭ بو حدیثندن جنت ایله تموغده شول حاضر تورا تورغان توشا گمز بیر اوزرنده بولوی آڭلانادر. حاضر تورومز تاولسکنڭ کیچ بولگی بولوب موندان صوڭ بو اورنده جنت بولوب، شول جنتده تورومز کیچ کیتوب کوندز کیلوی کبی بولور .

۴۷۸ : نچی « سَبعَةٌ یُظِلُّهُمُ اللّٰهُ تَحْتَ ظِلِّ عَرْشِهِ یَوْمَ لَاظِلَّ اِلَّاظِلُّهُ رَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ بِالْمَسَاجِدِ وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصَبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ اِنِّی اَخَافُ اللّٰهَ وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِی اللّٰهِ وَرَجُلٌ غَضَّ عَیْنَیْهِ عَنْ مَحَارِمِ اللّٰهِ وَعَیْنٌ حَرَسَتْ فِی سَبِیلِ اللّٰهِ وَعَیْنٌ بَکَتْ مِنْ خَشْیَةِ اللّٰهِ »

بیدی تورلی کمسه نی ، هیچ بر کولاگه بولمی، باری عرش کولاگه سیگنه بولغان کونده الله تعالی آلارنی شول کولاگا ایله کولاگالندررر. آلار اوشبو کمسه لردر .

۱) بر کشی در، آنڭ کوڭلی مسجدلرگه باغلانغان بولور.

۲) برابردر، آنی مرتبه ایاسی بای خاتن اوزی ایله دوستلقغه اندی ایکان، بو کمسه الله دان قورقب آنڭ ایله دوستلانماس.

۳) ایکی ابرالله بولنده بر برسی ایله دوست بولوشرلار، سویشرلر.

۴) کمدر کوزلرن الله تعالی قاراونی حرام قلغان نسنه لردن یومسه،

۵) همده الله یولنده (صوغش وقتلارنده) کوزی یقلامی دشماننی کوزلب تورغوچی کمسه در.

۶) الله نڭ سیورقلارن اورننه کیتوره آلماودان قورقب یغلاغوچی کوزی بولغان کمسه در.

۷) عدل بولغان امامدر.

بو بیدی تورلی کمسه الله تعالی قاشنده حـرمتلو توتولورلار.

۴۷۹ نچی : « سَدِّدُوا وَقَارِبُوا وَاَبْشِرُوا وَاعْلَمُوا اَنَّهُ لَنْ یَدْخُلَ اَحَدُکُمُ الْجَنَّةَ عَمَلُهُ وَلَا اَنَا اِلَّا اَنْ یَتَغَمَّدَنِیَ اللّٰهُ بِمَغْفِرَةٍ وَرَحْمَةٍ »

اورتا یولده بولوگز، چیکدن طش هم توبانده بولماگز، بر برگز ایله یاقن بولوشگز، هر وقتده کشیگه سوینچ اینوگز شوملقده بولماگز: عمللرگزده چیکدن طش بولماگز، بیك یخشی بلگز سزدن هیچ برگز عملی آرقاسنداغنه جنتکه کره آلماس، من اوزمده عملم ایله گنه کره آلمام، باری الله تبارك وتعالی یارلقاو، همده رحمت پرده سی ایله، عیبلرمزنی پرده لوایله گنه جنتکه

کرومز

کررمز. ایزگو عمللر قلوغه الله تعالی طرفدن همده رسول الله طرفندن بیورلغانمز، شولاینده هیچ کم اوزینگ ایزگو عملی ایله تکبرلنب آنارغه آرقالانب، مینم فلان ایزگولکلارم بار، مین جننکه توب توغری کره‌م، دیوکبی اشلر بولماسون دیوب، رسولمز بوتکبرلک خسته‌لگنی بیبار واوچون اوشبو حدیثی ایله: عملی ایله هیچ کم جننکه کره آلماس، شول سببلی ایزکو عمللری کوب بولغان کمسه‌لر آندی عمللری آز بولغان، یابرده بولمغان کمسه‌لرنی، آلار جننکه کره‌چك توگل دیماسنلر جننکه کرو الله‌نك رحمت هم یارلقاوی ایله گنه بولادر. دیوب بیان ایتمش....

٤۸۰ نچی «سُرْعَةُ الْمَشْيِ تُذْهِبُ بَهَاءَ الْمُؤْمِنِ»

بردہ بولای قورقو، یا براشنك اوتوندن قورقو بولماسه، آشغب یورو مؤمن کمسه‌نك بازارن توشرر. شول سببدن مؤمن کمسه بیك الوسماق بولوب، تکبرلنمیگنه یوررگه کیراك.

مترجم طرفندان: بزنك دین باشی امام‌لرنك کوبسی نمازغه بارغانده، هم قایتقانده پاژار سوندرو که بار وچیلار کبی آشغب، صولولاری قاپقانچه بوگره‌لر.

٤۸۱ نچی: «سَلُوا اللّٰهَ عَنْ فَضْلِهِ فَاِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ اَنْ يُسْاَلَ وَاَفْضَلُ الْعِبٰادَةِ انْتِظٰارُ الْفَرَجِ».

الله‌تعالی نك رحمتندن هرنسته‌نی صوراگز، چونکه الله‌تعالی اوزندن حاجت صوراونی سویه در، عبادتلرنك ایك ایزگوسی شادلق کتودر. یعنی برآورلق کیله ایکان، آنك آرتونده، برشادلق بولونی کتمك تیوشدر.

مترجم طرفندان: بره‌والله‌تعالی دن حاجت صورالسه، الله‌تعالی آکا صوراغان نسته‌سنی بیرر، اما آدم بالاسی حاجت صوراساك، آچولانور. اوشبو بیت بیك اورنلیدر؛

الله یغضب ان ترکت سؤاله * وبنی آدم حین یسأل یغضب

٤۸۲ نچی: «سَلُوا اللّٰهَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فَاِنَّ اَحَدَكُمْ لَمْ يُعْطَ بَعْدَ الْيَقِينِ خَيْرًا مِنَ الْعَافِيَةِ».

الله‌تعالی دن همیشه اوزگنك یارلقانوگنی، همده طنچلغگنی صورا، چونکه آدمگه ایماندان صوك، طنچلقدان یاخشی نسته بیرلمش بولمادی. طنچلقدان زور نعمت یوقدر. (٥٦٢ نچی حدیثکه قاراگز!)

٤۸۳ نچی: «سَلُوا اللّٰهَ عِلْمًا نَافِعًا وَتَعَوَّذُوا بِاللّٰهِ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ»

الله‌تعالی دن فائده‌لی علم صوراگز، اما فائده‌سز علمدن الله‌غه صغنگز! فائده‌سز علمدن، مراد بلنبده عمل قلنمی تورغان علمدن الله‌غه صغنگز دیمك ۱۷۳ نچی ح. شریفکه قاراگز!)

٤٨٤ نچی : « سَيُشَدِّدُ هَذَا الدِّينُ بِرِجَالٍ لَيْسَ لَهُمْ عِنْدَاللّٰهِ خَلاَقٌ »

اوشبو اسلام دینی، کیلاچك زمانده، الله‌تعالی قاشنده درجه‌لری بولمغان کمسه‌لر ایله برکتلور، آلغه‌یبارلور. یعنی اسلام‌دینی برزمانده مسلمان بولماغان برتورلی خلق‌توروشوی ایله آلغه‌کیتار، قوه‌تابار.

مترجم طرفندان: بوحدیث شریف رسول‌الله‌نك معجزه‌سندن، همده حاضرگی ایر کنلك توروشچیلارینك اشلری بارلقغه‌چقب، اسلام دینی آلغه‌کیتاچکندن خبر بیروچیدر . . . بوتوغزیده‌یازمغاننیده‌اوقوکز! . . . ١٩٣ نچی حدیث‌شریفکه قاراکز!)

٤٨٥ نچی : « السَّائِحُونَ هُمُ الصَّائِمُونَ »

مؤمنلرنك سیاحت ایتوچیلری، ثوابده، روزه توتوچیلار ایله برابردر. رسولمزنك مقصودی: اوزینك صحابیلرینی همده امتنی الله‌نك یاراتقان عجائبلرن کورو ایله کوکللارن آچوغه قزقدرب، سیاحت ایتوگه بیوررودر. سیاحت ایتوچی کمسه کوب سیاحت ایتکاندن صوڭ، اسلام دینینك حکم‌لرینك حکمتلرینه توشنب ایمانی قوتلنور، همده بورگان بیرنده اسلام دینن تاراتور. شول سببلر اوچون سیاحت تیوش صانالادر. همده یورگان بیرنده تورلی فائده‌لی هنرلر کورب، آنی اوزیبیرینه آلوب قایتورده، مملکتینك آلغه کیتوینه سبب‌بولور. حضرت سلمان‌نك، دشمانغه قارشو، پرده یاصاو یولونی رسولمزگه بیان ایتوی، همده رسولمزنك « خندق » صوغشنده شونك‌ایله‌اش‌قلوی کبی. (٤٧٢ ایلان ٤٧٣ نچی حدیث شریفلرگه‌ده قارالسون!) (٢٣٧ نچی حدیث شریفده بولغان سوزلرنیده قارالسون!)

٤٨٦ نچی : « السِّبَاعُ حَرَامٌ »

ایرنك خاتونلار ایله کوب یوقلاوغه کچی یتو ایله ماقتانووی حرامدر. مونك حراملغی هر کمگه بیلگرلیدر.

٤٨٧ نچی : « السَّاعِی عَلَی الْاَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِينِ كَالْمُجَاهِدِ فِی سَبِيلِ اللّٰهِ اَوِالْقَائِمِ اللَّيْلَ الصَّائِمِ النَّهَارِ »

طل خاتونلار ایله آچ بولغان کمسه‌لرنی، همده ضعیفلرنی تویدررواوچون کسب ایتوب یوروچی، الله یولنده صوغش قلوچیلار ایله همده کوندزن روزه کیچلرنده عبادت ایله اویاغ تورو چیلار ایله الله قاشنده ثوابده برابردر.

٤٨٨ نچی : « السَّخَاءُ شَجَرَةٌ مِنْ اَشْجَارِ الْجَنَّةِ اَغْصَانُهَا مُتَدَلِّيَاتٌ فِی الدُّنْيَا فَمَنْ اَخَذَ بِغُصْنٍ مِنْهَا قَادَهُ ذَلِكَ الْغُصْنُ اِلَی الْجَنَّةِ ؛ وَالْبُخْلُ شَجَرَةٌ مِنْ

شَجَرِ النّار اَغْصانُها مُتَدَلّیاتٌ فی الدُّنْیا فَمَنْ اَخَذَ بِغُصْنٍ مِنْها قادَهُ ذلِكَ الْغُصْنُ اِلَی النّار . »

جومردلق بوتاقلاری دنیاغه تارالغان، جنتده بولغان آغاچلاردان بر آغاچدر. بره‌و دنیاده آنك بر بوتاغینه توتونسه، اول کمسه‌نی شول بوتاق جنتکه بیته‌کلب کیتار،

اوشانداق صارانلقده ، دنیاغه بوتاقلاری تارالغان، تموغ آغاچلاریندان بر آغاچدر. بره‌و دنیاده‌صارانلق اینوب، شول‌بوتاقلاردان برسینه یابوشسه، اول بوتاق آنی تموغغه آلوب کیتار. بو بیرلده چن لقنی تیکشروچی عالملر اوشبو ره‌وشده بیان ایته‌لر:

بر صاران کمسه‌نك ، صارانلغنه تیه تورغان ، براش دنیاغه چقسه ، صاران کمسه ، کوڭلنده برسونمی تورغان ، یاندروچی اوت سیزه‌ر، طنچلغی بتب ، نی اشلرگه بلمس ، صاران کمسه بو بورچلونی اوزیده سیزه‌ر ، قاراب توروچیلارده سیزه‌رلر . منه بواوت تگی صارانغه قایدان کیله ؟ توبلب اویلاساق بلورمز : یمان خلقنك توبی جهنمده بولور، یعنی یمان خلق جهنم عذابی بولور. جومرد کمسه توغروسنده‌ده، اش شولایدر، جومرد کمسه، دنیاده بر جوماردلق اشلانسه، جوماردکمسه‌نڭده کوڭلی آچلوب، اوزنده بر راحتلك سیزه‌ر، موندانده گوزال خلقلارایله اجماخ آراسنده بر یاقنلق بارلغی بلنه‌در . بعض الوغ شیخلر ایتکانچه‌کورکام‌خلق هم‌بخشی‌اش جنتدر ، یمان‌خلق یمان‌اش تموغدر. منه جنت ایله تموغ حاضرنده بار بولدیلار. عذاب هم راحتلریده کورندی. (۲۷ نچی حدیث که‌ده قاراڭز !) یمان خلقلارنی اشلاو جهنم‌در، باشقه جهنم ینه بولور. بولماس دیمیم . . . . !

٤٨٩ نچی : « السَّکینَةَ عِبادَاللهِ ، السَّکینَةَ »

ای الله نڭ قللاری ، آقرنلق اوزه بولوڭز ، آشغوچان ، یوقغه سلکنوچان بولماڭز ! کوڭلـڭزنی برده یوقغه قاوشاتماڭز،قاوشاغوچان‌بولماڭز! (٨٥ نچی‌حدیث‌شریفکه‌ده‌قاراڭز!)

٤٩٠ نچی « السَّکینَةُ مَغْنَمٌ وَتَرْکُها مَغْرَمٌ »

سکینت: آدمنك طشی همده اچی اورناشب، اورنسز قوزغالمی ، اورنسز سلکنمی‌تورغان‌صفتده بولوبیدر. وقار. طشدان الوغ صماق‌بولو، اورنسز اوتورماو، اورنسز یاتماو، آشقماو صفتیدر. شول سکینت ، یعنی شول صفتده بولو، آدم بالاسینك تابارغه تورشقان ، کیراکلی تابلدیغیدر، اما مونك کیرسنچه بولوکیراك نسته‌نی یوغالتودر. الوغ صفتلی، آوربورشلی، آقرن سویلاو ، بولار بارده ماقتاولی اشلردر. درست اوتکان حدیثلرده ایتولگاننه کوره بولارنك کیرسی ایله اش قلوده ، ماقتاولی بولغان اورنلاری باردر.

۴۹۱ نچی: «السُّلطانُ ظلُّ اللّٰه فی الارض فمنْ اکرمهٗ اکرمهُ اللّٰه، ومنْ اهانهٗ اهانهُ اللّٰه»
سلطان: خلقنك دنیاده طنچ یاشاولرینی، آلارنك کون اوتکارو، کون کورشلرینی کوزه‌تب خلق فائده سنه بولغان فرمانلارنی چغارو کبی اش باشقاروچی پادشاهلارنی ایتوله‌در.
شول صفتلی سلطان، یبر یوزنده الله تعالی‌نك طنچلق صاقلاغوچی کمسه‌سیدر. ایندی بره‌و شوندی سلطانلرنی الوغلاسه، الله‌تعالی اول کمسه‌نك اوزنده الوغلار، اوشانداق بره‌و آلارنی خورتوتسه، تیوشلی فرمانلارینی توتماسه، اول کمسه‌نك الله‌تعالی اوزنده خور قلور.
(۱۱۹ نچی ایله، ۱۸۵، ۲۳٦ نچی ایله ۲۷٦ نچی حدیثلرگه‌ده کوز صالنسون!)

۴۹۲ نچی: «السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ حَقٌّ عَلَى الْمَرْءِ الْمُسْلم فيما اَحَبَّ اَوْ كَرِهَ مالَمْ يُؤْمَرْ بمَعْصيَةٍ فَاذا اُمِرَ بمَعصيَةِ الله فَلَا سَمْعَ عَلَيْه وَلَاطَاعَةَ»
اش باشی بولغان مسلمان ایرگه بویون صنو، آنك قول آستونده بولغانلارنك استنده بولغان بر حقدر، کیراك اول باش کمسه‌نك فرمانی بیورلمش کمسه‌نك کوکلی سویه تورغان، کیراك مکروه کوره تورغان بولسون، باری الله‌تعالی‌نك فرماننه قارشو بولماوی، شرط ایتوله‌در؛ اگر شوندی برباش کمسه‌لر، بره‌ونی الله‌نك امرینه قارشو بولغان اش ایله بیورسالار، هیچده قبول ایتولمس.

مترجم طرفندان:
رسولمز «لاطاعة لمخلوق فی معصیة الخالق» هیچ کمگه بویون صنو یوق؛ الله تعالی‌نك فرماننه قارشو اش ایله یا یسه گناهلی اشکه بیورغانده دیگان – بس بر پادشاه اوزینك قول آستنداغی خلقدان بعضلارن، اوزلارینك دینلرینه خلاف اشلر ایله کچلاسه مثلا اول خلقنك دینلرنده بیورلغان اشلرنی اشلاودن طیسه یایسه کچسزلرن، بر سبب تابقانده، دینلرندن چغاروب اوز دینینه کرتوگه کوچلاسه، یا کچلاوگه ایرك بیرسه، موندی اشلرده بوین صنو یاراماس!
اوشانداق محله ملالاریده، آلارنکده شریعتکه خلاف بولغان اشده، سوزلارن توکلانماس؛ آلارنك سوزلری ایله اش قلنماس. اما بولای بولغانده بزنك روسیه ملالارینك بتون سوزلرینه قاروشو تیوش بولادر!....

۴۹۳ نچی: «السِّواكُ مَطهرَةٌ للْفَم، مَرْضاةٌ للرَّب، وَمَجْلاةٌ للبَصَر.»
مسواك ایتو، آغزنی هم تشنی پاکلار، اوشانداق الله‌نك رضالغنی تابار، مسواك، مسواك قلوچینك کوزلرینی روشان قلور....

۴۹۴ نچی: «السِّواكُ شفاءٌ منْ كُلّ داءٍ الاَّ السَّامُ وَالسَّامُ الْمَوْتُ»
مسواك ایتو هر بر آوروغه شفا بولور، مگر اولودن گنه شفا بولماس. بوسوز طشدان قاراغانده، کیلشماگان کبی کورنسه‌ده، چنلاب قاراساق بتنلای درست بولور چونکه مسواك

ایله تشلر تازالقنی صاقلانلور. ایندی تشلر تازا بولسه، آشاملقلارنك چاینه‌لوی تیوشنچه بولوب، آشقازانی، یاخشی سکدرب، بدون سلامتلکنك باشی بولغان آشنك تیوشنچه سکوی تابلور.!

٤٩٥ نچی : « السَّلَامُ اسْمٌ مِنْ اَسْمَاءِ اللّٰهِ وَضَعَهُ اللّٰهُ فِى الْاَرْضِ فَاَفْشُوهُ بَيْنَكُمْ فَاِنَّ الرَّجُلَ الْمُسْلِمَ اِذَا مَرَّ بِقَوْمٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ فَرَدُّوا عَلَيْهِ كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ فَضْلُ دَرَجَةٍ بِتَذْكِيرِهِ اِيَّاهُمُ السَّلَامَ فَاِنْ لَمْ يَرُدُّوا عَلَيْهِ رَدَّ عَلَيْهِ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنْهُمْ وَاَطْيَبُ »

سلام دیگان سوز، الله‌تعالی‌نك اسملرندن براسمدر. آنی الله‌تعالی بیریوزنه یورتو اوچون بیلگولدی. شولای بولغاچ، ایندی سز، آنی اوز آرالارگزده فاش ایتوگز، تاراتوگز! چونکه مسلمان بولغان ایر برقوم یانندان اوتسه، آلارغه سلام بیرسه، آلارده اونك سلامن قایتارسالار، بیروچی کمسه‌نك درجه‌سی آلوچیلارنقندان آرتق بولور، چونکه بیروچی کمسه بولارغه سلامنی ایسلرینه توشرگان بولادر. اگرده اونك سلامن قایتارماسالار، اول کمسه‌لردن ایزگوه‌مده پاك بولغان کمسه‌لر قایتاررلار، یعنی فرشته‌لر قایتاررلار. سلام بیرو «السلام علیکم!» آلوی «وعلیکم السلام!» در.

٤٩٦ نچی : « شَاهِدُ الزُّورِ لَا تَزُولُ قَدَمَاهُ حَتّٰى يُوجِبَ اللّٰهُ لَهُ النَّارَ »

یالغانغه گواهلق بیروچی ــ یالغان شاهد، شول گواهلق بیرگان اورنندان ایکی آیاغی قوزغالماس، الله تعالی آنگا جهنم اوتونی ــ تموغ عذابنی تیوشلی ایتوگه قدر. یعنی گواهلق بیرگان ورنندان قوزغالماسدان الك اوك عذابکه تیوشلی قلنور.

٤٩٧ نچی : « شِرَارُ اُمَّتِى الَّذِينَ وُلِدُوا فِى النَّعِيمِ وَغُذُوا بِهِ يَاْكُلُونَ مِنَ الطَّعَامِ اَلْوَانًا وَيَلْبَسُونَ مِنَ الثِّيَابِ اَلْوَانًا وَيَرْكَبُونَ مِنَ الدَّوَابِّ اَلْوَانًا يَتَشَدَّقُونَ فِى الْكَلَامِ »

بنم امتلرمدن ایك یاوزلاری، نعمت اچنده توغمشلاری، الوغ نعمت اچنده توورلارده، ولار ایله تویونب اوسارلر، آشدان ذلله نیچه تورلیلرنی آشارلار، کیومدن ذلله نیندی تورلی یوملر کیارلر، آتلاردان کوب تورلیلرنی آتلانورلار. همده سوزلرنده الله‌تعالی‌نك خلقنی ورلاو ایله بلالنرلر. شولار ایك یاوز کمسه‌لردر.

رجم طرفندن: بو حدیث شریفده، بای بالالارینك بوزق خلقلی، ناچار تربیه‌لی بولولارن ان قیلغان. چونکه بای بالالاری زور نعمت اچنده دنیاغه کیله‌لرده یاشدنوك تورلیدن رلی نعمتلر آشیلار، بر آز اوسه باشلاغاچ، تورلیدن تورلی کیوملر کیونی عادت ایته‌لر،

بر کوننی، یایسه بر یرگه بارغانده بر توسلی کیوم کیوب، ایکنچی یرگه بارغانده ایکنچی تورلنی کیه‌لر، تاغن بر آز اوسه توشکاچ، آتلار جیگب، آت ایله اورام بویلی چابب یوریلر، بره‌وده بر یاختیراق آت کورسه‌لر، آنی کوبسی بولساده، بیر دریب، آتالارندن ایرکسزلب آلدرتالار. شولای اینوب دنیادن برده خبری بولمی، اوسوب، علم هم معرفتدن یراق، تاراقان بورگان کبی، یازو یازارلق اوقوسه، اوقی، شوندان صونك اوزتیگلری یاش، فقیرره‌ك بالالار آلدنده آغزینه نی کیلسه‌ی شونی سویلاب، فقیرلرنی مسقل اینوب، تکبرلك دریاسی بولالار... بولارنی بوبلادن قتقارو اوچون یاشده‌نوك اوقوتو کیراك بولادر..

٤٩٨ نچی : « شِرارُ النّاس شِرارُ العُلَماء فِی النّاس »

آدملرنك ایك یاوزلاری ـ یاوز عالملردر!

چونکه بوز قلقنگده توزکلکنگه توغاچاق یری عالملردر. عالملر هراشنی زمان‌نك تلاونچه، الله‌نك قرآنندان درست بولغان روشده بیان قلوب، بره‌وگه‌ده تاریلسکه توتمی توغری بلغان بولسالار، مسلمانلارنك عقلاربنی صاقلاغان، همده درجه‌لرن توشرودن خلاص ایتکان بولورلار. برقسه زمانمزداغی کبی، قرآننی توغری آڭلامی، خلقنی توبان‌نك توبانینه توشرب، بوزتوبن یبارلر... زمانمزنك عالملرینك حاللرن کیله‌چکده سویلایه‌چك مثال ایله آچب کورساته‌ین. آلارا زلرینك تاریلسکه همده قری اوزفائده‌لرن تلاونری سببلی، اسلام ملتی اولو درجه‌سنه کبتوردیلر. آنگلیچانلارغه مصردن چغرنی ایتو اوچون، سلطان طرفندن احمد مختار پاشا ایله برلسکده مین فقیرده مصرغه باردم..............

بو حدیث شرحنده بیت یارم قدری آنگلیه ایله مصر حقنده سویلاگان ایدی... قرل قارا آستونه قالدرلمش!...

٤٩٩ نچی : « شِرارُکُم عُزّابُکُم »

سزنك ایك یمانلارگز، اویلنمی تورغان، خاتونسزلارگزدر. چونکه اوتکان حدیثلرده قباحتلگی بیان ایتولگان «زنا» نك شریعت بوینچه بر یمان نسته بولوب کشینی وقتسز اولدیرچك نسنه اوشاندان منکه حق آرتدروغه سبب بولغان داقتاولی نکاحنی تاشلارغه سبب بولغان خاتونسزلق بر یمان اشدر. هر کمده اوزینك ملتنه اش کوبه‌یونی سویه‌در. خاتونسزلق ملتکه نشی ا نماوینه سبب بولغانی کبی، زنا سببلی بولا تورغان ناچار آورولاردن، ملتنك اعضالری بولغان یاملرنك وقتلی وقتسز دنیادن قوبولارینه سبب بولور...

٥٠٠ نچی : « شَرُّ الطَّعامِ طَعامُ الوَلِیمَةِ یُدْعَی اِلَیْهِ الشَّبعانُ وَیُحْبَسُ عَنْهُ الجائِعُ »

ایڭ یمان آش، شول آشدر. اول آشته توق بولغان بیلارنی چاقرلوب، آچ بولغان فقیرلرنی محروم قیلنور.

ضرگی زمانده بولغان مجلسلر باروسیده بوحدیثده بیان ایتولگان یمان آشلاردان صانالورلار
رجم طرفندان :

رنك روسیه‌ده‌ده، مجلسلرگه بایلار هم توقلارغنده چاقرلادر. اما آچلاردان هیچ کمسه چاقرلمیدر.
لا عید کونلرنده فقیرلرنی توق قیلو اوچون واجب ایتولگان قربان مجلسلرنده‌ده،
لاردان هیچ کم بولمیدر.

نك قزان شهرنده عید کونلرنده قربان آشی هر بر محله‌ده اون-اون بیش یرده بولادر.
لارنك هر برسنده‌ده ملالارده، اوزلری قربان چالغان، بایلارغنادر. بر توتاشدان بیشه‌ر
له آشقه کروب یورگانلکدن، آشنی کورگانده قصاسیلاری کیله‌در. امایارنی قداق ایت آشاغانده
رن تنی طنچلاناچاق کمسه‌لر، عید کونلرنده ایکمک‌ده طویمیلار، قربان آشی آی یارمغه
ر تارتولادر، مونك سببی آش تابناوچی توق ملالارنی کتوب توررودر. اما قربان ایتنی
یعتمز بوینچه، چالغان کونلرده اوك فقیرلرگه آشاتوب، یا تاراتوب بترو تیوشدر.
نکه قربان، عید کونلرنده فقیرلرده ایتکه طویسون اوچون، واجب ایتولگاندر. بواشلرده
نداده ملت کویه‌لری عیبلی الله‌نك درگاهندن سرلگان، اوتکان (٤٩٠) نچی حدیثده بیان
ولگان ملالاردر. یاربی ملتمزنی شوندی ملالار قولندان خلاص ایتوب، قرآن ایله عمل
وچی کمسه‌لر قولینه تابشرقل! بتسون ملت آشاغوچی ملالار.

١٠٥ نچی : « شَرُّ الْمَالِ فِی آخِرِ الزَّمَانِ الْمَمَالِیك »

ن آخرنده مالنك ایك یاوزی قول آستنده بولغان : قللار هم ده کنیزاکلردر،
یث آکلاوچیلار اینونه قاراغانده : بوحدیثدن مقصود مؤمنلر آدم صاتو کبی، آدم
لارن، حیوان درجه‌سنه تشره تورغان کسبلردن صاقلانب، کورکام خلق ایاسی بولسونلارده،
لارنداغی صاتولا تورغان قللارنی، آزاد ایتوب، آلارنك دنیاده، اوزایرکلرنده
لارینه سبب بولسونلار اوچوندر. اسلامده بوزمانده، قللقنی همیشه آرتدروده بولوغه
ب اسلام شریعتی ضرریده آغز آچوچیلار حقنده اوشبو حدیث ایله سویلاشلگانده
مگه یختلری بوش بولوب قالور.

نك اسلامگه بحث قیلولارینه بز اوزمز سبب بولامز، چونکه بز قللار حقنده نفسمزگه
ب، شریعتنی چینکه تاشلاومز ایله عقلگه موافق بولماغان اش ایتوب کورساته‌مز.
٧ ایله ٧٩٣ نچی حدیثلرگه‌ده قارالسون!)

٢٠٥ نچی : « شَرُّ الْمَجَالِسِ الْأَسْوَاقُ وَالطُّرُقُ ، وَخَیْرُ الْمَجَالِسِ الْمَسَاجِدُ فَانْ
لَمْ تَجْلِسْ فِی الْمَسْجِدِ فَالْزَمْ بَیْتَكَ »

ور اوچون آدملرگه یاراقلی بولماغان اورنلارنك ایك ناچاریده بازارلار ایله یوللار استلریدر.

اورنلارنك ايك ايزگوسيده مسجدلر ايندى مسجدده اونورماساك اويكده يات اويكدن چق
يعنى اشسز ـ كچسز بازارلارده عزيز عمرلرگنى اوتكارمه !
اگر بزنك زمانمزده بولغان خارچونه‌ده، بازار اورراملارنك يوقبار سوزلر ايله عمرلر
اروم ايتوچيلر، رسولمز زماننده بولسالار آلارنى بواغلرندن نيندى سوزلر ايله طير
بولورايدى‌ايكان؟ چونكه دنياغه‌ده آخرتكه‌ده فائده‌سى بولماغان. فائده‌سز سوزلار ايله عمر
اوتكارودن رسولمز طيمشدر . . . حاضرگى حالمز شوندى بريمان درجه‌گه يتشكان
بلميم آقتغى قايا بارب تره‌لر . . .
تل ايله سويلانودن باشقه اسلامگه ياراقلى براشمزده بوقدر .

٥٠٣ نچى : « شَرُّ النَّاسِ يُسْأَلُ بِاللّٰهِ ثُمَّ لاَيُعْطِيه »

آدميلرنك ايك ياوزى، الله رضالغى اوچون آناردان بر نستـه صورالغانده بيرم
محروم قالدروچيدر . . .

٥٠٤ نچى : « شَرُّ النَّاسِ الْمُضَيِّقُ عَلَى اَهْلِه »

آدميلرنك ايك اوصالى ، اوزينك اوى جماعتنه قصنقيلق قلوچى ، يعنى آلارغه آش
اچوده ، كيوم‌صالومده ، تورش ، يورشده تارلق كورساتوچيدر . . .
ـ بعض برصارانلارنك ، صوكنده فقيرلككه‌توشودن قورقب، اوزينك اوى جماعتلر
تارلقده آصراولارى كبى . صارانلق بر قباحت صفت بولغانغه آنى هيچ كم قبول‌ايتميد
شول سببدن زمانمزنك صارانلاريده ، اوزلرينك صارانلقلارن يـاشرب آكـا باشقه ا
قويالار ، نيناك زمانمزداغى عالملرده اوزلرينك تكبرلكلارينه وقاراسمى قويالارايد
شونك كبى صارانلاره‌زده صارانلقلارينه اسرافدن صاقلانو « ايكا نـوميه » اسمى قويا
ـ ايندى كش اوزينك عيبنى هيچده كورماوچان‌بولغانلقدان ، شولاى ايتوب اوزن
تورغان نستـه ايله جواتورده، اول جواتوندان برده قتلماس چونكه دنياده مثال‌بولو ا
عبرت آلو اوچون دنياده اوزى‌كبى بركمسه‌بولمق كيراكدر. دنياده هر تورلى صفتلى
بولوى الله‌نك قللارينـه عبرت اوچون‌در . . . چونكه رسولمز « المؤمن مرآة المؤ
مؤمن مؤمن‌نك كوزگوسى ديگـان‌در . ايندى بره‌و اوزينك قلغان‌اشينك كيلشما گن
اوزى كبى ايكنچى كمسه‌ده كورب‌عبرت آلورده ، شولايغنه اول اشندن قتولور

٥٠٥ نچى : « شَرُّ النَّاسِ مَنْزِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ يُخَافُ مِنْ لِسَانِه اَوْيُخَافُ شَرُّ

ـ قيامت كوننده ايك يمان اورنلى كمسه ، دنياده وقتده تلندن همده ياوزلغى د
قورقلمش كمسه‌در. بزنك زمانمزده بولغان كمسه‌لردن كوبسى: كشيلرنك‌اوزينك ت
يا باشقاچه‌اوصاللق قلوندان قورقوى‌ايله مابقتانور، مونى كوركام صفتلاردان صانار، بركه
بزنك آرامزداغى كشيلرده بيك كوبدر.

٥٠٦ نچی : « شَرُّ قَتيل بَيْنَ الصَّفَّيْن اَحَدُهُما يَطْلُبُ الْمُلْكَ . »
. دنیا مالی اوچون صوغشلا تورغان ، صوغشنه اولو، ایك یمان اولمدر . مال ییر اوچون
وغشو شریعتده طیبولغان بولوی کبی ، عسکر آراسنده یاللانب صوغشقه باروده ایك یمان
ندر. مثلا برکمسه اوزینك ملتی ایله قارا قارشو صوغشا تورغان دشمانغه یاللانب، ملت
سکرینه قارشو صوغش قلسه ، چونکه بو اوزینك ملتن صاتودر، اوشانداق ملتینك عسکری
راسنده ، دشمانغه قارشو صوغش قلر اوچون آقچه آلوده یمان اشدر، چونکه اوزملتی اوچون
رکم قولندان کیلگان قدر ، مالن همده جانن آیاماسقه کیراك .

٥٠٧ نچی : « شَرُّ ما فی رَجُل شُحٌّ هَالِعٌ وَجُبْنٌ خَالِعٌ »
شیده بولغان صفتلاردان ایك یمانی : شاوشو طنچسزلق ایله برگه بولغان صارانلق ، همده
رکلنی اورنندان قوبارا تورغان قورقاقلقدر، برسی: دنیالق بر فائده سنه ضرر کیلگانده ،
کیلو احتمالی بولغانده، بتون دنیاسی یوغالغان کبی بولوب تایغروچیدر، ایکنچسی: برقورقو
شکانده ، براشکه‌ده قولی بارماسلق، قولندان بتون ایرکی کیده تورغان درجه‌گه توشوچیدر
ضرت علی اینکان « الناس من خوف الذل فی الذل » ؛ یعنی آدملر خورلقغه توشو
رقوندان خورلقغه توشه‌رلار دیمك. قصقاسی: رسولمز امتن‌دو ایکی ناچار صفتدان صاقلاونی
لاگاندر آلار: برسی قورقاقلق، ایکنچسیده خورلقغه توشودر. الله تعالی هر قایومزنی
ندی یمان صفتلاردان صاقلاغای ایدی! آمین !

٥٠٨ نچی: « شَرَفُ الْمُؤْمن صَلاَتُهُ بِاللَّيْل وَعِزُّهُ اسْتِغْنَاؤُهُ عَمَّا فی اَيْدی النَّاس »
ؤمن کمسه‌نك الوغلغی کیچلرده‌نماز قلوی ایله‌در. مؤمن کمسه‌نك حرمتلیلگی کشی قوللارنده
ولغان نسته‌لردن موکسز بولویدر. یعنی اوزی اوزی اوچون ، اوزی توروشب کشی آلدینه
ارماوغه تورشقان کمسه‌در. (١٥٧ نچی حدیثکاده قارالسون !)

٥٠٩ نچی : « شَمِّتْ اَخَاكَ ثَلاَثاً فَمازَادَ فَاِنَّمَا هِیَ نَزْلَةٌ اوزكام »
ین قرنداشڭنك اوچ تاپقرغه‌قدر تچکروینه « یرحمك الله » دیگل؛ شوندان آرتسه، آنکا
وسوزنی ایتمه، چونکه‌اوچدن آرتق بر بولی تچکرو، خسته‌لکدن، یاکه طماو توشکاندن
ولور. (٣٥٩ نچی حدیثکه‌ده قاراغل!)

٥١٠ نچی : « شَهِيدُ الْبَرِّ يُغْفَرُلَهُ كُلُّ ذَنْب الدَّيْنَ وَالأَمَانَةَ وَشَهِيدُ البحر
يُغْفَرُلَهُ كُلُّ ذَنْب وَالدَّيْنُ وَالأَمَانَةُ»
دشمان ایله قری ییرده صوغشقانده شهید ایتولگان کمسه‌نك هر بر گناهی یارلقانمش بولور
باری بوروچ ایله امانتی اوچونگنه، ایالرینك رضالغی کیراك بولور... اما صواستنده صوغشقانده

صواستنىڭشهيد ايتولگان كمسەنڭ بتون گناهى يارلقانمش بولور، بورچلاريڭ، امانتلربا
كورگز، كشى حقى هيچ وقت، اياس رضاقلنمى كيچرلمى ايدى، بارى صواستنىڭ صوغشدا
شهيد قلنغان كمسەنڭ كشى حقلاريڭ يارلقانا ايكان، اسلام دينن صاقلاوغە سبب بولغان، صوغش
شول درجە ثوابلى اشدر. (۵۷۹ نچى حديثكەدە قارالسون!)

۵۱۱ نچى: « شَيَّبَتْنِي هُودٌ وَأَخَوَاتُهَا »

مينى قرآننىڭ بولغان هود سورەسى، هم آننىڭ كبى سورەلر قارتايتدى. حديث آڭلاوچيلا
ايتكانلر: هود سورەسندە بولغان «فاستقم كما امرت» نيچك بيورلدڭ، شول وشى توروسي
ديگان آيتدر. رسولمز اوشبو آيت مينم صقالمنى آغارتدى ديگان. رسولمز بوسوزى ايلە عبادت
دە، معاملاتدە دە الله تعالى طرفندان بيورلغان روشدە اش قلو آورلغنى بيان ايتدى. استقام
الله تعالى بيورغان روشدە تورو، هر اشدە، هر سوزدە، شوندى استقامتلى بولو عقل ايالر
قاشندە بيك آور اشلردن صانالادر. (۱۵۱ نچى حديث شريفكەدە قاراگز!)

۵۱۲ نچى: « الشَّبَابُ شُعْبَةٌ مِنَ الْجُنُونِ وَالنِّسَاءُ حُبَالَةُ الشَّيْطَانِ »

ياشلك جولارلكدن بر بوتاقدر، شول سببدن ياشلار ايلە تيوشنچە اش قلمق تيوشليدر. خاتونلا
شيطاننڭ ايرلرنى الاكدرە تورغان آولاريدر ايرلرنى بردەجيگە آلماسالار، شيطانلار
آلارنى خاتون قزآرقلى جيگارلر. بوتوغريدە بيانلار ارتدى. (۷۹۱ نچى حديثكەدە قاراگز!)

۵۱۳ نچى: « الشَّهْوَةُ الْخَفِيَّةُ وَالرِّيَاءُ شِرْكٌ »

رياديوب: قرى كشيلرگە كورساتو اوچون قلنغان عبادتنى هم اشنى قلوغە ايتولدر. ياشرن
شهوت ديو ـ عبادت ايلە طاعتدن باشقە نسنەلرنى كشيگە كورساتو نيتى ايلە قلوغە ايتولەدر
حديثنڭ معناسى: عبادتلرگزدەدە، عمللرگزدەدە، باشقە اشلرگزدەدە قرى كشى كوزينە ياخشى
كورنو اوچون اشلاو الله تعالى گە تيگدا اش توتو ايلە برابردر.

۵۱۴ نچى: « الشَّيْخُ يَضْعُفُ جِسْمُهُ وَقَلْبُهُ شَابٌّ عَلَى حُبِّ اثْنَيْنِ: طُولِ الْحَيَاةِ وَحُبِّ الْمَالِ »

قارت كشينڭ تنى ضعيفلنر اما ايكى نسنەنى سيودە قارتلارنگدە كوڭلى ياش بولور. برسى
دنيادە تورو، ايكنچىسى مالنى سويودر.

۵۱۵ نچى: « صَاحِبُ الدَّيْنِ مَغْلُولٌ فِي قَبْرِهِ لَا يَفُكُّهُ الَّا قَضَاءُ دَيْنِهِ »

بوروچلى بولوب اولگان كمسە قبرندە باغلانوب توتولور، قايچان بوروچى اوتالسە شول
وقتدا اغنە بوغاودان قتولور. يوقسە هميشە بوغاودە تورور. اينـدى بوروچلى كمسەنڭ
اولـگاندن صوڭ بوروچى اوتالمسە، جانى عذاب كورر، شول سببدن كشى ممكن قدر
بوروچدان صاقلانمق كيراك، چونكە كينات اولب استندە بوروچى قالوى احتمالدر.

همدن عقلی بولغان کمسه بیلک محتاج بولمغاننی ، ماتورلق اوچون کیراك بولغان نسته‌لرنی باصاو اوچون بورچقه کرمس ! هم کرماسکه تیوش !

۵۱۶ نچی : « صَدَقَةُ ذی الرَّحم عَلَی ذی الرَّحم صَدَقَةٌ وَصِلَةٌ . »

— اوزکمك، یاقنلارکدان فقیر بولغانلاربنه بیرلگان یاردم صدقه‌دننی کیتار، هم قرنداشلك حقلارن اوته‌ودنی صانالور . بو حدیثدن بلنه‌در، قرنداش بولغان یاقنوکا یاردم ایتو چیت کشیگه یاردم ایتوگه قاراغاننی ایکی اش ثوابلی بولوی.

۵۱۷ نچی : « صَدَقَةُ السِّرّ تطفئ غَضَبَ الرَّبّ . »

خلقغه کورساتمی بیرلگان ، یاشرن ، صدقه الله تعالی نلك آچیغسن سوندرر. چونکه کورساتب بیرووده ریا قاتوشو احتمالی باردر. شول سببدن یاشرن بیرو آرتقدر . اما زکات کبی فرض صدقه لارنی کورساتوب بیرو تیوشدر ، چونکه باشقه کمسه‌لر آنی صاران — زکاتننی بیرمی دیوب غیبت قلورلار .

۵۱۸ نچی : « صفتی احمدُ المتوکّل لیس بفظّ ولا غلیظ یجزی بالحسنة الحسنةَ ولا یکافئ بالسیّئة، مولده بمکّة، ومهاجره طَیبة وامّته الحمّادون یأتزرون علی انصافهم ویوضّئون اطرافهم اناجیلهم فی صدورهم یصفّون للصّلوة کما یصفّون للقتال قربانهم الّذی یتقرّبون به الی الله دماؤهم. رهبانٌ باللّیل لیوثٌ بالنّهار »

مینم صفتم الله‌غه تابشرولوچی «احمد المتوکل» در. بو احمد متوکل آچوچان همده قاتی کوڭللی توگلدر. ایزگولککه قارشو ایزگولك ایتار، امایمانلقغه قارشویمانلق ایتماس. آنلك توغان یری « مکه » در، کوچکان اورنی « مدینه » در. امتی الله‌غه ، همیشه الله‌غه حمد ایتورلر. عورت اوچون پرده‌لنسه‌لر، شول پرده‌لری بالتورلارینك یارطسینه قدر گنه صالندرولور. تنلرندن کرلنه تورغان یرلرینی هر وقتده جووب پاکلاب توتارلار، انجیللاری یعنی انجیل حکملرنده اچینه آلغان قرآن شریفنی کوڭللرندن بلب آنلك ایله عمل قلورلار. نمازاوقوغانده صفلانورلار، تزلنب ارتورورلار [illegible] اوشانداق دشمانلاری ایله دین اوچون صوغشقانداده، نمازداغی کبی صفلانب صوغش قلورلار، قربانلاری الله‌نك سوزن کوتارواوچون صوغش قلغانده آغزغان قانلاریدر. شول قانلاری ایله الله‌غه یاقناق ایتارلر. کیچلرده عبادت‌قلوب عمر ایتوچی راهبلر کبی اوتکاره‌لر، کوندزلرده هر بری بر آرسلان کبی غیرتلیلردر. حدیث آڭلاوچیلر ایتکانلر: رسولمز اوزی‌نك قرآندان الك بولغان کوکدن اینگان کتابلارده، اسمی احمد بولونی بیان ایتدی. امتینك صفتلارین بیان

اینکانده، اوتکان امتلرنک فرمانلاری، الله رضاسی اوچون برحیوان چالو ایدی، اما مینم امتم، الله رضالغنی اوتکان امتلر کبی؛ حیوان چالوا بله گنه قناعتلنمیلر بلکه اوزلرن، اوزلری چالالار، یعنی صوغش قلالاردیمک.

٥١٩ نچی : « صِلَةُ الرَّحِمِ وَحُسْنُ الخُلُقِ وَحُسْنُ الجِوَارِ يَعْمُرْنَ الدِّيَارَ، وَيَزِدْنَ فِي الأَعْمَارِ »

توغانلار ایله بورو شو، کورکام خلق، کورشیلر ایله تاتو تورو، مملکتنی تورک قلوب، عمرلارنی اوزون قلور، رسولمز شورلرنی تزک قلو، قتلارنک حاللرن طنچ قلو، اوزی‌نک قاشنده داش نیوش کورلدکدن آلارنی روشده تابو یولونی بیان قلغاندر. کورکام خلقلارنی روشده بولغاننی آلداغی حدیثلرده بیان‌قلنور.

٥٢٠ نچی : « صِلْ مَنْ قَطَعَكَ وَأَحْسِنْ إِلَى مَنْ أَسَاءَ إِلَيْكَ وَقُلِ الحَقَّ وَلَوْ عَلَى نَفْسِكَ »

سینی تاشلاغان یاقنلارکنی تاشلامه، آلار تاشلاسالارده سین آلار ایله یاقن بول، سیکا بردو یمانلق ایته ایکان سین قولکدان کیلگان قدر، یاخشیلق ایت ! هر وقتده توغریلقنی ایت، گرچه توغریلقنی اینکانده اوزکاضرر کیلسه‌ده، یاشرمه ایت توغریلقنی !

٥٢١ نچی : « صَلُّوا فِي نِعَالِكُمْ وَلَا تَشَبَّهُوا اليَهُودَ »

نماز اوقوغان وقتلارکزده، آیاق کیوملرکزنی صالمی اوقوکز، یهودلرگنه صالوب اوقیلار آلارغه اخشاب، پاک بولغان آیاق کیوملرکزنی صالماکز ! رسولمز هروقتده امتن‌دین اشنده بولغان آورلقلاردان صاقلاونی تلاب، آلارنی جیکللک بولینسه تارتادر. یهودلر عبادت وقتده آیاق کیوملرن صالونی اوزلرنچه بتونلای تیوش صانیلار

٥٢٢ نچی : « صَلَاةُ الجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلَاةَ الفَذِّ بِخَمْسٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً . »

جماعت ایله اوقولغان نماز، یالغز اوقولغان نمازدن یگرمی بش درجه ثوابی‌هم درجه‌سی آرتق بولور. چونکه جماعت نمازینک کورنمگان گوزللکلرندن باشقه‌بلنگان گوزللگیده باردر، چونکه مسلمانلار بر یرگه جیولوشب دوستلانشولارینه سبب بولو، همده مسلمانلار اوچون ضرور بولغان نسته‌لر توغروسنده کیکاش ایتولری اوچون یاخشیدر. . ـ الگرک زمانلارده، جماعت نمازلارینه بارماغان کمسه‌نی عیبلی صاناب؛ برگنه قالساده، نیک قالدک، نیک بارمادک دیو، شلته ایتوشرلر ایدی. همده هیچ کمده جماعت نمازندان قالمی ایدی‌لر. اما حاضرزمانده جماعت نمازینه بارو بتونلای تاشلاندی، اگرده برءوگه نیک جماعت نمازینه بارمیسون؟ دیساک، جوابنده: میکا قاراولچی کیراک توگل، هرکمنک اوزنده عقل بار، تلاسه‌نی قلادر، حاضرابرکنلک (حریت) زمانیدر، کشینک کشیده اشی بولماس،

کشی

کشی تموغینه کشی کرمس دیور. شول سببدن اینکان کشی اوزی نك ایتکاننه اوکنر ایمسلمانلارنك برسی ایکنچسینك حاللرندن خبرسز بولوب یوردلری، بر بوسینه فکر بیرب، بر اش توغروسنده هر برسی بر سوزده بولا آلماولاری، بارده جماعت نمازینه بارمی، بر برسی ایله کورشودن محروم بولولارنداندر. اگرده شریعت بوینچه جماعت نمازلارندان قالنمی، هر وقتده برگه جیولونسه، دنیاده هیچ بر ملت بولماس ایدی، بزنك کبی برلکده هم تانشرده، همده فکر برلگنده، چونکه جماعت نمازی هر کونده بش مرتبه‌در، هر مرتبه‌سنده کورشب سویلاشو ممکندر. اما بز جماعت نمازینه بارماودان کوب وقتده اوزمز ایله بر شهرده یا بر محله‌ده تورغان کمسه‌لرنیده تانومیمز.

مترجم طرفندان: هر محله‌ده مسجد بولوب، آلار هر کوننی بش مرتبه شول مسجدکه جیولوب، برگه نماز اوقوسالار، شول محله‌ده برسی برسنی تانوماغان کمسه قالماغانی کبی، برسی ایکنچسینك فکرن اونکنلگن، علمن، بلب، کیراك وقتده اول اشکه فلان کمسه‌لر یاراقلی دیو، اول کمسه‌نی قولندن کیلگان اورنینه قویارلار ایدی. بزنك محله‌لرده روسچه‌نی یاعربچه‌نی بیك یاخشی بلگان کمسه بارلقنی بلمی، الله قایلاردان شوندی کشینی ازلب یورب، تابا آلمی اشلری سوتلوگه‌ده سبب بولادر. شریعتمزنك جماعت نمازن سنت قلوی، مسلمانلار هر کوننی بر برسینك حاللرندن خبردار بولوب، کیراك اشلری بولسه، برگاله‌شب کیکاش تابش ایتارلر دیوبدر. ایندی بتون شهر اوچون کیراك بولغان مصلحت، کیکاشلر توغروسنده، بتون شهر خلقی جیولوشب، کیکاشلاشو اوچون، جمعه نمازی بار، هر آتناده بر جمعه نمازینه جیولوب، امام شونده ملت اوچون ضرور بولغان اشلرنی هر کمگه آکلاتوب، اول اش ترغروسنده نی روشده اش باشلاوغه یول کورساتر. شونك اوچنده، جمعه نمازی اوچون بتون شهر خلقی بر مسجدکه جیولونی سنت ایتولگان، شول سببدن اسلام مملکتلرنده بش وقت نمازنی هر بر محله‌نك اوز مسجدنده اوقولادر، اما جمعه‌نی بتون شهر بر الوغ مسجدکه جیولوب اوقیلار، عیدلرنیده شوندی الوغ مسجدلرده اوقیلار، اسلام شهرلرینك هر برسنده جمعه عید اوچون بیك الوغ مسجدلر حاضرلنگان آندی مسجد بر شهرده برگنه بولادر، آندی مسجدنی «مسجد الجامع» دیلر. جمعه ایله عیدلر اوچون بزگه‌ده شهرلرده بر الوغ مسجد حاضرلب شونده جیولوب اوقو کیراك ایدی، چونکه بر شهرده ایللی یل تورغان کمسه‌ده، شول شهرده اوزی ایله برلکده ایکنچی محله‌ده تورغان کمسه‌نی تانومیدر. اما بزنك روسیه یورطنده، امام افندیلر، جمعه‌نی، حکمتسز یقو مجلسی یاصیلار، جمعه کون امام منبرگه منب خلق فائده‌سنه، شول زمانده ضرور بولغان اشلرنی سویلاب خلقغه آکلاتمق تیوشلیدر. اما بزنك خلق مسلمانلار استنده نیندی عجیب حاللر بارلغن بلمیده قالالار، نیندیگنه مسلمانلار توغروسنده بر یاکا اش بولا ایکان آنی امام‌لار جمعه کون مسجدده منبرده سویلامك واجبدر، مثلا بزنك حاضرگی کونلرمز، بیك قیمتلی کونلردر، بر یاقدان غصودار صنوبننی دوماغه کشی صایلاو، ایکنچی یاقدان بیراملر توغروسنده یکشنبه‌نی بایرام ایتو اشی بار، امابو اشلرنك نی فائده‌سی، نی ضرری بارلغن بلب، فائده‌لی بولون

٥٣١ نچی: « طَعَامُ السَّخِیِّ دَوَاءٌ ، وَطَعَامُ الشَّحِیحِ دَاءٌ »

جوامرد کشینک آشی داریودر ، صاراننک آشی آغودر .

مترجم طرفیدان :

صاراننک آشی آغو بولووی نیچك بولادر ؟

جوابی : چونکه صاران کمسه سیننی عادت بوینچه قوناق صاناب آلدوکا آش قویساده ، ایك الك ، اگر سین آننك صاراننلغن بلساك ، آشاغاننك آننك آشن قزغانون کزکلگا کیتوررسنك ، آش تیوشنچه اوزناشماس » همده صاران کمسه سینی آشاتقاننك ، آشینك کیموندن قورقب اوزی آشار آشاماس اوتورور ، همده چرایی بوزق بولور ، بولار بار سیله آشاوچی کمسه‌نك آشی طنچسز بولغن آشه زانه توشوندن ، مسته‌لکه سبب بولغان آش بولور … « ش. ح. »

٥٣٢ نچی: « طَعَامُ یَوْمٍ فِی الْعُرْسِ سُنَّةٌ وَطَعَامُ یَوْمَیْنِ فَضْلٌ وَطَعَامُ ثَلَاثَةِ أَیَّامٍ رِیَاءٌ وَسُمْعَةٌ »

طوی مجلسی وقتنده برکون صیلامق ، یاصیلانمق ، سنتدر ، ایکی کون صیلامق ، صیلاوچینك بیگنلگندندر ، اوچونچی کونی ریاهمده دانلق اوچون بولور . اینده‌ی بزنك مسلمانلاردان بره‌ر آتنا طوی ایتوچیلر شریعتنك قای بیرندن بر یول تابالارایکان !

٥٣٣ نچی : « طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِیضَةٌ عَلَی كُلِّ مُسْلِمٍ »

علم استاماك ، هر برمسلمان استینه فرضدر . یعنی هر برایر هر برخاتون استینه آخرتی هم دنیاسی اوچون کیراکلی بولغان هر برعلمنی استاو تیوشدر . بز ــ اوشبوحدیثدن کوزیوموب ، یوزدن برمزده فرض قدر علمنی تمام بلسگانمز یوق . ١٢٦ نچی حدیث شریفکه‌ده قاراگز !)

٥٣٤ نچی: « طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِیضَةٌ عَلَی كُلِّ مُسْلِمٍ وَاَنَّ طَالِبَ الْعِلْمِ یَسْتَغْفِرُ لَهُ كُلُّ شَیْءٍ حَتَّی الْحِیتَانُ فِی الْبَحْرِ »

هر بر مسلمان اوچون علم استاو فرضدر . علم استاگوچی کمسه‌گه صوداغی بالقلارغه قدر ، دنیاداغی هر برنسته ، الله تعالی‌دن یارلقاو استارلر . علم استاو هر کم قاشنده قدرلی بر اشدر چونکه دنیاده نادان دیگان سوزنی ، هیچ کم استنه آلاسی کیلماس .

٥٣٥ نچی : « طَلَبُ الْعِلْمِ سَاعَةً خَیْرٌ مِنْ قِیَامِ لَیْلَةٍ وَطَلَبُ الْعِلْمِ یَوْماً خَیْرٌ مِنْ صِیَامِ ثَلَاثَةِ أَشْهُرٍ »

برساعت علم استاو برکیچ اویاغ توروب عبادت قلودان ایزگودر . اما برکون علم استاو ایله شغللنو اوچ آی روزه‌توتودان ثوابلیرا کدر . . .

مترجم طرفندان: حدیث کتابلرندان قابوسنغنه قاراساق: علم اوگره‌نو ایله بیورلوب، علم اوگره نوچیلرنی علم ایالرن ماقناغان تورلی گوزال صفتلار ایله صفتلاغانن کوره‌مز. . . شولای بولوبده علم یافندان ایك آرتقه قالغان کمسه‌لر، بزمسلمان جماعتیمز، اگرده شریعتمزده بیان ایتولکان روشده اش قیلساق، ایسکیده‌گی کبی، اسلام ملتندن عالم ملت بولماس ایدی. امابزگه نی بولغاندر، علمه یوق، عالملرمزده یوق، ایك عالم کمسه‌مزده طهارت، نماز، روزه مسأله‌لری کبی مسأله‌لردن باشقانی بلمس. امابوعلم - بوقدربلو، صبیان صنفلارنده اوقوغان بالالارداده آرتغی ایله بولادر. بزنك مدرسلرمزده علوم ریاضیه‌دن تأریخ، جغرافیه، هندسه، حساب کبی هیچ بر علم یوقدر، ترتیب ایله اوقوغان، مکتب بالاسی قدر علم، بزنك مدرسلرمزده یوقدر. تفسیر اوقنقان بولالار، عرب تلن تمام بلمیلر. . . . . . موننك آلتنی بیت توشرلدی.

۵۳۶ نچی: «طَلَبُ الحَلَالِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ»

حلال رزقنی استامك هر بر مسلمان استینه واجبدر. رزق اوزمز دنیاغه کیلماسدن الك بولنب قویلغان، تقدیرده بیلگولنگان بزنك رزقمزنی هیچ کم آشی آلماس، دیوب، تیك یاتو، یایسه سلامت بولوبده کسب ایتمی، صراب یورو، یایسه حرامده رزق دیو اوغرلاب، کشی تالاب یورو بولاربارده آدمنی اشدن چغاراتورغان اشلردندر. درست رزق بولنگان، اماآنی استاو اوچون کسب فرض قلنغان، رزق بولنگاننك معناسی کسب ایتماساکده، رزقك اوزلگندن سیگا کیله دیکان سوز توکلدر، یوقسه کشی حرام رزق ایله رزقلانغانی اوچون گناهلیده بولماس ایدی. رزق بولنگان‌نك معناسی: هرکم اوچون الله‌تعالی قاشنده رزق بار، اما کسب ایتماسه، آنگا اول رزق نصیب بولماس. رزق بولنگان کشی رزقن کشی آشاماس بودرست. موننك درستلگنه دلیله براورامده برکتاب مغازینی گنه بولغانده، شول کمسه یوزصوم صاتوابنه ایکان، شوننك یاننده ینه یکرمی کتاب کیبنی آچلساده، همیشه بوکیبنلر یوزارصوم صاتوابنادرلر، منه کشی رزقن کشی آشامی، نصیب رزق توش جیمرب کره‌در، دیکان سوزنك معناسیده شول مین بیان ایتکان معنادر (ش. ح.)

۵۳۷ نچی: «طُوبَى لِمَنْ تَوَاضَعَ فِي غَيْرِ مَنْقَصَةٍ وَأَذَلَّ نَفْسَهُ فِي غَيْرِ مَسْكَنَةٍ وَأَنْفَقَ مِنْ مَالٍ جَمَعَهُ فِي غَيْرِ مَعْصِيَةٍ وَخَالَطَ أَهْلَ الْفِقْهِ وَالْحِكْمَةِ وَرَحِمَ أَهْلَ الذُّلِّ وَالْمَسْكَنَةِ طُوبَى لِمَنْ ذَلَّ نَفْسَهُ وَطَابَ كَسْبُهُ وَحَسُنَتْ سَرِيرَتُهُ وَكَرُمَتْ عَلَانِيَتُهُ وَعَزَلَ عَنِ النَّاسِ شَرَّهُ طُوبَى لِمَنْ عَمِلَ بِعِلْمِهِ وَأَنْفَقَ الْفَضْلَ مِنْ مَالِهِ وَأَمْسَكَ الْفَضْلَ مِنْ قَوْلِهِ»

سوینچ بولسون، شول کمسه‌گه، اوزن خور قلماسدی روشده توبانچیلك ایتار، اوروتسز

مسکینلنودن باشقه اوزن توبن کورگان کمسه، اوزینك حلال بردن جیغان مالن تیوشلی اورنغه صرف ایتکان کمسه، علم همده حکمت اهلی ایله آرالاشقان کمسه، خورلق همده مسکینلکده بولغانلارغه مرحمت قلغان کمسه، اوشبو کمسه‌لرگه الله‌تعالی طرفندان زور سوینچدر...! نفسی توبانچیلکلی، کسبی حلالدن بولغان کمسه‌گه، همده طبیعتی گوزل، کورنشی الوغ بولغان کمسه‌گه، آدملرگه یاوزلغی تیمای، یمانلغی آدملردن یراق بولغان کمسه‌گه، الله‌تعالی طرفندان زور سوینچدر. علمی ایله عمل قلوچیغه، اوز کیرا گندن آرتقان مالن فقیرلرگه بیرگانگه، سوزندن آرتغن سویلامگان کمسه‌گه نی الوغ سوینچدر! اوشبو بیان ایتولگان صفتلارده بولغان کمسه‌لرگه الله تعالی طرفندن یارلقانو، همده الوغ درجه‌لر ایله سوینچ بیرله‌در...

۵۳۸نچی: «طُوبٰی لِمَنْ رَأٰنی وَآمَنَ بِی مَرَّةً وَطُوبٰی لِمَنْ لَمْ یَرَنی وَامَنَ بی سَبْعَ مَرَّاتٍ»

مینی کوربده، میکا ایمان ایتکان کمسه‌گه بر سوینچدر، مینی کورمی، میکا ایمان ایتکان کمسه‌گه یدی مرتبه سوینچلر. بو حدیثدن رسولمزنی کورمگان، کمسه‌لر، رسولمزدن صوك دنیاغه کیلوچیلر، آکا ایمان ایتسه‌لر، رسولمز زماننده بولغان مؤمنلردن درجه‌لری آرتق بولوی بلنه‌در.

۵۳۹نچی: «طُوبٰی لِمَنْ رَآنی وَلِمَنْ رَآی مَنْ رَآنی وَلِمَنْ رَای مَنْ رَآی مَنْ رَآنی»

مینی کورگان کشیگه، مینی کورگان کشینی کورگان کشیگه، مینی کورگان کشینی، مینی کورگان کشینی کورگان کشیگه الوغ سوینچدر؟ ایندی بعض دشمانلار، رسولمزنی سویمی تورغان، منافق هم کافرلرده کوردیلر، اما آلارنك کورولری، چون کورو توگلدر، اوشانداق رسول‌الله ایله اوترورشدیلارده، لکن کورولرنك دشمانلق کوزی ایله، سویلاشولرنده دشمانلق توگلاوی ایله گنه بولدیلار. رسولمزنی بعضلری اچلرندن یاخشی تابسالارده، عبدالمطلب قول آستنده بولغان، یتیم بالا دیوب، ازلرنده ایسکی عادت بولغان، نسل نسب شریفلگی ایله اش قلدیلار، عرب جاهلیت زماننده دانلقلی بولغان، ماقتانو اوچون علملك درجه‌لری بولمادی، شول سببدن نسللرگه بولوب، فلاندن نسل، فلاندن الوغ صانالوب، شول روشده ماقتانو شو بولدی، رسولمزنك گوزل خلقینه، یومشاق طبیعتنه قارامی بر یتیم بالا بولونه قاراب آلنون کبی سوزلرن قبول ایتمادیلر. اوشبو شعرنی اوقیمز: لئن فخرت بآباء ذوی شرف لقد صدقت ولکن بئس ما ولدوا * الوغلق ایاسی آتالار ایله ماقتانساك، آتالارنك الوغلغی راست اما آلاردان توغان بالا نیچوکدر؟ شونی قاراغی کیراك!

مترجم طرفندان: بزنك روسیه‌ده اسلام ملتی نادان قالدرغان هم خراب ایتکان نسنه، نسللر، برللا

برملایاخشی خدمت ایتسه شونك بالاسون، آتاسی اورنینه امام ایتوب قویالار، گرچه بالاسی براورنغه تیوشلی بولماسه ده، مخدوملر برده شیکسز آتالاری اورنونه امام بولاچاق بولغانغه مدرسه‌لرده یاتولاری اوقواوچون بولمی، باری ملا بولواوچون کیراك بولغان یاشکه‌یتونی کتوبکنه بولادر. برملالارغنه توکل، اولده خلفای عباسیه زماننده‌ده خلیفه‌لککه قولندان برنسنه کیلماگان، سیاستدن خبری بولماغان، خلیفه بالاسنی، خلیفه ایتوده، بزنی اوشبو حالگه توشرگاندر. بوتوغریده اوزون بیاننی اوقیس کیلگان کمسه، «حدیقة الآثار» اسمنده‌گی رساله‌مزنك ایکنچی جزئن اوقسون!

٥٤٠ نچی: « طُوبیٰ لِمَنْ شَغَلَهُ عَیبُهُ عَنْ عُیُوبِ النَّاسِ وَاَنْفَقَ الْفَضْلَ مِنْ مَالِهِ وَاَمْسَكَ الْفَضْلَ مِنْ قَوْلِهِ وَوَسِعَتْهُ السُّنَّةُ فَلَمْ یَعْدِلْ عَنْهَا اِلَی الْبِدْعَةِ »

اوزینك عیبن‌تیکشروی، کشی عیبن تیکشرودن طیغان کمسه‌گه، مالینك آرتغن تیشلی بیرگه تاراتقان کمسه‌گه سوزینك آرتوغنی طیوب تورغوچی‌غه، همه سنتکه یابوشب، بدعتدن قاچقان کمسه‌گه الوغ سوینچدر.

٥٤١ نچی: « طَیِّبُوا سَاحَاتِکُمْ فَاِنَّ اَنْتَنَ السَّاحَاتِ سَاحَاتُ الْیَهُودِ »

یورت اچلری (ایشك آلدیلارکز) نی پاك توترکز، چونکه ایك یمان ایسلی یورت اچلری یهودلرنك یورت اچلریدر. یهودیلر رسولمز زماننده‌ده، حاضرگی کبی بولچراق تورغانلقلاری بوحدیقدن بلنه‌در، حاضرزماندا: نیندی بایلاریده یورت اچلرن بولچراق تونالار، رسولمز امتنه‌هر وقتده پاك تورولارینی فرمان ایته‌در. . .

مترجم طرفندان: بزنك روسیه مسلمانلارینك، بیگرا‌ک اسکده آولداغیلاری، بوحدیثنك کیرسنچه عمرایته‌لر، تورا تورغان اویلرینك ایدنلری، برقارش قاتقان بولادر، ایشك بوصاغالاری یانده چوب اویلب تورا، ایدنلری جوش آولنك بایراق دیکانلریده، شول بوشده بولچراق تورالار. پاکلك دیکان‌نسنه، قری آدمنك اوزی تورا تورغان اورنداغنه بولوب، یورتینك باشقه اورونلارنده بولچراق توتو یاراماس، گرچه‌حیوانلار اورنی بولساده، بوش تورا تورغان اورن بولساده، پاك توتو تیوشدر. پاك تورو اوچون هیچ آرتق راصخود کیتمیدر، بیگراك آولارده، چونکه‌ا... خاتونلاری جوادر، یورت اچن اوزی یا بالالری سپرر نیچوك بولساده آدم بالاسی پاکلکده الوغ فائده بارادر. اوزی تورا تورغان اورنی بولچراق بولسه، ایك الك اوبی جوشلکدن تمزچرر، ایللر بالغه بیتاچك، اوی، اورن بلده اشدن چغار، اوشنداق شول اویده بولغان کیم عالمده جرشلکدن چررر. آدم بالاسینك اوزبکده تنی ضررلانر. . . یورت اچلرنده تیرس اویده بوتو، بیگراك ده جای کونلرده جرش کونلرده هلاکتکه سببدر، وباء اولت دیکان خسته‌لکنك بشی مونداین پاکسزلقدان تواره. کوره‌مز وبالی یللی کوبراك اولچیلر، بولچراق، اوزلرن اززاری پاك یوتمی تورغان کمسه‌لردر.

اچب، ایسرب اوزلرن اوزلری بولجراق حالده یورتوچیلر بیگراك اوله‌لر . . . (ش. ح.)

۵۴۲ نچی : « الطَّاعِمُ الشَّاكِرُ بِمَنْزِلَةِ الصَّائِمِ الصَّابِر »

الله‌تعالی طرفندان بیرلگان نعمتنك مقلارن تیوشنچه چغارغان توق کمسه الله تعالی قاشنده اسسی وقتلرده توزب روزه توتوچیلار ایله ثوابده برابردر . . .

۵۴۳ نچی : « الطَّمَعُ يُذْهِبُ الْحِكْمَةَ مِنْ قُلُوبِ الْعُلَمَاء »

طمع کشی قولنده بولغان نسته‌نی اوزینه آلونی تلامك برده تیوش حقی بوله‌غان اورندان، برنسته‌نی آلو اوچون آوقرودر. شول طمع عالملرنك کوکللرندن حکمتنی یبارر. طمعنك ایك کوب تورلیسی عالملرده‌در. اینده‌ی حدیثدن بلنوینه کوره علم حکمت ایله برلکده بولمق کیره‌ك اما حکمتسز علم، علمدن صانالماس بلکی علم بولماوی آکلانادر . . . حکمت دیوب بلگان علمی ایله عمل ایتوگه ایتولگانی کبی ، هر نسته‌نی اوز اورننده یورتوگه‌ده حکمت دیوله‌در . . . اینده‌ی طمع عالملرده بولسه ، شول علمی ایله عمل ایتودن طیارده، علمدن مقصود بولغان حکمت ـ عمل یوغالور . . . اینده‌ی عالم دیگان کمسه، علمی ایله توغری اش قلا آلمیده، قری علم اباسی بولوبقنه قاله‌در . . .

بیت : « عالم توغری ایتماسه، * بلگانینی توتماسه،
توغری‌بولدان کیتماسه * حکمتسزدر بو کمسه!»

(۵۳۵ نچی حدیثده قارالسون)

۵۴۴ نچی : « الطَّيْرُ تَجْرِي بِقَدَر »

قوشده الله‌نك تقدیری ایله اوچادر. جاهلیت زماننده، بره‌وسی بریبرگه سفرگه کیتمك بولسه یا براش باشلامق بولسه، برقوش توتارده آنی یبارر ایده‌ی شول‌وقتده اوکغه اوچسه، اول اشنی ایزگوصانارلار، صولغه اوچسه‌بواش یمان‌بولاچاغنه کوکل‌قویوب، بواشنی اشلامسلر. رسولمزده شول اشلرنی بتورور اوچون، قوشنك اوچوی کشینك فائده‌سنه یا ضررینه تو‌کل، بلکی آنك اوچوی الله‌نك تقدیری ایله‌در. آنك اوچوینه قاراب کوکللرکزنی طنچسزلاندرماکز بارا تورغان بیرکزگه بارا بیرکز!

مترجم طرفندان :

تقدیرنك ایزگوسی همده یاوزی الله‌دان دیگاننك معناسی .

هربر اش کیراك یاخشی بولسون، کیراك یمان بولسون، بارده الله‌تعالی‌نك تلاوی همده تقدیری ایله‌در. اینده‌ی بره‌و یاوزلقنی قوشدان کورسه، قوشنی الله تعالی‌گه تیگداش قیلغان بولادر.

الطیرة

٥٤٥ نچی : « اَلطِّيَرَةُ شِرْكٌ »

طیره قوشنك اوچوندن، تچقروندان، حیوانلارنك قاچوندان شوملانو معناسنده در. شول طیره الله‌غه تیکداش توتودر.
۱
(۲۵۸، ۳۵۸ همده ۹۷۹ نچی حدیثلرنیده قارالسون !)

٥٤٦ نچی: « ظَهْرُ الْمُؤْمِن حمىً الّا بِحَقّه »

مؤمن کمسه‌نك آرقاسی، صوغو، قیناو، شلنه‌دن، صاقلانمشدر، باری شریعت بویخچه تیوش کورلگان حقلار ایله گنه صاقلاوی بترلور . . . بو حدیث ایله رسولمز، مؤمن کمسه‌نی شریعت‌ده تیوش بولماغان اش ایله حداینولموتی بیان ایتکان .

٥٤٧ نچی : « عائِدُ الْمَرِيض يَمْشي فی مَخْرَفَةِ الْجَنَّةِ »

خسته کمسه‌نك حالن صورارغه باروچیلار، جنت باغچاسنده یوروچیلردر. خسته کمسه‌لرنك حاللرینی بلشو، رسولمزنك بر نچی تیوشلی صاناغان نسته‌لرندندر. امابزده‌بوسنتنی توتولمیدر...

٥٤٨ : نچی « عِبادَ الله ، وَضَعَ اللهُ الْحَرَجَ الّا امْرَأً اقْتَرَض امْرَأً ظُلْماً فَذاكَ يُحْرَجُ وَيُهْلَكُ »

ای الله‌نك قللاری! الله تعالی بو اسلام دیننده بولغان کمسه‌لردن آورلقنی کوتاردی. هر برسنه دوستلق ایله توررغه بیوردی. باری مسلمانلارغه ظلم ایتوب آلارنی غیبت‌قیلوچی مؤمننی الله‌رضاسی اوچون دشمان توتولور. بوکمسه اوزن‌عذابکه همده‌هلاککه صالور.

٥٤٩ نچی « عِبادَ الله ، تَداوَوا ! فَانَّ اللهَ لَمْ يَضَعْ داءً الّا وَضَعَ لَهُ دَواءً الّا داءً واحداً الهَرَمُ »

ای الله‌نك قللاری ! خسته‌لرگزنی دارو ایتوگز! چونکه الله‌تعالی هیچ‌بر آورو یاراتمادی، مگر یاراتسه، آنك برابرینه بر داروياراتدی. باری بر خسته‌لککه دارو یوقدر = اول خسته‌لککده قارتلقدر . . .

مترجم : اوشبو حدیث شریفدن بیك آچق بلندی: آورولارنك هر برسی اوچون الله‌تعالی ییربوزنده، یا ییر قوینندہ بر دارو یاصاغاندر ، شول دارونی ، اوز آورویغه اراب دارولامق تیوشدر. ایندی‌نیندی‌دارو نیندی آوروغه‌فائده‌لی ایکانون بلو اوچون، علم کیراك ، اول علمنی «طب علمی» دیلر. اول علمنی بلوچینی «طبیب» دیلر. بس اوقتور کیراك بولادر، ایندی بوحدیث‌شریف ایله عمل ایتو اوچون‌طب علمنی اوقومق، همده بالالارمزغه اوقوتمق تیوشلی بولادر . . . (ش. ح.)

۵۵۰ نچی : «عَجِبَ رَبُّنا مِنْ رَجُلٍ غَزا فِی سَبِیلِ اللهِ فَانْهَزَمَ أَصْحابُهُ فَعَلِمَ ما عَلَیهِ فَرَجَعَ حَتّی أُهَرِیقَ دَمُهُ فَیَقُولُ اللهُ عَزَّوَجَلَّ لِمَلائِکَتِهِ انْظُرُوا اِلی عَبْدِی رَجَعَ رَغْبَةً فِیما عِنْدِی وَشَفَقَةً مِمّا عِنْدِی حَتّی أُهَرِیقَ دَمُهُ»

الله تعالی اوزینک یولنده صوغش قلغان ایرگه عجبلنر یعنی اول ایردن راضی بولور، اول شوندی ایردر : دشمان ایله صوغش قلغانده ایبداشلری جیکلب قاچارلار، امابو همیشه استنه تیوش بولغان اشنی اشلامی، صوغش میداننندان چیتکه کیتماس. الله تبارک وتعالی اوزینک فرشته‌لرینه ایتور: «ای فرشته‌لرم! مینم قولومه قارا کز، مینم قاشمه تیوش صانالغان نسته‌نی باشقارب، مینم قاشمه بولغان نسته‌گه راضی بولوب قایتوب کیلگانده قانن توکدی. بوحدیث شریفده صوغش وقتلارنده غیرتلی بولوب، هلاک بولودان قورقمی، جانن آیامی صوغش قلمق تیوش ایکاننی بلدرته‌در.

۵۵۱ نچی : «عَجِبْتُ لِمَنْ یَشْتَرِی الْمَمالِیکَ بِمالِهِ ثُمَّ یَعْتِقُهُمْ کَیفَ لا یَشْتَرِی الْأَحْرارَ بِمَعْرُوفِهِ فَهُوَ أَعْظَمُ ثَواباً»

شول کشیگه عجبسنه‌من. قللارنی صاتوب آلورده، آلارنی الله رضا الغنه آزاد قلور، امااوزینک ایزگولگی ایله آزادلارنی صاتوب آلماس، قاراساک آزادلارنی ایزگولک ایله صاتب آلونک ثوابی کوبره‌کدر.

۵۵۲ نچی: «عُدْ مَنْ لا یَعُودُكَ وَاهْدِ لِمَنْ لا یُهْدِی لَكَ»

خسته بولغان وقتکده اوزکنک حالکنی صورارغه کیلمگان کمسه‌لرنک حالنده بارب صورا، هم سیکا بولاک بیرمگان کمسه‌لرگه‌ده، بولاک بیرگل! چونککه بو اشلر مسلمانلار آراسنده سویشونی بولدرور واوچون تیوش اینولگان، شولای بولغاچ، بو سویشو کم‌نک قولندان کیلسه، شول کمسه اشلاسون!

۵۵۳ نچی : «عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ : قَصُّ الشّارِبِ ، وَاِعْفاءُ اللِّحْیَةِ ، وَالسِّواكُ ، وَاسْتِنْشاقُ الْماءِ ، وَقَصُّ الْأَظافِرِ ، وَغَسْلُ الْبَراجِمِ ، وَنَتْفُ الْاِبْطِ ، وَحَلْقُ الْعانَةِ ، وَانْتِقاصُ الْماءِ»

اون تورلی نسته آدم بالاسینک، تب یاراتولوینه موافق، تیوش، حالدر. اولگسی: میوق کیسماک، ایکنچسی: صقالنی قویبو بورتمک، اوچنچسی: مسواک قلمق، دورتنچسی: آوزغه صو آلمق، بشنچسی: تورناقلارنی کیسماک، آلتنچسی: کرجیولا تورغان اوزنلارنی جومق. ییدنچسی

قولتوق

قرلنوق جونن یولقمق، سیگزنچسی: فاصق جونلارن کیتارمك، توقزنچسی: استنجاء قلمق، اونونچسی: بالانی سنتکه اوتورتودر.

٥٥٤ نچی : « عفّوا عن نساء النّاس تعفّ نساؤكم وبرّوا آباءكم تبرّكم ابناؤكم ومن اتاه اخوه متنصّلاً فليقبل ذلك منه محقّاً كان اومبطلاً فان لم يفعل لم يرد علی الحوض »

کشی خاتونلارندان کوز یوموگز، اوزگزنك خاتونلارگزده باشقه ایرلردن کوز یومارلار، آتالارگزغه بویون صنوگز، بالالارگزده اوزگزگه بوین صنار، همه برکمسه بر دین قرنداشندن عذرایتوب کیلسه شول کمسه‌نك عذرن قبول ایتوتیوش، کیراك اول کمسه اورنلی کیراك اورنسز بولغان عذرلنوچی بولسون شولایه عذرلارن قبول ایتسونلر. بوره‌وشه آش قلماغانلار، امتم جیولا تورغان برگه کیلماسلر، یعنی آلار مینم امتمدن صانالماسلار دیمك.

مترجم طرفندان: رسولمز ایتکان، سز، ایرلر، چیت کشی خاتونلارینه کوزصالودان صاقلانوگز، اوز خاتونلارگزده چیت ایرلر خیانتندن سلامت بولورلار دیوب، بوسوز برحکمتلی سوزدر، چونکه رسولمز بوسوزن بندون مؤمن ایرلرگه ایته‌در: شول سببدن معناسی: ای مینم امتمدن بولغان هربرابر جنسی، سزاوزگزنك ایشلرگزنك خاتونلارینه قاراماگز، اگر بربرگزنك خاتونلارینه قاراشماساگز اوزخاتونلارگزغاده، قاراغوچی کمسه بولماس. چونکه ولی آغاغه علی خاتونینه قاراو تیوش بولمغان کبی علی آغاغاده ولی خاتوننه قاراو یاراماس. . .

٥٥٥ نچی: « علی كلّ مسلم صدقة، فان لم يجد فيعمل بيديه فينفع نفسه، ويتصدّق، فان لم يستطع فيعين ذاالحاجة الملهوف، فان لم يفعل فيأمر بالخير، فان لم يفعل فيمسك من الشّر فانّه له صدقة. »

هر بر مسلمان استنه صدقه بیرو واجبدر؛ یعنی مسلمانلق یاغندان، گرچه بیرمگانده گناهلی صانالماساده، تیوشدر. ایندی اگر صدقه‌لق نسته تابماسه، قولی ایله اش قلوب اوزینه فائده قلسون! آندان صدقه‌ده بیرسون! موگسارده کچی یتماسه، حالسز کمسه‌گه یاردم ایتسون! مونیده اشلاماسه، باشقه‌لارنی ایزگولك قلوغه بیورر. مونیده اشلاماسه، باشقالارنی یاوزلقدان طیار، چونکه بو اوزی صدقه‌در.

٥٥٦ نچی : « علّموا الصّبیّ الصّلوة ابن سبع سنين واضربوه عليها ابن عشر »

صبی بالالار، ییدی یاشلرینه یتکاچ، آلارغه نماز اوگره‌تگز، اگر اون یاشنه یتسه‌لر، نمازاوقوغه کچلب قوشوگز. — بالانی براشکه یاشدن عادتلندرو الوغلانغاچ، اول اشنی

قالدرماوينه سبب بولادر . — رسولمزنىڭ بو حديثى الوغ كمتلى برسوز بولوى . ياۋروپا خلقينىڭ بالالارنى بيديدن كيم ياشلى بولغانده ، اوقوغه باشلاتماينچه ، قايچان بيدى تولسه ، اوقوتا باشلاتولارندان بلنهدر ، بالا بيدى ياشنهيتكاچلى آنى نماز اوقورغه قوشارغه كيراك ، يعنى نماز طهارت رهوشلرن بلدرتب ، اوقوغه بوگارگه كيراك ، قايچان اون ياشنه بيتسه نمازنى برده قالدرتماسقه تيوش .

مترجم طرفندان :

— بو حديثدن بالانى بيدى ياشى تولوغه مكتبكه اوقورغه بيرو تيوشلگى آڭلانادر. شول سببدن مسلمان قرنداشلرمز بالالارينه بيدى ياشلارى تولوغه آلارنى مكتبكه تابشرسونلار ، يابولار ردى كمسهلرى بولسه ، اويلرنده بالالارن اوقوتا باشلاسونلار ، اما بزنڭ تاتار قرنداشلرمزدن كوبسى بالالارن اون ياشندن اوتمى اوقوغه قوشميلار ، قايسولارى كيرسنچه بش ياشدن اوزوغه مكتبكه يورته باشليلار ، بو اشلردن ايكاوسيده خطا ، همده بالانى بوزا تورغان بالاغه ضررلى اشدر. بالانى بيدى ياشنه يتمى بر نستهده اوقتماسقه كيراك حرفلرنى بلدرماسكه كيراك قايچان بيدى ياشى تولسه، بيك يخشى تربيه اينه تورغان بر خلفهگه تابشرولور. اما بلور بلماس قارچق قورچقلاردان اوقوتو بالا اوچون بيك ضررليدر. شوندى بوزلغان بالانى ، ترتيبكه توشرو ، بيك اوڭايسز اشدر. خلفهگه تابشرولغانده ، بالا بسمله ايله لااله الاّالله ديگان سوزدن باشقه سوزلرنى بلماسون. الفبانى كوڭلدن اسمارى ايله بيكلاتو بالانڭ اوقوده ازاق چفالانوينه سبب بولور . ترتيب ايله اوقوغانده برده اوقوماغان بالا آلتى آى اچنده اوقى يازا بلهدر ، قرآن تانى باشليدر. اما بر آز ترتيبسز اوقوب بوزلغان بالانى تزهتو اوچون ايكى اوچ يل كيراك بولادر . قاش تزهتو اوچون كوز چغارو يارامس .

« ش . ح . »

٥٥٧ نچى : « عَلِّمُوا اَوْلَادَكُم السِّبَاحَةَ وَالرِّمَايَةَ ، وَنِعْمَ لَهْوُ الْمُؤْمِنَةِ فِي بَيْتِهَا الْمِغْزَل وَاِذَا دَعَاكَ اَبَوَاكَ فَاَجِبْ اُمَّكَ . »

بالالارگزغه يوزو ، همده ملتوق آتونى اوگرهتگز — نى خوش وقت، اوتكارودر ، مؤمنه بولغان خاتوننڭ ايونده جب جرلب (اورچق اشى) اشلامگى، — ايندى آتا آناگز ايكاوى بر يولى چاقرسالار ، سز آناگزغه الك جواب بيرگز ! چونكه خاتون كمسهنڭ خاطرى تيز صنوچان بولادر . شول سببدن آناغه الك جواب بيرمك تيوش !

مترجم طرفندان :

ايندى صوغش وقتلارنده ، صولارده توغرى كيلو ، صواستلرنده صوغشو بولغاندقدن ، كارابدن توشكاچ يوزب چغارلق كچى بولسون اوچون ، يوزو اويرهنمك اير بالالارغه توشدر، اوشانداق اير بالانڭ ملتوق آتو اوگرهنوى، نى اوچون ايكانى هركمگه بيلگوليدر،

همده

همك تیوشلی ایکانینك یاشرن توگلدر. کوره‌سز ! — پولشه‌ده‌مکتبك اوقی تورغان بالالارغه آوغه بورگان بولوب ، ملتوق اویره‌نه‌لرایکان . شول سببدن پولشه روس قولی آستونك بولوب ، اوزلرینه ملتوق توتو ، عسکر یاصاو طیولغان بولساده ، آوغه یورگان بولوب ، ملتوق آتونی اویره‌تکانلر . . . .

— ایندی کیلدک خاتون قزنك جب‌جرله‌و مسئله‌سنه ؛ بواش خاتونلار اوچون بیك جیگل اشدر اما بزنك ایسکی زمانلارمزده ، روسیه مسلمانلاری جیتن ، سوس صاچب ، شونی صورو ، بومشاتو ، چرتو کبی اشلرنی بارنك ، خاتون قزلار اوزلری باشقارالارایدی ، صوگنك قش کونلرنك ، بوش وقتلارده، جیتن هم‌سوسلرنی جرلب ، آلاردان کیندر صوغالار ایدی ، شول صوغودان بارلقغه چقغان کیندرلردن کولمك ، اشتان ، آلیاپقچ ؛ اسکاتر ، دستمال کبی نسته‌لر یاصیلارایدی . قصقاسی : آول خلقی کیوم صالمنك طشقیلارندان باشقاسنده برده آنچه چغارب کیوم صالم آلمیلار ایدی؛ شول‌سببدن آول خلقینك آنچالی چغشلاری بیك آز بولاایدی، حتی چای‌شیکردن باشقه نسته‌لردن طشقی‌کیوم طشلقلارنده، کیندرصاتوب آلالارایدی، طون‌تکترسه‌لر صارق اوزلرینکی، بولغانلقدان، طون‌اچیده اوزلرینکی بولادرایدی. اماصوگغی یللارده جیتن، سوس‌صاچونی تاشلاب، آول‌خلقی بیچاره مسلمانلار اشتانلق‌صیتصه‌غه‌قدر، آفتق‌ایگنلارن‌صاتب‌بازاردان آلوغه محتاج بولالار. (ش.ح.)

۵۵۸ نچی : « عَلِّمُوا وَيَسِّرُوا وَلاَ تُعَسِّرُوا وَ بَشِّرُوا وَلاَ تُنَفِّرُوا وَاِذَا غَضِبَ اَحَدُكُمْ فَلْيَسْكُتْ »

ای‌امتم! علم اوگره‌نوچیلرنی بالالارنی اوگره‌تگز، اما اوگره‌تکانده، بیك‌جیگل اینوب اوگره‌تگز، آوراینوب، اوگره‌نوچیلرنك باشلارن‌واتماگز، اوقتقانده اوبراتکانده،کشینی قورقتا تورغان، کوگلن چیرکانده‌ره تورغان، نسته‌لر اوقوتماگز، بلکی کوگللرینه سوینو، شادلق بیره‌تورغان نسته‌لر اوقوتوگز، خلقغه سویلاگانده‌ده شوندی نسته‌لر نی‌سویلاگز! ایندی سزدن‌برگز، آچیغلانسه، برنیده اشلامی‌تیك‌تورسون!

مترجم طرفندان: رسولمزنك بوحدیثندن بیك‌آچق بلنه‌در: بالالارغه سبق اوقتقانده، نیندی جیگل‌یول‌بار، شول‌یول‌ایله‌اوقوتو تیوشلی،اماجیگل‌یول بارنده، آوریول ایله بالانی جفالاندرماو بس‌برگه، اوشبوحدیثکه قاراغانده، بالالارنی «ایسکی یول» ایله اوقوتوب، «یاگایول» بارنك آلارنك باشلارن واتو ، رسولمز طرفندان طیولغان نولادر.

بره‌و: جیگل‌ترتیب بارنده، آورترتیب‌ایله اوقوتسه، اول‌کمسه برده‌شیکسز، رسولمزنك آچیغنه تیوشلی‌بولور. ایندی‌مین محمد علیه السلام امتندن، مین آنك‌شفاعتن کته‌من، الحمدلله مین‌مسلمان مینم پیغمبرم میگا آق‌یول قالدرغان مین‌آنك یولندان آیرلمی، آنك‌یولی‌ایله یوریمن دیگان کمسه‌نك‌اوستنه واجب‌بولادر، بالالارنی «اصول‌جدید» اسمنده بولغان جیگل

ترتيب ايله اوقوتو، جيگل ترتيب ديگاچ، اگرده اصول جديدده جيگلرك يول تابولسه، اصول جديده آنساردان آورراق بولسه ؛ اصول جديده ايله اوقوتوده يارامس . بلكى قايوسى جيگل بولسه ، شونك ايله اوقوتو تيوش بولادر . . « ش . ح . »

٥٥٩ نچى : « عَلَيْكَ بِالْاِيَاسِ مِمَّا فِى اَيْدِى النَّاسِ وَاِيَّاكَ وَالطَّمَعَ فَاِنَّهُ الْفَقْرُ الْحَاضِرُ وَصَلِّ صَلَاتَكَ وَاَنْتَ مُوَدِّعٌ وَاِيَّاكَ وَمَا يُعْتَذَرُ مِنْهُ »

سين هر وقتده كشى قولنداغى نسته لردن، اميدسز بول! طمعدن صاقلان! چونكه طمع كوز آلدنده تورغوچى فقيرلكدر! بتون خلقدن آيورلغان كبى بولوب نمازقيلغل! صوكنده كشى آلدينه عذرگه توشرردى اشدن صاقلانغل! طمع نك معناسنى «٥٤٣ نچى حديثدن» قارا گز!

٥٦٠ نچى : « عَلَيْكَ بِالرِّفْقِ وَاِيَّاكَ وَالْعُنْفَ وَالْفُحْشَ »

سين هر وقتده يومشاق كوكللى بول! خلقغه قاتى كوكللى بولمه! بوزق سوزلى بولمه!

٥٦١ نچى : « عَلَيْكُمْ بِالرَّمْىِ فَاِنَّهُ مِنْ خَيْرِ لَهْوِكُمْ »

سز، هر وقتده، ملتوق آتوده بولوگز! يعنى قورال تونارغه اويره نكز، چونكه بواش عمرنى اوتكاره تورغان نسته لرگز نك ايك ايزگوره كيدر . . . (٥٥٧ نچى حديثنى قارا گز!)

٥٦٢ نچى: « عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ فَاِنَّهُ مَعَ الْبِرِّ وَهُمَا فِى الْجَنَّةِ وَاِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ فَاِنَّهُ مَعَ الْفُجُورِ، وَهُمَا فِى النَّارِ، وَسَلُوا اللّٰهَ الْيَقِينَ وَالْمُعَافَاةَ فَاِنَّهُ لَمْ يُؤْتَ اَحَدٌ بَعْدَ الْيَقِينِ خَيْرًا مِنَ الْمُعَافَاةِ وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَقَاطَعُوا وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللّٰهِ اِخْوَانًا كَمَا اَمَرَكُمُ اللّٰهُ »

توغريلقده بولوگز، چونكه آلار، ايزگولك ايله ايكسى جنتده لردر، يالغاندان صاقلانگز چونكه آلار يمانلق ايله ايكسى تموغده در؛ الله تعالى دان ايمانگز شيكسزلك ايله بولونى صورا گز! هم ده طنچلقنى صورا گز، چونكه ايمان صوكنده، طنچلقدان ثازالقدان ايزگو نسته يوقدر؛ حسد قلشماگز، آچولانوشماگز، بر برگز ايله تاشلاشماگز، بر بر برگزگه آرت ايله تورماگز، اى الله نك قللارى، الله تعالى بيورغانچه، قرنداش بولوشگز!

٥٦٣ نچى : « عَلَيْكُمْ هَدْيًا قَاصِدًا عَلَيْكُمْ هَدْيًا قَاصِدًا عَلَيْكُمْ هَدْيًا قَاصِدًا فَاِنَّهُ مَنْ يُشَادُّ هٰذَا الدِّينَ يَغْلِبْهُ »

اى صحابيلرم! سزهرنسته ده اورتاچه بولوگز! اى امتم! سز هر اشده اورتاچه بولوگز! اى امتم سز هر اشده

هرانده اورتاچه بولڭز! چونكه سزدن برەو دين اشنده اوزى جكلامسداى؛ آورمشقه اشلرنى قلماق بولسه، جيگلر، كيملك كيتورر، شول سببدن الله تعالى هم رسولى بيورغانچاغنه بولمق تيوشدر . . .

٥٦٤ نچى : « اَلعَائِدُ فِى هِبَتِه كَالعَائِدِ فِى قَيْئِه »

برنسته‌نى برەوگه هبه (بولاك) ايتوب بيربده، شونى قايتارب آلغان كمسه، قصب چقارغان قصقنى كيرى يوتقان كمسه كبى بولور . . . (۲۴۷ نچى حديث شريفكه‌ده قاراڭز!)

٥٦٥ نچى : « اَلعَبدُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ »

كشى كمنى سويسه، شونك ايله برگه بولور. يعنى برەونك خلق هم طبيعتن بله سگز كيلسه، شول كمسه‌نك آرالاشقان كشسنى قاراڭز، آلارايكسى بر حلقده بولورلار؛ اگر بولاى بولماسه، بولارنك دوستلقلارى چن بولماس! (۹۱۳ نچى حديث شريفكه‌ده قاراڭز!)

٥٦٦ نچى : « اَلعُلَمَاءُ اُمَنَاءُ اللهِ عَلَى خَلقِه »

عالملر الله تعالى نك بير يوزنده خلقنه بيلگولانگان امينلريدر. يعنى الله تبارك وتعالى اوزينك خلقن طنچلقده ياشانو اوچون، عالملر ياراتمشدر. علم استاو هركمگه فرض بولوى بيان ايتولگاله‌دى. هر زمان نك عالملرى، شول زمانده چقغان ياڭا اشلر توغروسنده شريعت بوينچه يول كورساتورلر، خلقنى فائده‌لى اشلرگه ديملرلر.

مترجم طرفندان :

— اينده‌ى بو حديث شريفده الله تبارك وتعالى قاشنده عالملرنك قدرلى بولولارن بيان قلندى. اوشاندا‌قده عالملر، خلق اوچون فائده‌لى بولورغه تيوشليدر . . . . . .

— اينده‌ى سوزنى روسيه ملالارينه تارتساق، بو حديث شريفنى ايتولگاننك كيرسى چقار.

— چونكه بزنك ملالارمز اوزلرينك قول آستنده بولغان كمسه‌لرنى برده تيوشنچه تربيه قلا آلميلار؛ قرآن حديث ايله عمل ايتميلر. قرى اوزلرينك واتق باشلارنداغى فكرلرى ايلاوگنه، كوڭللرينه اخشاغان نسته‌نى درست هم تيوش، اخشاماغان نسته‌نى درست توگل حرام ديلر. مثلا زمانمزده چقغان اصول جديدنى، همه تياتر كبى ملتنك آلغه بارووينه سبب بولغان كوركام اشلرنى حرام ديه‌لر . . . اصول جديد حرام، تيز بلدرو حرام ديوب اون يل قدر قچقرشديلار، رساله‌لر چقارديلار، آيت حديثنى دليل ايتب، اصول جديدنك حراملغنى بيان ايتديلر. شول كمسه‌لر اون يل اوتكاندن صوڭ اصول جديدنك فائده‌سى بتون خلقغه بلنگاچدن، تانرغه يول تابماغاچ اوزلريده شول اصول جديد ايله اوقوتا باشلاديلار. كوره‌سز جماعت! اگرده اصول جديد حرام بولوى آيت حديثدن چقغان بولسه، بو ملالار آنى نى اوچون اوزلرى يورته باشلاديلار آيت ايله حرام ديوبنى

اون یلدان صوڭ نیچك حلال بولادر ! موندان بیك بخشی بلنەدر ؛ ملا لار برپاکی نسنه چقسه ، حاضر حرام دیوب یابوشالار ، آنڭ فائدەسنی ، ضررینی اویلامیلارده هر بر یاڭا نسنه صوڭنده ملالارغه تیوش بولادر ، اول نسنه فائدەلیمی، ضررلیمی ، شونی قارامق اگرده فائدەلی بولسه ، درست هم تیوش‌دیولسون ، شولای فتوا بیرلسون ، چونکه شریعت قاشنده آدمیلر فائدەسنه بولغان نسنه ، آلارغه قلوی هیچده طیولماس . اما آدمیلرگه ضررلی بولسه ؛ اول نسنه ضررینڭ کوبلگنه آزلغنه قاراب طیولمش بولادر ، اگرده ضرری آزراق بولسه ؛ مکروه ، کوبراك بولسه ، مکروه تحریمی ، بیك کوب بولسه حرام بولادر . الله تبارك وتعالی برنسنەدن بتون فائدەنی بتدرمی توروب ، آنی حرام قیلمادی ایندی سوزنی تا تار ملتنده یاڭاغنه آوزغه آلنغان تیاتر مسئلەسنه قایتاریق !

تیاترو نسته ؟

تیاتروده ، کشینڭ اورونسز آش قلوی ، خلقسزلانودان کورگان ضررلاری ، همده ، اورونلی اورنسز آشغوب سوز سویلاب شول سوزلری آرقاسنده هلاکلککه توشوی ، خیانت قلوهمده بولارغه باشقه آدم باالسنه ضرر کیتورگان ، کیلشسز خلقلرنی ، کشینڭ اوز کوزی آلدنده قلنب کورسەتلەدر، شول سببدن تیاتروغه بارغان کمسه اوزنده بولغان ناچار صفتلارنی ، شونده کورساتلگانده بو صفتلاری ناچار همده ضررلی ایکانن سیزەده. بو صفتلارن تاشلارغه توروشادر . ایندی قصقاسی : تیاترودیمك نی دیمك بولادر ؟ البته خلقلارنی گوزەللنوگه بیورو یمان خلقلردان طیو بولادر . ایکنچی سوزایله ایتساك تیاترو « امر معروف ، همده نهی عن‌المنکر » بولوب قالادر ، قایوسی مؤمن بولغان‌کمسه لرنڭ استلرینه فرض ایدی . قرق فرضدان برسیده امر بالمعروف ، تاغن برسی نهی عن‌المنکردر. — بس بزنڭ خلقنڭ احمقلارینڭ تیاترو اویناولاری حرام‌دیمك نی‌بولادر؟ نهی عن‌المنکر حرام دیمك بولادر. بزکوب وقتدەتللرمز سویلاگان‌سوزلرنی قلاقلارمز ایله ایله اشتمیمز ؛ جرەگمزدن اویلامیمز، منه شوندی اشلر سبلی بز آرتقه قالامز !

باشاسون تیاترو اوچون تورشقان یاش فکرلی لرمز ! « ش . ح

٥٦٧ نچی : « اَلعِلْمُ اَفضَلُ العِبَادَةِ وَمِلاكُ الدِّین . »

علم عبادتدن آرتقدر ، دین نڭ‌تزکلگیده علم آرقاسنداادر. -- چونکه علم اياسی کمسه حکمت اياسی برطبيبدر . نادانلق برآورودر ، اول آورو سببلی کشی تورلی ، تورلی هلاکلکگەتوشەر، شوندان صاقلاو اوچون طبیب کیرا کدر. اول طبیبنی « عالم » دیلر.

سؤال

— شریعتمزده علم استاو هر برکشینڭ استینه فرض قلنغان . شول سببدن هرکمده علم اياسی .

اباسی بولمق تیوشدر . ایندی حدیثلرده عالملرنی ماقتاو ، آلارنـڭ بلمگانـلرگه علم اویره‌تولری ایله بیورلمقلارى نی اوچوندر ؟

جواب

— هر برمؤمن مسلمانغه باشنه توشه تورغان قدر اشلرنی بلو فرضدر . اما برکشی بتون علملـکنی بلمب بتوره آلمی ، شول سببدن بره‌و برتورلی ، بره‌و برتورلی علملکنی بلور. مثلا بره‌و تأریخ ایله جغرافیه بله ، بره‌و علم حساب ایله هندسه بله‌در ، بولار برسی بلگان علملرن ایکنچیلربنه بلدرتولری تیوشدر. همده مسلمانلار آراسنده هـر بر شهرده توبانده‌گی فنلرنی بله تورغان کمسه‌لربولمق کیراکدر. اماهربرسنی برکشی بولدرا آلماغانلقدان برنیچه کشی برنیچه‌شه‌ر، فنلرنی بلمك تیوشدر.

(هر بر مسلمان‌نڭ اوزینه بلورگه تیوش بولغان علملر)

برنچی: ایمان‌اسلام، ایکنچی: فقه. اوچنچی‌اخلاق. دورتنچی تأریخ‌انبیا. بشنچی علم‌حساب. مونی مکتبده اوچکنه یل اوقغان کمسه‌لرگه‌ده بلوتیوشدر. امابره‌وبش‌آلتی یل اوقوسه، اول کمسه بولاراسننه کیلاچکده‌گی فنلرنی بلمکی تیوشدر: عرب تلی، عرب تلینڭ صرف هم نحوسنی. بوفنلرنی قرآن ایله حدیثلرنی آڭلارلق قدربلمك تیوشدر: اماهربرشهرده آز بولغانده اوشبو فنلرنی بلوچی‌بره‌رکمسه بولمق تیوشدر: تأریخ عمومی، جغرافیه عمومیه، هندسه، کامل‌حساب‌علم‌الطب،علم‌المعادن، تأریخ‌طبیعی وبولاردان قالغان‌کیراکلی‌علملرنی...

۵۶۸ نچی: «اَلْعِلْمُ علمان فَعِلْمٌ فی الْقَلْب فَذٰلكَ الْعِلْمُ النَّافِعُ وَعِلْمٌ عَلَى الّلسان فَذٰلكَ حُجَّةُ اللهِ عَلَى ابْنِ آدَمَ»

علم ایکی تورلیدر: برسی کوڭلده بولغان علمدر، ایك فائده‌لسی کوڭلده بولغان علمدر. ایکنچسی: تلده بولغان، طشقی علمدر. اولـگسنی: «علم باطنی» ایکنچسنی «علم ظاهری» دیلر... آدملرعلم ظاهرینی برسندن، برسنه کوهرب‌اوگره‌نرلر، ایسکیدن قالوب‌کیلمگان بولور. آنی هرکم برتورلی بلور. بوعلم آدملرنڭ حاللرن طنچلقده توتو کبی اشلر اوچون توتولور. شولایده علم ظاهرینی بلو، آنڭ ایله اش یورتو، کوب تورلیدر: بره‌و آنی برتورلی آڭلیدر، ایکنچی تورلسی ایکنچی تورلی آڭلیدر... بعضلارکتابده یازلغان عبارتلرنی اوقور، امامعناسن آڭلاماز. بره‌وسی‌برعبارتنی اوقورقصقاچه معناسنی آڭلار، اماآرتق اش تابماس. برتورلسی‌شول‌عبارتده‌نوك عقللارحیران قالاتورغان حکمتلرفلسفه‌لر چغارر . برتورلسی اوقورده، شوندان آڭلاغان معنانی بر یـاقلی اینوب بلمس، بلـکی کوڭلی تورلیچه آوشر.

مترجم طرفندان: بزنڭ روسیه عالملرندن کوبسی، حدیثدن قرآندن معنالرنده بلمیلر،

قایولاري معنالرن بله‌لرده، حکم چغارا آلمیلار، بعضلاری بله‌لرده یاڭلش حکملر چغارالار، بیك آزیغنه معناسن بلب، حکمتلی فلسفه‌لی حکملر چغارالار، اماموندی کمسه‌لر بیك آزهم هر کم قاشنده «دهری» دیوب، دیندن قوولالار. موندی کشیلرنی الله‌دان صوراب آلاسی اورنینه، سوکب، آلارنی آرادان چغارورغه توروشالار، بزنڭ روسیه‌ده بولغان عالملردن باروسی دیارلك علم ظاهری ایله آشنالغی بولسه، بولاده، اما حکمتلرنی آڭلی تورغان «علم باطنی» ایالری بیك آزدر. علم ظاهر ینیگنه علمگه صاناماغان ملالارمز، علم باطنیگه باشلاری یبته تورغان کمسه‌لرنی توقتاتب، آلارنڭ حکمتلی اشلرن کیگایتودن طیو اوچون رسوللرنڭ بعض حدیثلرن معناسنی بوزوب، «قرآن ایله حدیثکه تفسیرگه قارامی، معنابیرو یارامی» دیلر. ایندی آلارنڭ بوسوزلریله، اوزلرینڭ صالام باشلی ایکانلکلرن بلدرته‌در. چونکه تفسیرلردن هر برسیده، شوندی بر عالم کمسه‌نڭ باشی ایله حکمتلرن چغارولوب تزلگان نسته، اول کمسه‌لرگه قرآنغه معنا بیروب، تفسیر قلورغه رخصت ایکانده، بزگه آلار کبی قرآننڭ حکمتلرن چغارو یارامی ایکان، منه دلیلسز دعوی، منه احمقلق! (بو توغریده اوزون بیاننی بوکتابنڭ ۲نچی صفحه‌سندن قاراڭز!)

۵٦۹نچی: «اَلعِیَافَةُ وَالطِّیَرَةُ وَالطَّرْقُ مِنَ الْجِبْت»

عیافه اسمگه قاراب شوملانو، طیره‌ـ قوش ایله شوملانو، طرق‌ـ تاش آتمق همده بورچاق آتمق معنالرنده. کیراك اسم ایله بولسون، کیراك قوش قچقروی یافوش اوچوی ایله بولسون، کیراك فال قاراو ایله، کیراك صزق صزو ایله کیراك کتاب آچو ایله بولسون، کیراك باشقاچه بولسون برغیب اشنی بلونی تلاب، اول اشنڭ آخری یمان بولاچاق دیگان کبی عملر یاصاو، شوملانو پتغه تابنو چیلار اشیدر. الله‌نڭ برلگنه اوشانغان کمسه‌موندی یوقبار نسته‌لرگه اشانب اشلیسی کیلگان اشندن توقتالماس، اشلیسی کیلماگان اشنه کرشمس. (۵۴۴ ایله ۵۴۵نچی حدیثلرگه‌ده قارالسون!)

۵۷۰نچی: «غَفَرَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ لِرَجُلٍ اَمَاطَ غُصْنَ شَوْكٍ عَنِ الطَّرِیقِ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَاَخَّرَ»

یول اورتاسنده یاتقان تیگانك بوناغنی آلوب تاشلاغان کمسه‌نڭ الله‌تعالی گناهلارندان الکگیسنده، صوڭغیسنده یارلقار، یولده حیوانلارغه یا آدملرگه اوڭایسزلق ایته تورغان نسته‌لرنی یولدان آلوب تاشلاو هربر کمسه‌گه تیوشلی اشدر.

۵۷۱نچی: «غُفِرَ لامْرَاَةٍ مُومِسَةٍ مَرَّتْ بِكَلْبٍ عَلَی رَاْسِ رَكِیٍّ یَلْهَثُ كَادَ یَقْتُلُهُ الْعَطَشُ فَنَزَعَتْ خُفَّهَا فَاَوْثَقَتْهُ بِخِمَارِهَا فَنَزَعَتْ لَهُ مِنَ الْمَاءِ فَغُفِرَ لَهَا بِذَلِكَ»

بر بیك بوزق، بتون عمرن گناه ایله اوتکاروچی خاتون، بر وقتده قویو یاننده صوصاودان اولرگه

اولرگه بیتکان اتنی کوروب، شول اتنی صوغارو اوچون، آیاغندان چیتگن صالوب، آنی شالینه بیلیده، شولای ایتوب صوچغارا، شول صونی اتگه اچرتگانی اوچون بتون گناهسی یارلقانمش بولدی.

بوحدیث ایله آدم بالالاری اوزلری کبی، آدملرگه گنه توگل حیوانلارغاده یاردملی بولولاری ایله بیرورلادر، همده الله تعالی نك آزغنه ایزگولك ایله کوب گناهلارنی عفو ایتوی بلنه در.

۵۷۲ نبی: «غَیْرَ الدَّجَّالِ اَخْوَفُ عَلَی اُمَّتِی مِنَ الدَّجَّالِ الْاَئِمَّةَ الْمُضِلِّینَ»

...منمه ضرر کیتوروده، دجالدن بیگراك، یولدان آزدروچی امام اسمنده گی دجاللاردان قورقامن. ...منمی فائده لی یرلغه تارتمی، آلارنك آزوب توزولارینه سبب بولغان اش باشلاری (امام لاردان) دجالدن بیگراکده قورقامن.

مترجم طرفندان:

رسولمزنك بوحدیثی پیغمبرلگن اثبات ایتوچی معجزه سیدر. بزنك اسلام عالملری اسمنده گی ...لالارمز، مسلمانلارنی تمام شریعت یولندان بریاقغه اوتکازوب، اوزلری تلاگان بختسزلك ...وللارنده هلاکلك چقری یانینه کیتوروب قویدیلار. خلقنك اوقودان کوزلرن طمالادیلار. ...یندی فائده لی علم بولسه، آنی حرام دیدیلر. هنرلردن قایوسی فائده لی بولسه، آنی بدعت دیدیلر. برءونك فکری صاف بولوب، مسلمان فائده سنه بر بر یول تابسه، یا ...یسکیدن کیلگان بدعتلرنی بتورونی، دین قاعده لری آراسندن چغارونی تلاسه، آنی (دهری) دینسز دیدیلر. فقیرلك یولن آچب، ملتداشلرمزنی دنیا سویو حرام دنیا ایله آخرت جیولمی دیگان بولوب، تمام یارلیلقده ایزوگه سبب بولدیلار. خسته لك یا ضعیفلك سببلی کسبدن عاجز بولغان فقیرلرنی، الله تعالی طرفندن بیلگولنگان واجب صدقه لارنی آلولارندان محروم قلوب، کشی ایشگی توبنده صدقه صراب یوروچی قلدیلار، آلارغه بیررگه تیوش بولغان واجب صدقه لارنی اوزلری آلدیلر. شریعت بوینچه واجب صدقه غه تیوش بولغان فقیرلردن، سزدن فطره چغا، سزگه قربان واجب دیو، فقیرلرنی بوروچقه کرتب، کرتب، آقنق کیساك ایکمکلرن آلدیلار...

...لت اوچون هیچ وقتده قایغو چیکمای، هربر اویلاری، قایغولاری، بای مسلمانلاردان صدقه اسمنده آقچه آلو، فقیرلردنده واجب صدقه اسمنده ایتوب، فدیه دیوب آقنق نسته لرون آلو یولنده، رسولمزگه ثلاه نیندی افترالار قلوب حدیثلر یاسادیلار. مسلمانلارنك هربر اشلرینه برتورلی آلوم صالدیلار. برفقیرنك بالاسی توا ایکان، اسم قویغان اوچون ...ون بیش تین دفتر آقچاسی، بیش تین صدقه دیه عمرنده کسِ سنده ایللی تین آقچا کیچلامگان ...کمسه لردن آلداب آلالار. ایندی برءونك ابربالاسی بولوب اویلندرسه، یا قزی بولوب کیاوگه بیرسه، نیقدر فقیر بولساده، ایکی صومدان کیم بولغانده نکاحن اوقومی، اول فقیرنی ثلله

کملر آلدینه باروب، یوز یورتوب آنچه صوراوغه محتاج اینه‌لر. ایندی بره‌ونك آتاسی یا باشقه کمسه‌سی وفات بولا قالسه، بوکمسه‌نك کفنگه‌ده آنچه‌سی بولماساده، ملالار شریعت بوینچه فرض، اولك ایمانسز اوته دیگاننگه قدر باروب، فدیه اسمنده بدعت بولغان صدقه اسمنده‌گی بوزقلقنی آلمی کومی تورالار. تگی اولگان کمسه‌لرنك بیش آلتی آچ باالنغاچ باالاری ایله فقیرلکدن جره‌گی کویگان طل خاتونی قالوبده، آلارنك آقنی کیچه‌لرینه قدر فدیه‌گه آلمی، اولکنی کومی یاتقرالار.

روزه توته ایکان عید کوننده‌ده آشارینه بولماساده، فطره تیوش دیوب خدمت ایتدرو برابرینه بولساده دعا اینه‌لر ایندی قصقه سوز بزنك روسیه امامالری اسلام ملتی اوچون چبن قایغی قدرده فکر قلمی، همیشه پاك دینمزگه جیون بدعتلرنی توتروبقنه تورالار، دوقتورغه بارو حرام، بایلق حرام، داروایتو حرام دیو هربر واجب اشلردن طیالار بو حدیثده رسولمز شوندی امامالرنی دجاالدنده یمان کورگاننی بلدرتدی. بوسوز البته درست سوزدر. دجاالدنگنه توگل بلکی بولار ابلیسدنده یمانلاردر، چونکه ابلیس ایله دجالنك بوزق یولغه اندولری، قباحت کمسه بولولاری هرکم قاشنده بیلگولیدر. امامالار چالما چاپان آستندان اسلام دینی اسمندن سویلادکلرندن خلق آلارنك هرسوزن رسول‌الله آوزندن چقغان سوز اورننده صانیلار، شول سببدن آلارنك سوزلری ایله عمل قلالار. چونکه ملالار آلارنی ﷲ نیندی عذابلر ایله قورقتالار. (ش. ح.)

۵۷۳ نچی : « اَلْغِلُّ وَالْحَسَدُ یَاْکُلَانِ الْحَسَنَاتِ کَمَا تَاْکُلُ النَّارُ الْحَطَبَ »

اوت اوتوننی نیچوك یاندرب بتره‌در، کونچیلك ایله کینه‌ده کشینك ایزگولکلرن شولای آشار، چونکه موندی کوکللی کمسه‌نی دنیاده هیچ کمده سویمس بلکی هرکم آناردان زارلانر، هرکمنك جانی آناردان رنجر، بوکشی نیچوك بولساده، ایزگولکدن محروم بولور.

۵۷٤ نچی : « اَلْغَنَمُ بَرَکَةٌ وَالْاِبِلُ عِزٌّ لِاَهْلِهَا وَالْخَیْلُ مَعْقُودٌ بِنَوَاصِیهَا الْخَیْرُ اِلٰی یَوْمِ الْقِیَامَةِ وَعَبْدُكَ اَخُوكَ فَاَحْسِنْ اِلَیْهِ وَاِنْ وَجَدْتَهُ مَغْلُوبًا فَاَعِنْهُ »

قوی آصراوده برکت باردر، فائده کوبدر. توه آصراو هرمنلولکدر. ایزگولك قیامتکه‌چه آتلارنك ماکلای صاچلارینه باغلانغاندر. خدمتچك سینك قرنداشکدر. آکا کورکام اش قل، قایچان براشده کچی آلماسه، سین آکا بولوشغل !

(۵٤ نچی حدیثکه قارالسون ، همده ۸۵٤ نچی حدیثکده قارالور؛) صارق آصراوچی کمسه اینکه، مایغه، همده جونغه ، محتاج بولماس. آت آصراو بولسه، صوغش وقتلارنده عسکر اوچون توتولغانلقدان ایزگودر.

الغیبة .

۵۷۵ نچی : «اَلغیبةُ ذکرُكَ اخاكَ بمَا یکرَهُ ٠»

غیبت - اوزنڭنك قرنداشڭنی، ایشتکانده اول مکروه کوره تورغان سوز ایله، آرتوندن تلگه آلودر. قرآنده الله تعالی ایتکان «ایحب احدکم ان یأکل لحم اخیه میتا فکرهتموه .....) دیگان.
غیبت قرنداشڭنك اولاکسه سنی آشاو کبیدر دیمك. غیبت آرقاسنده مسلمانلارغه بر برسندن آبورولوشو چغادر، دیندن مقصود برله‌شو ایدی. نینندی سوز، باش تارالوشوغه سبب بولسه حرامدر، حرامدر، حرام ! ایندی بره‌و ملتکه ضررلی اش قلوچی، ملتنی یغلاتوچی، بولسه، بوکمسه‌نی سویلامك، مونك ملتکه ضرر کیتوروچی بولون مسلمانلارغه بلدرتمك غیبتدن صانالماس، بلکی، خلقغه آنی تانتوثوابلی بولوی رسولمزنك «اذکروا الفاجر بمافیه لیحذره الناس» بوزقلق ایاسنی، آنارده بولغان بوزقلقی ایله سویلاگز، آنك یمانلغنی بلب آدمیلر آناردان صاق بولسونلار اوچون دیگان حدیث ایله بلدرتلمشدر.
بس بزنك ملتنی صویوچی اماملارمزنك، ملتکه ایتکان ضررلارن رساله‌لرده غزیته‌لرده، بیان ایتوبرده غیبت بولماس! چونکه بولار اویاتلقنی تاشلاغوچیلاردر، بولارده ناموس یوق. رسولمز ایتکان: من القی جلباب الحیاء فلاغیبة له» بره‌و حیاچیکمنن استندن صالسه، آنی سویلاو غیبت بولماس! اوشبو حدیثلاردن ملالارنك ملتکه ضررلیلارینه «بایقوت» اعلان ایتوتیوشلکی بلنگاندر ... شول سببدن مونده‌ی ملالارنی «قاینکوردك شونده سویله* یازق بولماس بلکی ثواب بولور ایمدی» ! * (ش٠ ح٠)

۵۷۶ نچی : «اَلغَیرَةُ منَ الایمان، وَالمذَأُ منَ النفَاق»

غیرت = اوزینك خاترنی همده باشقه قز قرنداشلرینك، خاتون قزده بولغان بوزقلق ایله چوالولارندن طیو دیمکدر. — مذا = بولارنك شونده‌ی بوزقلقلارینه، چیت ایرلر، ایله شایاروولارینه سوز ایتماو دیمکدر.
— غیرت مؤمنلك علامتندن، مذا، منافقلق بیلگوسندن صانالادر.

مترجم طرفندان :
بزنك روسیه‌ده قزلارن بیگنلر ایله آرلاق اویناتوغه، همده جیونلارده اخشامدان صوك صمراده بلاما قاتوشب یورولرینه راضی بولغان آتالار، همده آستراخان طرفنده بیرام کونلرنده قرلار ایله بیگتلرنك برلکده غارمونلار اویناب یورولرینه رضالقلری ایمانلارنده بولغان کیملکنی بلدرتکوچیدر ......

۵۷۷ نچی : «فَضلُ العلم اَحبُ الیَّ من فَضل العبَادَة وَخیرُ دینکمُ الورَع»

— علمنك فضیلتی مینم اوچون، عبادتنك فضیلتندن سویکلیره کدر، سزنك دینگزنك ایك ایزگوسی، الله تعالینك طیغان اشلرندن طیولودر ....

— مترجمدن : پوچماقلارغه قاراب ، باشلارن اويب ، قوللارينه يوز تويمه‌لی تسبیح توتوب ، شولارنی کونن توننَ شمارتوچیلار ، هم کوندزلرنی آچ توروب ، کیچلرنی یوزه‌ر رکعت نماز اوقوب ، ملتکه فائده‌ی بولغان هر بر اشلرنی حرام صاناوچیلار ، اوشانداق : بتون عمرلرنی الله‌غه قللقلغنه اوتکارو تیوش ، دنیاغه کوڭل صالماسقه ، هر وقتنی تورلیدن تورلی وردلار اوقوب ، ایشانغه قول بیرمگانلر مسلمان توگل ، بره‌ونك ایشانی بولماسه ، آنك ایشانی شیطان بولوردیوب ، بتون مسلمانلارنی يقلاتوچی ، ایشانلار ،

— اون‌بش تین آنچه‌نی ملاغه بیرو اله‌بتون اجماعنی صاتوب آلغان بولاسز دیوسویلاوچی ، ملتنك علم یاغندان آرتقاقالوینه ، هنر یاغندان بوش بولوینه سبب بولغان محله امام‌لاری ، کوننه اون بیرگه آشقه باروب ، اوزلرن آشاتقانلارنی الله‌غه یاقن کشیلردن صاناوچیلار ، بولار بارده ملتنی يقلاتوچی ، مسلمانلارنی خراب ایتوچیلردر ، بولارده علم بولساده ، عالم صانالماسلار ، بولارنك قلغان عبادتلری اوزلرینك خرابلقلارینه عذابکه کرولرینه گنه سبب بولور .

(شعر)

« من لم یکن للوصال اهلا * فکل طاعاته ذنوب »

بولاردان عمر بویلی باشلارن سجده‌دن آلماغانلارندان ، آزغنه علمی بولوب ، شول‌علمی ایله ملتداشلرن توغریلقغه اندگوچی عمرنی برماگلاین سجده‌گه قویماغان کمسه الله تعالی قاشنده‌مك مرتبه درجه‌ایدر . چونکه مونده‌ی کمسه بتون‌ملتکه فائده بیره‌در ، اما تگیلر باری اوزلرینه گنه فائده قلغان بولالار ، اول صوڭنی اوزلرینه‌ده فائده بولمی بلکی ضرر اولوب چغادر ، چونکه آنده‌ی کشیلر اگر علم اياسی بولسالار ، شریعت بوینچه آرغه شول علملری ایله عمل ایتو تیوش بولادر ، علم ایله عمل ایتو بلگان علمکنی بلمگانلرگه‌اوبره‌تو ایله‌در ، نیناك بايلغك‌ایله عمل‌قلو فقیرلرگه مالکدن فائده قلوایله ایدی .

(شعر) علمك بولسه عمل قل * مالك بولسه انعام قل !
نادانلق صارانلقدان * شولای ایتوب‌سن‌قتول !
عملسز بولغان علم * انعامسز بولغان‌مالك ،
علم توگل مالده توگل * فقیرلکدر هم جهل « ش ٠ ح ٠ »

٥٧٨ نچی : « فَضْلُ غٰازی الْبَحْر عَلٰى غٰازی الْبَرّ كَفَضْل غٰازی الْبَرّ عَلَى الْقٰاعد فی اَهْله وَمٰاله ٠ »

— قری یبرده صوغشوچی کمسه گه قاراغانده ، صواستنده صوغشوچی کمسه درجه‌ده آرتقدر ، مونك آرتوقلغی قریده صوغشوچی کمسه‌نك برده صوغشقه بارمی اوینده ، اوز جماعتلری آراسنده اوز یورطنده یاتوچیدن درجه سینك آرتقلغی کبیدر .

رسوالرنك

ـ رسولمزنك وقتنده دینگز استلرنده صوغش بولماساده ، رسولمز کیلاچکده امتی دینگزلرده صوغش قلوغه محتاج بولناچاغن توشنب ، دینگزده صو غشولارغه کیراك بولنغان « بوزو » کبی هنرلرگه‌ده قزقدرب ، صوده صوغشوچیلارنك درجه‌لرینك آرتوقلغن بیان ایتوب قالدروی ، رسولمزنك معجزه‌سندن صانالور .

۵۷۹ نچی : « فعلُ المعروف یَقی مَصارعَ السُّوٕ . »

ـ یخش اشلار اشلامك کشیی هلاك لکدن صاقلار .

مترجم طرفندان :

بو حدیث الوغ حکمتلی حدیثدر . چونکه ایزگولك قلوچی کمسه‌لرنك دوستلاری کوب بولور . کمگه‌در یاردم قلسه، اول کمسه‌لر آڭا دوست بولورلار ، آڭا هیچده ضرر تیدرمسلر ، همده ایکنچی کمسه‌لردنده ضرر کیترتمسلر . « بیرگان بی‌گه یاراغان، بیرمگان نیگه یاراغان » دیگان مقال تلمزده یورتلمکده‌در .

۵۸۰ نچی : « فَوْتُ الْحاجَة اَیْسَرُ مِنَ الذُّلِّ فیها . »

ـ محتاج بولنغان نسته‌ڭنك بولمی‌قالوی، بولوبده محتاجلك خورلغنی کوروکدن آرتغراقدر (۶۶۴ نچی حدیثکه‌ده قاراالسون !)

۵۸۱ نچی : « فی الْجَنَّة مالاَ عَیْنٌ رَأَتْ وَلاَ اُذُنٌ سَمِعَتْ وَلاَ خَطَرَ عَلی قَلْب بَشَر »

جنتده کوزلر کورمگان ، قولاقلار ایشتمگان ، آدمنك کوڭلینه اویلاماغان نسته‌لر باردر .

اوشبو حدیث شریف ایله رسولمز الله تعالی‌نك آدمیلر اوچون برده بلنمگان، کورلمگان اویلانماغان شیلری بارلغنی بلدرته‌در. اینده بو حدیث شریفکه بزنك عقلمز ایرشماگان لکدن قاروشرمزده ، اما اول اشمز احمقلقدر ، چونکه بو حدیثلر کنایه‌لی حدیثلردر ،

ـ بز اوزمزنك کوزمز ایله کورمگان نسته‌لرنی برده یوقغه صانیمز ، اول اشمز خطادر .

ـ اینده تیلیغرام کبی برساعتده ملك چاقرمدان سویلاشو ، خبر آلوشو ممکن بولغان برقرال بار ، دیوب ، بو نسته‌نك کوز آلدمزده بولوندان الك بره‌و خبربیرسه ، بز اول کمسه‌نی جولارگه صانارایدك . هیچده اشانماس ایدك . یا آلدارغه کرشکان دیارایدك . اوشانداق ایلیکتریچسکی اوتدان بره‌و خبر بیرسه‌ده بز آنی احمق دیو سوگار ایدك ؛ اما حاضر « اوّلده کوڭلمزگه‌ده کیلمگان » اشلرکوندن ، کون‌کوز آلدمزده دنیاغه چغارلوب توراادر ، همده بولاردان باشقه چغاچاق ، چیکسز حکمتلر باردر، ـ ایمانلار آراسنده ایك یخشی ایمان ، عاجزبولوچینك ایمانیدر، نیتاك حضرت علی ایتمشدر ،

« العجز عن درك الادراك ادراك * والبحث عن سرالذات اشراك »

الله‌نك حکمتلرندن بولغان اشلرگه عقلنك ایرشموی ، اوزی بلودن صانالادر ، چونکه

آیتلرده همده حدیثلرده بولغان کوڭلمز محال صاناغان حکمتلر بارسیده، باراتورا کوز آلدمزده بارلقغه چغب، بارسنده کوره چکمز. . . شول سببدن قرآن شریفده بولغان حکمتلرنی حاضر کونده آڭلاوغه عقلمز یتما گانلکدن، عقلمزنی عیبلاو اورنونه، قرآننی یالغان دیما کمز، احمقلقدر. . .

٥٨٢ نچی : «اَلْفَارُّ مِنَ الطَّاعُونِ کَالْفَارِّ مِنَ الزَّحْفِ وَمَنْ صَبَرَ فِیهِ کَالصَّابِرِ فِی الزَّحْفِ»

وبادان قاچوچی کمسه، صوغش صفندان قاچوچی کمسه کبیدر، وبالی یبرده صبرایتوب تورو چی کمسه، صوغش صفنده صبرایتوب دشمانغه قارشو صوغش قلوچی کمسه کبیدر. (٨٨ نچی حدیثکده قارالسون!)

٥٨٣ نچی : « قَاتَلَ اللّٰهُ الْیَهُودَ اتَّخَذُوا قُبُورَ اَنْبِیَائِهِمْ مَسَاجِدَ »

الله تعالی یهودیلارنی هلاك قلسون، چونکه آلار پیغمبرلر بنڭ قبرلر ینی سجده قلانورغان اورن (مسجد) ایتوب توتدیلار. . . اسلامده کیراك طشدان، کیراك اچدن، کیراك چن نیتدان، کیراك سبب ایتوب کنه بولسون الله تعالیدن باشقه غه قارشو توروب سجده ایتمك حرامدر؛ درست توکلدر. . . شول سببدن زیارت استلرنده نمازاوقو شریعتمزده طیولغاندر. (٤٦٨ نچی ایله ٢٥ ٩ نچی حدیثکده قارالسون!)

٥٨٤ نچی : « قَاضِیَانِ فِی النَّارِ وَقَاضٍ فِی الْجَنَّةِ قَاضٍ عَرَفَ الْحَقَّ فَقَضٰی بِهِ فَهُوَ فِی الْجَنَّةِ وَقَاضٍ عَرَفَ الْحَقَّ فَجَارَ مُتَعَمِّدًا اَوْ قَضٰی بِغَیْرِ عِلْمٍ فَهُمَا فِی النَّارِ »

قاضیلاردان ایکسی تموغده در، آلاردان بر تورلسی جنتده در. موندان مراد یوزایللی قاضی بولسه یوزی تموغلق ایللسی جنتلك دیماك توگلدر. بلکه ایکی قاضیدان مراد: شریعتنڭ حکمن بلبده، تیوشنچه حکم قلماغانی، ینه برسی شریعتنی بلمی حکم قلوچی. بولار ایکسی تموغغه تیوشلیلردر، بر قاضی اول جنتلکدر: آنسی شول: حقلقنی بلورده، شول حقلق ایله حکم قلور. . .

مترجم طرفندان: شریعت بوینچه بره وگه برجزا بیرو تیوش ایکان، آلاردان بره ر نسته آلوب، آنی جزادان قتقاروچی، اوزینڭ کچکنه گنه فائده سی اوچون شریعت حکمنی صاتوچی کمسه دیمکدر. قاضیدان مراد. خلق آراسنده شریعت بوینچه حکم ایتوچی: ملالارده، مفتیلرده، مفتینڭ قاضیلاریده بارو سینه ده قاضی دیوله در. بوزمانده قاضیلاردان جنتکه تیوشلسی برده یوقدر: مفتی حضرتمز بولسه، قاضیلاری بولسه، هر بر عیبلی کمسه نی عیبسز قلوب، آلاردان بر آز نسته آلوب، یابر دوستینڭ سوزی ایله جبر ایتار، آخوندلارده خلقنی جبر ایته لر. چایلك آلوب بره ونڭ آیورماغان خاتونن آیورو، یایسه ایر طرفی بیرسه، اوچ طلاق ایله طلاق قلنغان خاتوننی ایرنده. قالدرو بزنڭ زمان قاضیلاری حقنده اوشبو بیت بیك قولایدر.

قضاة

« قضاة زماننا صاروا لصوصا * عموما فى القضايا لاخصوصا

يرون الغنم اموال اليتامى * كانهم تلوا فيها نصوصا

وخشينا لو صاخونا * لسلوا من خواتمنا فصوصا

معناسی: بزنك زمانمز قاضیلاری باروسیده اوغری بول تالاوچی بولدیلار، بوقاضیلار، اوزلرینك برحکملرنده گنه توگل، بلکی هربرحکمده شریعت حکمنی اوغرلیلار، بولارنك برصفتلاری شولدر: یتیملرنك مالن آشاونی، صوغشده آلنغان غنیمت مالی کبی کوروب، قرآن شریفده آیت ایله کورساتلگان، حلاللگی بیان ایتولگان، حلال مال کبی دبوب، آشارلار؛ آلارشولقدر، توبوهسز، حرامدان قورقمی تورغان کمسه‌لردر، بز آلار برله کورشودن قورقامز، کورشکانده بارماقلارمزداغی یوزکلرمزدن قاشلارنی صوروب آلولارندان. بو بیت نی عجب بیتدر، قاضیلارمزنی بیك آچق بیان اینکان.

(٨٢٤ نچی حدیث شریفکده قارالسون!)

٥٨٥ نچی: « قَاطِعُ السِّدْرِ يُصَوِّبُ اللّٰهُ رَأْسَهُ فِى النَّارِ »

صحراده بولغان، خلق اسسیلکدن شقلانا تورغان آغاچنی کیسکان کمسه‌نی، الله‌تعالی توبه‌سی ایله جهنمگه تاشلار، .. خلق فائده‌سینه بولغان، خلقنی ضرردان صاقلای تورغان نسته‌لرنی بتورو، الله‌تعالی قاشنده بیك یمان کورلگان اشدر...

٥٨٦ نچی: « قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى كَذَّبَنِى ابْنُ آدَمَ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ ذٰلِكَ وَشَتَمَنِى وَلَمْ يَكُنْ لَهُ ذٰلِكَ فَاَمَّا تَكْذِيبُهُ اِيَّاىَ فَزَعَمَ اَنِّى لَا اَقْدِرُ اَنْ اُعِيدَهُ كَمَا كَانَ وَاَمَّا شَتْمُهُ اِيَّاىَ فَقَوْلُهُ لِى وَلَدٌ فَسُبْحَانِى اَنْ اَتَّخِذَ صَاحِبَةً اَوْ وَلَدًا »

الله‌تعالی ایتکان: آدم. اوغللاری مینی یالغانغه توتدی، یعنی اولگاندن صوڭ مینی اوزن قیرگز آلمی دیدی. هم‌ده آدم اوغللاری مینی سوکدیلر یعنی مینم بالام باردیولری مینی سوگولریدر، چونکه مینم بالام یوق. نصارا حضرت عیسانی الله‌نك اوغلی صانادیلار؛ یهودلرده حضرت عزیرنی الله‌نك اوغلی دیدیلر. الله‌تبارك وتعالی اوزندن اینگان کتابلارنك هربرسنده اوزینك خاتوندان، بالادان، آتادان آنادان پاکلغن بیان ایتمشدر..

٥٨٧ نچی « قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى يُؤْذِينِى ابْنُ آدَمَ يَقُولُ يَاخَيْبَةَ الدَّهْرِ فَلَا يَقُولَنَّ اَحَدُكُمْ يَاخَيْبَةَ الدَّهْرِ فَاِنِّى اَنَا الدَّهْرُ اُقَلِّبُ لَيْلَهُ وَنَهَارَهُ فَاِذَا شِئْتُ قَبَضْتُهُمَا »

الله‌تعالی ایتکان: مینی آدم‌اوغلی رنجته‌در، اوزینك «هر براشنی زماندان کوروی ایله، ایندی سزنك هیچ برکزده «زمان بوزولدی، زمان شولای ایندی!» دیماسون! چونکه مین اوزم دهر زمان مین زمان‌نك کیچنك، کوندزنك ایلاندره‌من، قاپچان تلاسه‌م بولارنی توقتاتورمن. یعنی بتورورمن. (٤٥٩نچی حدیثکه‌ده قارالسون!)

مترجم طرفندان: بزنك خلق آوزنك اوّل زماندا اغیلار یاخشی بولغانلار، حاضر زمان بوزلدی، زمانه آخری بولدی! فلان تگـان دیو، ملتنـك آلغه باروندان زارلا نولاری بوحدیثکه قارشولقدر! ....

٥٨٨ نچی: «قالَ الله تعالی سَبَقَتْ رَحْمَتی عَلٰی غَضَبی»

الله‌تعالی ایتکان: مینم رحمتم، آچیغمه اوستن بولدی. اوشبو حدیث شریف ایله رسولمز، الله‌تعالی‌نك رحمتی کیك بولوبده، هر برتوغریلق کورکاملك آدم بالاسی اوچون کوبره‌ك تابلونی بیان ایتکان .

٥٨٩ نچی: «قالَ الله تعالی اذا تقرّبَ الیَّ العَبْدُ شبْرًا تقرّبْتُ الیه ذراعًا، وَاذا تقرّبَ الیَّ ذراعًا تقرّبتُ منه باعًا، واذا اَتانی مَشْیًا اَتَیْتُهُ هَرْوَلَةً»

الله‌تعالی ایتکان: قاپچان برکشی میکا برقارش قدر، یاقنایسه، مین اول کشیگه برآرشین یاقنایورمن. قاپچان برکشی میکا برآرشین یاقنایسه، مین آنکا برقلاچ یاقنایورمن. قاپچان برکشی مینم قاشمه جیه‌و کیلسه، مین آنکا یوکرب کیلورمن. . .

٥٩٠ نچی: «قالَ الله تعالی: الکبریاءُ ردائی وَالعَظَمَةُ ازاری، فَمَنْ نازَعَنی واحدًا منهما قَذَفْتُهُ فی النّار.»

الله‌تعالی ایتکان: اولوغلوغوم مینم ردام، اولوغلق مینم ازارم، ایندی بره‌و بولاردان برسنی میندن صوروغه تورو شسه، مین آنی اوتقه صالورمن. الله‌تعالی‌نك صفتلارندن (مرحمتلیلك، شفقتلیلك جومارلق) کبی‌لری ایله هر کمنك صفتلانوی ممکندر، اماتکبرلك ایله اولوغلق صفتلاری الله‌دان باشقاغه یاراقلی توگلدر. . .

٥٩١ نچی: «قال الله تعالی: وَجَبَتْ مَحَبَّتی لِلْمُتَحابّینَ فیَّ وَالْمُتَجالسینَ فیَّ وَالْمُتَباذلینَ فیَّ وَالمُتَزاورینَ فیَّ.»

الله‌تعالی ایتکان: مینم یولومده سویشکانلرگه، مینم اشمده اوتورشقانلارغه، بر برسنه قوللارنده بولغان نسته‌لرینی مینم رضالغم اوچون بیرشکانگه، مینم رضالغمنی تلاب بر برسنی زیارت ایتوشوچیلرگه، مینم محبتم واجب بولور.

٥٩٢ نچی : « قال الله تعالى : اَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِی بِی فَلْيَظُنَّ بِی مَاشَاءَ »

...ه‌تعالی اینکان: مین‌قلمنڭ مینی‌گمان ایتوی یانند ه‌من. ایندی مینم‌قلوم مینی‌تلا گان ...وشنده‌گمان قلسون!

...یعنی مینی جومارد ، گناهلارنی یارلقاغوچی ، مرحمت ایاسی ، کورکام خلقنی سویوچی ...رب‌اویلاسه، مین آنی یارلقارمن ، آڭا جوماردلق ایتوب نعمت بیررمن ، اگرده مینی ...ی صاران، ضررقلوچی دیوب اویلاسه‌مین آڭا صارانلق قلوب‌بایلق بیرمم، ضررقلورمن.

...رجم طرفندان : بوحدیث‌الوغ حکمتلی حدیثدر! بوحدیثنی آڭلامغان کمسه‌لر بیگرا کلا ...نك ملالارمز، آڭلامیلار، بوحدیثکه‌قاراب الله‌تعالی نی کشی‌نیچوك اویلادی شولای‌بورولوچی ...رب اویلیلار، اماآلای توگلدر. بلکی بوحدیثنـك معناسی شولدر: بره‌و الله‌تعالی نی ...سته‌نی بیروچی دیوب اویلاسه، برده‌ایرنمی هربراشکه کرشب، کسب ایتارده مال‌تابار، ...ده الله‌تعالی نی کورکام‌خلقلیلارنی سویوچی دیوب‌اویلاسه، کورکام‌خلقلی بولورغه توروشر. ...رده الله‌تعالی نی صاران قللارینه یاردم بیروچی توگل‌دیوب اویلاسه، بوکمسه کسبدن ...ن توقتاتوب، باری‌بر الله‌تعالی بیرمی‌دیوب کسبسز توروردە، فقیر بولور. اوشانداق ...تعالی قللارینه ضررقلوچی دیوب اویلانسه، ایزگو اشلرنی اشلاودن طیولور، چونکه ...لار: ایزگولك‌قلدڭنی قلمادڭنی، باری‌برالله‌تعالی قللارن عذاب‌قلوردیوب، ایزگولکلرنی ...دان باش تارتورده، گناهلاری سببلی اوتقه‌کرر. . . (ش·ح·)

٥٩٣ نچی : « قَالَ اللهُ تَعَالَى عَبْدِی! اِذَاذَكَرْتَنِی خَالِيًا ذَكَرْتُكَ خَالِيًا وَاِنْ ذَكَرْتَنِی فِی مَلَاءٍ ذَكَرْتُكَ فِی مَلَاءٍ خَيْرٍ مِنْهُمْ وَاَكْبَرُ »

...تعالی اوزینڭ قللارینه ایته‌در: ای‌قلوم! سین اگرمینی آولاق اورنده ذکر ایتساڭ، ...ده‌سینی آولاق‌چاقده یادایتارمن. اگرده‌سین مینی خلق آلدنده یادایتساڭ، میند ه‌سینی ...ی یادایتکان خلقدانده ایزگوبولغان هم‌الوغراق بولغان خلق آلدنده یادایتارمن. بوذکردن ...، الله‌دیگان سوزنی تلده قات، قات ایتومی؟ یایسه

هر یافراق کورساتوده * الله نی تـانتوده

الوغ بیلگو هر بری * الله تـانوشوقیـده

...ان بیتمزده ایتولگانچه، الله‌تعالی‌نـڭ بارقلغان نسته‌لرینی تیکشرب ، هر برسینڭ ...ملرن اویلاب بلومی؟ البته‌قری تل‌ایله «الله! الله!»، دیوب‌بر نسته‌ده آڭلامی، تل‌تیبره‌تو ... بیرمیوب، الله‌نی‌چون ذکرقلوبولغان، آنڭ‌یاراتقان نسته‌لرنڭگی حکمتلرنی آڭلاودر.

٥٩٤ نچی : « قَالَ مُوسٰی یَارَبِّ کَیفَ شَکَرَكَ آدَمُ قَالَ عَلِمَ اَنَّ ذٰلِكَ مِنّی فَکَانَ ذٰلِكَ شُکْرُهُ »

- موسی پیغمبر الله تعالی‌گه ایتدی: ای ربم! سیگا آدم اوغلی نی ره‌وشده شکر قلاآلور! الله‌تعالی ایتدی: مینم قللارمنك میگاشکر قلولاری، مینم آلارغه‌بیرگان نعمتمنی، میندن دیوب بلولریدر. دیدی. یعنی بره‌و اوزینه الله تعالی طرفندان بیرلگان نعمتنی الله تعالی‌دن دیوب، بلسه، الله‌تعالی‌گه شول‌نعمت‌برابرینه شکر قلغان‌بولور. بو حدیثدن بزگه الوغ شادلق باردر، چونکه بزگه الله‌تعالی‌نك بیرگان نعمتلرینه‌باشقاچه شکر قلوغه ممکن توگلدر... امابوره‌وشده بولغاندن بز الله‌تعالی‌نك نعمتلرینه شکرقلوتی بولدرا آلامز!

٥٩٥ نچی : « قُبْلَةُ الْمُسْلِمِ اَخَاهُ الْمُصَافَحَةُ »

مسلمانلارنك بربرسینك اوك قوللارن توتوشمقلاری، اوبشولری اورننه توراردر. یعنی مسلمانلار آراسنده کورشواوچون اوبشو یوقدر، اوبشواورنینه قوللارن توتوشب کورشو تیوشدر.... مصافحه‌نك معناسی برمسلمان ایکنچسینك قولن توتو دیمکدر. کورشوبره‌وی اوك قولی ایله ایکنچسینك اوك قولونی توتماقیدر. (٧٤ نچی، ١٠٧ نچی همده ٧٥٢ نچی حدیثلرگه قاراگز!)

٥٩٦ نچی : « قِتَالُ الْمُسْلِمِ کُفْرٌ وَسِبَابُهُ فُسُوقٌ وَلَا یَحِلُّ لِمُسْلِمٍ اَنْ یَهْجُرَ اَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثَةِ اَیَّامٍ »

مسلمانلارنك مسلمانلار ایله صوغشوی کفردر، سوگشولری فسقدر، هیچ بر مسلمانغه، اوزینك دین قرنداشی ایله اوچ کوندن آرتق آیرولوشوب توروی درست بولماس! (٧٥٤ نچی حدیث شریفکه قاراگز!)

٥٩٧ نچی : « قَدْ اَفْلَحَ مَنْ اَخْلَصَ قَلْبَهُ لِلْاِیمَانِ وَجَعَلَ قَلْبَهُ سَلِیمًا وَلِسَانَهُ صَادِقًا وَنَفْسَهُ مُطْمَئِنَّةً وَخَلِیقَتَهُ مُسْتَقِیمَةً وَاُذُنَهُ مُسْتَمِعَةً وَعَیْنَهُ نَاظِرَةً »

ایمان اوچون کوکلن صاف قلغان کمسه، کوکلن سلامت قلغان کمسه، تلن توغری سوزلی قلغان کمسه، نفسنی الله‌نك فرماننی توتوچی قلغان کمسه، طبیعتن آوشدرمغان کمسه‌قلاغنی حق سوزنی تکلاغوچی، قلغان کمسه، کوزن الله‌نك علامتلی نسته‌لرینه قاراغوچی قلغان کمسه، هراشنده تلاگانن تابار... یعنی: الله تعالی طرفندان اشانوی تیوش ایتولگان نسته‌لرگه‌بیك صاف‌ایتوب، اشانب، آلاریانینه یوق‌بار، کیرا کسز نسته‌لرنی قاتوشدرماغان کشی، کوکلن یوق‌باراویلاردان، کشیگه دشمانلق توتودان سلامت توتقان کمسه تلنی یوق بار یالغان سوزلردن پاك قلوب، راست سوزلی بولمق، نفسنی الله تعالی طرفندن بیورلغان

اشلرگه‌گنه

شلرگەگنە بوبونصندوروب، كمنى ايتدى، شوكا ايارب ئلله نيندى جفالارغه الا كماينچه
روقتنك قرآن هم حديث فرمانىغنه قلوچى؛ اوزينك وجدانىنى قرآن حديث ايلەگنه تربيەلب،
ائدەلى اشلر ايلەزينتلب، ضررلى اشلردن يراق قلوچى، قلاقلارىنى اشندى شونى تكلاوغه
ادتلانمى، حق هم فائدەلى سوزلرنيگنه تكلاغوچى كمسه، كوزلرى كورگان برنستەنى فائك
سررن اويلامى قاراماينچه، هر وقتده كيراكلى نستەلرگەگنه قاراب، عبرتلى نستەلرگەگنه
اراغوچى، بوصفتلى بولغان كمسه دنيا آخرت تلاكلرينه ايرشر...

٥٩٨ نچى : « قَرْضُ الشَّئْ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَتِه »

رنستەنك بورچقه بيرلوى، صدقه قلنوندان ايزگوراكدر. بو توغريده اوزون بيان
٤٣٨نچى حديث شريفده اوتدى)

٥٩٩ نچى : « قُلِ اللّٰهُمَّ مَغْفِرَتُكَ أَوْسَعُ مِنْ ذُنُوبِى وَرَحْمَتُكَ أَرْجَى عِنْدِى مِنْ عَمَلِى »

لەتعالىدن كيلاچكلەگى روشده دعا ايتب گناهلارڭزنك كيچرلوينى تلاكز: «اى الله! سينك
ناهلارنى يارلقاورحمتك، مينم گناهلارمدان كيكراكدر، هم مينم قاشمده سينك رحمتكدن
كتولگان قتلو، اوزمنك عملمدن كتولگان قتلودان آرتغراقدر... بوحديثى ايله رسولمز
لارغه، خوجالارى بولغان اللەتعالىگه قللق اينوادبلرن بيان ايتمشدر.

٦٠٠ نچى : « قُلْ. آمَنْتُ بِاللّٰهِ ثُمَّ اسْتَقِمْ »

ستقامت ـ توغرى بولده بولو، ديماكدر. اللهغه ايمان ايتده استقامتلەبول! دنيا آخرت
احتلكنى جيغان اسلام دينيده شول ايكى خوش سوزدن عبارتدر؛ استقامتلى كمسەنى
مستقيم» ديلر. مستقيم بولغان كمسه، اللەتعالىنك بيورقلارن سويار، هربرحق اشنى
ويار، هربرتوغرى كمسەنى سويار، هربرتوغرى كمسەده آنى سويار، هرسوزى، هراشى
قلق هم توغريلق بولور... توغريلقده توار، توغريلقده اولر. استقامتنك نى درجه
درلى ايكانچيلگنى بلواوچون قرآن شريفنك باشنده بولغان اولگى سوره ـ فاتحه سورەسنك
شنچى آيتى بولغان «اهدنا الصراط المستقيم» آيتى معناسى ايله، بوسورەنك آخرينەچه
وقولسه، بلنەچكدر.. قصقاسى: اسلام ـ هم مسلمانلق ايكى سوزدر: ربمز الله، ديوب كوكل
اغلاودان صوك، استقامتلى بولودر. قرآن شريفده «ان الذين قالوا ربنا الله ثم استقاموا»
ينى ايله بيان ايتولمشدر.

٦٠١ نچى : « قَلِيلٌ تُؤَدِّى شُكْرَهُ خَيْرٌ مِنْ كَثِيرٍ لَا تُطِيقُهُ. »

ز بولوبده شكرينى اوتى آلوردى دولت، كوب بولوبده شكرينى اوتى آلنماغان
الدان آرتقدر. (٥٩٨ نچى حديثكده قاراكز!) اللەتعالى طرفندان بيرلگان نعمتكه تيوشنچه
كرقلو هركمنك قولندان كيلەتورغان جيگل براش توگلدر...

٦٠٢ نچی : « قَيِّدْ وَتَوَكَّلْ . »

الك بوغاولاده، صوڭره الله غه تابشرل (توكل قلغل!) صحابيلردن برهوسی (عبد الله ابن مسعود) بـر وقتـده تو ه سنی آیاقـلارن بوغاولامی یبارب تو ه سی بوغالغاندان صوڭ، رسولمز یانینه كيلوب: الله غه توكل قيلوب، تو ه منی بوغاولامی یبارگان ايدم، توم یوغالغان دیده، رسولمز موڭا «سین یاڭلش قلغانسون، توكل قلواوچون ايك الك سببنه كرشوتيوش، سین تو ه ڭنی ايك الك بوغاولاب، صوڭره الله غه تابشرمق كيراك ايدی» دیمش؛ بوحديثدن توكل نيندی نسته ايكانی بيك آچق بلنه در. ايندی هر كمن الله غه توكل قلدوم دیوقری «الله غه تابشردم!» تقديرسز اش بولماس. تقديرده بولسه، كوره سنی كورمی گورگه كرب بولمی! دیگان بولوب، برده سببلرينه كرشمی، اشنی الله غه تابشرو، توكلدن صانالميدر . . .

٦٠٣ نچی: « قَيِّدُوا الْعِلْمَ بِالْكِتَابِ . »

علمنی یازوایله باغلاڭز! فائده لی براش ايشتكان وقتڭزده، آنی یازوب آلوڭز! چونكه: بره ونڭ بلگان نسته سی بارايكان، اول بره ونڭ بتوی ايله بتارده كيتار. یازو، علمنی صاقلاو اوچون برنچی قرالدر. علمنی صاقلاواوچون همده تاراتو اوچون یازوقدر خدمت اینوچی نسته یوقدر. اوشانداقن علمنڭ اوزگاروی آرتق نسته قاتوشوی، یاتوشب قالووینی صاقلاو اوچنن یازوكيرا كدر . . .

مترجم طرفندان: بوحدیث شریف تأریخ علمی تیوشلگنیده بلدرته در، چونكه بر واقعه بولوبن آنی یازوایله بیورلمامز، باشدان اوتكان واقعه لرنی اوتكاچدن اوڭ اونوتمی، كوب زمانلارغه قالدروغه سبب بولويدر . . .

٦٠٤ نچی : « اَلْقَتْلُ فِی سَبِیلِ اللّٰهِ یُكَفِّرُ كُلَّ خَطِیئَةٍ اِلَّا الدَّیْنَ »

الله تعالی یولنده صوغش قلغان وقتن اولترلـگان كمسه نڭ (شهیدلـگی بركتندن) كشی حقندان باشقه هربربورچی عفو اینولمش بولور. مثلا بیرمگان زكاتی، اوقوماغان نمازلاری توتماغان روزه لری اوچون عذاب قلنماس. (٥١٥ نچی حدیث شریفكه ده قارالسون!)

٦٠٥ نچی : «كَانَ رَجُلٌ یُدَایِنُ النَّاسَ فَكَانَ یَقُولُ لِفَتَاهُ اِذَا اَتَیْتَ مُعْسِرًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ لَعَلَّ اللّٰهَ اَنْ یَتَجَاوَزَ عَنَّا فَلَقِیَ اللّٰهَ فَتَجَاوَزَ عَنْهُ »

اول زمانده كشیگه آقچه بیروب تورا تورغان بركمسه بار ایدی، قاپچان بوروچلارون جیاروقت ینسه خدمتچیلرینه اینه ایدی: فقیرلردن كچلری یتماسدی كمسه لرنڭ بوروچلارن كیچكز، شونڭ آرقاسنده الله تعالی بزنگده گناهلارمزنی كیچار دیه ایدی. بوكمسه وفات بولدی. الله تعالی قاشنده برده گناه سی قالدرلمغان ایدی. (٣٩٠ نچی) حدیثن قارالسون !

كرم

٦٠٦ نچی : « كَرَمُ الْمَرْءِ دِينُهُ وَمُرُوئَتُهُ عَقْلُهُ وَحَسَبُهُ خُلُقُهُ. »
كشينك حرمتلولگى دينيدر، ييگيتلگى عقليدر، الوغ نسللى بولوى كوركام خلقيدر.

٦٠٧ نچی : « كَفَى بِالْمَرْءِ اِثْمًا اَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا يَسْمَعُ »
كشينك گناهغه چوموى اوچون برده باشقه اش كيراك توگل، بلكى بو كمسه‌نك ايشتكان نسنه‌لربنك بارسى ابله‌ده، آوزينه نى كيلسه شونى سويلاوى گناهغه چوموينه ييتار.

٦٠٨ نچی: « كَفَى بِالدَّهْرِ وَاعِظًا وَبِالْمَوْتِ مُتَفَرِّقًا »
زمان برنچى وعظچيدر، آندان باشقه وعظچى كيراكمس. اولم آيروچيدر، برده قاوشمى تورغان آيروچى اولمگنه‌در. بره‌و كورشسينك يمانلقندان زارلانب رسولمزگه كيلگان، رسولمز صبر ايت ديگان، صوڭره بو كشى كورشم وفات ديو كيله‌ده، شول وقتده رسولمز و حديثنى ايتدى.

٦٠٩ نچی: « كَفَى بِالْمَرْءِ عِلْمًا اَنْ يَخْشَى اللهَ وَكَفَى بِالْمَرْءِ جَهْلًا اَنْ يُعْجَبَ بِنَفْسِهِ »
كشينك الله‌دان قورقودان آرتق علمى يوقدر، كشينك اوزينه اوزى اهس كيلوندن آرتق نادانلغى يوقدر...

٦١٠ نچی: « كَفَى بِالْمَرْءِ مِنَ الْكَذِبِ اَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ وَكَفَى
بِالْمَرْءِ مِنَ الشُّحِّ اَنْ يَقُولَ آخُذُ حَقِّي لَا اَتْرُكُ مِنْهُ شَيْئًا »
كشينك ايك يالغانچى بولوى ايشتكان نسنه‌لرينك بارسن سويلاوى ايله بولادر. كشينك برده‌وده آلاچاغى بولوبده مقمنى قالدررمام آلورمن، برتيننى قالدررمام ديوچيلگى برنچى صارانلقدر.

٦١١ نچی : « كَفَى بِكَ اِثْمًا اَنْ لَا يَزَالَ مُخَاصِمًا. »
كشينك گناهلى بولوب، بوز چلوده عمر ايتوى اوچون هر وقتده كشى طرايله دشمانلاشوى ييته‌در. (و نچى حديثكه‌ده قارالسون!)

٦١٢ نچی : « كَفَّارَةُ الذَّنْبِ النَّدَامَةُ وَلَوْلَمْ تُذْنِبُوا لَاَتَى اللهُ بِقَوْمٍ يُذْنِبُونَ لِيَغْفِرَ لَهُمْ »
اوكنو گناهلارنك كفارتيدر، اگر ده سز گناه قلماساكز، الله تعالى سزنى بتوروب، اورنوكزغه باشقه برگناه قلاتورغان قومنى كيتورر ايديه، آلارنى گناه قلدرتوب، صوڭره گناهلارن بارلقار ايدى.

٦۱۳ نچی : « كُفَّ شَرَّكَ عَنِ النَّاسِ فَاِنَّهُ صَدَقَةٌ مِنْكَ عَلَى نَفْسِكَ. »

سین اوزنكنك اوصاللغكنی، كشیلردن طیغل ، خلققغه اوصاللق قلمه، چونكه بولای ایتوك سینك اوزكاوچون صدقه‌در. . . یعنی اوصاللغكنی صاقلی آلساك كشیگه ضرر تیدرتماساك ثوابلی بولورسون!

٦۱٤ نچی : « كُلُّ الْكَذِبِ يُكْتَبُ عَلَى ابْنِ آدَمَ اِلَّا ثَلَاثٌ: الرَّجُلُ يَكْذِبُ فِي الْحَرْبِ فَاِنَّ الْحَرْبَ خُدْعَةٌ، وَالرَّجُلُ يَكْذِبُ الْمَرْاَةَ فَيُرْضِيهَا، وَالرَّجُلُ يَكْذِبُ بَيْنَ رَجُلَيْنِ فَيُصْلِحُ بَيْنَهُمَا »

هربر یالغان آدم بالاسینك ضررینه‌در، مگر اوچ اورونده یالغانلاو درست بولور، اول اورنلاردان برسی: صوغش وقتنده آلداودر، ایكنچسی: خاتونی ایله آراسون تزك اینو اوچون، اوچنچسی: ایكی ایر بوزلشقان ایكان آلارنك آرالارن تزككلو. بواوچ اورنده آلداو درستدر. بوآلداو بولماس، بلكه حیله‌در . .

٦۱٥ نچی : « كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ مَالُهُ وَعِرْضُهُ وَدَمُهُ حَسْبُ امْرِىءٍ مِنَ الشَّرِّ اَنْ يَحْقِرَ اَخَاهُ الْمُسْلِمَ ».

هربر مسلمان‌نك، ایكنچی مسلمانغه مالی، قانی یوزصوی حرامدر. كشینك ایك یاورلاردان بولوی اوچون ، اوزینك مسلمان قرنداشنی خورلامقی یتیه‌در .

٦۱٦ نچی : « كُلُّ اُمَّتِي مُعَافَى اِلَّا الْمُجَاهِرِينَ وَاِنَّ مِنَ الْجِهَارِ ، اَنْ يَعْمَلَ الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ عَمَلًا ثُمَّ يُصْبِحُ وَقَدْ سَتَرَهُ اللّٰهُ فَيَقُولُ عَمِلْتُ الْبَارِحَةَ كَذَا وَكَذَا وَقَدْ بَاتَ يَسْتُرُهُ وَيُصْبِحُ يَكْشِفُ سِتْرَ اللّٰهِ عَنْهُ »

— امتمدن هر برسی گناهدان صافلاردر ، مگر كمنه كم گناهلارن آشكاره هم فاش ایتوب یورسه — گناهنی آشكاره قلودان صاقلانادر ، برءو كیچ ایله بر گناهنی اشلار ، اما آنی هیچ كم بلمگن بولور ، قایچان تاك بولسه ، شونی كشیلرگه اوزی سویلاب یورر ، الله دان قورقماغاننی آدمدن اویالو یاراماس دیگان سوز بر یالغان سوزدر .

٦۱۷ نچی : « كُلُّ امْرِئٍ مُهَيَّأٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ . »

هركشی اوزینك یاراتولوننه، ضرور بولغان اشلرنی بارلقغه چغاروغه كچلی ایتوب یاراتولمشدر.

٦۱۸ نچی : « كُلُّ جَسَدٍ نَبَتَ مِنْ سُحْتٍ فَالنَّارُ اَوْلَى بِهِ. »

حرامدان اوسكان تن ، اوتده یانوغه بیك یاخشیدر .

٦١٩ نچی : « كُلُّ الْخلَّة يُطْبَعُ عَلَيْها الْمُؤْمن الَّا الْخيانَة وَالْكَذبُ »

مؤمن کمسه هر بر خصلت ایله طبیعتلنر ، باری خیانت ایله یالغانلاو صفتلاری ایله گنه طبیعتلنمس . یعنی حق مؤمنلک بوایکی صفت بولماس .

٦٢٠ نچی : « كل خُلُق الله تَعالى حَسَنٌ »

الله تعالی نلک خلقلارندان هر برسیلک کورکامدر . یایسه الله تعالی هر بر خلقنی گوزه‌ل ایتوب یاراتمشدر .

٦٢١ نچی : « كُلُّ شَيْءٍ بقَدَر حَتّى الْعَجْزُ وَالْكَيْسُ »

— هرنسته الله تعالی نلک تقدیری ایله‌در ، اوتکنلك همك عاجزلك بولار بارسیده تقدیر ایله‌در ، بره‌ونلك برنسته‌ده بولدرا آلمی عاجز بولوی همده هر نسته‌نی بولدرا تورغان اصنا بولوی ، بولار بارده الله‌نلك تقدیری ایله‌در . (اوتکان ٦١٧ نچی حدیثلک سویلندی)

٦٢٢ نچی : « كُلُّ شَيْء ساءَ الْمُؤْمنُ فَهُوَ مُصيبَةٌ »

نی نسته مؤمننی اوکایسزلقغه توشرسه ، اول نسته‌نی مصیبت دیولور ، مؤمن کمسه‌نلك کوکلنی قارالناتورغان نسته‌لر بارده مصیبتدن صانالور .

٦٢٣ نچی : « كل مُوذ فی النّار »

هر بر رنجتکوچی ، کشیکه ضرر تیکروچی کمسه ، تموغغه کرر . بو ضرر کینورو ، یا رنجتو تلاسه نیچك بولسون ، اذا اسملك بولوب قلوچی تموغغه تیوشلی بولور . . .

٦٢٤ نچی : « كل مَعْرُوف صَدَقَةٌ »

هر بر ایزگولك صدقه‌در . یعنی صدقه بولو اوچون ، آنچه بیروگنه لازم توگل ، نینده‌ی ولساده ایزگولك قلنسه شول صدقه‌دان یازولور .

٦٢٥ نچی : « كل مَوْلُود يُولَدُ عَلَى الفطْرة حَتّى يُعْرِبَ عَنْهُ لسانُهُ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدانه أَوْ يُنَصِّرانه أَوْ يُمَجِّسانه »

— هر بر بالا توغان وقتنلک ، کوکلده بولغان یمانلق هم ناچارلق صفتلارندان سلامت بولوب طوارلار ، - - اوزلرینلك تللری آچلوب ، باشلاری آڭلاولی بولوغه قدر شول روشلک بولورلار . شوندان صوڭ اول بالانی آتا آنالاری یاباؤره‌ی ، یانصرانی ، یا مجوسی قلورلار !

٦٢٦ نچی : « كل مُيَسَّرٌ لما خُلقَ لَهُ »

هر بر کمسه اوزینلك نینده‌ی بولوی تقدیر قلنغان بولسه ، شول بول ایله کیتار .

٦٢٧ نجی : « كل يمين يحلف بها دون الله شرك »

هر بر آند، الله‌دان باشقه ایله ایندولسه، اول الله غه تیگداش توتودر. ایندی مین مؤمن دیگان کمسه الله‌دان باشقه ایله آند ایتماس !

٦٢٨ نجی : « كُلُّكُمْ بَنُو آدَمَ، وآدَمُ خُلِقَ مِنْ تُرَاب لَيَنْتَهِيَنَّ قَوْمٌ يَفْتَخِرُونَ بآبائهم أوْ لَيَكُونُنَّ أهْوَنَ عَلَى الله مِنَ الْجُعْلَانِ »

سز بارگزده آدم اوغللاریسز ، آدم بولسه ، اول توفراقدان یاراتلمش بولدی . آتا بابا ایله ماقتانونی بر یاقغه تاشلاڭز! بواشنی تاشلاماساڭز ،جعلان دیگان حیوان ایله بردرجه‌ده بولورسز !

٦٢٩ نجی : « كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْؤُلٌ عَنْ رَعِيَّتِه فَالْإمَامُ رَاعٍ وَهُوَ مَسْؤُلٌ عَنْ رَعِيَّتِه وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِى أهْلِه وَهُوَ مَسْؤُلٌ عَنْ رَعِيَّتِه وَالْمَرْأةُ رَاعِيَةٌ فِى بَيْتِ زَوْجِهَا وَهِىَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا. وَالْخَادِمُ رَاعٍ فِى مَالِ سَيِّدِه وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِه وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِى مَالِ أبِيهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِه فَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِه »

ای آدم اوغللاری، سز بارگزده کنوچیلرسز، شول سببدن سز هر برگزده اوزگزنڭ کتکان کتوگزنڭ صانندان، نی روشده کتکانگزدن صورالمش بولورسز! ایندی امام اوزینڭ محله خلقنه، یا مملکت خلقنه کتوچیدر، شول خلقنڭ حالندن آلارنی نیچك کتوندن صورالمش بولور، یورت خوجاسی بولغان کمسه، اوزینڭ اوی جماعتی اچنده کتوچیدر، شول سببدن آلارنی تربیه‌دن صورالمش بولور خاتن کمسه، اوزینڭ ایری اوینده کتوچیدر ، شول سببدن شول اوی اچنده‌گی نسته‌لرنی صاقلاوندن صورالمش بولور. بایده توروچی خدمتچی (بریکاشچك) خوجاسینڭ مالنده کتوچیدر، شول سببدن اول شول مالنی توتودان صرالمش بولور. ایر بالا، اوزینڭ آتاسینڭ مالنده کتوچیدر، شول سببدن اول مالنی توتودان صورالمش بولور. ایندی سزنڭ هر برگزده، اوزگزنڭ قوللارگز آستنده بولغان نسته‌لرگه کتوچیسز، شول نسته‌لرنی کتوگزدن صورالمش بولورسز .

مترجم طرفندان :

هر بر کمسه‌ده کتوچیلك باردر، بوده برنسته‌گه‌ده توجه بولماغان کمسه یوقدر ، شول سببدن آخرغی کونده بر شول کتلمش نسته‌سندن صورالمی قالا تورغان کمسه‌ده یوقدر؛ مثلا پادشاهلار اوز مملکتلرنده بولغان خلقنڭ همه‌سینه‌ده کتوچیلردر، خلقلاری کتولریدر.

مفتی

مفتی بتون ملالارنڭ کتوچسیدر. بس بتون ملا مفتی‌نڭ کتویدر. ملالار محله‌اهل‌لرینڭ کتوچیلریدر، شول سببلی محله خلقی ملالارنڭ کتولریدر، ئوذنلر اوشانداق نمازوقتینڭ کتوچیلریدر، دنیاده بولغان هربربورت خوجاسی ایرلر: خاتونلارینه همده بالاچاغالارینه کتوچیلردر، بایلارده توروچی کشیلر: خدمتچیلر، پریکاشچکلر، اوپراژله‌یوشچیلر داؤیرنئیلر باروسیده بولار اوز بایلارینڭ ماللارینڭ کتوچیلریدرلر. ایندی کوریك حیوانلرنی کته تورغان کتوچی کتونده بولغان حیوانلرنی تیوشنچه تربیه‌لمك تیوشلی، قایدادر، آزق یاخشی شونده‌اوتلاتمق، قایدادرپاك صوبار شونده صواچرمك همده بوری کبی یورتقچ حیوانلاردان آشاتماو، باتقاق صازاق اورنلارغه کرتب باتورماو، تیرن صولارده صواچرگان بولوب صوغه باتورماو، برسی ایکنچسی ایله سزشه ایکان یاتیبشه ایکان آلارنی تیزگنه آیورو، آلارنی صوغشدرب ایمگاتدرمو، شوندی‌اشلر حیوانلرنی کتوچی‌بولغان کمسه لرنڭ استلرینه تیوشدر، قایچان بوسببلردن برسی ایله برحیوان یارالانسه یا اولسه، اول کتوچیدن حیوان خوجاسی، شول‌حیوان‌نڭ حقن تولاتر، اوشبوحدیثده‌یاداینولگان کتوچیلرده اوشانداق، قیامت کوننده الله‌تعالی قاشنده قول آستلارنداغی خلقنی تربیه‌ده کیمچیلك قلولاری‌اوچون، یاخلقن یمان‌اشلردن طیمی، فائده‌لی اشلرنی کورساتمولری‌اوچون صورالوب عذاب‌قلنمش بولورلار!..ایندی دنیادابولغان خلق کتوچیلری برسی‌ایکنچسینه باش‌بولوب، هربرسی‌اوزینڭ قول‌آستنده بولغانی‌اوچونده‌عذابکه تیوشلی‌بولور. مثلاخلق‌نادان قالسالار، معرفتدن براق تورسالار، بولاردان صورالور، سزنیك اوزگزنڭ ایرکگزده بولغان سلامتلك همده عقل‌اسمنده‌گی کتوگزنی تیوشلی روشده «علم ایله» اوتلاتمادگز، بوکمسه ایتور: بزگه ملالار علم‌معرفت کیراکلگنی سویلامدیلر، آلارنڭ قول آستلارنده نیچه‌یللار تربیه لنساکده بزگه آندی‌توغریده سوزده آچمادیلار، اوقوب‌بلو، معرفت‌آلونی بزگه‌حرام‌دیوب کورساتدیلر مکتبلرده جیون کیرلی کیراکمگان سوزلرنی تاقمازادان عبارت‌بولغان مسأله‌لرنی اوقوتدیلار. بزاوزمزنی آلارغه تابشرغان ایدك، آلار بزنی تربیه ایتمادیلر دیور بولسالار، ملالاردان صورالور: سزنیك اوزگزنڭ کتوگزده بولغان خلقنی «علم‌بیمشی» معرفت شربتی ایله تربیه ایتمادگز، آلار سزنڭ سورگان بیرگزگه باروداڽ برده باش تارتمادیلار، سز نی قوشدگز، آلارشونی اشلابکنه توردیلار، دیولسه، ملالارنی کتوچی بولغان «مفتی» دن‌صورالور: سین بتون ملالارغه همده‌دین اوگرەتوچی معلملرگه باش کتوچی ایدڭ آلارسین قایا قودڭ شونده باردیلار، سینڭ فرمانگدان باشقه اوروبلار نداننده قوزغالمادیلار، سین‌نیك آلارغا، قول‌آستلارنده بولغان، خلقنی تیوشنچه علم معرفت‌باغچالارنده کتوگه یول کورساتمادڭ ،نیك‌سین‌آلارنی بیوك‌مجار آستنداغی یلغه‌صوینی اچرتودن طیوب، طراوب تورغان کولدن اچرتوگه بیورمادڭ؟ سین‌نیك آلارنی کتولرنده بولغان حیوانلارنڭ وقتلی وقتسز، اوسب‌یتماگان جونلارن قرقدردڭ؟ نیك سین آلارغه

آچلی توقلی حیوانلارنکئ بوزاولارینه ایمزرلك قدرگنه بولغان سوتلرنئ صاودرتب بوزاولارن سوتسز قالدرتدلئ؟ سبن نیلك خلقغه محله کتوچسی قویغانئ کتوکته بلماگان، حیوانلارنی آشاتا بلماگان کمسه‌لرنی کتوچی ایتوب قویدلئ. ؟

۶۳۰ نچی : « كُلَّمَا طَالَ عُمُرُ الْمُسْلِمِ كَانَ لَهُ خَيْرٌ »

ـ مسلمان کمسه‌نلئ عمری نیقدر اوزون بولسه، شول قدر ایزگلگی بولور یعنی مسلمان بولغان کمسه اوزینلئ دنیاده تورغان وقتنئ ایزگولکدن باشقه‌اش قلماسون، بس نیقدر عمری اوزون بولسه، ایزگولگیئ شولقد کوب بولور.

۶۳۱ نچی : « كُلْ، مَا أَصْمَيْتَ وَدَعْ مَا أَنْمَيْتَ »

کوز آلدئئ اوترلگان (آولانغان) حیوان‌نلئ ایتن آشا اماسین، بر آونی صوغبئ، اول‌سینلئ کوز آلدئدان یوغالوب، یراق کیتوب وفات بولسه آنی آشاما!

۶۳۲ نچی : « كُلُوا فِي الْقَصْعَةِ عَنْ جَوَانِبِهَا وَلَا تَأْكُلُوا مِنْ وَسَطِهَا فَإِنَّ الْبَرَكَةَ تَنْزِلُ فِي وَسَطِهَا »

آلدئا قویبولغان آش تاباغینلئ قریلارندان آشا، اما اورتالغندن آشاما، چونکه آشنلئ برکتی تاباقنلئ اورتاسینه اینه‌ر. هرکم اوز آلدئدان آشاوادبدندر.

۶۳۳ نچی : « كُلُوا وَاشْرَبُوا وَتَصَدَّقُوا وَالْبَسُوا فِي غَيْرِ اسْرَافٍ وَلَا مَخِيلَةٍ »

اسرافدان همئ تکبرلکدن یراق بولوب، آشاکز ده، اچکز ده‌تلاگان کیومکز نیده کیوکز!

مترجم: بوحدیثدن بلنه‌در: آشاو، اچوهمده کیوم کیوده شریعت قاشنئ حلال بولغانی صوکنده، نیندی آش‌بولساده، نیندی اچملك بولساده، تلاسه‌نیندی کیوم بولساده آشاوی، اچوی همده کیوی درست بولوی. تیك تکبرلك ایله اسرافدان صاقلانمق تیوشدر، اسراف ایله تکبرلکدن صاقلانولسه، تلاسه‌نیندی نسته‌دن تگلسون، تلاسه‌نیندی ره‌وشئ تگلسون، کیومنی کیودرسندر

۶۳۴ نچی : « كَمَا تَكُونُوا يُوَلَّى عَلَيْكُمْ »

سزگه باش‌بولغان کمسه، سزنلئ اوزکزنلئ حالکزگه کوره‌بولور. یعنی ای امتم! سز اوزکز نیچوك بولساکز سزگه‌باش بولغان کمسه‌ده اوزکز کبی بولور. موندان مراد: اگرده سز اوزکز هرسوزده بولوب توغری فکرلی بولساکز اوز فائدئکزنی اوزکز آکلاساکز، اوزکزگه ضررلی نسته‌لردن صاقلانساکز، سزگه‌باش بولغان کمسه‌ده، سزنلئ تلاگانکزگه قارشوب اش قلا آلماس.

بیت ملك تورلی دلیل ایله اثبات ایتولگان صنالغان سوزدر؛ شوکئا کوره تلمزده «جواش‌غه باصارلار، اوصال بولساك آصارلار، اورتاچه بولساك ایل قارنی یاصارلار!)

کن

۶۳۵ نچی : « كُنْ فی الدُّنیا كَاَنَّكَ غَریبٌ اَوْعَابِرُ سَبیل »
يعنى دنياده اورناشوب توروني اويلامه، باری دنيانى بر مسافر خانه بلب، بوگن ايرته‌گه كينه تورغان مسافر كبی بول! چونكه دنياده بيك ازاق توروني اويلاب، اولمنی اونتقان كمسه، بيك صاران همده دنياغه كوكل صالوب، آندان كيتودن قطی اوچوب تورور، بو بر بورچولی اشدر.
مترجم دن: بوحديثدن بعض بر ايشانلق دعواسنده‌گی كمسه‌لر كبی، دنياده هنرسز، كسبسز، علمسز برنيدن خبرسز یاتوكز، بوگن آشارگزغه بولوب، عورت ارترلك كيومكز بولسه تهليل اينوب تسبيح تارتوب، یاتوكز ديگان فرماننی آكلاماكز! چونكه رسولمزنك بو حديثدن مقصودی قباحت صفتلاردان بولغان اشلرگه سبب بولغان دنياده قری اوز فـائـده‌كزنی كوزه‌توچيگنه بولماكز! ديمك. يوقسه كسب حقنده رسولمزنك اوشبو «دنيانك اوچون شولقدر توروشوب كسب ايت، مال تابوغه توروش‌اول توروشوكا قاراغانده، دنياده منگو توراچاق كمسه كبی كورنرسون، اوشانداق آخرتك اچنده ايرته‌گه اوله‌چك كمسه كبی بولوب ايزگولك قلغل! ديگان حديثی آچق بيان ايته‌در.

۶۳۶ نچی : « كُونُوا لِلعِلْمِ رُعَاةً وَلَاتَكُونُوا رُوَاةً »
علمنك مرتبه‌سنی صاقلاوچيلاردان، آنك ايله عمل ايتوچيلردن بولوكز، اما علمنی ايكنچی كمسه‌لرگه كوچروچيگنه بولماكز! يعنی علم اوگره‌نبده فلان اش فلان ديگان، فلان حديثده فلان ديگان ديوبيان ايتوچيگنه بولماكز، بلـكه‌شول بلـگانكز ايله عمل قلوچيلاردان‌بولوكز! بلـگان نسته‌لركزنی بلماگانلرگه اوگره‌تكز! امامين‌عالم‌ديو (بزنك‌روسيه ملالاربنك بعضلاری كبی) لاف‌اوروب ياتماكز! موندی‌عالمنك مالی‌مين‌بای، ملت صاقلاوچی كشی، چونكه‌ملتنی صاقلاو اوچون مال كيراك‌ديوب، لاف‌اوروچی (ملتكه‌برتينده‌باردم ايتماوچی) صاران‌باينك مالی كبيدر. چونكه علمی بولوبده علمی ايله عمل ايتماگان كمسه‌نك علمی، علمدن صاناماوی اوتكانده كوب‌حديثلرده بيان ايتولدی. اوشانداق كتاب جيوده علم‌توگلدر. «ماالعلم الاماوعی الصدر * ماالعلم ماوعی القمطر»

۶۳۷ نچی: « كَيفَ يُقَدِّسُ اللهُ اُمَّةً لَايَأْخُذُ ضَعِيفُهَا حَقَّهُ مِنْ قَوِيِّهَا وَهُوَغَيرُ مُتَعْتَعٍ » ؛
الله‌تعالی نيچك پاك هم‌صاف قللارندان صانار شول قومنی آلارنك كچسزلاری كچليلرنده‌بولغان حقلارينی آلا آلماسلار. يعنی بر مملـكتده هركمگه تيگز مرتبه بيرلمسه، اول مملـكتده اميد يوقدر. اول مملـكت هلاك بولور... بوحديثنك حكمتلارن هر كمده اوزی اويلاسون! (۸۷۳ نچی حديث شريفكده قارالسون!)

٦٣٨ نچی: «اَلْكَلِمَةُ الْحِكْمَةُ ضَالَّةُ الْمُؤْمِن فَحَيْثُ وَجَدَهَا فَهُوَ اَحَقُّ بِهَا»
حکمتلی سوزمؤمن کمسه‌نك یوغالتقان نسته‌سیدر، شول سببدن قای اوروندە، قای وقتدە، تابساده، آنی آلوغه آندان تیوشلی کمسه یوقدر.. آدمینی نادانلقدان چغاروب، قباحتلکلردن صافلاسه، الوغ درجه‌لی قلسه، اول نسته حکمتدر.. یعنی شول حکمتنی کمده تابساڭ شوندان آل، کیراك اول کشی سیندن الوغ، کیراك توبن درجه‌لی، کیراك بای، کیراك فقیر، کیراك دوست، کیراك دشمانڭ بولسون شوناردان آل! چونکه سینڭ آنچاڭ یوغالا ایکان، آنی کم تابب بیرسه‌ده آلاسون، حکمت سوزیده اوشاندادر. بو توغریده حضرت علی‌نڭ اوشبو سوزی بیك اورونلیدر:
« انظرما قال، لاتنظر من قال! » ایتکان سوزینه قارا، اما ایتوچسینه قاراما!

٦٣٩ نچی : «كَانَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اذا آتَاهُ قَوْمٌ بِصَدَقَتِهِمْ قَالَ اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ فُلَانٍ»
— قایچان رسولمزگه برکشی صدقه کیتورسه، رسولمز اول کمسه‌نك بتون قومن اچینه آلغان دعا ایله « ای ربم فلان کمسه‌نڭ قوم قبیله‌سنه رحمت قلغل » دیو دعا قلا ایدی.

٦٤٠ نچی : «كَانَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمُرُّ بِالصِّبْيَانِ فَيُسَلِّمُ عَلَيْهِمْ.»
— رسولمز صبی بالالار یانندان اوتکانده، آلارغه سلام بیره‌دار ایدی.

٦٤١ نچی : « للّٰهُ اَقْدَرُ عَلَيْكَ مِنْكَ عَلَيْهِ »
— صحابیلردن عبدالله ابن مسعود دیگان کمسه اوزینڭ خدمتچسنی قیناب تورا ایکان، رسولمز اوتب باروشنده بو حالنی چیتدنگنه کوره‌ده ایته: « ای عبدالله، سینڭ موڭسا کچك یتوگه قاراغانده، الله تعالی‌نڭ سیڭا کچی بیگرا کده‌ینکوچیرا کدر . . .
— بو حدیثنڭ کیلوی‌ده شول توغریدادر .ابن مسعود بو قلنی آزاد قلمشدر.

٦٤٢ نچی : « لَاَنْ يَأْخُذَ اَحَدُكُمْ حَبْلَهُ ثُمَّ يَغْدُوا اِلَى الْجَبَلِ فَيَحْتَطِبَ فَيَبِيعَ فَيَأْكُلَ وَيَتَصَدَّقَ خَيْرٌ مِنْ اَنْ يَسْاَلَ النَّاسَ »
— سزنڭ برگزنڭ باو آلوب، تاولقغه باروب، اوتون جیوب، صاتوب آنچا سندان اوزی آشاوی، آرتقانندان صدقه‌ده قلوی، کسبسز، آچ بولوب، آدمیلردن صرانوب آشاودان کوب درجه آرتق هم ایزگودر، بو توغریلارده کوب حدیثلر اوندی (٦٢٢ نچی حدیثکه‌ده قارالسون !)

٦٤٣ نچی : « لَاَنْ يَتَصَدَّقَ الْمَرْءُ فِى حَيَاتِهِ بِدِرْهَمٍ خَيْرٌ لَهُ مِنْ اَنْ يَتَصَدَّقَ

بمائة عند مَوْتـه »

— بر کشینك ترك هم سلامت وقتنده ، اوز قولی ایله بیرگان اون بش تین کمش، ثوابده ، اولـگان وقتنده بیرلـگان اون‌بیش صومدان آرتوقدر . . . .

— چونکه سلامت وقتده ، دنیاده تورو امیدنده بولغان چاقده، کشی مالنی آبار، همده مالغه محتاج بولور . — اینـدی اجل توشاگنه یاتقاچ ، باری بر مالی‌اوزندن قالا چاغنی بلـگاچ ، بیرو اوزی محتاج بولماغان نسته‌نی بیرو کبی بولادر . . . .

٦٤٤ نچی : « لَاَنْ یَجْلِسَ اَحَدُ کُمْ عَلٰی جَمْرَة فَتَحرِقَ ثِیٰابُهُ فَتَخْلُص اِلٰی جِلده خَیْرٌلَهُ مِنْ اَنْ یَجْلِسَ عَلٰی قَبْر »

بره‌ونك اوتلی کومر اسننه اوتـوروب ، کیومی تنینه بیتکانچه یانوی ، بر قبر اسننه اوتورودان آرتوقدر . — یعنی بره‌و وفات بولغاندان صوڭ قایغو توتوب آنـڭ قبری یاننده کون اوتکارمکدن‌آرتو ق‌دیگان سوزدر . . . . .

٦٤٥ نچی : « لَاَنْ یَزْنِیَ الرَّجُلُ بعَشر نسْوَة خَیْرٌ لَهُ مِنْ اَنْ یَزْنِیَ بِامْرَاَة جاره وَلَاَنْ یَسْرِقَ الرَّجُلُ مِنْ عَشَرَة اَبْیٰات اَیْسَرُ مِنْ اَنْ یَسْرِقَ مِنْ بَیْت جٰاره »

— ایرنك کورشسینك خاتونی ایله‌زنا قلوی ، گناهده چیت کشیلردن‌اون‌کمسه‌نك خاتونی ایله زنا قلودان آرتوقدر ، همده اون اویدن اورلاودان ، کـورشی بـولغان بر اویدن اورلاو گناهده یمانراقدر . — یعنی کورشی حقنده بر یمانلق ، باشقه کمسه‌لر حقنده اون یمانلق قلودانده یمانراقدر . . . . .

٦٤٦ نچی : « لَاَنْ یَلْبَسَ اَحَدُ کُمْ ثَوْبًا مِنْ رِقٰاعِ شَتّٰی خَیْرٌلَهُ مِنْ‌اَنْ‌یَاْخُذَ بِاَمٰانَةِ مٰالَیْسَ عِنْدَهُ »

سزنك برکز نکه‌نك یاماولی بولغان اوزکیومی، اوزنده‌بولماغان کشیدن آلوب‌تورلغان یاخشی کیوه‌دن یاخشیراقدر. (٥١٥ نچی حدیثکه‌ده قارالسون!)

٦٤٧ نچی : « لَاَنْ یَهْدِیَ اللهُ عَلٰی یَدَیْكَ رَجُلًا خَیْرٌلَكَ مِمّٰا طَلَعَتْ عَلَیْهِ الشَّمْسُ وَغَرَبَتْ »

الله‌تعالی‌نك‌سینك قولوڭده، بر کمسه‌نی توغر یلقغه کوندرتوی ، سـینك اوچون‌بتون‌دنیانسنه‌سندن ایزگوراکدر. رسولمز بوحدیثی ایله مسلمانلارنی ، کمنی کورسه ، شونی حق‌یولغه انده‌گوچی

بولماقلاری ایله بیورادر. شولایده بوکوندرو کشینی ایله اسلامگه کر، دیوایله گنه توگلدر، بلکی مسلمانلار، اسلام دینی قوشقان رەوشدە کورگام خلقلی بولوب، هراشلرنده شریعت بوینچه اش قلسالار، خلق بولارنك بوکورکام صفتلارینه قزوغب برده شیکسز اسلام دینن قبول ایتار ایدی.

مترجم طرفندان: اوشبو وقتلاردان بیرلی مسلمان بار مملکتلردە، مسلمان بولماغان برکشیده قالماس ایدی، اگرده بزنك (مسلمان خلقی) قرآن، حدیث قوشوی بوینچه یورسه‌لرایدی، امابزهراشمز، هرقلنشمز ایله کورگان خلقنی اسلامدن بیز دروده میسیونیرلردن آرتوق ضررایتەمز.

٦٤٨ نچی: «لَتُفْتَحَنَّ الْقُسْطَنْطِينِيَّةَ وَلَنِعْمَ الْأَمِيرُ أَمِيرُهَا وَلَنِعْمَ الْجَيْشُ ذٰلِكَ الْجَيْشُ»

استانبول شهرینك ایسکی اسمی «قسطنطینیه» در، برده‌شیکسز استانبول شهری مسلمانلر طرفندان آلنمش بولور، نی خوش امیردر، آنده بولاچاق امیر، هم نی خوش عسکردر، آنداغی عسکر. اوشبوحدیثده ماقتالنلغان امیربولونی تلاب، عثمانلی سلطانلارندان بیك کوبسی قسطنطینیه‌نی آلونی نیت ایتوب صوغش قلسالارده، برەوسیده بولارا آلمادی، آخر وقت (هجری ٨٣١ نچی یلده) سلطان فاتح ـ سلطان محمد خان ایله هرعناو عسکرلری، آلوب، اوشبوحدیثده ماقتالمش بولغان درجه‌گه ایرشدیلر...

٦٤٩ نچی: «لَعَنَ اللّٰهُ الْخَامِشَةَ وَجْهَهَا وَالشَّاقَّةَ جَيْبَهَا وَالدَّاعِيَةَ بِالْوَيْلِ وَالثُّبُورِ»

برقایغو وقتنده یوزن تورناقلاری ایله‌تورناوچیغه، یاقالارن یورتوچیغه، قایغو وقتنده اوزینه هلاکلك صراوچیغه الله‌تعالی لعنت قلسون!

٦٥٠ نچی: «لَعَنَ اللّٰهُ الرَّاشِي وَالْمُرْتَشِي وَالرَّائِشَ الَّذِي يَمْشِي بَيْنَهُمَا»

راشی: رشوت‌بیروچی. مرتشی: رشوت آلوچی. رائش: راشوت آلوچی ایله بیروچی آراسنده یوروچی کمسه. بولارنك اوچسینه‌ده الله‌نك لعنتی بولسون!

٦٥١ نچی: «لَعَنَ اللّٰهُ الرَّجُلَ يَلْبَسُ لِبْسَةَ الْمَرْأَةِ وَالْمَرْأَةَ تَلْبَسُ لِبْسَةَ الرَّجُلِ»

یرده‌عن... خاتونلار کیومن کیوچی ایرگه، ایرلار کیومن کیوچی خاتونغه الله‌تعالی‌نك لعنتی‌بولور. اما تیاتروکبی ضرورت وقتده بربرسینك کیوملارن کیولاری درستدر.

٦٥٢ نچی: «لَعَنَ اللّٰهُ الْوَاشِمَاتِ وَالْمُسْتَوْشِمَاتِ وَالنَّامِصَاتِ وَالْمُتَنَمِّصَاتِ وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ الْمُغَيِّرَاتِ خَلْقَ اللّٰهِ»

واشمه ـ بیتن اینه‌ایله تیشب قارامیکلر یاساوچی خاتونلار * مستوشمه ـ شول میکلارنی یاساتوچیلار، نامصات کشینك بیتده‌گی تکلرنی یلقوچی خاتون، متفلجات: قاشلارینی نچکه‌لنـوچی

خاتونلار

خاتونلار، توشلرن سیرا کلاشدروچیگه الله‌تعالی اوزینه بیرگان اعضالرن اوزگارتوچیلرگه الله‌نك لعنتی بولور.

٦٥٣ نچی : « لَعَنَ اللهُ الْواصلَةَ وَالْمُسْتَوْصلَةَ وَالْواشمَةَ وَالْمُسْتَوْشمَةَ »

الله‌نك لعنتی بولور اوشبو کمسه‌لرگه: صاچنه صاچ یالغاوچی خاتونلارغه، بیتن اینه ایله تیشب، قارامیکللر ترتکان (ترتکه یاصاغان) خاتونلارغه.

٦٥٤ نچی : « لَعَنَ اللهُ زائرات القُبُور، وَالْمُتَّخذینَ عَلَیْهَا الْمَسَاجدَ وَالسُّرُجَ »

قبرلارنی زیارت قلوچی خاتونلارغه، قبرلار استنه مسجدلر هم فانارلار یاغوچیلارغه، الله‌تعالی لعنت قلور. زیارت استینه: کیلوچیلرگه یاقتی بولسون اوچون فانار یاغو درستدر.

٦٥٥ نچی : « لَعَنَ اللهُ مَنْ یَسمُ الْوَجْهَ »

یوزینه پاکی ایله یاباشقه نسته ایله بیلگو یاصاغوچیغه الله‌تعالی لعنت قلور.

٦٥٦ نچی : « لَعَنَ اللهُ مَنْ لَعَنَ وَالدَیْه وَلَعَنَ اللهُ مَنْ ذَبَحَ لغَیْر الله »

آتا آناسینه لعنت ایتکان کمسه‌گه، هم الله اسمندن باشقاغه حیوان چالغان کمسه‌گه الله‌نك لعنتی بولور. یعنی فلان اولیا اوچون، تکان خاتون اوچون دیبو قربان چالوچی کمسه‌گه الله‌نك لعنتی بولور.

٦٥٧ : نچی « لَقَدْ اُمرْتُ اَنْ اَتجَوَّزَ فی القَوْل فَاَنَّ الْجَواز فی الْقَوْل هُوَخَیْرٌ »

سوزده قصقا سویلاو ایله بیورلدم. چونکه سوزنی قصقه سویلاو فائده‌لی هم اینگو بر اشدر.

٦٥٨ : نچی « لَقَلْبُ ابْن آدَمَ اَشَدُّ انقلاَبًا مِنَ الْقدر اذا اسْتَجْمَعَتْ غَلَیَانًا»

آدم اوغلاینك کوکلی، آندی موندی تورلی یاقغه آوشولارغه اچواغانلی، قاینغوچی قازان کبی، قاینار . . .

٦٥٩ : نچی « لَقّنُوا مَوْتَاكُمْ لاَاِلٰهَ الاَّالله »

اولو مرتبه‌سنده بولغان قرنداشلرگزنك « لا اله الاالله » دیگان سوزنی قلاغینه توشرگز! اما بعضلار بوسوزدن اولکنی قبرگه کومگاچ، قبر یوچماغنده قالوب «تلقین» ایتو، اولکه فرشته‌لرگه جواب بیرونی نچقروب تورو دیکانلر . زمانمزده شول اشنی اشلابله تورالار . .

مترجم طرفندان : بزنك روسیه اماملارینك ، بعض عادتلری مجوسیلرنکندنده آرتقدر ، اوزمز باشقه دین کمسه‌لرینك بعض بایراملارنده یللق گناهلارینی کاغذگه یازب یاندرولارندان ، عیب ایتکان بولساقده ، اوزمز پاك بولغان اسلام اسمندن ئولله نیندی عیبلی ، آلارنقندانده قباحت اشلر قلامز . مثلا بتون گناهلاری برابرینه دور

ایتوب فدیه آلو، ینه‌ده اولگان کمسه‌گه ایمان طغام دیگان کبی بولوب، قبر استند
تچقروب تورولاری ، آنی نادان خلق ملا فرشته‌لرنك سؤالن ایشنه دیوب اویلی، شول سببد
قایتقاچ ملادان ، اولکنك حالی نیچك دیه صوریدر ، ملاده یاراتقان کمسه‌سی بولس
الحمدالله ! اگر دشمانی بولسه ، الله تعالی اوزی عفو قلسون ! تلکنی طیماساك ، قبرد
تلك بیلانه شول ! دیکان بولادر

٦٦٠ نچی : « لِكُلِّ شَیْء آفَةٌ تُفْسِدُهُ وَآفَةُ هٰذا الدین وُلاةُ السوٓء » .

— هر بر نسته اوچون ، اول نسته‌نك تزلگن بتره تورغان بوزوچی بر آفت باردر
اوشبو اسلام دینینك آفتی یاوز بولغان توره‌لردر . — یعنی اسلام دینی صاف پاك
هر اشی آلغه باروچی ، آورلق کورساتمی تورغان طنچلق دینیدر . اما آنی بولچراتوب
خلقنی ئلله نیندی اوگایسزلقلارغه توشروچیلر ، اسلام دینیدی ، مسلمانلارغه باش بولغان
(سلطان ، مفتی ، قاضیلار ، امامار) حاکملردر .

٦٦١ نچی : « لِكُلِّ شیء مفتاحٌ ، وَمِفْتاحُ الْجَنَّة حُبُّ الْمَساكین وَالْفُقَراء »

هر نسته‌نك آچقچی باردر ، جنتنك آچقچی مسکینلرنی هم فقیرلرنی سویماك کلکدر .
— بولارنی سویوده کوب تورلی فائده باردر ، ایك بیلگولیسی ایکیدر ، بره‌وسی : تکبرلکدن
بیزو ، ایکنچیسی : آلارنك کوکللرن تابودر .

٦٦٢ نچی : « لَنْ یَبْرَحَ هٰذَا الدّینُ قائمًا یُقاتِلُ عَلَیْه عِصابَةٌ مِنَ الْمُسْلِمینَ حَتّی
تَقُومَ السّاعَةُ »

— مسلمان جماعتی دشمانلار ایله صوغشونی تاشلاماغان مدتلرنده ، اسلام دینی قوتلی بولور
قیامتکه قدر ، عمر سورر ! — بو حدیث ایله رسولمز امتنی عسکرلککه قزقدرادر .
هم دینی صقلاو اوچون صوغشچی مسلمانلار بولمق تیوش ایکانن اوشبو حدیثدن آکلیمز .

٦٦٣ نچی : « لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ یَعْمَلُ فی صَخْرَةٍ صَمّاءَ لَیْسَ لَها بابٌ وَلا كُوَّةٌ
لَخَرَجَ عَمَلُهُ لِلنّاسِ كائنًا ما كانَ » .

اگرده سزنك بره‌وکز ، انشگی تیشگی بولماغان ، بر قاتی تاش اچنده بر اش اشلاسه ،
تلاسه نیندی ره‌وشده بولساده اول اشی خلق آراسنده تارالمی قالماس ! — دنیاده قلنغان
اشلردن ، هیچ بر اشنی آدمیلرگه بلدرتودن صاقلاب توتوب بولمیدر ، نیگنه بولساده ، بر وقتده
خلقغه بلنه‌در ، بس بر کشی اوزینك یه‌نه‌غی خلقغه بلدرنونی تلاسه ، اول کمسه آندی
اشلرنی اشلامسون !

لو

٦٦٤ نچی : « لَوْ تَعْلَمُونَ مَا فِی الْمَسْئَلَةِ مَامَشٰی اَحَدٌ اِلٰی اَحَدٍ یَسْئَلُهُ شَیْئًا »
ـ اگرده سز کشیدن حاجت صورا وده بولغان قباحتلکلارنی سیزسه‌گز ایدی هیچ برگزده حاجت صورار اوچون کشی قارشوسینه بارماس ایدگز! (٦٧٢ حدیثده قارالسون !)

٦٦٥ نچی : « لَوْ رَجَمْتُ اَحَدًا بِغَیْرِ بَیِّنَةٍ لَرَجَمْتُ هٰذِهِ »
رسولمز زماننده برخاتون‌نڭ زناچیلغی خلق آراسنده بتونلای دانلقده ایدی. بوزقلغی هر کمگه بیلگرلی ایدی. بوخاتون مسئله‌سی رسولمزنڭ قولاغیناده توشدی شول وقتده رسولمز ایتدی: اگرده زنا اوچون بره‌ونی گواهسز آتونی درست کورسام، (اول اش الله قاشنده درست کورلسه،) البته بوخاتوننی آطر رایدم. اما شریعتده گواهسز هیچ کمگه حکم ایتو درست توگل، گواهسز هیچ کمنی عیبلاو یارامی. بس بزنڭ تاتار قرنداشلرمزنڭ بره‌ونی قولاقدان قولاقغه اوغری، یا زناچی دیه‌وب سویلاولری گواهسز حکم بولوب، شریعت قاشنده اوشبو حدیث ایله طیولغان بولادر.

٦٦٦ نچی : « لَوْ غُفِرَ لَکُمْ مَاتَاْتُونَ اِلَی الْبَهَائِمِ لَغُفِرَ لَکُمْ کَثِیْرٌ »
اگرده حیوانلارغه ایتکان جبر اوچون، الله تعالی سزنڭ گناهگزنی عفو ایتسه، سزنڭ کوبگزنی عفو ایتار ایدی.
یعنی: حیوانلارنی رنجتمه‌گز! آلارغه کوچلردن طش‌جك صالماگز! اورنسز صوقماگز!

٦٦٧ نچی : « لَوْکَانَ لِابْنِ آدَمَ وَادٍ مِنْ مَالٍ لَابْتَغٰی اِلَیْهِ ثَانِیًا وَلَوْکَانَ لَهُ وَادِیَانِ لَابْتَغٰی لَهُمَا ثَالِثًا وَلَا یَمْلَاءُ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ اِلَّا التُّرَابُ وَیَتُوبُ اللّٰهُ عَلٰی مَنْ تَابَ »
اگرده آدم بالاسینڭ مالدان بولغان برچقری (آنباری) بولسه، اول آنباریانینه تاغن ایکنچی آنبار صالوب آنیده مال ایله توتورونی ازلر، آنیده توتورسه، اوچونچی آنبارنی توتورونی ازلر، قصقاسی: آدم بالاسینڭ کوزینی توفراقدان باشقه نسته طویدرا آلماس! اولب توفراقغه کیلمی هیچ نسته‌دن طویماس! الله تعالی اوزینه توبه ایتکان کمسه‌لرنڭ توبه‌لرینی قبول قلور. (٥٩٨ نچی حدیثکه‌ده قاراگز!)

٦٦٨ نچی : « لَوْ کُنْتُ آمِرًا اَحَدًا اَنْ یَسْجُدَ لِاَحَدٍ لَاَمَرْتُ الْمَرْأَةَ اَنْ تَسْجُدَ لِزَوْجِهَا »
اگرده‌مین برکشیگه ایکنچیسینه سجده قلوایله بیورسام ایدی، خاتونغه ایرینه سجده قلورغه بیوررایدم. خاتونلارنڭ ایرلرینه شولقدر بویون صنوده بولولاری تیوشلگن بیان ایتودر.

٦٦٩ نچی «لَوْلَا اَنْ اَشُقَّ عَلَى اُمَّتِي لَاَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ مع كُلِّ وُضُوْءٍ»
گرده امتمه آوراق بولودان قورقماسام ایدی، آلارغه هر بر طهارت وقتنده تشلرینی مسواك ایله پاکلارغه بیورر ایدم. بوتوغریده کوب حدیثلرنك شرحنده بیانلار اوتدی قاینوب قاراگز!

٦٧٠ نچی: «لَوْلَا اَنْ اَشُقَّ عَلَى اُمَّتِي لَاَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ وَالطِّيبِ عِنْدَ كُلِّ صَلٰوةٍ»
اگرده آورلقدان قورقماسام امتمه، هر بر نماز وقتنده مسواك اینو همده خوشبوی سرتو ایله بیورر ایدم.

٦٧١ نچی: «لَوْلَا مَخَافَةُ الْقَوَدِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَاَوْجَعْتُكَ بِهٰذَا السِّوَاكِ»
رسولمز خاتونی - ام سلمه - بولمه‌سنده ایکان، خدمتچسنی نیچه مرتبه‌لر چاقرساده، خدمتچیدن جواب بولمادی، رسولمز چغب قاراغانده، خدمتچی اوینا‌ب اوتورا ایدی. شول وقتده بوسوزنی ایتدی: «اگرده قیامت کوننده قصاص آلودان قورقو بولماسه ایدی سینی شول مسواك ایله صوغار ایدم!» دیدی قصاص - بره‌ونك ایکنچسینه قلغان اوصاللغی اوچون اوچ آلدرو. مثلا سین بره‌ونك صوغب تشن صندرساڭ، مونك قصاصی تگی کشینك اوز ینگنده تشن صوغب صندرودر.

٦٧٢ نچی: «لِيَسْئَلْ اَحَدُكُمْ رَبَّهُ حَاجَتَهُ كُلَّهَا حَتّٰى يَسْئَلَهُ شِسْعَ نَعْلِهِ اِذَا انْقَطَعَ»
سزنك هر برگزده، هر بر حاجتلرن اللهدان صوراسونلار، حتی باشماغینك باوی ازلهایکان آنی یالغاونیده اللهدان صوراسون! یعنی کشی حضورینه بارماگز! (١١١ نچی، ٥٨٥، ٤٦٢ نچی حدیثلرنیده قاراگز!)

٦٧٣ نچی: «لِيُسَلِّمِ الرَّاكِبُ عَلَى الرَّاجِلِ وَلِيُسَلِّمِ الرَّاجِلُ عَلَى الْقَاعِدِ وَلِيُسَلِّمِ الْاَقَلُّ عَلَى الْاَكْثَرِ فَمَنْ اَجَابَ السَّلَامَ فَهُوَ لَهُ وَمَنْ لَمْ يُجِبْ فَلَا شَيْءَ لَهُ»
آتلی کشیلر جیاولیلرگه، جیاولیلر اوتوروب توروچیلارغه، همده آزراق بولغان کمسه‌لر، کوبره‌ك بولوچیلارغه سلام بیررلر. کمده کم سلام قایتارسه، ثوابی آڭابولور، سلام قایتارماغان کمسه‌گه ثواب بولماس!

٦٧٤ نچی: «لَيْسَ الْخَبَرُ كَالْمُعَايَنَةِ اِنَّ اللّٰهَ اَخْبَرَ مُوسٰى بِمَا صَنَعَ قَوْمُهُ فِي الْعِجْلِ فَلَمْ يُلْقِ الْاَلْوَاحَ فَلَمَّا عَايَنَ مَا صَنَعُوا اَلْقَى الْاَلْوَاحَ فَانْكَسَرَتْ»
خبر - کشیدن اشتو، کوز ایله کوره‌ك کبی توگلدر. الله تعالی حضرت موساغه قومینك بوزاوغه تابنغانن خبر ایتکاچ اولقدر آچیغی کیلمدی قایچان بوا‌شلرن اوزی قاینوب کورگاچ، آچوندان

ان قولونداغی تاقتانی تاشلاب واتدی، همده برادری هارون‌نڭ صاقالندان توتدی
ریده اوزون بیاننی «فلمارجع موسی الی‌قومه غضبان‌اسفا» دیگان آیتنڭ تفسیرندن
ون! کشی آرقلی اشتوایله کوزایله کورو بر بولماونی هرکم بله‌در، مثلا برقورقچلی
اشتوبار، شونی کورنڭ ایله کوربتورو بار.

٦٧ نچی : «لَیسَ الْخُلفُ اَنْ یعدَ الرَّجُلُ وَمنْ نیَّته‌اَنْ یَفِیَ وَلَکنَّ الْخُلفَ اَنْ
یَعدَ الرَّجُلُ وَمنْ نیَّته‌اَنْ لاٰیَفِیَ»

گه تورماو، براشنی وعده قیلوبده، نیتکده آنی اوته‌و بولوب اوتی آلمی‌قالو توگلدر؛
ی وعده‌گه تورماو شولدر، وعده قیلغاندوق، آنی اوته‌مو نیتنده بولودر. منافقلق
ی بولغان وعده‌گه تورماوده، اوشبو حدیثده بیان ایتولگان وعده‌گه تورماودر . . .

٦٧ نچی : «لَیسَ الشَّدیدُ بالصُّرْعَةاِنَّما الشَّدیدُالَّذی یَمْلكُ نَفْسَهُ عِنْدَالْغَضَب»

رەشر وقتنده هر کمنی جیکّا تورغان کمسه چن باتور ترگلدر، بلکی چن باتور :
وقتنده اوزن اوزی جیکوچیدر . . .

٦٧٧ نچی : «لَیسَ الصِّیامُ منَ الاَکل وَالشُّرْب اِنَّما الصِّیامُ منَ اللَّغْو وَالرَّفَث
فَاِنْ سابَّكَ اَحَدٌ اَوْجَهلَ عَلَیْكَ فَقُلْ اِنِّی صائمٌ اِنِّی صائمٌ»

و بولوچیلق آشاو اچودن طیولو ایله گنه ترگلدر، بلکی روزه فائده‌سز سوزلردن،
ن اشلردن طیولودر، اگرده سینی بره‌و سوکسه، یا صوقمقنی قصد قیلسه، سین آڭا
ی : مین روزه‌من، مین روزه‌من ! دیوب.

رجم طرفندان :
سبو حدیث روزه‌نڭ حکمتنی بیك آچق بیان ایتمشدر، موندان بلندی : روزه‌نڭ
ضلغی نفسنی ادبلو، آنی یمان اشاردن طیودر، آچ تورونفسنی یومشاتو اوچندر . . .

٦٧٨ نچی : «لَیسَ الْغنی عَنْ کَثْرَة الْعَرَض، وَلَکنَّ الْغنی، غنی النَّفْس»

الق‌بهاوار هم مالنڭ کوبلگندن توگلدر، بلکی بایلقنڭ چنوسی نفس همده کوڭل
لغیدر. [illegible]نکه کوڭلی بای بولماغان کمسه‌گه بتون دنیا مالی بیرلسه‌ده، تویماز، قناعت
ماس، اما کوڭلی بای کمسه ـ آزنسته ایله‌ده بای هم قناعتلی بولور.

٦٧٩ نچی : «لَیسَ الْکذّابُ بالَّذی یُصْلحُ بَینَ النّاس فَیُنْمی خَیْرًا وَیَقُولُ خَیْرًا»

ملر آراسنی تزك قیلو اوچون یالغان سویلاو، حیله قیلو، بویالغانچیلق توگل، بواشنی
لوچی یالغانچیده ترگلدر . . . ٦١٤ نچی حدیثکه‌ده قارالسون !

٦٨٠ نچی : « لَيْسَ الْمُؤْمِنُ الَّذِی لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ »
مؤمن توگلدر، شول کمسه، قایوسینك یمانلغندن کورشیلری طنچ بولماسلار بو کورشیلك حقی، قری اوی اچندهگنه ینهشه توروداغنه بولمایوب، بازارلارده، سودا اورونلارنداده برسی برسنه کورشی بولغان کیبتچیلر، برسینك آلوچسنی روشه بولساده اوزینه تارتوی، یا آناردان کیم بیرگان بولوب، برهونك آلوچسنی آلوغه توزاق قرووی، بولار بارده کورشیلرنی رنجتو بولادر . . .

٦٨١ نچی : « لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالَّذِی يَشْبَعُ وَجَارُهُ جَائِعٌ اِلٰی جَنْبِهِ »
یانینداغی کورشیسی آچ بولوبده، اوینك راحتلانب قارنی توق بولوب، کورشیلرن قایغرتماغان کمسه، مؤمن توگلدر . . .

٦٨٢ نچی : « لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ وَلَا اللَّعَّانِ وَلَا الْفَاحِشِ وَلَا الْبَذِی »
کشیگه ترتب سویلاگوچی، همده لعنت ایتوچی، همده قباحت سوزلی بولمق، کشیگه لعنت ایتوچی، همده قاتی بولمق - بولار مؤمن کمسهنك خلقی توگلدر، موندی صفتلی کشی مؤمن توگلدر . . . یعنی مؤمن بولغان کمسهنك هیچ ، قندی آغزندان قاتی سوز، یمان سوز، یمان اش، جالا جابو، بلا تاغوبرسیده چقماس. مؤمن کمسه هر وقتده یومشاق سوزلی آچق یوزلی بولور.

٦٨٣ نچی : « لَيْسَ شَیْءٌ اِلَّا وَهُوَ اَطْوَعُ لِلّٰهِ تَعَالٰی مِنَ ابْنِ آدَمَ »
آدملرگه قاراغانده هر برجان ایاسی همده جانسز لار بده الله تعالی گه بوبون صنوچیراقلاردر. شول بوین صنوچیلاردان چاغشدروب قاراغانده آراده اینك اطاعتسزی آدم بالاسیدر. چونکه آدم بالاسنده گناه همده فرمانلارنی قالدرو بار.

مترجم طرفندن: اوشبو حدیثده بیان ایتولگان حکم بز - آدم بالالاری اوچون کمچیلك توگلدر. چونکه بوین صنولاری تیوشلی بولغان ذاتلر آراسنده آدم بالاسی قدر کوب جك جکلاتلگانیده یوقدر . . . .

٦٨٤ نچی : « لَيْسَ عَدُوُّكَ الَّذِی اِنْ قَتَلْتَهُ كَانَ لَكَ نُورًا وَاِنْ قَتَلَكَ دَخَلْتَ الْجَنَّةَ وَلٰكِنَّ اَعْدٰی عَدُوٍّ وَلَدُكَ الَّذِی خَرَجَ مِنْ صُلْبِكَ ثُمَّ اَعْدٰی عَدُوٍّ لَكَ مَالُكَ الَّذِی مَلَكَتْ يَمِينُكَ »
سینك، صوغشده قارشو بولغان کمسهك، دشمانك توگلدر، چونکه اول دشمان سینك اوچون فائده دن باشقه اش قلا آلماس، چونکه اگرسین آنی اوترساك الوغ ثوابلی بولورسك، اگرده اول سینی اوترسه جنتکه کررسون! ایندی سیگا دشمان بولغانلارنك اینك دشمانی اوزکدن

توغان

نوغان بالالارنك ایله اوزنك كسب ایتوب تابقان مالكدر. چونكه بالا بولسه ، آنا آلارنك تربیه سی اوچون نیندی جفالار چیكمس نیندی حراملار بار، بارسنده بالاآرقاسنده قلور. مال بولسه تاغنده بیلگرلی، آنی تابو اوچون حرامنی حلالنی تیكشرمی كشینی رنجتلر. منه چن دشمانلار، اوشبولاردر . . . .

٦٨٥ نچی : «لَيْسَ لِلنِّسَاءِ فِى الْجَنَازَةِ نَصِيبٌ»

خاتونلارنك اولك كوموده اولكنده نماز اوقوده اشلری یوقدر . . . .

مترجمدن: رسولمزخاتونلارنك ایرلردن قالشقان اشلری توغروسنده آیرم بیان قلغان، موندن بلنه در: ایرلر ایله خاتونلارنك اورتاقلق اشلرنده، ایرلرگه بولغان حکم ایله اش قلنادر، اما خاتونلارنك ایرلردن آیورولاتورغان اشلری حقنده رسولمز آیورم بربیان قلغان بولور . موندان بلنه در، ایرلرگه نیقدر علم اوبره نو فرض بولسه، خاتونلارغاده شولقدر علم اوبره نو فرض بولوی. چونكه رسولمز علم توغروسنده ایرلر ایله خاتونلارنی آیرمادی . . . .

٦٨٦ نچی : «لَيْسَ لِأَحَدٍ عَلَى أَحَدٍ فَضْلٌ اِلَّا بِالدِّينِ اَوْعَمَلٍ صَالِحٍ حَسْبُ الرَّجُلِ اَنْ يَكُونَ فَاحِشًا بَذِيًّا بَخِيلًا جَبَانًا»

اسلام دینی قاشنده بر كشینك ایكنچسنه آرتقلغی هیچ الوغلغی یوقدر، باری الوغلق هم آرتقلق دین ایله یایسه ایزگو عمل ایله گنه بولور كشینك الله تعالی قاشنده هیچ آدملر قاشنده خور بولوی اوچون دورت تورلی صفتی بولوی یتار . برنچسی: قباحت سوزلی بولمق. ایكنچسی فانی سوزلی بولمق، اوچنچسی: صاران بولمق، دورتنچسی قورقاق بولمق. بو دورت صفت كشینی بتونلای رسوا قلاچاقدر. (٦٠٦ نچی ایله ٦٢٨ نچی حدیثلرگه ده قارالسون!)

٦٨٧ : نچی «لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَطَيَّرَ وَلَامَنْ تَطَيَّرَلَهُ اَوْتَكَهَّنَ اَوْتُكُهِّنَ لَهُ ، اَوْتَسَحَّرَ اَوْسُحِرَلَهُ .»

طیره ایتوچی كمسه ،یاایكنچی كمسه اوچون طیره قلغان كمسه، كاهنلك قلغان ،یایسه بره ودن قلدرغان كمسه، سحر ایتام دیوب ماتاشقان كمسه یاسحر ایت دیو اش قلدرغان كمسه ، بولار برسیده بزدن توگلدر ،یعنی محمدعلیه السلامنك امتندن صانالماسلار .

بیان :١) تطیر - قوش اوچوی یانچرووی ایله اشنك اوكو همده اوكماوینی صناو ، ٢) تكهن = كیلاچكنی بلونی دعوا قلمق ، ٣) تسحر= سحر قلام سویدرم كوز بوام دیكان بولوب ، یوقبار سبیلر قلو . . . .

مترجمدن : فال آچو ، فال آچدررو، كتاب آچو، كتاب آچدررو . كوزگو آرقلی قاراو ، اصتاكان داغی صوغه آلتون بالداق صالوب قاراو ، ساچ تورناق ایله سویدرگچ قلمق ،

بیزدرم دیوئالله نیلر قلنمق ، بونسته‌لر برسیله آدم قولندان کیله تورغان اشلر توگلدر . شولایله موندی اشلرنی اشلیم دیو ماتاشو الوغ گناهلاردندر، مونی کشی اوزی اوچون اوزی قلوی یاراماغانی کبی ، ایکنچی کمسه‌لر اوچونده قلوی، همده قلدروی باری برحرامدر الوغ گناهدر .

۶۸۸ : نبی « لَیْسَ مِنَّا مَنْ غَشَّ مُسْلِمًا اَوْضَرَّهُ اَوْمَا کَرَهَ »

مسلماننی آلداغوچی ،یایسه ضرر ایتوچی ، یایسه مؤمن کمسه‌نك یاراتماغان اشن قلوچی کمسه‌بزدن توگلدر .

۶۸۹ : نبی « لَیْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ یَرْحَمْ صَغِیرَنَا وَیَعْرِفْ شَرَفَ کَبِیرِنَا »

بزدن توگلدر: الوغلارمزنك الوغلغن‌تانوماغان، کچکلرمزگه مرحمت قلمغان کمسه . . .

۶۹۰ : نبی « لَیْسَ مِنّی ذُوحَسَدٍ وَنَمِیمَةٍ وَلَا کَهَانَةٍ وَلَا اَنَا مِنْهُ »

مینمن توگل ، مین آنك یاقنندان توگل من: کمدر حسد ایاسی‌یا سوز یورتو ایاسی ، یا کورمچیلك ایاسی بولسه .

۶۹۱ : نبی « لِیُصَلِّ اَحَدُکُمْ نَشَاطَهُ فَاِذَا کَسِلَ اَوْ فَتَرَ فَلْیَقْعُدْ »

قایچان کیفك آچق‌بولسه، نماز اوقوغل، اماقایچان یالقاولانساك کوڭلك یابقلانسه اوتورغل !

۶۹۲ : نبی « لَیَغْشَیَنَّ اُمَّتِی مِنْ بَعْدِی فِتَنٌ کَقِطَعِ اللَّیْلِ الْمُظْلِمِ یُصْبِحُ الرَّجُلُ فِیهَا مُؤْمِنًا وَیُمْسِی کَافِرًا یَبِیعُ اَقْوَامٌ دِینَهُمْ بِعَرَضٍ مِنَ الدُّنْیَا قَلِیلٍ »

برزمانلەیینم امتم اوستنه ، قارانغو کیچنك قارانغولغی کبی ،بولغان فتنه‌لر کیلوب امتمنی طمالارلار . شول‌فتنه‌زمانندە ،ایرته برله مؤمن بولغان کمسه، کافر بولوب کیچکه‌رکرر ، تاغن بر تورلی قوم دینلرن دنیانك آز بولغان مالی برابرینده صاتارلار . . . بوزمان‌نك بره‌ر کیساگی اوتدیله چونکه حضرت عثمان شهید ایتولگاندن صوڭ اسلامگه کیلگان کمسه‌لر ، بوحدیثده بیان قانغان سوز آستیده کردیلر . . حاضرگی زمانمزداده شوندی‌اشلر کورلگالیدر .

مترجم طرفندان : دیندن چغو، اسلام دینی، حق دین بولوغه دلیل بولغان نسته‌لرنك بره‌وسیده: مسلمان‌اسمنده‌گی‌کمسه‌لردن ،باشقه دینگه چغوچیلار آراسنده عقللی کمسه یا انصافلی کمسه، یاعلم‌ایاسی کمسه‌کورلگانی یوق‌بولویدر. کمدر اسلام‌دینن تاشلاغان بولسه آنی قاراساڭ کونن تونن اچب وبرده آیق تورمی تورغان کشی بولور ویایسه اسلام‌نی ایکاننی ایشنکانیده بولماغان ، کلمهٔ شهادتنیده بلمگان برنادان بولور . اسلامدن چغاچاق کمسه ایڭ الك انسانیتدن (کشیلکدن) چغار . صوڭره اسلامدن چغار ،اما اسلامغه

کروچیلردن موندی صفتده بولغان هیچ کم یوقدر ، اسلامغه کروچیلر برنچی عقللی همده انصافلی بولغان کمسه‌لردر، کوبسی سکیم‌لردوقنورلار، پروفیسورلار کبی، الوغ‌مرتبه‌ایالری بولالار ! . عقللی کمسه گه‌مونی چاغشدرو تیوشدر . . . . !

۶۹۳ نچی : « لَیَوَدَّنَّ رَجُلٌ اَنَّهُ خَرَّ مِنْ عِنْدِ الثُّرَیَّا، وَ اَنَّهُ لَمْ یَلِ مِنْ اَمْرِ النَّاسِ شَیْئًا »

کشینك خلق اشینه باش بولوینه قاراغانده ، ثریادیگان یولدزدان یبراوستنه جغلب توشوی آرتقدر... یعنی خلق اشنی باشقاروغه قاراغانده ئاله نینده‌ی آورلقلار کوروده‌جیگلر کدر . . . حضرت عمر خلیفه بولغانده، خلق ینه اوغلندن خلقغه باش بولدرونی اوتنـگاچ، حضرت عمر اینکان: بر اویدن، برقربان یتنه‌در، دیوب، یعنی خلقغه باش بولو اوزگنی اوزك صوبوکبیدر دیمك حدیثده ده «من جعل قاضیا فقد ذبح نفسه‌بغیر سکین» بره‌و قاضی بولسه، اول کمسه اوزن‌اوزی پچاقسز صویغان کبی بولور دیگان .

۶۹۴ نچی: « مٰا اَتٰاكَ اللّٰهُ مِنْ اَمْوٰالِ السُّلْطٰانِ مِنْ غَیْرِ مَسْاَلَةٍ وَلاٰ اِشْرٰافٍ فَکُلْهُ وَ تَمَوَّلْهُ »

الله‌تعالی سیگا سلطان مالندان، برده صوراودان همده امید اینودن باشقه، بیرر بولسه، سین آنی آشا، آنك ایله بای بولغل !

۶۹۵ نچی : « مٰا اُحِبُّ اَنِّی حَکَیْتُ اِنْسٰانًا وَ اَنَّ لِی کَذٰا وَ کَذٰا »

مین کشینی شولای بولای دیـو بره‌وگه بیاننی سویمیمن! یعنی بره‌ونك تلنده برعیب بار دیکان، آنك کبی بولوب سویلاشو، آنك کبی بولوب یورو، کیلشلرن کوچرو کبی قلنشلار برده یاراقلی اشلردن توگلدر .

۶۹۶ نچی : « مٰا اَهْدَی الْمَرْءُ الْمُسْلِمُ لِاَخِیهِ اَفْضَلَ مِنْ کَلِمَةِ حِکْمَةٍ یَزِیدُهُ اللّٰهُ بِهٰا هُدًی اَوْ یَرُدُّهُ بِهٰا عَنْ رَدًی »

مؤمن بولغان کمسه‌نك اوزینك قرنداشنه قلغان ایزگولکاری آراسنده، بیرلمش کمسه‌گه توغریلقنی آرتدرا تورغان، یا آنك سببلی ناچارلقدان طیاتورغان حکمت اویره‌توندن، علم بیروندن آرتوق بولاگی یوقدر. یعنی کشینك ایك زور ایزگولگی قرنداشنه یاخشیلقغه تارتا تورغان، یابمانلقدان طیا تورغان علم اویره‌توبدر . . . .

۶۹۷ نچی : « مٰا تَرَکْتُ بَعْدِی فِتْنَةً اَضَرَّ عَلَی الرِّجٰالِ مِنَ النِّسٰاءِ »

اوزمدن‌صوك ایرلر اوچون، خاتونلاردان ضررلی فتنـه قالدرمادم یعنی اسلام شریعتی ایله آدمیلرگه ضررلی نسته‌لرنك هر برسی بتردی، باری خاتون‌قز فتنه سیگنه بتردی . . . . .

مترجم طرفندن : خاتـون قز تورغانی فتنـه‌در. ایرلرنی توغریلقدان چغاروچی فکرلرن تلاماگان باقغه‌آوشتروچی خاتونلاردر. شریعتمزگه تورلی بدعت قاتوشدرب، ئاله قایچانغی بدعتلرنی بوکونگه قدر صاقلاب کیلوچیلر خاتونلاردر . . . . . .

٦٩٨ نچی : « مَا حَاكَ فِى صَدْرِكَ فَدَعْهُ »

کوکره‌گکنی ترنی تورغان نسته‌نی تاشلا ! یعنی برنسته توغریسنده کوکلك تورلیلنه ایکان اول نسته ایله‌اش قلماغل ! (مونك اوزون بیانی ٥١٢ نچی حدیثده‌اوتدی . شوندان قاراالسون !)

٦٩٩ نچی : « مَا حَقّ امْرِئ مُسْلِم لَهُ شَیْءٌ يُرِيدُ أَنْ يُوصِى فِيه يَبِيتُ لَيْلَتَيْن إِلَّا وَوَصِيَّتُهُ مَكْتُوبَةٌ عِنْدَهُ »

— مسلمان بولغان کمسه‌نك استنه تیوش بولغان نسته نیندی نسته‌در ؟

— اوزینك برنسته‌سنی وصیت ایترنی تلاسه ایکیگه کیچ بولساده وصیت کاغدی یاننده توررغه تیوشـــدر . — وصیت مسأله‌سی کیرا کلی بر مسأله‌در . اما بواورونـــده سوزنی اوزاتمیمز . بیان قلنغان اورنوندان قاراالسون !

٧٠٠ نچی : « مَا خَابَ مَنِ اسْتَخَارَ وَلَا نَدِمَ مَنِ اسْتَشَارَ وَلَا عَالَ مَنِ اقْتَصَدَ »

— اشنك آقنغی ایزگو بولاچاقمی توگلمی دیو تیکشرب اشکه کرشکان کمسه هیچ وقتده خورلق کورماس . همده اشنده کیکاش ایله بولغان کمسه ، هیچ وقتده اوکنماس ، اوشانداق تورمشنده آرطق ، آلدن اویلاب « توشاگنه کوره آیاغن صوزغـان کمسه » هیچ وقتده فقیرلك کـورماس !

مترجم‌دن : کوب یاش بایلارنك بر تینسز قالولاری : کیلوبنه قاراب توتمی ، کیلوندن آرتق چغش چغارولارندان بولادر ، مثلا برسوداگیر اوّلـگی آینده یوز صوم فائده کوره ایکان ایکنچی آینك باشنده اوّلـگی آیده بولغان یوز صومغه قاراب راصخود توتا باشلار ، اما آی ایله ، آی بربولمی ، ایکنچی آیده قری اون صوم ایله‌قالور ، یابتونلای ضررایتار ،

٧٠١ نچی : « مَا خَفَّفْتَ عَنْ خَادِمِكَ مِنْ عَمَلِهِ فَهُوَ أَجْرٌ لَكَ فِى مَوَازِينِكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ »

— خدمتچیگنك اشنده بولوشوب ، آنك اشنی جیکلایتوك ، قیامت کوننده میزانده ایزگولـکلر آراسنده اولچانمش بولور . . . — بـو حدیثده بایلار اوزلـرینك خدمتچیلرینه یومشاق سوزلی آچق یوزلی بولوصوکده آور اشلرده‌اوزلریده بولوشونیوشلـگنی بیان ایته‌در .

٧٠٢ نچی : « مَا ذِئْبَانِ جَائِعَانِ أُرْسِلَا فِى غَنَمٍ بِأَفْسَدَ لَهَا مِنْ حِرْصِ الْمَرْءِ عَلَى الْمَالِ وَالشَّرَفِ لِدِينِهِ »

— صارق کتوینه ایرکـگه یبارلمش ایکی آچ بوری ، کتوگـه ضرر ایتوینه قـاراغانده — مال ایله درجه‌گه کوکل بیرونك دینگه ضرری کوبرا کدر . دین — مال ، هم ، درجه کتو .

کنو ـ هم‌بوربلر. بوآچ‌بور یلرکنوگه ، مال ایله مرتبه‌نك دینگه ضررلاری قدر ضرر کینوره
آلماسلار چونکه کشی مالنی سویسه ، آنی قولینه توشرو اوچون کشی حقنا قاراماس ،
حرامنی قاراماس . اوشانداق بره‌و بر درجه گه منونی تلاسه شونك منو اوچون قولندان
کیلگان توزافلارنی قلور . (بو توغریدا ۳۸۳ نچی حدیث دلیلدر ، قاینوب قاراگز !
کوررسز ! حکمتنی شوندان بلورسز !)

۷۰۳ : نچی « مٰازٰالَ جبریلُ یُوصینی بالْجٰار حَتّٰی ظَنَنْتُ اَنَّهُ یُورّثُه وَمٰازٰالَ یُوصینی
بالْمَمْلوك حَتّٰی ظَنَنْتُ اَنَّهُ یَضْربُ لَهُ اَجَلًا اَوْ وَقْتًا اذٰا بَلَغَه عَتَق »

جبرائیل میگا کورشی توغروسنده وصیت قلوده ، بیك کوب مرتبه آنك حقنی میگا
سویلادی ، شول وصیتینه قاراغانده مین اویلادم : آخر وقتده کورش کورشسندن میراث
آلا تورغان قلنماغای دیوب . همده خدمتچیلر حقنده شولای‌وق بیك جش وصیت
ایندی ، آندان اویلادم : خدمتچیلرنی قللارنی بربیلگولی وقتداغنه خدمت ایندرب ،
شول وقت تولغاندن صوك آزاد قلورغـــه بیورولور دیوب بو خدمتچیلردن منگوگه
صاتب آلنغان قل مراددر .

۷۰٤ : نچی « مٰا ضَلّ قَوْمٌ بَعْدَ هُدًی کٰانُوا عَلَیْه الاّ اُوتُوا الْجدٰالَ »

کشیلر توغریلقغه کونلگاندن‌صوك برده آزماسلار ، مگر آزارلار ، دین توغریسنده
تارتوشوغه توتنسالارغنه . . .

۷۰۵ : نچی « مٰا عٰالَ مَن اقْتَصَدَ »

کون‌کوریشنی اسرافچان بولماغان کمسه ، فقیرلك کورماس . (۷۰۰ نچی حدیثنی قارارسز)

۷۰٦ : نچی « مٰا عَلمَ اللّٰهُ منْ عَبْدٍ نَدٰامَةً عَلٰی ذَنْبٍ الاّ غَفَرَلَهُ قَبْلَ اَنْ یَسْتَغْفرَهُ منْهُ »

قلغان‌گناهلارینه اوکنوچی کمسه‌نك ، الله تعالی یارلقانو استاوندن‌الك گناهلاربن‌یارلقار .

۷۰۷ : نچی « مٰا فَتَحَ رَجُلٌ بٰابَ عَطیَّةٍ بصَدَقَةٍ اَوْصلَةٍ الاّ زٰادَاللّٰهُ تعالی بهٰا کَثْرَةً
وَمٰافَتَحَ رَجُلٌ بٰابَ مَسْئَلَةٍ یُریدُ بهٰا کَثْرَةً الاّ زٰادَهُ اللّٰه تعالی بهٰا قلَّةً »

برکشی صدقه همده یاقنلارن زیارت قلو ایله ایزگولك ایشگن آچماس مگر شولای ایتسه
الله‌تعالی ، آنك‌دولتن آرتدرر . ایندی بره‌و کشیدن صوراب ، جیوب ، مالن آرتدرونی
تلاسه ، الله‌تعالی اول‌کمسه‌نك دولتن کیمتور .

۷۰۸ : نچی « مٰاقُدّرَ فی الرَّحم سَیَکُونَ »

هرکمنك آناسی قارننده تقدیر ایتولگان نسته‌سی‌برده شیکسز بارلقغه کیلور . تقدیردن
قاچب قتولوب بولماس .

٧٠٩ : نچی « ما قَدَّرَ اللّٰهُ لِنَفْسٍ اَنْ يَخْلُقَهَا الاَّ هِیَ كَائِنَةٌ »

الله‌تعالی برنفسنی بار قلونی تقدیر قلسه ، اول بولمی قالماس . خاتونم بالا تابماسه‌ایدی فقیرلگم کوچای دیوب ، بالا توغدرماونی تلاوچی کمسه‌لرنك ، اول تلاولری بوشدر . . .

٧١٠ : نچی « مَا قُطِعَ مِنَ الْبَهِيمَةِ وَهِیَ حَيَّةٌ فَهُوَ مَيْتَةٌ »

تری حیواندن کیسب آلنغان ایت کیساگی اولاکسه‌در آشاوی درست بولماس .

٧١١ : نچی « مَا قَلَّ وَكَفٰى خَيْرٌ مِمَّا كَثُرَ وَالْهٰى »

کوب بولوبده کشینی طنچسزلاغان مال ، آز بولوبده کشینی طنچ قلوچی مالدان آرتوقدر همده ایزگولکلیره‌کدر .

٧١٢ نچی : « مَا كَانَ الْفُحْشُ فِی شَیْءٍ قَطُّ الاَّ شَانَهُ وَلاَ كَانَ الْحَيَاءُ فِی شَیْءٍ قَطُّ الاَّ زَانَهُ »

برنسته‌ده بوزقلق بولسه ، شول یمانلق . اول نسته‌نی خورقلور ، همده کمده‌گنه حیا اویالچانلق بولسه شول حیا ، آنی زینتلی قلور . . .

٧١٣ : نچی « مَا كَانَ الرِّفْقُ فِی شَیْءٍ الاَّ زَانَهُ وَلاَ نُزِعَ مِنْ شَیْءٍ الاَّ شَانَهُ »

نیندی‌گنه نسته‌ده ، یومشاقلق بولسه ، اول یومشاقلق آنی زینتلی قلور ، اگرده بوصفت برنسته‌دن کیتسه ، اول نسته‌نی خور قلور . . .

٧١٤ نچی : « مَا كَرِهْتَ اَنْ يَرَاهُ النَّاسُ مِنْكَ فَلاَ تَفْعَلْهُ بِنَفْسِكَ اِذَا خَلَوْتَ »

کشیلر اول اشنی سیندن کوروبنی مکروه کورگان اشنی ، اوزگنه بولغانده‌ده قلمه . چونکه بو اش یاراقسز اشدر ، یاراقسز اشنی هیچ وقتده قلو یاراماس . همه یاشرنده قلا ، قلا ، بر زمانده خلقغه‌ده بلنه باشلار . . . .

٧١٥ نچی : « مَا لِی اَرَاكُمْ عِزِينَ . . . . . .

بر وقتده صحابیلر آیورم ، آیورم ، جیولوشوب ، تورلسی تورلی اورنده اوتورالار ایکان ، رسولمزنك بولای آیرولوشب ، اوتورولارینه کیفی کیتوب ، اوشبو حدیثنی ایتدی : «نی عجب حالدر ، میگانی بولدی ، سزنی آیورم ، آیورم اوتورغان کوره‌من ، یعنی بو آیورلشونی کورونی اویلاماغانده بولوب ، بوکورونی یاکلش کورو کبی صانامشدر . .

٧١٦ نچی : «مَا مَحَقَ الاِسْلاَمَ مَحْقَ الشُّحِّ شَیْءٌ»

اسلامنی صارانلق جویغانی کبی ، هیچ نسته‌جو یغانی یوقدر یایسه : اسلام کبی صارانلقنی بتوروچی نسته یوقدر . یعنی مسلمان بولغان کمسه ، هیچ وقتده صاران بولماس !

۷۱۷ نچی : «مَامِنَ الْقُلُوب قَلْبٌ اِلَّا وَلَهُ سَحَابَةٌ كَسَحَابَةِ الْقَمَرِ بَيْنَمَا الْقَمَرُ يُضِیءُ اِذْ عَلَتْهُ سَحَابَةٌ فَاَظْلَمَ اَوْ تَجَلَّتْ.»

...لب آی کبیدر. شول سببدن آینی قاپلاغوچی بولوت بولغانی کبی، کوکلنی قاپلی تورغان ...ولوتلر باردر. قایچان بولوت کیلسه، آینی قاپلار، نورن بتورر، شونک کبی آدمنک ...وکلنده قارانغولق بیره تورغان قاپلاغوچی نسته‌لر باردر. یعنی آدمنک کوکلن قاپلی ...ورغان نسته‌لر کوبدر. ایک قارانغو بولوت نادانلقدر.....

۷۱۸ نچی : «ما مِنْ اَحَدٍ يَمُوتُ اِلَّا نَدِمَ اِنْ كَانَ مُحْسِنًا نَدِمَ اَنْ لَا يَكُونَ ازْدَادَ وَاِنْ كَانَ مُسِيئًا نَدِمَ اَلَّا يَكُونَ نَزَعَ»

...ولگان کمسه ایزگو بولساده، یمان بولساده، اولگاندن صوک اوکنر، چونکه ایزگو بولسا، ...یك ایزگلگمنی کوبره‌ك قلمادم ایکان دیور، یمان بولسه، توبه قلماغانینه اوکنر....

۷۱۹ نچی : «مَا مِنْ اَحَدٍ يَكُونُ عَلَى شَیْءٍ مِنْ اُمُورِ هَذِهِ الْاُمَّةِ فَلَا يَعْدِلُ فِيهِمْ اِلَّا كَبَّهُ اللهُ تَعَالَى فِى النَّارِ»

...رکم بو امتنک بر اشنه باش بولسه، شول اشنده عدللك ایتماسه، اول کمسه‌نی الله تعالی ...وتقه یوز توبان حالده صالور . مترجم طرفندان : ملالار امتنک دین اشنه توره لردر، ...بولارغه عدللك ایتو تیوش بولادر. بولارنک عدللکلری شریعت بوینچه برده بالغانلامی، ...لقغه فتوی بیرر، تیوشسز اشلرنی تیوش دیماو، اما بوعه‌بتکه قاراغانده بزنک روسیه ...لالارندان یوزدن توقسان توقزی تموغغه یوز توبن کیتونده شکده یوقدر. چونکه فطره ...قربان کبیلرنی نصاب ایاسی بولغان کمسه‌لرگه‌ده واجب کورساته‌لر»

۷۲۰ نچی : «مَا مِنْ اِمَامٍ اَوْ وَالٍ يَغْلِقُ بَابَهُ دُونَ ذَوِى الْحَاجَةِ وَالْخَلَّةِ وَالْمَسْكَنَةِ اِلَّا اَغْلَقَ اللهُ اَبْوَابَ السَّمَاءِ دُونَ خَلَّتِهِ وَحَاجَتِهِ وَمَسْكَنَتِهِ»

امام یامسلمانلارنک دنیا اشلرنده باش بولغان کمسه حاجت ایالرن، اشلری توشکان کمسه‌لرنی، مسکینلرنی یورطینه کرتماس اوچون ایشکلرینی بیکلاب تورسه، یعنی قبول ایتماسه، الله‌تعالی اول کمسه‌نک اوزینکده حاجتلرن، تلاکلرن قبول ایتماس، قبوللق یولن بیکلار.

۷۲۱ نچی : «مَا مِنْ امْرِئٍ يَخْذُلُ امْرَأً مُسْلِمًا فِى مَوْطِنٍ يُنْتَقَصُ فِيهِ مِنْ عِرْضِهِ وَيُنْتَهَكُ فِيهِ مِنْ حُرْمَتِهِ اِلَّا خَذَلَهُ اللهُ فِى مَوْطِنٍ يُحِبُّ فِيهِ نُصْرَتَهُ وَمَا مِنْ اَحَدٍ يَنْصُرُ مُسْلِمًا فِى مَوْطِنٍ يُنْتَقَصُ فِيهِ مِنْ عِرْضِهِ وَيُنْتَهَكُ فِيهِ مِنْ

حُرْمَته الّا نَصَرَهُ اللّهُ فى مَوْطن يُحِبُّ فيه نُصْرَتَهُ »

بره و بر مسلمان کمسه نك بور صوينه كيملك كيله تورغان اوروننده ، ياهرتبه سى توشه تورغان اوروننده قولوندان كيلوبده ياردم ايتماسه ، بو كسه نى الله تعالى محتاج بولوب بولوشوچينى تلاگان ، اورنونده خور هم رسواى قلور . اوشانداق بر مؤمن ايكنچسينه درجه سنه ياحرمتنه ضرر كيلگان اوروننده ياردم اينسه ، الله تعالى بو كمسه گه تلاگان تلاگنى بولدروده بولوشور . « نى صاچساك شونى اوروروسون ! ؟ » ديه مز .

۷۲۲ نچى: «مامِنْ بَنى آدَمَ مَوْلُودٌ الّا يَمَسُّهُ الشَّيْطانُ حينَ يُولَدُ فَيَسْتَهِلُّ صارِخاً مِنْ مَسِّ الشَّيْطانِ غَيْرَ مَرْيَمَ وَابْنِها »

حضرت مريم ايله حضرت عيسادن باشقه بالانى تورغان وقتنده شيطان توتارده بالا شوندان قچقرز . حضرت عيسى پاك برذاتدر . آناسى حضرت مريم اوشانداق پاك برذاتدر . اينه دى نصارانك مسلمانلر ايله دشمانلاشوى برده اورونسزدر . چونكه نصارا حضرت عيسانى الوغ توتقانلارى كبى ، بزده آنى برالوغ پيغمبر ديه مز .

۷۲۳ نچى : « ما مِنْ جُرْعَةٍ أَعْظَمَ عِنْدَاللّهِ مِنْ جُرْعَةِ غَيْظٍ كَظَمَها عَبْدٌ ابْتِغاءَ وَجْهِ اللّهِ تَعالى »

الله تعالى قاشنده الوغ ثوابلى بولغان هيچ بر يوطملق صويوقدر ، مكر آچيغ وقتنده الله رضالغى اوچون ، آچودان بولغان بريوطمنى اچينه يوطوى ثوابده چيكدن طشدر . يعنى آچيغلى بولوب ، آچيغنى كيتورگان كمسه نى سوكه ، آچوغه قارشو دشمانلق قلماغل ! ديمك .

۷۲٤ نچى : « مامِنْ ذَنْبٍ بَعْدَالشِّرْكِ أَعْظَمُ عِنْدَاللّهِ مِنْ نُطْفَةٍ وَضَعَها رَجُلٌ فى رَحِمٍ لايَحِلُّ لَهُ »

الله تعالى قاشنده ، الله غه نيكداش توتودان قالا ، ايك الوغ گناه زنا قلودر . . .

۷۲۵ نچى : « ما مِنْ رَجُلٍ يَلِى أَمْرَ عَشَرَةٍ فَما فَوْقَ الّا أَتَى اللّهَ مَغْلُولاً يَدُهُ الى عُنُقِهِ فَكَّهُ بِرُّهُ أَوْ وَثَقَهُ اثْمُهُ أَوَّلُها مَلامَةٌ وَاَوْسَطُها نَدامَةٌ وَآخِرُها خِزْىٌ يَوْمَ الْقِيامَةِ »

دنياده اون كشى يا آندان آرتق كشينك اشلرينه باش بولغان كمسه نك قيامت كوننده الله تعالى حضورينه قوللارى مويننه باغلانمى كيتورلگانى بولماس . — آندى كمسه نك بوغاونى چيشوى ايچون ، يعنى بوبوغاودان قتلو اوچون كوركام خلقلى هم عدل بولوكيرا كدر .

بوباغلاوغه

باغلاوغه سبب بولغان نسته‌ده عدلسزلك ، همده یمان خلقلی بولـویدر . توره‌لـكنك
لی شلته ، اورتاسی اوكنچ ، آخری هلاك كلـكدر اوّلی شلته بولوی ، عدل بولساكده كلم
نكاننده بر طرف سینی شلته قلور ، اوكنچ بولوی ، اوزكمنك طنچسزلغكدا ، بواشكه كرشوكنا
كنرسون ! آخرنده رسوای بولو بیلـگلی شلته‌دن قورقب عدللكدن بر یاقغه كیتمارسنده
ه‌نك حكمنی آلماشدرغان بولورسون ! (٢٥٦ ایله ٣٢٦ نچی حدیثلرگه قاراكز)

٧٢٦ نچی : « مامِنْ شَیْءٍ یُوضَعُ فی المیزان اَثْقَلَ مِنْ حُسْنِ الْخُلُق وَاِنَّ صاحِبَ حُسْنِ الْخُلُق لَیَبْلُغُ بِهِ دَرَجَةَ صاحِبِ الصَّوْمِ وَالصَّلٰوة »

- قیامت كوننده عمل میزاننده ، اولچاوده ، كوركام خلق كبی آغركیلگان ایزگولك یوقدر .
- كوركام خلق ایاسی ، شول خلقی آرقاسنده روزه توتوچیلار همده ناز اوقوچیلار درجه‌سنه ایرشر .

٧٦٧ نچی : « ما مِنْ صَدَقَةٍ اَحَبُّ اِلَی اللهِ مِنْ قَوْلِ الْحَقِّ »

له تعالی قاشنده توغری بولغان سوزدن آرتق ثوابلی صدقه یوقدر .

ترجم طرفندن : آه توغریلق ! بو توغریلق الله تعالی قاشنده‌ده، آدملر قاشنده‌ده بیك ویكلی اشدر . توغریلقنی هر كم سویه‌در . همده هر كمده توغری بولاسی كیله‌در . اما ردو توغریلقنی ایتسه ، شول توغریلقنی سویوچی كمسه اوزیده آچولانادر ، توغریلقنی سویلاگوچی كمسه نیقدر آز بولسه، توغریلقنی بلب قبول ایتوچیده شولقدر آزدر. بزنك زمانده روسیه‌ده توغریلقغه بتونلای اورون قالمادی : توغریلقنی سویلاگوچی تلمز یوق ، كلاغوچی قلاقلارمز یوق ؛ ملالارمز ایك الك توغریلقنی دوكفر ایتندن بیگراك یمان كوره‌لر ، توغریلقنی سویلاگوچیلرنی سوگه‌لر ، تكفیر قلالار ، دیندن قوالار ؛ وزلرنده توغریلقنك ابسیده یوق ، توغریلقنی بیان ایتـكان كمسه‌نی برده سویمیلر . نی همیشه كوزدن توشررگه توروشالار . . . . .

٧٢٨ نچی: « ما مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ یَدْعُو لِاَخِیهِ بِظَهْرِ الْغَیْبِ اِلَّا قالَ الْمَلَكُ وَلَكَ بِمِثْلٍ »

قایچان برمسلمان كشی ، اوزینك مسلمان قرنداشی اوچون ، اوزی یوغنده دعا ایتسه ، فرشته ایتور: ای دعاقلوچی، الله‌تعالی آكاقلغان ایزگو دعاكنی اوزكاده بیرسون! دیوب.

٧٢٩ نچی : « ما مِنْ عَبْدٍ كانَتْ لَهُ نِیَّةٌ فی اَداءِ دَیْنِه اِلَّا كانَ لَهُ مِنَ اللهِ عَوْنٌ »

كشینك بیره‌چاگن بیرورده نیتی بولسه ، الله تعالی اول كمسه‌گه شول بورچنی وله‌وده یاردم قلور .

۷۳۰ نچی : « مامن قلب الا وهو معلق بین اصبعین من اصابع الرحمن ان شاء اقامه وان شاء ازاغه ، والمیزان بید الرحمن یرفع اقواما ویخفض اخرین الی یوم القیامة »

هر بر کوکل اللهتعالی‌نک بارماقلارندان ایکی بارماغی آراسنده‌در. یعنی الله تعالی نک قدرتی همده تلاوی آستونده‌در. تلاسه اول کوکلنی توغری توتار، تلاسه صاتاشدرر خلقنك اولچاوی اللهتعالی قولنده‌در. بعض خلقنی یوغاری کوتارر، بعض خلقنی توبان توشورر، قیامتکه‌چه شول ره‌وشده قلور....

۷۳۱ نچی : « مامن مسلم یزرع زرعا او یغرس غرسا فیأکل منه طیر او انسان او بهیمة الا کان له صدقة »

نیندی بولساده مسلمان ایگن ایکسه، یا آغاچ اوتورتسه، شوندان قوش یاحیوان یا آدم آشاسه، شولارنك آشاولاری بوکمسه‌دن صدقه بولور....

۷۳۲ نچی : « مامن مسلمین یلتقیان فیتصافحان الا غفر لهما قبل ان یتفرقا »

ایکی مسلمان برگه‌اچراشسالار، شوندان صوك قوللارن توتوب کورشسه‌لر، بولارنك بربرسندن آیرولولارندان الك اوك گناهلاری یارلقانمش بولور...

چونکه کورشو برگشو بیلگوسیدر، برگشو بولسه مسلمانلار اراسنده واجب ایتولگان نسته‌لر جمله‌سندن‌در.

۷۳۳ نچی : «ما ملأ ادمی وعاء شرا من بطنه بحسب ابن آدم اکلات یقمن صلبه فان کان لا محالة فثلث لطعامه وثلث لشرابه وثلث لنفسه »

آدم بالاسی توتورغان صاوتلار آراسنده قارنن توتورودان یمانی یوقدر. اینده‌ی بره‌ونك آشامی چاراسی بولماسه، اول کمسه قارنن اوچکه‌بولسن، بربولگی آش اوچون، بربولگی اچملك اوچون، بربولگی صولو اوچون...

۷۳٤ نچی : « ما نحل والد لولده افضل من ادب حسن »

هیچ برآتا اوزینك بالاسینه گوزل ادبدن آرتق بولاك قلا آلماس. یعنی آتا بولغان کمسه بالاسینه یاشدن اوك ادب اوگره‌تسون !...!

۷۳۵ نچی : « مثل الجلیس الصالح مثل العطار ان لم یعطك من عطره اصابك من ریحه »

ابزگو اوتورداشنك افشاشی ، خوشبوبچی کمسه کبیدر. خوشبوبچیغه بارساك، اول سیکا خوشبویندان

خوشبوینڭدن برنسه‌ده بیرمسه‌ده، سیڭا خوش ایسلر سگار.. «الصحبة سارية والطبيعة سارقة» دیگان سوز بو حدیثنی تمام آچا تورغان سوزدر. معناسی: اوتورو شو، اوتورداشلارغه یقنچلی در، همده طبیعت اوتورداشنڭ خلقلارن اورلاغوچیدر.

۷۳٦ نچی : « مَثَلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ كَمَثَلِ نَهْرٍ جَارٍ عَذْبٍ عَلَى بَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ فَمَا يُبْقِي ذَلِكَ مِنَ الدَّنَسِ »

بیش وقت نمازنڭ اخشاشی، مسلمانلارنڭ ایشك توبلرندن آغا تورغان، صاف صولی، بلغه کبیدر، اینڭدی بره‌و هر کونده بیش وقت نماز اوقوسه، شول یلغه‌ده هر کونده بیش مرتبه قیونغان کمسه‌نڭ تننده کر قالمادغی کبی، بیش نمازنی اوقوده بتون گناهلارنی بتورر.

۷۳۷ نچی : « مَثَلُ الْعَالِمِ الَّذِي يُعَلِّمُ النَّاسَ خَيْرًا وَيَنْسَى نَفْسَهُ كَمَثَلِ السِّرَاجِ يُضِيءُ لِلنَّاسِ وَيُحْرِقُ نَفْسَهُ »

خلقغه ایزگولکنی اویره‌تب، آلارغه ایزگولك بولن کورساتوچی کمسه مایدان یاصالغان شم کبیدر، خلقغه یاقتیلق بیرر، اما اوزی یانب بتور.

۷۳۸ نچی : « مَثَلُ الْقَلْبِ مَثَلُ الرِّيشَةِ تُقَلِّبُهَا الرِّيَاحُ بِفَلَاةٍ »

نشینڭ کوڭلی پرجون کبیدر، بیل ایسه تورغان ایرکن صحراداغی جون بڅك بیلنڭ ایسوی ایله بیل‌فرمانی بوینچه تورلی یاقغه ایلانه‌در، ایدی، آدمنڭ کوڭلیده شونڭ کبیدر، الله‌نڭ حکمی آستونده ایلانر. (۲۵۸ نچی حدیثکه‌ده قاراڭز!)

۷۳۹ نچی : « مَثَلُ الَّذِي يَتَعَلَّمُ الْعِلْمَ ثُمَّ لَا يُحَدِّثُ كَمَثَلِ الَّذِي يَكْنِزُ الْكَنْزَ فَلَا يُنْفِقُ مِنْهُ »

علم اوگره‌نب بلگان علمنی بلمگانلرگه اوگره‌تمگان کمسه، آلتون کمش جیوب، آنی ملت فائده‌سنه همده فقیرلرگه صرف قلماغان کمسه کبیدر...

۷٤۰ نچی : « مَثَلُ الَّذِي يَتَكَلَّمُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ مَثَلُ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا وَالَّذِي يَقُولُ لَهُ أَنْصِتْ لَا جُمُعَةَ لَهُ »

جمعه کون، امام خطبه سویلاگانده سویلاشب اوتورغان کمسه کوب کتابلارنی جکلاگان ایشاك کبیدر، یعنی جمعه‌سی فائده‌سزدر، اوشانداق جمعه خطبه‌سی وقتنده سویلاشکوچی کمسه‌نی کورب، « تیڭ تور، سویلاشمه! » دیوچینڭ جمعه‌سی جمعه توگلدر.

مترجم طرفندان: جمعه کوننی خطبه سویلانگانده هرکم تیڭ تورمق تیوشدر. چونکه خطبه

مسلمانلارنڭ حاللرن تزه‌تو، ملت فائده‌سنه بولغان اشلرنی بیان ایتو، توغری یولده بولوب، ضررلی اشلردن طیوغه اندادر، خطبه وعظ دیماکدر. ایندی وعظ بولسه، شول مجلسده بولوچیلار آنی توڭلامق تیوشدر. جمعه‌نڭ برشرطی خطبه ایدی، بس آنی توڭلامغان کمسه جمعه‌نڭ برشرطن قلماغان بولادر، شرطی قالغان جمعه جمعه بولماس. چونکه جمعه‌دن مقصود خلقنی جیوب فائده‌لی اشلرگه انده‌و ایدی. رسولمزنڭ بوحدیثدن بلنه‌در: خطبه‌هر برخلقنڭ اوز تلنده‌سویلانوی واجب ایکانلگی..

٧٤١ نچی: « مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِى تَوَادُدِهِمْ وَتَرَاحُمِهِم وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ اِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تُدَاعِىَ لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَى »

مؤمنلرنڭ دوستلقلارنده، بربرسینه مرحمت ایتوشوده، بربرسینه یومشاق کوڭللی بولوشوده، اخشاشلاری برتن کبیدر، برتن‌نڭ قای یبری آورسه‌ده، بتون بیری آورتادر، شونڭ کبی مؤمنلرده، بره‌وسینه ضرر کیلسه بتونسی قایغررغه تیوش! منه جماعت! چون مؤمنلك شولای بولادر. اما بزنڭ کبی اتلی ماچیلی توروچیلار مؤمن توگللردر. . .

مترجم طرفندان: بزنڭ ملالارمز خلقنی برلاشدرو اورنینه، تورلی سببلر ایـله آیوررغه تورشالار! بس ای مؤمن اوبلاب قارا! بوحدیثکه قاراغانده بزنڭ امامّلارمز مؤمن بولالارمی؟

٧٤٢ نچی: « مُثِّلَ ابْنُ آدَمَ وَالَى جَنْبِهِ تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ مَنِيَّةً اِنْ اَخْطَأَتْهُ الْمَنَايَا وَقَعَ فِى الْهَرَمِ حَتَّى يَمُوتَ »

آدم اوغلی خلق ایتولدی، خلق ایتولگانده برلگده آنڭ یاننده تـوقسان توقز تورلو اولـم قویولدی. ایندی شول اولملر خطاالسب، مونی اوتره آلماسالار، کشـی قارتلقغه یتار، چن اولمینه‌قدر تورر. بوحدیثدن مقصود: آدم بالاسینڭ قارتلقغه‌قدر یاشاوی اوچون، دنیاغه چقغاندان صوڭ کوب تورلی نسته‌لر ایله اوزینڭ جانینی تربیه ایتوگه محتاج بولوی: مثلا، اداللقنی داررولاو، مونسی علم آلوایله بولادر، خلقسزلق آورون بتورو، کیریلك، احمقلق بـولارغه باشقالار کبی خسته‌لکلرنی بتوروکیراکدر. بولاردان قتولسه قارتایغانچه عمرسورر.

٧٤٣ نچی: « مَثَلُ اُمَّتِى مَثَلُ الْمَطَرِ لَايُدْرَى اَوَّلُهُ خَيْرٌ اَمْ آخِرُهُ »

مینم امتم یاغمور کبیدر، نیتاك یغمورنڭ اوّلمی، آخریمی ایزگو بلنمیدر ایدی. اوشاندای امتمنڭ اولـگیلریمی ایزگو صوڭغیلاریمی ایزگو بیلـگولی توگلدر.

مترجم طرفندان: بزنڭ روسیه علماسینڭ، بریاڭا هم فائده‌لی اش چقسه، بواش بدعت، اوّل زمانده بولماغان، بوحرام دیولری، اوشبو حدیثکه خلافدر. چونکه رسولمزنڭ سوزندن امتنڭ قایوباغی خیرلی ایکانن بلب بولماوی چغادر، اما بولارنڭ سوزلرندن بتون ایزگولـکنی اول گیلرگه

ولـگیلرگه بیرلو آڭلانـادر. ایندی بز حدیث ایله عمل ایته‌مزمی؟ یا نفسلرینه ایـارب
ویلاگرچی بوزقباش ملالار سوزی ایله عمل ایته‌مزمی؟ البته حدیث شریف ایـله عمل
ته‌مز: شول سببدن اجتهاد زمانی بتکانی یوق! اوّلده نیندی عالملر بولغان حاضرده‌ده آلار
ی، بلـکه آلاردانده آرتق عالملر بولوی ممکن، اوّلده علامهٔ تفتازانی بولغانی کبی، حاضرنده
اون‌سیگزیـاشار یاش تاتاریگنی اوزینك علمی، قرآن حدیث آڭلاوی ایـله عـلامه‌دن
رتق بولوی ممکن. اوّلده امام اعظم قرآندان یوز حکمت چغارغان ایکان حاضرنده یـاش
لم مڭ حکمت چغاررده، امـام اعظم چغارغان حکمتلرنی سبوب تاشلار، آنـڭ چغارغان
ملرندن بعضلارن خطا دیسه‌ده، عقلی، فکری یتکان بولور، برده اول یاش عالمگه تیمیمز...
ه تعالی‌نڭ «والذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا» آیتینڭ معناسن قاراساق هر زمانده کوب،
ب، برسی برسندن آرتق علامه‌لر بولوی ممکن دیه‌مز... معناسی اوتکان ایدی...

۷٤٤ نچی: «مَثَلِی وَمَثَلُكُمْ كَمَثَلِ رَجُلٍ اَوْقَدَ نَارًا فَجَعَلَ الْفَرَاشُ وَالْجَنَادِبُ يَقَعْنَ فِيهَا وَهُوَ يَذُبُّهُنَّ عَنْهَا وَاَنَا آخِذٌ بِحُجَزِكُمْ عَنِ النَّارِ وَاَنْتُمْ تَفَلَّتُونَ مِنْ يَدِي»

امتم! مینم ایله سزنڭ اخشاشگر، اوت یاغبده، اوت استنه کیلـگان کوبه‌لك همده چیکرتکه‌لرنی
نقه توشودن صاقلاو اوچون قورقتوب، اوتوروچی کمسه کبیدر، اما اول جانوارلارتگینڭ
لاوینه قارامی همیشه اوت استنه کیلورلرده شونده توشب هلاك بولورلار. مینده سزنی
دان صاقلاغوچی بر کمسه من، اما سزنگی جنوارلار کبی، مینم انده‌گان یرمدن دونب،
قوغان اورنلاوغه جیولاسزلار...

۷٤۵ نچی: «مُدَارَاةُ النَّاسِ صَدَقَةٌ»

ره = خلق ایله قاتوشو، خلقنی اورکه یاقنلاشدررو دیماکدر. آدملر ایله مدارا ایتوشو
قه‌در. مداره ایـله مداهنه آراسنده آیورما شولدر: مـدارا = بولسه بتون خلقغه بتون
له فائده‌لی بولغان اشده خلقنڭ یاغنه یاتو. خلقنی برلسـکه چاقرو، ملت فائده‌سنه اش
رواوچون، خلقغه تاریلـکه توتومداره آتالادر، شریعت قاشنده سویکلی اشدر. مداهنه
ه کشی اوزینڭ بر دنیالق مقصودن یا بر درجه‌سنی صاقلاو اوچون خلقغه تاریلـکه توتویدر
رامدر. بزنڭ روسیه ملالرنده مداهنه‌دن باشقه صفت یوقدر، اما آنارغه «مداره» اسمن
رتب اوزلرینڭ یمانلقلارن خلقدان یاشره‌لر. (ش. ح)

۷٤٦ نچی: «مُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَاِنْ لَمْ تَفْعَلُوهُ وَانْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَاِنْ لَمْ تَجْتَنِبُوهُ كُلَّهُ»

ز قلماساگزده خلقنی یخشیلق ایله بیورگز! همده اوزگز طیولماساگزده خلقنی یمان اشلردن
گز! یعنی برەو شریعت طرفندان بیورلغان اشنی اوزی قلماساده، خلقنی شول اشلرنی

قلوغه بیورسون مونی «امربالمعروف» دیلر. اوشانداق شریعت طیغان اشلردن کش اوزی طیولماساده، باشقالارنی طیماق تیوش مونی «نهی عن المنکر» دیلر. امربالمعروف ایله نهی عن المنکر مؤمن کمسه‌نک استنه فرضدر. «اما امر بالمعروف ایله نهی عن المنکر هر کمنک درجه‌سینه کوره قلنادر. مثلا بر عالم کمسه‌نک قلغان اشن نادان کمسه‌نک کوروب، اوزی مونک درستلگن درست توگللگن بلمگان باشی ایله امربالمعروف قلام یانهی عن المنکر قلام دیگان دولوب، بلماگان اشلرینه قاتوشولاری حرامدر. امرمعروف نهی عن المنکر هر بر شریعت بلماگن کمسه قولینه بیرلمس. امرمعروف قلواوچون شریعت بیورغان نسته‌لرنی بلو، نهی عن المنکر اوچون شریعت طیغان نسته‌لرنی بلوتیوشدر. یوقسه بزنک قزان تالچوقچیلاری کبی، شریعتده درست بولغان نسته‌لرنی، یاکابولغاغه کوره، حرام دیوب قلوچینی بدعت اهلی «مبتدع» دیولری خیر آلارغه یاریده، اما حضرت اسمنده بولغانلارمزده بریسا کا نسته چقسه، حاضر حرام دیوب، خلقنی قتورتورغه توتونالار، اما حرام بولواوچون قرآن حدیثدن آکلانوتیوشدر.

۷٤۷ نچی: «مُعَلِّمُ الْخَيْرِ يَسْتَغْفِرُ لَهُ كُلُّ شَيْءٍ حَتَّى الْحِيتَانُ فِى الْبَحْرِ»
خلقنی ایزگولککه اوگرتوچی کمسه‌گه صوداغی بالقلارغه قدر، هر برنسته یارلقانو استر.

۷٤۸ نچی: «مَفَاتِيحُ الْغَيْبِ خَمْسٌ لَا يَعْلَمُهُ اِلَّا اللّٰهُ تعالى لَا يَعْلَمُ اَحَدٌ مَا يَكُونُ
فِى غَدٍ اِلَّا اللّٰهُ تعالى وَلَا يَعْلَمُ اَحَدٌ مَا يَكُونُ فِى الْاَرْحَامِ اِلَّا اللّٰهُ
تعالى وَلَا يَعْلَمُ مَتَى تَقُومُ السَّاعَةُ اِلَّا اللّٰهُ تعالى وَلَا تَدْرِى نَفْسٌ
بِاَىِّ اَرْضٍ تَمُوتُ اِلَّا اللّٰهُ تعالى وَلَا يَدْرِى اَحَدٌ مَتَى يَجِئُ الْمَطَرُ
اِلَّا اللّٰهُ تَعَالَى»

الله تعالی دان باشقه کمسه بله‌آلمی تورغان بش نسته باردر، آنی الله‌دان باشقه ذات بلماس برنچی: تاکله (ایرته‌گوسن) نی بولا چاقنی بلو، مونی الله دان باشقه ذات بلماس! ایکنچسی: قرصاقلی خاتون نک قرصاغنده بولغان بالا ایرمی، قزمی شونی بلو. اوچنچسی: بیلگولی ساعت قایچان بولاچاغی، دورتنچسی: کشینک قای اورونده وفات بولوی توغروسنده، بشنچسی: قایچان یاغمور یاغونی بلو، بو بش نسته‌نی برالله دان باشقه‌ذات بلماس! بو بش نسته توغروسنده الله تعالی، قرآن شریفده‌ده مونی الله‌غنه بلور، دیگان، بولار آراسنده بلوی ممکن بولغانلاری بولساده، بیلک آورلق، بیک کوب عمر صرف ایتوکیراک بولور، شول سببدن بولارنی بلوایله ماتاشب، آندان کیراکلی نرسه‌لردن تیکشرودن بوش قالنماسون اوچون، الله تعالی بولار ایله ماتاشودان طیغاندر مونداین توبنرهک درجه‌ده بولغان اشلرنی بلوب، بولارنی بلگاندن صونک تگیلری اوزلکلرندن بلنر...!

۷٤۹ نچی : مَكْتُوبٌ فی الاَنْجيل « كَمَا تدينُ تُدَانُ وَبِالْكَيْلِ الَّذی تَكِيلُ تُكْتَالُ »

نجیل اسملی ، حضرت عیسا غه اینگان کتابده یازلغاندر : ای آدم ! نی اش قلساڭ ، شونڭ زاسون تاتورسن ! همده نیندی اولچاو ایله کشینی اولچاساڭ ، اوزڭده شول اولچاو ایله لچانلمش بولورسڭ ! قصقاسی « نی صاچدڭ ، شونی اوروروسون ! »

۷٥۰ نچی : « مِنَ الْبِرِّ اَنْ تَصِلَ صَدِيقَ اَبِيكَ »

تاڭنڭ دوستنی ، دوست توتوڭ ایزگولکدندر . (برّ - دیکان لفظنڭ معناسی ۳۳۱ نچی حدیثدن قارالسون !)

۷٥۱ نچی : « مِنْ تَمَامِ التَّحِيَّةِ الْاَخْذُ بِالْيَدِ »

ورشب سلام بیرلگان قرنداشکه قلغان توبانچیلکنڭ توگاللهنوی قولڭ ایله آنڭ قولن وتووڭ ایلهدر . رسولمز کوب حدیثلرنده مسلمان‌مسلمانغه اچراشدقده سلام بیرشوسنت ولغانی کبی ، قول آلوشوده‌سنتدر دیه بیان ایتدی . اما بزده‌قول آلوشو تاشلانغاندر . ای اورونده سلام‌بیرب اچراشوب سویلاشر بولساڭ ، آنڭ قولنده توت ، سلامنی وگاللو اوچون قول توتوشو سنتدر . . .

۷٥۲ نچی : « مِنْ تَمَامِ عِيَادَةِ الْمَرِيضِ اَنْ يَضَعَ اَحَدُكُمْ يَدَهُ عَلَى جَبْهَتِهِ وَيَسْئَلُهُ كَيْفَ هُوَ ؟ وَتَمَامُ تَحِيَّتِكُمْ بَيْنَكُمُ الْمُصَافَحَةُ »

ستهٔ کمسه‌نڭ حالن صوراو ، شریعتمزده سنتدر ، بوحال صوراشونڭ توگاللهنوی ، بارغان کمسه باروب قولن خسته‌نڭ ماڭلاینه قویماقیدر ، همده صوراماقلق حالڭ نیچك ؟ دیوب سزنڭ اوز آرالارڭزده بولغان سلاملشوڭزنڭ توگاللهنوی قول کورشوی ایلاندر . . . (کورشو برقول ایله‌در ، اوڭ قوللارنی توتوشودر !)

۷٥۳ نچی : « مِنْ اَخْوَنِ الْخِيَانَةِ تِجَارَةُ الْوَالِي فِی رَعِيَّتِهِ »

ایڭ الوغ خیانتدندر ، خلقغه باش بولغان (سلطان ، پادشاه) کبیلرنڭ ، اوز خلقلاری آراسنده صاتو ایتولری . یعنی پادشاه بولغان کمسه اوز مملکتنده بولغان خلق آراسنده صاتو ایتوی ، باشقه تورلی باش کمسه‌لرنڭده قول آستلارنداغی کشیلر آراسنده صاتو ایتولری ایڭ الوغ خیانتدندر . چونکه پادشاه‌نڭ خلقی آراسنده صاتو قلوی ، خلقینڭ محتاج بولغان نسنه‌لرن ایڭ قیمت بها ایله صاتوب ، آلارنی سودالرنده کیملککه توشرودر . بواش کوب مملکتلرده بولادر . . . اویلاسه هر کمده بلور . . .

٧٥٤ نچی : « من أشراط الساعة أن يتباهى الناس بالمساجد »

بر کنلاچك ساعتنك بیلگولرندندر، آدمیلرنك مسجدلرینك ، مدرسه‌لرینك بنالری ایله ، بیزاکلاری ایله ماقتانولاری . . . یعنی هر اشنك طشنه‌غنه کوز صالب، هر نسته‌نی طشقی قاراو ایله‌گنه قاراولاری قیامت علامتندن صانالور . . .

مترجم طرفندان : بزنك بوزماننك هرنسته‌نك اچکی حکمتلربنی اونوتوب، هرنسته‌نی تزوك (اصلاح) قلونی قری طشقی یاقدان فائده‌سز تزه‌تو ایله تزه‌تونی ، اصلاح دیو اویلیلار شریعتمزده مسجدلرکزنی تزك قلوکز، بیزاکله‌کز، دیگان سوزلرنی ، بالالار کبی طشقی چچاکلر دیوب آکلیلار ، شول سببدن مسجدلرینك اچنده دنیاغاده ، آخرتکه‌ده فائده‌سز سوزلرنی سویلاونی آرتدرا باشلادیلار ، اما بل صاین مناره‌لارنی اوزون ، بنالارنی یوغاری قلوب ، تورلی بویاولار ایله بویی تورالار . شول زور بناده جمعه‌ده مك یارم ایکی مك خلق بولوغه ملالارمز مجلسلرده‌لاف اوروب، الحمدلله خلق توفیقـده، مسجد نیندی زوربولساده خلق مسجدکه صیمی دیو سویلانه‌لر . . نی زور قایغو ! نی زور حسرت ! نی زور آرتقه قالو ! ! ! دین باشی بولغان ملالارمزده مسجدلرنك خلقغه فائده‌لی بولوی ، خلقنك آلغه باروی ، آتناغه بر آلارنك مسجدده یارتی‌ساعت یقلاب، قایتولاری دیوب اویلیلار . . . مدرسه‌لرنی اصلاح، مدرسه‌لرنی تزك قلو دیوب شا کردلرمز سوز آچقانلارایدی . . . . اول وقتده‌مدرسه‌لری دورت‌یاتاژلی، یااوچ یاتاژلی بولغان‌ملالار، شاگرد لرنی عقللارندان شاشقان، جولارلنگان‌دیو حکم ایتدیلر.. چونکه‌ملالارنك‌فکرنچه‌مدرسه‌لرنی‌اصلاح دیگان سوز تره‌زه‌لرن زور ، توشه‌من بیوك قلودر . شول سببدن قابولاری‌هر یاقـدان توگالانـگان میچیده دیوار بویلی یورگان، قابقاسیده تیمر بولغان، مدرسـه سی بولدقدان ، اوزینك مدرسه سنی هر یاقدان اصلاح ایتولگان‌دیوب اویلاسالار ایدی. قصقاسی: هر اشمزطشقه قاراودان، طشنی بیزاودن‌عبارتدر. رسولمزنك بزنك بوقلنشمز توغروسنده ایتکان حدیثی برنچی معجزه در. اول حدیث اوشبودر:

« یاتی علی الناس زمان لم یبق من الاسلام الا اسمه ومن القرآن الا رسمه مساجدهم عامرة وقلوبهم خربة»

معناسی. آدملر اوستنه برزمان کیلور، اول زمانده اسلامنك اسمیگنه، قرآن نك یازوبغنه قالور، اول زمان خلقینك مسجدلری‌بیزه‌کلی، کوکللری‌خراب علم معرفتدن بوش بولور. بوحدیث رسولمزدن معجزه‌در، چونکه‌بوحدیث‌بزنك روسیه‌مسلمانلاری‌نك حاضرگی حاللرندن خبر بیره‌ده‌تورادر اسلام همه مسلمان دیگان نسته‌لرنك اسملریگنه قالدی.. قرآن‌شریفنك سوزلرن بیکلاب حافظ بولوب، قرآن‌نك آیتلرندن برحکمتنی‌چغارا آلمی‌تورغان کمسه‌لرنك بولوی، بولاربارده اوشبو حدیثنك بیان ایتولگان خبرنك راستلغی بولوب چغاده‌تورادر... بندی اسلام! بندی قرآن. . ! بندی علم! بندی عرفان. . . !

من

۷٥٥ نچی : « مِنْ حُسنِ اسلامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ مٰا لاٰيَعْنيه »
شينك اسلامينك گوزاللگی همده كامل بولوچيلغی، دنياغه آخرتكه فائده سی بولماغان سوزلرنی،
شلرنی اوزندن يراق قلويدر. . . .

۷٥٦ نچی : « مِنْ شُكْرِ النِّعْمَةِ افْشاٰؤهاٰ »
لله نك بيرگان نعمتلری برابرينه شكر قلو، شول نعمتلرنی خلق آراسنده فاش قلودر. . .
لا الله تعالی مال بيره ايكان، تيوشنچه كيونب، تيوشنچه گوزه ل اويده بولمق، تيوشنچه فقيرلرگه
مده ملنكسه ياردم قلمق. عالم بولساك، علم نعمتن بلدرتودر، اول-بلماگانلرگه اوگره تو
يله بولادر. . . .

۷٥۷ نچی : « مِنْ كُنُوزِ الْبِرِّ كتْماٰنُ الْمَصاٰئِب، وَالْاَمْراٰض وَالصَّدَقَة »
يزگولكنك خزينه لرندندر . اسنگا توشكان قايغولارنی ياشرمكلك، دخيده خسته لكلرنی
خيده صدقه نی ياشرمكلك. . .

۷٥۸ نچی : « مَنْ اَتاٰهُ اللهُ مِنْ هٰذاٰ الْماٰلِ شَيْئاً مِنْ غَيْرِ اَنْ يَسْئَلَهُ فَلْيَقْبَلْهُ فَاِنَّما هُوَ
رِزْقٌ ساٰقَهُ اللهُ »
ره و سيكا، صوراوكدان باشقه مالندان بر آزن بيرسه، خوش كوكلدن قبول ايت، چونكه اول
يكا الله تعالی نك يبارگان رزقيدر. (٤٩٢ نچی حديثكه ده قاراگز!)

۷٥۹ نچی « مَنْ آذَی الْمُسْلمينَ فی طُرُقِهِمْ وَجَبَتْ عَلَيْه لَعْنَتُهُمْ »
سلمانلارنی، يوللارينه رنجته تورغان نسته لرنی تاشلاب، رنجتوچی كمسه گه مسلمانلارنك
نتی تيوش بولور. . . . .

۷٦۰ نچی : « مَنْ آذَی مُسْلِماً فَقَدْ آذاٰنی وَمَنْ آذاٰنی فَقَدْ آذَی الله »
ره و مسلماننی رنجتسه، مينی رنجتكان كبی بولور، بره و مينی رنجتسه، الله نی رنجتكان بولور.

۷٦۱ نچی : « مَنْ اذَی ذِمّياً فَاَنَاٰ خَصْمُهُ وَمَنْ كُنْتُ خَصْمُهُ
خَصَمْتُهُ يَوْمَ الْقِياٰمَة »
ده كم مسلمان آراسنده توروچی كافرلرنی رنجتسه، مين اول كشينك دعواچسی من، مين بر
ن نك دعواچسی بولسام اول كشی ايله قيامت كوننده تارتوشورمن يعنی آدم بالاسندان
يچ بر كمسه نی رنجتو يارامس، اول كشی تلاسه قايسی دينده بولسون، مسلماننی
نجتدك نی، كافرنی رنجتدك نی ايكسيده حرامدر. بوتوغريده اوزون بيان اوتكان حديثلردن
رسنده اوتدی . . . . . .

٧٦٢ نچی: «مَن ابْتَغَى الْعِلْمَ لِيُبَاهِيَ بِهِ الْعُلَمَاءَ اَوْ يُمَارِيَ بِهِ السُّفَهَاءَ اَوْ تُقْبِلَ اَفْئِدَةُ النَّاسِ اِلَيْهِ فِى النَّارِ»

برکشی علم ایالری آراسنده ماقتانو اوچون یا نادانلار ایله تارتوشواوچون، یا آدمیلرنی اوزینه تارتواوچون علم استاسه، بو کمسه اوتقه کرر. . یعنی علم استاگوچی کمسه بلگان علمی ایله بلمگانلرنی اویره‌تو اوچون، ملتنه خدمت اوچونگنه استامك کیرا کدر.

٧٦٣ نچی: «مَنِ ابْتَغَى الْقَضَاءَ وَسَالَ فِيهِ شُفَعَاءَ وُكِلَ اِلَى نَفْسِهِ وَمَنْ اُكْرِهَ عَلَيْهِ اَنْزَلَ اللّٰهُ عَلَيْهِ مَلَكًا يُسَدِّدُهُ»

بر کشی مسلمانلارغه توره (حاکم) بولونی تلاب، کشیلردن اوتنب قاضی بولسه، بو کمسه‌نك حکم وقتنده قلغان اشی همه سینی اوزینك ضررینه بولور. یعنی حقلقنی تاشلار. بو توغریده سوزلر اوتدی. . . .

٧٦٤ نچی: «مَن ابْتُلِىَ فَصَبَرَ وَاُعْطِىَ فَشَكَرَ وَظُلِمَ فَغَفَرَ وَظَلَمَ فَاسْتَغْفَرَ اُولٰئِكَ لَهُمُ الْاَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ»

بر کمسه بلاگه صبر، کیلگان نعمتکه شکر قلسه، رنجتوچیسن کیچرسه، اوزی بره‌وگه جبرایتسه، جبرایتولمش کمسه سندن کیچرویمی استاسه، مونده صفتداغی کمسه‌لر هر وقتده طنچلقده، همده توغری یولده بولورلار. . . . . . .

٧٦٥ نچی: «مَنْ اَثْنَيْتُمْ عَلَيْهِ خَيْرًا وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ وَمَنْ اَثْنَيْتُمْ عَلَيْهِ شَرًّا وَجَبَتْ لَهُ النَّارُ اَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللّٰهِ فِى الْاَرْضِ»

ای امتم! سز کمنی یاخشی دیوب گواهلق بیرساگز، اول کشیگه جنت تیوشلی بولور. بره‌وگه یاوزلق ایله گواهلق بیرسه‌گز، اول کمسه تموغلق بولور، چونکه سز الله‌تعالی‌نك یبر یوزنده بولغان گواهلریسز! بوسوز عقلدان یراق کبی کورنسه‌ده، چنلاب قارالسه عقلغه بیك موافقدر، چونکه مؤمنلرنك یاخشی دیگان کمسه‌سی چنلابده یاخشی بولغان، هر بر گوزه‌ل صفتلار اباسی کمسه‌لر بولادر، چونکه بوگواهلقدن مراد کشیده بولماغان صفتنی بار دیوب ایتوگنه توگلدر. بلکی مؤمنلرنی تلی ایله‌ده، قولی ایله‌ده رنجتمگان کشیلر، حق مؤمن کمسه بولور. . . (٨٥ نچی حدیثنده قاراگز!)

٧٦٦ نچی: «مَنْ اَحَبَّ اَنْ يَتَمَثَّلَ لَهُ الرِّجَالُ قِيَامًا فَلْيَتَبَوَّءْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ»

بر کشی، باشقه کشیلر اوزن الوغلاب، آلدونده آیاق استلی تورونی کوکلنده سویکلی

ورسه ، بوکمسه اوزینك اورنن تموغده ایکانن بلسونه تورسون . چونکه بواش تکبرلك
سه کشیلرنی اوزندن کیم صاناودر .

ترجم طرفندان : بزنك ملا آبزیلار ، همده ایسکی خلفەلر اوزلری براورنغه کرگاننه
لقنی آیاق استنه توررونی بیك یاراتالار ، مثلا مجلسه بولسه ، اون تابون ایکان بر ملا
رسه ، اون‌تابون خلقی باروسیه توروتیدرش صانالادر ، برەونورماسه ، آنی شول مجلسەاوك
اللرنی الوغلاب تورغانغه ثواب ، تورماغانلارغه الوغ عذابلر بولونی سویلیلر . ایندی
ریعت بوینچه بولارغه تورو چن کوکلدن سویب تورو بولسه ، یاریدر ، اما عادت
ینوب ، یا کشیدن قورقب ، یاناربنکه تورتوب ، تورو حرامدر . . . مسجدلردەده
وتەرلك یول بیرو اوچون یول استنده بولغان کمسه تورر ، اوتب کیتو ممکن
ولسه برەوده تورماس . . .

۷۶۷ نچی: « مَنْ اَحَبَّ قَوْماً حَشَرَهُ اللّٰهُ تَعَالٰى فِى زُمْرَتِهِمْ »

رەو برقومنی سویسه ، اللهتعالی آنی شول قوم ایله برگه برگروهدن قوبارر . یعنی بر
وم ایله دوست بولسه ، آلار ایله سویشسه ، قیامت کوننده شولار ایله برگه بولور . . .
ونکه کم ایله دوست بولساك ، کم ایله سویشساك ، اولنی قلا ، شونی تلاسون ، کشی هیچ
منی سویماس ، مگر سویسه اول سویشوچیلرنك اشلری ، فکرلری بارده بربولور . . .
ندی برەو بوزق کمسه ایله چن دوست بولسه ، آننك بوزقلقلارن قلوچی بولور .
وقسه ، بولارده دوستلق بولماس . . بوتوغریده کوب حدیثلرده بیان اوتدی قایتوب
ارالسون ! فائدەدن بوش بولماس !

۷۶۸ نچی : « مَنْ اَحَبَّ اَنْ يَصِلَ آبَاهُ فِى قَبْرِهِ فَلْيَصِلْ اِخْوَانَ اَبِيهِ مِنْ بَعْدِهِ »

رکشی آتاسی اولگاندن صوك ، آتاسون زیارت قلونی ، آتاسی ایله کورشونی تلاسه ،
آتاسینك دوستلاری ایله کورشسون آلار ایله یورشسون !

۷۶۹ نچی : « مَنِ احْتَكَرَ حُكْرَةً يُرِيدُ اَنْ يُغْلِىَ بِهَا عَلَى الْمُسْلِمِينَ فَهُوَ خَاطِئٌ
وَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُ ذِمَّةُ اللّٰهِ وَرَسُولِهِ »

احتکار = آدمیلر محتاج بولغان (آشلق ، چای شیکر ، اون کبی) نسته‌لرنی بهاسی آرتقاننی
کتوب ، جیوب‌توروغه ایتولەدر . بو احتکار - حرامدر ، برەو مونی اشلاسه ، گناهغه چومار ،
همده اللهتعالی‌نك اوشانداق رسولینك ذمەسی آناردان بیزار . . . بوتوغریده اوزون
بیان اوتدی . . .

۷۷۰ نچی : « مَنْ اَحْدَثَ فِى اَمْرِنَا هٰذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ »

- برکشی قرآنده حدیثده بولماغان ، نستەنی ، دین‌حکملری آراسنه کرتسه ، اول توتولماس ،

تاشلانر . یعنی اعتقادده قرآن ایله حدیث شریفلرده بیان قلنماغان چوبچارنی قوشو، فرشته‌لرنی قاناتلی دیو کبی‌لرنی آرتدرو حرامدر . بدعتنك یمانیدر.

٧٧١ نچی : « مَنْ أَحْسَنَ فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللّٰهِ كَفَاهُ اللّٰهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ أَصْلَحَ سَرِيرَتَهُ أَصْلَحَ اللّٰهُ عَلَانِيَتَهُ »

برکشی اوزی‌ایله الله آراسون ،کورکام قلسه، الله‌تعالی اول مننك آدملرایله ایکی آراسنی تزك‌قلور . برکشی اچن تزك‌قلسه، الله‌تعالی اول‌مننك طشنی تزك قلور . . .

٧٧٢ نچی : « مَنْ أَحْسَنَ الرَّمْيَ ثُمَّ تَرَكَهُ فَقَدْ تَرَكَ نِعْمَةً مِنَ النِّعَمِ »

برکشی ملتوق آتونی تمام بلگاندن صوڭ تاشلاسه، الله‌تعالی‌ننك الوغ نعمتلرندن برسنی تاشلاغان کبی بولور . . .

٧٧٣ نچی : « مَنْ أَخَذَ أَمْوَالَ النَّاسِ يُرِيدُ أَدَاءَهَا أَدَّى اللّٰهُ عَنْهُ وَمَنْ أَخَذَهَا يُرِيدُ إِتْلَافَهَا أَتْلَفَهُ اللّٰهُ »

برکشی آدملرننك ماللارن بیرو نیتی‌ایله آلسه، الله‌تعالی اول کمسه‌گه آنی تولەونی نصیب قلور، ایندی برەو کشیدن مال آلوبده، نیتی تولەمو بولسه، الله‌تعالی اول‌مالدان برکتنی آلور. بوتوغریده کوب حدیثلرده بیان‌اوتدی . قابتوب قارالسون!

٧٧٤ نچی : « مَنِ ادَّعَى مَا لَيْسَ لَهُ فَلَيْسَ مِنَّا، فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ »

برکشی اوزینکی بولماغان نسته‌نی مینکی دیو دعوی‌قلسه اول‌کمسه بزننك ایشدن‌توگل، شول سببدن اول‌کشی اورنون تموغده حاضرلەسون!.

٧٧٥ نچی : « مَنْ أَرَادَ أَنْ تُسْتَجَابَ دَعْوَتُهُ وَأَنْ تُكْشَفَ كُرْبَتُهُ فَلْيُفَرِّجْ عَنْ مُعْسِرٍ »

برکشی دعاسی قبول بولونی، قایغوسی کیتونی تلاسه فقیرکمسه ننك حاجتن‌بیرب، کوکلن شاد قلسون!

٧٧٦ نچی : « مَنْ أَرْضَى سُلْطَانًا بِمَا يُسْخِطُ رَبَّهُ خَرَجَ مِنْ دِينِ اللّٰهِ »

برکشی اوزینه‌باش کمسه‌نی رضاقلو اوچون، الله‌تعالی‌ننك آچیغسینه سبب بولغان اشنی‌قلسه، اول کمسه الله‌ننك دینندن چغار . بو توغریده بر حدیث اوتدی بیانن شوندان قارالور.

٧٧٧ نچی : « مَنْ أَرْضَى النَّاسَ بِسَخَطِ اللّٰهِ وَكَلَهُ اللّٰهُ إِلَى النَّاسِ، وَمَنْ أَسْخَطَ النَّاسَ بِرِضَاءِ اللّٰهِ كَفَاهُ اللّٰهُ مُؤْنَةَ النَّاسِ »

برکشی

ر كشى آدملرنى اوزندن خوش قلوراوچون اللهنك آچيغينه سبب بولغان اشنى قلسه، الله
عالى اول كمسهنك اشن آدملر قولونك قيلور، يعنى هر وقتده آلارغه محتاج بولور. ايندى
رهو كيريسنچه اللهنك رضالغنى تابو اوچون آدملرنى آچيغلاندرسه الله تعالى اول كمسهنى
آدملرنك جفاسندان خلاص قلور.

٧٧٨ نچى : «مَنْ اسْتَعَاذَكُمْ بِاللّٰهِ فَاَعِيذُوهُ وَمَنْ سَأَلَكُمْ بِاللّٰهِ فَاَعْطُوهُ وَمَنْ دَعَاكُمْ
فَاَجِيبُوهُ، وَمَنْ صَنَعَ اِلَيْكُمْ مَعْرُوفاً فَكَافِئُوهُ فَاِنْ لَمْ تَجِدُوا مَا تُكَافِئُونَهُ
فَادْعُوا لَهُ حَتّٰى تَرَوْا اَنَّكُمْ قَدْ كَافَاْتُمُوهُ»

رهو سزدن اللهاسمنه براشدن صغنسه، سز آڭا ياردم قلوڭز! برهو سزدن الله اسمنه صوراسه
ز آڭا ياردم اينوڭز! برهو سزنى چاقرسه، آڭا بارڭز! برهو سزگه بر ايزگوللك قلسه، سز
نك برابرينه قارشو ايزگوللك قلوڭز! اگرده قارشوغه قلورلق ايزگوللك تابماساڭز، آڭادعا
ينوڭز، كوڭلڭزدن قارشوغه ايزگوللك قلغانڭزنى بلگانڭزگه قدر.

٧٧٩ نچى : مَنْ اسْتَعْمَلَ رَجُلاً مِنْ عِصَابَةٍ وَفِيهِمْ مَنْ هُوَ اَرْضَى لِلّٰهِ مِنْهُ فَقَدْ خَانَ
اللّٰهَ وَرَسُولَهُ وَالْمُؤْمِنِينَ»

ركشى بر قومگه باش اينوب، برهونى قويسه. اما اول قوم اچندهگى قويولغان كمسه دن
ه نك حكملرن آرتغراق بلوچى كشى بولسه، شول كشينى قويمى بلور بلماس كشينى
يغان كمسه الله تعالىگه، رسولينه همده مؤمنلرنك بارسينادا خيانت قلغان بولور.

٧٨٠ نچى : «مَنِ اسْتَعْمَلْنَاهُ عَلٰى عَمَلٍ فَرَزَقْنَاهُ رِزْقاً فَمَا اَخَذَ بَعْدَ ذٰلِكَ فَهُوَ غُلُولٌ»
 برهونى بر اشده باش اينوب قويساق، آڭا كون اوتكاررلك وظيفه بيرساك، اول شول
ظيفهدن طش تاغن برهر رهوشده آقچه آلسه، اول كمسهنك قيامتده آياق قولى باغلو بولور

رجمدن: ملالارمزغه: نكاح، طلاق، جنازه، وقتلارنده همده عشر، فطره كبيلرنى خلق تمام
رسهلر. شوندان صوڭ خلقدان نيچك بولساده آقچه آلولارى حرامدر.

٧٨١ نچى : مَنِ اسْتَعْمَلْنَا مِنْكُمْ عَلٰى عَمَلٍ فَكَتَمَنَا مِخْيَطاً فَمَا فَوْقَهُ كَانَ ذٰلِكَ غُلُولاً
يَاْتِى بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»

زدن برڭزنى مسلمانلار اشينه باش قلنسه، شوندان بر اينه قدر يا آندن آرتغراق، نسنهنى
شرساك، قيامت كونده بو اش قول آياقلارمزغه بوغاو بولور. يعنى برهو مسلمانلارنك
ينهچسى بولوب، آلارنك مالّلارن جيوب صاقلاوچى بولسه، مسلمانلاردن برهوسى اوزندن
بيعت بوينچه تيوشلى بولغان مالن تابشرمى بيرمى قالدرسه، ياايسه شول خزينه باشى اوزى،

شونداغی ماللارنی مسلمانلارغه بلدرتماسه، بو کمسه‌لردن ایکی‌تورلسیده قیامتنك عذابکه تیوشلی بولورلار....

۷۸۲ نچی : «مَن اشْتَرَىٰ سَرِقَةً وَهُوَ يَعْلَمُ اَنَّهَا سَرِقَةٌ فَقَدْ شَرِكَ فِى عَارِهَا وَاثْمِهَا» بله تورویب بره‌و اورلانغان نسته‌نی صاتوب آلسه، بوکمسه اوغری ایله گناه‌ده‌ده خورلقده بر بولور.

۷۸۳ نچی : «مَنْ اَطْعَمَ اَخَاهُ الْمُسْلِمَ شَهْوَتَهُ حَرَّمَ اللّٰهُ عَلَى النَّارِ» بره‌و مسلمان قرنداشینك کوکلی تلاگان نسته‌نی آشاتسه اول کمسه جهنمدن آزاد بولور.

۷۸۴ نچی : «مَنْ اَصَابَتْهُ فَاقَةٌ فَاَنْزَلَهَا بِالنَّاسِ لَمْ تُسَدَّ فَاقَتُهُ وَمَنْ اَنْزَلَهَا بِاللّٰهِ اَوْشَكَ اللّٰهُ بِالْغَنَاءِ اِمَّا بِمَوْتٍ عَاجِلٍ اَوْغِنًى عَاجِلٍ»
بره‌وگه بر محتاجلق توشسه، آنی آدملرگه بلدرتب، آدمیلردن یاردم استاسه، بو کمسه محتاجلکدن خلاص تابار....

۷۸۵ نچی : «مَنْ اَطْفَاءَ عَنْ مُؤْمِنٍ سَيِّئَةً كَانَ خَيْرًا مِمَّنْ اَحْيَا مَوْؤُدَةً»
موؤده = تریلئه ییر آستنه کومل‌گان قز بالا دیماکدر. عربلر جاهلیت زماننده بواشنی قلالار ایدی. برکشی، بر مؤمن استنه توشکان بمانلقنی سوندرسه، اول کمسه‌نك ثوابی موؤده‌نی ترك قالدروداننك آرتق بولور.

۷۸۶ نچی : «مَنْ اطَّلَعَ فِى بَيْتِ قَوْمٍ بِغَيْرِ اِذْنِهِمْ فَقَدْ حَلَّ لَهُمْ اَنْ يَفْقَؤُا عَيْنَهُ» برکشی برقومنك اوبینه رخصتسز توشسه، اول قوم شول کشینك کوزن چوقب آلسالارده، ایرکلیلردر...

۷۸۷ نچی : «مَنْ اطَّلَعَ فِى كِتَابِ اَخِيهِ بِغَيْرِ اَمْرِهِ فَكَاَنَّمَا اطَّلَعَ لِمَنْ فِى النَّارِ» برکشی بره‌ونك اوزبه آتاقلانغان نسته سینه قاراسه، مثلا خطنه، دفترینه قاراوکبی بوکمسه اوزن اوزی اوتقه آتوچی کمسه کبی بولور...

۷۸۸ نچی : «مَنْ اَعَانَ مُجَاهِدًا فِى سَبِيلِ اللّٰهِ اَوْغَارِمًا فِى عُسْرَتِهِ اَوْمُكَاتَبًا فِى رَقَبَتِهِ اَظَلَّهُ اللّٰهُ فِى ظِلِّهِ يَوْمَ لَاظِلَّ اِلَّا ظِلُّهُ»
برکشی خدا یولنده صوغشوچیغه یاردم قلسه یا بورچلی کمسه‌نی بورچندان خلاص قلسه، یا یازو بیرلگان قلنی آزاد قلوده یاردم قلسه الله تعالی بوکشینی قیامت کوننده اوزینك کولاگه‌سی آستنده تورتار...

٧٨٩ نچی : « مَنْ اَعَانَ عَلٰی خُصُومَة بظُلْم لَمْ یَزَلْ فی سَخَطِ الله حَتّٰی یَنْزِعَ »
برەونك اورونسز حقن آلوده بولغان کمسه گه بولوشقان کشی بواشندن آبورلغانچه اللهنك آچیغسنده بولور .

٧٩٠ نچی : « مَنْ اَعَانَ ظَالِماً لِیَدْحَضَ بِبَاطِله حَقّاً فَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُ ذِمَّةُ الله وَرَسُوله »
برکشی ظالم کشیگه آنك یالغانن اوسکه چقاروب حقلقنی باصوغه یاردم بیرسه بوکمسهدن الله تعالی همده رسولی بیزرلر . . .

٧٩١ نچی : « مَن اعْتَذَرَ اِلَیْهِ اَخُوه بِمَعْذرَة فَلَمْ یَقْبَلْهَا کَانَ عَلَیْه مِنَ الْخَطِیئَة مِثْلُ صَاحِب مَکْس »
مکس دیوب مسلمانلارنك زکات عشرلرن جیوغه ایتلهدر. بر کشیگه دین قرنداشی بر کیمچلگی اوچون عذرتلاب کیلسه، بوکشی آنك عذرن قبول قلماسه، بو کشیگه مکس اباسینه بولاتورغان خطا کبی خطالار یوکلانهش بولور... یعنی خیانت ایتکان کبی بولور.

٧٩٢ نچی : « مَن اعْتَزَّ بِالْعَبِید اَذَلَّهُ الله »
قول آستندغی خدمتچیلرینه باش بولوب، آلار آلدنده الوغ بولونی تلاسه، الله تعالی اول کشینی خور قلور. . .

٧٩٣ نچی : « مَنْ اَعْتَقَ رَقَبَةً مُسْلِمَةً اَعْتَقَ الله بِکُلِّ عُضْو مِنْهَا عُضْواً مِنْهُ مِنَ النَّار حَتّٰی فَرْجَهُ بِفَرْجِه »
برکشی مسلمان بولغان برتوتقن (قل، کنیزك، بلاگه الاکگان) کمسهنی آزاد قلسه، الله تعالی شول آزاد قلنمش کمسهنك هربر اعضاسی برابرینه، آزاد قلوچینك اعضاسنی جهنم اوتوندان آزاد قلور، حتی فرجی برابرینه فرجنی آزاد قلور. (٧٨٨ نچی حدیثکهده قارالسون!)

٧٩٤ نچی : « مَن اغْبَرَّتْ قَدَمَاهُ فی سَبیل الله حَرَّمَهُ الله عَلَی النَّار »
برکشینك خدا یولونده آیاقلاری توزانلانسه، الله تعالی اول کمسهنك تنن اوتقه حرام قلور...

٧٩٥ نچی : « مَن اغْتِیبَ عِنْدَهُ اَخُوهُ الْمُسْلِمُ فَلَمْ یَنْصُرْهُ وَهُوَ یَسْتَطِیعُ نَصْرَهُ اَذَلَّهُ الله تَعَالٰی فی الدُّنْیَا وَالْاٰخِرَة »
برونك آلدنده دین قرنداشنی غیبت قلنسه، بوکشی سویلاگوچینی طیارغه کچی یتسه، شولایده طیماسه، الله تعالی بوکشینی دنیا آخرت خورقلور. . .

۷۹٦ نچی : « مَنْ اَفْتىٰ بغَيْرِ علم كاٰنَ اثْمُهُ علىٰ مَنْ اَفْتاٰه، وَمَنْ اَشاٰرَ علىٰ اَخيه بِاَمْرٍ يَعلَمُ اَنَّ الرُّشْدَ فى غَيْره فَقَدْ خاٰنَهُ »

برەودن، براشنڭ درست، درست توگللگی توغروسنی صورالمش بولسه، بوكمسه بلمابنچه (خطا) فتوا بيرسه ، گناهسی فتوی بيروچيگه بولور، اما آنڭ سوزی ايله اش قلوچيغه بولماس. برو اوزينڭ دين قرنداشنه، كيگاش صراغانده، فائدەلی بولماغان ياقغه كيگاش بيرسه، فائدەسنی بلبده اول يافنی كورساتماسه، بوكشی خيانتچيلردن صانالور. . .

۷۹۷ نچی : « مَنْ اَقاٰلَ ناٰدمًا اَقاٰلَ اللهُ عثْرَتَهُ يَوْمَ القياٰمَة »

برەو برنستەنی ، ايكنچسندن صاتوب آلوبده ، صوڭره آلوينه اوكنسه، صاتوچی كمسه شونی قايتارب آلسه، الله‌تعالی قيامت كوننڭ اول كمسەنڭ گناهلارن قايتارب آلورده گناهسز قالدرر...

۷۹۸ نچی : « مَن اقْتَبَس علْمًا مِنَ النُّجوم اقـتَبَسَ شُعْبَةً مِنَ السّحر زاٰدَ ماٰزاٰدَ »

بركشی نجوم علمندن، برآز الش آلسه، بوكمسه سحردان برالوشنی آلغان بولور، اگر كوبرەك آلسه، سحردن ينه كوبرەك الش آلغان بولور... نجوم علمی ايكی معناده يورتلەدر برسی: يولدزلارغه قاراب، يير يوزنده تورلی نستەلرنڭ بولوندان خبر بيرو مثلا: صوغش بولور، ياغمور بولماس، فلان بولور تگان بولور ديوب خلقنڭ توكلن بتره تورغان نستەلردن خبر بيرو كبيلر بولاری قری شوملانوغنەدر. اما علم نجومنڭ قوياش؛ آی، يولدزلارنڭ، يورشلرن، ايلنولرن، دنيانڭ ياقلارن، قبله، وقت كبی نستەلرنی بلوگه سبب بولغان بولگی « علم هيئت » ايسكی عالملرمز قاشندەاده سويكلی صانالغان علملردندر.

۷۹۹ نچی : « مَن اقتَطَعَ اَرْضًا ظُلْماً لَقِىَ اللهَ وَهُوَعَلَيْه غَضْباٰنُ »

بر ييرده قاتوشی بولماغان كمسەنڭ شول ييرنی حقسز كيسب آلوی، ظلمدن صانالوب، بوكمسه الله‌قاشنده آچيغلی توتولور.

۸۰۰ نچی : « مَنْ اَكَلَ ثُومًا اَوْ بَصَلاً فَلْيعتَزلْناٰ وَلْيَعْتَزلْ مَسْجدَناٰ وَلْيَقْعُدْ فى بَيْته »

بركشی صارمصاق ياصوغان آشاسه، بزنڭ آرامزغه كرمسون، همده مسجدمزگەده، بارمی اوينده‌گنه اوتورسون!

۸۰۱ نچی : « مَن اَنتَهَبَ فَلَيْسَ منّاٰ »

هركم كشی دان برنرسەنی كوچلاب آلسه ، اول كشی بزدان توگلدر. يعنی اوزن مسلمانلاردان صانامسون.

۸۰۲ نچی : « مَنْ اَنْظَرَ مُعْسرًا فَلَهُ بكُلّ يَوْمٍ مثْلُهُ صَدَقَةٌ قَبْلَ اَنْ يَحلَّ الدَّيْنُ فَاذاٰ حل

حَلَّ الدَّيْنُ فَاَنْظِرْهُ فَلَهُ بِكُلِّ يَوْمٍ مِثْلَاهُ صَدَقَةٌ »

ورچلی بولغان فقیردان بورچنی کوتکان من‌نك، هرکوننه شول کوتوب تورغان آقچه‌سی
درسن صدقه قیلغان‌نك ثوابی بولور. اگر بر وعده برلان بورچقه بیروب وقتی یتکاچ
نه‌دان مهلت بیروب بورچنی صورامسه نچه کون مهلت (صروك) بیرسه‌ده هر کون اچون
ول آقچه‌نك ایکی اولوشن صدقه قیلغان نك ثوابی بولور.

۸۰۳ نچی : « مَنْ بَاتَ كَالًّا مِنْ طَلَبِ الْحَلَالِ بَاتَ مَغْفُورًا لَهُ »

لال بولغان رزق نی اوستاب یوروب آروب یاتقان کشی‌لار تون‌لرن گناهسز کوبگه
تکارورلار. ایمدی، آخشامغه قدر چاپخانه‌لرده طاقمازا صاتوب یاتوچی‌لار، هم بالاچاغه
ه‌سی بولوب کسبسز نی‌سز اوبلارنده کوکدان توشکان‌نی کوتوب یاتوچی‌لار اوزلرن
یلاب قاراسونلار. البته برتوغری ایگون ایگه تورغان موژیك یابرهنر ایه‌سی بولاردن
ك قاط ایزگودر.

۸۰٤ نچی : « مَنْ بَاتَ وَفِي يَدِهِ رِيحُ غَمَرٍ فَاَصَابَهُ شَيْءٌ فَلَا يَلُومَنَّ اِلَّا نَفْسَهُ »

ی‌لارنده ایت یایسه‌مای ایسی بولغان کشی گه بوملاعاج بر بر ضرر بولسه، اوزندان باشقه کشینی
رشماسون. چونکه آورونه اوزی سبب بولدی. حاصل کلام پیغمبر علیه السلام حضرتلاری
اشاغاندان صوك قول‌لارنی یخشی یووق برلان، هم آشالغان نرسه‌نك ایسون قولدان بترب
که ضرر بیره تورغان نسنه‌لاردان صاقلانمقغه بیوره‌در. (أما بز بو حدیث شریف
کورسکان اشه کی لکنی آرتدروغه طرشه‌مز. «النظافة من الایمان» حدیث شریفنی، النظافة
الجنون... معناسنده قیلامز. گویه پاك هم چیسطا بولساق اوروس‌لارغه اوخشاب کافر بوله‌مز ایمش؛
مالرمز بواشکه «من تشبه بقوم فهو منهم» حدیث شریفن کیتررب استدلال قیلالر ای
دیلارم تشبه‌نك معناسون یخشی‌لابراق قاراغز آنك معناسی شولارغه اوخشیم دیب
زکنی مشقت‌لو برلان بولادر. اماسز معنا بیرگانچه بولغانده، چواش بولمق لازم بوله چونکه
ر اشه کی. ایندی «الکتابی خیر من المجوسی» دیگن‌ده پاك بونرغه طرش.

۸۰۵ نچی : « مَنْ بَاعَ دَارًا ثُمَّ لَمْ يَجْعَلْ ثَمَنَهَا فِي مِثْلِهَا لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهَا ».

و بورطن صاتوب آقچه‌سنه ایکنچی یورط آلماسه اول آقچه‌سی اول کشی گه مبارك بولمز.
دیثنی شرح ایتوچی عالم‌لر ایته‌لر بو حدیث‌نك ظاهرندان یورطنك صاتلودان طیمق
نلاشله‌در. چونکه آدمنك یرط یری اوزنه ابك کیراکلی بولغان لازم نرسه جمله‌سندان دور.
ی صاتوب یورطسز قالو آدمنك طبیعتنه تیسکاردر. هم کوبرکده یورطیر صاتو اول کشی
احمق لغنه هم مسرف لکنه دلیل‌دور. هر نچرك بولسه‌ده، عالمه هر حیوان‌نك قش لرنك

قرت لرنك هر برسی نك بری، آویاسی بولاتروب گناه توکلمی بارسندان ده ایزگو بولغان
هم حق بولغان آدم نك یورطسز قالمقی. بوحقده (٨٥٧) نچی حدیثکه قارا!

٨٠٦ نچی : «مَنْ بَاعَ عَيْباً لَمْ يُبَيِّنْهُ لَمْ يَزَلْ فِى مَقْتِ اللهِ وَلَمْ تَزَلِ المَلائِكَةُ تَلْعَنُهُ»

برکشی عیبلی مالن صاتقانده، عیبن یاشروب صاتسه، اول من همیشه الله نك آچیغسنده بولوب، وفرشته لرده اول من گه دائما لعنت اوقوده بولورلار چونکه موندا ین اشلر ایربولغان کشی گه خصوصا مسلمان کشی گه قیلرغه یارامازلق أشکی اشلردر. طالاب، هم اوغرلاب آلر ایلان بونك آره سنده برده آیورما یوق در. مسلمان بولغان من گه موندا ین بوزوق اشلرنی قیلودان صاقلانمق تیوش در. (یا الله! نیچه ابتسام ده اوزمزدان کولمکم بولادر، آلای بولسه ده بابای لارمزنك (آورون یاشرگان اولر، بورچن یاشرگان بولر) دیگان سوزلری بوبنچه ایتمی قالونی انصاف سزلق کوردکم دان بیان ایتمن: بزنك تاتار سوداگیرلرمز برمالنی صاتاباشلاسه لر اوّل مرتبه، ثلثه نیچه زماندان بیرلی ایتمی یاتقان عیب لی نی بیرگه طرشه لر قاینه عیب نی بیان قیلو! بلکه آنطایدوب یانغانلاب بولسه ده اشانورغه طرشه لر آخر بیچاره نك آنچه سون آلوب قالالر حرامن حلالن تیکشرگان یوق شولای بولسه ده اوزلری بیك صوفی، کورنه نیچه اوزون چالبارلی نك ایتن چوقی. ای قردش لر! بوسوزلرده آورایماغز بولار هر قایوسی چن سوزلردر. منم بو سوزمنی باراتماساغز، منه بوحدیث ایلان عمل اینوگز رسولمز علیه السلام نك خاص مبارك آغزندان چقغان سوزدر، برده سزگه تیگان کشی بولمز منم تیمیم باشقه ده تیماز.

٨٠٧ نچی : «مَنْ بَاعَ عَقْرَدَار مِنْ غَيْرِ ضَرُورَةٍ سَلَّطَ اللهُ عَلَى ثَمَنِهَا تَالِفاً يُتْلِفُهُ»

هرکم یورطن نیگزن، حاجت سز صاتسه، الله تعالی اول منگه آنچه سن بتره طورغان نرسه نی ایرکلی قیلور رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلاری امت لرن مالنی بترودن هم اره م اینودان بیك قاطی طیمشدر. چونکه مای بتسه مؤمن آدم فقیرلك گه قالمق، هم کشی قولنه محتاج بولمق کیراك بواش مؤمن کشی گه اوزی نك اولوغ لغن هم دینن صاقلاوغه تیسکارو بولادر بوحقده ٨٥٥ نچی حدیث شریفکه قارا...

٨٠٨ نچی : «مَنْ بَاعَ جِلْدَ أُضْحِيَّتِهِ فَلَا أُضْحِيَّةَ لَهُ»

قربان بیرامنده بوغازلنغان، قربانی نك تیرسون صاتقان کشی نك قربانی یوقدر. چونکه قربانی نی بوغازلودان مقصود بولغان تصدق غه، آنی صاتماقلق خلاف بولادر.

٨٠٩ نچی : «مَنْ بَدَأَ بِالسَّلَامِ فَهُوَ أَوْلَى بِاللهِ وَرَسُولِهِ»

ایکی مؤمن کشی لار بر برینه اوچراغانده آلدان سلام بیرگانی الله تعالی گه هم رسول الله غه ایك یاقنراقی هم دوستراقیدر.

من

٨١٠ نچی: «مَنْ بَدَا جَفَا وَمَنِ اتَّبَعَ الصَّيْدَ غَفَلَ وَمَنْ اَتَى اَبْوَابَ السُّلْطَانِ افْتَتَنَ»
ہمان صحراده طوره طورغان کشی نك طبیعتی آورهم اوزی وحشی (کشی گه ایله‌شمی تورغان) ولور ، همان ، کییك‌لار آرتندان ایاروب یورگان کشی غفلتکه توشار ؛ پادشاه‌لار ایشگی وبنك جالانوب یورگان کشی فتنه گه توشار .

٨١١ نچی : « مَنْ بَرَّ وَالِدَيْهِ طُوبَى لَهُ زَادَ اللّٰهُ فِي عُمُرِهِ »
تا آناسی‌نك رضالقن طابارغه توروشوب ، آنلارغه کورکم خلق آچق یوز برلان خدمت یلوچی بالالارغه سوبنچ بولسون . دنیاده عمرندان خیر کوروچیلار آتا آناسی نك ضالغن آلوچی کشی‌لاردر .

٨١٢ نچی « مَنْ تَابَ اِلَى اللّٰهِ قَبْلَ اَنْ يُغَرْغِرَ قَبِلَ اللّٰهُ مِنْهُ »
ان لاری بوغازلارینه یتکانچه توبه قیلغان کشی لرنك الله تعالی توبه‌لرن قبول قیلور . مد علیه السلام‌نك گناهلی امت‌لری امیدلرن اوزمسونلر آلارنك توبه‌لری اوچون ولگانچه توبه ایشگی آچقدر .....

٨١٣ نچی : « مَنْ تَاَنَّى اَصَابَ اَوْكَادَ وَمَنْ عَجِلَ اَخْطَاَ اَوْكَادَ »
ىلارنده آقرن‌لق برلان بولغان کشی‌لار مقصودلرینه ایرشرلار یا ایرشوگه یاقن بولورلار ، یا آشغوچی‌لار مقصودلارینه ایرشمای خطالقغه توشرلار ، یا خطالق‌غه یاقن بولورلار .

٨١٤ نچی : « مَنْ تَتَبَّعَ مَا يَسْقُطُ مِنَ السُّفْرَةِ غُفِرَ لَهُ »
سکاتردان توشکان والچقنی ازلاب آلغان کسمه‌نك اول اشی گناهسی‌نك یارلقنماغنه سبب ولور . چونکه اول لقمه‌نی ، اول والچق‌نی ازلمك الله‌نك نعمتن الوغلامقدان حاصل اولور . ه‌غه شکر قلمق نعمتنی کامل قلماغنه سبب بولور . اما یرگه توشکان طعام کیساگن ازله‌مسلك ببرلکدان . یا اول نعمت‌نك اول کشی قاشنده قدری یوقلقدان بولسه الله‌غه قارشو عیب بات قیلوهم الله‌نك نعمتنه شکرسزلك اوله‌در .

٨١٥ نچی : «مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ مِنْ غَيْرِ عُذْرٍ فَلْيَتَصَدَّقْ بِدِينَارٍ فَاِنْ لَمْ يَجِدْ فَبِنِصْفِ دِينَارٍ»
ده عذرسز نیسز جمعه نمازن قویغان کشی ، قیلدقی گناهسنه کفارت بولسون اوچون ، بر نون ، بولمسه یارتی آلتون صدقه قیلسون . اوشبو حدیث شریفده بولغان صدقه ، مستحبدر جب توگل ایدکنه بارچه عالم‌لر برسوزده‌لردر . بو حدیثدن هم موندن صوك کله‌چك حدیثلردن گلاشلغان حال ، محمد صلی الله علیه وسلم‌نك امتی جمعه وجماعت نمازینی همیشه قلولاری جمعه نمازی‌نك ، الوغ وآرتق‌لقی حقنده‌در .

٨١٦ نبی : « مَنْ تَرَكَ ثَلاثَ جُمَعٍ تَهاوُنًا بِها طَبَعَ اللهُ عَلَى قَلْبِهِ »

اعتبارسزلانوب اوچ جمعه نمازن قویغان کشی‌نڭ کوڭلی مهرلنور، یعنی قاطی‌لق هم قارالق
باصار چونکه جمعه‌دن مقصود مسلمان جماعتی بارسی بر یرگه جییلوب ملانڭ کورکام وعظ
ونصیحتلرن ایشتوب، جمعه نمازنده دوستلق ایلان جیلورغه امر ایتکان الله تبارك وتعالی گه
اطاعت سجده‌لر ایتوب، بارچه قرداشلر ایلان برگه قرداشلکنی ودوستلقنی یاڭارتمقدر
موندایون الوغ‌لامقغه تیوش بولغان براشنی اعتبارسزلانوب قویغان مسلمان‌نڭ کوڭلی
قارالمی نرسه بولسون. اول کشی‌نڭ قرداشلری آره‌سنده نی قدری بولسون! سبحان الله
جمعه‌دن مقصود اصلی نرسه ایدی اما حاضرگی جمعه‌لرمزغه قاراساق اشنڭ بتونلای کیریگه
آلماشنغانن کوررمز مسلمانلرنڭ کوڭلنده اول‌ه‌گی صافی محبت بولمادقدن جمعه نمازن
برده قالدرماوچیلاریده بارمغ برلن تورتب کورستله‌چك حالگه کیله‌یلار. بو آز کشیلرنڭ
سلامت طبیعتلی دیدکمزدن برتورلیسی جمعه‌ده ماطورتاوش ایشتوب حضورلنمق هم شونڭ
برلن برگه جمعه ثوابن‌ده طابونی آرزو قیلور مسجددن مسجدکه چاوب ماطورطاوشلی ملالر
أزلرلر، قاینقاچ دوستلرینه «فلان مسجدده برملابار حیران قالورسز ایندی اوتکان جمعه‌ده
عشاق دیگان خطبه‌نی اوقودی بتون خلقنڭ هوشن یباردی» دیوب مقتاب آلارنی‌ده
شونده بارب طڭلارغه قزقدرر. «أفندم! خطا سویلیسز جمعه‌دن مقصود اول توگل. اگر
سڭا طاوش کیرك بولسه بیك اوسنا جرچیلار بار، اوینچیلار بار کینه آلاردان طڭلا
جمعه نمازن اورنندان باشقه‌ده استعمال ایتمه» دیوب نصیحت ایتوچیگه بیك قاطی قارشو
طوروب اول کمسه‌نی ضلالتکه حمل ایتارلر. الله تعالی‌نی الوغلی تورغان، خلقنڭ خیر وفائده‌سی
موجب بولغان، خطبه‌لرنی جمعه‌ده وعیدلرده، ملتکنمزده ترکچه اوقولمیچه عربچه اوقولمقی
عقل‌نی یباروب قارارلق براشدر! حتی مصر علماسندن برکشی میندن صورادی «اشتدکمه
کوره روم ایلنده، آناطولیده، استانبولده خطبه‌لر عربچه اوقولوب خطیب‌ده جرجرلاغان کبی
تجقررایمش» درستمی اول؟ دیدی. بز درست دیگاچ «جماعت عربچه بلامی؟» دیدی جوق
دیدم صڭره اول آدم سبحان الله! دیوب کولدیده «وعظ ونصیحتنڭ هرکمگه معلوم بولمقی
اوز تللری ایلان بولساغنه بولور والا وعظ ونصیحت عبث وفائده‌سز بولور» دیدی
بوسوزلار هربرسی اویلاب قاراساق آرتغی ایلان روسیه خطیبلرنه‌ده توغری کیله‌در هر
خطیب‌نڭ آتاسندان باباسندن میراثقه قالغان ایسکرب بتکان خطبه‌سی بولوب هر
جمعه‌ده شونی تکرار قیلادر. خطبه‌نی ترکچه اوقماسه‌ده، عربچه‌سن اوقغاچ منبرده شونڭ
معناسن ترکچه آڭلاتسه‌ده بخشی اولور ایدی لکن بزنڭ خلق فائده‌لی اشدن آرسلاندان
قاچقان کبی قاچالار، نیچه اینساکه هربرسی جهالت ثمره‌سی درجهالت بتمیچه بومرض
بتمسه کیرك: جهالت اسکی ترتیب بتمیچه بتماز کوزی صوقرایغان تقلید بابای اولوب

اجتهاد

جنهاداسمنکگی بالا طوغمایچه اسکی ترتیب بنمازمرلا هر برمزنی مذموم بولغان تقلیددن
ونقاروب نورعلم ایلان منور قیلسون بوخطبه بحثی بیلك اوزون بحث اولدقندان، بونی
برمق‌نی ارقوچی‌لرنك مطالعه‌سنه‌حواله قیلدق.

۸۱۷ نچی : « مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ »

قومغه اوخشامقنی استاگان کشی شول قوم جمله‌سندندر. بوحدیث شریفکه علماء عظام
ب تورلی معنا بیرسه‌لرده زمانمزنك ابجابنه (لازم قیلونه) کوره معناسی: برقومنی کوکلی
لان سویب آلارنك أشلرنك ایارگان کمسه شول (قومدان حساب‌قیلونر دیگان سوزدر. بو
ه (۷۶۲ نچی) حدیث شریفکه قارا آنك بر آز تفصیل قیلندی.

۸۱۸ نچی : « مَنْ تَطَبَّبَ وَلَمْ يَعْلَمْ مِنْهُ طِبٌّ فَهُوَ ضَامِنٌ »

کمسه علم طب‌نی بلمیچه طبیب‌لق قیلوب، دارونداں بربر ضرر بولسه، اول زیاننی
ل ئادان طبیب‌قه تولاتلور. حتی شوندایون طبیب‌نك دراسندان بره‌و وفات بولسه،
یعتمزده اول کشی‌نك دیتن شول طبیب‌دان توله‌تلور.
مبر علیه السلام بلمایچه دوا اینودان طیدقی کبك، بوخاریه (٤٤٠) نچی حدیثده
رلارغه دوا ایدارگه هم بیورمشدور. ایمدی بزگه رسول‌الله سوزون طوطیق دیسك
م طبیب حاضرلاب، نادآنغه دوا قیلدرمق‌دان صاقلانمق تیوشدر. اما بز تجربه‌برلان
الاری بلنگان دوالردان قاچوب وهمی بولغان دارولار برلان ماطاشامز . رسول علیه
سلام دوا قیلورغه صریحا قوشدی اما اوشکرو کبك‌لاردان طیدی (ان الرقی.....شرك)
ب الله‌تعالی سبب‌قیلمغان نرسه‌لار ایلان ماطاشمق‌نی الله‌غه شریك‌لك قیلودن صانادی.
ول‌علیه‌السلام اوشکروگه باری ایکی نرسه حقنکغنه رخصت بیروب (لارقیة الامن‌عین
سمة) اوشکرو یوق مگر کوزدان هم یلان‌چاقغاندانغنه‌دیب بوایکی جیکل آورونك وهم
ان‌ده بترلك ایکانلگن بلوب وهم‌لرینه شوشیلار حقنده اذن بیردی ؛ یلان
غاننی اوشکرهم دیب کیلگان عرب‌گه اوقتقان‌نك صوگنك « حوزك ضررلی توکل »
ن استطاع منکم ان‌ینفع أخاه فلیفعل» اگرده برگزنك قردهشنه فایك بیررگه کوچی‌یتسه،
سون‌دیب اذن‌بیردی. لکن همان، اوشکرونك توکل‌گه خلاف ایکانلگن بیان‌قیلوب
الذین لایرقون .... وعلی ربهم یتوکلون) دیب توکل قیلوچی‌لارنی اوشکرتونی‌قویمق
ن صفت‌لدی. ایمدی زمانمزداغی اوشکرولارگه، من استطاع ... نك عمومنه کرتوب
ست دیمك ممکن توکل، چونکه بوزمانمزداغی اوشکرتوچی‌لار فائده‌نی قرآن حرمتنك بوله
ب اعتقاد قیلمی‌لار بلکه اوشکروچی شفا بیره دیب بله‌لار، شوگار کوره قرآننی
ی اینوب اوقوچی‌غه اوشکرتمی‌لار، بلکه کم‌نك کرامتن هم نی اینسه بوله دیب
نسه‌لار شوگار اوشکرتونی قاریلار. رسولمزنك‌ده (شرك) دیماککی شوگار بناء بولسه

کیراك. حاصل کلام رسولمز علیه السلام طیوب طورغانك مسلمان کشی‌لارگه وهم‌لار بر
ماطاشمق موافق توکل‌در. بتی ارنك هم بالالر گلپرشلارنه طاغلغان سویاك‌لارنك قوبر
لارنك حکمی ده‌شوشی‌در. ایمدی ای قرده‌ش‌لار هر اشمزده قوتلی روك دلیل بلان عمل ایتیلا
اول یقین برلان اول‌بولمسه ظن برلان اول‌ده بولمسه الله‌غه توکل قیلیق.

٨١٩ نچی : « مَنْ تَعَذَّرَتْ عَلَيْهِ التِّجَارَةُ فَعَلَيْهِ بِعُمَانَ »

صاتونك فائك اینوده مشقتلنوچی عمانغه بارسن آنك سودا قیلسون.

عمان بحرین دیگان برنك کورشسنك بر شهرنك اسمیدر. رسولمز علیه السلام‌نك زمان
بایلق وتجارت ایلان مشهور بولمش. رسولمز معیشتی طارایغان بر آدم‌گه سفر قیلو
معیشتن بولغه صالورغه بیورمش‌لر. بوحدیث شریفنی‌ده. زمانمزغه چاغشدر
قاراساق تمام‌تیسکارسی ایلان عمل قیلومز ظاهر وآشکارا بولور. بوکونگی مملکت
فقیرلك اوطنك کویادر، شهرلرمز یاط مملکت خلقی‌نك سودا اورنی بولسه‌ده او
سودا گیرلرمزدن ملك‌لری فقیرلك اوطنه یانوب کول بولالر. مذکور حدیث شریفن
معناسن اویلاب، قاراساق صاتوسزلقمزدان ومعیشتمزنك طارلقندان زارلنورغه حق
یوقدر. قاریق! بز بوحدیث ایلان عمل ایلامزمی؟ آورو‌پانی هم قطاینی دیمیم بلك
کورشی مملکت‌لرمزنی گنه‌قاریق! مسلمان‌لردان اول طرفك نیچه صاتوچی نیچه فابریکا
طابارمز؟ بیك اشانامزبرنی‌ده طابا آلمامز. وحالنکه رسولمز علیه السلام زماننك بحرین
عمان دیگان مملکت‌لر مسلمان یری بولمسه‌ده، هند وقطای یرلری خلقی مسلم
بولمسه‌ده تجارت‌دن وسیاحت‌دن توقتامدیلار. شولای بولغاچ بز فقیرلکمزده نچوك معذور بول
وحالانکه بزگه زمان، علم، تجربه‌دان معلوم بولدیکه، بزم بوزمانمزده دیانتمزنك بقاس
جمعیتمزنك بقاسنه (تورمقنه) جمعیتمزنك بقاسی قوتنه، قوت، بایلقغه، بایلق صاتو اینو
صاتو اینو علم ومعارفکه محتاجدر. بولای بولغاچ بز بوذکر اینولگان‌لرنك برسنده
کیمچیلك قیلساقده، اول قصورمز دینمزنك بقاسنه ضرر ایده‌چك اولدغندن اول حق
کیمچیلك قیلوچیلار بلمایونچه دیانت‌لرنه ضرر ایتمش اولورلار. اول کمسه‌لر رسولمز علیه
السلام حضرتلری قارشنده مسئول اولاچق‌لاردر. چونکه دینمزنك قیامنه سبب اولاچق نرسه‌د
غافل یاتدقمز اوچون عفو اولنه‌چق تژگلمز. امت محمد علیه السلامنی یالقاولقغه قزقدروم
لرنك سوزلرنه قولاق‌لرمزنی بیرمیك. چونکه آلار اسلام‌نك أحمق دوست‌لریدر، و
برنرسه‌نك علةسن وسببن تیکشرمیچه، بیزگاك آورونه مبتلا بولغان کشی کبوك سویلنو
طورالار. البته عقللی دشمان أحمق دوست‌دان ملك قاط ایزگودر. « عقل اوچون بول بردر
دیگان مثل‌نی ایسمزدان چغارمیق. اویلانماسون طاغی، بوزمانده یاؤروپا مدنیتی‌نك
أثری برله آدم‌لرنك معامله‌لری عدل‌لك ایلان حق‌لق ایلان یورر دیب
خیر، خیر، بو بیك یاکلش اعتقاددر. چونکه دشمان‌لرمزنك بز

بزگه

ﻪﻣﻠﻪ قیلولاری ایکی تورلی در. برسی دینمزگه ، ایکنچی سی قومزغه در. بز آلرنك قارشند
ی لاردان حسابلانغانغه کوره اعتقاد لارنچه، بزنك مالمز جانمز، حاصل بولغان، حق
ز، آلارغه مباح در . بزنك دینمزنی بتر ب اوزمزنی اوزلرنه قول قیلمق لاری برنچی
ودلاری در. شونك اوچون بز آلاردان طنچ طورمیق . رسولمز علیه السلام قوشقانچه
ملق برلان قوةلرمزنی، آرتدررغه طرشیق! ؛ صاتو ایتیك. تجارت که سبب بولغان علم
ی اویرانیك ده ، اوزمزدان ضررلرنی یباررگه طرشیق دینمزنی صاقلیق ! ، اگر بز بولای،
ه خلاف بولغان یوللر برلان بارساق بر وقتده یر یوزندان یوق بولورمز. (لاعقل کالتدبیر)
ن حدیث شریفنی آلدمزدان یورتوب آخرن اویلامیچه هیچ براشمزنی قیلمیق، کیلاچکده
لاك لکلاردان حاضردانوك صاقلاناطوریق. چونکه بولای تورساق کیلاچکده کی حالمز
قاطی قل لق در . اشانمسه غز حاضرده ، دشمان لار قولنه توشکان مملکت ده کی خلق
ك حالنه قاراب عبرتلانگز . فرانسوزلار هم انگلیزلار، بیك آزاد فکرلی قوم بولسه
، آزادلق لاری فرانسه نك هم انگلیزنك اوز یرنده گنه در . اما انگلیزلر هندده،
سوزلار الجزائر (الژیر) ده اوز یرلرنده کی کبی توگللر بلکه ظالم بره رقوم بولا.
زنك تورا تورغان یرمزنك آزادلقی دائمی بولون تله سك، قرل برلان گنه دعا قیلمیق
برلانده دعا قیلیق. یعنی خلق لارمزنی تورزه تیك، آخرمزنی اویلیق کیلاچك کونلرمزنك
چلی ایکانلگن اویلیقده یالقاولقمزنی قویوب ، کسب قیلیق قوةلرمزنی آرتدررغه
ق. « واعدوالهم مااستطعتم من قوة » آیتی نك بوکونگی تفسیری موندان ملك بل
ی تفسیری برلان برابر بولمز. اول زمانده غی قوة باشقه، بوزمانده غی قوة باشقه.
نده بای بولغان، هم صاتوی یرنده بولغان دولتلر اوستون هم عالم صانالادر. اسلام
لرن بتر ورگه طرشقان دوشمان لارغه مسلمان لارنی خدمتچی قیلمق عقللی کشی اشی میدور؟
الی که هم رسول علیه السلام غه بوحق لارده نی دیب جواب بیرورمز؟ نیك بولای قیلدغز
صورالغانده نی دیب عذر کورستورمز؟ ! انگلترهده بالانك بش یاشنه کروی ایلان
ه، مملکتندان طشقه بر آنچه ده چقمز. بالاغه یاش چاغندوق انگلیزنك بر
(آنچــــه) سی ده یاط کشی گه اولوش بولمز دیب درس بیره لر ایمش
لر پاره اوچون صاتو ایتمگه قصد قیلوب دنیانك دورت طرفنه یوری یوری ایندی
ده دنیانك بر چیرك اولوشن قول لرنه کرتدیلر دیساکه درست در . انگلیزلرنك
غی معامله لرون کوردك حتی عسکرلرنه کیراك نرسه نی ممکن اولسه ایتنی ایکمکنی هم،
ز آنچه سی چیتکه کیتمسون دیوب، انکلتره دان کیتره لر . انگلیزلردن بارچه سی
رنده بولغانی وباشقه طوره طورغان خلق لرینه هیچ برسی انگلیز سوداگیرلرندن باشقه
آلوش ویرش ایتمزلردر . آندان هم اوز سودالرن آلغه یبارگه طرشوب مصرده
قومنك سودالرن طوقتاتدیلار. روم، ایتالیان ، فرانسوز، حاصل مصرده انگلیزدن

باشقەنی قدر صاتوچی، بولسەبارده صاتولری بولمدقدن مصردان کنمکده درلر. کیلاچکده بر آز فا
کورممی دیوب طورغانلرینه آقرون آقرونغنه بانکروت بولالار. بو نیندای ماقتار
تعصب ملی در، ایس کیتارلك: حتی مصرده ایرسز طوره تورغان بر أنگلیز خاتونی
مصرنك بربالاسینه بر آلنون وبرب فلان مغازیندان بز کیتور دیوب امر ایدر با
بوخاتوننك کوزنه یملی بولوب (ناچای) آلمق اوچون أول کیبتدان اوچوزراقنی أزل
هم‌شول بزنك نق‌اوزن یکرمی فرانقغه برفرانسوز کیبتندن آلوب قایتور. بالا بزایلا
قایتاروب آلغان بش‌فرانق‌نی خاتونغه بیرر. خاتون بونیندی آقچه بو بز بر آلتو
بهاسنه تورەدر ایدی دیوب اوغلاندان سؤال ایدار. اوغلان « سزصوراغان بزنی
اوچوزراق برفرانسوز. مغازیندان آلدم دیدکده خاتون آچولنوب های یارامز بالا
ایندی سین مکا خیانت ایتدك، بنم آقچەمنی اورامغه آتدك. مین بیت سیکا أنگلیز کیبتندن
بز آلوب کیتررگەقوشقان ایدم. بوبز اوزاقغه چدامس طوزار، لکن آقچە اوز یورطمزد
منگو قالور ایدی. حاضر بزنك آقچەمز أنگلیزلکدن چقوب فرانسوز بولدی دیوب آچ
ایلان بار بزنی کیری آلوب بارده مین اینکان مغازیندان باروب کیتور ایکنچی
موندای بوزوق أشنی أشلمه دیوب بالانی قووب چغارور. بزنك حاضرگی زمانده صاتو
حاللری اوزگاردی تزنك اوسماگەوترك لکنك صاقلانماغنه صولو آلمق کیراك بولغان کبی
دولتلرنك ترکلگنەده صاتو ایتمك کیراك بولەدر. تجارتسز بایلق بایلق‌سز قو
ودولت بولماس. چونکه هیچ برده (الحکم للغالب) دیولگان قاعدەنی بوزارلق قاعده
قویلغان یوق. للغالب دیگانده غلبەده قوت برلان بولاچق‌در، بوش نرسه ایلان ممکن
اولمیەچق در. رسولمز علیه الصلوة والسلام امتنك دوامنه وقوتنه فائده بیرەچك نرسەنی
هر برسن بیان قیلدی هر قایوسینك قاعدەسن ذکر قیلدی اما آنك سوزن طوطمادقمز
اوچون عندالله بز مسؤل اولەچقمز. شوندان غنه قاراب قاریق! دورت یاغندەده قویما
اولغان برآغاج اوزینك ترکلگی‌نك دوامی اوچون هوا ازلب قای یاقدەغی هوا آثار
موافق بولسه شول جاقغه بوطاغون صوزوب اوزینك وجودنه شوندان قوت طارتوب دنیاده
ترکلك ایتەدر ایدی بزده، اسلام دولتی‌نك بقاسی توقطاغان سببلرنی ازلیەلم، تیمر
یوللار یاصیق، اوزمزنك تنمزگه ترکلك بیره طورغان طرفلرغه بوتاقلرمزنی یباریك
تورلی تورلی ماشینالر اشلیك، آلرنی حاصل ایتار اوچون نظاملی مدرسەلر بنا قیلیق.
اول حقده منع قیلوچیلارنك سوزلرنه قولاق بیرمیك آندی کشی‌لرنی اسلامنك احمق
دوستی دیب بلیك. آنك اوچون بدیهی‌گه خلاف سوزلاگان کشی‌لرنی عقللی‌لر خطابغه
صالح توگل دیمش‌لردر. اسلاملق، مسلمانلق مسکینلك دیمك توگل‌در اسلاملق همان
اوسنونلك دیمك‌در. رسولمزعم نك هر سوزن وهر امرن یخشی‌غنه بلیکده زمانمزغه
موافق تطبیق ایتیك چونکه بزنك شریعتمز بر زمانغه غنه مخصوص ایمس‌در شولای
بولساق

بولساق هیچ شك یوق، تیز بر وقتده بارچه قورقدقمز نرسه‌لردن آمین اولوب امید ایتدکلرمزنی طابارمز. ان الله لایغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم.

۸۲۰ نچی : « مَنْ تَعَظَّمَ فِی نَفْسِهِ وَاخْتَالَ فِی مَشْیَتِهِ لَقِیَ اللهَ وَهُوَ عَلَیْهِ غَضْبَانُ »

اوزن الوغ‌لاب تکبرلك قیلغان کشی یخشی اشنی اوزنه یاوزلقلارنی کشیگه اسنادایلگان، مجلس‌لرده آلده بولونی دعوا قیلغان ، ایکی طرفنه صالنوب اولوغ‌لنوب یورگان کشی، هر زمانده الله تعالی‌نك آچونه اورن بولور.

۸۲۱ نچی : « مَنْ تَعَلَّقَ شَیْئًا وُکِلَ اِلَیْهِ »

برنرسه‌گه کوکلن باغلاب آنك صاقلاونه اشانغان کمسه، شول نرسه‌گه طابشرلور یعنی اول کشی‌گه الله‌رحمتندن اولوش بولماس‌بلکه الله‌تعالی‌اول کشی‌نی هراشنده محروم‌ایدر شراح لرنك بیاننه کوره بر آدمگه کوکلن باغلاب آندان ایزگولك امید ایتکان کمسه‌لرده شوشی حدیث شریف‌نك اچینه کررلر یعنی اول کشی‌لرده عمرلرن دنیاده قل‌لقده اوتکاروب آخرتده آلارغه الله‌تعاقارشنده قدر بولماس .

۸۲۲ نچی : « مَنْ تَوَاضَعَ اللهَ رَفَعَهُ اللهُ »

بر آدم‌برنرسه‌دن قورقودان، یابرنرسه‌نی امید اینودن باشقه، حاصل اوزینه فائده‌نی امید ایدوب ضرردان قاچوب بولمی؛ بلکی محض‌الله اوچون‌گنه تواضع‌لقنی (توبان‌چیلکنی) اوزینه عادت ایتسه ، واوزینك عاجز ، خور ، برآدم ایدکن بلوب حقیقتده هیچ برصفت ایلان باشقه کشی‌گه آرتق توگل ایدکونی اقرارایدوب شونك ایلان عمل ایلاسه الله‌تعالی اول کشی‌نی ظاهرده اولوغ قیلور . بارچه کشی‌دن اوستون بولور ، هم باطنده‌ده بارچه کشی‌دن صاف وأعلی قیلور . ایندی زمانمزده اولوغ لارغه قارشی بعض کیم کشی‌لرنك کورسندکی توبانچیلك‌لری کیف‌لری کیلگان کشی قارشنده تواضع‌دان اولسه‌ده لکن چنلقده تواضع‌لق توگل‌دور. چونکه آلارنك اوزلرن خورایتمکلری الله اوچون توگل بلکه اول کمسه، خلق‌اوزون الوغ‌لسون اوچون اول اشنی قیلادر ، اُلوغ کشی‌نك قولن اوبو خلق‌لارغه اوز قولن اوبترور اوچون ، آنك آیاغنه جغله اوزی خلق‌لرنك باشلارن طابتارا اوچون یعنی اول اولوغ کشنی شولای اولوغلاب آنك کیفن کیترده‌ده تگی اولوغ لنمش آدم آنی بر یرگه باش‌اینوب قویسه منه‌اول شونده بارچه خلق‌نك‌قانون اچه‌در آنك تواضع‌سی‌ده شوشی درجه‌اوچونگنه بوله‌در .

الحاصل آندی کشیلر فرعون تکبرلگی ایلان یهودی‌لرنك خولغن ایکسن برگه جیغان أشه‌کی کشی‌لردر . حدیث شریفده‌گی تواضع « لله » قیدی ایلان ذکر ایدلمش‌در یعنی نفسی آرزوسنه ایارمی چن الله اوچون گنه توبانچیلك قیلغان کمسه‌لرگه رسول علیه السلام مدح وثنا اوقور .

۸۲۳ نچی : « مَنْ جادَلَ فی خُصُومَة بغَیْر علم لَمْ یزَلْ فی سَخطالله حَتّی ینْزِعَ »
اشنلث توبـــــن (حقیقتن) بلمیچه ، کشی ایلان تجقرشقان کمسه ، شول آشنلث وقتلث اللهنلث آچیغسنلث بولور . آدم کوب وقتلث بلمگان نرسەسن بلم دعواسنده بولر بو ایکی تورلی‌در ؛ یا بلمگانـن بلورده اوصال‌لق ایلان دعواسنده دائم چیلق ایتار ، یایسه بلمگانن بلمی‌چی دعوالشـور . بو صونگغسی بو ایکی طائفەنی آیره آلورغه کوچی یتسەده لکن بلمادکن بلماو آوروندان شفا تابماهی ببك قیونـدر شول وقتده، اللهتعالی‌نلث آچیغسنه توشودن قوتلمق اوچون تجقرشونی بتنلای طاشلاب تیك طورمق‌لق، کشی‌نلث سلامت عقللی ایکانلـگنه علامت‌در. عجبا! بزنلث علماالرمز رسول علیه‌السلام شوشلای دیب تورغانـــه نچوك مجلس‌لرده بر برسی‌نلث سوزینه قولاق بیرمیچه باغرشوب آغرنلث‌سوکشو، صوغشودرجەسنه یتەلرایکان؟ بوحدیث‌ده بیان قیلنغانچه، اللهتعالی‌نلث آچیغسنه‌اچرامقدان نچوك برده قورقمی‌لار ایکان؟ بونیرلرنی اویلاغانلث عقللارمز حیران قالادر؛ اوزلری ورثة الانبیا بولونی دعوا ایتەلر. وحالنکه پیغمبرگه وارث بولمق، پیغمبرلرکبك خلق‌نی آزغونلقدان چغاررغه طرشمق هم آلارغه دنیا، آخرتنه فایدلث بیرەچك اشلرنی اوگرتمك برلان بولادر. بوطریقچه علم مجلسی دیگانلرنده بر برسی برلان تجقرشقاچ نیچوك ورثة الانبیا بولرغه کیراك بلکه بواشلر شقی‌لار اهلی بولغانلقدان بولارنلث‌ده ورثة الاشقیاء بولولاری لازم بولەدر. اگرده اوزلرن موندایون یـارامغان اشدن‌برەوطیمافچی بولسه حاضر آلارغه سین کافریااصول جدیدیب اینورگه طورەلر. اویلارنچه اصول جدید گویه بریاکا دین دیگان سوزایمش. ای افندیلرم! قواعد الاعراب دوق اوقدغزاصل‌نلث نیچه معناسی بارایکانلـگن بواورنده اصل‌نلث معناسی مـایبتنی علیه‌الشی یعنی مـایبتنی علیه امرالتعلیم‌در. بزنلث شریعتمزده اعتبارنرسەنلث حقیقتنه اسمنه توگل، نتاك خمرحرام بولغاچ کانیاك، شومپانسکی دیگانلرده‌حرام بوله. اصول جدیدکه تیگانچه منه بوکتاب آخرنده ایتوله‌چك، یسروا ولاتعسروا.... حدیث شریفن مطالعـه قیل تیارگه حقی بولسه آنـدان آری تیارسلث. حاصل افندم اوزن سوزنـلث قصقەسی: کیرك اصول جدید، کیرالث‌قدیم بول لکن بربرك برلان مجلس‌لرده طاطوبولشرغه قارا رسولمزنلث (لایتجالس القوم الاباماَنة) دیگان سوزی ایلان عمل قیل یوقسه اللهنلث آچیغسنه تونولرسلث.

۸۲٤ نچی : « مَنْ جُعلَ قاضیًا فَقَدْ ذُبحَ بغَیْر سكّین »
آدملر آراسنلث قاضی بولوب طورغان کمسه، اوزاوزن پچاقسز بوغازلاغان کبیدر. ایکنچی حدیث شریفلردن آکلانغانچه، موندااغی قاضیدان، اهل بولمغان یایسه عدل‌بولمغان قاضی مراددر. (۵۸٤هم۲۹۳) نچی حدیث‌لرگەده قارا.

٨٢٥ نچی : « مَنْ حَدَّثَ عنی بحَدیث یرَی انهُ کَذبٌ فهوا کذبُ الـکاذبین » .

بیندان کوچرلـگان بر حدیثنڭ یالغان ایکانلـگن، یا یالغان سوز قاتشقانلغن بله تورب روایت اینوچیلر ، یالغانچی لارنڭ ده یالغانچسی در (٨٦ نچی) حدیث شریفکه قارا.

٨٢٦ نچی : « مَنْ حَسبَ کَلاٰمه منْ عمله قَلَّ کَلاٰمُهُ فیما لاٰ یَعنیه »

سوزنی قیلا تورغان عملندان ایسبلـگان کشی‌لرنڭ سوزلری آز بولور . دینگه یا دنیاغه فائده بیره تورغان سوزلار بو حدیثکه کرمیدر . سوز مجموعسن اعتبار برلان عمل‌دان صانالادر ، چونکه بارچه کیلمشولار (عقد) هم آلش بیرشلار (معامله) سوز برلان بوله‌در. شول حالده برآدمگه تیوش بولغانی : اوزنه یا ایکنچی براوگه‌ده فائده بیرمسلك سوزلردان صاقلانمق‌در . هرمتلی بولغان مسلمان‌لرغه عمرلرن ، فائیده‌سز ، یاضررلی سوزلار ایلان ارەم اینمك تیوشلی توگـل‌در .

٨٢٧ نچی : « مَنْ حَفظَ عَلٰی اُمَّتی اَرْبَعینَ حَدیثًا منْ سُنَّتی اَدْخَلْتهُ یوْمَ القیمَة فی شَفاٰعَتی »

هرکم یازوب ، یا کونکلنه بیکلاب بنم سنتم‌دان بولغان قرق حدیثنی أمت‌لرمه ایرشدرسه، اول کشی نی قیامت کوننده شفاعتمه کرتورمن . بوحدیث شریف‌که بنأ کرب عالم لار (حدیث الاربعین) لار یازوب هر بری بیك کوب حکمت‌لی سوزلار برلان شرحلاب روایت‌لرن ضور اینمش لاردر . رسولمزنڭ مقصودی : أمت‌لرن فائده‌لندررغه حدیث لرون طاراتمقدر . یعنی قرقنی‌غه روایت قیلوچیده شوشی ثوابقه ایرشور .

بز فقیرده حدیث شریف‌نـڭ حکمنه کرمکمزنی آرزو قیلب پیغمبرمزنـڭ ملك‌بو حدیثنی یازوب ، قردەش‌لرمه‌برخدمت قیلمق هوسنه توشدم . گناهم کـوبلگی سببلی رسولمز علیه السلامنڭ شفاعتن بیك‌طمع قیلماقم . نادانلغم‌سببلی‌بوله‌چق‌اویاطلقنی‌اوتدروب، بیتم‌دان بومقداغی اویات پرده‌سن طاشلاب بردن بر شروع قیلدم (کرشدم) علمأ کرام حضرتلاری خطالرمنی عفو قیلسه‌لار. ایزگولك قیلغان بولورلار ، کیچماسه‌لر اوزلری بلورلار . چونکه گناه دریاسنه چومغان کشی‌نڭ خطالق غه توشما کی اوچون جزاسون طابقان دیب اینودن باشقه نرسه بولمز ، بولسه‌ده چلانغان‌نڭ یانغردان قورقوی بولمز .

٨٢٨ نچی : « مَنْ حُوسبَ عُذّبَ »

هرنیچوك بولسه‌ده . اوزندن برحساب ایستالـگان کشی ، یایسه چاقرلغان کشی عذابلی‌در. یعنی ، اشنده برده قنغرلق بولمابوب بولغان اشی درست بولسه‌ده همان، حساب قیلندقی اوچون اول کشی عذابلنور . « هراشکنڭ آخرنده بر حساب بیره چککنی اویـلاب قیل

ایسابسز اوبسز اُش قیلمه » دیگان سوزنی اچینه آلغان بوحدیث شریف ایله عمل ایدوب یورگان کشی‌لر الله‌تعالی‌نڭ « فسوف یحاسب حسابا یسیرا » دیولگان آیتنده‌گی وعده‌سنه بولغه‌چق‌لرنده شبهه یوقدر .

٨٢٩ نچی : « مَنْ خَبَّبَ زَوْجَةَ امْرِیءٍ اَوْ مَمْلُوكَه فَلَیْسَ مِنّا »

بر کشی‌نڭ خاتوننی یایسه کنیزاکنی قلنی آزدرب آیرتقان کمسه‌لر بزدن توگل‌در. آنلار اوزلرنی مسلمان‌لردن صانامسن‌لر ، خاتون‌لرنی زناغه قزقدرمق یایسه آخردان اوزنه آلمق اوچون یا قرده‌ش‌لرندن دوست ایشندن برسنه نکاحلندرمق اوچون بر خاتون‌نڭ ذهنن بوزمق ، یایسه اشانچسزلندره تورغان سوز ایلان ایرن خاتونی حقنده شبهه‌گه توشرمك، هم بو اش‌لرن قل‌لر وجاریه‌لر حقنده اش‌لمك ، مسلمان اشی توگل‌در . بو اش‌لر بوزوق، ویمان خلق‌نڭ ایك فاچاری‌در. بو حدیث شریف ایرلردن آرتوق خاتونلرنڭ قولاق آلغسی اولمق تیوش‌در. بوندایون مسئله‌ده خاتون‌لر بیك باطورلار در نیچه نیچه دولت‌لرنی خاتون‌لر سوندرمشلردر.

٨٣٠ نچی : «مَنْ دَعَا رَجُلاً بِغَیْرِ اسْمِه لَعَنَتْهُ الْمَلائِكَةُ »

بره‌و بر آدم‌نی اسمندن باشقه ایلان اونداسه فرشته‌لر اول کشی‌گه لعنت ایده‌رلر . یعنی بر آدم‌نی سویمگان آط ایلان اوندمك ، یایسه زیدنی، عمرنی بر نرسه‌گه اوخشاتوب آڭا بر آط قوشمق آدم‌نڭ شرافتنه اولوغ‌لغنه ضرر کینردکی اوچون ، شوندای رسوای لقنی قیلورغه باطرچیلق قیلغان‌کمسه البته فرشته‌لرنڭ لعنت قیلورلق کشی‌سی اولور طانا قولاق ، سیبوج، چیری ، ممش ، ایبراش ، کبی وبعض بر کشی‌لرنڭ بوتنلای ایتمیچه یالغز قوشاماط ایلان گنده‌ده یورتلولری بولر هر برسی مذموم اش‌لردر بولای ایتوچی کمسه‌لر الله‌تعالی‌نڭ ولاتنابزوا بالالقاب دیگان آیتنه قارشی‌لق قیلمش‌لردر .

واقعا اوزمزده « یکت لقبیله بلنور » دیگان بر مقال بار ایسه‌ده آنده‌ده تگی کشی‌نڭ اول لقب‌که رنجماوی هم رضا بولـوی شرطدر. مثلا لطفی ، آرسلان علی ، پهلوان ولی شیکللی لقب‌لر باربعض‌لر آندای لقب‌لارگه رنجمسی‌لر . لـکن چن اولچساو ، لقبی قولاغنه ایرشدکده اول کشی‌نڭ رنجماوبدر. الحاصل (قورقنچلی توش کورمکدن اویاغ بولمق ایزگودر) دیناان مقال مشهور حکمنچه بلکه طوبارده رنجور دیوب اوپلاب بوندی سوزلرنی ایتودن بیك‌صاقلانمق تیوشدر . آنـدی لقب‌که کشی بر مرتبه‌ده رنجمه‌سه‌ده کوبکه کیته باشلاسه خاطری قالوی‌ده بولادر .

٨٣١ نچی : «مَنْ دَفَعَ غَضَبَهُ دَفَعَ اللهُ عَنْهُ عَذَابَهُ وَمَنْ حَفِظَ لِسَانَهُ سَتَرَ اللهُ عَوْرَتَه»

آچونی جیبرگان کشینڭ الله‌تعالی عذابنی‌ده بیبارور تلینی صاقلاغان کمسه‌نڭ الله‌تعالی خلق‌غه

بلدره‌سی

بلدرەسی کیلـگان سرنی یاشرر. بیك آچولری قایناب کیلـگان وقتدە آچولرنی یوتقان کمسەلر هم آچولری ایلان کیرا کمگان اش نی قیلمی قالغان کمسەلر الله تعالی نڭ « والکاظمین الغیظ والعافین عن الناس والله یحب المحسنین» دیگان آیت جلیلەسندان آڭلانغان نرسە اللهتبارك وتعالی گە یقین لقدە اولغان کمسەلر دیمکدر. تلن صاقلاب خلق نڭ عیبنی اورتکان کمسە فائدە سزدان هم خلق غیبتندن صاقلانغان ، سویلـگان سوزلارن اویلاب ایتکان کمسەلر آچو بوطوچی لارنڭ یرلی اشندان صانالورلار. حفظمدە بر بیت بار اوزی بیك ماتور اما بلمیم ایتوچسی کم در! (اوڭك آرتڭ کوزەت فکر دقیق ایت اونده بر سویله، اوکوتمه آغزنکه هرنه کلورسه آسیاب آسیا)

٨٣٢ نچی : «مَنْ ذُكِرتُ عِندَهُ فَلْيُصَلِّ عَلَيَّ فَانَّهُ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ مَرَّةً صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ عَشْرَةً»

منم اسمم کم یانندە ایتولنسە یایسە منم اسمم برکشی نڭ ایسنە توشسە صلوة وسلام ایلان مینی ذکر قلسون. زیرا هرکم میڭا بر مرتبە صلوات ایتدیسە اللهتعالی اول کمسەنی اون مرتبە رحمتی ایلان ذکر ایدەر . یعنی رحمتی ونعمتنە غرق ایدەر . بو حدیثکە علماء اسلام کوب تورلی معنا بیرسەلردە، بارسنڭدە مرادلاری صلوة لفظنی بزدان بولغان وقتدە ، نعمت بیروچی نڭ نعمتن احسانن ایسکە توشروب آنی ایزگولنڭ ایلان وکورکاملك ایلان یاد ایتمکدان عبارتدر. آنڭ ایلان نعمت بیروچی ایلان نعمتلنوچی آراسنداغی دوستلق باوی صاقلانوب هم نعمت بیروچی گە شکرنی کامل ادا قیلمش اولور. شول وقتدە « من جاء بالحسنة فله عشر امثالها » آیتی موجبنچە اللهتبارك وتعالی برایزگولك کە اون ایزگولك ویرملی ایلان صلواتمزنڭ فائدەسی وخیری ینە اوزمزگە قایتور.

٨٣٣ نچی : « مَنْ رَأَى مِنكُمْ مُنكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِه فَانْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسانِه فَانْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِه وَذلكَ اَضْعَفُ الايمانِ »

سزدان برگز عقلا وشرعا ناچار ویامان اولغان بر اشنڭ مسلمانلر آراسندە طارالغان-ایدکون کورسە یابلسە آنڭ مسلمانلق حقندان درکە اول کشی اول ناچار اشنی قولی ایلان اوڭارتسون یعنی اول اشنی بتروروب اوچون اوزی مشقتلنوب بولسادە بتررگە طرشسون. اگر اول یمان اشنی بتررگە عقلا برمانع تابسە یایسە فعلا بتررگە کوچی یتمسە تلی ایلە بتررگە طرشسون. اول یمان عادات ایەلرینی شلتەلسون آلارغە قارشو حقنی سویلامکدان طارتلماسون موڭاردە کوچی یتمسە کوڭلی ایلان بولسەدە رد ایتسون بربر بردە شول حقدن سوز چقسە، نفاقلنوب آنی ماقتاب اولطرماسون بلکە یمانلرغە کوچی یتمسە کوڭلی

ایلان دوشمان توتوب تیك اولطرسون. لکن بو اوچونچی درجه‌دگی کوڭلی برلان‌گنه انکار قیلوب تروچی کمسه‌نڭ ایمانی بیك ضعیفدر. بوحدیث شریفدان آڭلانغان فائده‌نی کیلاچکده گی مثالم ایلان بیان قیلماقچی بولامن. برکون مصر القاهره‌ده یوردکمده بربیوك یورطنڭ قابقاسنده بر یازو کوردم « مأوی للاحداث مدرسة للبنات » ترکچه‌سی یاش بالالرنڭ یری وقزلرنڭ مدرسه‌سی دیگان سوز یازلغان ایدی. اوقودم مدرسه لفظی بیلگلی بولسه‌ده ایکنچی جمله‌نه ایدکون فکرلرگه قالدم. شول یورط کورشنده قابقا توبنده آیاق اوره توره تورغان برکشی منم اویلاب تورغانم‌نی کورگاچ جانمه کلدی. بوکشی منم طانوغان کشم اولدقندان تگی سوزلرنڭ معناسون اول آدم‌دان صورادم اول آدم‌ده ایتالیان‌لرنڭ آچدغی قزلر مدرسه‌سی‌در هم ایه‌سز بالالرنڭ یریدور، دیدی. بن — ایتالیان‌لرنڭ اوزلرینه میدور دیدم یوق عمومیدر مکتبده اسلام قزلری هم براقداغی مملکتنڭ قزلری اوقورلر دیدی. مین‌نرسه‌اوقلادر دیدم اول ایتالیانچه، فرانسوزچه، عربچه الحاصل تلاگان تلنی‌هر برسن اوقتالر بیزاك توشرو، تگو، چیگوچیگو، هم‌باشقه هنرلرده اویره‌تله‌در. لکن‌ایس کتارلك سیکز اون‌یاشندگی قزبالالار اویرانگان تل‌لرنی بلبل‌کبی‌سویلیلر هم یازالار بزم مکتبلرده بش آلطی یلده اویرانه‌چك علم‌لرنی مونده برایکی یلده بیك بخشی بله‌لر، هم بلگان علم‌لرنده باشقه برآرتقلق بولادر دیدی صوکره منی اوزنه چای اچارگه اونده‌دی منده باشم تورلی‌تورلی فکرلرایلان ایلانوب بتدکندن برآزسویلشمك اوچون کرمکچی بولدم، کرب اولطرغاچ، مکتبکه کرونڭ شرطلارن کوبمی حق آلغانلقلارن صرادم، مکا جوابنده « مکتبکه کروچی قز آلطی یاشنده بولرغه کیرك، شولای بولسه هرکم‌نڭ بالاسی‌ده کره آله‌در، اولره‌ك هر آیغه اون فرانقدان یکرمی فرانقغه قدر حق آلنه‌در ایدی، ایندی ایتالیه دولتی‌نڭ قوشوی بوینچه درس حقلرن بتونلای کیچلوب هرکم‌گه آقچه‌سز درس بیرله‌در. منی بعض بالالارغه توش وقتنده آش هم بیرله‌در» دیدی. آفرین‌ایتالیانلارغه، نیندی آدمچیلك مقنه رعایه قیلوب جوماردلق قیله‌لار ! عجبا بوقدرآقچه طوطولاری اوزلرینه برمه فائده کیترو اوچونمیدر ، یایسه انسانیت اسمنه برخدمتمیدر؟ البته اوزلرنچه برفائده اوچوندر دیب سکوت قیلدی. «جانم اش اوزغانچه‌اویلاب قاریق، مین بوقدرغفلتمزگه عجب‌لنه‌من. اوقوچیلار ایربالالاربولغانده بردرجه یاری ایدی. اما بوقز بالالارغه یاط تل اویرتدرب بزگه فائده ایتارن ، آلارغه یاط خلق‌نڭ تربیه‌سن بیرودن نی حاصل قیلورن؟ فرض قیلیق قزمز فرانسوزچه‌نی بیك بخشی بلسون، هم تربیه‌سنده‌ده کورسون ، اول قزنی خاتون‌لقغه کمگه بیررمز؟ یاری اوزینه یاراقلی برایرده طابلسون اول قزنی بزقایسی جمعیتمزگه چغاررمز؟ بوخاتون‌اوزینڭ هنرن علمن تربیه‌سن کورسنور اوچون براورن صرار، مسلمان مملکتنه بز آندی اورننی قایدان طابارمز؟ اول قز،

نصاری

نصاری تربیه‌سنده تربیه‌لنگانلکدن، برده شیك‌سز مسلمان بالاسی بولدقده اوکنوب، هم بزنك بعض اشلرمزنی یمان‌کورر. یاوروپا دولتلری بزنك مسلمانلق نیگزمزنی کوتارتزگه بنالرقویالار، مملکتمزنك دینمزنك یوراگنه اوقلار آطالار! ایندی بزقای وقتقه قدر اوسنانگنبه قاراب توررمز؟» دیب یوراگمدن چغارب بیك قاطی ایتدکمده حیران بولوب توردیده، آخر خلقلارنك بواشدن طیارغه کوچی یتمی، حکومتکه قارارغه تیوش بولسه‌ده، اول اعتبارایتمی، ایندی بزنی اشلهك ؟ دیب عاجزلگن کورستوب سکوت قیلدی. مصر حکومتی موندای اشلرگه اعتبار کوزی برلان قاری‌آلورمی؟ البته بولماس! چونکه حکومت اشنده رئیس (باش) بولغاچ کشیلرنك برسی‌نك کوکلنده‌ده مملکت فائده‌سن قاراو اوبی یوق، هربرسی اوز فائده‌لرنگنه قاریلار، اوزلرن یاوروپاغه سیوکلی کورستەسیلری کیله‌در. البته آنلاراوزلرن یاوروپاغه قارشو منصب هم فاباتیك صفتنده کورستەسیلری کیلمی‌در هم اوزلرنك عمرلرن طنچ اوتکارمك اوچون یاوروپاغه قارشو لبیك دیوب تورمقغه مجبورلردر. اگرده مملکت اچنده اسلامنك قوت تابونه همت اینسه‌لر، مصرده‌غی بار مسلمان‌نك ملجائی‌اولان دولت عثمانیه‌نك مصرده نفوذی آرتارده بولرنك اوز فائده‌لرنه بربر ضرر کیلور دیوب اویلاب، یاوروپالولر ایناگنه یابشمشلردر. اسلاملر آره‌سنده تفرقه صالورغه بوندان ضور سبب بولمز دیوب اویلاب‌یاوروپالولر بو بوزق فکرلی‌لرنی اوزلری صاقلاغان بولوب خلق‌غه آرزو ایدارگه برنرسه‌ده قالدرمانلاردر خلق برلان علوم ومعارف آراسنده بو جاهللرنی کربیچ منزلنده یاصاب اوزلری تلادکنچه خلقلرنی تربیه ایتمك‌که شروع ایتمشلردر. شوشی قدر فکرلرنی کوکلدن یورتدکمدن صکره برآه ایتوب دیدکمده بوحقده بلکه حکومت‌نك باشقه‌فرضی باردور، اول شوکار کوره تیك طوره تورغاندر؛ اما سز اوزگز آخرن اویلاب بربرگزگه نصیحتلر ایدشوب اوزاوزگزنی هلاکلقغه صالمقدان صاقلانسه‌گز بخشی بولور. الی شکر اینگز، حکومت‌نك‌قزبالالرگزنی شول مکتب‌که صالگز دیوب جبری وکوچلاوی یوق. سزاوزگز اشگزنی مطالعه برلان اشلاب دیانگزنی صاقلارغه چیلاب توتونگز، دیدم‌صکره علماگز نه اش اشلی ؟ بو قورقنچلی اش‌نك آخرن بیان قیلوب سزنی وعظلیمی دیدکده قایده اول وعظلمك، حتی بعض عالملرمز اوزلری قزلرن شول مکتبلرده اوقتالر! دیدی شول‌وقتده بنوتلای آچوم کیلوب ایرکسز « قاش توزاتم دیب کوز چغارمیق » فکرنه توشدم : ایمدی بزاوزمزنك یرمزده‌گی احوالنی قیاس قیلوب قاریق بوقاضیلر مصرده‌غی معدن علومده‌گی قزلرنك یاط تل‌اویرانوب یاط ملت تربیه‌سنده بولوندان خفا چیگالر . ایندی بزده بعض بای‌لردان اوز قزلرنی برده دین امرن بلمزدان اول « یالان باش » روس‌مکتب‌لرنه یورتمکلرندین خفالنماومز کار عقلمیدر‌اول‌قز آنده نه‌تربیه طاباچق؟ فرض قیلیق اول قزآنده اوقغاچ کمکه کیاوگه باراچق؟ البته اول ، تاتاردان

اوزینه ایش کشی بولزنی بلهده آخرده براسطودینت ایلان یاباشقه برروس ایلان یوروركه‌طوطونـه، اول روسدان بالا طاباده اول بالالرهر قـایوسی روس بالاسی بولـوب یازلالر، یااوزی نعوذبالله مرتده بوله، مونداپون واقعـه‌لر نیچه‌سی کوز آلدمزده کورنوب توراردر. درست، شریعتمزده هر علم گه‌تحریض قیلوب هیچ برسندان‌نهی قیلمغان آلای بولسه‌ده اوّل‌ده تقدیم الاهم قاعده‌سن رعایه‌ایدب بالالرمزغه اسلام تربیه‌سن بیریك‌هم مسلمانچه‌علمنی یخشیغنه بلسون یاط علم‌لارنی اوقیسمز کیلسه آندان صوك اوقترمز ای مرمتلو بای‌لار بوحقده‌یخشی اویلاغز اوز قولکز ایلان بالالرکزنی، هلاك ایتمـه‌کز، بو آش‌لرکز اوچون الله قاشنده صورالورسز چونکه بو اشلار قـــز بالانی تری‌لای کومو بولادر. بالانی یاش چاقده نیچوك تربیه‌لسك اوسكاچ‌ده اول شول کوبی بولادر. شوکار کوره یاکادان ایدامنی بالالرکز دینمزنی تمام بلوب اسلام تربیـه سی ایلان تربیـه‌لنسن، صکره یاط علم‌لاردان‌نی قدر اوقتسه‌کزده ضرر بولمز. منه افندم، برزنـك بو مکتبنی یابترورغـه کوچمز یتمی، باری مونده بر مؤمن قردشم‌نی اویغاترلق قدر سوز سویله‌ب « فان لم یستطع فبلسانه » ،تحتنه کرمکچی بولدم. بوسوزنی باشقه‌مجلس‌لارده‌ده سویلامکدان طارتنمادم. هم‌حکوت مأمورلارینه‌ده طوغری کیلگانده سویلاشدرگالدم. ضعیف اویمه کوره بو اینکان نصیحت‌لرم الله تعالی‌نك (ادع الی سبیل ربك بالحکمة والموعظة الحسنة) دیگان قولنه کرسه کیراکدر.

٨٣٤ نچی : « مَنْ رَاٰنی فی اْلمَنام فَقَدْ رَاٰنی فَاِنَّ الشَّیْطانَ لا یَتَمَثَّلُ بی »

هرکم ترشنده مینی کورسه، شکسز اول کمسه مینی کورمشدر آدك اوچون شیطان مینم صورتمه کره آلمی در . . . . .

٨٣٥ نچی : « مَنْ رَحِمَ وَلَوْ ذَبیحَةَ عصفور رحمه‌الله یوم القیمة »

هر کم بوغازلنه تورغان چیچقغه‌غنه بولسه‌ده رحمت هم شفقت قیلسه، الله‌تعالی قیامت کوننده اول کمسه‌نك اوزینه‌ده شفقت قیلور.

٨٣٦ نچی : « مَنْ رَدَّ عادیَةَ ماء اَوْعادیَةَ نار فَلَهُ اَجْرُ شَهید »

هرکم صونك یایسه‌اوطنك ضررنی قایتارسه، اول‌کمسه‌گه برشهیدنك ثوابی بیرلور. یعنی صو طاشغانده، یابسه اوط قوتلنگانده الله تعالی قل‌لری نـك مال‌لرن جان‌لارن صاقلار اوچون، بو ایکی دشمان‌نك ضررن یبارگان‌گه، الله یولنده صوغشب شهید بولغان‌نك ثوابن بیرور. شهیدلر ثوابی برلان سونچ بیروده حکمت شول، یعنی الله‌نـك گناهسز قل‌لارن صاقلاوده بیك طرشغز، حتی ترك اسکـزگه ضرر کیلسه‌ده برنرسه‌کزده بوغالمس چونکه الله تعالی حضرتلاری نك (لا تحسبن الذین قتلوا فی سبیل‌الله أمواتا بل أحیاء عند ربهـم) دیگان قولنده‌گی

سوینچگه

سوبنچ که کورسز دیگان سوزیدر. حاصل کلام آدمغه ایرشه‌چك بلانی بیبارمك هم آنلارنك ابزگولك‌گه ایرشمك‌لری اوچون اینولگان اجتهادلر شول قدر جان ایلان اولورغه‌کیراك کم آخرتك أجری شهید بولغان کمسه‌لرنك اجری ایلان برابر اولوب آخرتك عندالله معزز ومکرم اولمقغه الوغ وسیله‌در.

۸۳۷ نچی : « مَنْ رُزِقَ فی شیْء فَلْیَلْزَمْهُ »

بر اش، هنر، یاصانو ایتو، ایله رزق‌لانغان کشی شول اشنده دائم برلسون همیشه شول اشدن آیرلماسون یعنی مایمول کبك بوکون بونك برلان، ایرته‌گه تنك برلان ماتاشماسون (من ثبت نبت) دیگان کبی دوام‌ده کوب خیر، صبراوچون کوب ثواب باردر. دائم بولمق سببلی کچکنه‌گنه اشدن‌ده کوب ایزگولك‌لر باشلاغان اشکده ثباتسز بولودن هیچ برفائده بولمز. بر آدم نه قدر زیراك، عالم، وفراستلی اولسه‌ده، قلبی دوام، ثبات صبر کبی خلق‌لار ایلان متصف اولمسه اول کمسه علم دریاسینك قورقنچلی دولقنلرندان اوزن قوتقاره آلماس ۸۰ نچی حدیث شریفکه قاره!

۸۳۸ نچی : « مَنْ رَزَقَهُ اللهُ امْرَأَةً صٰالِحَةً فَقَدْ اَعٰانَهُ عَلٰی شَطْرِ دینه فَلْیَتَّقِ اللهَ فی الشَّطْرِالثّانی »

الله تعالی بر کمسه‌گه ایزگو خاتون احسان ایتسه اول کمسه‌نك دیننك بریارطیسن صاقلاوغه یاردم ایتمش بولور اما قالغان یارطیسن اوزی طرشوب صاقلاسن هم الله تبارك وتعالی‌گه تقوالق قیلسون. چونکه بر ایزگوخاتون بر آدم‌نك بارچه حالنك شریکی‌در. اگر اول خاتون عقللی هم صبرلی هم قناعتلی اولسه آدمگه موندانده الوغ نعمت قایده اولور؟ نیچه نیچه الوغلار یاوزخاتون سببلی هلاك اولمش‌لردر. نیچه نیچه حق‌لقنی بلوب حق‌لقنی سویلی تورغان ذات‌لار، یاوز خاتونن رضا قیلو اوچون الوغلقلارن واعتبارلارن یوغالتوب اوزلرنی جهنم آستنه آتمش‌لاردر.

۸۳۹ نچی : « مَنْ رَمی مُؤْمِنًا بِکُفْرٍ فَهُوَ کَقَتْلِهِ »

بر مؤمن‌نی سین کافردیه سوکمك اول کمسه‌نی اولترو کبك‌در. اول آدم «ومن قتل مؤمنا متعمدا فجزاؤه جهنم خالدین فیها» آیتنك بیلگولنگان جزاغه مستحق بولور. آنك اوچون چن عالم‌لر اهل قبله‌نی تکفیر ایتمزلر. مؤمننك کم اولدغی ونرسه‌لرگه اشانوب مؤمن اولدغی الحمد لله الوغ وکچوك بارمزنکده معلومی اولدغندان بونك سوز اوزایترگه حاجت یوقدر. لکن بوحدیث شریف‌دان آنکلاشلادر هیچ برمؤمن‌نی آنصات قنه کافر ایتو یارامغانلق شونکا کوره علماء عظام برکشینی تکفیرگه توقسان توقز دلیل بولوب یوزنچیسی عدم تکفیرگه بولسه اول کمسه‌نی مؤمن دیوب حکم قیلنور دیدیلار اما بزنك علماءلارمز

توقسان قوقزی ایماننی موجب اولوب برسندان بر نوع خطا آنگلانسه حاضر آنی کافر دیورگه تورالر عجبا ! آلار بو آش لرن نچوك بو حدیثکه تطبیق اینه لرایکان ؟
ایندی بوحدیث دن تکفیرنك اصلا درست توگلـلی آنگلانغاچ الهیات بحثنه چومغان یالغاورلانك یابسه محاکمه وموازنه دن محروم اولوب علما قیافتنه یورگان ضعیف عقللی لرنك عقلا مقبول شرعا ممدوح اولمغان اش لرنی بیان قلغان کمسه لر، هم بعض درویش قیافتنه یورگان جاهل لرنك کلا اهل سنت نی تکفیر اینمك لری ایلان فی الحقیقه آلارنك کافر اولماولری کبی آلارنك ده ضور عذاب غه تیوش لی اولمق لری شبهه سزدر .

۸٤۰ نچی : « مَنْ زَنَی خَرَجَ مِنْهُ الْایمَانُ فَانْ تَابَ تَابَ اللّٰهُ عَلَیْهِ »

هر قایسی مؤمن زنا قیلسه اول کمسه دن ایمان چقار ، لکن توبه ایندکی زماننده الله تبارك وتعالی توبه سن قبول ایتار. زنانك قباحتلـگی عقل هم شریعت قارشنده معلوم در. زنانك ناچارلغی حقنده تصنیف ایدلـگان کتابلر ایسابدان طش در ، الله تبارك وتعالی نك رحمتی شول قدر ضور درکم نیندی الوغ گناهنی قیلغان بنده سینك ده توبه ایندکنده توبه سن قبول ایتمکی ایلان سونچ بیردی بس هرکمگه تیوش هر وقتده چن کوگلدان دیوب الله تبارك وتعالی گه توبه قیلمق .

۸٤۱ نچی : « مَنْ سَاءَ خُلُقُهُ عَذَّبَ نَفْسَهُ وَمَنْ كَثُرَهَمُّهُ سَقِمَ بَدَنُهُ وَمَنْ لاحَی الرِّجَالَ ذَهَبَتْ كَرَامَتُهُ وَسَقَطَتْ مُرُوَّتُه

خلقی ناچار بولغان کشی آزغنه نرسه دان بیك تیز اثرلنمکدان هم جوق سوزلرگه اعتبار ایندکندان اوزنی عذابقه صالور هرکمنك قایغوسی آرتوق بولسه تنی سلامت اولمز . بلکه آورو بولور . وهم اوچ آلمق دعوالشمق کبی اش لر ایلان زره بوقغه آدم ایلان ماتاشقان کمسه لرنك اولوغلق لری کیتوب مروه لری ده یوق بولور، یاوز خلق ایاسی اوزونگنه توگل حتی اوزی برلان برگه اولطرغان هم ایبداش بولغان کشی سن ده عذاب ایدار ، اول هیچ بر وقتده قایغی دان قوتلمز حتی شول قدر قایغولی وکوکره گی جراحتلی اولمقیله برگه هم تنی نك ده سلامتسزلـگی اول کمسه نی حقالار . ایسرتکچ ، افیون تماکی واق کبی نرسه لر ایلان مبتلا بولغان کمسه لر ، اول نرسه لرنی اوزلرنده بولغان قایغو حسرتنك آز وقت اولسه ده بتوب توروی اوچون استعمال ایدارلر .
آدمدگی قایغو ، حسرت نك سببی ازلاوچیلر آثار سبب آدمنـــــك طویمازسزلغی یا اوزون زور کورمگی ، یا اوچ آلونی سویما کبدر ، یا اوزاق عمرنی امید ایتماکی ، یاتوکل سزلـگی در دیمشلار . شوگار کوره قایغو حسرت نك ، ترکلکنی خراب ایته تورغان ایسرتکچ لار برلان دوستلقنه حکم قیلدیلار. ایندی قایغو ، حسرت وقتنده شریعتده حرام بولغان سلامتلـکگه ضرر بیره تورغان آچی دوانی استعمال اینکانچه علم

اوگرانوب

وگره‌نوب خلق‌نی یخشی‌لاتمق برلان، الله‌تعالی‌نك « ومن یؤت‌الحکمة فقد أوتی خیرا کثیرا»
یگان سوزی بوینچه کوکره‌گن « برخزینه اینوب ، دنیاوی أفراوی شادلق‌غه ایرشو
یزگوردك توگلمیدر ؟ البته شولای. حتی‌بعض عالم‌لر شادلقنی‌لذتنی، آدمنك قایغو، حسرة
ان آزاد بولغان وقتی دیوب ، کوب تورلی دلیللر برلان اثبات قیلالر . اینه‌لار : لذة
م شادلق آدمك کیتمی تورغان أصلی بر نرسه‌در ، قایغـو حسرة آفتق‌دان یولا تورغان
رسه‌در، یعنی خلق بوزلودان ، هم یوق غنـه نرسه‌گه أثرلنودن بوله‌در . یاوز خلقلاردان
ك بولغان کشی‌نك کوکلی بر کوزگی کبك بولوب، آنده‌نیچه تورلی حکمت‌لر بالقوب
رادر: اول کوکل اوزی همان شاد هم لذة ایاسی بولادر. ایندی بزنگك شریعتمز کوکلنی
لگی حالنه‌قایتاررغه‌یعنی یاوزخلق‌لاردان‌پاك‌لاوغه‌اوندیدر. بیك‌زورعالم‌لاربوسویلنگان
زون‌سوزلرنی الله‌تعالی‌نك « لقدخلقنا‌الانسان فی احسن‌تقویم‌ثم رددناه‌اسفل‌سافلین» دیگان
لندن آلالار قسقه‌غنه آیت بولسه‌ده نی‌قدر علم‌نی اچینه آلمشدر. . حاصل کلام ، حق
ینك بولغان کشی‌لارنی چن‌آدم‌لار دیورگه کیراك. بتون حکیم‌لارنك علمندان چقغان
ش‌لاری حق‌دین‌نك برحکمی منزلنك‌در. حکیم‌لار،مقصودلارینه ایرشکانچه‌نی قدروقت‌لرن
تکاروب نی‌قدر مشقت‌لار کوره‌لار ! اما حق‌دین ایه‌لری بکل‌لك ایلان آلارنك علمن
قسقه‌غنه آیت‌دان آکلیلار: مسلمان‌لارغـه ، دنیا اشلرنك هم دین اشلرنك ، پیغمبرعلیه
سلام‌نك (رأس‌الحکمة مخافة‌الله) دیگان سوزی‌برقاعده (طوطغه)در. دورت‌کلمه‌لی سوز
لسه‌ده بتون‌حکمه‌لرنی کورکام ملق‌لارنی جیمش‌در. بوبر اورلق‌در، ایگلـگان صورتده
کاتی برلان بتون دنیا هم آخرتنی طولدره‌چق‌در، الله‌تعالی هر برمزنك کوکلمزده اوزندان
رقمقنی برکنسون. آمین!

۸٤۲ نچی : « مَنْ سَأَلَ الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ بَلَّغَهُ اللهُ مَنَازِلَ الشُّهَدَاءِ وَاِنْ مَاتَ عَلَى
فِرَاشِهِ »

کشی چن کوکلندن راستلق ایلان شهیدلر جمله‌سندن اولمقنی استه‌سه ، الله تعالی اول
کشی‌نی اولوغ درجه‌گه ایرشدرر اگر توشاگنده وفات اولسه‌ده .
ونکه هر اش‌نك فائده‌سی اول اش‌نك اچنده بولغان نیت ایـلان بولادر نیتی ایزگو
لسه نتیجه‌سی ده‌ایزگو، نیتی یاوز وبوزق بولسه، آخرحالنده امیدسزلك‌ومحروملك‌در.
صلی چن اخلاص ایلان شهیدلر جمله‌سندن بولـونی استگان کمسه شهید بولورغه فرصت
ابسه اول کمسه‌الله‌بولنك‌اولترلگان‌کمسه‌لر ایلان ثوابك براردر. رسولمز علیه السلام‌نك
نماالاعمال بالنیات) دیگان قاعده‌ء سیه‌سی دین اشنده ودنیا اشنده حاصلی هر یرده
ریدر . لکن شونسنی بلدرگه کیراك اوزمزنك نیتمزنی بز نچوك بلسك هم الله تعالی

حقیقتکه قارشـــی آلـدارنی سوەز قطعا نیتەمز خیر بولسه اشمزنـک آخری‌ده خیردر شراولسه شردر .

۸٤۳ نچی : «مَنْ سَاَلَ النَّاسَ اَمْوَالَهُمْ تَكَثُّرًا فانَّمَا يَسْئَلُ جَمْرَ جَهَنَّم فَلْيَسْتَقِلَّ مِنْهُ اَوْلِيَسْتَكْثِر»

مالی بوله تروب باری کوبایتمك اوچون آدم‌لردن صوراغان کمسەنك جیغانی هربرسی جهنم طاشی‌در. کیراك اول طاشنی کوب‌جیسون کیراك آز جیسون .

چونکه آدم‌نك صوماسی یوز صوبدر . ایمدی یوز صوی توگوب جیولغان مال کیراك آز کیراك کوب بولسون شونسون یخشی بلورگه کیراك اول کمسه بایلق ومال اورننـه جهنم طاشون جیـــوب قویەشدر ایندی جهنم طاشی‌نك آزلغن کوبلگن بـــو اشنی استعمال ایتکان آدم‌نك کوکلنك‌گی جراحتی‌نك درجەسی بلدرر ، آه نادانلق ؟ آدمگه نیندای آغولر یوتدرەیدر !!

۸٤٤ نچی : «مَنْ سُئِلَ عَنْ علم فَكَتَمَهُ اَلْجَمَهُ اللّٰهُ يَوْمَ القيمَة بِلْجَام مِنْ نَار»

بلو اوچون اوزندن بر مسئله صورالدقده — جوابنی قزغـانوب یایسه باشقه طریقه آچر ایتوب یاشرر ایسه الله‌تعالی قیامت کوننده اول کمسەنك آغزنه اوتدان بولغان بر یوگان اورر. بو حدیثکه شرح ایتوچی عالم‌لر علم مسئله‌سنك صوراوچینك اهل بولون هم اویراتلگان علم دن بر نوع بوزوق اق چقمـاوچیاق‌نی شرط ایتـه‌لر . واقعـا بو شرطلری بیـك درست چونکه علم توزاته تورغان قـورال بوزه تورغان قـورال ترگـل‌در. نـادانلق‌نی بیـارور اوچون‌نی بولسەده صورالسه کیراك اورام بـاشنده بولسون ، صـورالمش کشی جوابن بـله توروب یاشرسه اول کشی بو حدیث شریفی‌نك حکمنه کرر ، چـونکه آدم‌لار هر اشلرنك بر برسنه محتاج‌لاردر ، بوحقده کیمچیلك ایدوچی کمسه، آمچیلك حقنه کیمچیلك قیلغان بولوب ، هیئت اجتماعیه فاعلسنه‌بو اش ضورخورلق‌نی قیلمق بوله‌در. منه شوشی حکمت اوچون فائده‌سی ضررندان آرتوق بولغان کشی‌لار خیر الناس‌دان صانالمشلاردور.

۸٤٥ نچی : « مَنْ سَرَّهُ اَنْ يَكُونَ اَقْوىٰ النَّاس فَلْيَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰه »

هرکم آدملارنك قوەلیره‌گی بولوب شونك سببلی طنچ یاطمق اوینك بولسه اول کشی الله‌تعالی حضرتلرینه توکل قیلسون. یعنی هر اشنك توغری بولونی اوزنه فرض دیب بلسون. هر بر اُشنك الله تعالی‌دان قورقونی اوزنه قاعده ایتوب ترتقان کشی ، هیچ بر کشی‌دن قورقماسون ! چونکه ایك قوەلی کشی اوزیدور. اول کشی‌گه، دوشمان‌لارنك حیله‌سی . بارده برچرکی چبن بزلداغان کبك کنه کورنور، هیچ برسنه التفات ایتماز، بوکشی‌نك اثری هر بر کشی قارشنك باشقه‌چه‌راق بولـور . عقللی هـم‌زیراك بولـوب هر براُشنك

توغری

توغری وراست بولغان کشی‌نك کوکلنده برنفس آرزوسی بولسه ، اول کمسه سیوکلی آدم بولور .

شاعر ضیا پاشامرحوم :

بن هرنه قدر کوردم ایسه بعض مضرة * ثابت قدم ینه بورأی‌نك اوزه‌رنده انسانه صداقت یاقیشور کورسه‌ده اکراه * یاردمچی‌سیدور توغری‌لارنك حضرة الله دیب اینگان ایدی . لکن پاشانك آقنقدان کورگان بعض ضررلارنه سبب ، اختلافلی مسئله‌ده نفسی‌نك ضور اولوشی بولوب . اوچ آلو اوچون باش بولونی سویمکلکی بولمش‌ایدی . برده اوزفایده‌سون قارامیچه ملتمزنك أدبی وتربیه‌سی اچروسنده ، یالغز توغری‌لقنی اوست‌لارنه آلوب الله‌غه توکل قیلغان کشی‌لار عمرلری اچنده هیچ برضرر کوره‌بلار . ایکی دنیانك ابزگولکی آندی کشی‌لارنك میراث مال‌لاری حکمنده‌در .

۸٤٦ نچی : « مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَجِدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ فَلْيُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلّٰهِ »

برمن کوکلنده ایمان لذتن طابماقنی اوستسه ، سوبشکان کشی‌سنی الله رضالغی اوچنگنه سویسون ! اما دنیالق برتلاك اوچون بولماسون !

۸٤۷ نچی : « مَنْ سَمَّى بِالنَّاسِ فَهُوَ لِغَيْرِ رُشْدِهِ أَوْفِيهِ شَيْءٌ مِنْهُ »

برکشی آدامیلر آراسنده سوز یوررتسه ، بوکمسه‌نی حرام آتادان توغان دیوب بلگز ! حرام اوق بولماسه‌برآز چیتدن قاتوش بولغان بولور ... سوزبورتونك‌یمانلغنه اوشبوسوز یبتار !

۸٤۸ نچی : « مَنْ سَلَّ عَلَيْنَا السَّيْفَ فَلَيْسَ مِنَّا »

بره‌و بزنك‌استمزگه قلچن چیغاریب کیلسه ، اول‌بزنك ایشمز توگلدر . یعنی مسلمان بولغان کمسه ، مسلمان کمسه استنه قلچ کوتارمس ، بولای کوتاروچی ، یعنی مسلمانلارغه قارشو صوغش قلوچی مسلمان توگلدر . . .

۸٤۹ نچی . « مَنْ شَابَ شَيْبَةً فِي الْإِسْلَامِ كَانَتْ لَهُ نُورًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ »

برکشی یاشدن مسلمان بولوب ، اسلام‌دیننده قارتایسه ، بوقارتلق (آقصاقا للبلق) اول‌کمسه اوچون قیامت کوننده نور بولور . بوحدیثنك کیلونده حدیث آڭلاوچیلار اوشبونی بیان قیلغانلار : رسولمز برصاچ کیتاروچیگه باردی . صاچ آلوچی صاچن کیتارگانده ، رسولمزنك صاقالنده بولغان‌آق تکنی یلقمق بولدی . رسولمز آنك قولن توتدیده اوشبوحدیثنی ایتدی .

۸۵۰ نچی : « مَنْ شَهِدَ شَهَادَةً يَسْتَبِيحُ بِهَا مَالَ امْرِئٍ مُسْلِمٍ أَوْيَسْفِكُ بِهَا دَمًا فَقَدْ أَوْجَبَ النَّارَ »

برکشی ایکنچی بره‌ونك مالن حقسز آلو اوچون گواه بولسه ، یا بره‌ونی اوترتو اوچون یالغان گواهلق بیرسه ، بوکمسه اوزینه تموغ اوتون تیوش ایتکان بولور .

۸۵۱ نچی : « مَنْ شَدَّدَ سُلْطَانَهُ بِمَعْصِيَةِ اللهِ اَوْهَنَ اللهُ كَيْدَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ »
بر كشی اوزینك سلطاننی ، الله‌تعالی گه گناه قیلوغه قزقدرسه ، بو كشمه قیامت كوننده الله‌نك عذابندن قتولورغه یول تابالماس .

۸۵۲ نچی : « مَنْ صُنِعَ اِلَيْهِ مَعْرُوفٌ فَقَالَ لِفَاعِلِهِ جَزَاكَ اللهُ خَيْرًا فَقَدْ اَبْلَغَ فِى الثَّنَاءِ »
بره‌وگه بر كشی طرفندان ایزگولك قلنسه ، شول كشی ایزگولك قیلوچیغه « الله‌تعالی سیكا ایزگولك جزاسی بیرسون ! » دیسه ، بو كمسه تگی ایزگولك قیلوچیغه قارشو ایزگولگن تمام قیلغان بولور .

۸۵۳ نچی : « مَنْ ضَارَّ ضَارَّ اللهُ بِهِ وَمَنْ شَاقَّ شَاقَّ اللهُ عَلَيْهِ »
بره‌و ایكنچیسنه ضرر تیدرسه ، الله‌تعالی اول كشینك اوزینه‌ده ضرر كیتورر . تاغن بره‌و ایكنچیسنی آورلقغه توشرسه ، اول كمسه‌نی اوزینی ، الله تعالی آورلقغه توشرر .

۸۵۴ نچی : « مَنْ ضَرَبَ مَمْلُوكَهُ ظَالِمًا اُقِيدَ مِنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ »
بره‌و خدمتچیسن اورونسز صوقسه ، الله تعالی اول كمسه‌دن قصاص آلدرتور . بو توغریده بیان اوتدی .

۸۵۵ نچی : « مَنْ ضَمَّ يَتِيمًا لَهُ اَوْ لِغَيْرِهِ حَتَّى يُغْنِيَهُ اللهُ عَنْهُ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ »
بره‌و اوز تربیه‌سنده بولغان یا باشقه كمسه تربیه‌سنده بولغان یتیمنی كوكره‌گنه آلوب قصسه ، یعنی یتیمنی كشی كوریمه كشی ایشگنه محتاجلقدان قتولورلق درجه‌ده تربیه قیلسه ، اول كمسه‌گه جنت تیوشلی بولور . بو توغریده حدیثلر اوتدی .

۸۵٦ نچی : « مَنْ عَالَ جَارِيَتَيْنِ حَتَّى يُدْرِكَا دَخَلْتُ اَنَا وَهُوَ الْجَنَّةَ كَهَاتَيْنِ »
بر كشی وقیر كمسه‌لرنك كچكنه ایكی دانه قزلارن اوزاری جماعتی اچنده كیاوگه بیررلك بولغانچه تربیه ایتسه ، مین هم اول كشی ایكی یننشه بارمق كبی بولوب جنتكه كررمز . اوراملر تاشلانغان بالالی تربیه ایتوب اوستروده ثوابن چیكدن طشدر . چونكه آنی باشقه‌دین كشیلری آلوب اوز دینلرینه كشی آیتدررلار (ش ح)

۸۵۷ نچی : « مَنْ عَالَ اَهْلَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ يَوْمَهُمْ وَلَيْلَتَهُمْ غَفَرَ اللهُ لَهُ ذُنُوبَهُ »
مسلمانلاردان بتون اوی جماعتن بر تاولك تربیه قیلغان كمسه‌نك الله‌تعالی گناهنی یارلقار .

۸۵۸ نچی : « مَنْ عَيَّرَ اَخَاهُ بِذَنْبٍ لَمْ يَمُتْ حَتَّى يَعْمَلَهُ »
بره‌و اوزینك دینی قرداشن اش‌نچلی عیبلاسه ، اول كشی اوزی شول اشنی اشلامی دنیادان اوتمس !

٨٥٩ نچی : « مَنْ غَشَّ فَلَيْسَ مِنَّا »
مسلمانلارنی آلداغوچی بزنك ایشمز توگلدر. (١٨٨ نچی حدیثکه‌ده‌قارالور.)

٨٦٠ نچی : « مَنْ فَرَّقَ فَلَيْسَ مِنَّا »
برلکده بولولاری تیوش بولغان کمسه‌لرنی آیوروغه سبب بولغان کمسه، بزنك ایشمزتوگلدر. یعنی ایرایله خاتون، آتا ایله بالا، آغا ایله انی، سگل ایله آپا، استاذ ایله شاکرد، دوست ایله دوست آرالارونی آیوروغه سبب بولغان کمسه بزنك آرامزده تورماسون!

٨٦١ نچی : « مَنْ قَاتَلَ لِتَكُونَ كَلِمَةُ اللهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللهِ »
بر کشی الله‌نك قرآنی استن بولسون اوچون، دین دشمانلاری ایله صوغش قلسه، بو کمسه شول وقتده الله یولنده یوروچی بولور، اولسه‌شهید باشقالارنی اوترسه اوشاندق جنتلی بولور. . . .

٨٦٢ نچی : « مَنْ قَادَ أَعْمَى أَرْبَعِينَ خُطْوَةً وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ »
بر کشی صوقرنی باراتورغان اورننه تابا، قرق آدومغنه بیذا کلاسه‌ده، اول کمسه‌گه جنت‌که کرو تیوشلی بولور. یعنی کرمی قالماس! چونکه اورامده (بیگره‌کده) اولوغسماق کمسه‌لرگه، بر صوقر کمسه‌نی یتا کلاب یورو نفسکه آوراشدر، شول سببدن بواشنی قلوچی تکبرلکدن بیزگان بولور. . . .

٨٦٣ نچی : « مَنْ قَتَلَ مُعَاهِدًا لَمْ يَرِحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ أَرْبَعِينَ عَامًا »
جنتنك ایسی قرق یل یوررلك یراق بیردن بوروتلارغه طیولساده معاهدنی اوترگان کمسه جنتنك ایسنده ایسنی آلماس معاهد ـ صوغش وقتلارنده مسلمان بولغان خلقنی توره‌لو طرفندان امینلك بیرلب، اسلام یورطنده طنچ توروغه وعده بیرلش کمسه‌در. . . .

٨٦٤ نچی : « مَنْ قَتَلَ مُعَاهِدًا فِي غَيْرِ كُنْهِهِ حَرَّمَ اللهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ »
بره‌وبر معاهدنی برده اورونسز اوترسه، بوکمسه‌گه جنت حرام بولور. . . .

٨٦٥ نچی : « مَنْ قَذَفَ مَمْلُوكَهُ وَهُوَ بَرِيءٌ مِمَّا قَالَ جُلِدَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَدًّا إِلَّا أَنْ يَكُونَ كَمَا قَالَ »
بره‌واوزینك قول آستنداغی خدمتچی ایرنی یا یسه‌خدمتچی خاتوننی اوغری یازناچی دیه‌سرکسه، اگراینکان سوزی راست بولماسه بوکمسه‌گه قیامت کوننده حد اورولور. درست بولساغنه قتولور . . .

٨٦٦ نچی : « مَنْ قَذَفَ ذِمّیا حُدَّلَهُ یَوْمَ القیامَة بسیاط من نار »
برەومسلمانلار آراسندە، اسلام یورطندەتوروچی کافرنی گناهلاردان برعیبن آتیاب سوکسە، بوکمسەنی قیامت کوننده اوتدان بولغان قامچی ایله صوغلمش بولور.
کافرلرنی رنجتوتوغروسنده اوزون بیانلار اوتدی.

٨٦٧ نچی : « مَنْ قَعَدَ عَلٰی فراش مَغیبَة قیّضَ اللّٰهُ لَهُ ثُعبانا یَوْمَ القیامَة »
برکشی اوزی اویده بولماغان ایرنك توشاگی اسننه اوتورسه، الله تعالی اول کمسەگه قیامت کوننده بر آژدها بلاننی ایرکلی قلور. . . یعنی خاتونی ابله زنا قیلسه دیمك.

٨٦٨ نچی : « مَنْ کانَ لَهُ وَجْهانِ فی الدُّنْیا کانَ لَهُ یَوْمَ القیامَة لسانٌ منْ نار »
برەونك دنیاده ایکی یوزی بولسه، اول کمسەنك قیامت کوننده ارتدان بولغان تلی بولور.

٨٦٩ نچی : « مَنْ کانَ لَهُ شَعرٌ فَلْیُکْرِمْهُ »
برەونك صاچی بولسه، اول آنی، حرمتلو تونسون! یعنی تاراسون، مایلاسون، پاك تونسون!

٨٧٠ نچی : « مَنْ کانَ لَهُ صَبیٌّ فَلْیَتَصابَ لَهُ »
برەونك صبی بالاسی بولسه، اول کمسه آنك خاطرن تابو اوچون صبی کبی بولوب، اش قلسون! یعنی هرکمنك خاطرن تابوده اوزی کبی بولمق تیوشدر.

٨٧١ نچی : « مَنْ کانَ یُؤْمنُ باللّٰه وَالْیَوْم الْاٰخر فَلْیُحْسنْ اِلیٰ جاره، وَمَنْ کانَ یُؤْمنُ باللّٰه وَالْیَوْم الْاٰخر فَلْیُکْرمْ ضَیْفَهُ، وَمَنْ کانَ یُؤْمنُ باللّٰه وَالْیَوْم الْاٰخر فَلْیَقُلْ خَیْرًا اَوْلیَسْکُتْ »
برەو اللهغه همده آخرت کوننده ایمان ایتسه اول کمسه کورشسینه ایزگولك قلسون، همده قوناقنی حرمتلاسون، همده سویلاگانده ایزگو سوزلر ایله‌گنه سویله‌سون ایندی‌بولای قلا آلماسه تیك تورسون! . . .

٨٧٢ نچی : « مَنْ کانَ یُؤْمنُ باللّٰه وَالْیَوْم الْاٰخر فَلا یُرَوّعَنَّ مُسْلمًا »
برەو اللهغه همده آخرت کوننه اشانسه، مسلمان کشینی قورقتماسون طنچسزلاماسون!

٨٧٣ نچی : « مَنْ کَتَمَ شَهادَةً اذا دُعیَ اِلَیْها کانَ کَمَنْ شَهدَ بالزّور »
برەو گواهلقغه چاقرلسه، شول وقتده کورگان اشن یاشرسه بوکمسه، یالغانغه گواهلق بیروچی کمسه کبی گواهلی بولور. بوتوغریده بیانلار اوتدی. . .

من

۸۷٤ نچی : « مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ »
بر کشی میندن کوچرلگان حدیثده ، یالغانلاوغه یابوشسه، یعنی میندن بولمغاننی میندن، میندن بولغاننی میندن توگل دیسه ، بو کمسه اوزینڭ اورنن تموغدن بلسون !

۸۷۵ نچی : « مَنْ لَبِسَ ثَوْبَ شُهْرَةٍ أَعْرَضَ اللهُ عَنْهُ حَتَّى يَضَعَهُ مَتَى وَضَعَهُ »
برەو ماقتانو اوچون کیوم کیسه ، الله تعالی آندان مرحمت قاراون آلور ، شول کیومن تاشلاغانچه بوکمسه خورلقده بولور ....

۸۷٦ نچی : « مَنْ لَعِبَ بِالنَّرْدِ فَقَدْ عَصَى اللهَ وَرَسُولَهُ »
نرد اوینابا عمرن ارەم ایتوچی کمسه اللهغه هم رسولینه قارشو تورغان کمسه کبی بولور .
نـرد - کارتی ، شاقمق کبی اویونلاردان بر سیدر .

۸۷۷ نچی : « مَنْ لَقِيَ الْعَدُوَّ فَصَبَرَ حَتَّى يُقْتَلَ أَوْ يَغْلِبَ لَمْ يُفْتَنْ فِي قَبْرِهِ »
برەو صوغش وقتنده دین دشمانینه اوچراسه ، شول وقت اوزی اولگانچه یا آنی جیڭگانچه صبر ایتسه ، اول کمسه قبر عذابن کورمس !

۸۷۸ نچی : « مَنْ لَمْ يَشْكُرِ النَّاسَ لَمْ يَشْكُرِ اللهَ تَعَالَى »
برەو کشیلردن کورگان ایزگولکلرگه شکر قیلماسه ، الله تعالیدن بولغان نعمتلرگەده شکر قیلماس . بو توغریده حدیثلر اوتدی .

۸۷۹ نچی : « مَنْ مَاتَ عَلَى شَيْءٍ بَعَثَهُ اللهُ عَلَيْهِ »
برکشی نیندی رەوشده اولسه ، شول رەوشده قوبارلور .

۸۸۰ نچی : « مَنْ مَشَى مَعَ ظَالِمٍ لِيُعِينَهُ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ ظَالِمٌ فَقَدْ خَرَجَ مِنَ الْاِسْلَامِ »
برەو کشیلرگه ظلم ایتوچی کمسه گه یاردم ایتو اوچون برلکده یورسه ، آنڭ ظالم ایکانن بر ده شیکسز بلسه ، اول کشی یاردم قلوی آرقاسنده اسلامدن چقار .

۸۸۱ نچی : « مَنْ مَنَحَ مِنْحَةً وَرِقٍ أَوْ مِنْحَةَ لَبَنٍ أَوْ هَدَى زُقَاقًا فَهُوَ كَعِتْقِ نَسَمَةٍ »
برەو ایکنچیسنه آقچه بیربتورسه ، یاصدقه قلسه ، یا سوت اچرسه ، یا تابا آلمی تورغان اورامن تابب بیرسه ، اول کمسەنڭ بو اشینه قل آزاد ایتو ثوابی بولور .....

۸۸۲ نچی : « مَنْ نُوقِشَ الْمُحَاسَبَةَ هَلَكَ »
برەواوزینڭ قول آستنده بولغان مالی ایله اش قیلوچیدان حساب آلغانده، حساب بیروچی

اینەدن جسینه قدر جتنكب قصسه تنكەسنه تیارلك تیكشرسه، بوكمسه هلاك بولور. چونكه
بوقاتی كوكللی كشیلردن بولادر.

بایلار بوحدیثدن عبرتلنسونلر! ..

٨٨٣ نچی : « مَنْ هَجَرَ اَخَاهُ سَنَةً فَهُوَ كَسفك دَمه »

بره‌و اوزینك مؤمن قرنداشی ایله بریل تاشلانب تورسه، مسلمان قرنداشنی اوترگان كمسه كبی بولور. یعنی دشمانلق توتوب تاشلاسه، آنك یاننه بارماسه. . .

٨٨٤ نچی : « مَنْ لَایَرْحَمْ لَایُرْحَمْ »

باشقالارغه مرحمتلی بولماغان كمسه‌نك اوزینه‌ده مرحمت قیلنمش بولماس. چونكه آدم بالاسی هربرسیده خطادان محتاجلقدان باشلاری چقمی تورغان كمسه‌لردر. بوساعت اول سیندن مرحمت صوری ایكان، ایكنچی ساعت سین شونارداد یاباشقادان مرحمت صرارسك!

٨٨٥ نچی : « مَنْ لَایَرْحَمْ لَایُرْحَمْ وَمَنْ لَایَغْفِرْ لَایُغْفَرْلَهُ وَمَنْ لَایَتُبْ لَایُتَبْ عَلَیْهِ »

بره‌وخلقغه مرحمت قیلماسه، خلق آنكارده مرحمت قیلماس، بره‌واوزن رنجتكان كمسه‌نی تیپچماسه، باشقه‌لارده آنی كیچماسلر، بره‌وكشینك توبه‌سنی قبول ایتوچن بولماسه اوزینكده كوبه‌سنی قبول قیلنماس ..

٨٨٦ نچی : « مَنْ لَایَسْتَحِی مِنَ النَّاسِ لَایَسْتَحِی مِنَ اللّٰهِ »

آدمیلردن اویالماغان كمسه، الله‌دانده اویالماس یعنی الله‌دان اویالماغاننی بنده‌دن اویالو یاراماس، دیگان سوزیاراقلی سوزتوگلدر، چونكه آدملردن اویالماغان كمسه الله‌دان اویالماغان بولور. . .

٨٨٧ نچی : « مَنْ یَتَكَفَّلُ لِی اَنْ لَایَسْئَالَ النَّاسَ شَیْئًا وَاَتَكَفَّلُ لَهُ اَلْجَنَّةَ »

كمده‌كم آدملردن حاجت صرامام دیو وعده بیرسه، میده آنكا جنت ایله وعده قلامن.

٨٨٨ نچی : « مَنْ یُرِدِاللّٰهُ بِهِ خَیْرًا یُفَقِّهْهُ فِی الدِّینِ وَیُلْهِمْهُ رُشْدَه »

الله‌تعالی بره‌وگه ایزگولكنی تلاسه، اول منی دینده عالم قیلور، همده آنكا توغری یولنی سیزدرتر. . .

٨٨٩ نچی : « مَنْ یَعْمَلْ سُوْءً یُجْزَبِهِ فِی الدُّنْیَا »

بره‌وبر یاوزلقنی قیلسه، شول یاوزلق ایله دنیاداده جزا قیلنمش بولور.

٨٩٠ نچی : « مَوْتُ الْفَجْاَةِ رَاحَةٌ لِلْمُؤْمِنِ وَاَخْذُهُ اَسَفٌ لِلْفَاجِرِ »

كینات اولو، مؤمن كشی اوچون راحتلكدر، امابوزق كشیلر اوچون قایغوحسرت سببیدر...

الامؤمن

۸۹۱ نچی : « اَلْمُؤْمِنُ مِرْآةُ الْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنُ اَخُو الْمُؤْمِنِ يَكُفُّ عَلَيْهِ ضَيْعَتَهُ وَيَحُوطُهُ مِنْ وَرَائِهِ »

مؤمن ـ مؤمننك كوزگوسيدر. مؤمن مؤمننك توغانيدر، شول سببدن برسی‌ايكنچسينك ارمم ياتا نورفان‌نسته‌سنی صاقلار، ‌مالن، حقن اوزی يوغنداده صاقلار. كوزگو بولسه، آنك آرقلی بزهر برعيبمزنی كورەمز.

۸۹۲ نچی : « اَلْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا »

مؤمنلر بر برسينه، بربنا كبيلردر. بنالارده برسی برسنی آودارمی توتوب تورالار ايدی، مؤمنلر بر برسی ايله شولای بولمق كيراك ... بو برله‌شوحقنده‌مديثلر اوتدی...

۸۹۳ نچی : « اَلْمُؤْمِنُ مَنْ آمَنَهُ النَّاسُ عَلَى اَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ الْخَطَايَا وَالذُّنُوبَ »

آدميلرنی مالّلارنك جانلارنده طنچلقك‌باشاتوچی كمسه،مؤمندر. مهاجر ـ دنيانی قويوچی كمسه‌ده، گناهلارنی تاشلاغان كمسه‌در.

۸۹٤ نچی : «اَلْمُؤْمِنُ مَنْ يَأْلَفُ وَيُؤْلَفُ وَلَا خَيْرَ فِيمَنْ لَا يَأْلَفُ وَلَا يُؤْلَفُ وَخَيْرُ النَّاسِ اَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ »

كشيلر ايله برله‌شوچی، كشيلرده آنك ايله برله‌شوگه يارانقلی كمسه‌لر حق مؤمنلردر، اما كشی ايله برله‌شوچی ايله كشيلرنيده اوزينه ايالشدر وصفتی بولماغان كمسه‌ده هيچ ايزگولك يوقدر، آدميلرنك ايك ايزگوسی آدميلرگه فائده‌سی بولغانيدر.

مترجم‌طرفندان: بواورنده برروتدن اونغه ياقن حديث مؤمنلرنك برله‌شو (اتحاد)ده بولولاری تيوشلگنی بيان ايتوب، شولای بولوغه بيوردی. ايندی نی‌سويلامك بولساقده نيندی گوزەل صفتلار توغروسنك سوز آچساقده، بزده اول صفتلار يوق بولوب، چغادر، كير بسنچه‌نيندی‌يگنه‌يمان اشلردن‌طيولونی كورساك، شول‌يمانلقلاردان هر برسينك بزده تولوب‌ياتقانن كورەمزنی عجبدر حالمز، نی‌يمانلق، نی‌جفاده جانلارمز! نيقدر عيبلرمز بولساده بزعيبلی توگل السكی امام افنديلر مفتيلر عالملر عيبليدر . .

۸۹۵ نچی : « اَلْمُؤْمِنُ يَغَارُ وَاللهُ اَشَدُّ غَيْرًا »

مؤمن بولغان كمسه شريعتكا، عقلگه قارشو حكمته كيری بولغان اشلرده بيك غيرتلی آلارنی طيوده تورو‌شوچی بولمق تيوش! مؤمن شولای غيرتلی بولساده‌الله تعالی آناردانك غيرتليركدر.

۸۹۶ نچی : « اَلْمُؤْمِنُ غِرٌّ كَرِيمٌ وَالْفَاجِرُ خَبٌّ لَئِيمٌ »

مؤمن کمسه آلدانوچی جومارد کوکُللی بولور، امابوزق کمسه‌لر کافرلر صاران همده حیله‌لی بولورلار. یعنی مؤمن کمسه اوزی صاف کوکُللی بولغانلقدان باشقه‌لارنیده شولای دیوب بلب، حیله‌لی کمسه‌لر آنی آلدارلار، شول سببلی آلدانور. . .

۸۹۷ نچی : «اَلْمُجَاهِدُ مَنْ جَاهَدَ نَفْسَهُ فِی اللهِ»

الله یولنده صوغشوچی دیوب شوندی کشینی ایتلور، اول کشی یمانلقدان طیوده، الله فرمانی ایله یوروده اوزن جیکوچی بولور . . .

۸۹۸ نچی : «اَلْمُسْتَبَّانِ مَاقَالاَ فَعَلَى الْبَادِی مِنْهُمَا حَتَّى يَتَعَدَّى الْمَظْلُومُ »

ایکی کمسه سوگشکانده ایکسینکده یمان سوزلری اچنده بولغان گناه سوگشنی باشلاغوچیغه جکلانر؛ اما قایچان ایکنچسی سوگشوده آرتدوروب یبارسه، بو وقتده هر کمنك سوگشی اوز ضررینه بولور.

۸۹۹ نچی : « اَلْمُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ فَاِذَا اسْتُشِيرَ فَلْيُشِرْ بِمَا هُوَ صَانِعٌ لِنَفْسِه »

اشن کیکاش ایله یوروتوچی، هر اشنده طنچ بولور. بر کشی کیکاشه‌ه چاقرلسه شول اش توغروسنده اوز باشینه توشسه اشنی نیچك قیلور، شول روشده کشیگه‌ده کیکاش بیرر....

۹۰۰ نچی : « اَلْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ يَدِه وَلِسَانِه »

مسلمان کم؟ مسلمان شولدر، بـــاشقه مسلمانـلار آنك قولندان همده تلندن سلامت بولورلار. . .

۹۰۱ نچی : «اَلْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِه وَيَدِه وَالْمُؤْمِنُ مَنْ اَمِنَهُ النَّاسُ عَلَى دِمَائِهِمْ وَاَمْوَالِهِمْ »

مسلمان کشینك تلندن قولوندان مسلمانلار سلامت بولورلار. مؤمن کمسه‌نی آدملر جانلارینه مال‌لارینه صاقچی دیوب بلورلر. مسلمان ایله مؤمن شوندی صفتلاری بولغانلارغنادر.

۹۰۲ نچی : « اَلْمُسْلِمُ مِرْآةُ الْمُسْلِمِ فَاِذَا رَأَى بِه شَيْئًا فَلْيَأْخُذْهُ »

مسلمان مسلمان‌نك کوزگوسیدر، شونك اچنده برسی ایکنچسنده بر ضررلی نسته کورسه، آنی آلوب تاشلار.

۹۰۳ : نچی «اَلْمُسْلِمُونَ اِخْوَةٌ لاَفَضْلَ لاَحَدٍ عَلَى اَحَدٍ اِلاَّ بِالتَّقْوَى »

مسلمانلار بربرسی ایله قرنداشلردر، برسی ایکنچسنه استن بولماس، باری ضررلی اشلردن صاقلانب، فائده‌لی اشلرنی هر برسنده قیلو ایله گنه برسی برسندن آرتق صانالورلار. . .

۹۰٤ : نچی «اَلْمُسْلِمُونَ عِنْدَ شُرُوطِهِمْ»
مسلمانلار نیگه سوز بیرسه‌لر، شول سوزلرینه توررورلار. یعنی مسلمان کمسه ایکی سویلامس، وعده‌سنده تورور، تلاگانن قیلور، ایتکان سوزی آتقان اوغی کبی بولور،

۹۰۵ نچی : «اَلْمَعْكُ طَرَفٌ مِنَ الظُّلْمِ»
بورلنک آنچاسی بولوبده، بوروچن توله‌ونی کیچکترو خلقنی رنجتودن بربوتاقدر.

۹۰۶ : نچی «اَلْمَكْرُ وَالْخَدِيعَةُ وَالْخِيَانَةُ فِى النَّارِ»
مکر، یالغانچیلق، خیانت، اچ کرلیلك بولار بارسیده تموغ اهلینك اشلریدر.

۹۰۷ نچی : «اَلْمَيِّتُ يُعَذَّبُ فِى قَبْرِهِ بِمَا نِيحَ عَلَيْهِ»
اولك قبرنده عذاب قلنور، اوزینك آرتوندان قچقرب یغلاب قالوچیلار اوچون.

۹۰۸ نچی : «نَضَّرَ اللّٰهُ امْرَاءً سَمِعَ مِنَّا شَيْئًا فَبَلَّغَهُ كَمَا سَمِعَهُ فَرُبَّ مُبَلَّغٍ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ»
الله تعالی شول کمسه‌نی خوش قلسون! اول بزدن حدیثنی اشتورده، آنی آرتدرمی کیمتمی تیوشلی کمسه‌لرگه ایرشدرسه، بوکمسه رسول‌الله‌نك اوزندن اشتكان کمسه‌دن آرتق بولور، چونکه اشتوچیلر آراسنده رسولمز آوزندان اشتکان کمسه‌لردن صاغراقلاری باردر.

۹۰۹ نچی : «نِعْمَ الْمِيتَةُ أَنْ يَمُوتَ الرَّجُلُ دُونَ حَقِّهِ»
نی خوش اولمدر، شول کشینك اولوی، برده اورنسز، عیبسز اوترلور، یایسه خلق حاقده سنه جانن فدا قلور...

۹۱۰ نچی : «نَفِى بِعَهْدِهِمْ نَسْتَعِينُ اللّٰهَ عَلَيْهِمْ»
رسولمزنك بوحدیثی بدر صوغشی وقتنده صحابیدن حذیفه ایله آتاسی حقنده ایتلدی. قریش کافرلری بولاردن بدر صوغشنده رسولمز یاغندن صوغشماوغه وعده آلدیلار، بولار بوحالنی رسولمرگه ایتدیلر، شول وقتده رسولمز ایتدی: بز وعده‌لرگه تورامز، اشمزنك اوستکه چغون الله‌دان کوته‌مز یاردمچمز الله‌در، سز وعده‌کزده توروکز! دیدی.

۹۱۱ نچی : «نِيَّةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ وَعَمَلُ الْمُنَافِقِ خَيْرٌ مِنْ نِيَّتِهِ، وَكُلٌّ يَعْمَلُ عَلَى نِيَّةٍ، فَاذَا عَمِلَ الْمُؤْمِنُ عَمَلًا ثَارَ فِى قَلْبِهِ نُورٌ»
مؤمن کمسه‌نك بر اشنی کوکلدن نیت ایتوی شول اشنی اشلاوندن ایزگودر، منافقنك اش قلوی نیتندن آرتقدر، هرکشی اوز نیتی ایله اش قلور. قایچان برمؤمن بر اشنی

قلسه کوکلنده نور بولور . یعنی کشینڭ هراش نیتی ایله‌در. مؤمن کمسه بر اشنی قلونی تلاسه ، برسبب ایله قلمی قالساده اشلاگان ثوابنه ایرشر.

٩١٢ : نچی « اَلنَّارُ عَدُوٌّ فَاحْذَرُوهَا »

اوت بر دشماندر، سز آندان صاقلانگز! قلغان اشلرگزی طشقی هم اچکی اوتدان صاقلاگز!

مترجم : بو حدیثدن : مؤمن کمسه‌نڭ اوزینڭ قولنداغی دولتن ، اوتدان صاقلانو اوچون استراخاؤایت اینوی درست بولـوی بلنه‌در . استراخاؤایت اینـو اوشبو روشده در . بره‌ونڭ اویی بولا ، یا اوی نسته‌لری بولا، شونی بر بها قویاده ، بیلـگولی بولغان بربرگه باروب مڭ صوم بولسه ، یلینه اون یابش صوم تولیدر. شول یل اچنده اوت قضاسی ایله نسته‌لری یانسه تگی اورندان مڭ صومنی آلور. کورگز رسولمزنڭ بو حدیثی بو اشنی درست کورساته‌در .

٩١٣ نچی : «اَلنَّدَمُ تَوْبَةٌ»

قلغان اشکه اوکنو، توبه صانالادر، بره‌و بیمان اش قلا ایکان، شونی قلوینه صوڭندن اوکنسه البته بو کشی آنی ایکنچی مرتبه قلاچق توگل، بو ایمس مگر توبه‌در....

٩١٤ نچی : « نَهَى رَسُولُ اللّٰهِ (صلی الله علیه وسلم) عَنِ الْاُغْلُوطَاتِ»

رسولمز امتن خلقنی صاتاشدررا تورغان اشلردن طیدی.

٩١٥ : نچی « نَهَى عَنْ اَنْ يُخَصَّ اَحَدٌ مِنْ وَلَدِ آدَمَ.»

رسولمز ایرلرنڭ گیرلرین آلدرودان طیدی. یعنی بچترودن طیدی. چونکه بو امتنی آزاینوغه سبب بولادر.

٩١٦ نچی : « نَهَى عَنِ الْاِقْرَانِ اِلَّا اَنْ يَسْتَأْذِنَ الرَّجُلُ اَخَاهُ»

رسولمز خرما، ژیناغراد کبی نسته‌لرنی بردن آرتقنی‌بر یولی قابب آشاودان طیدی.

بو یاریدر قایچان برگه بولغان اوتورداشلاری بو اشکه رضا بولسالارغنه ، شول‌وقتده کوبس آلوب قابساده یارار.

٩١٧ نچی : « نَهَى عَنِ الْاَكْلِ وَالشُّرْبِ فِى اِنَاءِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ»

رسولمز امتن آلتون کمش صاوتدان اچملك اچودن طیدی.

مترجم: چونکه بو نسته‌لر آقچادر، بولارغه نی نسته آلساڭ بیره‌لر. ایندی آلارنی صاوت صابا اینوب، جیوب فائده‌لنودن طیوب تورو، ایکانومیه‌گه ضرر ایتار، اما آندی صاوتلاردن صو اچوده ضرر بولوی باشقاچه، بر اش اوچـون توگلدر، اسرافلقـدا غنه‌در، بزنڭ

بعض

ض بر زمان شیخلرمز آندان اچو حرام، کافرلر عادتی دیوب، حدیثنك حکمتن بوزالار. ینك ایکانومیه ـ اسرافدن صاقلاودر، اما بره‌و سیگا کمش صاوت ایله صو بیره ایکان ! اما توبلانگی شعرده ایتولکان صالقن ایشانلار کبی کمشدن اچویارامی دیو، صالقنلانو راماسدر.

شعر:

عجبت من شیخ ومن زهده * وذکره النار واهوالها
ویکره الشرب فی فضة * ویسرق الفضة ان نالها

اسی: من زمانمزنك ایشانلارینه، همده آلارنك تقوالگنه، اوشانداق تموغ قورقولارن یلاب، سویلاب قایغرولارینه عجبسنه من، بواش بیك خوش، شونك اسننه کمش صاوتدن اچونی حرام دیوب، شوندان صوده اچمیلر، بو اش کشی آلدنك، اما طنچ آولاق بولمه‌ده راغانك کمش صاوتنی برده شیکسز اورلارلار ...

٩١٨ نچی: « نَهَی عَنِ التَّبَتُّل »

ل = دنیادان هم خلقدان آیورولوب، بر پوچماقده یابربولمه‌ده باشنی آسنقه صالوب، تسبیحده بولوديمك. بواش‌دن رسولمز امتن طیدی.

رجمه‌دن: ایشانلق اسمی ایله یورتلگان «تبتل» هم رهبانیت دیگان « مناخلق » بزنك نمزده بیك دانلقده همده هرکمنی بولدان یازدرماقدالاردر. رسولمز اوزینك امتی بر ن ایشانلق ایـله صاتو ایته باشلایاچاغندان خبردار بولوب، آلدان سیزب دیمشدر رهبانیة فی الاسلام» اسلام دیننك پوچماق قاراولچیلغی، باشنی آسنقه ایب، نیمه شمارتولار، در. بولارالك زمانده گریك دیگان قوملگنه بولغاندر. بزنك ایشانلق دیگانمز آلاردان غان ماناخلقدر. کوز آلنمزده نصارانك ماناخلاری کورنب یوریدر، ایشانلق دیگانمزده ی ماناخلقدر . . . رسولمز آندی تیوشسز اشلرنی بتره اوچون یبارلگانلکدن اوزینك عبوده‌یتنده، دنیادان قاچقان بولوب، پچماق قاراوللاوحرامدر دیگان. بوایشانق اسمی، ره‌لی دیگان کبی، دنیاده بارلغی بولماغان نسته‌گه اسمدر. اما شریعت قاشنده بولغان یخ»لق، کبراکی عالملردن هر برسنی بوت یخشیلاب بلب، بلماگانلرگه اوگره‌توچی ه‌گه اسمدر. شوندان باشقه ایشانق یوق. چن عالم ایشاندر، مریدلری شاکردلریدر. سون اسلام! اسلامده ایشانلق یوق! ماناخلق یوق! بنسن مانـاخلق دعواسنده‌گی انلار! بتسون!

٩١٩ نچی: « نَهَی عَنِ التَّکَلُّف لِلضَّیْف »

لرقوناق صیلاغاننده کیدن اش راصخود تونوتان، عادتدر طش چغشلارچغارودان طیدی. اق کیله ایکان، قولرکده بولغان آزق ایله رزقگی الدینه کیتور. خزینه‌ده باری ایله اق ایکل. عادتده اوزك نی آشیسون، قوناغكاده شونی قوی!

۹۲۰ نهی : « نَهَی عَنِ الصَّلٰوة عَلَی الْقُبُور »

رسولمز قبرلر استنده نماز قیلودان طیدی. قبرلر استنده نمازده، امام قاشنده قرآن اوقوده، بر اشدر. بواش پتغه تابنو حکمنده بولور. باری قبرلرگه باروب اوی‌لانب یرو عبرتلی یاراماس. (۷ ٦ ۹ نچی حدیثنی قارارسز!) (مجمع الانهر)

۹۲۱ نهی : « نَهَی عَنِ الْمَرَاثِی »

رسولمز امتنی مرثیه‌لردن طیدی.

«مرثیه دیوب اولگان کمسه‌نی، آنارده بولغان صفتلار ابله ماقتاوغه ایتله‌در. بو حرامدر

۹۲۲ نهی : « نَهَی عَنِ النَّذْر »

رسولمز نذر ایتودن طیدی.

نذر: براشدن قتلو اوچون، یابر فائده‌نی کیترو اوچون، شریعت بوینچه استنه تیوش بولماغان اشنی واجب ایتو، مثلا فلان اش بولسه صارق چالور ایدم. یافلان تین صدقه بیر ر ایدم دیمك کبی. چونکه قورقو وقتنده کشی نذر ایتارده ایرکنلکده شونی اشلامی قالور. درست فقیرلرگه یاردم ایتو بخشیدر، امابور وشده ایتوب واجب بولماغان شریعت کیلامگان نسته‌نی استنه واجب ایتوبك آنی اشلی آلمی استنده واجب اشنی قالدرو بمان اشدر. . . صاقلانو تیوش . . . نذر ایتمه، آنکا قاراب تقدیرده بیلگولنگان اش بولمی قالماس . . . اماقولوکدان کیلگانده فقیرلرگه یاردم ایتکل!

۹۲۳ : نهی « نَهَی عَنِ الْوَحْدَة : اَنْ یَبِیتَ الرَّجُلُ وَحْدَهُ »

رسولمز بره‌ونك یالغزی براویده کیچلاودن طیدی. چنلابده شولای یالغزلق طنچسزلانو آرقاسنده خسته‌لککه سبب بولور. آرامزده جنله‌نو اسمنده بولغان « لامی » « نون»گه ایلانگان «جیل» دیگان سوزدن بوزلغان « جیل تیوب خسته‌لنو » دیمکنی، شول یالغز یاتوچیلار داده تابامز اما آنارده بولغانی طنچسزلق آرقاسنده سلامتلگنه بوزقلق کیلودندر...

۹۲٤ : نهی « نَهَیعَنْ قَتْلِ النِّسَاْ وَالصِّبْیَان »

رسولمز خاتونلارنی هم ده بالالارنی اوترودن طیدی عبدالله ابن عمردن کوچرلوینه کوره: بر صوغشده رسولمز دشمانلارنك اولکاری آراسنده بر قارت قارچق اولسنی کوردیده صوغش وقتنده صبیلارنی همده خاتون قزنی اوترمه‌گز دیدی راستده شولای، آلاردان ایکسینکده قوللارندان براشده کیلمیدر. آلارنی اوترو باتورلقدان توگل.

۹۲۵ نهی : « نَهَی عَنْ قَتْلِ الصَّبْر »

رسولمز صبر دیگان اوترودن طیدی. صوغش وقتلارنده، یا اوتررگه تیوشلی بولغان

باشقه

باشقه کمسه ارنی کشیلرنیمی، میوالارنیمی اوترگانده ازاق جفالاب، یا عادته بولماغان روشده صوغه باتوروب، یا اوتقه تاشلاب اوترودن طیدی. شونی صبر اوترو ی دیلر.

۹۲۶ نچی : « نَهَى عَنْ كُلِّ مُسْكِرٍ وَمُفَتِّرٍ »

رسولمز امتن هربر عقلنی بیرگچ معناسنده بولغان «ایسرتکچ»دن، همده تنگه کوگلگه ضعیفلك کیتوره تورغان نسته‌لردن طیدی. آراقی، صرا، بولاری ایسرتکچ. افیون، واق، قمز بولاری ضعیفلندروچی، آورایتوچی نسته‌لار بولاربارده حرامدر. . .

۹۲۷ نچی : « نَهَى عَنْ نَتْفِ الشَّيْبِ »

قارتلق بیلگوسی بولغان آق تکارنی یاقوردان رسولمز طیدی.

۹۲۸ نچی : « نَهَى اَنْ يَبَالَ فِى الْمَاءِ الرَّاكِدِ »

رسولمز امتن آقمی تورغان صوغه بول ایتودن طیدی.

۹۲۹ نچی : « نَهَى اَنْ يُقْعَدَ عَلَى الْقَبْرِ وَاَنْ يُقَصَّصَ اَوْ يُبْنَى عَلَيْهِ »

قبر استنه اوتورودان، قبرنی تاشلار ایله بیزه کلودن، قبر استنه بنا یاصاودان رسولمز امتن طیدی.

۹۳۰ نچی : « نَهَى عَنْ اَنْ يُكْتَبَ عَلَى الْقَبْرِ شَىْءٌ »

رسولمز امتن قبر تاقتاسنه یاتاشنه برنسنه یازب قویودان طیدی. شولایده بواش شافعی، مالك، حنبلی قاشنده مکروه، اما امام اعظم مذهبنده میت‌نك اسمن آتاسینك اسمن، اولگان یلن، آبن یازودرست دیگانلر. . . ضرر بولماسه کیراك . . . .

۹۳۱ : نچی « نَهَى اَنْ يَطْرُقَ الرَّجُلُ اَهْلَهُ لَيْلًا »

ایرکشی براق بیرده‌گی سفرندن، اوینه‌تون اورتالغنده قایـوب کرمس! رسولمز بواشدن طیدی.

مترجمدن : بزنك بوزمانده آندی براق سفرلردن قایتونی قایو کون قایتاچاقن بلدرتب، یوچته‌دان خط یبارب، یاتیلیغرام ایله آلدان بلدرتو کیراك. رسولمزنك موندی اشدن طیوی خاتون قـزده بولغان بعض عیبلر اوسنه اوچراب، ایرنـك اوزینك یاخاتونینك صلا کلگنه سبب بولماسون اوچندر. لیس الخبر کالمعاینة — اوزك کورو ایله کشیدن ایشتو بیکسی ایکیدر. نیتاك ۷۷۴ نچی حدیثده اوتدی. قاراگز حکمتن بلورسزلر !

۹۳۲ نچی : « نَهَى اَنْ يَجْلِسَ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ اِلَّا بِاِذْنِهِمَا »

رسولمز امتن ایکی کشی آراسنه اوتورودن طیدی. بولارنك اوز طرفلارندن رخصت بولسه اوتورو یارار. سببی هرکمگه بیلگولیدر. . . .

۹۳۳ نچی : « هَلَكَتِ الرِّجَالُ حِينَ اَطَاعَتِ النِّسَاءُ »

ایرلر خاتون قزسوزی بوینچه یورسه‌لر هلاك بولورلار. چونکه آلارنك حکمتسز مصلحتلری ایله یورب بلاگه اچراولاری آلداغی بر حدیثده اوتدی .

۹۳٤ نچی : « وَاَیُّ دَاءٍ اَدْوَأُ مِنَ الْبُخْلِ »

صارانلقدان یمان بولغان، آغولی بولغان، آورولق بوقدر. چنداننده صارانلق آورودر، صاران کمسه مال قایغوسندن آوروب هلاك بولور.

۹۳۵ نچی : « وَدِدْتُ اَنِّی لَقِیتُ اِخْوَانِی الَّذِینَ آمَنُوا بِی وَلَمْ یَرَوْنِی »

مینی کورمی، میکا، اشانغان قرنداشلرم ایله بولغشونی چن کوکلمدن تلیمن. آلداغی حدیثلرده موندی کمسه‌لرنك، رسولمزنی کوروب ایمان ایتوچیلردن آرتق بولولاری اوتدی.

۹۳٦ نچی : « وَیْلٌ لِلَّذِی یُحَدِّثُ وَیَكْذِبُ لِیُضْحِكَ بِهِ الْقَوْمَ وَیْلٌ لَهُ وَیْلٌ لَهُ »

نی اوکنچدر، کشیلرنی کلدرتو اوچون سوزلر سویلا گوچی، شونده یالغاننیده قاتوشدروچی، موکار اوکنچ استنه اوکنچدر، اوکنچ ! !

۹۳۷ نچی : « اَلْوَحْدَةُ خَیْرٌ مِنْ جَلِیسِ السُّوءِ وَالْجَلِیسُ الصَّالِحُ خَیْرٌ مِنَ الْوَحْدَةِ وَاِمْلَاءُ الْخَیْرِ خَیْرٌ مِنَ السُّكُوتِ، وَالسُّكُوتُ خَیْرٌ مِنْ اِمْلَاءِ الشَّرِّ »

یمان اوتورداشقه، قاراغانده یالغزلق ایرگوره‌کدر، اما ایزگو اوتورداش بولغانده، اوتوروشو، یالغزلقدان ایزگوراکدر، یاخشی سوزلر سویلاو، تیك توروون، تیك تورو ناچار سوزلر سویلاودن ایزگوراکدر . . .

۹۳۸ نچی : « اَلْوُدُّ یُتَوَارَثُ وَالْبُغْضُ یُتَوَارَثُ »

دوستلق، محبت میراث آلور، دشمانلق میراث ایتوب آلنور. یعنی محبت ایکی دوستدنك برسنده میراث بولوب قالدقی کبی دشمانلقده میراث ایتولور . .

۹۳۹ نچی : « لَا اَشْتَرِی شَیْئًا لَیْسَ عِنْدِی ثَمَنُهُ »

یانمده تولارگه آقچام بولماغانده، هیچ نرسه صاتوب آلمام. رسولمز بوحدیثی ایله تولارگه آقچه‌ك بولمی توروب . بورچقه کروب ایبیر آلما دیوب امتن ، یمان بولغان طنچسزلق سببی، خورلق قازانی بولغان بورچدان طیادر.

۹٤۰ نچی : « لَا اِیمَانَ لِمَنْ لَا اَمَانَةَ لَهُ وَلَا دِینَ لِمَنْ لَا عَهْدَ لَهُ »

امین بولماغاننك ایمانی ، وعده‌سنده تورماغاننلك دینی یوقدر. خیانتسزلك. همده سوزده تورو هر مؤمنگه تیوشدر.

۹٤۱ نچی : « لا بَاْسَ بِالْغِنٰى لِمَنِ اتَّقٰى، وَالصِّحَّة لمن اتَّقٰى خَيْرٌ مِنَ الْغِنٰى، وَطِيبُ النَّفْسِ مِنَ النَّعِيم »

تیوشلی حقلارن اورننه تابشرغان کمسه‌گه بایلق کورکاملکدر ، امایمانلقلاردان صاقلانوچیغه تازالق بایلقدان آرتوقدر، کوڭل خوشلغی الله‌نڭ نعمتلرندندر.

۹٤۲ نچی : « لاٰ تَاْذَنُوا لِمَنْ لاٰ يَبْدَأُ بِالسَّلاٰم »

سوزن سلام ایله باشلاماغان کشیگه یانوڭزغه کررگه رخصت بیرمگـز ! یعنی سلام بیرشو شولغدر تیوشدر . . . .

۹٤۳ نچی : « لاٰ تُؤْذُوا مُسْلِمًا بِشَتْمِ كَافِر »

بر کافرنی سوگواوچون ، مسلمان بولغان کمسه‌نی رنجتمه‌گز ؛ کیفن بوزماگز !

بو حدیث ابو جهلنڭ اوغلی عکرمه مسلمان بولغاندان صوڭ بعض صحابیلر ، منه بو الله‌نڭ دشمانی ابوجهلنڭ اوغلی دیو ترتب کررسانمشلر ، شول وقتده رسولمزده بو سوزلرن اشتوب اوشبو حدیثن ایتمشدر . . . .

مترجمدن : کشینڭ مافتالوی ، درجه‌سی نسلی ایله ، آتا آنا ایله توگل همه کشینڭ اوتکان حالـنه گـی صفتلارینه قارامی ، شول وقتداغی حالنه قارالور . بزنڭ تـاتـار قرنداشلرمز کرشندن یا روسدن مسلمان بولغانلارنی اولگی حاللرینه قاراب ،اول کره‌شن ایدی دیه‌لر . بوسوزلاری ایله تگی حق مسلمانی خورلامق بولالار . اوّلن تلاسه‌کم بولسون ! مثلا بر مسلمان — دینن تاشـلاسه ، آنی قایومز باراتور ، بو حاضر کافر بولساده ، الـک مسلمان ایدی دیوب ، البته برده باراتماس ! هرکمنڭ حالنی شول وقتداغی حالی ایله یـورتـلـور . . . . « ش . ح . »

۹٤٤ نچی : « لاٰ تَبْكُوا عَلَى الدِّينِ اِذَا وَلِيَهُ اَهْلُهُ وَلٰـكِنْ اُبْكُوا عَلَيْهِ اِذَا وَلِيَهُ غَيْرُ اَهْـلِه »

دین اوچون برد قایغو توتـب یغلاماگز ، اگر آنی تیوش کمسه قول آستونه قویولسه ، اما یغلاگز تیوش بولماغان کمسه‌نڭ قول آستونه ترتولسه . . چـونکه دین نڭ بتوی شوندان بولور . بو توغریده سوزلر اوتدی .

۹٤٥ نچی : « لاٰ تَتَّخِذُوا شَيْئًا فِيهِ الرُّوحُ غَرَضًا »

ملتق آتارغه اوبره‌نگانده ، قارشوده جانلی حیوان توتوب ، آنی آتا تورغـان بولماگز یعنی توغری آتار اوچون قویلغان صورت جانسز نسته بولسون !

٩٤٦ نچی : « لَا تَتْرُكُوا النَّارَ فِی بُيُوتِكُمْ حِينَ تَنَامُونَ »

ای امتم ! یقلاغان وقتکزده ، اویلرکزده اوتنی یانغان حالنده قالدرماکز ! یعنی لامپا ، شم کبیلرنی سوندرمك کیراك چونکه آوب پاژار چغوی احتمال . بیگرا کده اوّل شم بولغان.

٩٤٧ نچی : « لَا تَتَمَنَّوا الْمَوْتَ »

برآوراق کیلو سببلی الله‌دان اولم صرا ماکز ، چونکه اجل یتمی اولم بولماس ، بلکی شول آورلقنی بترو سببنه گنه کرشکز !

٩٤٨ نچی : « لَا تَتَمَنَّوا لِقَاءَ الْعَدُوِّ وَاِذَا لَقِيتُمُوهُ فَاصْبِرُوا »

دشمانلارکز ایله قارا قارشو بولغشونی تلاماکز ! قایچان اچراساکز ، قارشوطورکز قاچماکز !

٩٤٩ نچی : « لَا تُحِدُّوا النَّظَرَ اِلَى الْمَجْذُومِينَ »

جذام زحمتلی کشیگه بیك تکاله‌نب قاراماکز ، چونکه اول مینی خورلاب قاریلار دیوب دشمانلانوینه سبب بولور ، یا اوزکز قورقوب بورچلوب سلامتلککزگه ضرر کیلور.

٩٥٠ نچی : « لَا تَزَوَّجَنَّ عَجُوزًا وَلَا عَاقِرًا فَاِنِّی مُكَاثِرٌ بِكُمُ الْاُمَمَ »

قارت قارچقنی نکاحلنماکز ، همده بالا تابمی تورغان خاتوننی آلماکز ، چونکه مین باشقه امتلرگه سزنك کوبلککز ایله ماقناناچقمن .

٩٥١ نچی : « تَسْاَلِ النَّاسَ شَيْئًا وَلَا سَوْطَكَ وَاِنْ سَقَطَ مِنْكَ حَتَّى تَنْزِلَ اِلَيْهِ فَتَاْخُذَهُ »

سین آدمیلردن هیچ نسنه صورامه ، آت استنده وقتده چبرقك توشسه‌ده ، کشیدن صوراما اوزك توشب آل !

٩٥٢ نچی : « لَا تَسُبُّوا الْاَمْوَاتَ فَاِنَّهُمْ قَدْ اَفْضَوْا اِلَى مَا قَدَّمُوا »

اولکلرنی سوکمه‌کز ، یمان اشلرن سویلامه‌کز ، چونکه آلار اوزلرینك دنیاده قلغان عمللرینه کوره جزاتاتورلار .

٩٥٣ نچی : « لَا تَسُبُّوا الْاَمْوَاتَ فَتُؤْذُوا الْاَحْيَاءَ »

ای امتم سز ، اولگان کشیلرنی سوگب ، ترك کمسه‌لرنی رنجتماکز ! چونکه براولکنی سوکسه‌کز ، آنك قالغان یاقنلاری طنچسزلانورلار . . . (٧٥٤ نچی حدیثنی قاراکز !)

٩٥٤ نچی : « لَا تَسُبُّوا الدَّهْرَ فَاِنَّ اللهَ هُوَ الدَّهْرُ »

ای امتم سز ، دهرنی سوکمه‌کز ، چونکه دهر الله‌دان باشقه ذات توگلدر . . . دهر دیگان سوز

الله‌نك

اللهنك اسملرندن براسم ديوچيلرده بار. بوتوغريلى (۵۸۷ نچى حديثنى قارارسزلار!)

۹۵۵ نچى : « لاتَسبُّوا الشَّيطان وَتَعَوَّذُوا بِاللهِ من شَرِّه »

شيطاننى سوكمه‌كز! بارى آنك سوزينه ايارمه‌كز، آرك بولنده يورمه‌كز، يعنى شيطان سزنك اوچون ضررلى كبى بولساده، شيطان‌نك سزگه ضررى ايركسزلك اوزره‌كيلميدر، شيطان اوت كبيدر، اوت‌بزنك فائده‌مزاوچون توتولاتورغان نسته‌در، اماتوته بلماساك ضررمزغه بولوب بتون اويمزنى ياندرر، شيطانده سوزينه ايارماساك، يولنده يورماساك، بزنك اوچون فائده‌لیدر، امااپارساك ضرركوررمز.

۹۵٦ نچى : « لاتَسُبُّوا الرّيحَ فَاِنَّهُ من رَوْحِ اللهِ تعالى تَاْتى بالرَّحمة وَالعَذاب وَلٰكِنْ سَلُوا اللهَ منْ خَيرِها وتَعَوَّذُوا بالله منْ شَرِّها »

ييلنى سوكمه‌كز، چونكه اول الله‌تعالى‌نك راحت‌بيروچى نسته‌لرندندر، اول ييل رحمت‌بولوبده، عذاب بولوبده كيلور، شولاينه الله‌تعالى‌دن ايزگولكلى ييل صرا كز، يمان‌ييلدن صغنكز!

۹۵۷ نچى : « لاتَسبُّوا السُّلطَانَ فَاِنَّهُ فَيْئُ الله فى اَرْضه »

هراشنده تيوشنچه بولغان سلطاننى سوكمه‌كز، چونكه اول خلقنى ظلمدن صاقلاب، آلارنى طنچلقده ياشاتوده، الله‌تعالى‌نك ييرده‌بولغان كولاگه‌سى (قالقانى)در.

۹۵۸ نچى : « لاتَسْكُن الكُفُورَ فَاِنَّ سَاكنَ الكُفور كَساكن القُبُور »

شهرلردن يراق‌بولغان، صحرالقلارده، اورناشوب تورماكز، چونكه آندى اورونلارده توروچيلار، قبرلرده توروچيلار كبيلردر. يعنى قبرده‌بولغان اولكركبى، ملتكه فائده‌لرى يوقدر. . . چونكه آلار علمدن، ادبدن، معرفتدن بوش‌بولالار. . . تركيه‌نك بدوى عربلرى روسيه‌ده بولغان «قرگيز» خلقى بوحديثنى اثباتده يتكوچيلردر. . . . بدويلر (قوم‌عربلرى) نى ره‌وشده مملكتكه ضررايتوبده تورالار. . . فائده‌بيروده بولاچاق خلق، صحرالارده ياتولارى سببلى فائده‌اورنينه ضررلى‌بولالار.

۹۵۹ نچى : « لا تَضرِبُوا اماءَالله »

خاتون قزلاركزنى قيناماكز! كيراك نكاحكزده‌گى، كيراك كنيزاك كيراك خدمتچى‌تلاسه نيندى بولسه، بولسون خاتونلاركزنى قيناماكز ! خاتونلار ايرلر، كبيدر، ايرلر الله‌نك قللارى بولسه خاتونلار الله‌نك كنيزه‌كلريدر. . .

مترجم طرفندان : بزنك توغانلارمزده، خاتون قزقيناونى عادت‌ايتوب، برده‌سوزايتماسدن ييچك بولساده، جاى چقارب، نى‌تيدى شونك ايله‌قيناولارى، انصافى بولغان هر بر كشينى يغلاتاچاغنده شكده يوقدر، آوللارده‌ده خاتونن هركونده برتابقر قينامى قالدرمى تورغان

کشیلر بار. ایکی خاتونی بولغان کمسەلر نیندی کیك خلقلی بولسالارده، آتناغه برایکی تابقر خاتونلاربنی قیناسی قالماسلار.

٩٦٠ نچی : « لَا تُظْهِرِ الشَّمَاتَةَ لِأَخِيكَ فَيَرْحَمَهُ اللّٰهُ وَيَبْتَلِيكَ »

سین دین قرنداشکا کیلسگان بلاگه شادلانمه چونکه الله‌تعالی آکا مرحمت قلوب، آندان بلانی بیاررده، شوندی بلا ایله سینی بلالندرر. شول وقتده کیفك نیچك بولور؟ البته کیفك بوزولور. ایندی مؤمنلك شول ایدی: اوزکا نسته‌نی سویه‌سن مؤمن قرنداشکه شونی سویگل، اوزکانی نسته‌نی سویمیسون آنی باشقه قرنداشکاده سویما گل!

٩٦١ نچی : « لَا تَعْجَبُوا بِعَمَلِ عَامِلٍ حَتّٰى تَنْظُرُوا مَا يُخْتَمُ لَهُ »

برکشینك قلغان اشلرینه ایسگز کیتماسون باری قارا‌کز، آنك عمری نی روشده بتار قصقاسی: هراشنك آخرن قارامق کیراك . .

٩٦٢ نچی : « لَا تُعَزِّرُوا فَوْقَ عَشَرَةِ أَسْوَاطٍ »

شریعت بوینچه صوغو تیوشلی بولغان کمسه‌نی اون‌قامچیدان آرتق تعزیر قلماکز! تعزیر = اوچون صوغو تیوشلی بولغانده اون مرتبه‌گنه صوغلور.. اماده(زنا ـ خمر اچو کبیلر اوچون)قرآنده بیلگولنگان صان باردر. سکسانده یوز مرتبه‌لر.

٩٦٣ نچی : « لَا تَغْضَبْ »

آچولانمه سین! بر وقتده بر آدم رسولمزنك قاشینه کیلوب ای الله‌نك رسولی سین میکا، برفائده‌لی اش ایله وصیت قلغل، دیدی. رسولمز شول وقتده تگی آدمگه ایتدی: ای آدم سین هیچ و نده آچولانمه، آچوغه سبب بولغان اشلرنی قلمه، آندی اشلردن صاقلان!

٩٦٤ نچی : « لَا تَقُومُ السَّاعَةُ إِلَّا عَلٰى شِرَارِ النَّاسِ »

بیلگه‌لی ساعت کیلسه، باری یاوز آدملرگه‌گنه کیلور . . . یعنی قیامت ــ دنیا بتو، دنیانك چوالوی، شول وقته بولور، قایچان بیریوزنده آدمیلرنك عقللاری آیاق آستلارینه تاشلانسه، اورنلی اورنسز رنجنولر، هر کم اوزنچه اش قلولار وقتی کیلسه، شول وقتده دنیا چوالور. . .

٩٦٥ نچی : « لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتّٰى يَمُرَّ الرَّجُلُ بِقَبْرِ الرَّجُلِ فَيَقُولَ يَا لَيْتَنِي مَكَانَهُ »

دنیا بوزلماس؛ شول وقتسز، قایچان بر کشی قبرلر استندن اوتب بارسه، اینور: های مینده شول کشیلر اورنده کم سام ایدی دیو، یعنی دنیانك بوزقلغی ترتیبسزلگی سببلی دنیاده توروردان کوکلی صونور. منه شول وقت بیلگولی ساعت کیلویدر. شول زمان قوبار قیامت تولسه دنیاغه خیانت!

۹٦٦ نچی : لَا تُكْرِهُوا مَرْضَاكُمْ عَلَى الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ فَاِنَّ اللّٰهَ يُطْعِمُهُمْ وَيَسْقِيهِمْ »

آوروَلارِگزنی آشا، اچ، دیو کیچلاماگز، خسته‌نك آشاماوی، خسته‌لگینك تیزکینوینه سبب بولور. کشی سلامت‌وقتده اوچ کون آشامی تورغانی اولسه‌ده، خسته‌کمسه آشاونی تلامه‌کندن اون‌کون آشامی تورساده هیچ‌بر ضرر کیلماس!

۹٦۷ نچی : « لَا تَلَاعَنُوا بِلَعْنَةِ اللّٰهِ وَلَا بِغَضَبِهِ وَلَا بِالنَّارِ »

بر-برلرگزنی الله‌نك لعنتی‌ایله، همه آچیغی‌ایله همه اوتی‌ایله لعنت قلشماگز!

۹٦۸ نچی : « لَا تُنْزَعُ الرَّحْمَةُ اِلَّا مِنْ شَقِيٍّ »

مرحمتلیلك هیچ کمنك کوکلندن آلنمش‌بولماس، باری یاوزکمسه‌نگ‌گنه کوکلندن مرحمت صورلمش بولور...

۹٦۹ نچی : « لَا حَلِيمَ اِلَّا ذُو عَثْرَةٍ وَلَا حَكِيمَ اِلَّا ذُو تَجْرِبَةٍ »

کوب‌مرتبه‌لر آیاغی‌تایوب، خطالارغه توشکان کمسه کبی، آدملرنك کیمچیلکلرینه قارشو یومشاق کوکللی بولوچی هیچ‌کم یوقدر... همه هرنسته‌نی کوب تابقرصناب، تجربه ایتکان کمسه کبی حکیم‌یوقدر. یعنی

« جفانی چیکمیان آدم * صفانك قدرینی بلماس! »

۹۷۰ نچی : « لَا حِمَى فِي الْاِسْلَامِ وَلَا مُنَاجَشَةَ »

حمی دیب هیچ‌کمنك ملکنده بولماغان «ارض‌مباحه» نی برتورلی بیلگوقویوب، تیره جونن توتوب آلوبده، آنی هیچ‌کمنك حیوان‌اوتلاتوی، فائده‌لنوی طیولش ایکانن بلدرتوگه ایتله در. مناجشه=بره‌وگه برمالنی آلداب قیمت‌صاتو اوچون، آلونیتی بولماغان برکمسه‌نك قیمت بهابیروی. بهاکوتارتو اوچون صاتولاشو... بوایکی‌اش ایکسیده شریعتمزده طیولش اشلردر. رسولمزنك بوحدیثی حاضرزمانلارده بولغان برده‌حقسز کوب‌اورمان هم‌یرلرنی بیلاگوچی پامیشچك دؤره‌نلر توغروسنده معجزه‌سیدر...

۹۷۱ نچی : « لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ دَوَاءٌ مِنْ تِسْعَةٍ وَتِسْعِينَ دَاءً اَيْسَرُهَا الْهَمُّ »

الله‌نك یاردمندن‌باشقه هیچ برایلنو، همه برنسته‌گه‌ده کچ یتو یوقدر دیگان سوزنی کوکلده توتوب، شونك‌بوینچه اش‌قلو، توقسان توقزتورلی بلادن خلاص‌قلور. اول بلالردن ایك جیکللی قایغوروب کیلاچك اشلاراوچون قایغو توتودر.

٩٧٢ نچی : « لَاخَيْرَ فِى الْاَمَارَةِ لِرَجُلٍ مُسْلِمٍ »

مسلمان بولغان ایراوچون براشکه باش بولوده هیچ بر ایزگولك یوقدر . بو توغریده کوب
بیانلاراوتدی. شولارنی قارالور. کن ذنبا ٭ ولاتکن رأسا ٭ سین قویرق بول، اماباش بولمه!

٩٧٣ نچی : « لَاخَيْرَ فِيمَنْ لَايُضِيفُ »

اوینه قوناق توشرمگان، قوناق صیلاماغان کمسه‌ده هیچ بر ایزگولك یوقدر . . .

٩٧٤ نچی : « لَاصَلَاةَ بِحَضْرَةِ طَعَامٍ وَلَاوَهُوَيُدَافِعُهُ الْاَخْبَثَانِ »

آش آشاو وقتنده، همده بول یاالوغ اشکه (غائط) که قصتالغانده نماز اوقو یاراماس. . .

٩٧٥ نچی : « لَاضَرَرَ وَلَاضِرَارَ »

اسلامده ضررده ضررغه قارشو ضرر قیلوده یوقدر. ضرر دیوب بر کشینك حقن کیمتوگه
ایتله، ضرار دیوب حقن کیمتکان کشینك ، اوزینه شوندی ضرر قیلوغه تلاب یورمك
ضررلانماده ، ضررده تیگرمه‌گل !

٩٧٦ نچی : « لَاطَاعَةَ لِمَنْ لَمْ يُطِعِ اللّٰهَ »

الله‌تعالی‌گه بوین صنماغان کمسه‌گه، هیچ کمنگده بویون صنوی یاراماس.

٩٧٧ نچی : « لَاطَاعَةَ لِاَحَدٍ فِى مَعْصِيَةِ اللهِ »

الله‌تعالی‌گه قارشو صانالغان اشده هیچ کمگه بویون صنو یوقدر.

٩٧٨ نچی : « لَاطَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِى مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ »

هیچ برکشیگه، الله‌غه قارشو بولغان اشده بوین صنلماس. بوتوغریده بیانلاراوتدی.

٩٧٩ نچی : « لَاعَدْوٰى وَلَاطِيَرَةَ وَلَاهَامَةَ وَلَاصَفَرَ وَلَاغُولَ »

(عدوی) بر آورونك ایکنچیگه کوچوی. (طیره) قوش ایله شوملانو (هامه تونلرده اوی
توبه‌لرینه قونا تورغان بر تورلی قوشدر. بایغوش کبی. (صفر» صفر آیی ایله شوملانو،
(غول) شوره‌لی اسمنده دنیاده بولماغان برنسته‌در.

یعنی: برآورو ایکنچسنه کوچو، قوش ایله شوملانو، هامه قچقروندان شوملانو، صفر آیی
ایله شوملانو ، شوره‌لی یوالدان آداشدره دیو خیاللانو ، بولار برسیده یوقدر.
اما آورونك یغنچلی بولوی مسئله‌سی ، هر بر آوروده بولماین ، بعض بر آورو داغنه
بولادر. آنداده تیوشنچه یورسه، آورویقماس. نیچاك وبایللارنده دوقتورلارغه آورویقمیدر. . .
تقدیردن قورقب قتولوب بولماس. بلکه قورقوهلاکلککه سببدر. آندان صاقلانمق کیراك.

بوتوغریده

رتوغریده اوزون اوزون بیانلار اوچون «وبا» حدیثن قارالسون! . . . بر اورونک روسیه
یله عثمانلی نك ۱۲۹۴ نچی هجریک بولغان محاربه بحثی قزل قارا آستونده قالدرلش . .

۹۸۰ نچی : « لاعَقْرَ فی الاسْلامِ »

سلام شریعتنک قبرلك اسلرنده قربان چالوب ایت آشاولار یوقدر. بواشلر جاهلیت
مانده بیك دانلقک بولغان . اوشانداق حاضرنکده « آستراخان » کبی یاقلارده بواشلر
ریلده اشلانب توردر. ملالارغه زور حصوللار بولغانغه بواشنك یاراماون بدعت ایکانن
ویلامیلر. های ملا آبزیلار ! ملتکه فائده لی اصول جدیک کبی اشلرده بدعتک فلان دیه
ویلیسز ! اما ملتکه فائدهسی بولمی، سزگه گنه فائدهسی بولغان اشک بدعت بولساده
اری ایمش ! (ش . ح .)

۹۸۱ نچی : « لاغَصْبَةَ وَلانَقْبَةَ »

شبنك مالن تالاب آلو، همک بولت بیر کبی نستهسنه کوچلاب کرب اوتورو، بواشلر
سلام شریعتنک طیولمشلاردر.

۹۸۲ نچی : « لا کبیرَةَ مَعَ الاسْتغْفارِ وَلاصَغیرَةَ مَعَ الاضْرارِ »

لوغ گناهلار قیلوبده، آرطندان استغفار اینولسه، الوغ گناهدان صانالماس. همیشه قیلو
یله کچك گناهده الوغلقغه ایلانور. . .

۹۸۳ نچی : « لاوَفاءَ لِنَذْرٍ فی مَعْصِیَةِ اللهِ تعالی »

اللهغه قارشولقده بولغان نذرنی اوتهو درست بولماس.

۹۸٤ نچی : « لافَرَعَ وَلاعَتیرَةَ »

رده فائده لی بولماغان، صاتاشو، خیاللنوایله یوق بارفرضلار ایله، قربان چالو، یعنی فلان
ش فلان بولماسون، یافلان توسده گی حیوان، حیوانلارنك کیموینه سبب، بولا، آنی
چالساك، حیوانلار ضررلانودان قتولادیوب صاتاشوب حیوان چالو حرامدر. قصقاسی حیوان
چالو، قربان صویوفقیرلرگه آشاتو اوچنگنه بولمق کیراك.

۹۸۵ نچی : « لاهَجْرَ بَعْدَ ثَلاثٍ »

اسلام دیننده، برقرنداش ایکنچسی ایلهاوچ کوندن آرتق تاشلاشوب، بر برسینی کورمی
تورولاری، یوقدر. باراقلی اش توکلدر.

۹۸٦ نچی : « لایَبْلُغُ العَبْدُ حَقیقَةَ الایمانِ حَتّی یَخْزِنَ مِنْ لِسانِهِ »

کشی چن ایمانغه ایرشماس، تلده بولغان سوزلار اوچون برصاندق حاضرلب قویمی. .

یعنی سوزن اولچاب، آرتون آلدن بلمب، فائده‌لی بولسه، سویلمب، فائده‌سز بولسه قویبو ایله‌گنه مؤمن کمسه‌چن ایمانغه ابرشه آلور... «البلاء مؤكل بالمنطق» بلاسوزگه ابرکلی قلنغان.

۹۸۷ نچی : «لَا یَتَجَالَسُ الْقَوْمُ اِلَّا بِالْاَمَانَةِ»

برمجلسده اوتوروچی کمسه‌لر، شول مجلسدگی سرلرنی چیتکه‌تاراتماسقه تیوش. تاراتوچیلار خیانتچیلردن‌بولور. بوتوغریده حدیثلر اوتدی.

۹۸۸ نچی : «لَا یُعْدَلُ بِالرِّعَةِ»

الله‌تعالی‌نك طیغان‌اشلرندن صاقلانوغه قارشو توررلق ابزگولکده یوقدر...

۹۸۹ نچی : «لَا یَعْضَهْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا»

بربرگزگه کیمچیلك غورلق کیتوره‌تورغان اشلرنی جکلاشماگز!

مترجمدن. بوحدیث شریف، بزنك روسیه ملالرنده برده‌عمل ایتولمی تورغان، حدیثدر. علم ایاسی بولغان حقلق تانوچی کمسه‌لرنی، ئله نیندی یمان صفتلارایله صفتلاب، آلارنی قوللارندان کیلگان‌قدر، بلاگه صالورغه خلقغه یمان کورساترگه، خلقنی آلاردان بیزدررگه تورو شورلار. ایندی بوملالارنك بواشلری قصقاغنه ایندکده: حقلقغه توغریلقغه، قارشوتوروب خلقغه توغریلقنی یماناق‌ایتوب کورساتودر! ایندی موندی کمسه‌لر دینمزگه باش‌بولغاچ، بولاردان نیندی‌بیمش کتمك کیراك! آه‌توغریلق! های توغریلق دشمانی چالما چاپان قالبلری! آه! قزان محرابلرنده توغریلقغه قارشوصوغش قلوچی‌ملالار! خراب، خراب، خراب!

۹۹۰ نچی : «لَا یَغُلُّ مُؤْمِنٌ»

چن‌مؤمن‌کمسه هیچ‌وقتده خیانت‌قلماس. کوکلن کونچیلك، قاراچلیلك‌ایله توذرماس.

۹۹۱ نچی : «لَا یُغْنِی حَذَرٌ مِنْ قَدَرٍ»

صاقلانوتقدیرده تزلگان اشنی یباره آلماس! شولایده هراشکه تیوشنچه کرشواوزی تقدیر کولدن‌ان سببنه کرشمی، تقدیرده نی بولسه، شول بولور دیوب یاتو یاراماوی اونکانده‌گی حدیثلرده بیان ایتولدی...

۹۹۲ نچی : «لَا یَقُصُّ عَلَی النَّاسِ اِلَّا اَمِیرٌ اَوْمَاْمُورٌ اَوْمُرَاءٍ»

خلقغه قصه هم وعظ سویلاگوچی کمسه، یاتوره بولور، یاتوره‌لر طرفندان رخصت بیرلمش مبمسه بولور. بولاردان ایکسی وعظ، قصه سویلامکی درستدر. ایندی بره‌وبولاردان برسیده بولماسه، اول کمسه ریا قابچغی، اوزن اوزی خلقغه، یخشی کورساتوچی بولادر.

مترجمدن: بزنك روسیه‌ده بوفتوی، وعظ حلال حراملق تیکشرو، اهل بولغان اماملار قولنداغنه

داغنه بولمی، هربر ایمان بلماگان، شریعتنی آڭلاماغان تالچوقچی کبی آرطن آلغن
ی تورغان کمسه‌لر قولنداده یرتله‌در. شول سببدن، موندی اشلر اهلی قولنده بولماغانلقدن
ن فائده‌لی اشلردن بوش قالو، ضررلی نسته‌لرنی آلغه کیترو، میدانده عمرسره‌در...

۹۹۳ نچی : « لا یُلدَغُ المؤمنُ من جُحرٍ مَرَّتَین »

ن کمسه، بریلان اویاسندان، ایکی تابقر چاغلماس. یعنی بره‌وبر اشده‌بر آلدانا ایکان،
چی تابقر آندان آلدانماس. یعنی تجربه‌لی بولور..

۹۹٤ نچی : « لا یموتنَّ احدُمنکم الاّ وهو یحسنُ الظّنَّ بالله تعالی »

ن هربرگزده اولگان وقتنده الله تعالی اوزینک بتن گناهلارن یارلقار دیوب، کوڭلن
لاب اولسون !

۹۹۵ نچی : « یأتی علی النّاس زمانٌ : الصّابرُ فیهم علی دینه کالقابض علی الجمر »

یلر استنه برزمان کیلور، اول زمانده دین بیك ضعیفلنور، اول زمانده دیننی صاقلاب
وچی، اوچنده اوتلی کومر توتوچی کبی بولور، قولینه اوتلی کومر توتوچی اگر تاشلاسه
کومری سونه‌ر، تاشلاماسه اوچی پشار..

۹۹٦ نچی : « یُحبُّ الله العاملَ اذا عَمِلَ اَنْ یُحسنَ »

ه تعالی اشلاگانده، گوزه‌ل ایتب اشلاگوچی کمسه‌نی بیك سویار. چونکه اشنی تیوشنچه
لاو اخلاصدان، بولوب کیرسی یالقاولقداندر..

۹۹۷ نچی : « یدُالله علی الجماعة »

ه تعالی‌نك قولی یعنی قوت وکوچی جماعت استنده‌در، برگشوده، برسوزده بولوب،
ی قلوده بولغان ملتکه الله تعالی الوغ قوت بیرر هیچ بر دشمانلاری آلارنی جیڭا آلماسلار.

۹۹۸ نچی : « یسّروا ولا تعسّروا وبشّروا ولا تنفّروا »

لقغه، هراشده جیڭللك قلوڭز، آورلق ایله بولماڭز، خلقغه هراشلرن بولدروده آلغه
ارولاری ایله سوینچ بیرڭز، یوقبار نسته‌لر اوچون، منگو تموغلی بولاسز دیه قورقتماڭز
راشده جیڭللك کورساتڭز ! اوزون بیانی اوتدی. (۵۵۸ نچی حدیثده قاینوب قاراڭز)

۹۹۹ نچی : « یشفعُ الشّهیدُ فی سبعینَ من اهلِ بیته »

ر شهید اوزینك یاقنلارندان یتمش کشیگه قدر، اوتدان خلاص بولوده یاردم قلا آلور.

۱۰۰۰ نچی : « الیمینُ علی نیّة المستحلف »

آند ایتو، آند ایتدروچینك نیتی ایله بولادر. یعنی بره‌و ایکنچسندن برگون آشامادم

دیگان سوزی درستمی توگلمی ، دیوبلو اوچون ، اگر بوگن برده آشاماوڭ راست بولسه، آندایت دیسه ، بوکشی « بوگون ,, خرما ،، آشامادم ! » دیو خرما آشاماون نیت ایتوب، آند ایتسه‌ده آنتی خرما اوچونگنه بولمای ، آند ایتدروچی کمسه‌نڭ نیتی اوزره‌بولوب، بوکمسه ، اول کوننڭ برنسته آشاغان بولسه‌ده ، حانث بولور .

« تمام »

* * * * *

شبو اوروننڭ مڭ حدیث بولوب تمام بولدی . باشده صانغه کرمگان « انما الإعمال » حدیثی ایله باروسی مڭڭ بر بولادر . . .

مونده بولغان حدیثلردن « ٥٧٨ » نچی نومرلوسندن باشقاسی، هر برسیڭ « جامع الصغیر » دن آلندی . قری بر حدیث مجموعهٔ مناویه‌دن آلنمش . . . . .

(اوشبو کتابنی عثمانلی ترکی تلندن قزان تلینه ترجمه قلوچینڭ اثرلری :

١) شریعت هم‌زمان (املالرنڭ شریعتکه خلاف اشلری)

٢) توغریلق، (بشیوز رباعی شعر = اماملارنڭ خلقغه اینکان ظلملری هم اوقو حقنده کیکاشلر)

٣) (برنچی جزئی = اماملار هم ابیلرنڭ اسلاغه اینکان خیانتلری)

٤) جرجر (ایکنچی جزئی اوشاداق دینمزگه ضررلی اشلر توغروسنده)

٥) ، حضرت ماروزتملی بولسون. ! (بر ملا ایله بر شاگردنڭ دین مسأله‌لرنڭ سویلاشوی)

٦) مڭ برحدیث شرحینڭ ترجمه‌سی .

٧) حدیقة الآثار (پیغمبرلر، خلیفه‌لر، سلطانلار هم تاتار عالملری قزان ملالاری تأریخی)

٨) اوتکان زمان، تأریخ عمومی بتون دنیا حالن‌بیان ،

٩) بالالارغه اوگت (ایکنچی صنف اوچون قرائت تاتاریه‌دن)

١٠) منبت المعارف، (قرائت تاتاریه‌دن اوچنچی صنف اوچون شعرلر، صورتلر، تورلی مقاله‌لر)

١١) عربی صرف، یاسین تفسیری ، هفتیك تفیسیری ، شرعه الاسلام ترجمه‌سی بولارغه باشقالار قرق تورلی تألیف وترجمه‌لری باردر .

مکّده بر حدیث شرحینك

« فهرسی »

قایو حدیث نی توغریده کیلگانن کورساتله‌در :

۱) برله‌شو، اتفاق، اتحاد حقنده بولغان حدیثلر : ۱۹۶، ۲۳۲، ۳۰۴، ۴۳۷، ۴۶۵، ۵۲۲، ۷۱۵، ۸۶۰، ۹۹۷.

۲) عقلشزلق، احمقلق حقنك : ۱۲۲ نچی حدیث.

۳) توتقنلار، خدمتچی ایرلر، خدمتچی خاتونلار حقنده : ۵۴، ۱۱۴، ۳۶۱، ۳۸۹، ۵۰۱، ۷۵۱، ۷۵۳، ۷۸۸، ۷۹۲، ۷۹۳، ۸۵۴، ۸۶۵.

٤) استقامت حقنده : ۳۶، ۳۷، ۱۱۳، ۵۱۱، ...

۵) کشیدن حاجت صوراماو، محتاجلکنی کشیگه بلدرتمو حقنك : ١٤، ۱۱۱، ۱۱۲.

٦) بالاغه اسم قویو حقنده یرگنه حدیث « ۳۵ » نچی.

۷) ایسنه‌مك حقنك برگنه حدیث « ۲۰۳ » نچی.

۸) اطاعت، تیوشلی کمسه‌لرگه بوین صنو حقنده : ۱۱٦، ۱۲٤، ۲٥۹، ٤۹۲، ۵۲۹، ۹۷٦، ۹۷۷، ۹۷۸.

۹) رنجتکان کمسه‌دن عذر اوتنوهم‌ده عذر اوتنوچینك عذرن قبول ایتو حقنك ۱۵۹،

۱۰) اِشك اورتاچه بولو، سوزنی اولچابکنه سویلاو حقنك : ۵٦۳، ۷۰۰، ۷۵۵.

۱۱) توچکرمك حقنده : ۲۵۳، ۳۵۹، ۵۵۹.

۱۲) ایکمکنی الوغ توتمق حقنك : ۱۷۵.

۱۳) امام‌لار حقنده : ۱، ۳۷، ٤۹، ۵۵، ۵٦، ٦۹، ۷۱، ۷٦، ۱۰۰، ۱۰۵، ۱۱۹، ۱۵٦، ۱٦۲، ۱۷٤، ۱۸۵، ۱۹۳، ۱۹۸، ۲۰٦، ۲۱۱، ۲۳٦، ۲٤۰، ۲٤۹، ۲٦٤، ۲۷٦، ۳۱٤، ۳۵۵، ۳٦۷، ۳٦۲، ۳۷۸، ٤۱۵، ٤۸٤، ٤۹۱، ۵۷۲، ٦۲۹، ٦۳٤، ٦٦۰، ٦۹۳، ٦۹٤، ۷۱۲، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۵، ۷۵۳، ۷۷٦، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۹۰، ۸۱۰، ۸۵۰، ۸۸۸، ۹٤٤، ۹۷۲، ۹۷٦، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۹۲.

١٤) امینلك، خیانتسزلك حقنك : ۵۵، ٦۱، ۸۰، ۲۹٤، ۳۲۲، ۳۲۳، ۹٤۰، ۹۸۷

۲۵) اوبورلق (اشسزلك، معناسزلك) حقلارنده : ۵۱، ۷۳۳.

۱٦) روزه حقنده : ٦۷۷.

۱۷) بالالار حقنده : ۲۲، ٦۸٤، ۷۳٤،

۱۸) ایمان حقنك : ۸۳، ۳۲۱، ۹۳۵، ۹۸٦.

۱۹) جك تارتوچیلار آت حقنده : ۳۳۵، ٤۳۵، ٤۵۹.

۲۰) صارانلق : ۱۷۸، ٤۱۲، ٤۸۸، ۵۵٤، ۵۰۷، ۷۱٦، ۹۳٤،

۲۱) بورروچ حقنك : ۱۸۳، ۱۹۵، ۲۷۸، ۳۹۵، ٤۱۸، ٤۳۸، ٤٤۷، ٤٤۸، ۵۱۵، ۵۹۸، ٦۰۵، ۷۲۹، ۷۷۳، ۸۸۱، ۹۰۵، ۹۳۹.

۲۲) بوشبوغازلق آغزینه‌نی کیلدی شونی سوبلاو ٦۵۷، ٦۱۵،

۲۳) آنچه حقنده : ۱٤٦، ٤٤۳،

٢٤) كورچيلك . باغوجيلق ، قالچاق
٢١٥ ، ٨٢١

٢٥) آتا آنا حقنده : ٤٨ ، ١٦٤ ، ١٤٥ ،
٢٨١ ، ٣٦٨ ، ٣٧٧ ، ٤٥٨ ،
٦٥٦ ، ٧٥٠ ، ٧٦٨ ، ٧١١

٢٦) اويله نو نكاملنو حقنده : ١٣ ، ٣٤٣ ،
٣٥٣ ، ٤٢٧ ، ٤٩٩ ، ٩١٨ ، ٩٥٥ .

٢٧) مسلمانلار آراسنده توروچى باشقه
دين ايالرى حقنده : ٧٦١ ، ٨٦٦ ،

٢٨) سودا حقنده : ١٧ ، ٧٧ ، ١٢٨ ،
١٥١ ، ١٨٥ ، ٢٥٧ ، ٣٠٥ ، ٣٣٧ ،
٣٤٥ ، ٣٤٨ ، ٣٤٩ ، ٣٦٦ ، ٣٧٥ ،
٦٤٢ ، ٧٦٩ ، ٧٩٧ ، ٨٠٦ ، ٨١٩ ،

٢٩) اشنى اويلاب قيلو : ٣٥٥ ، ٦٠٢ ،

٣٠) ترقى = آلغه كيتو : ١١ ، ٩٩٦ ،

٣١) توغانلار بالالار حقنده : ٧٦

٣٢) تقوى حقنده : ١٦٩

٣٣) توبانچيلك : ٨٢٢ ، ٨١٢ ، ٩٨٢

٣٤) توبه حقنده :

٣٥) توكل : ٨٤٥

٣٦) ثبات - آوماى بولماو : ٣٢

٣٧) ثروت بايلق : ٦٥ ، ١٥٨ ، ٦٥١ ،
٦٧٨ ، ٦٩٤ ، ٧١١ ، ٩٤١

٣٨) جامع ومسجدلر : ١٣ ، ١٥٢ ، ٧٥٤ .

٣٩) آوشو حقنده : ٨٧

٤٠) جذام خستەلگى : ٩٤٩

٤١) جيولوشو : جماعت : ٢٧

٤٢) جمعه : ٧٤٥ ، ٨١٥ ، ٨١٦

٤٣) جنت : ٣٥١ ، ٥٨١

٤٤) جهاد ومحاربه حقنده : ٢٨ ، ٧٧ ،
١٥٢ ، ٣٧٨ ، ٣٧٩ ، ٣٨٦ ،
٣٩٧ ، ٣٩٧ ، ٥٠١ ، ٥١٥ ،
٥٥٠ ، ٥٧٨ ، ٦٥٤ ، ٦٤٨ ، ٦٢٢ ،
٦٨٤ ، ٧٩٤ ، ٨٧٧ ، ٨٩٧

٤٥) چالشمق توروشمق حقنده : ٨٥٣ ،
٩٩٦

٤٦) حرص : ٣٤٥ ، ٦٦٧

٤٧) اوت صوضرلارن بترو حقنده : ٨٣٤

٤٨) حسد : ٣٩٩ ، ٥٧٣ ، ٦٩٥

٤٩) كوزال خلق : ٣٣٢ ، ٣٣٣ ، ٣٣٤ ،
٧٢٦ ، ٧٥٧

٥٠) كشى حقلارى حيوان حقلارى : ٢٥٤ .
٣٨٠ ، ٤١٠ ، ٤٥٦ ، ٥٢٥ ، ٦٣٧ ،
٧٢٧ ، ٧٨٦ ، ٧٨٧

٥١) يواشلق هم آقرنلق : ٢٤١ ، ٨١٣ ،
٩٦٩ ،

٥٢) اوياتچانلق حيا حقنده : ١٠٧ ، ٢٥٢
٤٠٥ ، ٤٠٦ ، ٤٠٧ ، ٤٠٨ ، ٦٨٤ ،
٧٢٢ ، ٨٨٦

٥٣) خيواتلار حقنده : ٢١ ، ٤٥ ، ٣٤٠
٥٧٤ ، ٦٦٦ ، ٧١٠ ،

٥٤) بورت بير حقنده : ٢٦٨ ، ٥٠٥ ، ٨٠٧

٥٥) خلق ايله تارتوشو حقنده : ٩٠ ، ٥٢٧ ،
٦١١ ، ٧٠٤ ، ٧٨٩ ،

٥٦) خطالار : ٧٩ ، ٢٦١ ، ٢٦٢ ، ٢٦٣ ،

٥٧) سوز يورتو حقنده : ١٨ ، ٨٤٧ ،

٥٨) خيانت حقنده : ٥٥ ، ٩٠٦ ، ٩٩٠ ،

٥٩) قرنداشنى تاشلاو : ٨٨٣ ، ٩٨٥ ،

٦٠) دعا حقنده : ٥ ، ٣٥٧ ، ٣٦٥ ،
٤٤١ ، ٧٢٨ ،

٦١) آدملر ايله دوستلق : ٤٢ ، ٦٨ ، ١٤٤

٦٢) دنيا حقنده : ١٣١ ، ٤٤٤ ،

٦٣) دوست واحباب : ٥٩ ، ٨٧٣ ، ٢٦٩ ،
٣٨٣ ، ٤٢١ ، ٤٦٦ ، ٧٣٥ ، ٧٤١ ،
٨٤٦ ،

٦٤) طوى قلو حقنده : ٢٩٣ .

٦٥) تلانچیلك حقنده: ۲۲۶ ، ۴۵۷ ، ۴۶۴ ، ۶ ،

٦٦) کشی بورطنه کرودده رخصت صراوحقنك:

٦٧) ۲۶۸ ، ۳۲۰ ،

٦٨) رزق حقنده : ۸۱ ، ۵۲۴ ، ۵۳۶

۷۵۸ ، ۸۳۷ ،

٦٩) چایلك آلو هم رشوت حقنده: ۵۰ ،

۴۶۱ ، ۶۱۸ ، ۶۵۰ ،

٧٠) کشینك قدرن صاقلاو : ۲۴۹ ،

٧١) بومشاقلق : ۲۰۲ ، ۳۵۴ ، ۴۶۳ ،

۵۶۰ ، ۷۱۳ ،

٧٢) ایگن ایگو : ۴۴ ، ۷۳۱ ، ۷۹۹ ،

٧٣) زنا حقنده : ۲۸ ، ۳۰ ، ۴۶ ، ۳۶۷ ،

۴۶۸ ، ۶۴۵ ، ۷۲۴ ، ۸۴۰ ، ۸۶۷ ،

٧٤) عورت رتو حقنده : ۴۷ ،

٧٥) سحر هم علم نجوم حقنك: ۲۸ ، ۷۹۸ ،

٧٦) جوماردلق حقنده : ۱۶۱ ، ۴۸۸

٧٧) ایاچی : ۸۶۳ ، ۸۶۴ ،

٧٨) سلام قـول هم کورشو حقـلارنده :

۷۵ ، ۱۴۲ ، ۱۴۳ ، ۴۹۵ ، ۵۹۵ ،

۶۷۳ ، ۷۳۲ ، ۷۵۱ ، ۸۰۹ ، ۹۴۲ ،

٧٩) تیلك تورو : ۴۰۰ ، ۴۵۵ ، ۹۳۷ ،

٨٠) اوراملارده هم بازارلارده اوتورو حقنك:

۳۰۳ ، ۵۰۲ ، ۵۴۱ ، ۵۷۰ ، ۵۸۵ ،

۷۵۹ ،

٨١) سوگشو : ۸۲ ، ۱۰۳ ، ۴۷۰ ،

۴۷۱ ، ۴۷۵ ، ۴۷۶ ، ۸۳۹ ، ۸۹۸ ،

۹۴۳ ، ۹۵۲ ، ۹۵۳ ، ۹۵۴ ، ۹۵۵ ،

۹۵۶ ، ۹۵۷ ، ۹۶۷ ، ۹۸۹ ،

٨٢) یمان خلق : ۸۴۱ ،

٨٣) سیاحت ایتو حقنده: ۲۳۷ ،

۴۷۳ ، ۴۸۵ ، ۸۱۹ ، ۹۳۱ ،

٨٤) یورچیلر حقنده : ۳۴ ،

٨٥) شوملانو حقنده : ۲۵۸ ،

٨٦) یاورزلق : ۲۷۳ ،

٨٧) شهیدلك : ۸۹ ، ۴۹۶ ، ۹۹۹

٨٨) شهر وصنخرادده هم آوللارده : تورو

۱۳ ، ۱۳۴ ، ۷۵۹ ، ۹۵۸ ،

٨٩) دانلقلی بولو شهرت حقنده : ۳۲۶ ،

٩٠) شیطان حقنده : ۲۱۶ ، ۷۲۲ ،

٩١) تورزملك هم صبـر حقنده : ۱۴۵ ،

۲۰۴ ، ۲۱۷ ، ۵۲۵ ،

٩٢) دوستلق ـ صـداقت حقنده : ۳۳۸ ،

۵۶۲ ،

٩٣) صدقه وتصدق : ۶ ، ۲۳ ، ۱۴۷ ،

۱۴۸ ، ۱۴۹ ، ۱۵۰ ، ۴۲۲ ، ۴۳۶ ،

۴۳۸ ، ۵۱۶ ، ۵۱۷ ، ۵۲۶ ، ۵۵۵ ،

۶۲۴ ، ۶۳۹ ، ۶۴۳ ، ۷۴۵ ،

٩٤) توغانلار ایـله یورشو ـ صله حقنده :

۱۳۳ ، ۵۱۹ ،

٩٥) صوغان وصارمساق حقنك: ۷۰۷ ، ۸۰۰ ،

٩٦) قـول آسنکداغیلارنی صوغو ضرب

حقنده : ۲۹ ، ۳۱ ، ۵۴۶ ، ۶۴۱ ،

۹۵۹ ، ۹۶۲ ،

٩٧) ضرر ایتو : ۸۵۳ ، ۹۷۵ ،

٩٨) اوترش اویوننی اویناو حقنك: ۸۷۶ ،

٩٩) دوقتورلق هم سلامتلك حقنك: ۷۳ ،

۸۸ ، ۱۴۰ ، ۱۶۵ ، ۱۶۶ ، ۱۷۷ ،

۱۷۹ ، ۳۲۳ ، ۳۲۸ ، ۴۴۵ ، ۴۹۳ ،

۴۹۴ ، ۵۴۹ ، ۵۸۲ ، ۸۰۴ ، ۷۱۸ ،

۹۲۸ ، ۹۶۶ ،

١٠٠) آش ـ هم طعام حقنده : ۳۸ ، ۱۲۵ ،

۴۳ ، ۳۲۸ ، ۳۲۹ ، ۵۰۰ ، ۵۲۸ ،

۵۳۰ ، ۵۳۱ ، ۵۳۲ ، ۶۳۱ ، ۶۳۲ ،

۶۳۳ ، ۷۸۳ ، ۹۱۶ ، ۹۱۷ ، ۹۷۴ ،

١٠١) طلاق حقنده : ٨ ،
١٠٢) اورنسز اميدلنو طمع حقنده: ١١٠ ، ٥١٤، ٥٤٣، ٥٥٩، ٦٦٧، ٩٣٤ ،
١٠٣) ظلـم ايتو حقنده : ١٠٩ ، ١١٨ ، ١٢٣، ١٣٢، ١٧٦، ٢٨٤، ٣١٧، ٣٥٦، ٨٠١ ، ٨٨٠ ، ٩٠٥ ،
١٠٤) عبادت قلو حقنده : ١٠٩ ، ١٣٠ ، ١٣١، ٢٩٧، ٢٩٩، ٣١٦، ٣٨٨،
عرض بوز صوينه تيو حقنده : ٧٢١ ،
عفو ايتو : ١٩١ ، ٤٨٢ ، ٦١٦ ،
عقل حقنده : ١٥٥ ،
١٠٥) علم هم عالملر: ١، ٢، ١٠٦، ١٢٦، ١٤١، ١٥٠، ١٧٣، ١٨٢، ٢٥٣، ٣٧٢، ٤١٦، ٤٨٣، ٤٩٩، ٥٣٣، ٥٣٤، ٥٣٥، ٥٤٣، ٥٥٨، ٥٦٦، ٥٦٧، ٥٦٨، ٥٧٢، ٥٧٧، ٦٠٣، ٦٠٩، ٦٣٦، ٦٣٨، ٧٣٧، ٧٣٩، ٧٤٧، ٧٦٢، ٧٩٤، ٨٤٤، ٨٨٨ ،
١٠٦) وعلاده تورو: ٢٣٤، ٢٩٢، ٦٧٥، ٩١٠ ، ٩٨٣ ،
١٠٧) خستەلر حالن صراو حقنـده : ٥٤٧ ، ٥٥٢ ، ٧٥٢ ،
١٠٨) آچيغلانو حقنك: ٩٢ ، ٩٣ ، ١١٧ ، ١٨٥، ٣٠٠، ٦٧٦، ٧٢٣، ٨٣١، ٩٨١ ،
١٠٩) دين اشنده چيكدن طش اش قلو : ٣٠٦ ،
١١٠) غيبنى بلونى دعوى قيلو حقنده: ٨٤٨
١١١) غيبتنك حراملغى حقنده « : ٥٤٨، ٥٧٥، ٧٩٥
١١٢) غيرت، هم دين قرنداشنى قزغانو حقنده: ٢٥٥، ٥٧٦
١١٣) فال آچو حقنده ٦٨٧، ٢٩٥
١١٤) يامان اشلر يامان سوزلر حقنك ١٩٩، ٢١٩ ، ٢٣٩
١١٥) بوزقلق هم فتنه‌لر: ٨٤، ٩٤، ٢١٨، ٣٥٨
١١٦) آرتقلق: حقنده ٦٨٦
١١٧) فقيرلك حقنك: ١٥٥ ، ١٥٩ ، ١٤٥، ١٧٦، ٦٦١،
١١٨) قاضيلر « : ٥٠، ٦٣، ١٦٢، ١٩٤، ٢٥٦، ٥٨٤، ٧٦٣، ٨٢٤،
١١٩) قبرلر واولكلر حقنك: ٦٧، ٤٧، ٦٤٤، ٦٥٤، ٩٢٠، ٩٢١، ٩٢٩، ٩٣٠،
١٢٠) كشيننى اولترو حقنك: ٦١، ٧٤، ٩٠، ١٦٣، ٥٠٦، ٥١٦، ٥٢٤، ٩٢٥،
١٢١) تقدير« : ٩، ٤٩، ٢٤٦، ٥٤٤، ٧٠٨، ٧٠٩، ٧٣٠، ٧٣٨، ٩٩١،
١٢٢) قربان« : ٦٥٦، ٨٠٨، ٩٨٠، ٩٨٤
١٢٣) قصاص حقنده: ٦٧١
١٢٤) اوتوش اوينلرى « : ٣٥٤
١٢٥) قناعتلى بولو« : ١١، ١٥٧، ٥٣٧، ٦٢١
١٢٦) كورشيلر« : ٢٩١، ٣٤٢، ٧٠٣، ٨٧١،
١٢٧) قويلر: ١٧،
١٢٨) قيامت كونى « : ٩٦٤، ٩٦٥،
١٢٩) كبر« : ٢٠، ٣٦٧، ٧٦٦، ٨٢٠،
١٣٠) كفارت « : ٤١٤،
١٣١) كيوملر حقنك: ٤٥، ٣٣١، ٨٧٥،
١٣٢) كشيگه قوشام آط قوشو« : ٨٣٠،
١٣٣) تورەلر : ١٥ ، ٦٩ ، ٧١ ، ١٥٦، ١٦٢، ١٧٤، ٢٠٦، ٢٣٦، ٢٤٠، ٢٥٦، ٢٦٤، ٢٧٦، ٣١٤، ٣٥٥، ٤١٥، ٦٢٩، ٦٣٤، ٦٦٠، ٦٩٣، ٧٠٢ ، ٧١٩ ، ٧٢٠ ، ٧٢٥ ،

۷۵۳، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۹۰،
۸۱۰، ۸۸۹، ۹۴۴، ۹۷۲، ۹۹۲،
١٣٤) یوق بارسوزلر: ۱۶۴، ۷۵۵،
١٣٥) مدارا ترینکه توتو: ۷۴۵،
١٣٦) کشینی ماقتاو: ۴۳،
١٣٧) مرحمت، کشیگه بخشیلق ایتو: ۸۸۴،
۸۸۵، ۹۶۸،
١٣٨) سفربورو: ۳۸، ۶۶، ۶۷،
۳۳۰، ۹۱۹، ۹۷۳
١٣٩) ایسرتکچ‌لر: ۲۸۷، ۹۲۶،
١٤٠) مسواك استعمال ایتو: ۴۹۳، ۴۹۴،
۶۶۹، ۶۷۰،
١٤) کیکاش ایتو: ۷۱، ۹۵، ۷۰۰،
۷۹۶، ۸۹۹،
١٤) کشیگه یاردم‌ایتو: ۱۰، ۲۲۷، ۷۰۱،
۷۱۵،
منافقلق: ۴، ۱۸، ۶۹۰،
١٤) اولوم: ۱۰۱، ۱۰۸، ۱۶۸، ۲۲۸،
۶۰۸، ۶۳۵، ۶۵۹، ۷۴۲، ۸۹۰،
۹۰۷، ۹۰۹، ۹۴۷، ۹۹۴،
) مؤمن کم مسلمان کم ایکالنگی حقنده: ۳۸،
۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۷۱، ۲۲۱،
۲۲۲، ۲۲۳، ۲۳۱، ۲۳۵، ۴۲۴،
۴۳۲، ۵۰۸، ۶۱۵، ۶۱۹، ۶۸۰،
۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۸، ۶۹۲، ۷۴۱،
۷۶۰، ۸۳۳، ۸۴۸، ۸۵۹، ۸۶۰،
۸۷۱، ۸۷۲، ۸۹۱،
) مؤمنلرنك بربرینه دوست بولولاری
حقنده: ۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶،
۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۴،
۹۹۳،
١٤) اسلام ملتنده یمانلق کوبیوی ۵۹۵،
١٤) اوکنو حقنده: ۹۱۳،
١٤) نذرایتو: ۹۲۲، ۹۸۳،
١٤) خاتونلار حقنده: ۸، ۹۶، ۱۳۶،
۱۳۷، ۱۷۱، ۱۸۸، ۱۸۸، ۲۰۵،
۲۱۰، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۶۰، ۲۷۵،
۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۳، ۳۱۵، ۳۵۵،
۳۶۳، ۳۶۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۷،
۳۹۱، ۳۹۲، ۴۳۰، ۴۳۳، ۴۳۹،
۵۱۲، ۵۲۳، ۵۵۴، ۵۵۷، ۶۴۵،
۶۶۸، ۶۸۵، ۶۹۷، ۸۲۹، ۸۳۳،
۸۳۸، ۸۵۶، ۹۳۳، ۹۵۹،
١٤٨) اوق آطو: ۴۶۴، ۵۵۷، ۵۶۱،
۷۷۲، ۹۴۵،
١٤٩) سوزحقنده: ۲۴۸،
١٥٠) نظافت، پاکلك: ۱۹۰، ۳۳۹، ۳۸۴
۳۹۳، ۳۹۴، ۵۴۱، ۸۶۹،
١٥١) ئیت: باشداغی حدیث، ۵۲، ۵۳،
۲۸۰، ۶۲۹، ۹۱۱،
تنگه‌بربیلگو یاصاوحقنده: ۶۵۲، ۶۵۳
۶۵۵،
١٥٢) الله‌نی برلوحقنده: ۷،
١٥٣) وصیت: ۶۹۹،
١٥٤) وظیفه: ۱۰۰، ۱۵۶، ۱۶۲،
١٥٥) وقف: ۱۵، ۳۷۱،
١٥٦) هجرت: باشداغی حدیث، ۲۲۹،
١٥٧) کشیگه سوزتیدرو: ۱۰۳،
١٥٨) هدیه، بولاك: ۵۰، ۲۴۷، ۳۴۴،
۳۴۵، ۵۶۴، ۶۹۶،
١٥٩) یأس، امیدنی ازو: ۳۶۴،
١٦٠) یالغانچیلق هم یالغان یرگه گواهلق
حقنده: ۱۶۳، ۲۵۰، ۳۰۹، ۶۱۴،
۷۷۴، ۸۵۱، ۸۷۳، ۸۷۴،
١٦١) یتیم حقنده: ۱۵، ۱۶، ۴۰، ۲۷۵،
۲۸۰، ۸۵۵، ۸۵۶،
١٦٢) آنط ایتو: ۲۰۹، ۲۵۰، ۲۵۱،
۳۰۵، ۳۶۱، ۳۶۶، ۴۰۱، ۶۲۷،
۱۰۰۰،
١٦٣) صوده یوزمك حقنده: ۵۵۷،

عادی ییل ۳۶۵ گون
قوت ال آیی

کبیسه ییل
۳۶۶ گون

خدای دری انیوتو غرا سنده ۱۹۳۳ ل حدثه قار السوده

کودشتو حقنده — ل ۱۹ ل حدثه

هي الدنيا اقل من القليل وعاشقها اذل من الذليل تصم وتعمي بسحرها اقواما فهم متحيرون
بلا دليل الثاني فاتحة الكتاب شفاء من كل داء

مینگ تونغه ایدی جانیم بیلا جانیم بیلا ایدی غانا
غانا ایدی بالیسی [illegible] بالیسی [illegible] ایدی توقته
[illegible] لاطه توقته بولاطه ایدی [illegible] بیلا ایدی
[illegible] بایمخی بالی ایدی کوزنی [illegible] توی
ایدی قوروماقی خواجه ایدی ملاه [illegible] ایشاکی
[illegible] بولدوار [illegible] بولدی [illegible]

[illegible]

صادا باید [illegible]
[illegible]

قزانده برادران کریمیلرده اول مرتبه باصلوب چقاریلغان و صاتلمقده بولغان کتابلر

(١) قرآن تفسیری (آچق قرآن [illegible] [illegible] ج .)
(٢) ملك [illegible] ترجمه‌سی (آچق قرآن [illegible] مترجمی [illegible] ج .)
(٣) «تصریف الکلمات العربیه» عرب تلینك صرفی [illegible] ش . ج .
(٤) مصادر عربیه — عرب سوزلرینك مصدرلری [illegible] معنالری ایله [illegible] شاکرجان .
(٥) بالالرغه [illegible] صوڭ بالالرغه اوقوتورغه قرآن [illegible] ش . ج .
(٦) حدیقة الآثار — تاریخ [illegible] پیغمبرلر ، خلیفه‌لر ، سلطانلار باشقه [illegible] بیان [illegible] مؤلفی [illegible]
(٧) یاسین تفسیری — پاك قرآن تلنده [illegible] ایتولگان ، [illegible] سوره ترجمه‌سی مترجمی شاکرجان .
(٨) تاریخ [illegible] بولغان [illegible] حاللری بیان [illegible] هرکم آڭلارلق مؤلفی شاکرجان
(٩) فوائد الاخبار [illegible] باشقه قرآن [illegible]
(١٠) سورهٔ کهف تفسیری — آچق قرآن [illegible] حکمتلر بیان ایتولگان مترجمی شاکرجان .
(١١) تکمله قرائت [illegible] [illegible] بوده چیت [illegible] باصلدی .
(١٢) [illegible] [illegible] توری ترتیبده .
(١٣) [illegible] [illegible] [illegible]
(١٤) اوقو کتابی — [illegible] [illegible] [illegible] مؤلفی شاکرجان [illegible] ([illegible] المعارف)